A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A Magyar Hírmondó,

1782dik esztendőbenn,

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Bóldog-Aszszony havának második napjánn,
Szerdánn költ

ELSŐ LEVELE.

Áldott Esztendő, ki valál, te lehess e jövendő;
Bővítsed javaid', messze takard bajaid!
JÓZSEFET éltessed, hóltát nagy messzire vesszed!
Birtoka terjedjen, Népe virágba legyen!

---

1. *A világ állapatjának futó szemmel való meg-tekéntése.*

Amott tsak-mind a vérengező háborúnak forralásit látjuk. Itt egygy maga óltalma végett fel-fegyverkezett hatalmas szövetség állott lábra.

Elől, hátúl és alól, tsak rend szerént való tengődést szemlélünk.

Kezdjük a közepsőnn visgálásunkat. Az Orosz Császár Aszszony, a Dánus Király, a Svéd Király, a Hollándus Közönség, a Prussus Király, és a Római Csaszári s Magyar Királyi Felség, azon rendbenn, a mint azokat elő-számlálám, öszve-szövetkeztenek. Ezen szö-

vetkezésnek kezdője, az Oroſz Csáſzár Aſzſzony vala. Nyilván-valóvá lett igyekezete pedig nem egyéb, hanem hogy a moſtani habarúbann ſem egygyik ſem másik reſzre nem akarván hajolni, a kereskedéſt, hojózáſt, bántás és bántódás nélkül ſzabadon üzhesſék, folytathasſák. A ki az öſzve-ſzövetkezteknek ebbéli ſzabados hajózásokat háborgatja, az ellen kéſz a védelem. Azért neveztetik ezen ſzövetſég *fel-fegyverkezett Neutrálitásnak*. Ugyan-is Oroſz, Dánus és Svéd orſzág réſzéről, alkalmas ſzámmal küldettek imide amoda, óltalomra való hadi hajók.

A Pruſſus Királynak-is lehetnek némelly fegyveres hajói. De ez a Felſég, tsak Követjei által ſzokta leginkább a meg-esett kárt pótoltatni. A Csáſzári Királyi portékás hajók pedig mind ollyanok, hogy egyſzer-smind hadi hajók gyanánt-is lehetnek; alkalmas ſzámú ágyúkkal lévén fel-fegyverkeztetve. A mi a Hollándusokat illeti, mint-hogy ezek azonba az Ánglusok ellen való hadakozásba belé elegyedtenek, anynyival-is inkább kéntelenek, magok óltalmára hadi kéſzületeket tenni.

Ezen hatalmas ſzövetſégnek moſt elöſzör tsak azt a gyümöltsét tapaſztaljuk, hogy a ſzövetkezett Fejedelmeknek tartományjaik, az ő kereskedéseket naponként gyarapítják: ki-vévén mind-az-által a Hollándusokat, a kiknek hajdani nyereſégek jóbbára amazokra kezd ſzállani.

Az hadakozó felek: egygy felől az Ánglusok egyedül magok; más felöl az ő tölök el-ſzakadott 13 Amérikai tartományoknak lakoſſaik, a Francziák, a Spanyolok és a Hollándusok. A közelebb múlt eſztendőnek eleje s közepe, az Ánglusoknak láttatott főképpen kedvezni; de az utólja, majd helyre-hozhatatlan kárba ejtette őket. Leg-vítézebb Vezérjek, mint-egygy 10 ezer ſzámú ſeregével egygyütt, Amérikai fogſágra jutott. Vir-

Virginia tartomány az Amérikaiak birtoka alá eſett. Más ſzomſzéd tartományok, mellyek eddig Királyokhoz való hüſégeket fenn-tartották, ha ſzinte jó ſzántokból nemis, avagy tsak kéntelenſégből, az hatalmaſabb réſzt követik. A Franczia erő, ezekkel egygyeſült lévén, még több győzedelmekkel bíztatja őket. Mind ezek mellett meg-gondolván az Ánglusoknak a Szárazonn való tehetetlenſégeket, igen azt lehet ítélni, hogy nem ſokára vége ſzakad Éjſzaki Amérikábann vólt birodalmoknak. E' ſzerént tehát ottan hihetőképpen ma hólnap egygy maga kényjénn orſzáglandó hatalmas Közönſég támad, mellynek moſtani eredetét méltó léſzen továbbis nyomoznunk. S ki tudja: nem fogja-è ez az apródonként nevekedett Közönſég idő jártára az Európaiakat egéſz Amérikából ki-tólni? Mert ámbátor, a mint mondják, moſt le-tsendesítették a Spanyolok az ő fel-zendült jóbbágyjaikat Déli Amérikábann; más alkalmatoſſággal mindazáltal úgy fordúlhat, hogy az Éjſzakiaktól meg-ſegéttetvén, ſzintén ollyan pert fognak indítani, valaminémüt ezek indítottak.

A tengerenn és ſzigetekenn való dolgok nem anynyira nevezetesek moſtan. Némelly ſzigetjeiket Amérikábann nagyon féltik az Ánglusok. De az indúlóbann lévő hajó-ſeregek, ezeknek majdan elégſéges bátorſágot ſzereznek. *Sz. Filep* várnak Minorka ſzigetenn haſonló ſorſa vagyon, mint *Gibraltárnak*: az az, víjják ugyan a Spanyolok néha néha; de tsak úgy, mint-ha annak meg-vételét magok ſe reménylenék.

A mi már a több nemzeteket illeti, a kiknek ſem a hadakozásbann, ſem a fel-fegyverkezett *Neutrálitásbann* ſemmi réſzek nintsen, azok között a Portugallusok és a Törökök leg-nevezetesſebbek. Portugalliábann, az előbbi Királynak orſzáglásakor vólt Fő-Miniſter, *Pombal*, meg-hólt; s véle egygyütt, hihető, hogy a kér-

döre vett perek-is el-temettettek, anynynyival inkább, mivel a tömlötzből meg-szabadúltak közül sokan úgy meg-úntatták magokat, hogy ismét tömlötzre hányattattak. Török országból holmi vég-várok építtetésénn és erőszakos tiszt-változásokonn kívül, egyéb emlékezetes dolgokat most nem hallunk.

2. *Egyéb külföldi történetek.*

Leopold Fő-Hertzeg a maga Toskánai Nagy-Hertzegségébenn, múlt Karátson havának 7dik napjánn olly Parantsolatot hírdettetett: hogy semminémű külföldi törvény-tételnek többé az ő K. Hertzegsége tartományjában külömben divatja ne légyen, hanem-ha az ország Fejedelmétől jóvá hagyattatik, és hogy ezen okból minden Püspökök, nevezetesen pedig a külső országiak, a kiknek azon Nagy Hertzegségbennn valamelly hatalmok vagyon, az ő válaszlatásokat ő K. Hertzegségének meg-jelenteni, és Rendeléseiket az *Exequatur* fel-tétele végett bé-mutatni tartozzanak.

A F. Bétsi Udvarnak Vendégei felől még nem tudatik, mikor fognak onnét el-menni. Sokan azt tartják, hogy még egy-néhány hétig Bétsbenn fognak múlatni. Olasz országnak némelly fő-városaibann nagy készületek tétetnek, illendőképpen való fogadások és mulatások végett. — Bétsbenn semmit el-nem múlatnak megtekénteni, valami tsak látásra méltó. S leg-inkább ezzel és némelly Fő-Méltóságoknak látogatásával töltik idejeket.

3. *Hazánkbéli dolgok.*

A Fejedelmeknek, és e' vagy amaz időbéli Nemzetségeknek ditsőségeket, jó híreket s neveket, semmi inkább nem örökíti, semmi méltábban szerte-széllyel az egész világonn örökké meg-maradandóságra nem régíti, mint azok a maradékokra szállandó köz hasznú munkák, mellyek a természettől el-válaszlatott tartományoknak egy-mással való közléseket könnyebbítik,

és

és a föld népeinek keresményjeket jövendő időkre-is gyarapítják. Illyenekkel tették magokat a hajdani Rómaiak arra érdemesekké, hogy mind e mái napíglan minden nemzetek, valakiknek országokat valaha bírták, ő nékik tiszteletteel s köszönettel tartozzanak. Illyenekkel szerzett magának s kormányozta népeinek, Ditsőült Mária Terézsia soha el-nem törlendő háládatos emlékezetet. — Illyenekkel közelít, több nagyságos tselekedetei között, most an országló Felséges Urunk, Második József, a teremtő és bóldogító Istennek véghetetlen ditsőségéhez. — Ekképpen vala méltó kezdenem egygy emlékezetes túdósítást, melly közelebb Horvát országból, *Zsegnye* várossából érkezett. — „Mi vagyunk, *úgymond*, a kik Józsefnek leg-első roppant épületű alkotmányjával, — Károlyvártól fogva, ennek-előtte járhatatlan hegyekenn s völgyekenn 14 mért-földekig érő tsinált úttal, melly-is József ditsőséges nevét viseli, és egygy 2 óra járó hosszszaságú, meredek kő-szálokonn és sebes folyású patakokonn keresztül menő víz-vivő árkolattal, hálá-adóképpen örök időkig dítsekedhetünk. Még Nagy Mária Terézsia ditsőséges országlása idejébenn kezdettek vólt erről gondolkodni. De tsak Második Józsefnek itt-léte tehette-meg annak munkába-vételét; a midőn ő Felsége 1775benn a Károlyvári Vég-vidékenn tett útazásakor, a leg-veszedelmesebb járású kősziklákat és útatlan hegyeket meg-járván, és Báró *Struppi* Fő-Kapitány Úrnak, írva és a földönn ki-mérve elő-adatott gondolatját meg-visgálván, e dolognak lehetségesvóltát maga által-látta és végbe-vitelét nem tsak megparantsolta, hanem a meg-kívántatott feles költségeketis önként reá szánta. A következett 1776dik esztendőbenn azért, a' végre ide érkezett Gróf *Kollorédo* Feld-Marsall Hadnagy Úrnak igazgatása alatt, a meg-kívántott készületek eránt tanátskoztak. S e' szerént 1777-

benn

benn tavaſzſzal vóltaképpen hozzá-is fogatott a meg-nevezett Fő-Kapitány Ur, a kire ezen munka bízva vala. Ugyan abbann az eſztendőbenn őſzſzel, már elegendő víz foly vala a városunknál újontan tsinált ſzökő kútból, és a Zsegnyei vőlgyönn által, Vrátnik hegy tetejéről, mellyet-is mind puska-por erejével vájtak vala ki, egygy ſzekér ſzerentsésen a városnak rév-helyéhez jöhetett. 1778bann a Kápolna-hegyénn törtek-által. Jól-lehet pedig az akkor következett háború miatt valamenynyire laſſabban dolgoztak rajta, még-is ſzűntelen folyt a munka, úgy hogy 1779benn az egéſz útonn ſzéltibe járhattak a könnyebb ſzekerek. 1780bann pedig ezenn az útonn ágyúk és egyéb hadi kéſzűletek hozattattak, mellyekkel ő Felſége kereskedő hajóinkat fel-fegyverkeztetni méltóztatott. S az ólta mindennémű ſzekereknek itten bátráſágos és könnyű járások vagyon. „ —

— „ Ékeſſégére nézve-is alig vagyon e nagy meſterſséggel, ſok ezer embernek munkájával, és ſok ſzáz mázsa puska-pornak reá-költésével kéſzűlt útnak másſa a föld hátánn. Nem tsak bóltozott nagy kő-hídak, hanem ſok helyekenn Római módra ki-vágott Piramisok (tsútsos alkotványok) emlékeztető irások, ſzökő kútak, nap-órák s több affélék-is találtatnak. Mellyek mind meg anynyi emlékeztető jelei ő Felſégének ez haza eránt való betsűlhetetlen nagy jó-tétemény̋ű atyai gond-viselésének, és minden igaz ſzívű haza-fiat hóltig való s maradékainknak-is örökſégűl hagyandó háládatoſſágra ébreſztenek. — Maradandóbb ez, annál az emlékezet-írásnál-is, melly a többi között a *Tuini* hídonn kőbe vagyon vésve, ezen ſzókkal: *Arduae viae monumento — Qua — Anno MDCCLXXV. III Maii — Romanus Imperator Joſephus II. — Patriae Pater Primus venit — nouamque exſtrui — auguſte iuſſit.* Az az: Ama bajos útnak emlékezetére, mellyenn 1775benn Pünköſt havának 3dik napjánn

jánn a Római Csáſzár, Második József, Hazánknak édes Atyja leg-elſőbenn jött, s nagy felſégesen újjat kéſzíttetett. „

„ Ezen Csáſzári József-útja menttibenn moſt Felſéges Rendelésből minden-felé nem tsak lakó-házak feles ſzámmal rakatnak, a minthogy efféle, a ſzínekenn és marha-állásokonn kívül már-is 200nál több vagyon, hanem alkalmatos vendég-fogadók, malmok, kováts műhelyek, ſőt templomok-is épittetnek. A Zsegnyei vőlgy végénn egygy pompáson fel-ékesíttetett templom már kéſzen áll. Annak-felette erről az orſzág útjáról minden-felé más útakat-is tsinálnak, erdőket írtanak, a földet míveltetik, a katonaſágot ajándékokkal öſztönözik, hogy magoknak ſzekereket ſzerezzenek — egygy ſzóval: mindenek úgy intéztetnek és alkalmaztattatnak, hogy ez orſzág minél hamarébb virágzó állapatra kelhesſen, és hogy Magyar orſzágnak töménytelen ſok portékái ki-hordattathaſſanak. Mind ezeknek végbe-vitelét melly igen ſzívére vette jégyen az uralkodó Felség, annak elég bizonyſága a mi kommandérozó Generálisunknak, Gróf Gyulai Sámuel Feld-Marſall Hadnagy Ur ő Excellentziájának, a munkák és munkások körűl gyakorta-való jelen-léte, és ſok ízbenn ki-adatott parantsolatja. Minékünk pedig ez egyſzer-s-mind régi ohajtásunkra nézve új reményſéget ád, hogy a mi rév-partunk-is valahára egyſzer helyre fog állíttatni. „

Sopronból írják, hogy a gabona árra ottan egynéhány hetektől fogva tapaſztalhatóképpen kezdett nevekedni. Mellynek-is azt vetik okáúl, hogy búza és rozs moſtanſág felesen hordatik az alſóbb vidékekre. Az el-múlt eſztendőnek utólſó heteibenn ez vala a Soproni vásárokonn a gabonának árú ſzerént való keleti. A tiſzta búzának méreje, 38 - - 46; rozsnak, 25 - -

az

26; árpának, 14 - - 16; zabnak, 12 - - 13; Tengerinek, 32 - - 35 Garas.

Ditsőséges emlékezetű Mária Terézsia Császárné s Király Aszszonynak álló képe, melly közelebb múlt Szent-András havának 29dik napjánn Esztergom Sz. K. várossa piatztzánn fel-állíttatott, ugyan az, a mellyet az el-múlt esztendő elejénn tett fogadása szerént, Toporczi *Görgei Márton* Prépost és Esztergomi Kanonok Ur, maga költségénn faragtatott vala. Azon márványoszlopnak, talpára való helyheztetése alkalmatosságával mondatott Deák beszéd Pestenn ki-is nyomtattatott.

Beszterce-Bányánn Karátson előtt való éjtszaka 7 személy fúladott-meg egygy házbann. Ezen szerentsétlenségnek pedig, a kaláts sütés volt az oka. A háznak falai tudni-illik, tsak fából valának, s agyaggal megmázoltatva. Midőn azért a mellette lévő kementze erősen bé-vólna fütve, a fal meg-tüzesedvén, a szobába bé-ereszkedett füstivel, mind azokat, valakik ott benn háltának, meg-fúlasztotta. — Kérdés: próbálták-é, a közönségessé tétetett mód szerént, ezen fúladtaknak fel-éleszteséket?

A közelebb múlt esztendőbenn költ Hírmondó leveleire való Mutató-Tábla, a közönséges titulussal együtt, hová hamarébb el-készülvén, minden Váltóknak kezekhez fog adódni. — Lehet még, mind az eddig költ leveleket, mind a jövendőbenn kelendőket megszerezni. Ezeket a jövendőbélieket pedig tsak fél avagy egész esztendő számra lehet váltani. Három hónapra nem vehetjük-bé a váltságot azoktól, a kik Postánn hordatják. Ezekre nézve, a váltó pénz, fél esztendeig 4 R. Forint, melly is akar az ide való Cs. K. Fő-Pósta-Tisztséghez, akar az alább meg-írt Könyv-nyomtatóhoz útasíttassék, mind egygy. R.

Posonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoston Ferenczénél.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Bóldog-Aszszony havának 5dik napjánn,

Szombatonn költ

MÁSOdik LEVELE.

1. *Az háborús világnak történetei.*

Ez új esztendőt nevezetes dolgoknak jelentésével kezdik a hírlelő leveleknek írói. Ugyan-tsak, a mint látszik, már ezenn-túl serényebben fognak az Ánglusok, az ő el-hatalmazott ellenségeik ellen forgolódni, hogy-sem eleinten. Régi szokása az ezen nemzetnek, hogy leg-inkább a szerentsétlenség buzdítja azt-fel nagy dolgoknak végbe-vitelére. Mellyhez ím hozzá-is fogtanak.

Míg a nagyobb sereg hajók fel-fegyverkezhetnének, és rendelt helyekre el-indúlhatnának; előre *Kempenfeld* nevű Hajós-vezér küdetik vala ki vagy 14 őreg hadi hajókkal, múlt Karátson havának második napjánn. Szinte akkor tájbann történt, hogy egygy Franczia sereg hajó, melly 19 fegyveres, s vagy hatvan tereh-hordozó hajókból állott, Nap-keleti s Nap-enyészeti Indiába indúla. Még azon hónapnak 12dikénn közel a *Breszti* rév-parthoz öszve találkozék e két hajó-sereg. Legottan az Ánglus reá törvén, 21et (utólbi tudósításokként tsak 15öt) a tereh-hordozó hajók közül el-véve. Mind ezekenn fegyveres nép és hadi készület találtatott.

tott. Ennek meg-léte utánn *Kempenfeld* azonnal egygy valakit Londonba külde, a kitől azt a Királynak megizené. Akkor olly szándékkal vala, hogy az hadi hajó sereget-is meg-támadja. De látván, hogy az, a magáénál sokkal számosabb vólna, abbéli szándékáról le-téve. Avagy-tsak Karátson havának 18dik uapjáig nem hallatott Londonbann az ütközetnek semmi híre. Sőt inkább azt tartják vala, hogy a Franczia sereg, az el-foglaltatott hajók híjjával-is útját tovább követte. — Akar-mint légyen a dolog, leg-alább annyi nyereség kerekedik ezen történetből, hogy a nyáronn meg-esett kár-vallás, a midőn az Ánglusoknak vagy 60 portékás hajójok el-foglaltatott, és *Karnuelsz (Cornwallis)* seregének el-fogattatása valamenynyire ki-pótoltathatik.

* *Kempenfeld* Hajós-vezér, a kinek ez hadakozásbann most leg-először halljuk hírét, születésére nézve, nem Ánglus, hanem Svéd. Ha szerentsétlenül járt vólna, szokása szerént kétség kívül azért-is tett vólna szót az Udvarral ellenkező felekezet, hogy egygy seregnek vezérlése idegen emberre bízattatott. Különben ritka példa az, hogy valamelly más nemzetféle az Ánglusok között, a kik mesterei a hajókázásnak, tengerenn való vezérségre kapott vólna.

Még egygy örvendetes hírrel akarta utólja felé az el-múlt esztendő a kétségbe esendő Ánglusokat megvígasztalni. Ez, Ásiának Indiai tájékáról, ugyan Karátson havának 17dik napjánn érkezett Londonba; ámbátor még a múlt nyár közepénn történt dolgokat jelent. Tudni-illik, ama híres, egygy alatsony sorsú köz katonából Hadi és Országos Fejedelemségre emelkedett *Hider-Ali-Kám*, a ki az Ánglusokat ottan alkalmas időtől fogva keményen szorongatja vala, Sz. Jakab havának első napjánn tetétől fogva talpig meg-verettetett. Az ő hadi népe, 400 Európai vítézekből, 25 Batalljon Gyalogságból, vagy 50 ezer Lovagságból és 100 ezer

számú parasztságból áll vala. Nem említtetik, menynyi lött légyen az Ánglusoknak számok. De nem hiszem, hogy tsak 50 ezer embert állíthattak légyen-is azon rettenetes számú sereg ellen. Még-is az ütközet utánn, melly szinte 8 óráig tartott, és Hider-Ali-Kám hadainak el-széleszletésével végződött, ezek közül 4 ezer hóltak találtattak a viadal helyénn. Maga a Fejedelem fia, halálos sebet kapott. — Ehhez a győzedelemhez már valamenynyire bízniok-is lehet az Ánglusoknak. Mert tsak hamar az-utánn, úgy-mint Sz. Jakab havának 22dik napjánn, *Madrasz* és *Bengala* tájékáról nevezetes segétsége érkezett az Ánglus hadak vezérének, *Kút (Coote)* Generálisnak.

Az Amerikai hírek ellenbe mind-tsak szomorú nótát fúnak az Ánglusoknak. Ottan mind a Szárazonn és az Éjszaki részekenn, mind pedig a közép vídékbéli szigetek tájánn, várván várják *Rodney* Hajós-Vezérnek viszsza-jövetelét. Melly ha késni talál, a minthogy eddig-is tsak az alkalmatlan szelek tartóztatták; minden felől elég gondot ád nékiek a Franczia seregnek nagy hatalomra nevekedett s most-is szüntelen szaporodó ereje. Alíg, ha azt meg-nem előzte az elől említett sereg-is, mellyel *Kempenfeld* Úr találkozott vala. Mind ezen bajaikhoz még az-is hozzá járúl, hogy a szigeteknek lakosaik-is immár nyúghatatlankodni kezdenek. Nevezet szerént *Dsamaika (Jamaika)* felől azt írja maga a Királyi Tiszt-tartó, hogy a gazdagabb lakosok mindnyájan az el-pártolt Amerikaiak részére hajolnak, úgy hogy leg-első alkalmatossággal készek nyilvánságoson-is pártjokat fogni és segétségekre lenni. —

A Szárazonn vítézkedő Ánglus hadaknak fő-vezére *Klinton* ellen való régi panaszok most ismét meg-újúltanak. Egyedül ő néki tulajdoníttatik a minapi szerentsétlenség-is, melly a *Cornwallis* vezérlette seregenn

történt. Húsz ezerig való Ármádával két egész esztendeig leg-kisebb szerentsét sem próbált, hanem henyéül mind-csak *New-York* városa körül veszteglett; holott főképpen azonn kellett vólna igyekeznie, hogy a Franczia hadak *Washingtonéival* öszve-ne foglalkozhatnának, mellyet vagy egygyiknek vagy másiknak el-oszlatásával könnyen meg-gátolhatott vólna. — De könnyü, a dolognak meg-léte utánn jobb tanátsot adni. Az előtt senkinek esze ágábann se vólt, hogy nem *New-York* városa ellen, hanem más felé vólna azoknak szándékjok. Mert *Washington* Generális némelly hajókat kész-akartva az Ánglusoknak kezekbe kerittetett, mint-ha a Franczia Generálishoz küldettek vólna, holmi titkos leveleket vivén nékie, mellyekbenn tudtára adaték, hogy maga a Szárazonn fogná *New-York* várát ostromlani, arra nézve tehát a Franczia hasonlót tselekedjék a tenger partja felől. Ezt Klinton valónak gondolván, mind a kettőt ottan készen várta. *Washington* azonbann nagy sietséggel le-felé térvén, *Cornwallis* hadait közbe vevé, kik-is éléseknek s erejeknek szintig fogytáig vitézül bajnoskodnak vala, de végre magokat és ott körül belől őrizte váraikat fel-adni kéntelenek lévén, Ámérikai fogságra vitetének. Itt méltó azt jegyzőre vennünk, hogy *Washington* az Ámérikaiak közül, a kik *Cornwallis* serege között találtattak, minden húszadik embert fel-akasztatott. Melly szörnyüségnek utólb-is azt a kárát fogják az Ánglusok vallani, hogy effélé veszedelemtől való féltekbenn-is, ha szinte némellyek készek vólnának-is a Király hadai között fegyvert viselni, arra nehezen vetik többé fejeket.

Úgy ítélnek vala sokan Ángliábann, hogy jobb vólna a hadakat Ámérikából tellyességgel ki-költöztetni, mint-sem ottan tovább-is hijába-való költségekkel szerentsétlenni. A' helyébe, úgy tartják, tanátsosabb vólna,

na, ottan fel s alá járó számos hajó-sereggel az Ámérikaiaknak kereskedéseket akadályoztatni; melly kétség kívül, ha jól végbe vitetődnék, minden erejeket s tehetségeket el-fogyatná. S ezt az ország-gyülésenn is hatalmason vítatják vala. De tsak-ugyan erőt véve az Udvar mellett szólló felekezet, s már most tsak az forog kérdésbenn, honnan vegyék a meg-kívántatott népet. Mert a költség, ha szinte bajjal-is, még alkalmasént ki-telik az országtól. A mint a készületek mutatják, mellyek ott s másutt tétetnek; tehát nagy része az Ángiában, Skótziábann és Hiberniábann lévő katonaságnak Ámérikába fog küldetni; holott otthon-is szükség vólna reája, mivel külömb-külömb helyekenn veszedelmes forralások sajdíttatnak. Annak-felette Német országnak azon Fejedelmei, a kik nékiek nagy fizetésért katonákat bérbe adtanak, nevezetesen a Hessen-Kasseli Landgráf, újontan felesen fogadják a katonákat.

A Franczia hasonlóképpen rajta vagyon, hogy a hadakozást tellyes erővel folytassa. Ennek pedig pénzre vagyon inkább szüksége, mint fegyveres népre. Mintegygy 12 Milliom Forintokat kíván az hadakra gondot viselő Minister; holott már 240 Milliom Forintokat költött a Franczia Király erre a háborúra.

Vagy törik hát vagy szakad; nagy dolgoknak kell még ebbenn az esztendőbenn véghez menniek.

2. *Bétsi jelességek és mulatságok.*

A Felséges Udvarnak Vendégjeitől, az el-múlt esztendő utóljánn közelebb szemlélt Bétsi és azon vidékbéli ritkaságok, ezek valának: A Lichtensteini Fejedelmi kép-tartó ház; a *Klastrom-Ujvár* (*Klosterneuburg*)-i Hajós katona sereg, melly-is ő Felsége s Vendégei jelen-létébenn, bámulásra méltó hamarsággal a Dunánn végig hajó-hídat rakott) a Cs. K. kép-tartó palota Belvederbenn; Gróf Pellegríni Generális Urnak háza; az

Orosz Követnek-újonnan épülendő Vára; a Lichtensteini Fejedelmi kert Roszaubann; a Leoni Fábrika; Kaunitz Fejedelem Úrnak jeles épülete Máriahilf nevű külső városonn; az Orosz Követnek nyaraló palotája; *Ingenhúsz* Udvari Tanáts és Orvos Úrnak némelly természeti dolgok körül való jeles találmányjai.

Karátson havának 29dik napjánn, Maximilián Fő-Hertzeg, úgy-mint a Német Vitéz Papi Rendnek Fő-Mestere, ebbéli birtoka eránt a Császártól ő Felségétől *Inveſtitúrát* (abba való bé-iktatáſt) vétetett. Melly különös régi rend-tartáſt az Orosz Nagy-Fejedelem-is Élete Párjával egygyütt nézni méltóztatott.

Az utánn való Vasárnap, a Császár s Király ő Felsége az Udvari Nagy Kápolnábann, a Nordi Gróf és Grófné Aszszony pedig (vagy-is valóságos nevezetek szerént, az Orosz Nagy-Fejedelem és Fejedelem Aszszony) az Orosz Követségnek Kápolnájábann, szokott áhítatosságokat követték.

Kis-Karátson, úgy-mint ez esztendőnek első napjánn, ő Felsége ditsőséges uralkodása alatt leg-első ízbenn tartatott az ekkor szokott Udvari Gála. Melly jeles inneplésenn a Német Gyalog és Nemes Magyar Lovas Gárdákonn kívül, most leg-először a Gálics s Ladomér országi Nemes Lengyel Lovas Gárda-is megjelenék. Ez az újontan fel-átlíttatott Lengyel Gárda az előtt tsak két nappal eskettetett vala-fel. Lengyel öltözeténn kívül, mellyről más alkalmatossággal emlékeztem, abbann-is külömböz a többitől, hogy minden Lovas egygy egygy fekete és sárga zászlót hordoz. — Mind ezek minek-utánna az Udvari várbann sorba állottak; lovokról le-szállván, udvarlásra bémentenek. A Gárdák utánn következett: a Cs. K. Fő-Vadász Mester, Fő-Solymász Mester, Udvari Fő-Kapitány, és a Fő-Lovász Mester, mindenik az alatta lévő

vő Udvari személyekkel. Végre 12 pompásonn felékesült Császári lovak vezettettek, még pedig két-két lovásztól egygyik-egygyik. Ezek mindnyájan az Udvari vár előtt mentenek vala-el. Azonba az Udvari és Külföldi Minister Urak, a több Fő-Méltóságokkal egygyetembe, pompáson fel-öltözve a Várba gyülekezvén, a Cs. K. Felséges Uraságoknak köszöntést tévének. — Tizen-egygy óra utánn a Császár s Király ő Felsége, Isteni tisztelet végett az Udvari Nagy-Kápolnába méne. Ő Felsége előtt, az Udvari Rend, mellette Maximilián Fő-Hertzeg mégyen vala. A Nemes Gárdák pedig párádébann állottak. — Délbenn közönség láttára, Maximilián Fő-Hertzeggel ebédel vala ő Felsége. Az ebédlés közbenn jeles ének és Muzsika-szó hallaték; a Követek, Minisiterek és Fő-Méltóságok udvarlást tevének, a külső Udvari Rend pedig az asztal felett udvarol vala. — Mind ezen jelességeket a Vendég uraságok *Incognito* (magokat nyilvánságoson meg-nem esmértetve) szemlélék. — Estve mind ezeknek, mind pedig a fő rendű Méltóságoknak jelen-létekbenn az Udvarnál nagy készületű Bál tartatott.

3. *Elegyes tudósitások.*

Kethelyenn Somogy-Vármegyébenn Karátson havának 18dik napjánn egygy Csordás János nevezetű köz lakos hala-meg, a ki az ő meg-kereszteltetéséről való bizonyság-levél szerént 1667benn született, és így 114 esztendős vala. Illy nagy idejű-vóltára nézve emlékezetre méltó dolog, hogy még sem igen tsendesen múlt-ki e világból, hanem 24 egész óráig vonaglott.

Hiteles tudósitások szerént, *Sopron* városába, az 1779dik esztendőbéli borokért 285 ezer s két száz N. Forintig való pénz vitetett; még pedig nagyobbára külföldről, úgy-mint Sléziából. Melly pénznek harmad része,

ſze, s valamivel több-is, tsupa nyereſég. A többi, a ſzőlők mívelésére reá ment költſég. De az orſzágra nézve ez-is nyereſég.

Nagy-Szebenből Karátson hav. 22dik napjánn íratott: „Károly-Fejér-Vármegyében *Alamoron*, M. Gróf Torotzkai Suſánna Aſzſzony ő Nagyſága üveg-házaiban, azon Grófnénak kölönös maga ſzorgalmatosſága által, annyira ſzaporodott a Balzsom virág, (melly egéſz Erdélyben egy helyen-is nem találtatik) hogy mikor azok a Balzsom virágok virágozni kezdenek, a jövő hónapnak végével, azoknak hathatós nagy ſzagjok miatt az üveg-házokban nem minden ember múlathat ſokáig. És rövid időn azon virágokból ottan Balzsom-olaj fog kéſzűlni.„

„Ugyan ezen tiſztelt Grófné, Alamori jóſzágában maga tulajdon kényesen tartott juhainak gyapjából ollyan ſzép Rását ſzőtetett, hogy, ſem a Szebeni, ſem a Braſſai nem elébb-való ennél; ſőt a kik az Alamoron ſzőtt Rását meg-látták, ezt minden Erdélyben ſzőtt Ráſáknál elébb betsüllötték. „

Szatmár-Vármegyébenn történt ſzörnyűség. „Ökörítóhoz nem meſzſze, egy Gazda ki-megy a kondásokhoz, ſertéseit nézni. Azonban két kondás egy fél diſznót ſüt. A gazda míg oda ment, le-vonták a fél diſznót. Kínállják belőle a gazdát-is. A' pedig felel: nem ſzoktam lopott húſsal élni. Ezen ſzavára meg-ragadják a gazdát, meg-kötözik kezét lábát gombolyagba, s egy rúdra felhúzván, meg-piritják. Illyen Oláh kondások találkoznak mi körűlünk, a kik még vajmi távoly vagynak a ſzéled emberi életnek módjától! „ R.

P o'ſonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferenczénél.

A Római Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Bóldog-Aſzſzony havának 9dik napjánn,

Szerdánn költ

3dik *L E V E L E.*

A Cs. K. Örökös Birodalombann történt dolgok.

Utólb múlt Péntekenn, úgy-mint e moſt folyó Bóldog-Aſzſzony havának 4dik napjánn dél előtt 10 óra tájbann, az Oroſz Nagy-Fejedelem s Nagy-Fejedelem Aſzſzony ő Csáſzári Felſőſégek Bétsből Olaſz orſzág felé indúltak. Bétsbenn *Nordi*, az az, Éjſzaki Gróf és Grófné nevezete alatt, mellyet ez útazás alkalmatosſágával fel-vettenek, Szent-András havának 21dik napjától fogva múlattak. Miket láttak, s miképpen gyönyörködtette őket a Felſéges Udvar ottan múlattokbann, azt eddig-elé bővön meg-írtuk. Valamint pedig ottan mindenekbenn tellyes kedvek telék, úgy viſzont a Bétsiek ezen Felſéges Vendégekkel méltán fognak jövendőbenn-is kérkedhetni. El-bútsúzásokkor a Cs. K. Udvari népet gazdagon meg-ajándékozák. A Csáſzár s Király ő Felſége Maximilián Fő-Hertzeggel, nem külömben a *Gröningi* Gróf vagy-is Vürtembergi Hertzeg, úgy-mint a Nagy-Fejedelem Aſzſzonynak Atyja, Ferdinánd Hertzeggel egygyütt, *Ujhely* (*Neuſtadt*) városſáig kéſérék, az holott az útazó Felſéges Uraſágok

 éjt-

éjtſzakára meg-ſzállának. A Gröningi Grófné Aſzſzony pedig az ifjú Hertzeg Aſzſzonynyal, reájok tört hurut miatt, Bétsbenn kéntelenítttetett maradni.

Ezen Vürtembergi Vendég Uraſágok, Ferdinánd Hertzeget ki-vévén, a ki a Cs. K. Hadak között *Ríze* Regimentjében Fő-Hadnagyi tiſztſéget visel, hihető, hogy nem ſokára *Mömpelgárdra* viſzſza fognak térni; a hová az Oroſz Nagy-Fejedelmet Hites Társával Olaſz orſzágból lejendő viſzſza jövetelekor várják. — Nints már abbann ſemmi kétſég, hogy az ifjabbik Vürtembergi Hertzeg Aſzſzony, kinek Erzsébet a neve, Leopold Fő és Nagy-Hertzeg idősbik Fiának, Ferencz Fő-Hertzegnek jövendőbéli Házas-Társául el-jegyeztetett. A menyegző külömben még egygy hamar nem fog meglenni: mivel az ifjú Fő-Hertzeg még tsak 14 eſztendős egygy hónap híjjával, a Jegyeſe pedig, jövő Sz. György havábann léſzen 15 eſztendős.

Az utazó Felléges Oroſz Fejedelmi Uraſágokat moſt közelebb *Miláno* városſába várják; az holott ſzámokra nem tsak a vár nagy ſietſéggel ékesen el-kéſzíttetik, hanem egyéb rendelések-is tétetnek, mellyek mind arra valók, hogy ott való múlatások, minél víg-ſágosſabb s kedveſebb lehesſen.

Alíg érkezett ama híres Orvos, *Tiſzót* Úr, *Páviá*-ba, már-is tapaſztalja azon Fő-Oskola, annak ott-létéből következett virágzását. Milánai levelekbenn jelentetik, hogy az-ólta ſelette meg-ſokasodott ottan az Orvos Deákoknak ſzámok, mind ő Felſége bírodalmából, mind pedig más idegen orſzágokból való Ifjakkal. Nem-is ok nélkül: Mert *Tiſzót*nak *Skopoli* mellett való léte, ha több nevezetes emberek nem vólnának-is azon rendbéli Tanítók között, elégſéges indító ok arra, hogy azok, a kik az Orvosi tudományra magokat vóltaképpen reá adják, utánna járjanak.

Cseh,

Cseh, Morva és Kránitz orſzágokbann (hihető, a más tartományokbann-is) azok eránt, a kik a Vallás miatt idegen orſzágokba költöztenek, olly Felſéges Rendelés hírdettetett, hogy mindnyájoknak, valakik eſztendőnek alatta önként viſzſza-téréndenek, az érdemlett bűntetés el-engedtetett, és ſzíntén úgy, valamint minapábann a Vallás miatt által-költöztettek felől rendeltetett, ſzabadon való meg telepedhetések légyen.

Ő Felſége minapi kegyelmes Végezése, mellybenn a Proteſtánsoknak és a Görögöknek, Vallásoknak gyakorlására való ſzabadſág engedtetik, a *Királynéváry* Püſpöknek Cseh orſzágbann arra ád vala alkalmatosſágot, hogy a maga ör-allása alatt lévő Papokhoz az eránt közönſéges intő levelet botsátana, melly Bétsbenn ki-is nyomtattatott illy elől-írásſal: *Epiſtola Circularis Authentica Joannis Leopoldi ab Hay, Dei & Apoſtolicae Sedis Gratia Epiſcopi Reginae-Hradecenſis, ad Clerum tam Sæcularem quam Regularem ſuae Dioeceſis data die 20 Novembris* 1781. Sok dolgok vagynak ebbenn, mellyek a mi időnkbéli emlékezetes történetek tartoznak. Minthogy az efféléknek meg-írása, az új hír íróknak tiſztekbenn áll; némellyeket közűlök jegyzére véſzek. Leg-elől a más Vallásonn lévőkhöz való ſzeléd maga-viselésről közönſégesen ſzóll. Annak-utánna némelly törvényeket ſzab, mi tévők légyenek a Papok a moſtani Felſéges Rendelésekre nézve. Elſőbenn a vetélkedő avagy tzáfoló Prédikátziókat egygy-általjábann tíltja. Másodſzor valamelly Királyi parantsolatra emlékezteti őket, melly közelebb múlt Mind-Szent havának 4dik napjánn kőlt, és a könyveknek házanként való ki-kereſtetéseket tiltja vala. Harmadſzor, mivel hihető dolog, úgy mond, hogy a Proteſtánsok, az újontan adatott engedelem ſzerént, minek-előtte imádſágos házaik lejéndenek, imádkozás, éneklés s t. a' f. kedvéért ſzámoson egybe-fog-

nak gyülekezni; ebbenn, ha tsak más valamelly gyanús igyekezet nem tapasztaltatik, semmiképpen ne háborgatta sanak. Negyedszer: Szabad lévén a Protestánsoknak a magok Vallásokbann békével meg-is halniok; senki magát halálra való készítés végett, hanemha nyilván hívatalos lejénd, reájok ne kösse. Ötödször: Midőn Protestánsoknál avagy azoknak számokra valamelly Egyházi szolgálat, p. o. Keresztelés, s más affele kívántatik; akkor mind az, valami az ő Vallásokkal ellenkezik, ki-hagyasék, és tsak a Szentségnek mi-vóltához tartozó fő dolgok tartassanak-meg. Hatodszor: Lehessen a Protestánsoknak, míg magoknak temető-helyek lejénd, a Katholikusokkal egygyütt temetkezniek. Hetedszer és Nyóltzadszor, arra intetnek a Papok, hogy a közönséges békeség eránt való szeretettől viseltetvén, a Toleántziáról ki-adatott Parantsolatot, az ő reájok bízatott népnek igaz lélekkel meg-fejtsék s meg-magyarázzák, és ha valakit az ellen vagy ezen Püspöki Levélnek rend-szabása ellen véteni látándanak, azt minden haladék nélkül a Püspöki Székre fel-jelentsék, minden kétséges dolgok eránt, minek-előtte magok valamit végeznének, attól kérvén tanátsot.

Éppen ez alkalmatosság hozza magával, hogy *Erdélyből* annak mását említsük. T. *Vizi Ferencz* Uram, a Királyi Fő Tanáts Katholikus Tagjainak Prédikátora, a közelebb múlt hónapbann valamellyik Vasárnap ugyan azon dologról a Szebeni Templombann igen hathatós Prédikátziót monda-el. Mellyet onnan érkezett tudósítások így beszéllenek-elő. — „ Az Évangyéliom fel-olvasása után, a Christus Kalauzza Keresztelő Sz. János iránt igen jeles dolgokat világosítván, osztán a részekre való osztásban első vala: Minémű sok károk s az más Vallásu Atyafiaknak el-idegenedések s gyű-

lől-

lölségek következnek a türhetetlenségből vagy a Nem türhetőségből; második pedig: Hogy kellessék az ellenkező értelmüeket nem tsak szelídíteni, hanem meg-is nyerni, vagy nem tsak szeretni, hanem azokkal magunkat-is valósággal, úgy mond, szerettetni. s a t. Minek-előtte erről tovább folytatná szándékát, négyszegű süvegét s kis sapkáját a Prédikálló Szék gárgyájára tévén, kezeit az ég felé emelvén, Hitéről vallást teve az Istenhez és az Római közönséges s egyszer-s-mind Apostoli Anya-Szent-Egyházhoz, hogy abban van s abban akar élni s meg-halni; és prótestála, hogy senki meg-ne botránkozzék benne, ha mit az igaz szeretetnek, Türhetőségnek építéséhez, a Bibliából és a Sz. Atyák írásival bizonyítva, elő-hozna s a t. Előhozá az ártalmakat, mellyeket Isten nem parantsolt, elő-hozá, hogy innét vagyon, hogy annyira néha felingerlik némellyek őket, hogy ha majd tsak egy könyvbe-is bele tekíntenek s ollyast látnak, már el-vetik, kevésért a sok jót meg-nem olvasák, társaságainkat, úgy mond, kerülik, hogy azokban lelkekíg sebhető sérelmeket ne végyenek s a t. Bé-fejezte osztán, hogy kell egy Apostoli Hitben valónak élni, hogy magát szerettesse, s Hitét gyümöltséből esmértesse s követtesse vagy leg-alább szenvedtesse; hogy ők-is ne kénszeríttessenek keserűségekben kisdedeikbe ellenünk való indúlatokat bé-óltani. „ — „ Ezen fent tisztelt Vizi Ferencz Úr Prédikátziójáról sokan úgy ítélnek, hogy méltó vólna azt arany betükkel ki-nyomtatni, és úgy világra terjeszteni, az igaz Isteni és felebaráti szeretetnek fel-ébresztésére, s ebből minden országnak következő épületére. „

De tekéntsünk ismét visza Béts felé. Itten, a mint híre vagyon, a tudományokat illető dolgoknak kormányozása mostanság két nevezetes fő emberekre bí-

 zatta-

zattatott. Tudni-illik az alsóbb vagy-is kezdetbéli Oskolák Fő-Igazgatója ő Felsége Örökös bírodalmábann, az Újhelyi Püspök, *Kérenfz Henrik* Ur ő Excellentziája, a főbb Oskolák Gond-viselője pedig *Sviten* Báró Ur ő Excellentziája.

A minap említett Gálics s Ladomér orfzági Nemes Lengyel Gárdának fel-eskettetése ekképpen ment véghez. A Cs. K. Teft őrző feregeknek Fő-Kapitányjok, Svartzenbergi Fejedelem és Fő Udvarnok Meſter, a rendelt naponn úgy-mint Karátson havának 30dikánn, 6 lovas hintónn a Magyar Nemes Gárdának udvarára méne; a hol azon Gálics orfzági N. Gárda ékesen fel-öltözve ló-hátonn kéfzen áll vala. Onnan mindnyájann egygy nagy fzobába gyűlvén, környékbe állíttatának. Annak-utánna a Gálics s Ladomér orfzági Udvari Kancellária réfzéről, Blümegen és Chotek Gróf Urak, a K. Magyar Gárda Kapitányjának Efzterhá i Fejedelem Urnak képébenn pedig, Gróf Pálfi János Vicé-Kapitány Ur ő Excellentziája jelen-létekbenn, az előbb meg-nevezett Fejedelmi Méltófág, rövid, de hathatós befzédbenn fzívekre adá a Nemes Ifjaknak, minémű betsületére és fzerentséjére váljék az mind magoknak, mind pedig az ő nemzeteknek, hogy a Cs. K. Felség Személyjének őriztetése reájok bízatott, s mi légyen ez eránt az ő kötelesfégek; a' mellett ezen Nemes fereget azonközbenn a Magyar Gárda Vezérfégének által-adá. Erre az Elfő Strázsa-Meiter, Szirakovfzki Gróf Ur, azon Gálics orfzági Gárdának nevébenn illendő köfzönetet s fogadáft téve, hogy mindenkoron kéfzek léfznek, életeket s javaikat ő Felfégének és a Felséges Óftriai Fő-Hertzegi Háznak hív fzolgálatja mellett fel-áldozni, végre magát és az egéfz Gárdát ő Fejedelemfégének kegyes óltalmába ajánlá. Mind ezek így meg-lévén, a Magyar Gárdának Audítora az eskü-

küvéft eleikbe olvasá, mellyet mindnyájan fel fzóval utánna mondának. Végezetre midőn ő Fejedelemfége a Fő-Udvarnok Meſter, hintójába ülne, az egéfz fereg a hintóig kéféré.

Az el-múlt hónapnak 24dik napjánn költ *Brüfzeli* túdósítások két Felséges Rendeléseket említenek, a mellyek moft közelebb ottan annak rendi fzerént közre botsáttattak. Egygyike, a Szerzetes Papfágnak minden idegen bírodalombéli Felfőfégtől s törvényfzolgáltatáftól való függetlenfégét illeti, azon módonn, a mint az, ő Felfégének más tartományjaibann meg-vagyon hagyva. Másika az orfzágbéli, az az, a Német-Alföldönn való hajókázásnak jobb és a kereskedésre nézve alkalmatosfabb rendit fzabja.

Nem neheztelnének, el-hifzem, olly igen némellyek az Ámérikai dolgoknak gyakor emlegetése miatt a M. Hírmondóra, ha tudnák, mi közünk légyen máris azokhoz, és mit lehesfen Ámérikának jövendőbéli állapatjából fajját Hazánkra nézve jövendőlni. Ihol egygy világos példa arra; melly noha egyenesen nem Magyar orfzágot illeti, mindazáltal mivel vélünk azon egygy Felféget uraló tartománybann, úgy-mint Óftriai Német-Alföldönn, történt, kétfég kívül mi reánk-is tartozandó. Egygy Kapell nevezetű Brüfzeli Kereskedő, negyed magával egygy társafágba álla. 10ezer Forintot ád vala egygyik egygyik, olly véggel, hogy holmi hafzna-vehető portékákat küldjenek Ámérikába. Megraknak egygy hajót Brüfzeli ferrel, vas fzegekkel s több afféle efzközökkel. Az hajó fzerentsésen meg-érkezik Sz. Euftátzia fzigetére, az holott réfz fzerént kéfz pénzenn el-adatik, rèfz fzerént pedig más portékákért eltseréltetik a rakodványja. Vifzfza jövén az Ofztendei rév-partra, a mit haza hoz vála, azt ott el-adja. Megofztoznak rajta a 4 kereskedők: s ímé 80 ezer Forint

jut

jut egynek egynek. Fogja magát mindenik s a maga 80 ezer Forintját, mellynek már 7 nyóltzad réſze tsupa nyereſég vala, egygyüvé tévén; ismét más hajót küldenek-ki ſokkal több s nyereſégesſebb portékákkal. Ha már ez-is ollyan ſzerentsésen talál járni, mint az elöbbeni; menynyi nyereſég kerekedik belöle? —

Azonba avagy-tsak ez egygy példából-is világoson ki-tetſzik, hogy az orſzágos kereskedésnek fel-állíttatására ſzükſég tudni, mivel bövölködnek s mi nélkül ſzükölködnek más meſzſze orſzágok. S arra nézve, elmerem mondani, még többet, leg-alább nem kevesebbet haſznál a külföldi dolgokról való túdósítás, mint ſaját hazánknak esmérete. Semmi-is inkább fel-nem ébreſzti a külſö orſzágokra való kereskedésnek lelkét, mint azoknak gyakor emlegetése. — De mindazonáltal Magyar Hazánkat el-ne mellözzük.

*Peſt*enn az el-múlt 1781dik eſztendöbenn 781 ember ſzületett, meg-hólt pedig 949. E' ſzerént tehát, tavaly ottan 168-al több vólt az hóltaknak, mint a ſzületteknek ſzámok. Melly igen rend kívül való dolog vólna; holott tsak a leg-nevezetesſebb fö és kereskedö városokbann ſzoktak eſztendönként többen halni, mint ſzülettetni: ha annak különös okát nem tudnók adni, abból, hogy a nyáronn vólt táborozáskor Peſtre ſok jövevények gyülekeztenek. — Az hetenként nyomtattatni ſzokott Peſti túdósító levelek (*Peſter Intelligenzblätter*) a gabonának ott való keletit igy adják tudtnnkra. Az el-múlt eſztendö végénn a tiſzta búza, 28--29 Garasonn, a rozs, 17--18 Garasonn, az árpa 16-on, a zab 10enn, a Török búza 16-onn adatott Pozsoni mérö ſzámra. R.

Po'sonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferenczénél.

A Római Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendöbenn,

Bóldog-Aſzſzony havának 12dik napjánn,

Szombatonn költ

4dik *LEVELE.*

1. *Hazánkbéli dolgok.*

A *Kapornaki Apáturſág*ot, melly néhai Richváldſzki György Szentelt Püſpök és Eſztergomi Kánonok Urnak halála utánn mind ez ideig Apátura híjával vala, az utólb múlt eſztendö végénn, Méltóſágos és Fö-Tiſzteletü O. *Okolitsányi Imre* Püſpök, Prépoſt és Eſztergomi Kánonok Urnak, a K. Magyar Helytartó Tanáts Tanátsosſának adta ö Felſége.

A minapábann Revisnyei Reviczki Antal Urnak halálával Apátura nélkül maradott *Lekéri Apáturſág*, *Parbamer Ignátz* Prépoſt Urnak, a Bétsi Árva-nevelö ház Gond-viſelöjének jutott.

Ugyan az el-múlt eſztendö utóljánn, *Jeſzenák Pál* Tanáts Ur, Záſzlós-Uri méltóſágra, vagy-is Báróságra emeltetett.

Sopron városſa határán nagy kár tétellel tetſzett-fel az új eſztendö. Virradóra tudni-illik, hírtelen igen kemény hideg kezdett lenni; minek-utánna mind akkoráig lágy s nedves idö járt, s még éjfél utánn-is két és három óra között esö esett vólna. Ebböl a ſzö-

lő-tőnek tellyességgel való el-fagyása következett, úgy anynyira, hogy néhol talám két esztendőre-is alig lehet gyümöltsét reményleni; mivel az által éltető nedvét jobbára mind el-veszttette.

Egyébaránt Sopronbann az idei szűret sem vólt a leg-jobbik, akár menynyiségét akár pedig mivóltát tekíntsük a bornak. Mert a Püspök dézmája, tsak 2992 Pozsoni Akót teve; holott bő esztendőkbenn p. o. az 1769dikbenn 3784, az 1764dikbenn pedig 3465 Akóra szokott fel-menni. A Fertő mellett fekvő szőlőkbenn, mellyek a verő-fénytől leg-többet melegednek, az idénn alább-való borok termettek, mint az árnyékos helyekenn lévőkbenn. Mellynek azt az okát adják, hogy a felettébb való hévségtől a szőlő szemeknek bőre igen meg-vastagodik, úgy hogy az-utánn meg-sem lágyúlhat, anynyival-is inkább meg-nem aszhat, ha tsak Sz. Mihály havábann és Mind-Szent havának elejénn eső nem esik.

Pozsonbann hasonlóképpen tapasztaltuk ez esztendő kezdetével a hidegnek hírtelen való keményedését. De az-ólta ollyan változásokkal jár, hogy a Dunánn majd semmi jeget sem látni. A víz-is a' mellett alkalmasént meg-áradott lévén, igen úgy mutatja magát, hogy még egygy hamar által-nem fog fagyni. Mire nézve a kompokonn való által-járás tellyes bátorsággal mégyen véghez. — Itten az el-múlt 1781dik esztendőbenn a városonn 753-an hóltanak-meg. De ez eránt másszor talám bővebb s helyesebb túdósítást tehetünk.

Jóval korábban, de hasonló hírtelenséggel kezdődik vala a fagy Magyar országnak Erdélylyel határos tájékánn, nevezet szerént a Tömös környékébenn. Midőn közelebb múlt Karátson havának 10dik napjánn e télenn leg-először valami kevés hó esett vólna', estve fel-tisztúlván az idő, ollyan iszonyú hideg kezdett lenni, a minéműt ottan sok esztendőktől fogva nem vettenek észre közepénn-is a télnek. Szinte által-is fagy vala a Tömös vize. Az-utánn való 19dik napjánn azon hónapnak, ismét engedvén az idő, és gyakor esőzés közbenn meg-lágyúlván, midőn a jég oszlik vala, s meg-rekedvén magának útat keresse, történt, hogy Kis-Kostély nevű falunál ama híres és igen hasznos gát, mellynek segétségével a Bég nevezetű tsatorna a Tömös vizéből meg-szokott telni, 5 ölnyi szélességre álta-szakada. Innen az következett, hogy már most a Tömös azon Bég árkábann semmi vizet sem eresztt Tömösvár felé, hanem Pántsovánál egyenesen a Dunába folyik. Melly-is nem tsak Tömösvár erősségének, hanem lakosainak-is, a kiknek tudni-illik, a Bég vizénn malmaik-is vagynak, mondhatatlan kárt okozott. Azon említett s már most el-romlott gátot ez előtt 20 esztendővel egygy *Frimon* nevezetű híres Építő-Mester kövekből igen erősen alkottatta, ki-is a' végre Óstriai Német-Alföldről hívattatott, s azonn kívül egygy 7 óra járó földre nyúló tótzót (motsárt) szároztott vólt-meg, melly Versetz alatt Módos és Denta faluk között vala.

Debretzénből való túdósítások valamelly új találmányú rostáról emlékeznek, melly az ott való Deáki Kollégiumbann találtatik, és már némelly túdós úri embereket-is, úgy mond, annak meg-szemlélésére felindított. Ujság-è, nem-è, azok ítéljék-meg, a kik effélék körül szoktak visgálódni. Ihol annak le-íratása. „ Ezen rosta négy lábon álló mintegy másfél röfnyi hosszúságú láda; abban egy hosszú kerek eszköz, melly drótokkal sűrűen körül vagyon véve s kerítgetve, és mikor kell, szüntelen tekertetik. A melly felől tekerik, egy garattya vagyon, mellybe a búzát hordják: onnan azon hosszú kerek drótos eszközbe folydo-

dogál, és ott a búza mind addig hányódik vetődik, (de ezt már nehéz által látni, miképpen megyen végh-hez) hogy a ládának túlsó végin a szemét mind egy rakásba, az óldalán pedig az allyas, közép-szerű, a jó-féle búza a garathoz leg-közelebb való lyukon, mind külön egy rakásba húllanak, olly tisztán, hogy nagy munkával és únalommal sem lehetne úgy külön írtogatni és tisztogatni. „

A Szatmár-Vármegyei Oláh kondásoknak vad erköltseiket, de egyszer-s-mind a meg-hevült testnek hírtelen való meg-hidegedéséből következni szokott ártalmat bizonyító példa gyanánt, talám nem lészen méltatlan dolog, a következendő történetet hírül adni. — „ Ökörítő nevű falu határában két kondás el-indúlván a nyájhoz, elő-találnak egy zöld bundás embert, Ugy gondolkozván, hogy majd pénzt találnak nála, kegyetlenül baltájokkal hóltig vagdalják. Ezt a falu tsak hamar meg-tudván, harang félre-veréssel a két kondás után rohana, s mind addig kergeté, míg egy tóba nem szalasztá őket. Edgyik félig, másik nyakig ugrik a vízbe. Ott-is meg-nem akarván magokat adni, még azzal fenyeget vala edgyik a falunak, hogy három falut-is le-vagdal, ha hozzá jönének. De tsakugyan ő-is, nem szenvedhetvén a fagyos vizet, ki-veti baltáját, ki-jő a vízből, s meg-adja magát. Minthogy a fagyos víz el-gyalázta, egy lóra fel-tevék. De a falut sem éré, az útban meg-hala a gyilkos. A másikat pedig elevenen vitték a Vármegye tömlötzébe. „

*Nagy-Szeben*benn az el-múlt esztendőnek utólja felé egy igen öreg kóldus hala-meg, életének (többekként) 115dik, utólsó házasságának pedig 4dik esztendejébenn. A melly kóldusoknak a Virág hetiben a lábokat szokták mosni, vala azok között az első, kinek külöm-

külömben-is az alamizsnával való élés igen egésséges vólt, s mint a Csáki szalmához, ollyan könnyen jutott. A' mellett a Szebeni Tanátstól-is esztendőnként való jutalma járt; mivelhogy sok esztendők előtt sok esztendeig szolgája vólt a városnok. Halála, tsendes el-aluvás vala. — Az előtt nem régen ennél jóval korossabb ember hala-meg Nagy-Almásonn Kolozs-Vármegyébenn.

A Pápa-szemmel való élés felől, tudva vagyon az a Természetet-visgálóknál, de anynyival-is inkább helyes, a mit az Erdélyi Jó-akaró következendőképpen meg-jegyzett. „ Ketten valának a rossz látás iránt panaszlók: az edgyik felette későre vette-elé, midőn már Ókulárral se láthata; a másik ennek példájából elég korán, de ollyan Ókulárt választa, a melly két akkorává neveli vagy-is képzeli vala a betűket, mint-sem valósággal vólnának. Ez nehezen szoká-meg az Ókulárt, de hogy meg-szoká, egy két hét múlva semmit a' nélkül nem tuda olvasni, se más Ókulárral, a melly tsak akkorának mutatja a betűt, mint a mekkora magában. Ebből azt adja a közönségnek tudtára maga kárával a tapasztaló: hogy a ki Ókulárral kezd élni, ollyat válaszszon, a melly tiszta, és tsak a szemekből ki-terjedő (vagy-is inkább, a szemekbe bé-szökellő) sugároknak összve-szedésére s a szem látása meg-maradására, nem pedig a betűk nagyobbítására szolgáljon. „

Igazítás. Bihar-Vármegye mostani Fő-Ispányja ő Excellentziája Neve, nem Kornis János, a mint azt a közelebb múlt esztendőbéli 100dik levélbenn írtuk, hanem *Kornis Mihály*. — Ugyan azon levélbenn, a 802dik félenn Gluter helyett, *Güntert* kell olvasni.

2. *Külföldi dolgok.*

Ujhelybe a Császár s Király ő Felsége, a ki Maximilián Fő-Hertzeggel és a Gröningi Gróffal s Ferdinánd

nánd Hertzegi Fejedelemmel egygyütt, a Nordi Grófot s Grófné Aſzſzonyt kéſéri vala, ennek a hónapnak 4dik napjánn dél tájbann érkezett. Mindnyájan a katonaſágra kéſzülő Nemes Iſjak házába ſzállván, legelſőbenn-is azoknak hadi gyakorlásaikat ſzemlélgették. Az-utánn az oda való Ciſtercienſiseknek Apáturi épületekbenn ebédhez ülének; holott-is a Vendég-Uraſágoknak ſzállások vala rendelve. Ő Felſége pedig és Maximilián Fő-Hertzeg, a feljebb emlétett Akadémia házbann hála. A Nordi Grófné Aſzſzonynak történt beteges-léte okozta, hogy Ujhelybenn ſzinte negyed napig múlatnának. Ezen hónapnak 7dikénn következett jobbúlásával, onnan Mertztzúslag felé folytaták útazásokat. S ugyan addíg méltóztatott ő Felſége-is vélek menni.

A Vürtembergi Hertzegi Uraſágok még e hónapnak 5dikénn dél előtt, Maximilián Fő-Hertzeg pedig 8dikánn dél előtt, a Csáſzár ő Felſége-is ugyan ezenn a naponn eſtve, érkeztenek Bétsbe.

Több érdemes ſzemélyek között, a kiket az Oroſz Nagy-Fejedelmi Uraſágok Bétsbenn meg-ajándékoztanak, nevezet ſzerént Eſzterházi Fejedelem Urnak Fő-Muzsikuſát, Hayden József Urat emlétik, ki-is jeles Kompoſitzióinak jutalmául, Gyémántokkal ki-rakott ékes arany Tobák-tartót véve.

Menynyire meg-tetſzettek légyen az Oroſz Nagy-Fejedelmi Uraſágoknak némelly Bétsi ſzerzemények, annak elég bizonyſága az, hogy az Irgalmaſság Baráti közül egy-néhányan Pétersburgba rendeltettek a' végre, hogy ottan haſonló Klaſtrombéli Ispotályt állítſanak-fel. Haſonló ſzerentséjek lött a kisded Árváknak, a kik Parhamer Apát-Urnak gond-viselése alatt neveltetnek. Ezek közül egygy Muzsikás társaſág Pétersburgba fog küldetni.

Mi-

Midőn a Hadi Fő-Tanáts Házát látogatták: történt, hogy az Oroſz Nagy-Fejedelem a Katona-mérték alá álván, azt kérdé, ha meg-vólna-é a katonának való mértéke. Lichtenſtein Fejedelem Ur felele: Bé-lehetne úgyan, úgy-mond, a közép rendűek közé fogadni, de illyen korú Rékrutának Kapitulátziót (ſzolgálatjának bizonyos időre való határozását) nem lehet engedni. Mire a Nagy-Fejedelem néminémű indúlattal monda: Ugyan-tsak hóltig-is a Csáſzár katonája kívánok lenni.

Hihetőképpen beſzéllik, hogy a Vürtembergi Hertzegnek id ſebb Fiai közül egygyik, a ki a Pruſſus Király Hadai között Generális Fő-Strázsa-Meſteri Méltóſággal és Regimenttel bír vala, moſt azon ſzolgálatot el-hagyván, a Csáſzári s Királyi Hadak közé fog állani.

A Cs. K. Német és Olaſz tartományokbann, mellyekenn az Oroſz Nagy-Fejedelmi Uraſágok, útazásokat folytatják, közelebb hírdettetett Felſéges Rendelésbenn tíltatik, hogy ſenki ő Csáſzári Felſőſégeknek, ſemminémű kérelemmel, kóldúlásſal avagy akár-mi egyébféle ſzemtelenkedéſsel ne alkalmatlankodjék.

Velentzénn, a hol ezen hónapnak 14dik napja tájbann várják ő Csáſzári Felſőſégeket, nevezetes inneplésekre való kéſzületeket látni. A többi között ſzilaj tinókkal való viadal-is fog tartatni. Az-utánn kétſég kívül Nápolyt, továbbat Fiorentzát, utólb Rómát fogják meg-látogatni. — Mondják, hogy a Csáſzár Aſzſzony ő Felſége, maga különös levél által előre meg-kérte a Szentſéges Római Pápának erántok való kegyeſségét.

Bétsbenn nem régen történt, hogy egygy katona Tiſztnek a lova, a vár kerítéséről, mellyenn ſé-

tál-

tálgat vala, vadúltábann az árokba le-ugrék. A lovaglónak semmi baja sem esék. De a lónak két első lába szárai el-törének.

Páviábann a Sz. Rochusról neveztetett Szerzeteseknek Apáturi Klastromok s jövedelmek, az oda való Ispotály számára el-foglaltatott. A Szerzeteseknek hóltig való élelmek felől azonbann gond vagyon viselve. A' mellett magok tetszések szerént más Klastromokba mehetnek.

A Florentzai Nagy-Hertzeg Livorno várossábann igen jeles házat építtetett a' végre, hogy abbann a köz katonáknak gyermekeik, szám szerént 110enn, mind fiak mind leányok, de egy-mástól el-választatva, ingyen ő Királyi Hertzegsége költségénn neveltessenek és taníttassanak.

A Cs. K. Német-Alföldnek némelly váraibann vólt Hollándus őrizet, e hónapnak 7dikénn onnan kifogott költözni. Csak Namür eránt akarják még a Hollándusok a Cs. K. Német-Alföldi Fő-Tanátsot megkérni, hogy abbann az egygy várbann az ő őrizö Katonaságok továbbra-is meg-maradhassón.

Az el-múlt hónapnak közepe tájbann, mind a Bétsi, mind pedig a Petersburgi Felséges Udvar részéről, tudtára adatott az Hollándiai Közönség Fő-Rendeinek, hogy a Cs. és Ap. Királyi Felség a fel-fegyverkezett Neutrálitás mellé állott.

Nem bizonyos még, akár-mint hírleljék a Francziák, hogy az Hollándiai Fő-Rendek a Franczia Udvarral egybe-szövetkeztek vólna. De igen hihető dolog, hogy az nem sokára végbe vitetödik. R.

Po'sonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoston Ferencznél.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Bóldog-Asszony havának 16dik napjánn,

Szerdánn költ

5dik LEVÉL.

1. *Tudománybéli dolgok.*

Ha a Magyar Hírmondó valaha, Nemzetének betsületére, hasznára és gyönyörűségére válandó dolgot hírdetett avagy hírdethetett; ha a túdós vagy-is a tudományokbann gyönyörködő jó Hazafiakat, valamikor valamelly jól intézett munka eránt való figyelmetességre fel-indíthatta: most valóbann ollyan dolognak jelentéséhez vagyon szerentséje. Mellynek-is annál inkább örül, hogy ez esztendő elejénn Tudománybéli túdósításait azzal kezdheti; mennél nagyobb vala már régtől fogva reá-vágyódása, a minthogy erről még emlékezni fognak azok, a kik az el-múlt esztendőbenn költ Leveleit olvasták. Mi légyen az, ezentúl meg-mondom; minek-utánna némellyeknek kedvekért, a kik semmit helyesnek nem tartanak, ha csak a tanúltabb Európai Nemzeteknél annak mását nem látták, ezeknek példájokból a dolognak méltó-vóltát meg-mutatándom.

Tudva vagyon, minémű nagy szorgalmatossággal gyűjtögetik az Anglusok és a Francziák, nem csak az

önnön magok eleiknek régi verseiket s énekjeiket; hanem a távoly lakozó népekéit-is. Az Olaſzoknak haſonló igyekezetek nem kevésbé esméretes. Hát a Németeket avagy ſzükſég-è elő-hoznom? holott mindenek, valakik ezeknek nevezetesſebb könyveiket olvaſták, gyakorta éſzre vehették, minémű nagy betsbenn légyenek nálok a régi Német hiſtóriás, mesés s több afféle énekek. Ki nem tudja, mint kapnak ők a köz népnek ſzájábann forogni ſzokott régi verſekenn, mellyeknek *Volkslieder* a nevezetek? Ezeket pedig leg-inkább attól az időtől fogva kezdették elő-keresni s haſznra fordítani, miólta a kő ſaját nyelveket, s azonn, az ékes tudományokat láttatoson gyakorolyják. Általjában valami csak ereneti, nem másból vétetett, akar-melly nyelvenn légyen meg-írva, mind az méltónak ítéltetik a fel-földi Túdósoktól, hogy világra hozattaſsék.

Ha már azon emlétett Nemzetek, a kiknek ſem nyelvek többé nem míveletlen, ſem pedig a tudomány dolgábann holmi régi apróſág írásokra nintsen olly nagy ſzükſégek, még-is mind a nyelvnek mind a tudományoknak gyarapodása végett, valami nevezetesſet találnak a régi elme-ſzüleményeknek között, mind azt elő-véſzik s kedvesen fogadják: hát minékünk Magyaroknak, a kik (mi tagadás benne?) azokat, ſem egygyikre ſem másikra nézve még utól nem értük, avagy nem ſzükſég-è azont tselekednünk? holott, kivált ſzületett nyelvünkre nézve, melly a fő rendüektől mintegygy árváúl hagyatott, igen-is ſzükölködünk afféle ſegédek nélkül, nem-is bírunk olly igen ſokkal, hogy előttünk élt Hazánk-fiainak jelesſebb költeményjeiket képes vólna meg-vetnünk, vagy-is azoknak ſokſágoktól el-íjednünk. — Avagy nem érdemlene-è tehát az, mi tőlünk köſzönetet és ſegedelmet, a ki a jelesſebb Magyar verseket, valamellyek imitt-amott találtatnak, öſzveſzed-

ſzedné, és egygy rakásbann rendesen ki-adná? — Imé egygy Magyar Hazafi — Bétsbenn — nemzetéhez és hazája nyelvéhez való buzgó ſzeretettől viseltetvén, arra reá adta magát, hogy azt minél hamarébb véghez vigye. — Ugy de miért hirlelteti ezt? Talám előre való fizetést (*Prænumeratiót*) avagy munkájának meg-vételére való kötelezést (*Subſcriptiót*) kíván? — Sem egygyikét, ſem másikát. — Hát mire való ez az előre-jelentés? — Im maga meg-mondja. Hadd ſzólljon maga magáért, — ſőt inkább nem magáért, hanem köz haſznú ſzándéka mellett.

„ Bizonyos lévén, *úgy mond*, abban, hogy nem nyerem viſzſza költségemet; tsak ugyan még-is, Hazám ſzeretetétől viseltetvén reá ſzántam pénzemet: „ — (*Hallod-è? ritka az illyen Túdós akar-hol-is, anynyival inkább mi közöttünk. Ezt az alkalmatosſágot tehát el-ne ſzalaſzſzuk:*) — „ hogy én-is az én réſzemről valamenynyire fel-ingereljem a Hazafiakat anya-nyelveknek mind nagyobb betsültetésére, mind pedig gondosſabb míveltetésére. Valaki tsak, bár múló félben-is, meg-tekénti virágzó állapotjokat a ki-mívelt külső nyelveknek, azonnal tapaſztalni fogja, hogy arra, első és leg-hathatósb eſzköz vólt a vers-frogatás. S minden nyelvnek ott tenyéſzik, mintegy meleg ágyban, ott nevekedik, ott épül minden ſzépſége, minden kellemetesſége, és minden ereje. Vallyon, a ki tsak valamit lát, nem veſzi-è éſzre, mitsoda kíntsek vagynak el-rejtve avagy-tsak azokban az énekekben-is, mellyeket víg aſztalaiknál mondanak anya-nyelvekben gyönyörködő édes miénk? „ — „ Én ugyan vígaſztalásſal olvasgatom gyűjteményimet; és ollyan kíntsekhez-is férkezvén, a mellyeket nem ſokan láthattak még, azt végeztem-el magamban, hogy ne tsak magam legeljem azokban kedvemet, hanem közre botsáſsam. Ezek a-

ma nagy nevezetű Faludinak hólta utánn maradott elég ſzámos Verſei: azutánn a Csáſzári Könyvházban találtatott egynéhány darabotskák-is; és a miket még Magyar orſzágban lévén egybe-gyűjtögettem. Mikor ſzinte belé kaptam, el-tekéllém magamat arra-is, hogy Benitzkinek, Gyöngyösinek, s egyebeknek-is verſeiket egybe-gyűjtögetvén, újjabb, és mennél ſzebb, ſzemeket-is gyönyörködtető ki-nyomtatásokkal kedveskedném az Édes Hazának, anynyi Kötésetskékre fel-oſztogatván, a menynyire alkalmasnak találnám az-utánn. Mivel pedig érzem azt, hogy én egy magam tellyes gyűjteményjeket nem bírom az effféléknek; és bizonyos vagyok abban, hogy ſzerte ſzélyel mind a két Hazában még az enyémeknél ſokkal több illyen ritkaſágok vagynak el-rejtve: kívántam meg-kérni mind azokat az Urakat, valakik ſzerentsések azokat bírni: hogy ezt az egybe-gyűjtetéſt ők-is elébb ſegítvén, Hazájokhoz mutatnák azzal ſzereteteket, és hozzám küldögetnék. „ —

— „ Igy kívánnám pedig küldetni hozzám: *Francó*-zva, hogy engemet-is valamenynyire kémélnének a Kegyes Urak; a ki a' felől-is eleget téſzek azzal, hogy költségemen ki-nyomtattatom. „ — „ Ha kik máſſát nem akarnák le-íratni az el-küldetendő valami régiſégnek; magát az eredet-íráſt vagy nyomtatáſt, fogadom, hogy híven viſzſza-ſzolgáltatom, minek-utánna már éltem véle. „ — „ A kik jelesebben fognak ſegíteni, el-nem fogom múlatni, azt különös háládatoſsággal, és Erdemes Neveknek ki-nyomtattatásával, nyilván meg-köſzönni. Azon kívűl az új nyomtatáſsal mindenik Nyalábból ingyen kedveskedem. „ — „ Arra-is kérem ſzeretettel, hogy nem csak tehát a felesſebb régiſégeket, hanem az apróſágokat-is, helylyel közzel bé-iktatott kis verſeket más könyvekből ki-írogatván, a mellyekhez, véln ék, hogy nem lehet ſzerentsém; ſőt a közön-

közönſéges, tréfás, enyelgő, ſzerelmes énekeket-is, egy ſzóval: valami csak vers a könyvekben, a hagyományokban; mind azt el-küldeni ne terheltesſenek. „ — „ A ſzerelmesekből, ha mi ſzépet foglalnak magokban, meg-tarthatjuk, mivel többire érzékenyebbek, és mindenkor ki-ható tűzzel, s egyſzer-s-mind édesſéggel-is inkább kedveltetik magokat; a motskosát és fertelmesét minden bizonnyal el-hagyjuk, hogy botránkozáſt ne ſzerezzünk az ártatlan erkölcsökben. A köz énekekben pedig, a mellyeket ha az egéſz Hazából együvé küldendenek, a külömb-külömb vídékekben lakóknak külömböző ſzó ejtéseket, terméſzet indúlatokat gyönyörködve tsudálhatjuk. „

Imhol ebből áll a jeles igyekezetű Hazafinak ſzándéka és kérése. Avagy kívánt-é valaha valaki ennél méltóbb dolgot Hazája-fiaitól? Ez bizonyára olly dolog, a mellyet minden, valaki Nemzetének betsületét és a tiſztesſéges tudományoknak gyarapodását igaz ſzívvel óhajtja, nem csak kedvesen fogadni és önként rajta kapni, hanem ki-telhetőképpen elő-is ſegélleni tartozik, úgy hogy attól ſem költſégét ſem fáradtſágát ne ſajnálja; annyival-is inkább, mivel annak illendő jutalma-is ígértetik. Csak az-is, hogy nevezetes Poétáinknak munkáik valahára immár magokat külſőképpen kedveltető öltözetbenn világra hozatnak, avagy nem díſzére válik-é az Hazának? Ugyan-is ki-ki tudja, melly rusnyáúl és hibáson lettenek légyen mind ekkoráig ki-nyomtatva ama ritka elméjű Gyöngyösinek jeles versei; mellyeket ha valaki derekason és válogatva más élő nyelvre fordítana, el-hitettem magammal, hogy a fordításbann-is többre betsültetnének egyebeknél, mint nálunk az eredet ſzerént való írásbann. — A mi az írva s rejtekbenn maradott verseket illeti; nálam-is tudva vagyon, hogy affélék itt-is amott-is felesen találtatnak, mellyek

eránt némellyek alkalmas idővel ez előtt magok jó-szántokból hasonló ajánlást tettek, hogy szeretnék azokat ki-nyomtatás végett valakire bízni, mint p. o. Benkő József Uram Közép-Ajtánn, kinél néhai Lázár János Gróf Urnak feles versei vagynak. El-hiszem pedig, hogy az ollyas verseket-is kész lészen a meg-írt Tudós Hazafi maga gyüjteményje közé bé-fogadni, mellyeket némelly mostan élők készítettek, de ki-nem nyomtattathattak; csak hogy méltán magára hagyattassék, mellyeket ítél arra alkalmatosoknak, mellyeket nem. Illyenek-is találkoznak helylyel-helylyel, mint p. o. Bajánn Késmárki János Uramnak a Tömösvári Bánátnak Magyar országhoz lett viszsza-foglaltatásáról Magyar ország képében szólló s t. a' f. Versei.

De kitsoda már az az érdemes Hazafi Bétsbenn, a ki azt a költséges, bajos, de anynyival-is inkább dítsséretes munkát magára vállalta? — Nevét még nem szabad ki-jelentenem. Elég a' hozzá, hogy az, egygy értelmes, tudós Magyar, a ki maga-is jeles Poéta. Azonbann az hozzá küldetendő írásoknak s leveleknek útasíttatását, akar Postánn akar pedig más valamelly alkalmatossággal (tsak-hogy a Postánn meg-kívántatott váltással, avagy egyéb költséggel ne terheltessék) ekképpen lehet alkalmaztatni: *Editori Poëmatum Hungaricorum Veterum & Recentium in Typographeo Matthiae Andreae Schmidt. Viennae, Abzugeben auf dem alten Fleischmarkte Nro. 703 im Kullmayerischen Hause zu ebener Erde.* — Ugy reményli, hogy ezen *Régi és Uj Elegyes Vers Gyüjteménynek Első Köttete* még a jövő tavasszal világot fog látni.

Egygy kevéssé hosszatskán találtam ezen tudósítást tenni. De ám meg-is érdemlette. A következendő tudósításoknak rövid-voltát pedig, másszor bővön kipótolom.

2. *Ele-*

2. *Elegyes tudósítások.*

Ennek a hónapnak 9dik napjánn a Vürtembergi Hertzeg s Hertzegné, Fiával és Leányával egygyütt, a Felségyes Cs. K. Udvartól el-bútsúzék, s Postánn Mömpelgárdra viszsza-tére.

Tsak ugyan Magyar országot-is meg-látogatták a jövevény Fejedelmek, a kiknek Bétsbenn való múlatásokat ekkoráig elő-beszéllettük. Ezen hónapnak 5dikénn, midőn az Orosz Fejedelmi Uraságok Olasz országba menet Ujhelybenn múlatnának, a Császár s Király ő Felsége, a Nagy-Fejedelemmel és a két Hertzeggel 6-lovas hintónn a Lajta vizénn által-jövén, délutánn 1 órakor Moson-Vármagyének Ujfalu nevezetű helységéig méne; de semmit sem múlatván, ismét Ujhelybe viszsza-tére. Azonközbenn az említett falu népe a hídra gyülekezék, mellyenn-is közte el-menvén, mind ő Felsége, mind pedig a jövevény Fejedelmek kalap le-véve, mindnyájoknak nagy kegyességgel köszönének.

Brassóból közelebb múlt Karátson havának 30dik napjánn költ levelek más jövevény Fejedelmekről tudósítanak. Az előtt való naponn, tudni-illik, az Oláh országi Vajdának két Fiai, egygyike mint-egygy 18, másika vagy 20 esztendős, Bukuresstről a Temesi Passushoz jöttenek, onnan Brassóba, s a mint mondják, tovább Béts felé igyekezvén. Nem sokára meg tudjuk, mi légyen a szándékok.

Bétsbenn a múlt 1781-dik esztendőbenn 2175-el több hólt-meg, 51-el több született, 3 párral kevesebb házasodott, mint az 1780dikbann. Az hóltaknak számok 11641. A szülötteknek számok 8271, nem számlálván közikbe azon 347et, a kik hóltan jöttek e világra. Himlőben szinte 940-nek történt halála. Száz esztendős, 4, azonn feljül-is, úgy-mint: száz-három, száz

öt

öt, száz-tizen-két esztendős, 4 halálozott-meg. Mind-Szent és Karátson havábann; a napok között pedig, Karátson havának utólsó napjánn, leg-nagyobb vólt az hóltaknak számok.

Brügge várossa, (Császári Belgiumbann) nagy könnyebbséggel, óltalommal és minden meg-kívántatható segítséggel kínálja a kereskedőket, valakik ottan meg-telepedni, vagy leg-alább kereskedni szándékóznak. Melly-re-is a Cs. K. Felség a Város Tanátsának mind hatalmat, mind elegendő tehetséget méltóztatott adni.

Ő Felségének minden járása kelése szerette jobbágyjainak javokra szolgál. Gálics országbann jártábann tavály a sónak felettébb való árra eránt sok panaszokat hallván, most azt felényivel alább szállította. A Hab-sónak kád avagy hordó számra, melly 70 fontot nyom, 48 Krajtzárra és 3 Filérre vagyon az árra szabva.

Egygy valaki Angliának adóssága felől illyen számvetést tett hírré. Ha valaki, úgy mond, minden órábann 5 ezer Forintot elő-olvasván, azt ki-akarná fizetni, 99 esztendőt, 1 hónapot 3 napot és 9 órát kellene vele el-töltenie; és ha azon pénz (2170 Milliom Forint) tiz Forintot tévő arany pénzbenn egy-más mellé vólna rakva- ennek hosszsza 652 N. Mértföldet tenne.

A Prágai Érseki Konsistórium Cseh országbann, azon Felséges Rendelést, melly szerént a Szerzeteseknek, ha Világi Papokká lésznek, akar-minémű örökség és jószág szerzésre hatalom adatik, de a rokonjaiknak már az előtt törvényesen jutott jószágot viszsza-venniek meg-nem engedtetik, e hónapnak 4dikénn minden Klastromokbann hírré tétette. R.

Po'sonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoston Ferenczénél.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Bóldog-Asszony havának 19dik napjánn,

Szombatonn költ

6dik LEVELE.

1. *Magyar és Erdély országi tudósítások.*

Hazánk állapatjának alkalmasabban való megesmérésére tartozik, s azért egyebek felett köszönetre és emlékezetre méltó, a mit egygy hiteles nevezetes Jó-akaró Székes-Fehjérvárról íni méltóztatott. — „ Fejér-Vármegye felől sokan olly vélekedésben vagynak, hogy Sár vizének posványsága, melly Mór Mező-városnak déli határában eredetit veszi, és több ehhez járúló Gaja, Csurgai, Bodajki, Szent-Györgyi, Inotai, Csóri, Veszprémi és Péri nevezetű vizek által olly annyira nevelkedik, hogy ezen Megyének hosszsát 8 mért-földnyire hol szélesebben, hol keskenyebben végig folyja, a levegő eget tapasztalhatóképpen meg-veztegeti; melly miatt az emberek, kivált ezen posványság mellett lakozók, sokféle nyavalyát és betegséget szenvednének. De ezen vélekedésről ki-ki könnyen le-tehet: mert valóban ezen Fejér-Vármegyében-is, sőt a posványság mellett, találkoznak olly idős férjfiak és asszonyok, hogy idejeknek 100 esztendejét sokkal fellyül-haladták. Ennek meg-bizonyítására ele-

gendő léſzen kettőt meg-nevezni. Edgyike, Bogárdi helyſégben lakozó öreg aſzſzony, kinek már 102. eſztendőre tölt az ideje, és tsak egy foga vagyon: ez mindazonáltal olly egéſséges és ép, hogy moſt múlt 1781dik eſztendőben vólt Pünkösd havában magát férjhez menésre adta; a mint-is valóban férjhez ment egy ifjú legényhez. Első ſzülött fia pedig ezen aſzſzonynak, 76 eſztendős, ki-is első férjhez menésének tizedik eſztendejére lett. Másika, az-is vénſégére nézve moſt már 107 eſztendőket ſzámlál; gyermekei és unokái pedig, 187en vagynak. Ezen aſzſzonyi ſzemély ugyan mind e Farſangi napokig még özvegyſégben tölti idejét. Mind ezen elől-hozott élő bizonyſágokból való tehát, hogy Fejér-Vármegye, bátor posványos, még-is jó leveg-éggel dítsekedhetik. Mit reménlhetni tehát ennek-utánna, ha ezen posvány egyſzer ſzárazra fordíttatik? Mellyet annyival-is inkább várhatni, minthogy az 1774dik eſztendőtől fogváſt, miúlta a Sár vizének ásásához hozzá kezdettek, Bőm Ferencz Föld-mérő dítséretes ſzorgalmatoſsága után, vizi tsatorna, a posványſágnak le-ſzállítására, már 43054 öl ásattatott és kéſzíttetett. „

Sopronbann úgy véſzik éſzre, hogy az idénn ſokkal több ſertéseket hajtanak Horvát orſzágból erre fel felé, mint az el-múlt eſztendőkbenn. A gabona ottan e hónapnak 7dik napjánn, következendő árrokonn kél vala: Méreje a tiſzta búzának 38--44, a rozsnak 24--26, az árpának 16--18, a zabnak 12--13, a Török-búzának 32--35 Garasonn.

A Magyar Hazához viſzſza-kaptsoltatott Tömösi Bánátból. „ N. Kraſsó-Vármegyében lévő *Lugos* Mezőváros, melly hajdani időkben s ugyan mind eddig, a moſtoha ſzerentsének kegyetlen-vólta miatt kedvetlen, vad és félelmes barlangnak tartathatott, moſtanában a közön-

zönſéges Vármegye gyüléseinek, Felſéges Parantsolatok és igaſság ſzolgáltatásának Széke lévén, annyira vídúl, ſzelídűl és ékesűl, hogy az egyéb, ſzívet vídámító, elmét ébreſztő s népet ſzelídítő ſzép múlatſágok és gyönyörködtető vígſágokon kívül, már Komédia játékok-is kezdődnek. Mellynek, hogy a köz nép emberſégre s felebaráti ſzeretetre indíttaſsék, első eſzköze vólt Vég Antónia Aſzſzony, Békási János Urnak, N. Kraſsó-Vármegye Al-Vice-Iſpányjának Hitves Társa; kinek-is, mint ezen játékban első ſzemélyt viselőnek, következendő játékos társai valának: úgy-mint, több eſztendők előtt a Bánátban Préfektusi hívatalban vólt Kőnig Urnak árván hagyatott leánya, Therésia Kis-Aſzſzony, Szaſzálſzki régenten vólt Vámos Özvegyének három leányi, Anna, Therésia és Eleonóra Leány-Aſzſzonyok, Hrabovſzki Károly Ur Vármegye Esküttje, Pallagi János Ur, Szálbek Ignátz Ur a Szederjfák és Selyem-bogarak Gond-viſelője, és Lang Ferencz Porkoláb Ur. Melly egybe-gyült játékos társaság, Német nyelven, mindenek örömére és múlatſágára, ſzép Komédiát játſzott. Ezt, a különös muzsika, mellyet Lugosi lakosok kűlső Szimfóniákkal végzettek, örvendeztette és ékesíttette; utóljára pedig, ſzámos vendégeknek adatott tiſztesſéges vatsora, muzsika ſzózat között követte. Ezen játéknak és múlatſágnak elő-adására, az elől emlétett Aſzſzonyſágot, szerelmes Urához és Férjéhez való buzgó ſzeretete indította, Sz. János napját követő 30dik Decemberben annak Neve napját kívánván innepleni és örvendeztetni. „

✲ Ha Magyarúl vólt vólna ez a mese-játék; minden Magyar városok felett Lugosé vólna az a ditsőſég, hogy ottan kezdettek leg-elsőbenn elegy ſzemélyű valóſágos Magyar Komédiákat játſzani. Egyéb-eránt még jele ſem látſzik, hogy ezt egygy hamar reménylenünk

lehetne; bátor írva, vagy is nyomtatva alkalmas számmal légyenek mind vígságos, mind szomorú játék-meséink. Mire nézve már a Lengyelek-is feljűl haladtak minket. Mert Lengyel mese-játékokat, nem csak Varsóbann, hanem Lembergbenn-is láthatni; leg-alább az Orosz Nagy-Fejedelemnek ott létekor tartatott több múlatságok között az-is említtetik, hogy ő Császári Felsősége oda érkezvén, estve a Lengyel játék-néző házbann méltóztatott magát darab ideig múlatni.

Nagy-Szebenből írják, hogy Károly-Fehjérvármegyébenn Alamoron a természet ollyan ritka tarkaságu négy lovakat állított-elő, mellyeknek párjokat nem lehet Erdélybenn találni, hogy a négynek számát hatra pótolhassa-ki valaki. Ezen négy lovaknak tarkaságokat úgy képzelheti valaki, mint ha négy szép fekete lóra, négy szép párdutz bört terítettenek vólna.

Az Oláh országi Vajdának két Fiai felől, a kik, a mint a minapi Brassai tudósítás jelenté, múlt Karátson havának 29dik napjánn a Temesi Passushoz jöttenek, még némelly emlékezetre méltó dolgok vagynak hátra. Mind a ketten jeles termetű, s egyszer-smind szép tudományú ifjak. Az öltözetek Franczia, még pedig a leg-újjabb szokáshoz alkalmaztatva. Jól neveltettek és taníttattak, magok-is sokat olvastanak. Az ő hazájokbéli szokott nyelvekenn, úgy-mint, a Görögönn, Törökönn és Oláhonn kívül, tudnak Ánglusúl, Francziául, Olaszúl, Deákúl, valami keveset Németűl-is. A ki az Oláh és Móldva országi Fejedelmeknek Udvari rend-tartásokat tudja, úgy gondolkodhatik, hogy ezen Fejedelmi Urfiak az ő Atyjoknak hírével és akaratjával mentenek-el Bukureströl. Mert soha a Fejedelemnek magzatjai közül senki tsak az útszára sem mehet-ki az Udvarról külömben, hanem hogy egész kereg késérje. A' mellett, mióltától fogva

ő Felsége birodalma széleinn az által-jövőknek egy-néhány hétig való tartóztatások, vagy-is az úgy nevezett Kontumáczia már el-hagyatott, igen nagy vígyázással vagynak Oláh ország részéről, hogy senki írásbann adatott engedelem nélkül által-ne jöhessen. De az említett Fejedelem-fiak azt mondják, hogy Atyjok híre nélkül jöttenek-el alattombann, magok írván magoknak Olasz menedék-levelet, mellyre nézve az ör-állók őket szabadon által botsátották. Egygy köz szolgánn kívül, a kit nálok Csokojnak szoktak nevezni, egyéb senki sem késéri vala őket. Mind a hárman még lovokonn ülnek vala, az ör-álló Cs. K. Hadnagyot kérvén, hogy Erdélybe be-botsáttatnak, midőn egygy Boér (Oláh Nemes) nyomba utánnok érkezék; ki-is azokat az Atyjok nevével viszsza-kíváná, azt vetvén okúl, hogy tsupa gyermeki hevesség és hírtelenkedés vitte vólna őket arra, hogy onnét hazúl el-szöknének. A Fejedelemfiak ellenbe nagyon reménykednek vala, hogy kézbe ne adattatnának, mivel a mit tselekedtek, azt előre jól meg-gondolva és fontos okokra nézve tselekedték, készebbek lévén, úgy-mond, magoknak életeket veszteni, mint-sem Edes Atyjokhoz viszsza-térni, ki-is féltő, hogy nem sokára úgy ne járjon, mint egy-néhány esztendővel ez előtt a Móldvai Vajda; (a kinek, a Török Császár parantsolatjára véletlenűl feje vétetett) melly meg-lévén, az háza népének az-utánn hóltig való fogságot kellene szenvednie. A Cs. K. Hadnagy mind ezeket azonnal meg-izené a Brassai Kommendánsnak, ez pedig tovább Szebenbe a Kommendérozó Generálisnak. Míg onnét, vagy-is a leg-főbb helyről válasz érkezéndik, addig mind a két ifjú Fejedelem, mind pedig az utánnok jött Bojér, az említett Temesi Passusnál tartózkodnak, óhajtva várván az erántok jövendő Felséges végezést. Ugyan-is magok azon Fejedelem-

fiak különös Inſtántziábann-is, mellyet Olaſz nyelvenn ő Felſégéhez írtanak, Hadi ſzolgálatra ajánlották magokat.

Pozsonbann, közelebb múlt Szerdánn és Tsötörtökönn ezen T. N. Vármegyének közönſéges gyülése tartatott. Ebbenn többek között az a Kegyelmes Parantsolat olvaſtatott-fel, melly az el-múlt eſztendőnek utóljánn a Nem-Katholikusok felől ki-adatott; úgy azis, hogy az Évangyélikus és Református Prédikátoroknak, kiknek 1780ban meg-tíltatott vólt lakásoknak Vármegyéjéből másba Vármegye Paſſuſa nélkül menniek, ennek-utánna a' nélkül-is ſzabad légyen ő Felſége bírodalmábann járniok. Továbbá az Óſtriai boroknak Magyar orſzágra való hordhatása, nem külömben a Tudományokra való jóſzág és pénzbéli Fundusnak a F. K. Udvari Magyar Kamara gond-viselése alá való adása-is elő-fordúlt, a minthogy ezen dolgok eránt-is jöttenek ő Felſégétől kegyelmes Parantsolatok.

2. *Külföldi dolgok.*

A Vallás miatt ő Felſége bírodalmából el-költöztek felől ſzólló Cs. K. Rendelés, melly ſzerént azokat, ha eſztendőnek alatta önként viſzſza-téréndenek, minden bűntetés nélkül viſzſza kell fogadni, moſt közelebb a Bétsi Ujſág-levelekbenn haſonlóképpen hírül adatott.

Múlt Karátson havának 29dik napjánn költ F. Cs. K. Parantsolat ſzerént, az úgy nevezett *Konkurſus*nak újontan ſzabott rendi, mellynek ez eſztendővel kell vala kezdődnie, jövő Pünkösd havának elſő napjára halaſztatott, hogy a közönſéges Törvény rendivel egygyütt attól fogva légyen foganatja.

A Czinóbriom kéſzíttetésére, melly ennek-előtte ő Felſégének különös Szabad-Levele mellett tsak né-

mellyeknek vólt meg-engedve, moſt mindeneknek közönſéges ſzabadſág adatott.

A Vürtembergi orſzágló Hertzeg, ez-előtt 11 eſztendőkkel Stutgárd Fő városſábann a Nemes iſjaknak, nevezetesen a Katonaſágra kéſzülőknek ſzámokra jeles Oskolát vagy-is Akadémiát állított vólt-fel. Ez, a Cs. és Ap. Királyi Felſégnek, ott jártábann mások felett igen meg-tetſzett vala. Mellynek jeléül, múlt Karátson havának 22dik napjánn költ Petsétes Levél által, azon Akadémiát, úgy-mint, a Törvény-tudó, Orvos és Filoſofiai Rendet, minden ſzabadſágokkal, valamellyekkel az Univerſitások bírnak, kegyelmesen meg-ajándékozta. Ennek meg-jelentése végett, az emlétett Hertzeg, ugyan azon hónapnak 29dikénn eſtve, a Tanúló és Tanító Rendet, nem külömben az ott lévő Méltóſágokat és Tiſzteket a Várba hívatá, ottan néminémű elől-járó beſzéd utánn, a Császári Diplómát mindnyájok hallottára fel-olvasá, végre azokkal egygyütt az Akadémia házához menvén, ott a Deákok ſerege között vatsorála.

El-hiſzem, nem ragaſzkodnának a ſzegény emberek nyavalyájokbann gyakorta élet-veſztő tsél-tsap emberekhez és holmi babonás eſzközökhöz, ha ſzámosſabban találkoznának ollyan jól-tévő Orvosok, a minémű Bétsbenn Spalovſzki Doktor Ur. Ez, a Bétsi Ujſág-levelek által ki-hírdettette, hogy az orvoſágok nélkül ſzűkölködő ſzegények Hétfönn, Tsötörtökönn és Szombatonn 11 órától fogva egygyed-félig magokat meg-jegyzett ſzállásánn jelenthesſék; a hol azoknak nem tsak tanáts, hanem az ő orvosi írása ſzerént valamelly Patikábann orvoſság-is ingyen fog adódni, ſőt ha kívántatik, meg-is látogatja a betegeket.

A Német Törvény-tudóknál ſzokáſsá vált ſzövevényes beſzéd és írás neme ellen, már ſokan ſokképpen

pen panaſzolkodtanak, tsúfolódtanak; de azonn kívül, a mit tavaly a Pruſſus Király az eránt végezett vólt, ſenki azon (úgy nevezett) *Kancellária ſtílus*ának megigazíttatását még véghez nem vihette. Ezt-is tehát az igazſágnak igazabban való ki-ſzolgáltatása kedvéért, József Csáſzárnak s Királynak böltseſégére hagyta az Isteni Gondviselés. Mondják, hogy ő Felſége parantsolatjára, Szonnenfelſz Tanáts Ur Bétsbenn moſt azonn dolgozik.

A Morva orſzági Évangyélikusokhoz már egy-néhányan hívattattak s mentenek Magyar orſzágról Egyházi Tanítóknak.

Bétsnek nevezetes rend-tartásai között, mellyeket a F. Udvarnak minapi Vendégei meg-tekéntettek, méltó még kéſőbben-is meg-emléteni azon jeles Oskolát avagy Akadémiát, mellybenn a Nap-keleti, nevezet ſzerént, Arab, Perſa és Török nyelveket tanítják, úgy azt-is, a mellybenn a rézbe-metſzéſt gyakorolják.

A minapi hírtelen való fagy Béts tájánn-is ſokat ártott a ſzőlőknek és gyümölts-fáknak.

Az Ánglusok Gibraltár várából múlt Karátson havának 27dik napjánn ki-tsapván a ſzálló Spanyolokra, mind azon árkolásokat egyſzeribe el-rontották, valamellyeket ezek már 3 eſztendőktől fogva a várnak oſtromlására nagy költſéggel kéſzítettek. Annak-felette tárházaikat meg-égették, ágyúikat bé-ſzegezték, a közelebb vólt ſzállók közül pedig ſokakat le-vágtanak, egynéhányat be-is vittek magokkal fogva a várba. A távoly táborozó Spanyol ſereg mind ezt veſztegelve nézte. — Kempenfeldnek minap emlétett nyereſége, 17 terhes hajókból áll. De ezekenn kívül a kapzsi-hajósoknak-is jutott egy-néhány Franczia hajó. R.

Po'sonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferencznél.

A Római Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Bóldog-Aſzſzony havának 23dik napjánn,

Szerdánn költ

7dik *LEVELE.*

1. *A Vallásbéli Türbetőſégről* * *ſzólló Felſéges Királyi Rendelés, melly Magyar orſzágot és az hozzá kaptsolt Tartományokat illeti.*

Ő Felſége meg-lévén arról győzettetve, hogy mindennémű kénſzerítés, melly az embereknek lelkek eſméreténn erőſzakot téſzen, felette igen ártalmas, ellenbe pedig, hogy a Kereſztyéni ſzeretethez illő valóſágos Tolerántziából (Türhetőſégből) a Vallásra és a Közönſéges Társaſágra igen nagy haſzon háromlik; ezent minden ő Csáſzári s Királyi Örökös Tartományjaibann el-végezte, hogy bizonyos törvényekkel megerősítse.

* *Ennek nevezte egygy Erdélyi Magyar a* Tolerántziát. *Mivel alkalmatoſsabb nevezetét még nem találtam, moſt ezzel élek; ámbátor a dolognak mi-vóltát, valamint ſzinte azon Franczia értelmü Deák ſzó-is, egéſzen ki-nem téſzi. Magyarra való fordíttatását pedig ezen F. K. Parantsolatnak, ſzóról ſzóra a' ſzerént a Deák nyomtatás ſze-*

„ Minthogy pedig ezen Királyi gond-viselés Magyar orſzágot és az hozzá tartozó Tartományokat annyival inkább illeti, mivel ottan a Nem-Katholikusok, tudni-illik, mind az Auguſtai, mind a Helvétziai Vallás-tételt tartók, úgy ſzintén a nem-egygyesült Görög Vallású Lakosok, amazok ugyan különösön az Orſzág Törvényjeinek, ezek pedig Királyi Privilégiumoknak óltalma alatt vagynak már-is: annak-okáért kegyelmesen akarja ő Felſége; hogy, egyébaránt helyénn maradván azon Törvények és Privilégiumok, a mellyek az imént említett Nem-Katholikusoknak kedvekért akár az ő Vallásoknak közönſégesképpen való gyakorlása eránt, akár pedig egyéb, őket-is illető Lakosi (*Civilis*) Igazſágok és Szabadſágok eránt, eddíglen rendeltettek, és a mellyekre nézve némelly Kegyelmes Királyi Végezések majd alább bővebben ki-jelentetnek, azon Magyar orſzágnak és hozzá foglalt Tartományoknak egyéb Vidékeibenn, Szabad Királyi Városſaibann és Helyſégeibenn-is, a mellyekbenn a Nem-Katholikusok akár Törvények, akár Privilégiumok által az ő Vallásoknak közönſégesképpen való gyakorlásától s más Lakosi Jusſoktól el-tíltattak, ugyan az a valóſágos Kereſztyéni Tolerántzia azonképpen, valamint a több Csáſzári Királyi Örökös Tartományokbann, lábra állíttaſſék és meg-erősíttesſék. Melly-is tehát a következendő Tzikkelyekből fog állani.

Elő-

ſzerént alkalmaztattam, melly itten a közelebb múlt eſztendő végénn közre botsáttatott. Mint-hogy az más hírlelő levelekbe bé-iktattatott, nem akart a Magyar Hírmondó-is a' hijjával azoknál alább-valónak láttatni. Az az oka, hogy illy késöre-is ugyan-csak hírré tenni kívánta. Melly-is, annak hoſzſzas-vólta miatt csak darabonként lehet-meg; mivel a tóldalékok nagyon késleltetik a leveleknek ſzéllyel-küldetését.

Elöſzör: Minden Nem-Katholikusoknak, úgy-mint az Helvétziai és Auguſtai Vallás-tételt tartóknak, nem külömben a nem-egygyesült Görög Vallásúaknak, mindenütt, valahol őket az Orſzág Törvényinek, avagy Kegyelmes Privilégiumoknak, és némelly előbbi Királyi Rendeléseknek ereje ſzerént, a mint feljebb emléttetett, Vallásoknak közönſégesképpen való gyakorlása nem illeti, annak külön való gyakorlását minden arra való tekéntet nélkűl, ha vólt-é az azon helyſégbenn valaha ſzokásbann, vagy ſoha ſem, kegyelmesen megengedi ő Felſége.

Máſodſzor: Ezt a külön való Vallás-gyakorláſt pedíglen nem abbann a ſzoros értelembenn akarja vétetni, a mellybenn az eddíg Magyar orſzágbann magyaráztatott vólt, hanem ollyanképpen kívánja értetni ő Csáſzári Királyi Felſége, hogy tudni-illik, azon Auguſtai és Helvétziai Vallás-tételt tartóknak, és a nem egygyesült Görög Vallásúaknak, olly helyekenn, a hol Vallásoknak közönſégesképpen való gyakorlására külömben nem lévén ſzabadſágok, ſzáz Nem-Katholikus Gazdák találkoznak, az Imádſág-Házok s Prédikátorok és Oskola-Mesterek lakó házaiknak épſttetésére s azoknak illendő tartásokra való elégſéges tehetſégek hitelesen meg-bizonyſttatik, úgy, hogy az Adózó Nép abbéli adományokkal felettébb meg-ne terheltesſék, vagy-is az ő közönſéges tartozásaira nézve el-ne erötelenedjék, mindenütt ſzabad légyen azon Nem-Katholikusoknak, mind az Auguſtai és Helvétziai Vallás-tételt tartóknak, mind pedig a nem-egygyesült Görög Vallásúaknak, különös Imádkozó házokat (*privatum Oratoriumokat*) olly formánn építeniek, hogy ezek Tornyok, Harangok és a közönſéges útſzáról, úgy-mint közönſéges Templomok haſonlatoſſágára való be-járás nélkűl légyenek; e' mellett Prédikátorokat és Oskola-Meſtereket rendelniek, azoknak

ſzámokra ſzükſéges épületeket helyheztetniek, s ekképpen nem tsak ezen különös Imádſág-házokbann Vallásoknak mindennémű gyakorlása, hanem az ő Betegjeik eránt való gondoskodás-is mind azokbann a Helyſégekbenn, mind pedig azokonn kívül ſzabadon meg-légyen engedve. Továbbá

Harmadſzor: Kegyelmesen rendelte ő Felſége, hogy azon Nem-Katholikusoknak minden Csáſzári s Királyi Örökös Orſzágokbann és Tartományokbann, és így ezen Magyar orſzágonn, s ahhoz foglalt Tartományokbann-is, az olly Tartomanyokbann és Helyſégekbenn-is, a mellyekbenn azok a Közönſéges Tiſztſégeknek, Akadémiai Méltóſágoknak, Városi Polgárſág, Lakosſág, Meſter-emberi ſzabadſág Jusſának el-érésébenn, nem külömben Nemes Jóſzágoknak és Városi Fundusoknak bírásábann, Vallások miatt, az Orſzág Törvényjeinek, vagy-is az eránt ki-adatott Privilégiumoknak erejével, mint nevezet ſzerént Dalmata, Horvát s Tót orſzágokbann, úgy ſzintén némelly Szabad Királyi Városokbann és Privilégiált köz Helyſégekbenn mind eddig réſzetlenek vóltanak, az elő-ſzámlált ſzabadſágokbann való réſzeſülhetés ennek-utánna, valamikor e történet magát elő-adándja, minden akadály-ſzerzés nélkül, a köz rendtartás alól való fel-ſzabadítás (*Diſpenſátzió*)-nak útjánn Csáſzári Királyi Kegyelemből és Engedelemből mindenkoron meg-adattaſék; a több Vármegyékbenn és Városokbann pedig egygy-általjábann félre tévén a külömböző Vallásra való tekéntetet, a közönſéges tiſztviſeléseknek el-rendelésébenn egyedül tsak az érdemesſég és alkalmatos tehetſég, s a' mellett a jámbor és Kereſztyéni élet vétesſék tekéntetbe.

Negyedſzer: Az igaz Kereſztyéni Tolerántziának megerősítésére tartozandó dolognak ítélte ő Felſége azt-is, hogy az Áuguſtai és Helvétziai Vallás-tételt tartók

ſem-

ſemminémű alkalmatoſſággal más formánn 'eskünni ne-tartozzanak, hanem tsak az ő Vallásoknak ágazatival meg-egygyezőképpen. Ugyan azon okból továbbá

Ötödſzör: Senki a Nem-Katholikusok közül a Katholikusoknak Iſteni tiſzteletekenn avagy Egyházi Rend-tartásaikonn jelen lenni ne kénſzeríttesſék, anynyival inkább valamelly bűntetés alá azért ne vettesſék, s ez eránt a Tzéhbéli Ártikulusok avagy egyéb akár-mi Statutumok ne-is kötelezzenek. „

A következendő Tzikkelyeknek fordítását másſzorra hagyjuk.

2. Egyéb hazánkbéli dolgok.

A minapában közönſégeſſé tétetett Felſéges Rendelés ſzerént, a Nem-Katholikusoknak újontan megvagyon tiltva, hogy ő Felſége Örökös Bírodalmánn kívül való orſzágokból magoknak Prédikátorokat avagy Papokat ne híhaſſanak.

A közelebb múlt eſztendő végénn jöve világra, 80 árkusokra 4 rétűen nyomtattatva, *Gánóczi* Prépoſt és Kánonok Urnak, az Apoſtoli *Credó*ról avagy *Hiſzekegygy-Iſten*-ről Magyar nyelvenn írt munkája. Melly-is Peſtenn Vaingand Könyv-áros bóltjábann 2 Forintonn árúltatik. A kik olvaſták, úgy ítélnek felőle, hogy azzal, a tiſztelt Prépoſt Ur haſonló dítséretet érdemlett, mint az előbb múlt eſztendőbenn a Szentſégekről ugyan Magyar nyelvenn ki-adatott bő magyarázatú munkájával.

Nagy-Váradonn a Püſpöki Templomba már helyre állíttatott az a nagy Orgona, mellyet ditsőült Mária Terézsia Csáſzárné és Király Aſzſzony ő Felſége, Főlſel nevezetű híres Bétsi Orgona-tsináló Meſterrel 10 ezer Forintokonn kéſzíttetett. Mondják, hogy ennek ſzép alkotmányjára nézve, keveset találni Magyar orſzágonn hozzá foghatót. Hihető-is, hogy minden ſzor-

galmatosságát és mesterségét reá fordította a meg-nevezett Mester-ember, mivel meg-élemedett idejét nézvén, illy nagy munkát többé magára vállalni nem szándékozik, hanem azzal kívánta mesterséges alkotványit bé-fejezni.

A Csanádi Püspök, az ő Excellentziája Püspöksége alatt lévő Papokhoz nem régen különös intő Levelet botsátott, mellynek az a tzélja, hogy az elöl meg-írt Királyi Parantsolat eránt való kötelességeket mindnyájoknak elméjekre adja.

Battyáni Ignátz Gróf Ur ő Excellentziája, Erdély országnak Püspöke, nem régen *Edictum Epiſcopale* nevezetű íráſt botsátott világra, melly Nagy-Szebenbenn Hochmeiſzter Könyv-nyomtató műhelyébenn ki-is nyomtattatott. Ebbenn, a Gyónás, Egyházi törvény-szolgáltatás s más afféle Egyházi hivatalbann forgó dolgok körül való tisztjei vagynak a Papi Rendnek elő-adva.

Erdélybenn a veteményeknek igen jól szolgál az idő. Mihez képest ottan bő esztendőt reménylenek.

Ezen most folyó hónapnak második és hármadik napjánn, Szabad Királyi Kassa várossábann, előbbeni szabadsággal a Város Tanátsának meg-újítása leve. Melly alkalmatossággal, a közelebb múlt esztendőbenn meg-halálozott Zelnik és Retl József Tanátsbéli Uraknak helyekbe, Bányai József és Kis Imre Uraimék választattak. Más nap, úgy-mint negyedikénn, az 60 Személyekből álló külső Tanáts Biró választásra kelvén, egygyenlő akarattal Kleſtyinszki József Urat, mindeneknek nagy örömökre előbbeni Bírói hivataljábann meg-erősítette. — Ez minű rend-tartással szokott ott véghez menni, méltó meg-emléteni. — A választás a Tanáts-házánál meg-lévén, az Öreg-Templombann nagy haranggal két ízbenn készülő jel adatott, mellyre a Belső Tanátsbéli Urak, kik a Bíró választásánn jelen nem

nem valának, sorbann a Templomba menének; ezek utánn kevés idő múlva, a Külső Tanáts, harang, dob és trombita szózatok között hoszszú renddel a Templom eleibe járúlván, a szalmánn, mellyel régi szokás szerént jó bőven a Templom eleje bé-vala hintve, az új Bíró. nak hírdetésére, ki-is mind eddig titokbann tartaték, meg-állapoda. Hol-is a Birót, minek-utánna Magyarúl tétetni szokott beszéd utánn, a Fő-Nótárius (mostan Styehovics Uram) a Község nevével ismét Bírói hivataljábann meg-hagyván, ki-hírdetné, 4 tenyeres férjfiak fel-kapják és háromszor feljebb s feljebb emelvén, az oda tolakozott községnek meg-mutatják, s ezek utánn a Templomba bé-vezetik. Míglen benn a szokás szerént való tzérémóniák végződnének, oda ki a város szolgai vagy-is hajdúi közűl 3 jó futó legények, felkapván az el-hintett szalmából egygy jó fürtöt, minél gyorsabban Bíróné Aszszonyomhoz szaladnak: a mellyik szaladóbb lévén, elsőbenn az új hírrel és a fel-kapott szalmával oda juthat, jó kövér ajándékot nyér. A többi szalmát pedig, az egygyügyű babonás köznép nagy mohón el-kapkodja, és hogy hasznosabb legyen, egygy szaladással haza visi fészeknek, erősen állítván, (mit nem szokott az el-hinni?) hogy ez ki-mondhatatlan nagy hasznára vagyon azon szárnyos baromfinak, melly illyes szalmából készített fészekbenn költheti tsirkéit. Ezt egygy valaki, az okos világgal tartván, mivel hinni nem akará, azon babonás tselekedetért meg-feddi vala tselédjeit, a szalmát pedig, mellyet házához vittenek, az égő kementzébe parantsolá vettetni; s imé 24 óra alatt, valamennyi tojós tyúk vala a házánál, mind meg-döglött. Maga azt tartja, s hihető-is, hogy ezt a tseléd boszúságából tselekedte, mivel hitelt nem ada nékie,

Po-

Pozsonbann a tolvajoknak sokságok miatt mostan éjtszakának idejénn, sőt tsak estve-is, nem mindenütt bátorságos járni.

3. *Egyéb külföldi történetek.*

Bétsbenn és a körül való vidékenn, némelly Férjfiúi és Aszszonyi Szerzetbéli Házok, mellyeknek lakosai a külső Közönségnek semmi láttatos szolgálatot nem tésznek, hanem életeket szüntelen való elmélkedésbenn töltik vala, más haszonra fordíttattak. A Szerzeteseknek számokra, kikneak-is szabad akaratjokra vagyon hagyva, hogy más rendbéli, nevezet szerént az Áhítatos Oskolák és Sz. Erzsébet Rendénn lévő Szerzet közé mehessenek, hóltok napjáig, az ő külömb-külömb állapatjokhoz alkalmaztatott tisztességes tartás rendeltetett.

Ha szinte láttatik-is most a szerentse néha-néha az Ánglusoknak kedvezni, de tsak-ugyan hamar hátat fordít nyavalyásoknak. Sz. Eustátzia szigetét, mellyet tsak a múlt esztendő közepe tájbann foglaltak vólt-el a Hollandusoktól, Sz. András havának 25dik napjánn a Franczia visszza-vette. És így ezen szigethez való bizodalmok-is oda vagyon már. Mert minthogy annak-előtte leg-inkább innen élődtek és fegyverkeztek vala az Amérikaiak, el-foglalása utánn azt gondolták az Ánglusok, hogy már ezentől mindenből meg-kell azoknak fogyatkozniok. — Az ottan talált kintsnek egy részét az Hollándusoknak visszza adta a Franczia Hajós-Vezér, más részét pedig hajós serege közé fel-osztotta.

Még több szerentsétlenség-is érheti őket Amérikábann, míg Rodney a reá bízott hajó-sereggel oda visszza-érkezhetik. Mert mind tsak otthon vesztegel R.

Po'sonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoston Ferenczénél.

A Római Tsászári és Apostoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Bóldog-Aszszony havának 26dik napjánn,

Szombatonn költ

8dik *LEVELE.*

1. *Hazánkbéli elegyes tudósítások.*

Máramorosból. — „ A szomszéd Ugotsában még a múlt esztendőben történt, hogy egy 8 vagy 10 szobájú fa épületet Vármegye Házának a Vármegye fel-építtetett Terebesen a falu végén. De elsőben tsak az elő-tekéntete (Prospektusa) nem tetszvén; (mint-hogy talpakra vólt építve) meg-fordíttatott. Az-után pedig a helye-is nem tetszvén, be a faluba a Templom mellé, közel 6 vagy 7 száz lépésnyire bé-hozattatott. A módja e' vólt: apró tönkőket raktak a talpai alá; mikor kevesebb, 300, mikor leg-több, 700 ember tasztította. Tartott a munka 3 hétig. Mellyből meg-lehet ítélni mind azt, mitsoda szabású s költségű épület lehetett ez, mind azt, hogy sokkal jobb szán-út vólt tehát ottan tavaly, mint most. Már ez Ugotsában módivá-is lett; mert a tavaszszal, ugyan ezent mívelték a Forgolányiak egy sütő házzal, az utszáról a Pap házához taszítván. „ —

— „ Nálunk Huszton még Sz. Iván havában egy hajnalba, Tétsön pedig Karátson havának 10dik napján

éjfélkor, olly nagy föld mozdúlás lett, hogy Szatmárra-is el-hatott. „ — „ Az-is jegyzéſt érdemel, hogy a tél elein nálunk olly hírtelen való hidegek vagynak, hogy a nagy vizek-is meg-zajoſodnak. Két három nap-is megnyúgtatja egy helyben az útasokat. Azonba megént hírtelen esőre válik, noha már moſt (e hónapnak 8dik napján) jó ſzán-úttal bíztat az idő. A hírtelen hideg meg-is ölt Mihályka nevű falu határán egy Oroſzt. „

A Szepeſſégről. — Itten állhatatoſabb vala e hónapnak 9dik napjáig az idő járása. Mert ſzinte elſő napjától fogva ſzűntelenűl erős ſzelek fútanak, és igen kemény hideget okoztanak. Mondják, hogy a Hegyaljánn, nevezet ſzerént Tállya körűl, ez eſztendőnek elſő napjánn három útas emberek meg-is fagytak.

Nálunk, Pozsonbann, moſtanſág tavaſzi idők járnak. A Duna közép-ſzerű állapatbann jég nélkűl folydogál. A gabonának, ezen hónapnak 14dik és következő napjainn, ez vala az árra, úgy-mint:

	Pozsonb.	*Peſtenn.*
A tiſzta búzának -	31 - - 36	32 - - 35 Gar.
A rozsnak - -	21 - - 22	15 - - 16 -
Az árpának - -	16 - - 17	12 - - 14 -
A zabnak - -	11 - - 12	9 - - 10 -

Sopronba, az emlétett naponn tartatott héti vásárra olly ſzámoson gyűltenek a gabonás ſzekerek, hogy a búzának árra 35 s 30 Garasokra le-ſzállott. Egyébféle gabona úgy költ, a mint a minap hírűl adatott.

Kaſſánn ez-előtt két hónapokkal játék-nézö ház állíttatott-fel, mellybenn moſt elég ſzámos nézőknek múlatſágokra Hilverding társaſága játſzik.

Vázsonkői Gróf Zicsi Ferencz K. M. Udvari Kamarabéli Tanáts Úr ő Excellentziája, moſt Tömösváratt, az oda való Királyi jóſzágokat, Királyi Kommiſſáriuskéat az emlétett F. Kamarának gond-viſelése alá foglalja.

A F. K. Hely-tartó Tanátsnak Nemesi Rendű Tanátsoſai közűl a leg-idősbik, úgy-mint Sombergi Sauska Antal Úr, ezen hónapnak 19dik napjánn e világból ki-ſzólíttatott.

Szörény-Vármegyének Vicé-Ispányja, Ivancsics György Úr az el-múlt hónapbann meg-halálozott.

Szombathelyenn, az oda való N. Káptalannak Lektora, Mechtler Ferencz Kánonok Úr nem régen életét végzette.

Köz hírekből tudjuk, hogy Erdélybenn R. Sz. B. Gróf Teleki Károly Ur ő Excellentziája, a három Nemzetbéli Rendek Elöl-járójának (*Statuum Præſidens*nek) tétetett.

2. *A Vallásbéli Türhetöſégről ſzólló Magyar orſzági Rendelésnek tovább való következése.*

Hatodſzor: Ezen külön való Vallás-gyakorlásnak illyenképpen tett magyarázatjával pedig, és a Kereſztyéni Toleráncziának meg-határozásával, ő Felſége, a mint-is már a feljebb való tzikkelyekbenn meg-vagyon mondva, az Orſzág Törvényjeit, és az annak rendi ſzerént kiadatott, s haſznok-vétele által meg-erősödött Privilégiumokat, továbbá a Királyi Kegyelmes Rendeléseket, a mellyek az emlétett Auguſtai és Helvétziai Vallás-tételt tartóknak s a nem egygyesült Görög Vallásúaknak némelly helyſégekbenn közönſégesképpen való Vallás-gyakorláſt s más egyéb engedelmeket tulajdonítanak, ſemmiképpen nem akarja kisſebbíttetni; valaminthogy más réſzről az az ő Felſége Kegyelmes akaratja, hogy azok a Törvények és Privilégiumok-is, mellyek az uralkodó Vallásnak kedvéért, nevezet ſzerént Dalmata, Horvát s Tót orſzágokra, úgy némelly Szabad Királyi Városokra és Helyſégekre nézve, a Vallás közönſégesképpen való gyakorlásának meg-nem engedése felöl ren-

deltettek, dívatjokbann maradjanak, és hogy az előbb említett külön való Vallás-gyakorlás, s az igaz Kereſztyéni Tollerántziához tartozó több elő-ſzámlált dolgok, azon említett orſzágokbann és Városokbann, a menynyibenn azoknak az abbéli Törvények és Privilégiumok ellenekre vólnának, egyedűl tsak Királyi Kegyelemből és Kegyesſégből, a köz rend-tartás alól való felſzabadításnak (Dispenſátziónak) módja ſzerént légyenek meg-engedve.

„ S ezek immár azok a Rend-ſzabások, a mellyek ſzerént ő Felſége kegyelmesen parantsolja, hogy az igaz Kereſztyéni Tollerántzia minden ő Csáſzári Királyi Örökös Tartományjaibann, következésképpen Magyar orſzágbann s az hozzá tartozó Réſzekbenn-is kéſedelem nélkűl lábra állíttaſſék és meg-erősíttesſék.

„ Midőn pedig az Auguſtai és Helvétziai Vallástételt tartók, avagy a nem-egygyesült Görög Vallásúak közűl némelly Helyſégek ezen kegyelmes Rendelésnek fejébenn abbéli külön való Vallás-gyakorlásnak meg-engedéséért a Királyi Hely-tartó Tanátshoz folyamodandanak; azon Királyi Tanátsra önként olly hatalmat méltóztatott ő Felſége bízni, hogy a hol a dolognak az eránt rendeltetendő és a Nem-Katholikusoknak-is egygyütt-létekbenn véghez menendő ſzorgos visgálásából meg-bizonyosodik, hogy az oda folyamodott Közſég elégſéges ſzámú Gazdákkal, és az adózóknak felettébb való meg-terheltetése nélkűl anynyi értékkel bír, a menynyi mind az épületeknek fel-állítására, mind pedig a Prédikátornak s Oskola Meſternek el-tartására meg-kívántatik, leg-ottan, nem-is tévén ő Felſégének az eránt tovább való Túdósítáſt, azt az előbbi Tzikkelyekbenn meg-határoztatott külön való Vallás-gyakorláſt Királyi Kegyelemből és Kegyesſégből meg-engedhesſe.

„ Midőn

„ Mind ezek felett, a mellyek eddig az igaz Kereſztyéni Tolerántziának rendi ſzerént meg-hagyattattak, még ím e következendő dolgokat-is végezte ő Felſége.

Hetedſzer: Holott ekkoráig a külömböző Vallásúaknak öſzve-házasúlások külömben meg-nem vólt engedve, hanem-ha arról kötés-levél adatott, hogy mind a fiú mind a leány Magzatok a Római-Katholikus Vallásbann fognak fel-neveltetni; az illyetén kötés-leveleknek foganatjokat moſtantól fogva ugyan el-törli, de egyſzer-smind állandó törvényűl olly végezéſt méltóztatik ő Felſége tenni, hogy a külömböző Vallásúaknak házaſságokbann, a hol az Atya a Katholikus Valláſt követi, minden Magzatok, mind fiak mind leányok, a Katholikus Vallásbann neveltesſenek, melly-is az uralkodó Vallás kiváltképpen való jusſának és elſőſégének esmértetik; a hol ellenbe az Anya Katholikus, az Atya pedig Nem-Katholikus talál lenni, ott a gyermekek, a Vallásra nézve, mellybenn neveltetniek kelletik, a magok neme (Sexusa) féle Szülőjöket kövesſék.

Nyóltzadſzor: Ha az Auguſtai és Helvétziai Vallás-tételt tartóknak magok-nyájokkal való öſzve-házaſodásának megléte utánn, valamellyik fél a Római-Katholikus Hitre állani, avagy egygyik félnek meg-halálozásával a Házaſság el-bomolván, az életbenn maradott fél a Katholikus Vallásra térni találna; ugyan azon ſzabott rendet kell meg-tartani azokra a magzatokra nézve, a kik még válaſztáſt tehető idejeket el-nem érték; tudni-illik, ha az Atyjok tért-meg, minden értetlen korú gyermekei, nemek külömbſége nélkűl Atyjok Vallását kövesſék, hapedig az Anyjok tért a Katholikus Vallásra, egyedűl tsak a leány magzatok, tudni-illik az értetlen korúak neveltesſenek a Katholikus Vallásbann.

Egyébaránt pedig a Katholikusok a Nem-Katholikus Szüléktől származott Magzatokat avagy Árvákat, az ő Vallásokbann való nevelés végett semminémű színnel el-nem vehetik.

Kilentzedszer: Minthogy a Kereszténségnek a Bábák által való ki-szolgáltatása eránt, a Helvétziai Vallás-tételt tartókat az ő tudományjok ellen, semmi útonn módonn nem akarja ő Felsége boszontatni vagy büntettetni; kegyelmesen parantsolja, hogy a Megyebéli Püspökök (Ordináriusok) ezen Királyi Kegyes Parantsolatnak rendelése szerént tudósíttassanak.

Tizedszer: Közönségesen rendeli azon Császári Királyi Felség, hogy a Katholikus Papok, hanem-ha hívattatnak, a betegeskedő Nem-Katholikusokra magokat reájok ne kössék, ha pedig kívánja a beteg, annak rokoni, vagyis a Prédikátorok tartozzanak a Papnak ahhoz való járúlását meg-engedni; továbbá szabad légyen a Nem-Katholikus Prédikátoroknak, az ő Vallásokonn lévő rabokat nem tsak a Tömlötzökbenn meg-látogatniok, hanem a halálos büntetésnek helyére-is késérniek.

Tizenegygyedszer: Valaminthogy már feljebb kegyelmesen meg-hagyta ő Felsége, hogy az Helvétziai s Augustai Vallás-tételt tartóknak, és a nem-egygyesült Görög Vallásúaknak, akár-melly helyenn, a hol közönségesképpen való Vallás-gyakorlásfal nem bírnak, mindazáltal a lakos gazdáknak elégséges száma és a meg-kívántatott tehetség meg-vagyon, Vallásoknak külön való gyakorlása meg-engedtesék; úgy önként következik, hogy hasonló állapatbann, az ő Vallásokonn lévő Oskola-Mestereket-is szabad tartaniok; hogy-ha pedig magok Vallásabéli Oskoláik nintsenek, s afféléket, akár a Ház-népeknek kevés száma miatt, akár az illyetén oskolának fenn-tartatására meg-kívántatott értéknek elégtelen-vólta miatt, nem-is lehet fel-állítaniok, magok szabad akaratjokra hagyatja ő Felsége, hogy gyermekeiket vagy a Katholikus Oskolába, vagy, ha ottan más Vallású Nem-Katholikus Oskolák találtatnak, emezekbe jártathassák.

Egyébaránt pedig mindennémű, akár Nem-Katholikus Deákok által, akár más valaminémű okonn tétetendő Kollekták (Pénz szedések, kéregetések) továbra-is keményen tíltatnak, és hogy az eránt elegedendő vígyázás tartattassék, erősen parantsoltatik az Ország Törvényes helyeinek. „

A többi, jövő alkalmatossággal fog meg-íratódni.

3. Más elegyes tudósítások.

Ennek a hónapnak 22dik napjánn, Pozsonbann a Bóldog Asszony Társaságabéli F. T. Apátzák Klastromábann (*de la Congrégation de Nôtre-Dame*) a Kárdinális Érsek s R. Sz. B. Fejedelem Ur ő Eminentziája jelen-létébenn, Elől-járó Asszony választása tartatott. Többeknek egygyet-értő akaratjokkal, mindnyájoknak tellyes gyönyörűségekre, F. T. Rádler Gabriéla Mária Asszony rendeltetett azon fő hívatalra. Ő Eminentziája, a Prímás Ur az nap ott méltóztatván ebédelni, maga jelen létével azon kis mese-játékot-is meg-tisztelte, mellyel némellyek a tanítvány Kis-Asszonyok közül ezen innepléft meg-örvendeztették. A játszó Kis-Asszonyok mindnyájan főképpen pedig M. Kevenhüller és Battyáni Szerafina Grófi Kis Asszonyok, tökélletes dítséretet érdemlettek s nyertek a néző Méltóságoktól.

Tömösváratt jövő Sz. György havának 10dik, Bétsbenn pedig, Pünkösd hav. első napjánn kezdődve, ismétlen feles számú jószágok fognak kótya-vetye módjánn el-adódni.

Bétsbenn már valósággal hozzá fogtanak az úgy nevezett *Curiális Stílus*nak meg-igazíttatásához. A múlt napokbann az eránt nevezetes Rendelés hírdettetett. Oka s vége az, hogy a fenn-forgó dolgok mentül hamarébb el-igazodhassanak. Azért tíltatik, hogy az alsóbb

ſóbb Székekre tartozó kérelem-írások azoknak el-mellőzésével mindjárt a felſőbb Székek eleibe ne vitetődjenek, továbbá, hogy mindennémű ſzó-ſzaporítások, titulusok, elől-járó s bé-fejező beſzédek távoztattassanak, még azokbann a kérelem-írásokbann-is, a mellyek ő Felſégének bé-adattatnak. Miképpen kellesſék pedig azokat alkalmaztatni, annak-is bizonyos rendi vagyon ſzabva. E dolog főképpen a Prókátorokat, Ágenseket és Nótáriusokat illeti. — Még bővebb túdósítáſt ígérnek felőle.

Ő Felſége, Óſtriai Fő-Hertzegſégébenn a vasſal és vas mivekkel való kereskedés eránt, eddig nem vólt ſzabadſágot adott. Mellyről-is jövő alkalmatosſággal bővebben fogunk ſzóllani.

Olaſz orſzágból, tsak-mind a Római és Nápolyi Udvarok között való viſzſza-vonásnak halljuk hírét. A Nápolyi Király nem régen a maga orſzágábann némelly gazdag Apáturſágokat, mellyeket leg-inkább Rómábann lakozó Egyházi Méltóſágok bírtanak, valamenynyi időre el-foglaltatott, ſequeſtráltatott.

Nem tsak Euſtátziát vették-el a Francziák az Ánglusoktól, hanem annak ſzomſzédſágábann lévő *Szaba* és *Sz. Márton* nevezetű ſzigeteket-is. Mind ezek, a mint tudva vagyon, tulajdonképpen a Hollándusokhoz tartoznak. És így, mivel a Hollándusoknak több tarmányjaikkal moſt a Francziák ſzabadon bírnak, óhatatlan dolognak látſzik, hogy ezekkell öſzve ſzövetkezzenek.

Valaminémű vígaſztalásokra lehet az Ánglusoknak, hogy a Franczia nagy hajó-ſereg, melly Ámérika felé ſiet vala, Spanyol orſzág tájánn tengeri háború miatt nagy romláſt ſzenvedett. R.

Po'ſonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferencznél.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Bóldog-Aſſzony havának 30dik napjánn,

Szerdánn költ

9dik *LEVELE.*

1. *A Vallásbéli Türhetőſégről ſzóllló Magyar orſzági Királyi Rendelésnek végső tzikkelyei.*

Tizenkettődſzör: Valamiképpen már az elől való Közönſéges Tzikkelybenn a Kereſztyéni Tolerántziának helyre-hozatása eránt el-vagyon végezve, hogy a Nem-Katholikusoknak kedvekért eddíglen ſzabott mindennémű Törvények, Privilégiumok és Rendelések az ő erejekbenn meg-maradjanak: úgy azt-is önként el-érthetni, hogy ők azon Ekléſiáknak, a mellyeket moſtan valóſággal bírnak, háborgatás nélkül való haſzna-vételébenn meg-hagyattatván, az ő Iſteni tiſzteletekbenn, avagy Valláſoknak gyakorlásábann ſemmi útonn módonn meg-nem akadályoztattathatnak, és hogy tovább-is ſzabad léſzen nékiek, ha ezen Eklé'siák közűl né-talám égés vagy bomlás miatt valamellyek el-találnak romlani, a Királyi Hely-tartó Tanátstól engedelmet nyervén, azok helyébe akár fából, akár kőből újjakat építhetniek, tsak-hogy, a mint az moſt emlétett Közönſéges Tzikkelybenn meg-illettetett, az Adózó nép efféle költſég-tételekre való adakozáſsal meg-ne terheltesſék, a-

vagy közönséges tartozásainak le-fizetésére erőtelenné ne tétessék. Nem külömben

Tizenharmadszor: Kegyelmesen rendelte ő Felsége, hogy az Évangyélikusoknak Filiális (*más Eklé'siához köttetett*) Eklé'siáik, a hol mostan affélék vagynak, azoknak megmaradjanak, és semmiképpen el-ne vétessenek; ez-okáért azon Filiális Eklé'siák felől-is, a mellyek most legközelebb a Prédikátoroknak azokba való ki-járásokra nézve, tilalom alá vettettek, és a' mellyek eránt Fiskusi perek indíttattak s most-is folynak, kegyelmesen parantsolja ő Felsége, hogy azok azon Augustai és Helvétziai Vallás-tételt tartóknak viszsza-adattassanak, a Prédikátoroknak azokba való ki-járások meg-engedtessék, és magok azon mostani Fiskusi Per-folyások eltöröltessenek (kasáltassanak.)

Tizennegyedszer: A Méltóságoknak és Nemeseknek az ő szokott Residentziáikbann lévő Imádkozó-házaikba, szabad légyen az Augustai és Helvétziai Vallás-tételt tartóknak, mind azon helység lakosainak, mind a szomszéd helységbélieknek járniok, és azokbann azon módonn, a mint feljebb a külön való Vallás-gyakorlásról jelentés tétetett, a magok Vallások szerént Isteni tiszteletet tartaniok.

Tizenötödször: Holott eddíglen a Római-Katholikus Püspökök, a Kánonok szerént való Egyházi Látogatások (Canonica Visitátziók)-nak alkalmatosságával az Augustai és Helvétziai Vallás-tételt tartóknak Prédikátoraikat-is a Keresztségnek ki-szolgáltatása eránt visitálni és examinálni (látogatni s ki-kérdezgetni) szokták, azon Prédikátorokat ebbéli Visitátziótól kegyelmesen dispensálja (menttekké tészi) ő Felsége, egyszer-s-mind pedig kegyesen meg-engedi, hogy a Superintendenseknek az ő Vallásokonn lévő Prédikátorokat visitálni szabad légyen, de tsak olly okkal móddal, hogy affélé Visitálások az

Adó-

Adózóknak minden terhelése nélkül, vagy-is akár-minémű költség-tételeknek azoktól lejendő szedése (*Collecta*) nélkül menjenek véghez.

Minek-okáért meg-kell nékiek jelenteni, hogy kemény büntetésekbe fognak azok esni, a kik ez alkalmatossággal az Adózóktól valamit kívánni, vagy tsak el-is venni méressztlendenek.

Továbbá ha az emlétett Augustai és Helvétziai Vallás-tételt tartó Superintendensek és Prédikátorok Gyűlést avagy Sinodust tartani szándékoznának, az-is az 1715dik esztendőbéli Ország-gyülés Végezésének 31dik Ártikulussával meg-egygyezőképpen hogy nékiek megengedtessék, kegyelmesen rendeli ő Felsége: olly módonn, hogy annak okait és Tanátskozásoknak tárgyául vétetett minden dolgokat előre meg-jelenteni tartozzanak, ahhoz képest osztánn a Gyűlés két Kommissáriusoknak, úgy-mint egygy Katholikusnak s egygy ugyan azon Vallásonn lévő Nem-Katholikusnak, kiket-is maga ő Felsége fog arra kegyelmesen rendelni, jelen-létébenn tartassék. Egyébaránt

Tizenhatodszor: Általán fogva az egész Országbann megmásolhatatlan Törvény gyanánt légyen: hogy senki Vallásáért, hanem-ha Polgári (*Civilis*) Törvények és Kegyelmes Királyi Parantsolatok ellen véténd, vagy a közönséges tsendességet háborító gonoszságot tselekedendik, pénzbéli avagy testi büntetéssel ne illettethessék; ezen okból azt-is kegyelmesen parantsolja ő Császári Királyi Felsége, hogy a közönséges Törvény-Székek által rendelés tétessék: hogy a Katholikusok a Nem-Katholikusok ellen való boszúságoktól és szidalmoktól magokat szorgalmatoson meg-tartóztassák, viszont ezek-is mindennémű tsúfolódó szóllásokat, kiváltképpen a Törvény-Székekre botsátandó írásaikbann és Instántziáikbann távoztatni igyekezzenek; melly dolog eránt, hogy a Föld-

des Urak-is a magok jobbágyjaik között hasonló rendeléſt tégyenek, azon módonn nékiek-is meg-hagyattasſék.

S ezek immár azon dolgok, a mellyeket ő Felſége azonn kívül, a mi minden Örökös Császári Királyi Tartományokbann a valóſágos Kereſztyéni Toleráncziának lábra állíttatása és meg-erősíttetése végett az eleinten emléttetett mód ſzerént rendelve vagyon, különösönMagyar orſzág ſzámára ennek-utánna meg-tartatni végezett, egygyſzer-s-mind közönſégesen azt-is kegyelmesen meg-parantsolván, hogy egyébként minden Törvények, és ő Felſége ditsőſéges emlékezetű Eleinek a Vallás dolgábann ezen Magyar Orſzágra eddíglen kiadatott kegyelmes Rendeléseik, a menynyibenn azok, az imént elő-adatott különös Királyi Rendelések által meg-nem változtattak, vagy nem dispenſáltattak, ennek-utánna-is azoktól, a kiket illet, gondoson meg-tartasſanak, és hogy az itten elő-jelentetteknek véghez menetelére az orſzágnak minden Törvény-tévő helyei (*Jurisdictioi*) minden módonn vígyázzanak. „

Ez a Felſéges Rendelés ezen Könyv-nyomtató műhelybenn s ugyan ezen betükkel Magyar nyelvenn egéſzen különis ki-vagyon nyomtatva, s 1 *egygy Garasonn árúltatik.*

A 7*dik Levélbe be-iktatott elſő darabjábann egy nyomtatásbéli hibát lehetett észre venni, tudni-illik az* 51*dik félnek* 21*dik ſorjábann, mellyet így kell olvasni*: találkoznak, és az Imádſág-Házoknak, Prédikátorok *s a. t.*

Ez úttal még egygy más tetemesſebb hibát ſzükſég megigazítani, melly nem a betü-ſzedőtől hanem az írótól ſzármazott. Az 5*dik Levélbenn arról tevénk emlékezetet, hogy Felſéges Kegyelmes Urunk az Oroſz Nagy-Fejedelemmel és a két Würtembergi Hertzegi Uraſágokkal Ujhelyből Magyar orſzágra bé-térvén, Újfalu nevezetű helyſégig méltóztatott jönni. Ez igaz. De a falut nem igaz helyére, Moson-Vármegyébe helyheztetém, holott ez az Újfalu (*Neudörfel*) Sopron-Vármegyébenn vagyon.*

2. *Külömb-külömbféle Magyar orſzági dolgok.*

Várkonyi Báró *Ámadé Taddéus* Cs. K. Komornyik Urat ő Nagyſágát, a Cs. és Ap. Királyi Felſég *Gróſi* méltóſágra méltóztatta. — Ő Nagyſága Fia, Ámadé Antal Gróf Úr, a közelebb múlt napokbann, Eſzterházi Anna Gróf Kis-Aſzſzonyt jegyzette-el magának, kinekis menyegzője jövő Pünköſt havábann fog meg-lenni.

A mit a minap rövideden az Őſtriai boroknak Magyar orſzágra lejendő bé-hordathatása felől emlétettünk, azt moſt azzal az igen örvendetes hírrel pótolják, hogy viſzont a Magyar orſzági borokat-is, az eddíg vólt ſzoros határ-vetésektől meg-mentetve ſzabad léſzen fel felé Őſtriába s azonn kereſztül ki-hordani.

Mivel a borról emlékezénk, méltó léſzen elő-beſzélleni, minű furtsa kárát vallották ketten mértékletlenűl való ivásának. — „ Debretzenbenn történt: (*de másonnan, még pedig onnét távoly lévő helyſégből írták: azért meg-lehet, hogy másutt s másképpen történt a dolog; de hiſzem efféle történetek körül nem ſzokás, nem-is ſzükſég, felette ſzorgos visgáláſt tenni*) „ egy iſzos ember meg-részegedvén el-dűl egy Borbély háza előtt. Nem ſzenyvedhetvén a Borbély Legény, valami arra által me nő Deretskei emberekkel meg-alkuſzik egy Márjásba, hogy vigyék-el ezen embert, mint a ki éppen arra felé ſzándékozna, de a ki moſt is nehéz nyavalyába kínlódik, és a kit, úgy mond, régen gyógyítok, s még ſe mehetek vele ſemmire. Meg-ſzánván az útasok, fel-veſzik ſzekerekre aluva, és ſzinte 4 mért-földig úgy-mint Deretskéig el-vivék. Itt ki-józanodván, bémégyen a gazdához kérdezni, hogy hol van ő, és miképpen vitetett ő oda. Amazok nagy ſzánakozáſſal mondják néki: bizony jó nyavalyás Deretskén vagy.

Ez pedig nagy haraggal felel, hogy ő nem nehéz nyavalyás; így ki-veſzekedvén magát, 4 Forinton ſzekeret fogad, s magát haza viteti. Ott a Borbély Legényt Tanáts eleibe hívatja, mellytől-is nem hogy meg-bűntettetett vólna, ſőt a Márjását-is meg-nyerte, illyen válaſzſzal botsátatván-el: hogy másſzor-is fogadjon az ollyas embernek alkalmatosſágot, el-nem fogja pénzét veſzteni. Ez tsak moſtanſág történt dolog. „

A másik ehhez haſonló történet nem kevésbé nevetséges. „ Ez eſztendő elſő hólnapjának 6dik napján Sáros-Patakon a város éjjeli Vígyázója meg-látván, hogy a Lengyel orſzági bort-hordó ſzekeresek, 6, borral terhes ſzekerekkel a városon lévő vendég-fogadóba bé-állottak, mint-egy eſtvéli 10 óra tájba; tsak azt várta, hogy tüzet rakván magoknak, a ſzekerektűl távozzanak-el, azonnal mindjárt, egy lepedővel bé-borított ſzekérre egy tsőtskével fel-vakarodott, és ott mind addig iddogalt, míg ugyan ott el-is alutt. A ſzekeresek azomba meg-pihenvén, ugyan azon éjtſzaka, míg meg-viradna, már Sátor-Allya-Újhelybe állottak-meg azon város vendég-fogadójába, egygy mért-földnyire. Itt az éjjeli Vígyázó fel-ébredvén mint-egy 5 óra tájba, így kezd gondolkodni: 10 órakor ültem-fel ide, aluttam egy órát, és így már leſzſz 11 óra. Azért-is minek-előtte le-ſzállana, ismét iſzik egyet; melly meg-lévén, le ſzökik a ſzekerrűl, s nem ſokat vígyázván, hol légyen ő, reá kezdi a kiáltáſt. Mellyet meg-hallván az Újhelyi Vígyázó, azonnal meg-támadja, hogy miért méréſzel a városon lármázni. Emez nagy haraggal így felel: ejnye illyen s amollyan! mitsoda ember vagy te? hiſzem ſzabad nékem Vakternek. Ez ismét így viſzſza: hazudſz, mert én vagyok. Így öſzve-nem faragódhatván, vérbe fagyba hagyták egymáſt. És ſzinte viradtig eſzére nem tudott jönni, hogy ő nem Patakon, hanem Újhelybe vagyon.

gyon. Meg-viradván pedig, ki tudja mitsoda gondolkozások között, haza ballagott.„ — Ott el-hiſzem, megvették rajta a Lengyel ſzekeresek helyett, mind a ſzekér bért, mind pedig a meg-ivott bor árát.

Még egygy Fárſángi történet. „ Ugyan ezen hólnapnak 10dik napjánn egy Bányátskai Paraſzt bé-viſzen Sátor-Allya-Újhelybe egy ſzekér fát el-adni; mellyet úgy alkuſzik-meg tőle egy Borbély, hogy ha ſzükſége leſzſz reá, ingyen ki-húzza két fogát-is. Lehányván nála a Paraſzt a fát, s a pénzt-is fel-vévén a fáért; im-igyen ſzóll: Tsak húzza-ki Kend a ſogaimat-is, mert tudom én, mitsodások a Borbélyok, eltagadják, ha az ember másſzor megyen hozzájok, a mit az előtt fogadtak. A Borbély ſok maga-mentegetése után, a Paraſzttól nem maradhatván, tsak-ugyan tette kívánſágát. Sekképpen a Paraſzt két ép fogait ki-húzatta. „

3. *Erdélyi tudósítások.*

Sokan erősen állítják, hogy már igen közel értük azt a régen óhajtott időt, mellybenn Erdély Magyar orſzággal öſzve fog ölelkezni, ahhoz viſzſza fog kaptsoltatni. Mellyet a két orſzág közt lévő Harmintzadok körűl tétetett némelly változásokból-is ſajdítanak; de annál inkább hiſzik, (úgy mond az Erdélyi Tudósító) hogy már a Tűrhetetlenſég (*Intolerantzia*) igen kiírtatik ſzem-látomáſt.

A Székely-Földről. „ Ezen 1782dik eſztendő az híres Nemere-ſzelének (Nemere nevű havasról nevezteteti Nap-keleti ſzélnek) ſzörnyű fuvallásával köſzöntbé, melly-is ennek elſő napján olly kegyetlen hó-fuvataggal ordíta, hogy Kézdi-Vásárhely tájékánn öt ſzemélyeket, ezek között pedig két ſzolgáló leányokat öſzve-ölelkezve, ölt-meg: mert reggel és dél feléig tsendes tiſzta idő lévén, ſemmi félelem nem tartóztatta-

meg

meg az útra indúlni igyekezőket. A következett éjtszakán egészlen fel-tisztúlván az idő, olly sanyarító hideggel virradott-fel a második nap, hogy az némelly útasoknak füleiket, másoknak kezeiket, lábaikat és egyéb tagjaikat tsípte-meg Három-Széknek tér tartománnyán; mellyről az említett szél az havat tsak-nem mind elseprette vala, s az őszi Vetéseket a takaródzótól megfosztva tartá mái, ú. m. 7dik napig, mellynek hajnalán és reggelén tsendessebb széllel jött hó bé-fedezé. „

4. *Külföldi dolgok.*

A melly Felséges Cs. K. Rendelés a Zsidók felől leg-elsőbenn-is Cseh s Morva országbann hírdettetett, most nem régen pedig a Magyar Hazára le-érkezett; az különösön Bétsre s annak tartományjára alkalmaztattatva az utólb költ Bétsi Ujság-levelek által-is ki-hírdettetett. Ezt többekkel egygyütt, mellyekkel Második József, bóldog országlásának minden napjait, sok száz esztendőknek elfolyása utánn következendő Maradékokra nézve-is jelessekké tészi, más tágossabb levélbenn fogom megírni.

Brüszeli túdósításokból tudjuk, hogy a Tolerántziáról való Felséges Rendelés Ő Felségének Német-Alföldi Örökös bírodalmábann-is közönségessé tétetett.

Pétersburgbann a Császári Királyi Követ, Kobentzel Gróf Ur gyakorta való tanátskozásokat tart az Orosz Cs. Ministériummal, mellyeknek az a vége, hogy a Dunánn a Fekete tenger felé s viszsza lejendő hajózás és kereskedés minél jobb lábra állíttassék. — Melly bóldog lészen Magyar ország, ha ezen ditsőséges igyekezetnek kívánt folyamatja lejend! R.

Po'sonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoston Ferencznél.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Böjt elő - havának második napjánn,

Szombatonn költ

10dik *LEVELE.*

1. *Magyar országról.*

Kegyelmesen végzette Ő Felsége, hogy mindennémű Vámok s Harmintzadok, mellyek az Ő Felsége Német Tartományjaiba hordatandó Magyar országi gabonától adatni szoktak, ez esztendőnek első napjától fogva hat hónapokíg, felébenn el-engedtetve, vagy-is felényivel alább szállíttatva légyenek. Mellyis a gabonának ezen országból felessebben lejéndő kihordatása végett, a napokban illendő helyekenn hírré tétetett.

A F. Cs. K. Udvari Kamara részéről újontan árúba botsáttatott jószágok, mellyekről a minap rövideden emlékezetet tevénk, ismét két rendbeliek: tudni-illik, némellyek, mellyeknek betsű szerént való árok 100 ezer R. Forintnál kevesebb, Tömösváratt, egyebek pedig, mellyek azonn feljül betsültettek, Bétsbenn fognak kótya-vetyéltetni. Az elsőbbeknek neveik imigyen következnek, betsűjökkel egygyetembe: Uj-udvar (*Neuhof*) 20004 R. Forint; Topolovetz 27474 R. F. Deszka, 44793; Tolvadja 85737; Buszád 41444; La-

lasintz 41731; Kövesd (Guvesdia) 45964; Sz. György 19294; Suſtra 18826; Angyalkút (*Engelbrunn*) 18413; Vizma 13980; Német Sz. Miklós 85663; Folya 36743; Rudna 39840; Obád 38287; Kisdia 50179; Belentz 35529; Gyulocs 36095; Német 38871; Sósd 57198; Kádár 39005; Suppet 83773; Szakos 67463; Paratz 82240; Ság 47418; Liget 85126; Szakálház 77051; Tót-Győr (*Tódier*) 73227; Berény 71088; Újfalu (*Neudorf*) 24932; Toba 5363 R. F. Mind ezek jövő Szent-György havának 10dik s következendő napjainn fognak Tömösváratt el-adódni. — A más rendbéliek, úgy-mint Bétsbenn jövő Pünköſt havának elſő s következendő napjainn el-adandók ezek léſznek: Ó-Beſenyő 107136; Idios 146636; Rátz-Sz. Péter 311141; Uj-Szina (*Neuſina*) 404645; Bánlak 201987; Kanak 106868; Berekſzáj 103879; Denta 104436; Betse 117524; Gilád 160601 R. F. — Némelly helyſégekbenn, úgy-mint Ó-Besenyőnn, Rátz-Sz. Péterenn, Uj-Szinánn, Bánlakonn, Dentán, Uj-Udvarbann, Topolovetzenn és Ságonn, különös uraſág-épületjei találtatnak, mellyek a feljebb meg-írt betsübe nintsenek bé-foglaltatva, hanem külön betsültettek. A betsüjöket, az hozzá-való s több jóſzágok felől tétetett jegyzésekkel egygyütt, minden Vevőknek minden-nap meg-engedtetik, hogy Bétsbenn a Cs. K. Bankó-háznál, Tömösváratt pedig az Administrátzió házánál meg-tekénthesſék. — Vevők, ő Felſége bírodalmából valók-is, idegen orſzágiak-is lehetnek, akár Római avagy egygyesült Görög rend-tartású Katholikusok, akár nem-egygyesült Görög Vallásuak, akár pedig az Ágoſtai vagy-is Helvétziai Vallás-tételt tartók légyenek. Több jóſzágokat-is ſzabad egygyüvé ſzerezni, tsak anynyit nem, a menynyinek betsű ſzerént való ára, 4 ſzáz ezer R. Forintot feljűl-halad. A Nemtelenek és Nem-Hazafiak, a meg-vett jóſzágnak kezekhez-vétele utánn eſztendőnek alatta tartoznak a ſzokott Vált-

Váltſágnak le-tétele mellett magoknak Nemesi avagy Hazafiúi ſzabadſágot ſzerezni. Egyébként-is, a melly ígéretek az ennek-előtte el-adatott jóſzágok eránt tétettek, azok e moſtani el-adásra nézve-is helybe hagyattak: úgy-mint: 1.) Hogy a meg-vett jóſzágokról ingyen ſzokás ſzerént való Királyi Adomány-levelek, s azokkal egygyütt minden Magyar Nemesi ſzabadſágok fognak adódni; 2.) Hogy a Vevő egygy-előſzör tsak felét tartozzék le-tenni a jóſzág árrának, a többit pedig azon Vármegyénél, a mellyhez az tartozik, elſő rendbenn be-jegyeztethesſe; 3) Hogy ebbéli fennmaradott adóſságától, mellynek le-fizetésére bizonyos, de tíz eſztendőt meg-nem haladandó, idők hagyatnak, interesül tsak ötöd-felet kelljen ſzázától fizetnie.

Sátor-Alja-Ujhelybenn Zemplén-Vármegyébenn ſzűretkor történt dolog. „ Egy özvegy aſzſzony egéſz nap egéſséggel a ſzőllőbe dolgozik, eſtve le-fekſzik, azomba éjtſzaka fel-érezvén kezdi pakolni a mitskéje van. Ezt a fia látván, kérdi, mit akar. Ama' felel, hogy az atyádat láttam ſzép fejér ruhába, várom haza, és vélle edjütt majd magam-is el-mégyek, de azomba, monda: óltſátok-el a gyertyát, alugyunk még addíg valamitskét. Vígyáz a fiú az annyára, s hát hallya egyſzer, hogy nagyon hörög; hírtelen gyertyát gyútat, de míg az meglenne, már halva találllya édes annyát. „ — Ez, az álmodozás nagy erejének igen emlékezetes példája.

Nyárádonn Borsod-Vármegyébenn a télenn történt, „ hogy egygy Nemes embernek egéſléges iſjú legény fia, az akkor meſzelt meleg házban hálván, virattig meg-hólt. A melly dolgot hallván, jó vólna, ha másokis, az illyen házokban ne hálnának. „

Nem olly igen ritka dolog, a mit a Debretzeni Jó-akaró annak vél, hogy tudni-illik, az ebekenn, farkasokonn és rókákonn kívűl, más állatokat-is ſzokta a

meg-dühödés érdekleni. Mert ez minden állatokonn, még a szárnyas barom-fiakonn-is meg-esik, ha más meg-dühödött állattól meg-marattatnak. Tsak az a külömbség, hogy az említett három rendbéli állatok magoktól-is meg-dühösödnek, holott egyebekre tsak közölve ragad az a szörnyű nyavalya. S ugyan ollyképpen fogott az azonn a matskánn-is meg-történni, a mellyről a Debretzeni tudósítás emlékezik, mellyet-is avagy-tsak azon okból, hogy észbe vétessék, minű vígyázással kellessék minden házi állatok eránt lenni, méltó elő-hoznom. „ Debretzenben a múlt nyáron egy tanúló gyermeket a veszett matska meg-harapott, a kezét érte; egy hétnél tovább semmi baja sem vólt, maga sem említette, hogy idejében orvossággal érhették vólna; azért-is nyomorúltúl kellett néki meg-halni.„

✲ Ez úttal, nem szükség felett való dolog, megemlíteni, minémű eszközökkel szokták most újontan Német országbann a dühös állatok marását meg-orvoslani. A Körös-bogarakkal tudni-illik, mellyeket egygy Berlini Orvosnak tanátslása szerént, az harmadévé ez országbann ki-hírdettetett tudósítás javasol, már ottan fel-hagytanak; azoknak a sebre való hintetése helyett pedig, mellyet-is néminéműképpen károsnak ítélnek, *Belladonna* (*Atropa Belladonna Linnæi*) nevezetű fünek gyökereivel avagy leveleivel szoktak izzasztó orvosság gyanánt élni. S ennek sok izbenn nagy hasznát tapasztalták. — Hasonló változás esett a vízbe hóltak s elfuladtak meg-orvosoltatása körül. Nem hagyják már most helybe az azonnal való ér-vágást, mellyet az imént említett oktatás javasol. De efféléknek szorgosabban való meg-visgáltatásokat az Orvasokra hagyjuk.

Pozsonbann lakozó Okulista (Szem-gyógyító) Keller Uram, ebbéli jeles mesterségének több jelenségei között, nem régen Modorbann egygy 75 esztendős Tanáts-

nátsbéli Személyt, ki-is a szeménn való hályog miatt néhány esztendőktől fogva semmit sem lát vala, azon hályognak le-nyomásával úgy meg-orvoslott, hogy most ahhoz való pápa-szemnek segétségével akadály nélkül folytatja hívatalját.

2. Erdélybenn.

Némelly helységbenn ama régi szokás szerént való Meg-esketö Hétfő (*Geschworner Mondtag*) ismét megújíttatik. Régenten tudni-illik, új esztendő nap utánn való Hétfönn a szegödő tselédek, elöször elő-adták a bizonyság-leveleket előbbi gazdájoktól vagy gazdaszszonyaiktól arról: hogy el-vagynak botsátva, ki-fizetve, vagy hogy még enynyi s amanynyi fizetések a további ki-fizetésig, vagy valami el-veszett vagy kárré vallott portékáért hátra vagyon, és hogy menynyi vólt fizetések, és hogy viselték magokat, s mit tudnak. Addig be-fogadni nem vólt szabad. Igy osztán megalkuván a meg-fogadni akaró gazda vagy gazdaszszony az ollyatén tselédet, le-tétété a hitet véle arról: hogy állandó, szó-fogadó, igazságos lészen, nevezetesen a vásárlást ha reá bízzák, minél jutalmasabban végzi és semmi hasznot abból magának nem tsinál, se árosnak abbann nem kedvez, hanem gazdájának, annál inkább a pénzből tsak egygy fillért-is el-nem fog, se egyébből a gazda kárával magának semmi hasznot nem kapar, hanem alkudt fizetésével meg-elégszik; a' mellett nem hogy maga gazdájának valami kárt tenne vagy ellene beszélne, sőt hogy más-is valami kárt ne tegyen vagy ellene ne beszélljen, akadályoztatni fogja, vagy gazdájának meg-jelenteni; sőt el-botsáttatása utánnis, kivált hazugságot gazdája ellen nem beszél, addig pedig hasznát munkálódja, és minden szabados és tisztességes dolgokbann kedvire járni kíván. s a t.

✡ Engedelemmel légyen mondva: Kételkedem benne, hogy ez régenten Erdélybenn ſzokáſſá vált dolog lött légyen. Az utólb meg-írt rend-tartás ſem igen egygyez az előttünk élteknek kegyetlen erköltseikkel. Azonba halljuk, mit mond tovább az érdemes Túdósító.

„ A gazdák iránt való régi ſzokás-is meg-újjíttatik, hogy tselédjeiknek tsak egy pénzét-is el-ne vonnyák; ha ki-nem fizettethetnének eſztendő végével, mennyivel tartozzanak többet adni interes gyanánt; vagy ha meg-halna a gazda, hogy elſő a tseléd fizetése légyen javaiból (ha pénz nem maradna) ki-adva, s a t. Sem addíg, ſem az előtt nem ſzabad a tselédnek panaſzolni, hanem a tselédek bírájának; annál inkább más tselédnek, vagy azért, hogy ő gazdájánál meg-maradhaſſon, vagy azért, hogy gazdája még roſzſzabbra ſzorúllyon, vagy akár mitsoda okból-is. — A ſzám-adás-is, el-mondott hite ſzerént légyen, és ha valami gazdájának eſzibe nem jutna, s maga tudja, meg-jelentse; mert külömben ha gonoſzſága világoſſágra jöne, azutánn-is mint hite-ſzegett büntettetik. „

„ Már e' ſzerént a tselédek jobbúlását-is reménlhetvén, a gazdák, ſzinte mint magok gyermekeiknek, tartoznak az ollyan helyſégeken gond-viselésſel lenni (ki-vévén azokat, a kik külön aſztálnál ſzoktak lenni). A kik pedig bizonyſág-levél nélkűl leſznek, bizonyos ideíg azokat a munkás házokba zárják. Viſzont a kik bizonyſág-levél nélkűl valókat meg-fogadnak, pénzzel bűntetik; azokat-is, a kik helyes ok nélkűl nem adnak bizonyſág-levelet. „

3. *Külſő orſzágokról.*

Az új-hírek írása felől igazán mondá egygy valaki: Ha mindjárt melegen nem írják az újſágot, ritkán kedves; ha melegen írják pedig, néha míg meg-hűl, ſok

ſok forrásſal esett zavarjai meg-ſzállanak, s ha mi ſonkolya vólt, a fenekire ſzáll. Azért tetemes hibáúl nem lehet tulajdonítani, ha a Magyar Hírmondó-is némelly elébbi túdósításainak az-utánn másſát mondja. Szinte így vagyon moſt kettejével, mellyeket ez eſztendőbéli két elſő leveleibenn hírlelt vala. A Portugalliai Királyi Udvarnak néhai híres Fő-Miniſterét, *Pombal*-Marchió Urat meg-hóltnak írta. Ő Excellentziája pedig még él, s mindeneknek álmélkodásokra, gyógyúl. A mit a Királyné engedelméből ő ellene indíttatott perek folyása felől emlétenek, az tsak mende-monda beſzédekenn épűlt, azért nem-is érdemli, hogy ſzámba vétesſék.

A másik hibát anynyival inkább méltó meg-igazítani, mivel egygy nevezetes vitéz Hadi Vezérnek betsűlete forog benne. Tudni-illik midőn *Karnuelſz* (*Cornwallis*) magát s vezérlette ſeregét a Franczia és Amérikai hadaknak fel-adni kénteleníttetett, nem hogy azzal egygyütt a Király záſzlói alatt vitézkedő hív Amérikai népet ezeknek által-engedte vólna, ſőt inkább különös meſterſéget gondolt-ki, mellyel őket hazájokfiainak boſzſzú-állásoktól meg-menthetné. Mindnyájokat egygy hajóba költöztetvén, az-utánn midőn a ſzerződésnek alkalmatoſſágával mindeneket az ellenſégnek engede, azt az egygyet köti vala-ki, hogy azon hajó ki-kereſtetés nélkűl ſzabadon el-botsáttaſſék. Mellyre az ellenſég reá-is állott.

Ezek tsak igazítások valának. Nem találván pedig azokbann a meſzſze orſzágokbann egyéb ollyas nevezetes újſágokra, mellyek a körűlöttünk lévőkhöz haſonlíthatók vólnának, térjünk-viſzſza a rajtunk uralkodó Felſégnek ſzomſzéd bírodalmába. Itt egyebek felett az a Felſéges Rendelés ötlik ſzemünkbe, mellynek meg-parantsolt követése által ő Felſége minden kérdés-

désbenn forgó dolgokat, kérelmeket s panaſzokat minél hamarébb el-igazíttatni kíván. Azokonn kívül, a miket e' felől a minap rövideden említénk, ím e következendő dolgokat méltó éſzbe venni. —

— Nem tíltatik azoknak, a kik Inſtántziákat írnak, hogy minden okokat, valamellyek a dolognak bizonyíttására tartoznak, elő-ne hozzanak. Hanem egyedűl tsak bizonyos rendit ſzabja ő Felſége az afféle írásoknak, hogy minden haſzontalan ſzövevényes ſzó-ſzaporításnak eleje vétesſék.

— Meg-vagyon hagyva, hogy az ollyan dolgokat illető Inſtántziák, a mellyek Alſóbb Szék-eleibe tartoznak, a Felſőbbtől el-ne vétesſenek; hanem-ha az Alſóbb Széknek válaſzſza, annak bizonyſágáúl, hogy az el-nem kerűltetett, melléje vagyon téve.

— Egyéb titulusok, elől-járó vagy bé-fejező beſzédek s t. a' f. nem kívántatnak, hanem tsak a mellyek a kérelemnek útat mutatnak, és a Protokollumnak alkalmaztatására tartoznak.

— Kívűl tehát, vagy-is az Inſtántzia hátánn tsak meg-nevezése légyen annak, a kihez az intézve vagyon, továbbá kinek s minémű kérelme légyen benn foglaltatva. Ha az Inſtántzia magához ő Felſégéhez vagy az Udvari Fő-Székekhez vagyon intézve, a titulus tsak így írasſék: *Ő Felſégének*; ha más Székekhez, így: *Az N. N. Guberniumnak*; *Tanátsnak*; *Vármegyének* s a t. Az-utánn a *Kérőnek Kereſzt* s *Vezeték neve* és *hivatalja*, tovább a *kérelemnek minémüſége*, de minden indító okok nélkűl légyen meg-írva.

A többiről másſzor. R.

M. T. AKADÉMIA KÖNYV-TÁRA

Po'ſonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferenczénél.

A Római Tsáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek
külőnös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Bőjt elő-havának 6dik napjánn,

Szerdánn költ

IIdik *LEVELE.*

I. *Felſéges Rendelések.*

Miképpen kellesſék ennek-utánna a kérelem-írásokat avagy Inſtántziákat kívűl alkalmaztatni, arról a 10dik levél végénn tevénk tűdősítást. *Belől* haſonlo rövidſégel, az az, tsupán tsak *meg-nevezve* kell azt meg-ſzóllítani, a kihez a kérelem intézve vagyon, úgy-mint: *Felſéged! Felſéges Gubernium! Nemes Vármegye!* s t. a' f. nem tévén hozzá ſemmi egyéb tóldalékot. A névnek alól való meg-íratása haſonlóképpen az eddig ſzokott *alázatos*, *engedelmes* s t. a' f. ſzóknak eleibe-tétele nélkűl légyen. Afféle ſzükſégtelen ſzóllások helyébe parantsoltatik, hogy a mi ennek-előtte nem vólt, ez-utánn a kérőnek lakó helye és a bé-nyújtásnak ideje mindenkor fel-légyen téve. A mi magát a kérelmet illeti, azt, a két-felé meg-hajtott árkusnak jobb felére írván, úgy kell alkalmaztatni, hogy a hol a kérelemre okot adott dolog nem ſzövevényes, hanem magában-is világos, mindennémű elől-járó beſzéd el-hagyaſſék, s mindjárt a kérelem kezdődjék, rövideden közbe helyheztetve lévén, a mi arra alkalmatoſságot adott;

a hol pedig valaminémű ſzövevényes állapat okozta a dolgot, ott annak jobban való meg-világosodása kedvéért, az okot adó történetet a kérelem előtt lehet meg-jelenteni. Ez utánn más ſorbann vagy ſzakaſzbann kezdődve, az indító ok következzék, a mellyenn a kérelem épült; ha pedig többek találnak lenni az indító okok, egymás utánn, de mindeniket külön való ſzakaſzba és ſzámolva, kell helyheztetni. S ekképpen vége vagyon az Inſtántziának. Ha a kérelem-is több, de azon egy-féle indító okokonn épült tzikkelyekből áll, lehet ugyan azon egygy írásbann elő-adni, de haſonló módonn *Nro.* 1. 2. 3. s többképpen ſzámolva ſzükſég azokat egy-máſtól el-válaſztani: de ha az indító okok-is külömböznek egy-máſtól, akkor minden tzikkely eránt különös íráſt kell be-nyújtani.

Az illyen kérelem-írásoknak némely példái-is adatnak, mellyeket Magyarra fordítva, talám nem léſzen haſzon nélkül való dolog, ide helyheztetni.

Az egygyes nemü kérelem írásokra való példa.

Valakinek Szakſzóniábann örökſég jutott légyen: melly dolognak hogy végére járhaſſon, meg-kívántatik ottléte. Mivel az örökſég itt alkalmatoſsága-is, indító oka-is a kérelemnek, imigyen kell ezt alkalmaztatni:

„ Felſéged!

„ Az alól meg-nevezett, három hónapra Szakſzóniá-
„ ba N. helyſégbe való útazásra engedelmet kér, hogy
„ az ide foglalt teſtamentom ſummája ſzerént, a nékie
„ jutott örökſéget kezéhez vehesſe.

Bétsbenn Sz. András havának 19dik napjánn 1781.

N. N.

Kívül: — Ő Felſégének.

„ N. N. Alſó Óſtriai Orſzáglóſág Tanátsoſsa.

„ Három hónapra Szakſzóniába N. helyſégbe me-
„ hetésre való engedelemért. „

Több indító okokkal való kérelem-írásnak példája.

Valamelly Város-Tanátsſának elſő Székrétáriuſa meghalálozott vólna: ez alkalmatoſságot nyújt azon megürült tiſztſégért való kérelem-írásra, mellyet-is p. o. az orſzág Tanátsſánál kellene bé-adni. Ezt az alkalmatoſságot tehát ſzükſég vólna meg-emléteni, nem külömben azt-is, minémű érdemei légyenek a kérőnek. Melly okokra nézve így kellene a kérelem-íráſt alkalmaztatni.

„ Felſéges A. Ó. Tanáts!

„ Az alól meg-nevezett, a Város Tanátsſánál N.N.
„ halála által Tiſzt-viselő nélkül maradott elſő Székré-
„ táriuſságot kéri: ezen kérelmének illendő vóltát ab-
„ ból mutatja,

„ 1.) Hogy második Szekrétárius lévén, a meg-
„ hóltnak tiſztſégébe és fizetésébe való elő-menetel őtet
„ illeti.

„ 2.) Hogy - - alkalmatoſságával, ide foglaltatva
„ lévő meg-dítsérő Dékrétum s azzal egygyütt leg-elſő
„ alkalmatoſsággal lejendő tiſztſégre való reményſég a-
„ datott nékie.

„ 3.) Úgy véli, hogy bízváſt elő-hozhatja az ő
„ Elől-járóinak benne való kedvek-telését és arról való
„ bizonyſág-tételeket, hogy 18 eſztendeig való tiſzt-
„ viselésének idejében mindenkor híven meg-tette az
„ ő kötelesſéget.

„ Bétsbenn Karátson hav. 20dik napjánn. 1782.

N. N.

Kívül. „ A. Ó. Tanáts.

„ N. N. Város Tanátsſának Székrétáriuſa - - benn.

„ Az elſő Székrétáriusnak helyébe
és fizetésébe való elő-menetelért.

Ha a dolognak rendi úgy hozná magával; hogy ezen kérelem-íráſt a Város Tanátsſánál, melly az on Tiſzt-viſelő híjával vagyon, a felſőbb Székre való ajánlás végett kellene bé-nyújtani, ollyankor annak eleje illy változáſsal tétetik.

„ Nemes Város Tanátsſa!

„ Az alól meg-nevezett kéri, hogy ezen Nemes „ Város Tanátsſánál N. N. halála által meg-híjánosodott Székrétáriusſágért való kérelmét a Felſéges Or„ ſzág Tanátsſának jó-akarattal fel-ajánlani ne ſajnálja; „ ezen kérelmének *s a t. valamint elöbb.*

A harmadik példát, melly arról vagyon, miképpen lehesſen valamelly Város Tanátsſától örlö malomnak fel-állíttatása eránt való engedelmet kérni, rövidſég kedvéért el-mellözzük.

Több tzikkelyekből álló kérelemre való példa.

„ Tekéntetes Tartománybéli Kapitányſág!

„ Az alól meg-nevezett kéri, 1.) Hogy ő néki mint Órás„ nak - - benn Polgári és Meſter-emberi ſzabadſág a„ dasſék, 2.) hogy a különös meſter-remeknek kéſzí„ tése nékie el-engedtesſék, továbbá 3.) mivel külſő „ orſzágról ſzármazott, hogy ebbéli ſzármazása néki „ akadályúl ne légyen.

„ 1.) A Mathéſisnek és Mechánikának tanúlás„ ával az ő Meſterſégére jól el-kéſzült.

„ 2.) Minek-utánna az inaskodásra meg-kívánta„ tott eſztendöket - - benn el-végzette vólna, Párisbann „ és Londonbann a leg-híresſebb Meſter-embereknél, „ kiknek bizonyſág-leveleik ide vagynak rekeſztve, „ vólt alkalmatosſága maga tökélletesedésére.

„ 3.) Moſtanábann 11 eſztendöktöl fogva egy„ más utánn N. N. Meſter-embereknél dolgozott, kik„ is az ő alkalmatos-vóltáról és illendő maga-viselés„ éröl való bizonyſág-tételt nem tagadják-meg tőle.

„ 4.)

„ 4.) Végezetre közönſégesen tudva vagyon, hogy „ a Muſeumonn lévő, Sekundákat mutató nagy órát ő „ tsinálta; melly munkájával elegendöképpen meg-mu„ tatta az ő meſterſégébenn való tudósſágát, mellynek meg„ bizonyításánál nints-is egyéb tzéljok a meſter-remekek„ nek, néki pedig mint meſterſégét kezdendő Meſter„ embernek, a remeknek el-engedtetése, mind az arra „ meg-kívántatott időre nézve, mind a bizonytalanúl „ tétetendő nem kevés költſégre nézve, ſokat fog haſz„ nálni.

„ - - Karátson havának 30dik napjánn 1781.

Kívül. „ - - - Tartománybéli Kapitányſág.

„ N. N. Órás Legény - -

„ 1.) Órás Meſter-emberi ſzabadſágért, 2.) a Meſter-remek és 3.) Külſő orſzágonn lett ſzületése eránt való engedelemért.

Példája az ollyan kérelem-írásnak, melly a Faktumnak elöbeſzéllésénn kezdödik.

„ Nemes Környékbéli Tiſztſég!

„ Az alól meg-nevezett, - - - Mező-városábann „ az - - ſzámmal jegyzett házat örökſégül bírja, melly-is „ ebbenn az eſztendőbenn az ő atyjáról eredett reá. Az „ utólſó előtt vólt gazdája az házhoz köttetett tsapláros „ ſzabadſágot ſok eſztendőkig ſzinte hólta napjáig gya„ korlotta: a ki az utánn vólt, az-is mind addig folytatta, míg a kenderrel való kereskedés egyſzeribenn „ el-terjedvén, abbann meg-akadályoztotta, és a tsap„ ſzékbéli ſzabadſágnak el-adására kéſztette: melly do„ log felöl az ő ſzomſzédjával N. meg-alkudván, a foga„ dott pénznek felét ſzinte kezéhez-is vette vala, a „ midőn a Város Tanátsſa közbenn álla, és az alkut „ ez okból meg-gátolta, hogy az házzal egygyütt járó „ igazſágot attól külön ſzakaſztani nem lehetne. Azon-

„ ba mivel az alól meg-nevezettnek atyja kedve szerént
„ való árendáſt nem találhata, 8 eſztendeig a kortso-
„ márosſág félbe-marada; melly idő közbenn Felſéges
„ Fejedelmi Parantsolat hírdettetett, *hogy a tsap-ſzékek-*
„ *nek ſzáma ne ſzaporíttaſſék.* Midőn már az háznak
„ moſtani gazdája, az hozzá való tsaplárkodáſt ismét
„ folytatni akarná, az eránt a város Tiſztjeitől, ide
„ foglalva lévő írásbann tſlalmat véve.

„ Azért kéntelen ezen tſlalomnak el-töröltetéséért
„ könyörögni, mivel

„ 1.) A tsap-ſzék-tartásra való ſzabadſág az ő
„ házához, még pedig a város Tanátsſának tulajdon íté-
„ lete ſzerént, el-ſzakaſzthatatlanúl hozzá tartozik,
„ melly-is

„ 2.) A 8 eſztendeig való nem-gyakorlás miatt,
„ ſem el-nem töröltetett, ſem ideje-telve el-nem múlt,
„ tehát

„ 3.) Az emlétett Felſéges Fejedelmi Rendelés-is
„ annak ellenére nem lehet, minthogy az világos ſza-
„ va-folyása ſzerént, a tsap-ſzékeknek tsak ſzaporodás-
„ át tíltja, de a már fenn-lévőknek keveſebbedését ſem-
„ miképpen tzélúl nem vette.

- - - Kis-Aſzſzony havának 18dik napjánn. 1781.

N. N.

Kívül. - - - Környékbéli Tiſztſégnek.

N. N. - - -

„ Az ő tsap-ſzékbéli ſzabadſága
eránt - - - Mező-Város Tanátsſától
tétetett tſlalomnak el-töröltetéséért.

Ezen példákkal elégſégesen meg-magyaráztatott forma ſzerént kell tehát jövendőbenn a kérelem-írások-at mindennémű állapatokbann alkalmaztatni, ki-vévén a valóſággos törvénybeli ügyöket, mellyekre nézve az új tör vény-rendibenn elő-adatott rend-tartáſt ſzükſég kö-

követni. Mire nézve ő Felſége minden Udvari, Orſzágbéli s egyéb Székeknek meg-parantsolta, hogy azokat a Prókátorokat, Ágenseket és Nótáriusokat, a kik az ő bé-adott írásaikbann attól távozni méréſzlendenek, elſőbenn meg-íntvén, bírſágolásſal-is reá vegyék, hogy ebbéli kötelesſégekbenn híven el-járjanak. Kőlt Bétsbenn Bóldog-Aſzſzony havának második napjánn 1782benn.

Más nevezetes Rendeléseket, úgy ſzintén némelly Verſeket-is, nem külömben néhány boſzſzatska tűdósításokat, mellyek a múlt napokbann érkeztenek, ismétlen másſzorra kell halaſztanunk. Mert úgy biſzſzük, hogy Váltó Jó-akaróink inkább meg-elégeſznek fél-árkusſal, mint-ſem hogy a leveleknek rendes folyása hátra-maradáſt ſzenvedjen.

2. *Elegyes tűdósítások.*

A Székely-Földről. „ Gabonabéli ſzűkölködéſsel kezdi ez eſztendőt földünknek népe. Mert a tiſzta Búzának köble ér 4 Német Forintot, harmad felet a Rozſé, kettőt az Haritskáé: nem drága azonban 9 és 10 Garason köble a Zabnak; mellyből miként lehesſen, a tavaly kihírlelt Kiſzilyen kívűl más jó móddal-is a kenyeret ſzaporítani, ezutánni tűdósításunkra hagyjuk. Nagy jó reménységet mútatnak azonban az őſzi búza s rozs vetések, mellyek, valamint Erdélynek minden más réſzeibenn-is, az egéſz Székely Földön, kellemetes őſzi napok által tenyéſzeltetvén, igen jól rekedtenek-el a télre. Magok a gazda-emberek-is tartományainkban minden föld-miveléſt illető igyekezetekkel kívánnyák élet-tartási reménységeket támogatni. Mellyre tartozik az, hogy a Török-búzát avagy Tengerit és Haritskát azokonn az határakonn-is, mellyek Erdélyn ek leg-ridegebb réſzeiben, ú. m. a Székelyſégnek némelly végső helyein vagynak, termeſzteni igyekezzék. Nem-is kell meg-tsüggedni a Székely Földnek akármelly réſze eránt-

is,

is, hogy a nevezett gabonákat (ki-vévén a leg-kedvetlenebb eſztendőket) meg-ne termené. Légyen példa Alſó s Felſő *Csík* Székeknek tartományja, melly a leg-vadabb és terméketlenebb helyſégek közé ſzámláltatik; a mint ezt a lakósok-is magokkal már el-hitették, a midőn eſztendőnként érezik magok terhekkel, miként kelletik kenyereknek nagy részét külſő helyſégekből keresni (mert ſoha hírül ſem hallották azt régi atyáiktól-is, a mi 1779 és 1780dik eſztendőkben esett, hogy a bőv gabonát termő Három-Székre Csíkból nagy mértékbenn hordottak búzát, rozsot, árpát) de a közelebb múlt 1781dikben, Csíknak-is a leg-ſoványabb és vadabb részén, Menesſág nevű falu határánn, és ennek-is az Havasok felől való mezején, a midőn más maggal nem érkeztek ſzántóföldjöket bé-vetni, Haritskát vetettek ſzámoson, mellyet Iſten úgy meg-áldott, hogy azon föld, mellybe búza vetés tíz véka eshetett vólna, ſovány óldalos helyt, két véka haritska vetésből termett 20 köblöt, jó bővön mérve; úgy másoknak-is jó haſzonnal. Az-is bizonyos, hogy T. Bánkfalvi Kováts Tamás Uramnál, Al-Csik Széknek nagy érdemű Király-bírájánál, nem csak Török-búzának, hanem Dinnyének-is jó termését lehetett ſok jó embereknek kóſtolni. „

Olaſz országból. A Florentzai Nagy-Hertzegné múlt Bóldog-Aſzſzony havának 26dik napjánn fiú Magzatot ſzült e világra; kivel egygyütt most 7 élő Hertzegfiai vagynak azon Florentzai Nagy-Hertzegſéget bíró Óſtriai Ágazatnak. A neve ezen hetedíknek, *János József.*

Az Oroſz Nagy-Fejedelmi Uraſágok moſt vígſágos Velentze városſábann múlatnak. R.

Po'sonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferenczné.

A Római Cáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelméuel.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Bőjt elő - havának 9dik napjánn,

Szombatonn költ

12dik *LEVELE.*

1. *Magyar Hazabéli tudóſítások.*

A *Székely-Földről.* „ Újonnan meg-tíltatott ezekben a tartományokban, hogy ſe Nemes, ſe Pap, ſe pedig Katonák és Jobbágyok, pálinkát főzni ember eledelére fordítható gabonákból ne méréſzeljenek, kemény büntetés alatt. Ez azért, a gabonának néminémű ſzaporaſágára vagyon; a bornak árrát pedig neveli, mellynek-is kupája (közönſéges új borról ſzóllok) öt és hat Póltránn árúltatik, négyenn az-alábbvalója. „

Nagy-Szeben tájáról. „ Itten az ó és új eſztendő között való éjtſzakán, Kolb Antal Kamarabéli Tiſzt-viſelő hólt-meg: kiről el-mondhatni, hogy az áhítatos és józan élet, a' mellett pedig a ſzüntelen való ſzorgalmatos munkáſág táplálta. Az üdvözült Király Aſzſzonyunk koronázásakor már az Élésre gondot viſelő Tiſztſégnek Tagja vólt, onnan jött a Kamarához, a hol moſt végtére a Fő Harmintzadok Revisora vólt. Majd az eſztendő ſzámmal edgyütt járt; de végső 5 napjait ki-vévén, mindenkor egéſséges vólt; utólſó órájában, a ſzép

el-készítés után, azzal képzelődött, hogy néki baja leszsz a *Harmintzadok újj rendit* folytatni, de örömöst tselekszi a Császárért azt-is. „

Szabólts-Vármegyéből „ A múlt őszszel, a Hajdú Városokon, némelly sohonnai embereknek valaminémű indúlatjokból származott zajnak, az elmúlt 1781dik esztendőnek Karátson havábann egészszen vége szakadott, és minden rendű Tiszt-viselőknek meg-újjíttások végh-hez ment, még pedig váratlan szép tsendeséggel. Mellyet a mint egy részről Méltóságos Gróf Sztárai Mihály Úr ő Nagysága bőlts igazgatásának; úgy más részről Méltóságos Fő-Hadnagy, Tanáts, és Hajdú Városok Fő-Kapitánnyának, Ifjabb Csanádi Sámuel Úrnak, mint Hazájáért már vért-is botsátott igaz Hazafinak köszönhetnek örökösen az említett Hajdú Városok. „

„ A Búzának az árra nőttön nő ezen a részen. Debretzenben el-megy Köbli (mellyben vagyon négy Véka) 12, 13 Márjáson. Ellenben a Borok az Hegy-Közön, noha olly jók, hogy jobbra nem emlékeznek az emberek, még-is igen óltsók. „

Szinte hasonló hírek jöttenek ez eránt *Eperjesről*.

	Pozsonbann	*Sopronbann*
A tiszta búza -	31 - - 36	30 - - 35 Gar.
A rozs - -	21 - - 22	22 - - 24 -
Az árpa - -	16 - - 17	15 - - 17 -
A zab - -	11 - - 12	9 - - 11 -

kél vala Pozsoni mérő számra, a leg-közelebb múlt hónapnak utóljánn.

Nógrád-Vármegyéből. „ Múlt Bóldog-Asszszony Havának 21dik napja, ezen N. Nógrád-Vármegye számos lakosainál örök hálá-adó emlékezetben fog fent-maradni; úgy-mint a mellyen az hasonlíthatatlan emberi nemzet Barátjának, a bőlts és igaz Jó'sefnek Felséges Király Urunk-

Urunknak, a Nem-Katholikusok Vallása dolgát illető leg-kegyelmesebb Végezése, — Méltóságos Luzsénszki László Püspök, és Hellenbach György Báró Urak ő Nagyságok, nem külömben Fő-Tiszteletü Bodonyi Sándor Váczi Kanonok Ur, T. T. Prónai László Tanáts Ur, Prónai Pál Ur Királyi Udvar Híve, és Boronkai Imre Érseki Préfektus Urnak, s több egynehány százból álló Nemesi Rendüeknek jelen-létekben — közönségessé tétetett. Az ebben foglaltatott, Jósef Uralkodását örökre ditsőítő Felséges Rendelések, a Vármegye Protokollumába be-írattatván; hogy kinek-kinek tudtára lehessenek, azoknak anyai nyelven az egész Vármegyében meg-léendő köz hírdetése-is el-végeztetett. Melly alkalmatossággal a Tekéntetes Rendek, Szívekben buzgó jobbágyi hűséggel szorosan öszve-kötött ki-mondhatatlan örömöket úgy nyílatkoztatták-ki, hogy Felséges Uroknak s Hazájok Attyának, ezen reájok bőségesen ki-áradott kegyelmét, alázatos térd-hajtással nyilván meg-köszönvén, annak méltó áldozatjául, számtalan szózattal folyvást kiáltották: *Éljen az igaz Jó'sef!* — Mindenha fenn maradandó áldozatja pedig mi közöttünk az lészen, hogy kisdedek s nagyok mindnyájan, minnen magunkat, ezen Kegyelmes Urunknak bőtsös életéért teendő üdvözlésre, s hatalmas Birodalmának saját életünkkel meg-szerzendő örökös fenn-tartására kötelezzük, serkentjük. „

Hasonló túdósítások érkeztenek Zólyom, Árva, Gömör, Torna, Abaúj, Bács, Baranya, és Veszprém Vármegyék felől. Némellyikében az úgy nevezett Filiális Eklé'siák, mellyek per alatt vóltak és zárva tartattak, a Nem-Katholikusok számára azonnal megnyittatának. Veszprém-Vármegyében a Fő-Ispány Ur, Galántai Gróf Eszterházi Imre Generális Ur ő Excellentziája, azon gyülésenn, melly-is Boldog-Asszszony havának

nak 16dik napjánn tartatott, a Reformátusok részéről Csajagi Szőke János és Őri János Uraimékat Tábla-Bíráknak tevé. — Bars, Nyitra, Pozson, Moson, Vas, és Trentsén Vármegyék pedig ebbenn ellent tartának. Egyebekbenn tsak a közelebb múlt napokonn lett, vagy ennek-utánna lészen ezon K. Rendelésnek kihírdettetése.

Itt vagyon helye egygy *Kassai* túdósításnak, melly még az el-múlt esztendőnek a' végénn jött vala kezemhez. „ Az itt meg-telepedett D'Alton Regementjeféle Próteſtáns köz katonák, örömökbe nem tudnak hová lenni, hogy ez előtt egynéhány napokkal az ő módjok szerént való Istени szolgálatrúl, Felséges Urunknak kegyelmes engedelmét meg-nyerhették. Mert már most mind az Augustána Valláson valóknak templomába, mind pedig a Reformátusokéba, harmintz, negyven, sőt több-is ki-szokott seregestűl jönni. Sőt már én sok katonáktúl hallottam ezt a szót: *De már Isten úgy segíllyen nem bánom hogy katona vagyok, mert mint-hogy Istenemet tudásom szerént szolgálhatom, Felséges Uram mellett-is utólsó tsepp véremet ki-ontani nem sajnálom.* Hát ha még a többieket-is meg-gondoljuk, mennyi áldást és égig való magasztalást mondanak Felséges Urunkra! „

Pestről Bóldog-Asszony havának 23dik napjánn. — Az idő igen változó itten, hol fagy, hol enged, hó igen ritkán esik, a Dunánn sok, de vékony jég folydogal.

Pozson körül még ezen Böjt elő-hava sem sokkal külömben forgatja magát, mint az előtte való; ámbár gyakrabban fagy és havazik.

A Balaton tava még-is e télenn átalljában befagyott.

Budánn és *Nagy-Szombatbann*-is észre vették immár azon tsillagot, mellyről a múlt esztendőbéli levelekbenn

benn néhányszor emlékezet tétetett vala. A Kettős nevezetü tsillagzatbann láttatott. Még nem lehet bizonyoson meg-határozni, ha Üstökös-é avagy Kerengő tsillag. De mind inkább hitelesedik az, hogy nem Üstökös, hanem a Nap (vagy talám más Nap vagy-is Álló tsillag) körül Kerengő tsillag. Tsak akkorának látszik, mint egygy Hatod rendű tsillag: azért üveges tsü nélkül nem-is láthatni. Ollyas felleg nints körülötte, a minémű az Üstökös tsillagok körül látszik, hanem fényesen villog. A járása igen lassú; holott az Üstökös tsillagoké felette sebes szokott lenni.

Eperjesenn az hajdani Jésuita Szerzetnek Kollégiuma még Karátson havábann el-adatván, 10 ezer Forintonn a Városnak jutott.

Szerte széllyel az országbann azt hírlelik, hogy ezenn a felső részenn lévő vár-erősségek, a minémű Nagy-Győr, Kassa s a' t. Budát ki-vévén, mind le-rontatnak, vagy-is hogy a kerítések a város épületeivel egygyűvé szerkeztettetvén, vár-őrizet nélkül hagyattatnak. Nevezetesen Győr felől beszéllik, hogy a kapuzárásnak rendi el-töröltetik, a külső városokonn szinte a vár kerítéséig, sőt azonn-is, lakó házok fognak építtethetni, a Bétsi kapunn való bé-járás útszává lészen, a víz árkai meg-töltetnek, a Rába vize pedig a Puszta kapu mellett fog el-folyattatni.

Ezen Böjt elő-havának első napjánn Pozsonbann egygy részeges aszszony koránn reggel a Dunába ugrott, az honnan virradóra halva húzták-ki. — Négy héttel az előtt itten egygy Mester-ember reggel a maga házábann felesége stől halva találtatott. Kiknek miből történt légyen hírtelen halálok, még most sem tudatik.

2. *Külső országi dolgok.*

Holott eddig a Zsidók Gálics és Ladomér országbann mindennémű Adókat kétszeresen tartoztanak meg-adni; Kegyelmes Urunk ő Felsége olly végezést méltóztatott ottan felölök tenni, hogy ennek-utánna ők-is tsak anynyit s azon módonn adózzanak, mint a Keresztyének, azok pedig, a kik tellyességgel tehetetlenek az Adó-fizetésre, az országból el-költözzenek.

Ő Felsége gondolóra vévén a most említett ország népének tetemes dologtalanságát, melly miatt a parlag és míveletlen föld szokott gyümöltseit nem teremheti; a Cs. K. Kamarához tartozó jószágokba új lakosokat méltóztatott hívatni. Ezen bölts Rendelés szerént, valamelly külföldi Szántó-vető avagy Mester-emberek és Kereskedők ottan meg-telepedni szándékoznak, akármelly Vallásonn lévők légyenek, ím e következendő könnyebségekkel kínáltatnak: 1.) Tíz esztendeig minden személybéli és Ur-dolgát illető Adótól menttek léssznek; 2.) Kinek-kinek 1600 négy-szeg (*Quadrat*) ölnyi mívelni való föld adatik; 3.) Építeni való fa a Cs. K. erdőkből ingyen fog adódni; sőt lakó házának fel-építésére munkások-is szereztetnek; 4.) A szükséges eszközöknek meg-szerzése végett, kész pénzt, 200 Lengyel Forintot (az az: 50 Német Forintot) nyér egygyik-egygyik.

Ebbéli bölts rendeléseknek azokban a tartományokbann már nyilván tapasztalják azon gyümöltseit, mellyek természet szerént következni szoktanak. *Podgorzse* nevezetű helység a Viszla (Visztula) vize mellett, szem-látomást épül és népesedik, úgy-anynyira, hogy a hol tsak nem régen-is egy-néhány paraszt kunyhónál egyéb semmi sem látszott, már most tsínos épületek, gazdag kereskedőknek lakó és portékás házaik ékeskednek. Múlt Karátson havábann az Évangyélikus la-

lakosok számára Szent-egyháznak való hely rendeltetett. *Biala* városa szinte azon idő tájbann hasonló szerentsébenn részesüle.

Cseh és Morva országnak köz rendű lakosi, a kik mind ekkoráig az örökös jobbágyságnak nyügét hordozták, a közelebb múlt esztendő végénn pedig okos teremtett állathoz illő szabadsággal meg-ajándékoztattak, sok helyekenn, a többi között *Reichenberg* városábann, most múlt Bóldog-Asszony havának 15dik napjánn, ezen jó-tételnek hálá-adó emlékezetére különös innepléseket és Isteni tiszteleteket tartottak.

A külömböző Vallásuaknak egy-máshoz való szeládségét illető Felséges Parantsolat fejébenn, Cseh országbann újontan ő Felségétől minden Környékekhez, Tisztségekhez és Földes Uraságokhoz valamelly út-mutatás (*Instructio*) küldetett; mellynek-is főbb tzikkelyjei a' végre köz hírré tétettek, hogy holmi hamis híreknek eleje vétessék. Ezek pedig azok, a mellyek tudni-illik a Prágai és Bétsi levelekbenn meg-írattatak: 1.) A Tolerántziáról ki-adatott Kegyelmes Rendelés meg-másolhatatlanúl fenn-maradjon; 2.) A Nem-Katholikusoknak meg-nem engedtetik, hogy az ő Vallásoknak közösseit más helységekbenn fel-keressék; hanem 3.) minden Vallásbéli felekezet, a Papságnak közbenn-járása nélkül, maga jelentse magát írásbann a Tiszt-tartóság Kancelláriájánn, mellyik Vallást akarja követni; 4.) Leg-ottan, ha anynyi számuak találkoznak, a menynyi az említett Rendelésbenn meg-határozva vagyon, az eránt a Királyi Környékbéli Tisztség által jelentés tétessék, hogy azoknak Imádkozó-háznak való hely rendeltethessék. Egyébaránt 5.) minden Vallásbéli felekezeteknek erősen meg-hagyatik, hogy egymás között békeségesen és atyafiságos egygyességbenn él-

éljenek. Minden, akár Katholikus, akár Nem-Katholikus légyen, valaki az ő fele-barátját Vallása miatt útálattal, gyalázattal és gyülölséggel kisebbíteni méreszli, tudja meg, hogy kemény szám-adásra s büntetésre fog vonattatni. Anynyival inkább senki meg-ne merje próbálni, hogy az ő lakos társait, azoknak feleségeiket, gyermekeiket avagy tselédjeiket, fenyegetés vagy-is útálat által más Vallásra kénszerítse vagy integesse. A mi a Papi Rendenn lévőket illeti, azok minden némű vetélkedésektől és izidalmoktól a Prédikálló Székekenn, Kereszтyéni oktatásokbann és társalkodásokbann meg-tartóztassák magokat; tsak a Krisтus és a Katholikus Anya-Szentegyháznak tudományját fejtegessék, annak fundamentomos és haszнálatos-vóltát, az ellenkezők ellen való vagdalódzások nélkül, mutogassák, és inkább a Vallást s az erköltsökről való tanúságot kedveltessék s nyomják az embereknek elméjekbe, mint-sem hogy az eszével fel-nem érő község előtt túdósságot és Theologiai vetélkedéseket fitogassanak, következésképpen ezen Felséges Rendelést annál szorgossabban kövessék, minél bizonyossabb az, hogy más-külömben az illendő büntetést el-nemfogják kerülni.

Ő Felsége Német, Cseh és Olasz tartományjaibann már meg-tétettek azon rendelések, mellyek szerént a Szerzetes Férjfiak közül a Karthusiánusok és Kamaldulensisek, az Apátzák közül pedig a Kármeliták és Sz. Klára Szerzetét követők, 5 hónapok alatt mind vagy más Klastromokba menendők vagy el-botsáttattak lésznek.

Más Felséges Rendelés szerént, Óstriábann ennek-utánna minden tehetős helységekbe, a mellyek eddig más helység Plébániája alá tartoztanak, különös Plébánusok rendeltetnek. R.

Po'sonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoston Ferenczнél.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Böjt elő - havának 13dik napjánn,

Szerdánn költ

13*dik* *L E V E L E.*

1. *Felséges Rendelések.*

A Zsidóknak Bétsbenn s egész Alsó-Óstriábann ennek-utánna lejendő szabadságaik felől, ez esztendőbenn Bóldog-Asszony havának második napjánn ki-adatott Felséges Parantsolat így kezdődik:

„ Mi Második József Isten Kegyelméből választott Római Császár s a t. Mindeneknek kegyelmünket ajánlván, adjuk kegyelmesen tudtotokra: Országlásunknak kezdetétől fogva többek között főképpen azt vettük tekéntetbe, hogy minden Alattunk-valók, Nemzeteknek és Vallásoknak külömbsége nélkül, mihelyt a mi országainkba bé-fogadtattak és meg-szenvedtettek, a közönséges bóldogságbann, mellyet-is gondoskodásunk által öregbíteni kívánunk, közösképpen részesüljenek, törvény szerént való szabadsággal éljenek, és élelmeknek keresésére s a közönséges szorgalmatosságnak gyarapodására való akar-melly tisztességes útonn semmi akadályt ne találjanak. Minthogy már ezen kegyes igyekezetünkkel tellyességgel meg-nem egygyeztethetnek a Zsidó Nemzet ellen valamint közönségesen a Mi örökös

országinkbann, úgy különösön Bétsbenn és Alsó-Óstriábann fenn-álló törvények és rend-tartások: tehát ezeket anynyibann, a menynyibenn az időnek és a környül-állásoknak különb-vólta meg-kívánja, ezen Pátens Levél által meg-változtatni akarjuk. „

Ezen elöl-járó beszéd utánn, 25 tzikkelyek következneknek; mellyekből-is azt, a mi feje a dolognak, tsak rövideden fogom elő-adni.

1.) Valamint eddig, úgy ez-utánn-is, a Zsidóknak Bétsbenn meg-nem engedtetik, hogy azok magok nemzetek-féle elöl-járó alatt való különös községet tégyenek; hanem minden tselédes gazda az ország törvényjeinek óltalmával háborgatás nélkül éljen, a' szerént, a mint az Alsó-Óstriai Fő-Tanátstól azoknak meg-szenvedtetése meg-határoztatott. Arra nézve tehát sem közönségesképpen való Isteni szolgálatjok, sem afféle, tudni-illik közönségesképpen való gyülekezet-házok, sem magok könyveiknek nyomtatására való nyomtató műhelyek nem lészen. Az ő Vallásoknak gyakorlására meg-kívántatott könyveket tovább-is Cseh országból kell hozatniok, az holott különös könyv-nyomtató műhelyek vagyon. Ha pedig idegen országokból kívánnának Zsidó könyveket hozatni, ez eránt mindenkor engedelmet kérni, és azon könyveket *Censura* végett bé-mutatni tartoznak.

2.) Nem szándéka Ő Felségének, hogy ezen új Rendelés mellett a Zsidóknak számok Bétsbenn vagy közönségesen Ő Felsége országaibann szaporodjék, vagy hogy idegen országbéli Zsidók, fontos okok s azoknak különös érdemeik nélkül itten meg-telepíttessenek. Söt inkább nyilván parantsolja Ő Felsége, kogy a Zsidóknak meg-szenvedése eránt eddig vólt rend-tartás, mind annak módjára, mind pedig azoknak számára nézve, tovább-is fenn-maradjon, ollyképpen, hogy a hol soha Zsi-

Zsidók nem laktanak, ennek-utánna se lakhassanak: hanem-ha Ő Felsége maga, fontos okokra nézve, a mint a dolog magával hozandja, néhol különb rendelést méltóztatik tenni.

3.) E' szerént tehát ez-utánn sem lészen szabad valamelly Zsidónak, ő Felsége más tartományjából Bétsbe költöznie; hanem-ha az Alsó-Óstriai Fő-Tanátstól arra engedelmet nyeréndi: az idegen országokból jött Zsidónak pedig ebbéli engedelmet magától Ő Felségétől kell kérnie.

4.) Hogy pedig ezt meg-nyerhesse, szükség, nem tsak élelmét, hanem az ő keresményjének fenn-tartásához és ottan lejendő meg-szenvedtetéséhez meg-kívántatott tehetségét-is igazán meg-mutatnia, egyszer-s-mind pedig azt-is meg-jelentenie, menynyit lehessen a megengedtetett Tolerántziáért fizetnie. Mihez képest osztánn az Alsó Óstriai Fő-Tanáts, az óltalomért való adózás vagy-is az úgy nevezett Tolerántzia eránt lejendő tartozását úgy meg-fogja határozni, hogy a' szerént, a mint a meg-szenvedettnek (toleráltnak) tehetsége nevekedendőnek avagy fogyatkozandónak találtatik, az Adóját-is öregbíteni avagy kisebbíteni lehessen.

5.) Ezen Adónak fizetése mellett, tellyes szabadság engedtetik nékie, hogy felességével, és gond-viselése alatt lévő, nem külön élődő avagy kereskedő gyermekeivel egygyütt Bétsbenn lakhassék, és az ő nemzetének megengedtetett kereskedését avagy mesterségét bátorságoson üzhesse.

6.) De mindazáltal ez engedelem ki-nem terjed annak házasodó és külön élődni kívánó fiára, sem ollyas leányára, a ki ottan nem tolerált avagy más tartománybéli Zsidóhoz férjhez megyen. Ebbéli házasodások felöl tartozik az atya előre jelentést tenni. A' fiú ha meg-akar maradni, különös Tolerantziát, ha pedig

más-hová költözése meg-engedtetik, magával el-vitt vagyonjának meg-határozott részét tartozik le-tenni. Azon rend szabatik a férjhez menő leány iránt, ha a férje még nem toleráltatott.

7) Mező-helységekbenn Alsó-Ótriábann, ez-utánn-is tilalmas lészen Zsidóknak lakniok; hanem-ha valamelly falúhelyenn, Mező-városonn avagy miveletlen földönn valamelly hasznos mívet szándékoznának fel-állítani. Ilyenkor szükség az iránt az országos Tanátstól engedelmet kérniek. Mellyet meg-nyervén, az-utánn a Mező helyekenn szintén azon szabadságokkal fognak élni, a mellyek a Zsidóknak a Székes Fő-városonn meg-engedtetettek. Ehhez képest tehát, (így szóll a Felséges Parantsolat) azon kegyelembéli jó-akaratok, mellyek a Zsidó Nemzetre e jelen-való Rendelés által, mellyel-is az 1764dik esztendőbenn Pünkösd havának 5dik napjánn költ felőlök való utólbszori Rendelés egészlen foganatlanná tétetik, áradandók lésznek, ím ebből allanak: Hogy Mi a Zsidó Nemzetet, főképpen jobban való taníttatása által, Magzatjainak világosodása által, és tudományokra s mindenféle mesterségekre való alkalmaztatása által, az ország javára nézve alkalmatosabbá és hasznavehetőbbé tenni igyekezünk.

8.) Meg-engedtetik és parantsoltatik, hogy a megszenvedtett Zsidók ott, a hol magoknak Német oskoláik nintsenek, az ő gyermekeiket, leg-alább olvasás, írás és szám-vetés tanúlás kedvéért, kereszтyén oskolákba jártassák. Noha pedig Bétsbenn tulajdonképpen való gyűlekezet-házok (*Synagogájok*) nintsen; még-is meg-engedte ő Felsége, hogy ottan gyermekeiknek számokra magok költségénn ollyan oskolát állíthassanak-fel, a mellybenn magok felekezetebéli tanítók a tanításnak bévett rendi szerént a Zsidó ifjúságot oktassák, és hogy a' végre magok közül 3 alkalmatos személyt választhassanak,

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

nak, a kik a bé-vett tanítás módjának meg-tanúlása végett a Normális Oskolabéli Igazgatósághoz igazíttassanak. Az ő Oskolájok pedig ugyan azon fő igazgatás alatt fog lènni, valamint minden egyéb Bétsi Német Oskolák. A könyvek felől, mellyek szerént tanítani kelletik, nevezetesen pedig az erköltsbéli tudományokat illető könyvek felől nem sokára különös Rendelés fog hozzájok botsáttatni. Sőt hogy magok Vallása és vélekedései iránt minden bútól menttek lehessenek, megengedi ő Felsége azt-is, hogy magok készítsenek magok számára jóságos erköltsökről oktató könyveket, tsakhogy azokat az Oskolabéli Fő-igazgatóságnak bé-mutassák.

9.) A főbb oskolákra nézve, mivel azokba soha sem vólt meg-tíltva a Zsidóknak járniok, ez úttal ő Felsége ezen engedelmet tsak meg-újjítja és jóvá hagyja.

A többit másszor hozzuk-elő.

2. *Egyéb külföldi történetek.*

A háborúságnak mibenn-léte felől, jó ideje immár, hogy semmi emlékezetet nem tevék. De a' felől nem szükség attól tartani, hogy valami nevezetes tudósítást el-halgattam vólna, vagy hogy ez-utánn affélékről ritkábban szándékoznám emlékezni. Ugyan-is mi-ólta Ámerikából *Cornwallis* vezérlette seregének el-fogattatása, *Sz. Eustátia*, *Sz. Mirton* és *Szaba* szigeteknek a Franciák által lett viszsza-foglaltatása, Europából pedig a *Gisán* (*Guichen*) Gróf vezérsége alatt ki-küldetett Franczia sereg hajónak, először Kempenfeld közbe-tsapása miatt, az-utánn a szélvésztől történt veszedelme és hátra maradása hírül jött vala, az-ólta semmi emlékezetre méltó hiteles tudósítások a hadakozóknak elő-menetelek avagy hátrálások felől, sem innen sem amonnan nem érkeztenek. Másokként pedig, azon egygy dolgot húszszor, harmintzszor, holmi tóldásokkal újra elő meg

elő

elő hozni nem szeretem; a midőn egyéb jeles tudósításokkal bővölködöm. — De talám az ollyakat-is jó volna meg-írni, a mellyeket a Németek, Francziák és Ánglusok *es ſoll*, *on dit*, *they ſay* nevezetű tanúkkal szoktak bizonyítani? — Lehetne, ha ezen jó urak néha egymásnak, gyakorta önnön magoknak, többire pedig más szava-hihetőbb utólbi tanúknak ellene nem mondanának. Ezek, táplálják ugyan egygy ideig az Olvasóknak ínyjeket; (inkább tsak a hamar hivőkét) de tsak úgy, mint a kinek mézes madzagot húznak az ajakánn keresztül.

Hát a hadi készületeket avagy nem kellene-è gyakortább emlegetni? Ez felette könnyű volna. Mert ha egyszer tudva vagyon, hogy mindenik felekezet menynyiből álló fereggel költ-ki a másik ellen, s a mi fogyatkozás néha meg-esik, azt ismét helyre hozza; különös tudósítás nélkül-is százszor-is meg-lehet azutánn mondani, most kinek mije légyen. A mi pedig közelebb való tzélját illeti az afféle készületeknek, hová s merre légyen intézése; azt, ha tsak maga szántszándékkal meg-gátoltatni nem akarja, egygy-is voltaképpen ki-nem hírelteti. Sőt bizonyos jele, hogy más felé vagyon szándéka, ha azt mondatja, hogy erre s erre felé készül.

Mi haszna tehát, effélével illy rövidetske levelet bé-mázolni, a melly gyakorta valóságos történeteknek meg-írására-is elégtelen? A békeség-szerzésnek állapatja-is tsak abbann vagyon, a mibenn ennek-előtte gyakorta lenni mondottuk. A követséges posták imide amoda szüntelen járnak. A Hollándusok felette késedelmeskednek a Francziákkal és az Amérikaiakkal való szövetkezés dolgábann, noha mind a két részről nem tsak ímmel ámmal únszoltatnak. Az Oroszok hatalmas hajó-sereget tartanak tsak-nem minden Európai ten-

tengerekenn, de azonn kívül Tatár ország szélénn-is. Az Ánglusok minden felől nagy szorúltságbann vagynak, a hadi készületekbenn mindazáltal semmivel alább hagyni nem láttatnak. Magok-is már úgy látszik, minden reménységről le-tettek, hogy Éjszaki Amérikát többé viszsza nyerhessék. Mert azon Méltóság (*Germaine* nevezetű *Lord*) a kire az Amérikai dolgok bízva valának, ebbéli tiszt-viseléséről múlt Bóldog-Aszszony havának 7dik napjánn le-mondott, nem hagyván abbann senkit maga utánn; mivel azon bajos hívatalt senki sem akarta fel-vállalni, melly-is azért, vagy talám egyéb okra nézve, más rend szerént való tisztséggel fog egybe-köttetni. A fel-fegyverkezett Neutrálitást követő Fejedelmeknek jobbágyjaikhoz tartozó, nevezetesen pedig a Római és Orosz Császári hajókkal igen kémélve bánnak az Ánglusok. Azon Fejedelmek-is ellenbe egy-más ügyét hatalmason vítatják, úgy hogy meg-visgálni sem hagyják a magok felekezete-féle hajókat, ha ezeket hadi erő késéri. Azok között a Franczia hajók között, mellyeket *Kempenfeld* el-fogott volt, egygy Óstriai hajó-is találkozék. Ezt, az Ánglus Vezér azonnal el-botsátá.

Mind ezekből mit lehessen sejteni, azt-è, hogy a háborúnak majdan vége szakad, vagy azt, hogy még talám tovább fog harapozni; én ugyan nem tudom meg-ítélni. — A Franczia Király minapábann a Fia születése miatt tartatott Páriſi inneplések alkalmatosságával azon szegényeknek, a kik kevés adajokat-is egynéhány esztendőktől fogva meg-nem fizethették, azt el-engedvén, egyszer-s-mind olly jelentést méltóztatott tenni, hogy nem fogja az Ország Adaját szaporítani, mivel elegendő pénz vagyon a hadakozás folytatására. Az Ánglusoknál annál inkább nints a költség dolgábann fogyatkozás.

Béts-

Bétsbenn egygy Magyar Haza javát kívánó Nemes Társaság állott-fel, melly a Hegy-aljai borokat, óltsóbb árron-adás által a Külföldiekkel kedveltetni igyekezik. Melly-is annál haſznosſabb igyekezet, minél károsſabb a ſzertelen nyerekedés. R.

Hír-adás.

Pozsonbann *Poſch* és *Royko* Kalmároknál Sz. Mihály útſzábann a Piros Rósa tzímerű bóltbann Kommiſſióként 12-féle *Tus* árúltatik, úgy-mint: fekete, kék, ſetétes viola ſzínű, világos viola ſzínű, verhenyö, veres, piros, ſzürke, zöld, tenger ſzínű, ſárga és fehjér feſtékekből álló; melly-is Hannóverbenn *Pfannenſmid Auguſtus Lajos*tól kéſzíttetett. Mind ezen feſtékeket igen vékonyoknak, tartósoknak és ſzépeknek fogják tapaſztalni, a kik tudnak hozzá; egyſzer-s-mind pedig elegyíttetve minden egyéb feſtékekre el-lehet azokat változtatni; nem-is bánnak egyébképpen vélek, mikor haſznát veſzik, hanem tsak úgy, mint a közönſéges igazi fekete Tusſal.

Mindenik ſzínű Tus körül azonn vólt annak Kéſzítője, hogy a valóſágos Chínai Tusnak jóſágát elérhesſe; s olly tanú-bizonyſágot téſznek felöle, a kik a dologhoz értenek, hogy ebbéli igyekezetibenn mások felett igen bóldogúlt. — Holott egyéb efféle Európai feſtékek holmi Chinai figurákkal ſzoktak meg-jegyeztetni, a meg-nevezett Meſter ellenbe a maga tsinálmányját másoktól tsak azzal külömbözteti-meg, hogy a maga neve és a Hannóver ſzó minden darabonn rajta vagyon.

Mind a 12 neme e Tusnak egygy-egygy tsomót téſzen, mellynek 3. R. Forint az árra; darabonként pedig egygyik-egygyik 15 Krajtzáronn adatik kéſz pénzzel fizettetve. A leveleket és pénzt Poſtára való költetés nélkül kell küldeni.

Po'ſonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferenczné'.

A Római Cáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Böjt elő-havának 16dik napjánn,

Szombatonn költ

14*dik* *L E V E L E.*

1. *Hadi történetek.*

Ezek felöl, holmi hivſágos híreket el-hallgatván, egyedül tsak azt jelentem, hogy az Ánglus Hadak Éjſzaki Ámérikábann nem igen régen (ſem napja, ſem hónapja nem említtetik) újontan veſztettek. Egygy Fő-Kapitányjok 2400-ad magával Kánada tartományból ki-tsapván az öſzve-ſzövetkezett Ámérikai népre, alíg mehete többé viſzſza közűle. Mert egygy Ámérikai ſereg, *Szaratoga* nevű helyſég tájánn (a holis 4 eſztendővel ez előtt *Burgoyne* Generális ſeregeſtől el-fogattatott vólt) reá üt vala, meg-veré, az Ámérikai foglyokat meg-ſzabadítá, és vagy 600-at, kit megöle, kit meg-ſebeſíte, kit pedig fogva vive.

A Király mellett híven maradott Ámérikaiak, kikre az öſzve-ſzövetkeztek nagyon törekednek, úgy látſzik, mint-ha nem bátorkodnának többé Ámérikábann maradni. Moſt felesen költözködnek Ángliába. Ott vagyon már *Arnold*-is, a ki eleinten a Pártosok közt viselt vezérſéget, *Cornwallis*ſal s több Ámérikábann vítézkedett Vezérekkel egygyütt.

2. *Tudományokat és Tudósokat illetö jelentések.*

Erdélyböl. „ A Tudós *Cetto Benedek* Áhítatos Oskolabéli Szerzetes Papnak híres Munkája, melly tavaly Bétsben Gerold műhelyében illyen fel-nevezet alatt nyomtattatott-ki: *De Sinenſium Impoſturis Diſſertatio. Pars V. Collect. Diſſert.* el-jutott már e mi földünkre-is; és valakik olvaſák (olvaſák pedig mohón minden tudományt ſzeretök, valakik tsak kaphatják) különös dítsérettel magaſztalják, s értelmeit tanúlják „

„ A prédás madarak (úgy-mint Karuly, Kaba, Ölyv, Sólyom) tanításokról, kükklettetésekről s a t. úgy a vadáſz kutyáknak jó-féle ſzaporításokról, tanításokról s a t. egy igen jeles (és a terméſzeti dolgoknak valóſágos és munkás tapaſztalásából való) munkát készített egy valaki. Szép Magyarſággal van írva; és rendes tréfás történetek elegyednek belé. A *Cynographiánál* előbb való.„ — Kár vólna világot nem látnia.

„ Ama híres Göttingai Profeſſornak, *Leſs Gottfrid* Urnak, a Kereſztény Vallás igaz-vóltáról írt nevezetes munkáját, Erősdi Mihály Uram, Magyar-Lapádi Református Prédikátor, Magyarra fordítja. Fordításának nagyobb részét meg-is tette. Vagyon reménység hozzá, hogy nem ſokára ki-fog nyomtatódni. „

Magyar országról. Fő-Tiſztelető Túdós Gánótzi Antal Prépoſt és Kánonok Ur, kit-is két eſztendővel ez előtt *Floridenus Moeonius* nevezet alatt a Római *Árkás*-oknak Túdós Társaſágába bé-iktatottnak mondottunk, jeles tudományjának és érdemeinek, a közelebb múlt hónapokbann újjabb jutalmát nyerte, a midőn Bóldog Aſzſzony havának 17dik napjánn, ſzinte maga Nevenapjánn, a Májntzi Érsek és Válaſztó-Fejedelemnek (Karátson havának 24dikénn 1781benn költ) Diplomáját vevé, mellynek erejével az *Erfurti* Válaſztó-Fejedelmi Akadémia vagy-is Túdós Társaſág rend ſzerént való Tag-

Tagjai közé ſzámláltatott. Ezen, Nemzetünknek-is betsűletére válandó tiſztesség-tétel alkalmatoſságot ſzolgáltat vala a Nagy-Váradi Királyi Akadémiának, hogy az eránt való örömét és idvezlését nyilván-valóvá tenné. E' végre *Mihálóczi György* Profeſſor Ur jeles Deák versekbe foglalt köſzöntéſt kéſzített, melly ottan ki-is nyomtattatott; *Vaſs János* Profeſſor Ur pedig közönſéges aſztal felett, menten illy ékes Magyar Versekkel jelenti vala tapſolását.

„ *Antal*! Gyöngye Magyar népnek, kit Róma le-rajzolt
Szívében, s Erford Társnak ölelve fogadt;
Ó melly meſzſze hatott jeles elméd kíntse *Ganótzi*!
Benned lát példát, mellynek örűlhet, Hazánk.
Római Bajnokokat már hallánk. Római, s Erford'
Böltse, Te kívűlled, nem vala ſemmi Magyar.
Méltán-is tettzel. Mert izzadſz: Kedves Hazádnak
Haſznát és díſzét hogy tsuda nagyra vigyed.
Általad érti Megyénk, létét kinek áldva köſzönje.
Páſztorinak rendét általad érti Megyénk.
Iſteni, törvényes, terméſzetbéli, ſzelédebb
Bő tudományodnak vak ſe tagadja jelét.
Még-is mind e' felett terjeſzti tökélletes élted
Híredet, az mellyen tapſol az égi ſereg.
Bóldog Hazám! ha tehát éz Gyöngyről ritka ditsőſség
Szálla reád, vallyon melly koronára jutand? „

F. T. Fridválſzki Apátur és Szepesi Kánonok Ur moſt közelebb Deák nyelvenn illy könyvet botsátott világ eleibe: *Supellex Concionatoria in Feſta Deiparae Virginis, & Angelorum concinnata a Joanne Fridvalſzky de Eadem, Abbate Infulato inter Ungariam & Poloniam, Eccleſiae Cathedralis Scpuſienſis Canonico & S. Sedis Conſiſtoriali, I. Comitatus Liptovienſis Archidiacono, ejusdemque Tabulae Judiciariae Aſſeſſore. Pars I. Leutſchoviae* 1781.

Pars II. Caſſoviae in 4to. — Ezen nagy érdemű Kánonok Urnak munkái felől másſzor bővebben ſzóljunk.

Melly későre légyenek nálunk, még az Hazábann nyomtattatott jóféle könyvek-is, a közönſégnek tudtára, azt a napokbann ismét ſajnálva tapaſztaltam; a midőn ím e következendő, (még az el-múlt eſztendőnek elejénn nyomtattatott) köz haſznú múlatſágos könyv ötlött ſzemeim eleibe: *A' régi Indusok Böltselkedések. Az az: Példákkal jó erköltsökre tanító Könyvetske, mellyet magányos és koros napjaiban Magyar nyelvre fordított Báji Patai Sámuel. Egerben nyomtattatott a Püspöki Oskola Betöivel.* — Meg-érdemli, hogy bővebb túdósítáſt tégyek felőle.

3. Orſzágos dolgok.

Erdélybenn-is közönſégesſé tétetett immár Felſéges József Csáſzár és Király Urunknak azon bőlts Végezése, mellynek az a veleje, hogy ſenki máſt külömb értelméért avagy Vallásáért, mellyel ſenkinek ártalmára nem igyekſzik, (s a mellyről maga nem-is tehet) ne bántson, az olly jusſától és ſzabadſágától, melly őtet mint embert és hazafiat illeti, meg-ne foſzſzon, békével való lakásábann, munkálkodásábann ne háborgaſſon s a t. — Ezen, Erdély orſzágnak különös állapatjához alkalmaztatott Rendelés, Ő Felſége nevébenn és alája írása mellett, kőlt Bétsbenn az el-múlt 1781dik eſztendőbenn Sz. András havának 8dik napjánn, legalól ezek lévén alája írva: *Thadæus Baro a Reiſchach. Ad Mandatum S. C. R. Majeſtatis proprium. Leopoldus ab Haan*, — moſt pedig tsak nem régen (úgy vélem, ez eſztendő elejénn, vagy-is az el-múltnak a végénn) Nagy-Szebenbenn ugyan azon feljűl és alól való jegyzetekkel egygyütt ki-is nyomtattatott Hochmeiſter Márton Könyv-nyomtató és áros betűivel. — Leg-feljűl a Parantsolatnak ſzáma, úgy-mint: 8122. vagyon. Maga a Parantsolat ugyan nagyobbára azonokból áll, s ſzinte azon ſzókba foglaltatott, mint az, a melly Magyar orſzágonn Deák nyelvenn ki-hírdettetett. Vagynak mindazáltal némelly tzikkelyek benne, mellyek egyedűl tsak Erdélyt illetik, és a más orſzágokbann tett rendelésektől ſokat külömböznek. Ezeket jövő alkalmatoſſággal Magyarra fordítván, hírre tenni el-nem múlatom.

Az Oláh Vajdának minapábann emléttetett fiai felől, moſt közelebb ismét két rendbéli túdósítások érkeztenek. Egygyike Erdélyből való, s imigyen következik: „ Néhány napokkal ez előtt, az Havas-alföldi Vajdának két fijai, kiknek illendő tanúltſágokat mondják, Attyok pénzéből alkalmasint töltözve jöttenek-ki ſebes útazáſsal Bukureſtről Brasſóba: de ide addig bé nem botsáttattak a vég-őrizetről, mig arra ſzabadſág nem engedtetett a Felső Igazgatáſtól. Sokan ſokat beſzéllenek felőllök, mellyekről ezután lehetünk bizonyosabbak. A' leg-hitelesſebb, hogy igyekeznének magoknak hadi állapotot vagy-is tiſztſégeket nyerni a F. Csáſzári Királyi Bírodalombann. Moſt az a futó hír ſuvalla, hogy az Attyok-is Brasſóba jött vólna, némelly Boérokkal edgyütt: ez az hír ſokféle vélekedéseket öntött Tartományunk lakóinak elméjekbe. „

A másik túdósítás Bétsből a folyó hónapnak 12dik napjánn kőlt Deák Levelekbenn jöve. Nem igen régen, úgy mond, ezen fő-városra, Oláh orſzág Fejedelmétől, *Ipſilaki Sándor*tól küldetett két Boérok érkeztenek, olly véggel, hogy annak két Fiait, a kik Atyjok híre nélkül, egyedűl tsak külső orſzágoknak látása kedvéért, múlt Karátson havábann Erdélybe ſzöktenek, viſzſza kívánnák. Ezen folyó hónapnak 5dikénn pedig, olly ſzomorú hírt vévén, hogy az említett Oláh Fejedelmet a Török Csáſzár Fejedelmi Méltóſá-

gától meg-foſztotta, és annak helyébe az elſő Tolmátsot (Törökül *Darzsemán*, vagy-is az Európaiak ſzavaként *Dragomán* a ſzokott nevezete) *Karazza Miklóſt* helyheztette vólna; leg-ottan, előbb Ő Felſége udvarlására ſzabadſágot nyervén, Bukureſtre viſzſza tértenek. Ugy tartják, hogy a Török Csáſzár ezt nem egyéb okra nézve tselekedte, hanem tsak azért, mivel maga a meg-nevezett Sándor Fejedelem, a moſtani környül-állásokbann nem akárván többé a Fejedelemſéget viselni, maga kívánt nyúgodalomra botsáttatni.

✡ A mint a híre futamodik, erre már rég-ólta alkalmas kéſzűleteket tett vala ő Vajdaſága. Mert 6 eſztendőktől fogva tartó uralkodásának ideje alatt, lasſanként 3 Millió Forintíg való pénzt küldött a Velentzei és Bétsi Bánkóba. Más-hová költözésre intézett ſzándékát-is, jó ideje, hogy kezdették némely Udvari kéſzűletekből ſajdítani. Tsak attól féltek, hogy a Fényes Porta, ſzokott ajándékával (nyak-ſzorító felyem kötéllel) meg-ne előzze. S ugyan attól való féltekbenn mentenek-el, úgy tetſzik, a Fiai olly hírtelen Bukureſtről. Az-is meg-lehet, hogy ſzinte ezen történet vitte az atyjokat reá, hogy a Vajdaſágról le-mondana. Leg-alább Bukureſt városának lakosi ez eránt azonnal igen nagy rettegésbenn kezdettek lenni; a minthogy nem-is kéſtek, arról Konſtántzinápolyba jelentéſt tenni. — A többſzör emlétett Vajda Fiai azt-is mondák, hogy Oláh orſzág népe meg-tudván a F. Cs. K. Birodalombann újontan tett ditsőſéges rendeléseket, tellyes kéſzſéggel az alá hódolni, és a Török iga alól ki-menekedni óhajtana.

Más felől, Lengyel orſzágból írják, hogy ſzinte ezen eſztendő kezdete tájbann 3 nevezetes Álbániai Személyek mentenek *Varsónn* kereſztűl Pétersburg felé, olly

olly ſzándékkal, hogy hazájokat s nemzeteket az Oroſz Csáſzár Aſzſzonynak óltalma alá ajánlják.

Ezt nem tarthatjuk hitel felett való dolognak, ha azt tekéntetetbe veſzſzük, a mit Florentzából, az Oroſzoknak Tatár orſzág ſzélénn lévő, *Cherszon* nevű új városok felől írnak. Oda a Török bírodalmából naponként feles ſzámmal költözködnek a Kereſztyének. Nem tsak magok óltalmát keresni mennek pedig oda, hanem katonáknak-is ſokan állanak az Oroſzok közé. A meg-nevezett város mellett lévő erős várnak őrizeti, egygy réſzént azon vitéz Álbániai nemzetből áll. Innét vagyon, hogy a város már-is Európának leg-nevezetesſebb rév-városſaival vetekedik. — A Krim orſzági Tatár Chám-is kéſz vólna még a ſzakállát-is el-nyíretni, ha némelly alatta-valóknak ſzertelen buzgóſágoktól nem tartana. A melly zenebona azonn a tájonn az Oroſzok ellen támadni kezdett vólt, nagy hamar le-tsendesedett.

4. *Elegyes tudósítások.*

A Szombathelyi Káptalanbann, meg-hólt Mechtler Ferencz Kanonok helyébe Lektornak Boros I. Kanonok Ur; ennek helyébe Kántornak, Kövesdi Bóldizsár Kánonok Ur; Kuſtosnak Szegedi J. K Ur; továbbá Mura mellyéki Espereſtnek, Dugovics János Kanonok Ur; Káptalanbéli Kanonoknak pedig, Szilcz Károly Apát-Ur tétetett.

A Beſztercze-Bányai Püſpök, Berchtold Ferencz Gróf Ur ő Excellentziája, a köz jónak elő-mozdítása eránt való ditső buzgóſágtól viſeltetvén; Bars-Vármegyébenn lévő Magos part nevű falunál kezdetve, Garam-Szőlős Mező-városáig új útat kéſzíttetett, a hol annakelőtte nyoma ſem vólt valamelly ösvénynek, hanem egygy meredek kősziklás hegy miatt, 3 óra járó földet kellett az útasoknak kerülniek. Moſt egyenes útonn egygyik helyſégből a másikba egygy óra alatt terhes ſzekerekkel-is el-lehet menni. Ezen útnak tsinálásábann, maga ſok költſégénn, 3 egéſz eſz-

tendeíg dolgoztatott ő Excellentziája. Noha pedig még mindenütt nem kéſzült-el egéſzen, eſztendőnek alatta mindazáltal könnyen tökélletesſégre vitethetik, kivált ha éſzre vejendi ő Excellentziája, hogy az útasok annak haſznát véſzik.

Imént emlétett Garam-Szőlős helyſég ſzámára azon Püſpök, mint Földes Ur, ő Excellentziája, a közelebb múlt eſztendőbenn vásár-tartásra való ſzabadſágot nyert ő Felſégétől. Az elſő Gyertya-ſzentelő Bóldog-Aſzſzony napjára, a második Kereſztelő Sz. János napjára, a harmadik Kereſzt fel-emelése napjára, a negyedik Sz. Borbálya napjára határoztatott. Ezek előtt való napokonn barom vásárok tartatnak. Minden Szerdánn pedig Héti vásár ſzokott lenni.

Ő Felſége arra való tekéntetből, hogy Trieſzt, ſzabad rév-város, az ottan lakozó Évangyélikusoknak, kik-is 4 eſztendőktől fogva Vallásokat külön ſzabadon gyakorolják, közönſégesképpen való (*publicum*) Iſteni ſzolgálatbéli ſzabadſágot engedett. Ezzel a nem-egyesült Görögök ottan már 30 eſztendőktől fogva bírnak.

Az Oroſz Nagy-Fejedelmi Uraſágok Velentzéből a Szentſéges Római Pápa tartományjába útaztak; a hol-is mindenütt különös tiſztesſéggel fogadják ő Felſőſégeket.

Ama régi, hív ſzolgálatú, ſok és fő Gróf és Báró Familiákkal régtől fogva atyafias R. Rádai familiájú: M. idősb R. Rádai Gedeon, és egyetlen egy fia ifjabb R. Rádai Gedeon Urak, nem külömben ennek Hites-társa F. Fái Katalin Aſzſzony ő Nagyſágok, ezektől ſzületett unokáival Pál és Gedeon Urfiakkal együtt, mind két ágon lévő és következő maradékok Bárói méltóſágot nyertek ő Felſégétől. R.

Po'sonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferenczénél.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Böjt elő - havának 20dik napjánn,

Szerdánn költ

15*dik* *LEVELE.*

1. *Orſzágos dolgok.*

A Zsidóſágnak Alſó-Óſtriábann, nevezetesen pedig Bétsbenn engedtetett ſzabadſágok ſokkal emlékezetesſebbek, mint-ſem hogy azoknak elő-beſzéllését félbe lehetne hagynom. Azok felett, a mellyek a 13dik levélbenn elő hozattattak, továbbá

10*edſzer*, kegyelmes engedelmet ád Ő Felſége a Zsidóknak, hogy jövendőbéli élelmeknek könnyebbíttetése és ſzükſéges keresményekre való el-kéſzíttetések végett, ezentúl minden nemű meſterſégeket és míveket, akár Bétsbenn, akár egyébütt, Kereſztyén Meſteremberektől vagy magok-félétől tanúlhaſſanak, és a' végre Kereſztyén Meſter-embereknél inasoknak bé-fogadtathaſſanak; és hogy azok (a Kereſztyén mívesek) öket bízváſt meg-fogadhaſſák. Mellyet mindazáltal nem arra kell magyarázni, mint-ha Ő Felſége ez eránt a Zsidókat és Kereſztyéneket kénſzerítteteni akarná; hanem mind a két réſznek tsak ſzabadſágot ád Ő Felſége, hogy ezen dolog felől magok egy-más közt kedvek ſzerént egygyezhesſenek.

11.) Polgárok és tzéhbéli Meſter-emberek ugyan nem lehetnek a Zsidók. De a' hijjával ſzabad nékiek mindennémű míveket űzniek; mindazáltal nem előbb, hanem ha ők-is, valamint a Kereſztyének, a városonn ugyan a város Tanátsſától, a Mezö-helyſégekenn pedig az Alſó-Óſtriai Fő-Tanátstól arra engedelmet nyertenek. A kép-írásſal, faragáſſal, és egyéb ſzabados meſterſégeknek gyakorlásával haſonlóképpen ſzabadok, valamint ſzinte a Kereſztyének.

12.) A nem-polgári kereskedésnek avagy kalmárſágnak minden nemeire, nevezetesen pedig a nagyjábann (*en gros*) való kereskedésre, ugyan azon ok-vetésekkel és ſzabadſágokkal, a mellyekkel azokat a Kereſztyének véſzik és gyakorolják, a Zsidók-is ſzert tehetnek.

A 13*dik* tzikkely igy ſzóll: Minthogy az öregibenn való kézi míveknek és Fábrikáknak gyakorlása nékiek mindenkor meg-vólt engedve: itt tsak alkalmatoſſágot véſzünk arra, hogy ezen engedelmet mint-egygy meg-újítſuk, és őket ollyas köz haſznú igyekezetekre közönſéges-képpen ſerkentsük.

14.) Hogy az ő derék-pénzeknek törvényes útonn módonn haſznát vehesſék, s az eránt magoknak bátorſágot ſzerezhesſenek; meg-vagyon nékiek engedve, hogy ingatlan jóſzágokra költsön adhaſſanak, úgy mind-azonáltal, hogy ezeket magok ſzámára ne légyen ſzabad el-betsültetniek.

15.) E' ſzerént keresményjeknek enynyi ſok útja lévén meg-nyitva, s abból a Kereſztyénekkel gyakortább való közlések következvén; az egy-máshoz való bízodalomnak fenn-tartatása úgy hozza magával, hogy az ő Zsidó nyelvek és írások el-töröltesſék. Ezen Parantsolat ki-adatásának napjától fogva tehát 2 eſztendőnek el-folyása utánn, minden közönſéges dolgokról való írásokat, akár törvény-ſzékre akár azonn kívül valók légyen-

gyenek, egyedül tsak az orſzágnak ſzokott nyelvénn kell elő-adniok; nem lévén a Zsidó nyelvenn vagy-is Zsidó betükkel írt Inſtrumentumoknak az-utánn ſemmi foganatjok.

16.) Tselédet, akár Zsidót, akár Kereſztyént, anynyit lehet tartaniok, a menynyi az ő élelmeknek folytatására meg-kívántatik. De tartozik minden Zsidó tselédes gazda eſztendőnként az ő tselédjeit az orſzág Tanátsſánál hiteles írásbann bé-jelenteni; mellybenn-is mind kenyerénn lévő gyermekei, mind pedig tselédjei, ſzolgai és ſzolgálói, nevek, ideje korok és Vallások ſzerént meg-légyenek jegyezve. A Zsidó tselédeknek az ő uroknál azon egygy háznál kell ſzállva lenniek, ki-is attól felelendő léſzen, hogy ſenki-is az ő tselédjei közül ollyas különös kereskedéſt nem űz, a melly a meg-nem ſzenvedett Zsidóknak meg-vagyon tíltva. A' mellett, ha ki-találna nyílatkozni, hogy annak ſzíne alatt, mint-ha ſzolgálatot tévő tselédek vólnának, idegen Zsidók tartózkodnak nála, kemény büntetés fogna reá ſzállani.

17.) A Zsidó tselédeknek, vagy nőteleneknek kell lenniek, vagy ha házasok avagy férjnél lévők, az házas társ és koros gyermekek azon háznál vagy-is más Zsidó gazdánál ſzolgálatbann lenni, avagy engedelem mellett külön való keresmény utánn élni tartoznak; máskülömben ott nem ſzabad tartózkodniok.

18.) Ettől fogva ſzabad a meg-ſzenvedett Zsidóknak akar hol a belſő és külſő városonn magoknak kedvek ſzerént ſzálláſt fogadni; holott eddig bizonyos ſzámú házok vóltak arra rendelve, mellyekenn kivül Zsidónak nem vólt ſzabad laknia.

19.) Az idegen Zsidóktól mind ekkoráig adatni ſzokott Teſt-vámot egéſzen el-törlötte Ő Felſége; mindazonáltal fenn-tartván azon juſſat, hogy a' helyébe azoknak

kártól való mentt-létek végett, a kiket az emlétett vám illet vala, más könnyebb adót vesſen a Zsidóſágra. Uj ſzabadſág az-is, hogy a jövevény Zsidók Bétsbenn ſzálláſt, bóltot, ételt magok pénzekenn ott fogadhatnak, a hol magoknak tetſzik.

20.) Minthogy pedig a lakos Zsidóknak ſzámokat nem akarja Ő Felſége ſzaporíttatni, ſzükſég, hogy a jövevény Zsidók oda-menetelekkor magokat az Alſó-Óſtriai Fő-Tanátsnál mindjárt jelentſék, tudtára adván, mitsoda foglalatosſágbann és menynyi ideig kellesſék ottan múlatniok; mellynek-is jóvá-hagyását vagy-is másképpen való meg-határozását ugyan azon Orſzág Tanátsſától kell várniok. Ez időnek el-telése utánn vagy mindjárt el-kell menniek, vagy pedig továbbra való engedelmet kell kérniek; más-külömben meg-fogatván, erővel ki-igazíttatnak. Ez úttal a jövevény Zsidók eránt különös vígyázás parantsoltatik.

21.) A jövevény Zsidóknak ollyan portékákkal nem ſzabad kereskedniek, a mellyek egyedűl csak a Kalmároknak avagy meg-ſzenvedett Zsidóknak vagynak megengedve. Az házallás avagy házanként való árúlgatás, közönſégesen mindenütt és mindeneknek újontan erősen tiltatik.

22.) Vásár idejekor, mindennémű portékákkal, a mellyeket külömben ſzabad bé-hordani, a jövevény Zsidók-is kereskedhetnek; azonn kívül pedig csak ollyanokkal, a mellyeket minden jövevény kereskedőknek ſzabad árúlniok. Azonképpen valamint egyebeknek, úgy ő nékiek-is tellyes engedelem adatik, hogy ſzabados portékákat mások ſzámára vásárolhaſſanak, ki-s be-hordhaſſanak.

23.) A Zsidóktól mind ekkoráig kétſzeresen fizettetni ſzokott Törvény és Kancelláriabéli Taxák átaljábann eltöröltetnek.

24.)

24.) Közönſégesen mindennémű esmértető jegyek és külömbſégek, valamellyek eddig a Zsidókra nézve ſzokásba vétettek, p. o. a ſzakáll nevelés, azon tílalom, hogy Vaſárnap és innep-napokonn 12 óra előtt a házból ki-ne mehesſenek, közönſéges múlató-helyekre ne járhaſſanak, s t. a' f. el-vagynak törölve, Ellenbe megengedtetik, hogy a nevezetesſebb kereskedők és azoknak fiai, valamint más elő-kelők, kotzperdet-is viselhesſenek.

Az 25*dik* avagy utólſó tzikkelynek ezek a ſzavai: Minthogy tehát Mi ezen engedelmek által az Zsidó nemzetet az ő keresményjeire és lakosi s házi alkalmatosſágaira nézve, más idegen Vallásúakkal tsak-nem egygyenlőkké téſzſzük; ez úttal egyſzer-s-mind őket az orſzág törvényjei ſzerént való magok alkalmaztatására erősen intjük, mellyeknek-is, valamint egyéb lakosok, Polgári és törvénybéli állapatjaikbann pedig, a ſzokott Fő és Törvény-Székeknek alája vagynak vettetve: olly reménységgel lévén mind kötelesſégek, mind háládatosſágok eránt, hogy ezen Kegyelmünkkel és abból eredő ſzabadſágaikkal viſzſza nem élnek, ſem feslettſégek avagy zabolátlanſágok által közönſéges botránkozáſt nem ſzereznek, a Kereſztyén Valláſt ſehol nem akadályoztatják, ſem pedig ahhoz és annak ſzolgaihoz valamelly kiſſebbſéget nem mutatnak; mivel efféle gonoſzſág kemény büntetés nélkül nem maradna, és az affélét tselekedőnek innen és minden orſzágainkból való ſzám-ki-vettetését fogná okozni. Bétsbenn Bóldog-Aſzſzony havának második napjánn 1782.

A 10dik és 11dik levélbenn meg-írt Felſéges Rendelés, melly a kérelem-írásoknak ez-utánn lejendő alkalmaztatása felől Bétsbenn ki-adatott vólt, a közelebb múlt napokbann, különösön Magyar orſzágra alkalmaztatva, Pozsonbann-is közönſégeſſé tétetett. A' mellett

hogy mindenek, a kik affélék körül foglalatoskodnak, azt magoknak meg-szerezhessék, Patzkó Ferencz Könyvnyomtatónál, külön az hozzá való példákkal egygyütt ki-vagyon nyomtatva. Két Garas egygy-egygy darabnak az árra. A nevezete: *Norma formandorum Recurſuum.*

2. *Meſterſégekre és gazdaſágra tartozó találmányok.*

Minémű próbákat tett légyen *Libetreut Gottfrid* Doktor Ur, Bács-Vármegyének rend szerént való Orvosa, azon sóval, melly Mária-Terézsia-városa tájánn Palics nevű tóbann találkozik; arról tavalyi leveleinkbenn emlékezénk. Azonbann a F. Királyi Hely-tartó Tanáts meg-hagyván, hogy Budánn a K. Universitásbéli Orvosi Rend a dolgot méltóképpen visgálóra végye; a meg-nevezett Doktor Ur azon tó saváből 5 szekrényetskét tele véve, és Bács-Vármegye Vicé-Ispányjának petsétje alatt Winterl József Chémiát tanító Professor Urnak kezéhez adá, ki-is az egész Orvosi Rendnek, sok Patikárosoknak és egyebeknek jelen-létekbenn a meg-kívántatott visgálásokat meg-tevé. Ezekhez képeſt az Universitás Orvosi Rende illy ítéletet teve: Hogy a Palics tavából való só, mellyet *Libetreut Gottfrid* Bács-Vármegyei Orvos készített, valóságos *Alkali Minerale*, és ollyan tiszta, hogy tisztaságábann a Spanyol *Szódát* nem tsak fel-éri, hanem sokkal meg-is haladja; és hogy ezen okból a Patikárosoknak, Üveg-készítőknek, Festőknek s egyebeknek, a kiknek affélé sóra szükségek vagyon, azt mind nagyobb nyereséggel, mind pedig hozzá bízhatóbb elő-menetellel lehet haszonra fordítaniok, mint-sem a Spanyol Szódát.

A 4dik levélbenn meg-jegyzett Rosta felől Nagy-Váradról egygy Tudós Jó-akaró ezeket írja. — „ Hogy ezen alkotmányra reá találtunk, azt leg-főképpen Károlyi Gróf Urnak Ő Excellentziájának köszönhetjük. Ő Excellentziája egykor parantsolatot ada némelly Tisztjeinek, hogy gondolkozzanak, miképpen lehetne a gabonát kevesebb munkával tisztogatni. Külömb-külömbféle alkotványok készíttetnek vala. De a fel-tett szándéknak egygyik sem teve eleget. Végre Szatmárhoz nem mesíze Csengerenn valamelly köz rendű szántóvető ember találkozék, a ki a kívánt munkát fel-vállalá, és egy-néhány hetek alatt, ez előtt mint-egygy 9 esztendővel, olly tsinálmányú rostát készíte, a minémű a Hírmondó leveleibenn igen helyesen meg-írattatott. Az-utánn, hogy találmányjának szerentsés elő-mentét észre vévé, több afféle eszközt-is tsinála. Mindenikére a maga nevét imigyen jegyzi vala: *Fecit Dombi Mihály naturalis horologiarius.* Maga ezen tsinálmányjának, mellynek garatjába 3 Véka fér, 30 R. Forintra határozta az árát. A leg-nagyobbak közűl való az, a melly Nagy-Váradonn a Kamara gabonás házábann vagyon. Bihar-Vármegyébenn leg-először-is Böti Urak kezdették azt szokásba venni; a közelebb múlt esztendőnek vége felé pedig Zemplén-Vármegyébe-is küldöttek egygyet a magok jászágokba, a hol-is a gazdák azt nagyon meg-kedvellették. Sőt már Pestenn-is lehet ollyat a Királyi Ügyök Igazgatója, Szlávi U. K. Tanáts Ur házánál látni; a ki a meg-nevezett Mester-emberrel egygy-két esztendők előtt egygyet maga számára készíttetett. Napjábann könnyű szerrel le-lehet rajta 30 Köböl búzát rostálni. Most affélét Nagy-Károlybann némelly Német lakosok óltsóbban-is készítenek. „

Egygy Cseh országi Nemes ember, Szavinovi Libra Antal Ur, sok próbák utánn abbann módot talált, hogy a közönséges sóból Salétromot lehessen készíteni; a minthogy az már egygy Cs. K. Fegyver-háznál meg-is próbáltatott, és egyéb hasonló tulajdonsági között puska-pornak-is alkalmatosnak találtatott. E' szerént

rént ennek-utánna a só-aknák körül veſztibenn lévő só-is haſzonra fog fordíttathatni.

Hír-adás.

Óſtriábann az Innerbergi Fő Vas-Bányáſzſág (*Innerbergiſche Haupteiſengewerkſchaft*) erre az eſztendőre több ízbenn nevezetes ſokſágú gabonát, úgy-mint, Búzát, Rozsot és Zabot ſzándékozik öſzve-vásárlani. Valakik tehát affélét oda ſzerezni akarnak, tégyenek az eránt vagy élő ſzóval vagy írásbann mától fogva jövő Böjt más-havának 15dik napjáig tudósítáſt. Azok tudni-illik, a kik Stájer országba *Eiſenertzt* vagy tsak *Trafaiach* városáig akarnák a gabonát vitetni, oda tegyék jelentéseket; a kiknek pedig (a Duna mentibenn lévő) *Enghagen*, *Mauthauſzen*, avagy *Ipſz*, vagy ſzinte *Weyr*, vagy-is alkalmatosſabban *Steyr* városáig tetſzenék inkább annak fel-vitelét magokra vállalni, azok a meg-említett idő közbenn vagy az ide való Depoſitóriumnál *Steyr*bann, vagy az hámor-helynél *Weyr*bann jelentſék magokat. Mihez képeſt az-utánn azokkal, a kik leg-könnyebb árokat ſzabandanak, avagy egyébként leg-inkább tetſzhető ajánlásokat tejendenek, a dolognak tovább-való el-igazodása, még pedig azoknak könyebbſégekre, levelezés által-is el-fog végeztetni. Kőlt *Steyr*-bann Böjt elő-havának 5dik napjánn 1782.

Igazítás.

A 14dik levél végénn az utólſó előtt való 4dik ſorbann Katalin helyett 'Su'ſánnát kell olvasni. R.

Po'ſonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferenczнél.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Böjt elő-havának 23dik napjánn,

Szombatonn kőlt

16dik *LEVELE.*

1. Orſzágos dolgok.

Felſéges Urunknak a Kereſztyéni Türhetőſég felől *Erdély* orſzágra nézve tett Végezése Magyarra fordítva imigyen kezdődik:

„ Második József, Iſten Kegyelméből Felſéges Római Cſáſzár, Német, Magyar, és Cseh s a t. Orſzágok Királyja, Óſtria Fő-Hertzege, Burgundia és Lotharingia Hertzege, Erdély Nagy Fejedelme, és Székelyek Grófja s a t.„ — „ Méltóſágosok, Tiſztelendő, Tekéntetesek, Nagyſágosok, Nemzetesek, Nemesek, továbbá Okosok és Vígyázók, Nékünk igen kedves Híveink! „

Az ez-utánn való kezdet ſzóról ſzóra meg-egyezik az ezen rendbéli Magyar orſzági Rendelésnek elejével. Következik azon elől-járó beſzéd, melly egyenesen tsak Erdély orſzágra tartozik.

„ Jól-lehet pedig ezen mi Királyi gond-viselésünk az Mi-nékünk kedves Erdélyi Nagy Fejedelemſégre nézve azon Tartománynak különös Törvényjei, és ditsőſéges emlékezetű Eleinknek Diplomái által már meg-

előztetett, s az ottan bé-vett Vallásoknak szabadságok, és a nem egygyesült Görög Rend-tartásnak meg-szenvedése (*Tolerántziája*) felől bátorság szereztetett, s Mi azon Törvényeket és Rendeléseket tovább-is erejekbenn hagyatni, és meg-tartatni akarjuk: mindazonáltal mivel a szomszédságnak és köz Bírodalomnak, azon Nékünk kedves Nagy-Fejedelemség között és a mi több örökös Tartományink, nevezet szerént Magyar ország között való közösége meg-kívánja, hogy azok a rendszabások, mellyeket ezen dolog eránt szükségesekneк ítéltünk, Néktek-is, úgy-mint a mi Királyi Guberniumunknak, tudtotokra adassék, más felől pedig a sok panaszok és könyörgések, mellyeket azon Nagy Fejedelemségnek külömb-külömb Vallásait követők ottan-ottan Nékünk tettenek, nyilván bizonyítják, hogy némelly dolgokbann vagy az Országnak hazabéli Törvényjei, és a mi Eleinknek Rendeléseik által még nints tellyesen és meg-határozottan gond viselve, vagy pedig néha a mértékes egyenesség el-hibáztatott; azért Néktek a mi Királyi Guberniumunknak, a Tolerántziának azon rendit, mellyet a mi több örökös Tartományjaink, s különösön Magyar ország számára szabni szükségesnek ítéltük, meg-értés és hírdettetés végett tudtotokra adni, egyszer-s-mind pedig a Nékünk kedves Erdélyi Nagy Fejedelemségre nézve, jövendőbéli alkalmaztatás és tökélletesen való követés végett, némelly különös határozásokat tenni szükségesnek ítéltük. Azon közönséges rend-szabások pedig, a mellyek a Keresztyéni Tolerántziának helyre-állíttatása és meg-erősíttetése dolgábann a mi több örökös Tartományainkat, s azok között nevezet szerént Magyar országot illetik, következendő ágazatokba foglaltattak. „

Itt az 6 első tzikkelyek adatnak-elő, mellyek-is mivel a Magyar országbann hírdettetett ebbéli Felséges Rendelésnek szavaival vagynak meg-írva, nem szükség újra elő-hoznom.

„ Azon különös dolgok pedig, *úgy mond*, a mellyeket ez alkalmatossággal a mi Erdélyi Nagy Fejedelemségünkbenn-is, a mint elébb meg-mondatott, némelly állapatok eránt való jobb alkalmaztatás végett rendelni kívántunk, e következendőkből állanak:

I. Ti-reátok a mi Királyi Guberniumunkra kegyelmesen olly tehetőséget bízunk, hogy ennek-utánna, a midőn az ottan bé-vett (*recepta*) Vallások, avagy a nem egygyesült Görög Rend-tartásuak közül egygy vagy más Község akár fa akár kő Templomnak építtetésére, és az ő Vallásánn lévő Egyházi Szolgának avagy Oskola-Mesternek rendeltethetésére való engedelemért Hozzátok folyamodandik, és az ez eránt szokás szerént egygy Katholikus, s egygy Nem-Katholikus Kommissáriusnak közbenn-léte mellett rendeltetendő visgálásból kinyílt tkozandik, hogy azon folyamodó Község ház-népeinek (*familiáknak*) elégséges számával, mellyet-is egyedül tsak a meg-szenvedett (tolerált) Nem-Unítusoknál száz tselédes gazdákra határozunk, és mind az épületeknek helyheztetésére, mind pedig az Egyházi Szolgának és Oskola-Mesternek szükséges tartására megkívántatott tehetséggel bír, úgy hogy az Adózóknak az terhekre ne légyen, leg-ottan Ti nem-is tévén az eránt Mi-nékünk tovább való jelentést, azon engedelmet a kérő Községnek meg-adhassátok; ha pedig az esedező Község kérését akár melly okra nézve megvethetőnek ítéléndítek, az eránt akarjuk, hogy további Kegyelmes Végezésünknek ki-adása végett Mi-nékünk mindennemű indító okokat elő-adván, tovább való jelentést tégyetek. Mellyekből-is önként meg-érthetni, hogy minden Vallásokat azon Eklésiáknak, mellyeket mostan bírnak, mellyek közé a Filiák-is oda tartoznak,

háborgatás nélkül való haſzna-vételében meg-kell hagyni, s az ő Iſteni ſzolgálatjokbann, avagy Vallásoknak gyakorlásábann ſemmiképpen akadályoztatni nem kelletik, és hogy azoknak utólb-is ſzabad léſzen, ha né-talám égés, avagy romlás miatt ezen Eklé'siáik közűl némellyek meg-bomlanának, Ti-tőletek engedelmet nyervén, azok helyébe újjakat fából avagy tartós műſzerekből építhetni, tsak-hogy, a mint a közönſéges tzikkelyekbenn meg-határoztatott, az Adózó köz nép efféle költſég-tételekre való adakozáſsal meg-ne terheltesſék, avagy közönſéges tartozásainak le-fizetésére erőtelenné ne tétesſék.

II. Holótt eddíglen a külömböző Vallásuaknak öſzveházasúlások külömben meg-nem vólt engedve, hanemha arról Kötés-levél adatott, hogy mind a fiú mind a leány magzatok a Római-Katholikus Vallásbann fognak fel-neveltetni, az illyetén Kötés-leveleknek dívatjokat, azokat, a mellyek eddíg adattanak, erejekbenn meg-hagyván, moſtantól fogva jövendőre ugyan el-töröljük, de egyſzer-s-mind állandó réguláúl rendeljük, hogy a bé-vett külömböző Vallásuaknak házaſságokbann, az tökélletes egygyenlőſégnek, mellyel a bé-vétetett Vallások egy-más között a Törvények ſzerént élnek, a fiak az atyjok, a leányok pedig az anyjok Vallásábann neveltesſenek; ha pedig az illyetén egyenetlen Házaſság a bé-vett (*recepta*) és meg-ſzenvedett (*tolerata*) Valláſt (a minémű a Nem Unítusoké) tartók között talál történni, és az atya a bé-vett Vallások közűl követi valamellyiket, minden gyermekek mind férjfi, mind aſzſzony nembéliek az atyjok Vallását kövesſék, melly-is a bé-vett Vallás kiváltképpen való juſſának és elſőſégének esmértetik; ha ellenbe az anya a bé-vett, az atya pedig a meg-ſzenvedett Vallásnak közűl va-

való vólna, ott a gyermekeknek a Vallás tartásra nézve a magok neme féle ſzűlőjöket kell követniek. „

A többinek fordíttatása jövő alkalmatosſággal fog közöltetni.

A Cs. K. Katonák közűl tsak-nem mindenütt nagy ſzorgalommal taníttatnak némellyek olvasásra, írásra és ſzám-vetésre, hogy Al-Tiſztſégekre alkalmatosok lehesſenek. Siskovits Gyalog Regimentjének Kommendánsa, Róth György Fő-Hadnagy Ur, a Peſti táborozás utánn parantsolatot ád vala, hogy Al-Tiſzteknek tsak tanúlt emberek vétesſenek. E' végre Nagy-Váradonn a Kadétok és tanúlásra alkalmatos köz Katonák, 50nél többen ez egéſz télenn napjábann kétſzer kétkét orát a Fő Normális Oskolábann töltenek; kiket-is Verner Jakab Direktor Ur különös ſzorgalmatoſsággal a Német írásra, ſtílusra és ſzám-vetésre tanítgat. A Regiment-Kommendánsának s több Tiſzt Uraknak gyakorta való jelen-létek, és az alkalmatosoknak elömenetelek, egyebeket-is, a kik külömben nem vóltak oda rendelve, már fel-indított azon engedelemnek megkérésére, hogy a telet haſznos dolgoknak tanúlásával tölthesſék. Haſonló parantsolat ment a meg-nevezett Regiment Kommendánsától Aradra az ottan lévő Fő-Batalljonra nézve.

Fiúm városának mind népeſſége mind kereskedése naponként gyarapodik. Eſztendőtől fogva feles ſzámú új házok építtettek. Bé-ſózott húſsal meg-rakodott hajó, a minap egy-néhány ment-el onnan. Több azon terhű hajó kéſzen áll, hogy hová hamarébb tengerre keljen. — A Fiúmi Hajó-Építő-meſter egygy Trieſzti Kereskedő ſzámára újolag egygy tereh-hordozó s egyſzer-s-mind fegyveres hajót kéſzített, mellyet *Cecilia Friderikának* neveztenek. 18 ágyút hordoz.

Korſzika ſzigetet a Francziák már egéſzſzen új ſzínre változtatták. A hol annak-előtte, mikoron a lakosok magok kényjénn éltenek, vadáſz és henye embereknek nyomaiknál egyéb nem láttatott, ottan most városok, tsinált útak, hídak, és mag-termő ſzántó-földek gyönyörködtetik az útazókat. Mind ezeket leg-főképpen *Marböf* nevezetű Franczia Generális vitte véghez, a midőn vezérſége alatt lévő katonáival a földet míveltetvén, a föld népének példát adott, mellynek követésére ez lasſanként reá-is ſzokott.

Nevezetes dolog, ha igaz, hogy az Oroſzok a Volga vize ſzakadásáról a Káspiai tengernek innentső partjára nagy hadi erőt küldöttek, Szirván és Gilán tartományoknak el-foglalása végett. Minthogy Perſa orſzágnak Fejedelmei magok egy-más közt meg-haſonlottak és keményen hadakoznak: hamar meg-nyerhetnék ottan az Oroſzok hajdani bírodalmokat. Úgy pedig a Káspiai tengernek-is azon módonn Urai lennének, valamint a Fekete tengerenn már-is ſzabadon uralkodnak.

2. *Elegyes tudósítások.*

A melly Fő-Igazgatói hívatalt az Oskolák és Tudományok dolgábann N. K. Gróf Károlyi Antal Feld-Marſall Hadnagy Úr ő Excellentziája Ungvár és Nagy-Várad környékeibenn, attól fogva, hogy a tanításnak új rende fel-állíttatott, nagy dítsérettel viselt vala; azt egyéb ſok rendbéli tiſzt-viseléseinek terhes-vólta miatt, minapábann maga le-tette, Kegyelmes Urunk ő Felſége pedig, Hallerkői Gróf Haller József Kraſſó-Vármegyei Fő-Iſpány Úrra ő Nagyſágára bízta.

A Szeremi Sz. Demeterről neveztetett Apáturſág, Zsetkei András Munkácsi Nagy-Prépoſt és Vikárius Urnak adatott; kit-is jeles érdemeire nézve a ő Püspöke minap Bétsbenn létekor különösön ajánlott vólt Ő Felſégének.

Nyil-

Nyilván nagy érdemet ſzereznek azok magoknak, s egyéb jutalmok között különösön meg-érdemlik, hogy hírek, nevek s emlékezetek nem tsak az élők között virágozzék, hanem a maradékok előtt-is dítséretbenn maradjon, a kik értékeket még éltek napjaibann (nem tsak hóltok utánn, a midőn már magok haſznát nem vehetik) az emberi nemzet javára nevekedhető gyámoltalan kisdedeknek, avagy annak ſzolgálatjábann megfogyatkozott öregeknek haſznokra fordítják. Illyen, még pedig mind e két rendbéli jó-tétemenyről való példát emlétenek az utólb jött Bétsi Deák levelek. *Salamon József* Prépoſt és Nagy-Váradi Kánonok Ur, még 1776bann ugyan ott N. Váradonn maga költségénn, 12 ſzegények ſzámára alkalmatos lakó házat, s hozzá való Kápolnát építtetett, és 12 ezer Forintot rendelt, hogy annak interesſéből azoknak mindennémű ſzükſégeikről gond viseltesſék. Ezen ditsőſéges fel-tételét véghez vivén; a közelebb múlt nyáronn, ugyan maga költségénn az előbbeni épület mellé, 40 ſzegény árva gyermekek ſzámára más két rend-házú épületet rakatott. Mellyet-is minden meg-kívántatott alkalmatosſágokkal anynyira fel-kéſzített, hogy 16, többnyire Nemes ſzüléktől ſzármazott árva gyermekek már abba valóſággal bé-is vétettek, és ez Oskolai eſztendőnek kezdetétől fogva az oskolákba jártattatnak. Mind ezek felett ezen tanúló gyermekek mellé, Igazgatót, Gondviselőt és ſzolgákat, s kinek-kinek illendő fizetéſt rendelt. Az Igazgatónak, ki-is Egyházi Személy, aſztalánn s lakásánn kívül, eſztendőnként 200 Forint jár-ki fizetésül. — Az illyetén jó-tétemények annál jeleſsebbek és dítséretesſebbek, mivel nem ollyan múlandók és kétſéges haſznúak, mint az apródonként oſztogattatott adományok, alamizsnák.

A

A közelebb múlt hétenn valamellyik éjtſzaka Bétsbenn némelly közönſéges múlató házokból ſok Bétsi lakosok katonáknak fogdostatnak vala. Ezt Õ Felſége meg-hallván, azonnal visgálásokat tétete, hogy azok, a kik ezen parantsolat ellen való dolognak okai, méltó bűntetésre vonattaſſanak, hogy a Vitéz Rend, melly az Orſzág óltalma, és a közönſéges bátorſág, tsendeſſég fenn-tartása végett rendeltetett, ſoha többé illy rendeletlen tselekedetek által ne betsteleníttesſék, és lakos társai előtt gyűlölſégeſſé ne tétesſék. — Igy ſzóll a Bétsi Ujſág-levelekkel egygyütt az Hadi Fö-Tanátstól ki-adatott különös túdósítás. R.

Hír-adás.

Pozsonbann *Poſch* és *Royko* Kalmároknál Sz. Mihály útſzábann a Piros Rósa tzímerű bóltbann Kommiſſióként 12-féle *Tus* árúltatik, úgy-mint: fekete, kék, ſetétes viola ſzínű, világos viola ſzínű, verhenyő, veres, piros, ſzürke, zöld, tenger ſzínű, ſárga és fehjér feſtékekből álló; melly-is Hannóverbenn *Pfannenſmid Auguſtus Lajos*tól kéſzíttetett. Mind ezen feſtékeket igen vékonyoknak, tartósoknak és ſzépeknek fogják tapaſztalni, a kik tudnak hozzá; egyſzer-s-mind pedig elegyíttetve minden egyéb feſtékekre el-lehet azokat változtatni; nem-is bánnak egyébképpen vélek, mikor haſznát veſzik, hanem tsak úgy, mint a közönſéges igazi fekete Tusſal.

Mindenik ſzínű Tus körűl azonn vólt annak Kéſzítője, hogy a valóſágos Chinai Tusnak jóſágát elérhesſe; s olly tanú-bizonyſágot téſznek felőle, a kik a dologhoz értenek, hogy ebbéli igyekezetibenn mások felett igen bóldogúlt. — Holott egyéb efféle Európai feſtékek holmi Chinai figurákkal ſzoktak meg-jegyeztetni, a meg-nevezett Meſter ellenbe a maga tsinálmányját másoktól tsak azzal külömbözteti-meg, hogy a maga neve és a Hannóver ſzó minden darabonn rajta vagyon.

Mind a 12 neme e Tusnak egygy-egygy tsomót téſzen, mellynek 3. R. Forint az árra; darabonként pedig egygyik-egygyik 15 Krajtzáronn adatik kéſz pénzzel fizettetve. A leveleket és pénzt Poſtára való költetés nélkűl kell küldeni.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Böjt elő - havának 27dik napjánn,

Szerdánn költ

17dik *LEVELE.*

1. *A külömbözö Vallásokat illető dolgoknak alkalmaztatása felől Erdély orſzágra ment F. Királyi Végezésnek tovább való folyamatja.*

„III. Ha a Katholikus avagy *Unitus* (azzal egyegyesült) Valláſtól külömbözöknek egy-máſſal való öſzve-házasúlásoknak meg-léte utánn, valamellyik fél a Római-Katholikus avagy Unítus Hitre állana, vagy-is ha az házaſság kötelének halál által való fel-bomlása utánn, az életbenn maradott fél a Katholikus avagy Unítus Vallásra térne, ugyan azon ſzabott rendet kell meg-tartani azokra a magzatokra nézve, a kik válaſztáſt tehető idejeket még el-nem érték: tudni-illik, ha az atyjok tért-meg, minden értetlen korú férjfi gyermekek az atyjok, a leányok pedig az anyjok Vallását követeſék, ha ez bé-vett (*recepta*) Vallású talál lenni, máskülömben emezek (a leányok)-is az újonnan megtért atyjok Vallását tartoznak követni; ellenbe ha az anyjok tért-meg, egyedűl tsak az ő neme-féle értetlen idejű magzatoknak kell a Katholikus Vallásbann neveltetniek. Egyébaránt ſem a Katholikus, ſem a több Val-

lásoknak követői semminémű színnel a más Vallásuaktól származott gyermekeket vagy-is árvákat az ő Vallásokbann való neveltetések végett el-ne vehessék.

IV. Minthogy a Kereszténségnek a Bábák által való kiszolgáltatása eránt a Nem-Katholikus Vallásonn lévőket az ő tudományjok ellen semmi módonn nem akarjuk boszontatni avagy büntettetni, kegyelmesen parantsoljuk, hogy az *Ordinárius*ok ezen mi Kegyelmes Végezésünknek rendelése szerént tudósíttassanak.

V. Közönségesen rendeljük, hogy a Katholikus Papok, hanem-ha hívattatnak, magokat a betegeskedő Nem-Katholikusokra ne kössék; ha pedig kívánja a beteg, annak rokoni, vagy-is az Egyházi Szolgák tartozzanak a Papnak ahhoz való járúlását meg-engedni. A minthogy szabad légyen a Nem Katholikus Egyházi Szolgáknak az ő Vallásokonn lévő rabokat nem csak a tömlötzbenn meg-látogatniok, hanem az halálos büntetésnek helyére-is késérniek; mellyet-is minden törvényszolgáltató helyeknek azon tartománybann szorgoson való meg-tartásnak okáért szükség hírré tenni.

VI. Már feljebb kegyelmesen meg-hagytuk, hogy a bé-vett Vallásokat követőknek, és a nem-egygyesült Görög Rend-tartásúaknak minden helyekenn, valahol elégséges s némellyekre nézve meg-határozott számú lakos gazdák, és meg-kívántatott tehetségek vagynak, Templomoknak, Parochiáknak, és Oskoláknak építtetésére való engedelem adassék; ebből önként következik, hogy a Nem-Katholikusoknak, a kiknek magok Vallása féle Oskoláik nintsenek, s azokat vagy a gazdáknak kevés száma miatt, vagy pedig tehetségeknek elégtelenvól-

vólta miatt fel-állítaniok nem-is lehet, azon rend-tartás és szokás szerént, mellyet eddig-is követtenek, magok szabad akaratjokra légyen hagyva, hogy az ő magzatjokat akár a Katholikus, akár az ottan lévő Nem-Katholikus Oskolákba jártathassák.

VII. Akár Deákok, akár más valaminémű okonn tétetendő minden Kollekták (pénz szedések), akarjuk, hogy a szűntelen ítélő Székek (*Continua Táblák*) és Magistrátusok által keményen meg-tíltassanak, és hogy az eránt minden meg-kívántatható vígyázás parantsoltassék, nem különben hogy ez a Püspököknek, Konsistoriumoknak, és a Nem-Unitusok Vikáriusának, a kiket az illet, szorgoson való meg-tartás és illendő rendelés-tételek végett tudtokra adassék.

VIII. A Püspökök, Superintendensek, Vikáriusok, Esperestek, s más arra rendeltetett Személyek által tartatni szokott Visitátziók, ar Adózóknak minden terhe, vagy-is azoknak akár minémű költség-tételekre való adakozások nélkül menjenek véghez; mihez képest annak rendi szerént meg-kell nékiek jelenteni, hogy kemény büntetésekbe fognak azok esni, a kik illy alkalmatossággal a Adózóktól valamit kívánni vagy tsak el-is venni méretzlendenek.

IX. Ha azon mi Erdélyi Nagy-Fejedelemségünkbenn meg-állapodott Vallások közül valamellyik Zsinatot avagy Gyűlést szándékozik tartani, azt olly módonn végeztük jövendőbenn meg-engedtetni, hogy annak okait és Tanátskozásoknak minden tzikkelyeit Nékünk előre meg-jelenteni tartozzanak, és ahhoz képest osztán Mitőlünk engedelem adassék.

X. Általán fogva a mi egész Erdélyi Nagy-Fejedelemségünkbenn meg-másolhatatlan Törvény légyen az, hogy senki Vallásáért, hanem ha a Polgári Törvények és Kegyelmes Királyi Parantsolatok ellen véténd, a

vagy közönséges tsendeséget háborító gonoszságot tselekedendik, pénzbéli avagy testi büntetéssel ne illettethessék; ezen okból a közönséges Törvény-Székek által rendeléstkell tétetetni, hogy azon Nagy Fejedelemségbenn lévő minden Vallások magokat boszszúság-tételektől és zsémbelődésektől egy-más között szorgalmatoson meg-tartóztassák, mindennémű gúnyoló szóllásokat, kiváltképpen a Fő-Székekre való írásokbann és könyveikbenn távoztatni igyekezzenek, melly dolgot hogy a Földes Urak-is az ő alattok-valóknál rendbe vegyék, azon módonn nékiek-is meg-kell parantsolni. S ezek immár azon dolgok, a mellyeket különösön a Minékünk kedves Erdélyi Nagy-Fejedelemség számára kegyelmesen rendelünk, hogy ennek-utánna meg-tartassanak. Minek-okáért Ti a mi Királyi Guberniumunk ezen mi Kegyelmes Végezésünknek tzikkelyjeit, az elsőbb hatot ugyan a' végre, hogy tudva légyen, a többit pedig szorgoson való meg-tartás végett, azon egész Nagy Fejedelemségbenn széllyel küldetett Pátens Levelek által hírül adjátok, s a Fő-Ispányoknak és Fő Tiszteknek meg-hagyjátok, hogy az leg-elsőbenn tartandó Gyüléseknek avagy Székeknek alkalmatosságával a mi Felséges Végezésünket közönségessé tegyék; és hogy azok, a mellyeket kegyelmesen végeztünk, minél hamarébb mindeneknek tudtokra lehessenek, ezen közönséges parantsolatot ki-is nyomtattassátok, s kinek-kinek haszna-vehetésére el-adni ki-tétessétek; egyszer-s-mind pedig közönségesen meg-hagyjátok, hogy egyébként minden Törvények, s ditsőséges emlékezetű Eleinknek a Vallás dolgábann eddíglen kiadatott Kegyelmes Rend-szabásaik, a menynyibenn azok a mi elébb meg-említtetett különös Rendeléseink által meg-nem változtattattak, avagy nem dispensáltattak, ennek-utánna-is azok által, a kiket illetnek, igazán megtartassanak, és hogy az itten elő-jelentetteknek véghez mene-

menetele eránt mind általjábann az Ország minden Törvény-szolgáltató Székei által, mind különösön Ti általatok a mi Királyi Guberniumunk által köteles gondoskodással való vígyázás tartassék. Kihez-is többire Császári Királyi, és Fejedelmi kegyelmünkkel kegyesen hajlandók maradunk.

Költ Óstria-Béts Városunkbann, Szent-András havának 8dik napjánn. Urunk születése utánn 1781benn. Római Birodalmunknak 18dik, Örökös Országainkbann való uralkodásunknak pedig Első Esztendejében.

2. *Elegyes tudósítások.*

Nem sokáig örülhete Erdély, új Kints-tartójának, Bihar-Vármegye pedig új Fő-Ispányjának — M. Gönez-Ruszkai Gróf Kornis Mihály Titkos Tanáts Úrnak. Ő Excellentziája szinte Bétsből, az holott Ő Felségének azon újontan reája bízott méltóságokért köszönetet tett vala, Erdélybe viszsza-menet, Pestenn, a közelebb múlt Hétnek elejénn, életének leg-jobb idejében, úgy-mint 42dik esztendejében meg-hólt, s ugyan ott el-is temettetett.

Nagy-Váradonn ezen Böjt elő-havának 7dik napjánn a várnak nagy érdemű Kommendánsa, *De la Fontaine Immánuel* Fő-Kapitány Úr e világból ki-szóllíttatott, s 9dikénn érdemeihez illett jelességgel, Siskovics Regimentje-féle egész Batalljonnak tisztesség-tétele mellett, maga kívánsága szerént a köz katonák temetőjébe el-temettetett. Ámbátor az idő igen kemény hideggel kedvetlenkedik vala; még-is mind a kél rendű Püspök Urak és Káptalanok, a Szerzetesekkel és a Királyi Akadémiával egygyütt, mind pedig Báró Vallis Brigadéros Generális Úr, az ő vezérsége alatt lévő Siskovics és Berlichingen Regimentje-féle Tiszt Urakkal, úgy szintén számos Nemesség és Városi lakosok-is, az halottat a vártól alkalmas messzeségnyire gyalog

késérék: a minthogy azt azon hív Vitéz valóbann meg-is érdemlette. Még 1739benn kezdette vólt a Felséges Császári Királyi Udvart, leg-elsőbenn 4 esztendeig néhai Moltke Regimentjébenn, az-utánn a Végvídéki Horvátok között szolgálni. Tsak-nem minden hartzokonn és tsatákonn jelen vólt, a mellyekenn ezen hív nemzet meg-fordúlt vala. Ugyan különös dítséretel-is emlékezett mindenkor felőle; s maga meg-vallotta, hogy ő az ő bátorságát és hadi tudományját legfőképpen az hív és vítéz Horvátoknak köszöni. A legalsó tisztségekenn kezdvén, szinte Fő-Kapitányságig külömb-külömb tisztviselésekenn ment által. Jeles vítéz maga-viselésének elég bizonyságai vóltak, 20nál több sebei, és Nemesi Elsősége, mellyet *Heldenfeldi* nevezet mellett, az idvezült Császárné és Király Aszszonytól nyert vala. Minek-utánna 19 esztendeig a Bánságbéli seregek között Fő-Hadnagy és Fő-Kapitányságot viselt, ez előtt 3 esztendővel Nagy-Várad Kommendánsának tétetett. Itt-is mindenek előtt nagy kedvességet és betsületet szerzett magának. Közönségesen úgy tartják, hogy ő fogott Nagy-Váradnak leg-utólsó Kommendánsa lenni; mivel az a híre, hogy több Magyar országi várokkal egygyütt ez-is le-fog rontatni.

✲ Német-Al-Földönn Osztende, Brüszszel s t. a' f. várok bástyái, széllyel-bontás végett már árendába adattak, nagyobbára le-is rontattak. Az Hollándusok-féle Katonaság, melly némellyikét örzötte vólt, haza költözködött. Tsak Namür vagyon még hátra. Mert ebbenn való meg-maradhatásokért különösön reménykednek. De e' felől-is fenn-marad ő Felsége végezése; noha mondják, hogy a közelebb (e hónapnak 17dikében) Bétsbe érkezett új Hollandus Követ, *Waszszenár-Twikkel* Gróf Ur újra meg-kéri eránta a Cs. K. Miniſtériumot.

A

A minapi szörnyű hideg felől mind a Hazából, mind külső országokról egygyenlő túdósítások érkeznek. Elég légyen egygyet-kettőt elő-hoznom.

Szatmár-Németiből Böjt elő-havának 17dik napjánn íratott. „ Böjt más-hava Ujsága olly keményen köszönt-bé nálunk, hogy ha a templomig vagy piatzig megyen-is az ember, meg-őszül a bajúsza, és az házban éjtszaka a pohárban lévő mosdó víz meg-zajosodik. Nyilván valóságra válik most nálunk amaz Antifanesnek hazugsága, a ki azt mondotta, hogy némelly Északi Tartományban télben olly hideg vólt, hogy a szó meg-fagyott a levegő-égben. Nálunk-is meg-fagy; de ez a külömbség, hogy nem a levegő-égben, hanem szinte szánkba fagy-bé a szó; mert a beszédre sem áll szánk a hideg miatt. „ — „ Ezzel ellenkező, de igaz dolog: Most ezen hideg időben egy hideghez meleghez szokott szegény ember, szánjával készül az erdőre több társaival egyben idején reggel; egy s más dolgait végezvén el-marad a többitől; hogy szánostól azokat utól érhesse, a tsizmáját sem érkezett fel-vonni; el-indítja szánját, fel-veti magát reá, tsizmáját a két rakontzába húzza, maga pedig a tsikorgó hidegen lába lógózva mégyen a szánon mind az erdőig, melly távolyka vagyon, és ott húzta-fel a tsizmáját. „

Veszprém-Vármegyéből. „ A hideg a Balaton menttében ezen Böjt elő-havának 11dik napjától fogva igen hatalmat vészen. Az öregek sem emlékeznek reája, hogy a múlt esztendőkben ezen idő tájban, illy erős hidegek s fagylások lettek vólna, mint mostanában. „ — „ Valamint más Vármegyékben, úgy a Balaton mellett-is, a téli száraz fagy, nem tsak a szőlőkben, kivált a lugosokban, de a vetésekben-is tapasztalható károkat okozott. „

Sze-

Szepesvár környékében ſzinte Bóldog-Aſzſzony havának 25dik napjától fogva ezen hónapnak 17dikéig ſzakadatlanúl olly hidegek vóltak, hogy az útonn-járók közűl kinek lábai, kinek kezei, kinek órra, kinek fülei egéſzſzen el-fagytanak.

Sopron és Kőſzeg tájánn a nagy hideg miatt a fák az erdőkönn nagy pattanáſſal ketté repedtenek, a leg-méllyebb kútak-is bé-fagytanak, ſok ſzárnyas baromfiak meg-dögléttek, emberek-is ſokan, réſz ſzerént valamelly tagjokat, réſz ſzerént pedig életeket veſztették. Egygy gyalog járó, minek-utánna 10 órákíg el-fagyottan fekütt vólna, Nyékre vitetvén, a katonák orvoſſaitól életre hozatott. Ki-is eſzére jövén, azonn boſzonkodott, hogy miért vetkeztették-ki, s miért vették-el a galambjait. Ezt, el-hiſzem, nem-vitték az orvosok hírtelen melegre. Mert külömben, ha megélt vólna-is, hóltíg nyomorék maradt vólna. Egygy katona, a kinek valamelly tagja meg-fagyott vólt, azonnal ſzörnyű halált hólt, mihelyt az, a meleg ſzobábann fel-engedett. — *Romür Thermometruma* ezen hónapnak 16dik napjánn a fagylaló pont alatt 10 Grádusra mutat vala.

Pozsonbann ugyan azon ſzabású Thermometrum, a belſő város útſzáinn még ezen hónapnak 17dik napjánn reggel 8 óra tájbann, ſzinte a 15dik Grádusra ſzáll vala, melly ahhoz haſonló hideg, a minémű Bétsbenn 1755benn tapaſztaltatott.

Peſt és Buda között a jég a Dunánn e hónapnak 18dikánn meg-állapodott, s kezdettek-is rajta általmenni.

R.

P o ' s o n b a n n,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferenczénél.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Böjt más-havának második napjánn,

Szombatonn költ

18dik *L E V E L E.*

1. *Tudománybéli dolgok.*

A Budai Királyi Univerſitás Ő Felſégétől különös parantsolatot vett az eránt, hogy ezentúl az orvosi főbb ſzabadſág, vagy-is az orvos-Doktorſág, Nem-Katholikusoknak-is azon módonn, valamint a Katholikusoknak, meg-adattaſſék. — Moſt múlt Böjt elő-havának 21dik napjánn, abbéli méltóſággal, egy Zsidó nemzetű s Vallású, Őſzterreicher Mánes József Uram tiſzteltetett-meg. — Nints kétſég benne, hogy ezen új rend-tartás az Univerſitásnak virágzására ne fogna ſzolgálni. — A meg-nevezett Orvos Doktor, ki-is nem régen a Budai s más azon vídékbéli orvoſſágos vizekről bő és jeles remek-íráſt adott világra, ſzületésére nézve Budai, ennek-utánna pedig a Füredi ſavanyó víznél hívatalos Orvos léſzen.

Ki-jött immár a nyomtató ſajtó alól azon Magyar *Anatomia* és *Chirurgia*, mellyről a közelebb múlt eſztendőbenn emlékezetet tettem vala. Titulusſa ekképpen vagyon: *A' Borbélyſſágnak Eleji, mellyeket németül 's deákul ki-adott Plenk Jóſef, a' Borbélyſſágnak Tudósa, és Budán*

a' Borbélyoknak 's Bábáknak közönséges Királyi Tanítója. Magyarra fordította, és két képekkel 's némelly haſznos Tzikkelyekkel ſzaporította Rácz Sámuel, a' Deáki, Világi, és Orvosi Tudományoknak Tudósa, és Budán a' Felbontzolásnak közönséges Királyi Tanítója. Budán Landerer Katalin' betüivel, 1782. — Az ajánló levél ſzóll M. *Gróf Sz. Szapári Péter Úrnak, Murai-Szombath és Szétsi Sziget-várak', és Vágh Beſztertze Örökös Urának, Felséges Tsáſzári és Királyi Fejedelmink belſő Kamarásſának, Tanátsosának, és Marsal-Fő-Strása-Meſterének*, — a ki ezen könyvnek minél ékesſebben való ki-nyomtattatására bőſéges költſéget adni méltóztatott. — Némellyek, úgy hiſzem, kedvesen fogják venni, ha a főbb dolgoknak Magyar nevezeteket, *a Réſzeknek és Tzikkelyeknek Tekénieté*-ből ide helyheztetem: „ I.) *Fel-bontzolás* — Tsontokról, Kötőkről, Inashúsakról, Belſő tagokról, Erekről, Érzőinakról, Ikráshusakról való Tanítások; II.) *Orvoſságok* — Külſő orvoſságok, Patika-mértékek, Belſő orvoſságok; III.) *Borbelyſág* — Sebekről, Fekélyekről, Daganatokról, Előesésekről, Szakadásokról, Éktelenſégekről, Tsontoknak nyavalyáiról, Borbély-munkákról, Szemek, Fogok, Bőr s egyéb nyavalyákról való Tanítások, Törvényes Borbélyſág és Bábaſág; (E kettőről való oktatás még nem kéſzültel Magyarúl.) IV *Magyar könyvek* — Belſő nyavalyákról, *Störck*; Felbontzolásról, Orvoſságokról és Borbélyſágról, *Plenck*; Bábaſágról, *Steidele*. — Látni való dolog, hogy ſzükſéges könyv mindeneknek, valakik a gyógyító meſterſéget gyakorolják, avagy arra kéſzűlnek; ezeknek annyival inkább, mivel a Budai Univerſitásonn a' ſzerént ſzoktak próbát tenni, a kik magoknak Borbélyſágra való ſzabadſágot akarnak ſzerezni. Tsak erre nézve-is tehát kiváltképpen való köſzönettel tartoznak a Túdós Fordítónak mind azok, valakiknek a ſzerentse annyibann nem ſzolgál, hogy a Német és Deák nyelvet

vet elégſégesen meg-tanúlhatnák. Ugyan-is hitelesen jelenthetem, hogy az illyenek ennek-utánna Magyarúl fogják a meg-kívántatott próbát avagy exámen meg-tenni. — De nem tsak a Borbélyok, hanem egyebek-is haſznát vehetik ezen könyvnek, nevezetesen azok, a kiknek a terméſzet esméretéhez tartozó dolgokról Magyarúl írniok avagy közönséges helyenn ſzóllaniok kelletik. Mihez képeſt mind inkább lehet ahhoz reménységünk, hogy Hazánk nyelvénn-is majdan minden tudományok taníttathatni fognak. Melly-is a közönséges világosodásnak egygy-általjában ſzükséges eſzköze. — Ezen könyv külömben a Fordítónál köttetlen 1 Forintonn s 20 Krajtzároun, bé-köttetten pedig 30 Garasonn árúltatik.

Egyéb tudománybéli dolgokról, mellyekkel moſtanſág alkalmasent bövölködünk, jövő alkalmatoſſággal fogunk emlékezetet tenni.

2. Egyéb hazánkbéli dolgok.

Meg-hólt Gróf Kornis Mihály Úr helyett, Kegyelmes Urunk ő Felſége, Bihar-Vármegye Fő-Ispányjának, Ü. *Ürményi József* Udvari Tanáts Urat tette. Peſt, Pilizs és Zsólt Vármegyei Fő-Iſpányſág Tiſzt-viselője (*Adminiſtrátora*) pedig, lett Vázsonykői Gróf *Zicsi Ferencz*, Titkos és Magyar Udvari Kamarabéli Tanáts Úr ő Excellentziája. Kinek helyébe, Békés-Vármegyei Fő-Iſpányſág Tiſzt-viselőjének, Római Szent Birodalombéli Gróf Széki *Teleki József* Úr ő Nagyſága rendeltetett.

A közelebb múlt hónapnak közepe tájbann, Zábrág-Vármegyének Fő-Ispányja, Szláveticsi Gróf *Orſics Kriſtóf* Generális Fő-Hadnagy és Szentelt Vítéz Ur, a Bánſágbéli Itélő-Széknek egygyik Törvény-Birája, 65 eſztendős létébenn élete végét érte. Igaz bíró, vítéz hadi ember, okos, nyájas, jól gazdálkodó Hazafi vólt. Fegyvert 45 eſztendeig viselt. Jóſzágait ſzép rendbenn

tartotta, és ſok jeles épületekkel ékesítette. Néhai Házas Társától, ki-is Zicsi Gróf Familiából való vólt, 3 Fiai ſzülettek, kik közül a kisſebbik Egyházi hivatalra adván magát, moſt Rómábann folytatja tanúlását, a közepſő, János, a Vitéz Rendbenn Kapitányſágot visel, az öregbik pedig, úgy-mint Ádám, jóſzágait igazgatja.

Károlyváratt Horvát orſzágbann, ezen közelebb múlt Böjt elő-havának 21dik napjánn, némelly helyſégeknek a Katonaſág bírtoka alá való foglaltatások dolgábann, különös gyűlés kezdett tartatni. Mellyre-is Királyi Kommiſſáriusnak, Székhelyi Majlát József Ur, a tenger-mellyéki tartománynak Gubernátora, ő Excellentziája rendeltetett. A Károlyvári Vég-vídéki Katona Tiſztſégenn kívül, Horvát orſzágnak azon helyſégeiből, a mellyeket e dolog illet, némelly meg-bírált ſzemélyeknek is jelen kellett ottan lenni.

Ez úttal Károlyváratt Szörény-Vármegyének közönſéges gyűlése-is tartatott, mellyet maga a meg-nevezett Gubernátor Ur, úgy-mint Szörény Vármegyének Fő-Ispányja, igazgat vala.

Még az előtt lett, hogy meg-hólt Ivancsics György Ur helyébe, Szörény-Vármegye Vicé-Ispányjának, addig-is, míg minden tiſztſégek meg-újíttatandanak, eddig vólt Fő-Nótárius, *Tiſztapataki Ferencz* Ur tételték.

Emlékezhetnek még a' felől az új híreknek Olvasói, hogy az el-múlt őſzſzel Szerem-Vármegyébenn nagy ſereg ſáska kezdett meg-telepedni, mellynek veſztésénn mind a Vitéz Rend, mind pedig a Vármegye réſzéről tellyes igyekezettel rajta vóltanak. A minap tartatott Vármegye gyülésénn, a Vicé-Ispány, Frank János Ur ez eránt olly jelentéſt teve, melly alkalmas reménységet nyújt, hogy azon kártékony tábort-járó ſereg többire mind ki-puſztíttatott onnan. Ugyan-is ſokat árkokba

kokba űzvén, meg-égettek, egyebeket egybe-gyűjtvén, el-tapodtanak; annak-felette hogy ſzámos fajzatjoknak ártalma-is el-háríttaſsék, a Vicé-Ispány parantsolatja ſzerént, a tojásokat a földből ki-vájták és meg-égették, mellyekkel-is ſzinte hat Pozsoni Mérő telik vala. — Ha ezzel azt egybe-vetjük, a mit tavaly Erdélyből és Bukovinából hallottunk, nyilvánſágos példáját látjuk, mit vihesſen az emberi okosſág és ſzorgalmatosſág véghez. Az el-múlt időkbenn, valamikor ezen tsapás az hazának valamelly réſzét érte, (a' pedig igen gyakorta ſzokott vólt meg-történni) leg-ottan nem tsak ez egéſz orſzágba, hanem a ſzomſzéd tartományokba-is el-hatalmazott; az honnan oſztánn óhatatlanúl közönſéges drágaſág és éhel-halás következett. Avagy nem bóldogabb idők-é ezek az el-múltaknál? S mit érdemlenek azok, a kik a moſtani időknek moſtohaſága ellen panaſzolkodnak? —

Zombor Szabad Királyi városſábann tsak az őſzſzel válaſztatott leg-előſzör rend ſzerént való Pap avagy Plébánus. Mind akkoráig Szent Ferencz Szerzetesſei viselték a helyſégbéli Papſágot. Igy vólt tsak-nem minden főbb helyſégekbenn, miólta az a tartomány a Török bírtoka alól viſzſza-foglaltatott. Jagodics Iſtván Uram, úgy-mint Zombor városſának Plébánusſa, az 65dik immár, a ki az említett Szerzeteseket abbéli hivatalbann fel-váltotta.

Az haſznos találmányok közé tartozik, a miről a Bétsi Deák Levelek (mellyekből ezen tudósításokat írám) moſt közelebb emlékezének. Egygy Késmárki feſtő Meſter-ember, Roxer Ábrahám, a Brazsiliai fának reſzelésére való alkotványt talált s kéſzített. A feſtők, kiknek Késmárkonn 300 a ſzámok, mind ekkoráig a Brazsíliai fának reſzelt húlladékját kénteleníttettek külſő orſzágokról hozatni. Ez pedig nem tsak felette drá-

ga, hanem néha más-féle szerekkel elegyíttetett-is szokott lenni. Ő tőle a meg-reszelt Brazsiliai fának mázsáját 12 Forinttal óltsóbban vészik, mint-sem Borosztlóból. Rövid idő alatt, mióltától fogva azon mesterséges reszelő alkotmány el-késztilt, csak az Harmintzadokra nézve, 1175 Forintot nyert Késmárk városa.

Ez esztendőnek kezdetétől fogva, Gróf Nosztitz Dragonyos Regimentje különös és mindenkor fenn-maradandó Oskolával dítsekedik. Sopronbann a Katonák házáuál, azon Regimentnek Fő-Kapitányja, arra való Tanítót fogadott-meg, a ki mindenkor 6 köz Katonát olvasni, írni és számot-vetni tanítson. Ennek fizetése magától a Regiment Fejétől fog ki-járni.

✲ A melly Oskolák harmadévé a Katonák gyermekeik számára külön kezdettek vólt fel-állíttatni, azok anynyibann meg-szűntenek, hogy Ő Felsége Rendelése szerént, a Katonák gyermekeiknek a rend szerént fenn-álló oskolákba kell járniok; könyvek pedig abból a fundusból adattatnak, a mellyből más szűkölködő tanúlók meg-segéttetni szoktak.

A Duna az el-múlt Hetekbenn, kivált akkor, mikor az a nagy hideg tartott, úgy-anynyira meg-apadott vólt, hogy Pozsonnak a Duna mellett lévő útszáinn vizet a kútakból egynéhány napokig nem lehetett meríteni. A nap-számbann járó emberek, a kik ez alkalmatosságnak haszнát tudták venni, víz hordással jó napszámot kereshettek. — Minek-utánna már az el-múlt hónapnak 18dik napjától fogva az idő viszont melegre kezdett fordúlni; a víz-is tapasztalhatóképpen árad, az által-járás-is bátorságos. Ehhez képest a téli hidegnek nagyjánn már által-esvén, bizvást mondhatjuk, hogy az idénn sem itten, sem pedig Bétsnél a Duna nem fagyott egészen által.

✲ Nem

✲ Nem fogják, úgy hiszem, az Olvasók alávalóságnak vélni, ha emlétem, hogy ez előtt három héttel, midőn még sok és nagy darab jegek folynának, egygy ló itten az által-járó kompból hámostól ki-ugorván, tsak-nem az egész Dunát sok jég között szerentsésen által úszta. — De még ennél-is nyereségesebb vólt, Benfeld tájánn Elszasz tartománybann egygy tehénnek úszása. Egygy parasztt gazdának estve el-lopták vólt a tehenét. Reggel ismét az istállóbann látja, azonbann, nem úgy, a mint el-veszett vólt, hanem a szarvainn nadrág vala ki-terítve, mellynek zsebjeibenn pénz és némelly summákról való kéz-írások találtatának. Ez hihetőképpen úgy történt, hogy a lopó a vízenn által akarván menni, a tehén hátára ült, és hogy az új nadrágja meg-ne ázzék, azt le-vetette és annak szarvára függesztette, valahol osztánn a vízbenn a tehén hátáról le-maradott.

3. *Külföldi történetek.*

R. Sz. B. Fejedelem Eszterházi Miklós Generális Feld-Marsall Ur, az el-múlt hónapnak 12dik napjánn, Frantzia országból Bétsbe meg-érkezett.

Azon hónapnak 17dikénn Bétsbenn a Felséges Cs. K. Udvarnak leg-főbb Tisztje, R. Sz. B. Fejedelem Svartzenberg József Fő-Udvar-Mester e világból ki-szóllíttatott, s harmad nap múlva nagy pompával, minden rendbéli Gárdáknak késérése mellett el-temettetett.

A Párisi vígságos iunepléseket, mellyek a Királynénak gyermek-ágyból leg-először lett oda-menetele alkalmatosságával az első szülött Királyfi tisztességére tartattak, hoszszas és szükségtelen vólna elő-beszélleni. Több régi rend-tartások között az talám nevezetes, hogy ollyankor a Test-őrző sereg Bált szokott adni, mellyenn a Királyné, ha a régi szokást meg-szegni nem akarja, egygy köz vitézzel tántzba menni tartozik.

Most

Most ezen szerentse egygy Moret nevezetű Nemes ifjúnak jutott, ki-is, el-hiszem, nem sajnállja a lábbelijét. Mert egygy Regiment ígértetett nékie. Hihető, hogy arra külömben-is érdemesnek ítéltetett. — A kufároknak s egyebeknek szokott tisztesség-tételeik, Franczia aprószágok.

A Franczia Követek minden Udvaroknál, hasonló vígságokat tartottak, azon *Dofen* (*Dauphin*) születésének inneplésére. Mind ezeket leg-főképpen a nyomorúltakkal való kölönös jó-tétemények tészik nevezetesekké. Bétsbenn Húsvét utánn lésznek azon vígságok, mellyekre a Franczia Követ nagy készületeket tétet.

Az útazó Orosz Nagy-Fejedelemségek múlt Böjt elő-havának 5dik napjánn Rómába érkezvén, előbb vendég-fogadóba se szállottak, míg azon régi ditsőségű városnak némelly nevezetes ritkaságait, p. o. Sz. Péter, s Maria Rotunda Templomát, meg-nem tekéntették.

A Szentséges Római Pápa némelly Kárdinálisokkal, az el-múlt hónap kezdeténn titkos Konsistóriumot tartott, mellyről úgy vélekednek, hogy az Német országnak mostani állapatját illette. — Most a Kárdinálisok Kollégiuma 11 Tagja híjjával vagyon.

Most ismétlen két rendbéli Püspöki intő Levelek olvastatnak nyomtatásbann. Az egygyiket a Mantovai, a másikat a Verónai Püspök írta a maga ör-állása alatt lévő Papsághoz. Mind egygyik azon Felséges Rendelésekhez való maga-alkalmaztatását ajánlja és parantsolja, a mellyek eránta ki-adattattak.

A Cs. K. Udvar Követének, Herzán Gróf és Kárdinális Urnak, a Szentséges Római Pápánál, múlt Bóldog-Aszszony havának 28dik napjánn hoszszas audientziája vala. R.

Po'sonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzk ó Ágoston Ferenczénél.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Böjt más-havának 6dik napjánn,

Szerdánn költ

19dik *LEVELE.*

1. *Hazánkbéli elegyes tudósítások.*

Szombatonn, úgy-mint ennek a hónapnak második napjánn Pozsonbann, a F. Királyi Helytartó Tanátsból és Udvari Magyar Kamaráról való Kommissárius Urak, a Sz. Klára Szerzetebéli Apátzák Klastromába menvén, Felséges Országló Fejedelmünknek azok eránt való végezését, tudni-illik, hogy az ő Szerzetes Rendeknek ezentúl Ő Felsége Birodalmábann meg-kellessék szűnnie, ki-nyilatkoztatták.

Nagy-Váradról. „Szükségtelen dolog vólna azt megbizonyítani, hogy igen-is sokat használ mind a nyelvnek meg-tanúlására, mind pedig az erköltsöknek és test állásának alkalmaztatására, a midőn a tanúló ifjúságnak közönséges nézö helyenn való szóllásra alkalmatosság adódik. Err'l elég bizonyságaink vagynak. Tsak nem régen-is, úgy-mint az el-múlt hónapnak 7dik napjánn, itten a Konviktusbann T. T. Finátzi Ignátz Ur igazgatása és vezérlése alatt nevekedő Nemes ifjúságonn ezen dolognak elég nyilvánságos példáját láttuk. M. Püspök Urunk ő Excellentziájának, Báró Vallis Brigadéros Urnak, az

ide való Papi Rendnek, Katona Tiſztſégnek és ſzámos Nemes Uraſágoknak s Aſzſzonyſágoknak jelen létekbenn, Német nyelvenn azon Mese-játékot játſza vala, mellynek Francziául *le Commode* a nevezete. Tsudálkozásra méltó dolog vala, minémű kellemetesſéggel, könnyűſéggel és tiſzta beſzéddel mondottak-ki mindeneket a játſzó gyermekek, a kik külömben tsak moſt kezdenek Németül ſzóllani. A ſzűlőknek örömöket, azoknak ſzemeikenn lehetett látni. A Nézők mindnyájan köſzönettel jelentik vala a Tiſztelendő Elől-járó Urnak ebbéli jeles ſzorgalmatoſſágábann való tellyes kedvek-telését.„

Szabólts-Vármegyébenn igen ſzáraz tél vala egéſzlen Böjt elő-havának elſő napjáig. Azért-is, a Nyírſéghnek nagy hátas ritka homokjai lévén, az őſzi életet anynyira meg-rontották a ſzáraz hideg ſzelek, hogy némelly réſzének, a kit még a ſzél gyökereſtől el-nem vitt, alſó valamelly gyökeretskéje, melly igen vékony, alig tartatik a földbenn; valamint a lepke, úgy lebeg a föld ſzínénn. Az homokos hátakról azon homokos fel-ſzántott földet viſzont lapos helyekre, egygy és két lábnyomnyira, többre kevesebbre, reá hordotta. E' ſzerént a háthoz nem igen lehet a gazdáknak bízniok, ha tsak az Úr Iſten jó tavaſzt nem ád. A laposonn anynyival inkább nem lehet ſemmit reménylenni, mivel nagyon a föld alá vagyon rekeſztve az őſzi vetés. Ez okra nézve, minthogy a Hegy-alja Tokajtól fogváſt Sátor-alja-Újhelyig és Tállyáig Szabóls-Vármegyéből él kenyér dolgábann, óltsóſágot ottan nem lehet várni. A közelebb múlt hónapnak 23dik napjánn, Zemplén-Vármegyébenn Bodrog-Kereſztúronn, az életnek az árra e következendő vala: A Rozsnak köbli 8 Márjás 1 Peták; Tavaſz-búzának, 10 Márjás 1 Peták; Árpának, 7. M. 1. P. Zabnak 5 M. 2. P. Kukoritzának 7. M. 1. P. Kölesnek 9. M. 1. P. Köles-kásának Vékája 6 Márjás 1 Peták; Tatárka-kásának 6. M. 2 P. Babnak 6. M. 2 P.

Majd tsak nem óltsóbb moſt a gabona hazánknak felſő tájánn. Az el-múlt hónapnak utólsó napjáibann így kél vala Pozsoni mérő ſzámra.

	Peſtenn;	*Pozsonbann*
A tiſzta búza	- 27 - - 31	34 - - 37 Gar.
Az abajdotz	- 22 - - 23	24 - - 25 -
A rozs -	- 16 - - 17	22 - - 23 -
Az árpa -	- 14 - - 15	16 - - 17 -
A zab -	- 10 - - 11	12 - - 13 -

Kaſáról. „ Böjt elő-havának második napjától kezdve ſzinte 20dikáig, kiváltképpen pedig 10dik s következett napjainn felette kemény ſzelekkel egyvesült garázda hideg idők kegyetlenkedtek itt-is. Nem meſzſze hozzánk, Lodinyán, a gerények, rókák s nyeſtek, ernyős helyeket egyéb-hol nem találván, az erdőkről fél ſagytokban olly nagy ſzámmal jöttek a faluba, hogy majd minden gazda 10, 12t vert agyon háza körül. Tsuda, mennyinek hozzák bőrét városunkra el-adni a ſzőtsöknek. E' felett repdeső madarak-is találtattak fagyva imitt amott. A mi több: három, négy ölnyi mélyſégű kútakban a víz bé-fagyott. Még többet mondok: e napokbann tűz támadott nálunk; de mivel, mindenek keményen meg-valának fagyva, erőt nem vehetett, azért tsak könnyű kézi ſegétſéggel eleje vétetődött. A tűz óltásra kéſzített feles ſzerſzámok, fetskendők, és víz hordó edények, míg az égő helyre hozatódtak, úgy bé-fagytak, hogy haſznát ſem lehetett venni. „

Szinte azon időtől fogva anynyi ideig Szabólts-Vármegyébenn haſonló ſzörnyű hideg vólt; a hol-is nem tsak a víz a kútakbann, hanem kő épületek alatt lévő pintzékbenn a bor-is meg-fagyott, anynyira, hogy a tsapok mellett bent tüzet kelletett rakni a kortsmárosoknak; más külömben italt nem adhattak. — Könnyű

el-gondolni, hogy el, vagy meg-fagyott emberek-is sokak találtattak az útakonn. De egyebet nem írnak felölök, hanem tsak azt, hogy el-temettettek. Mellyből-is azt lehet sajdítani, hogy talám eszébe se jutott senkinek ezen el-hóltaknak meg-lehető fel-éleszttetések, vagy-is életre hozattathatások.

Néha meg-esik, hogy nagy bajjal ki-menti magát az ember valamelly veszedelemből, s az-utánn önként maga magát másba ejti. Nyíregyházánn két tsíkászok egygy farkast, mellyet elsőbenn meg-is löttek, sok küszködés utánn puskájokkal agyon vertenek. Minthogy a bőri olly kopott vólt, mint-ha 10 esztendeig bundául viseltetett vólna, 3 Márjásnál többet senki nem akart érette adni. Azért azon két puskások, a kik puskájokat-is öszve-tördelték vólt a farkasonn, meg-töltvén bőrét szalmával, a falubann széllyel hordozták, s kéregettek rajta. A mit kaptak, azt megivák. Egygyik közülök részegen az útszánn le-rogyott, s idő telve fagyosan haza vitetett.

A Balaton melljékéről panaszképpen írják, hogy az idei borok, noha sokkal jobbak, mint-sem az előtt való esztendőkbenn vóltak, még-is sokkal óltsóbbak. Szüretkor 40 Krajtzárokonn-is adták akaját, az-utánn 3 Márjásonn kezdett kelni, most közelebb 20, 22 Garasonn vették, még pedig öreg akóval, melly 90 itczét foglal magábann. De már most valamenynyire nevekedik az ára. Mert néhol egygy Talléronn-is el-kél akaja, és ugyan Pápai akóval, mellyre 70 itcze mégyen.

Szala-Vármegyébenn Vászoli nevű helységbenn, egygy fél esztendős fiúnak 24, az az, mindenik kezénn s lábánn hat-hat, újjai vagynak. A gyermek egyébként egészséges s világra való.

Budánn az el-múlt hónapnak 5dik napjánn, háttal öszve nőtt kettős gyermek született.

Zem-

Zemlénbenn, múlt Bóldog-Asszony havának 27dik napjánn egygy asszony hala-meg, a kiről talám el-mondhatni, hogy nem betegség, hanem erejének természet szerént való fogyatkozása okozta élete végét. 120 esztendőket ért. Kevés napokkal az előtt, hogy meg-hólt, még maga járt azon házokhoz, a mellyekből élődött. Szeme világa soha sem homályosodott. Terdi Anna vólt a neve.

Maros-Vásárhelyről hitelesen íratik, hogy Udvarhely-Székbenn Korond nevű falubann a Római-Katholikus részenn egygy Jancsó Pál nevű Pap vagyon, a ki akár millyen bolondot, egygy vagy leg-tovább két hónap alatt meg-gyógyít. Mellynek-is már a gyógyúltak között több mint húsz élő bizonyságai vagynak.

2. *Tudománybéli dolgok.*

Második József uralkodásának tsak első esztendeje-is olly sok nagy tselekedetekkel tündöklik, a mineműeket, (a mint Szonnenfelsz Udvari Tanáts Úr. ezen Akadémiai esztendőnek kezdetekor tartatott s minap ki-nyomtattatott tanításábann szóll) más egyébként nem-gyáva Fejedelmek sok esztendőknek el-folyása alatt sem vihettek végbe. Ezek még a külföldieket-is úgy meg-illették, hogy mindenre, valamit József végez és tselekesszik, különösön reá figyelmezzenek, s ő Felsége országlásának minden napjait jegyzőre vegyék. Reménylhetem tehát, hogy Hazánk-fiai anynyival inkább azoknak újonnan való emlegetését jó nevenn fogják venni. Egygy valaki tudni-illik, Felséges Urunknak azon esztendő alatt viselt dolgait Versekbe foglalta, mellyeket ez esztendő elejénn vélem-is közlött, most pedig egygy kis ürességre kapván, az effélékbenn gyönyörködőknek kedvekért közre botsátani kívántam. Neve a Vers-szerzőnek, Gáti István; lakása Máramarosbann

Huſztonn vagyon. Ezen verseit, *Második Józſef elſő ejztendei Tükörének nevezte.* Azt mindazáltal maga-is meg-vallja, hogy a nevezetesſebb történetek közűl-is tsak némellyeket írt-meg. Oka ez: mivel nem minden leveleire tehetett ſzert a Magyar Hírmondónak, a mellyből azokat ſzedegette. Mit mellyik újſág-levélből írta, a versek utánn fel-jegyzette. De ha ſzinte mind meg-írta vólna-is azokat, a mellyekről az újſág-levelek emlékeztenek, azzal koránt-is még eleget nem tett vólna. Mert a leg-emlékezetesſebb dolgok ſem ſzoktak mind a köz hírnek ſzárnyaira kelni. Hogy pedig a verseknek ſoka némellyeknek únalmat ne ſzerezzen, egynéhányat imitt amott ki-hagyogattam. A kezdete ſzóll ditsőűlt Mária Terézsia haláláról.

„ Gyáſzt követő Napnak vídám ragyogásai vagynak.
A' telet a' tavaſzi ſzép ki-kelet követi.
Tsillagok újjúlnak, felhők ſzakadási ha múlnak.
A' zokogó ſzívet váltja-fel a' ki nevet.
Nem húllat mindég ránk menykövet a ſzomorú ég;
Földre ha moſt le-veret, majd meg örömre vezet.
Lőtte nyilát ránk-is; ſiralomba valóba valánk-is:
Thréſia hogy meg-hólt, fönk koronája ki-vólt.
A' Nemesek sírtak, mások bús verseket írtak;
Sírtak az égi tüzek' gyáſzba borúlt ſeregek.
Pap', Katonát, Urral, láthattál vólna Paraſzttal
Ekkor sírni nagyon, mint ki veſzélybe vagyon.
A faluk ezt hallák, s ottan fejeket le-botsáták;
Mond a városi nép: Életem eddíg elég.
A' musikák ſzűntek; Músák bánatba merűltek;
Hallgata tántz, mulatás, jádzi beſzéd, vigadás.
El-hata ſérelmünk, hogy meg-hólt hív Fejedelmünk,
A' nagy tengerig-is, sírt Magyarokkal ez-is.
Sírtak Tsáſzárok, minden Fejedelmi Királyok:
Ugy-è Hírmondó, vólt Európa siró. (2, 6.)

A'

A' nagy Egek még-is, nyilokat ránk bár ha lövék-is,
Árva fejünk ſzánták: Jóſefet élni hagyák.
Jóſefet élni hagyák, s jó kedveket így bizonyíták
Hozzánk. Örvend már benne az árva Magyar.
Gyáſzunkat le-veté; ſorsunk víg napra deríté.
A' nagy bánat után, fényes időkre jutánk.
Tsillagaink fénylők már-is: noha többet igérők
Jóſefi jóſágid. Bóldog időkre derít.
Bírtokodat böltsen kormányzod már-is egéſzen;
Elméd' arra veted, hogy daru rendbe vegyed.
Hogy daru rendbe vegyed, Sas ſzárnyad fel-kapa Téged
S hordoza minden helyt, Eg biza rád valamellyt.
Hogy jártál, láttál; ſokakat s nagyokat ki-tanúltál,
S orvoslád menten, néze reád mihelyen.
Thréſia hogy meg-hólt; leg-elſő gondod-is az vólt:
Meg-hagyod a' köveket, mellyeket ő le-vetett (23.)
Visgálád oſztán, orſzágod vólna mi híjján.
Ebbenn-is látánk, hogy leve Jóſef Atyánk:
Kelletlen költſég mert nem kell. Melly egyenesſég!
Mint nem véſzſz, nem-is adſz, illy adományra ſe vágyſz (24)
Értekedet még-is nem ſzánod, kit tud az Ég-is,
A' mikor ezt veheted éſzre: javunkra teſzed.
Brüſzſzeli járásod, Bánátusi út s fel-emelt hid (55. 31. 93.)
Melly örömünkre való, ezt bizonyítja: való.
A' Csehek ezt tudják, ſegedelmedet a' kik uralják:
Pénzt (usorát nem véſzſz) ſzőſz mivelőknek igérſz. (62)
A' betegek házán költſéged Bétsbe valóján
Látſzik. Ánglia-ſzert ez hoza s könyvet ezert. (83)
Sokſzor káródal nem gondolſz a' magadéval,
Tsak lásd orſzágid' bóldog elő-menetit.
Búkóvár látá, Oſztenda-is azt bizonyítá.
Káródal gyarapúl, népe midőn ſzokasúl (41. 52.)

Kin-

Kintsre tsatornákat kéſzítſz Te, de pénz be-hozókat;
A' Tergeſztei part már ſok ezert be-takart (12. 77)
A' mellyek vóltak, Birodalmidból de ki-nyúltak
Olly böltsen be-dugád, hogy jövedelmeket ád.
Nem hagyod a' Papnak, ſem más rendbéli lakosnak,
Vinni-ki kintsünket, melly mi javunkra lehet. (28. 55)
Oh melly nagy jóſág, egyenesſég! melly köz igazſág!
A' kints légyen azé, a' ki terénk' viselé.
A' ſelymes bogarat, törekedvén, hogy ſzaporítsad
Ó-Budán; miveled: néped' elébbre vigyed. „

A többit másſzorra hagyuk.

3. *Külföldi történetek.*

Mind eddíg hihetetlen dolognak tartván, hallgattam azon hír felől, mellyet Bétsbenn alkalmas időtől fogva beſzéllenek, hogy tudni-illik, a Római Pápa Ő Szentſége Felſéges Urunkkal való ſzemélyes tanátskozás végett Bétsbe fogna jöni. Moſt ismét kezd az meg-újúlni.

Kegyelmes Urunk Ő Felſége, meſzſze terjedett bírodalmának gyarapodására való több jeles dolgok között, az hajókázáſt-is minél tökélletesſebben lábra kapatni kívánván; e' végre a Prágai Univerſitásonn különös Profeſſort méltóztatott rendelni, a ki az hajózáshoz meg-kívántatott tudományokat tanítsa. Ez eſztendő elſő havának 14dik napjánn kezdette-el Tzinner Ferencz Ur azon rendbéli tanításait.

Közelebb múlt Bóldog-Aſzſzony havának 6dik és 7dik napjánn Pétersburgbann a Thermometrum (*Reamur* ſzabása ſzerént) 36dik Grádusra ſzáll vala. R.

Po'ſonbann,
yomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferenczné'l.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſéginek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Böjt más-havának 9dik napjánn,

Szombatonn költ

20dik *LEVELE.*

1 *Nevezetes hiteles Ujſágok!*

A Római Pápa ő Szentſége, azon ſzándékát, mellyet még Karátson havábann a Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſéghez botsátott Levelébenn meg-jelentett vólt, hogy tudni-illik Ő Felſégével ſzemélyesen ſzóllani s a' végre Bétsbe jöni kívánna, valóſággal bé-tellyesítette. Minek-utánna az utólb múlt hónapnak 25dik napjánn az egybe-gyűlt Kárdinálisoknak azt eleve ki-nyilatkoztatta vólna; az utánn való 27dik napjánn Rómából meg-is indúlt. Ezen okra nézve Ő Cs. K. Felſége a Bírodalombéli Vicé-Kancelláriuſt, Kobentzel Gróf Urat ő Excellentziáját eleibe küldötte, hogy Ő Szentſégét ezen fő-városba kéſérje; a minthogy a meg-nevezett Méltóſágos Ur ő Excellentziája e folyó hónapnak 5dik napjánn már útnak-is indúlt — Melly dolog felől anynyival inkább többé nem kételkedhetni, mivel már a Bétsi köz levelek által-is azon módonn, a mint elő-hozám, hírré tétetett.

Más nagy dolog, mellyet ugyan azon köz levelek hírlelnek, az, hogy az Ánglusok Minorka ſzigetnek

egyedül maradott óltalmát, *Sz. Filep*-várát, az egygyesült Franczia és Spanyol hadi ſeregnek fel-adták, s e' ſzerént azon ſzigetet egéſzlen el-veſztették. — Ezt az örvendetes hírt, az el-múlt hónapnak 15dik napjánn Madridból küldetett, és a moſt folyónak 4dikénn reggel Bétsbe a Spanyol Követhez érkezett Kurér hozta. A vár meg-vétele pedig ekképpen történt. Alkalmas idővel az előtt Krillon Ur, a ki a vár alatt lévő egygyesült hadakat vezérli vala, leg-inkább azonn igyekezett, hogy elégſéges magaſſágú ſántzokat vettethetnefel; mellyekről oſztánn a várat mind addíg löveté, míg végre a kerítésnek 3 helyeinn nagy nyílások estenek. Ezen rend ſzerént való oſtromlás 19 napokíg tartott. Nem állhatván tovább a vár Kapitányja, *Morré (Murray)* Ur a ſzűntelen való kemény lövöldözéſt, s a' mellett látván, hogy ſegétſég utánn híjába várakoznék; maga önként a várat fel-ajánlá, előſzör ugyan olly okvetéſsel, hogy ſeregeſtől ſzabadon el-botsátaſſék, de végezetre, midőn a ſzálló hadaknak vezére erre ſemmiképpen reá állani nem akara, magát-is ſeregeſtől megadá. Az egygyezés, mellynek 9 ágazatjai vagynak, úgy lőtt, hogy a vár őrizők, vitéz ſzokás ſzerént kiköltözvén, rendelt helyenn fegyvereket le-tennék, és magokat foglyokúl meg-adnák. Melly-is meg-lévén, a Tiſzteknek engedelem adatott, hogy betsületekre való fogadás-tételek mellett Ángliába mehesſenek; a köz katonák pedig Spanyol orſzágba küldettek. A fő-vezérenn és 4 Generálisonn kívül, mint-egygy 2600 emberből állott a vár őrizö katonaſág.

2. *Hazánkbéli hírek.*

Az Oláh Vajdának két fiai felől, a kik az el-múlt eſztendő végénn hazájokat hírtelen el-hagyták és Erdély orſzágba jöttenek vólt, utólbi Erdélyi túdósítások ezeket emlétik. — „ Tsak hamar az-utánn, hogy fel-

fel-tett ſzándékjok illendő helyekenn meg-jelentetett, Braſſóba a Kommendáns eleibe hozattatván, ottan béſzállíttattak; a hol-is az egéſz fárſángonn vígan lakának, a' mellett pedig némelly Oroſz Regimentje-féle Tiſzt Uraknak vélek egygyütt jártokbann mindeneket, valamellyek nézésre méltóknak ítéltettek, meg-ſzemlélének. Nem ſokára az ő kérelmekre való válaſz-is meg-érkezék Bétsből. Melly azt foglalja vala magábann, hogy, ha úgy tetſzenék, ismét hazájokba viſzſza térnének; ha pedig nem, adnák igaz okát ide-jöveteleknek. Azonba ezt már annak-előtte meg-tselekedték vólt egygy más rendbéli írásokbann. Mellyel-is a Felſéges Udvarhoz való menetelre, kegyelmes engedelmet nyerének. Ezt vévén, Böjt elő-havának 15dik napjánn Béts felé útnak indúlának. „ — „ Az atyjok felől azt beſzéllik némelly útasok, a kik moſt közelebb Havas-Alföldről jöttenek, hogy a Török Csáſzár parantsolatjára kéntelenittetett vólna a Fejedelemſéget le-tenni, és hogy azon Basa, a ki az új Vajdát (kit-is ezek *Gregori* nevezetűnek mondanak lenni) bé-helyheztette, egyſzer-s-mind amaz előbbit magával Konſtántzinápolyba el-vinni ſzándékozott vólna. Ez azonba valamelly ſétálásnak alkalmatoſſágával el-tűnt, s moſt, a mint mondják, Szebenbenn múlatozik. „

Felső Magyar orſzágnak felſőbb réſzénn-is azon módonn, valamint az alföldönn naponként drágábbodik a gabona. Eperjesenn moſt közelebb 14 Márjásonn kőlt a búzának köble; a rozsnak Mérejét 20--23 Garasonn, a zabot pedig ugyan Mérő ſzámra, 6--7 Garasonn adták.

Tólna-Vármegyébenn fehjér ónból vert hamis Húſzasok (Húſz-Krajtzárosok) találtattak. Mellyektől-is hogy ki-ki magát óni tudhaſſa, a Felſéges Királyi Helytartó Tanáts azt hírré tétette. Lehet pedig azokat

néminémüképpen külső színekről-is meg-esmérni. Egyébaránt Ditsőséges emlékezetű Mária Terézsia Cs. és K. Aſszony képe, és az 1764dik eſztendő vagyon reájok verve.

3. *Tudományokat illető dolgok.*

A közelebb múlt eſztendőkbenn egy-néhányſzor méltó tiſztelettel emlétettük, minémű jeles buzgóſágát mutatta legyen ſ. T. Boros Iſtván Szombathelyi Kanonok Ur az eránt a Tót Nemzet eránt, melly Vas, Szala és Somogy Vármegyéknek vég-vidékét lakja, és nyelvének különböző-vólta miatt az oktatásra való legſzükségesebb könyvek nélkül ſzükölködik; a midőn annak ſzámára kéſzíttetett némelly könyvetskét maga költségénn ki-nyomtattatott. Azon alkalmatosſággal Küzmics Miklós Tótſág-vidékbéli Plébánus Urnak ſzorgalmatosſágát-is érdemlett dítsérettel illettük: úgy-mint a ki fáradhatatlanúl azonn igyekezik, hogy az emlétett nemzetnek ſzükſégeit minél hamarébb haſznos könyveknek fordításával pótolhaſſa. Moſt újontan vagyon arra ſzerentsém, hogy a feljebb tiſztelt Kanonok Urnak, a' mellett pedig az imént meg-nevezett Plébánus Urnak valóba hálá-adásra méltó buzgóſágát dítsérhesſem. Sopronbann tudni-illik, nem régen azon Tót, vagy közönſéges Deák nevezete ſzerént Vandalus nyelvenn, egygy imádſágos könyv nyomtatódott, mellynek világra jövetelét ugyan Fő-Tiſzteletű Boros Iſtván Kanonok Ur adakozó kegyesſégének köſzönhetni. Nagyobbára, *Hóltig való Barátſág* nevezetű Magyar könyvből vagyon fordítva. De azonn kívül más imádſágos könyvekből-is ízedegetett az érdemes Fordító némelly ſzükſéges könyörgéseket; mellyeket-is ama' mellé ſzerkeztetett, olly véggel, hogy mind a Papoknak, mind pedig egyéb íráshoz tudó Kereſztyéneknek légyen, miből vígaſztalniok és illendőképpen el-kéſzíteniek a betegeket

és

és haldoklókat. Valakik valamikor véle éléndenek, mind anynyiſzor hálálva ſognak meg-emlékezni annak kegyesſégéről, a ki értekét egygy meg-fogyatkozott nemzetnek javára fordítani nem ſajnállotta. — Még több efféle könyvetskéket-is ſzándékozik Küzmics Uram világra botsátani; mellyek hogy haſonlóképpen világot láthaſſanak, minden embert ſzerető ember méltán óhajtja. — Egygy égő ſzövétnekről több-is meg-ſzokott gyúlni. Már-is ſzem-látomáſt tapaſztalják azonn a tájonn, mint ſzaporodik az oskolákba járó gyermekeknek a ſzámok; úgy anynyira, hogy el-ſem férnek az oskola házokbann. Ezen tanúltatásra s tanúlásra való igyekezetet pedig, főképpen az helyſégbéli Papok íntegetéseiknek és javallásaiknak köſzönhetni, kik között T. Andreics Mihály Hidegkúti, és Hüll János Víz-Lendvai Plébánus Urak különös emlékezetet érdemlenek.

A Bétsi köz levelek által moſt közelebb hírré tétetett, hogy ő Felſége, *Wollſtein* Profeſſornak nem régen ki-adatott könyveit, mellyek közül egygyik *a marha dögiről* ſzóll, a másik pedig *kovátsoknak való oktatást* foglal magábann, kegyelmesen helybe hagyván, mindenütt el-terjeſzteni s követni parantsolta. Melly dolog eránt hogy az tartománybéli Orvosok és Elől-járók ſzorgos gondot tartſanak, nékiek különösön megvagyon hagyva. — Mind a két könyvetske Bétsbenn Kurtzbek műhelyébenn nyomtattatott. — Igen haſznos dolgot tselekednék, ha valaki azokat értelmesen Magyarra fordítaná.

A 19dik levélbenn félbe maradott Versek, Második Józsefnek, elſő eſztendei orſzáglásábann viselt dolgait továbbá így adják-elő:

„ Könyvek irásának látſzik ſzabadúlta tsudának. (59)
Ebben hát mit akar? Népe javára takar.

Lenni ha meg-kell mert annak, hogy könyvre tegyünk
ſzert,
Jobb, kíntsünk vegye az, a' ki Sasunkhoz igaz.
Mint edgy elmés ſas, nem hagyja, hogy el-vigye farkas
Féſzke takarmányját, s foſztani ebbe fiát.
A' vad ſertések' meg-ölési-is épp' ide néznek: (86)
Nem fiak ők; ne vegyék hát fiaid kenyerét.
Hát mikor a' népnek külömbſégére ſe néznek
Két ſzemeid: mit akarſz? Kíntset ezekbe takarſz.
A' Vallás, látod, nem Polgárſág: de botsátod
Minden helyre fiad', a' ki le-téſzi dijad'. (81. 99.)
A' bújdostakat-is haza hívtad; mert ſzemed azt-is
Látta: haſzont okozó, nép erejére való. (88)
A' mibe nem néznéd, hogy néped' előbbre vihetnéd,
Nints olly ſemmi dolog, hogy-ha előbe forog.
Két ſzemed, olly ſintsen, mellyet maga meg-ne te-
kintsen,
Óh melly ritka kövek a koronába ezek!
A' nagyokat látod; de az aprókat ſem utálod.
Nagy Jupiternél érſz többre, kitsinyre le-térſz.
Nagy dolog a' Vallás. Jobban-is látſz bele, mint más.
A' Bullákat adod közre; ha helybe hagyod. (28.)
Nagy dolog a' tudomány, terméſzetbéli találmány:
Gondodat ebbe Budán látja, ki él ez-után. (44. 69)
Nagy dolog, a törvényt nem érteni, mert ezer örvényt
Hoz. Hát azt akarod, hogy magyarázza karod. (42)
A' jobbágyokat-is meg-hányja gondod, urát-is.
Mit tegyenek, vegyenek, véſzik eſzekbe Csehek. (84)
Nagy dolog, óh Nagy Sas! mind ez, vagy a meny-
nyibe jártas.
Itten meg de nem álſz; nagy ſasi módra le-ſzálſz.
Kisſebb dolgokat-is nézelleſz, s majd igazítſz-is:
Bétsben a' kenyerek ebbe tanúk legyenek. (31. 35.)

Óſtria

Óſtria ſem téſzen tagadáſt, azt jól tudom, ebben:
Mit vegyen a' Pap mert bérbe, kezed ſzaba ſzert. (26)
Aſzſzonyi nemt illet mind kender, mind az etsellet;
Rá gondod még-is: látja ſzegény Magyar-is (62.)
Tiſzta ruhát ki visel, mit eſzik, vagy hol hever éjjel;
Antverp-en ſzeretéd látni vitéz gyerekét. (64)
Még Buda várba ſe vólt Koronádnak olly alatsony bólt,
Mellyben bé-nem fért hív Magyarok javokért.
Orvos-Pap-Tár-ház, Nemes ifjú, gyermeki ſok ſzáz,
A Gellérti kapú, ím lehet ebbe tannú. (69)
Sok vala Lejdában olly köz ház, a' ki magában
Hogy Tsáſzára vagyon, látta s tsudálta nagyon. (58)
Föld üregében-is le-botsátkoztál közel ottan. (64.)
Óh nagy üreg kedvezz! Ládd Koronás Fejed ez!
Ez különös benned: különös mindent-ſzeretésed:
Egy módon ſzereted mind, ki valóba hived.
Orſzághoz látó Kaunitznak nagy ſokat érő
Pikſisedet nyújtád, nagy ſzereted' mutatád. (25)
Köz katonát pénzzel tiſzteltél, Tiſztet ebéddel.
A' vítézt ſzereted, mint magad-is fejezed. (76)
Hóltát-is ſzánod bőlts embernek, ha tsudálod
Hantját. Grótius itt hólta után bizonyít. (57)
A' Pórt-is ſzereted: Hlopetin bírája felőled,
A' kihez el-küldéd Orvosod', itt bizonyít. (79)
Tót orſzág ſzélin s Horvátſág vége vidékin
Látja a Pap nyilván, hogy ſzeretetbe vagyon,,, (95)

A többit más üreſség alkalmatoſſágával fogjuk bé-iktatni.

4. *Holmi.*

Az Hollándusok még nem határozhatták-meg magokat, hogy a Francziával nyilván való ſzövetſéget vetettek vólna. Sőt inkább ottan-ottan tsak-mind azt rebesgetik, hogy az Ánglusokkal meg-fognak békélleni, Az-is meg-lehet, hogy ſem ebből, ſem amabból nem léſzen ſemmi, hanem mind addig húzódik, halaſz-

tódik a dolog, míg a hadakozó felek mind öszve-nem békéllenek.

Nem helyesſen vélekedtek a minap, a kik azt gondolták, hogy az Ámérikai tartományokra való gondviselés (*Americæ Status Secretariatus*) más Miniſtériumbéli méltóſággal egygyüvé fog ſzerkeztettetni. Mert tovább-is külön hagyatván, *Ellis* Urra bízattatott. *Germaine* Ur pedig, azon tiſztſég helyett orſzágos fő méltóſágot kapott. Az honnan könnyű meg-ítélni, hogy az Ánglusok még ſzámot tartanak Éjſzaki Ámérikára. De az-is igaz, hogy moſt hajlandóbbak az elpártolt tartományokkal való békéllésre, mint ennekelőtte. Azonba ha ez jó ſzerivel meg-nem lehet, kéſzek új ſzerentsét próbálni. Hihető, hogy Minorka ſzigetnek el-veſztése valahogy reá fogja őket bírni a közönſéges békeſég-ſzerzésre, hanem-ha moſt-is igaz talál lenni, a mit felőlök mondanak, hogy a veſzedelem nem hogy meg-tsüggeſztené, ſőt inkább még annál bátrabbakká téſzi őket.

A Pruſſus Király egygy fő tiſzt-viselőjét, Görne Urat ſzoros ſtrázsa és kemény ſzám-adás alá vetette. A ſóval való kereskedésnek igazgatásbann vádoltatik valamelly hűſégtelenſéggel.

A 19dik levél úgy el-nem mehetett, a mint elkéſzűlt vólt. Változtatni pedig, vagy-is bátorſágos túdósításokkal pótolni hamarjábann nem lehetett. Az az oka, hogy moſt ez 20dikkal egygyűtt küldetik. Az el-múlt eſztendőbéli levelekhez való közönſéges titulus és mutató tábla már kéſz. A midőn a borítékok mind ki-léſznek nyomtatva, azt-is meg-fogjuk küldeni. R.

Po'sonbann,

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferecznél.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Böjt más-havának 13dik napjánn,

Szerdánn költ

21dik *LEVELE.*

---

1. *Erdélyi túdósítáſok.*

„Torda Vármegyében, Torotzkó nevezetű jobbágy városra, amaz híres Torotzkai vasat termő helyſégre, mind ez ideig télnek idején igen nagy bajjal lehetett fel-menni. De ezen eſztendőnek elſő hónapjában Pál-Fordúlásáig annyira meg-igazíttatta a Méltóſágos Gróf, Torotzkai Zſigmond Cs. K. Komornyik Ur ő Nagyſága maga jobbágyjaival, jobbágyjainak és az egéſz Hazának ki-mondhatatlan nagy haſznára, az Enyed felől fel-menő, és kőſziklák között nyilt, bajos, köves útat, hogy terhes ſzekerekkel és hintókkal-is bátorſágoſon lehet már járni. Erre pedig vitte a Méltóſágos Grófot mind a közönſéges jónak elő-mozdítására tzélózó ſzándéka, mind pedig az, hogy Atyjaſiaihoz télben-is, telelő helyén ſzerentséje lehesſen: a minthogy moſt, edgyetlen edgy kedves Pál nevezetű Fiának neve napjára, Torotzkóra igyekező ſzándékjokat meg-értvén kedves Teſtvéreinek, maga az tiſztelt Gróf elejekbe ment az újjonnan tsinált útakra, és hogy azon nagy meſterſéggel vágott útnak híre annyival-is nagyobban ki-terjedjen, trom-

bita ſzóval és ágyúzásokkal késértette-bé kedves Teſtvéreit, „

„ Ebben az eſztendőben, az Hazát kereſztűl folyó vizek háromſzor fagytanak-meg az hideg miatt; és az elmúlt hónapnak elsőbb Heteiben ollyan nagy hó hullott, minéműt majd ez a nyombéli ember nem ért. Mellynek kemény hidege miatt, és a múlt nyári hévſég miatt, a marhának való takarmány, ſzéna és ſzalma, ollyan ſzűkibe vagyon, hogy találkoztak olly ſzűkös emberek, kik marhájoknak fele réſzét jó ſzívvel által-engedték vólna azoknak, kik más fele réſzét tavaſzſzal, mikor fü léſzen, épen, jó erőben, kezekbe adták vólna. De a takarmánynak ſzűk-vólta miatt, nem találkozik olly ember, a ki magára vállalja ezen dolgot. Az épületek, mellyek ſzalmával vagy náddal fedettek, azoknak ſedeleik mind le-hányatnak, és az éhezett barmoknak adatnak. „

✡ Efféle gyakorta történik a két Magyar Hazábann; kétſég kívűl nem egyéb okból, hanem hogy mindent tsak az egygyügyű terméſzetnek jó-vóltára hagyunk, nem tudván vagy nem akarván az ő bőſéges adományjait gyarapítani avagy önként való erőlködését emberi munkával ſegéteni. Más, még pedig ſokkal ſoványabb orſzágokonn, a hol a réteket öntözni ſzokták, s (a mint a földnek és az időnek mívólta magával hozza) külömb-külömbféle, takarmánynak-való magot vetnek, illyen ſzűkülésnek hírét-is alíg hallani: de nem-is telel ott a marha ſoha tsupa ſzalma mellett, azért jobb erőbenn-is vagyon, több haſznot-is hajt, mint nálunk. Néhol ugyan-tsak már itt-is kezdik laſſan-laſſan azoknak példájokat követni.

„ A közelebb múlt Fárſángi napoknak tsak-nem a vége felé, Nagy-Szebenben a Bál-házban, edgy éjtſzaka 12 óra tájban, mikor a Bálozók leg-vígabban vólnánának, valamennyi gyertyák égtenek, egyſzer-s-mind meg-aluttanak; éppen edgy maradt-meg világolva azon rejtekben, a hol a Bál gazdája a pénzt bé-ſzokta ſzedni a Bál-házba menőktől. „ — Nints kétſég benne, hogy ſok gyenge hitűek ebből külömb-külömbfélét ne jövendöltenek légyen.

2. *Magyar órſzági tudósitások.*

Szatmárról. „ A melly meſterſéges roſtáról már két ízben emlékezet tétetett, annak találója, nem *Dombi* (a mint a 15dik Levélben tétetett-ki a neve) hanem *Dobi Mihály*, Csengerben ſem lakott ſoha, nem-is ſzántó-vető ember, hanem még gyermek-korában Gomb-kötő meſterſéget tanúlt, ide való lakos. Csengerben való lakása pedig, talám onnan tulajdoníttatik nékie, hogy egy Sváb Csengerből Szatmárra jövén, ezen meſterſéget meg-lopta, s már valami koporsó formát ő-is ſzokott galyabítani. Kire nézve Dobi Mihály moſt illy verſet ír a maga tsinálta roſta óldalára, a mint tudhatta: =

„ *Dobi Mihály Szatmárt vette elméjébe — Ezer hét ſzáz*
„ *hatvan kilentz eſztendőbe. — Egy pór Mólnár itten lopva*
„ *tanúlt ebbe; — Sok roſzſz munkát botsát-ki az én nevem-*
„ *be* „ s a t. Ezt azért írja reá tsak, hogy amaz, elkapſalván munkáját, roſzſzat tsinálván neve alatt, ſokſzor meg-pirította ortzáját. Eleinte pedig így írta reá a nevét: *Michael Dobi naturalis Horologiarius a Civitate Sz. Németi.* — Egyébaránt nem tellyesſéggel új találmány ez, hanem így vagyon eredeti:

„ Nem régiben a felső orſzágokról, Akadémiákról meg-jő egy tanúlt ember, a ki Dobi Mihály előtt beſzélli a többek között, hogy Genevában illyen s amollyan roſtát látott. Ez az ember, kinek-is ollyan eſze vagyon, hogy a mit avagy-tsak a két füle meg-hall-is, a két keze pontba tellyesíti, ſőt mondhatom, hogy még nagyobb tökélletesſégre viſzi, azt eſzébe vévén, idő fordúltá-

ban majmozni kezdi; gyakor próbája által annyira ki-is tsinálja, hogy kevés idő járta alatt a fent említett T. Férjfiú ítéletit-is feljebb haladta, s külömb roſtát tsinált, mint a felſő orſzágokon láttatott. És már orſzágſzerte terjed munkája mind Magyar mind Erdély orſzágban. Az hírül vitt Debretzeni Deáki Kollégiumban lévő roſtát-is ez az ember adta ajándékba. Ebbéli tsinálmányjának állása pedig, és minden zege-zuga ekképpen vagyon:

„ A roſtának hoſzſzaſága két réſnyi; olly négy kereke vagyon a drótozáſon belől, mint a kerekes guzsalynak, eſztergáros, három hat-ſzegű tsillaga, példának okáért: 6 ſzegeleti van mind a keréknek mind a tsillagnak; a 6 ſzegeleten mind annyi két újnyi vaſtagſágú deſzka vagyon nyújtva, melly téſzi a fent említett hoſzſzúſágát; s ezen deſzkában van a drótolás. A garadja felől való réſzi, ſzéleſebb gömbölyűſégű, mint a régi féle. És ez tselekſzi már, hogy a búza le felé ſieſſen. Mert ſúgár lévén a végi felé, lellyebb áll, Ez a hoſzſzú eſzköz drótokkal környűl vagyon vonva, még pedig öt réſzben, de folytában (*continuo filo*); úgy hogy az elſő réſze ſűrűen, a máſik nem olly ſűrűen, az harmadik ritkábban, a 4dik leg-ritkábban, az ötödik annál-is ritkábban vagyon drótolva. E' ſzerént az elſő tsatornán hull a reptze s por; a máſikon vadótz s apró föld, fü mag; az harmadikon rozs, konkoly; a negyediken tiſzta búza; az ötödiken a végin a ganéj, vagy a ſzérűről fel-vágott darab föld, vad borsó és kígyó hagyma. Az egéſz kereke ezen roſtának 48 darab fából áll; a garadja a tekerő végin ſzinte olly forma, mint a malombéli. Maga az egéſz alkotmány 4 lábon áll; 4 ſzegeletű tokja van, élés láda formára, de tsínos; 50 köblöt meg-lehet rajta egy nap roſtálni. — Ennek a ſzerzője, gomb-kötő meſterſéget tanúlt;

núlt; de e' mellett órás, lakatos, aſztalos, eſztergáros, és egyéb afféle meſterſéget-is tud.

„ Ugyan ő még más újjabb ſzabású roſtát-is talált, melly háromſzorta meſterſégeſebb az elébbinél. Ennek a rejtekében ollyan fúvó vagyon, melly a roſtának tekerésével mozog, és úgy ki-fújja a roſtába folyó búzából a port és egyéb könnyű holmit, hogy midőn a drótos roſta-kerékbe megy ſok ezerenként, úgy annyira öſzveſzedi a leg-ſzebb és nagy ſzemű búzát, mintha arany mértékkel mérnék edgyüvé, és minden, búzában lévő jóſzágot külön hány. Szinte ennek-is 5 oſztályjai vagynak, mellyek az elébb meg-írt mód ſzerént hullatják a ſzemet vagy ſzemetet, de jobban meg-kálömböztetve.

„ Az említett 1769dik eſztendőtől fogva tsinált 138 roſtát; kiknek tsinált, azt ſok vólna elő-ſzámlálni Míg belé nem kapott jól, az ára vólt 20 Vonás-Forint, az-után 25; moſt már 30, s 34, 50, 60 Rénes Forint.„

Peſtről. A lágy idő, melly a minapi kemény hideg utánn következett, még az el-múlt hónapnak 28dik napjánn el-indította innet a jeget, mellyenn egy-néhány napokíg a Dunánn által mennek vala. El-indúltában egyéb kárt nem tett, hanem hogy a hídhoz való karókat magával el-vitte. Már ezen hónapnak 3dik napjától fogva, hajókat-is látni erre felé jöni.

Pozsonnál a Dunánn való járó híd, közelebb múlt Szombattól fogva bé-vagyon kötve. A víz, melly ſok ideíg igen kitsiny vólt, közép-ſzerű nagyſágát már alkalmasént el-érte.

Kegyelmes Urunk ő Felſége nem régibenn egy néhány ſzegény gyermekeket méltóztatott Ó-Budára a a ſelyem-míveknek meg-tanúlása végett küldeni. Melly is az el-múlt hónapbann többek között Sopron városának hírré tétetvén, egyſzer-s-mind meg-jelentetett, hogy ő Felſégének kedves dolgot fogna a város tselekedni,

ha maga réſzéről azon végre haſonlóképpen némelly ſzegény gyermekeket Vallásra való tekéntet nélkül oda küldene.

3. *Külföldi dolgok.*

Ezen moſt folyó hónapnak 7dikénn a Pápa Követe, Garampi Ur, Bétsből Goritzára (Görtzre) útnak indúla, olly ſzándékkal, hogy ottan Ő Szentſégét, az erre felé útazó Pápát meg-köſzöntvén, Béts fő-városába kéſérje. — Közönſégesen azt tartják, hogy Ő Szentſége, Józſef napjára Bétsbe fog érkezni.

Négy rendbéli levelek vagynak az utóbb költ Bétsi újſág-levelek mellé ſzerkeztetve, Ő Szentſégének Bétsbe való útazását illetők. Az elſő, a Szentſéges Pápától még Karátſon havának 15dik napján íratott, és a Felſéges Csáſzárnak valamelly előbbi (Mind-Szent havának 6dik napjánn költ) válaſz-levelére való feleletet foglal magábann. Ennek eleje arról ſzóll, hogy Ő Felſége az Olaſz tartományjaibann lévő Püspökſégeket, Apáturſágokat és Prépoſtſágokat, mellyeket eddíglen a Római Sz. Szék ſzokott vólt adni, (*conferálni*), ennek-utánna maga akarja az Ő Felſége alatta-valóknak oſztogatni; utóljánn pedig jelenti Ő Szentſége, hogy erről s több effélékről ſzemélyesen kívánna Ő Felſégével Bétsbenn beſzélgetni. A máſodik, a Csáſzárnak erre való válaſzſza. Ez, Bóldog-Aſzſzony havának 11dik napjánn íratott. — Az harmadikbann, melly Böjt elő-havának 9dik napjánn költ, a Pápa az eránt való örömét jelenti, hogy minél hamarébb alkalmatoſſága léſzen, bőſéges jó-akaratú indúlatjainak ſzemély ſzerént való ki-nyilatkoztatására. Minthogy pedig Ő Szentſége ezen levelébenn azt-is írja vala, hogy a maga Követe házánál ſzándékoznék ſzálláſt tartani; Ő Felſége viſzont a negyedik levélbenn több kéſz ajánláſok között kéri, méltóztatnék Ő Szentſége minél gyakortább lehető egygyütt-lételnek okáért, az Udvari várba béſzállani.

Igaz

Igaz mondás az: hogy az ember, azon ſzem-pillantástól fogva, mellybenn lenni kezd, ſzinte a koporsóba való ſzállásának idejéig, az eleve bé-vett véleködéseknek és ſzokásoknak rabja, mellyek miatt ſem élnie ſem meg-halnia nem lehet a terméſzetnek ſzabad folyása és izgatása ſzerént. Miként kénteleníttesſék gyakorta élve-is meg-halni, arról illyen nevezetes példát írnak Franczia orſzágból. Felſő Normandia tartománybann *Laigle* nevezetű városhoz közel, egygy 30 eſztendős ember, ſúlyos nyavalyájábann már vonaglani látſzott. Tsak hamar az-utánn, hogy ſemmi mozgáſt rajta nem vevének éſzre, fogják magokat, s mind azon ſzükſégtelen és helytelen dolgokat rajta-is el-követik, a mellyeket az hóltakonn el-követni ſzoktanak. Az ortzáját poſztóval bé-fedik; (*hogy, ha ne-talám akarna-is, lélekzetet többé ne vehesſen*) egy-néhány óra múlva ſzáját s órra lyukait ſzöſzſzel bé-dugják; a teſtet az-utánn gyóltsba takarván, ſzoros koporſóba be-ſzorítják és a pitvarba helyheztetik. Jő a Pap; el-viſzik hólt gyanánt az élő embert. Az halottat vivők azonba melegſéget érezvén a vállaikonn, le-téſzik a közelebb lévő háznál; meg-nyitják a koporsót, ki-véſzik a dugaſzt a ſzájából; s imhol lélekzetet véſzen a halott, s több nyilvánſágos jeleit-is mutatja eleven-vóltának. A feleſége, örömébe reá esdeklik. De tsak 2 óráig tarta az öröme. Mert a temetésre való kéſzület közbenn ſzenvedett kínok miatt, többé az Ura meg-nem élhete.

R.

Különös tudósítás.

N. *Erdély Orſzágának*, néhai nevezetes Férjfiú *Bethlen Farkas* által íratott, és az el-múlt Százban réſz ſzerínt ki-nyomtattatott *Hiſtóriája* annyira meg-fogyván, hogy nagy árronn-is aztat meg-ſzerezni alíg lehet vala;

vár-

várva várta Hazánk-fiainak nagyobb része, ha talántám a' meg-nevezett, és örökké-valóságot érdemlő Históriá újonnan ki-nyomtattatnék. Hazánk-fiai kívánságoknak eleget akarván tenni, az írt Históriának ki-nyomtatását magamra vállaltam. Az egész Munka, tudnia-illik mind azon rész, melly már az el-múlt Százban nyomtatásban ki-jött, mind pedig azon darab, melly akkor el-maradott vólt, és tsak kézi írásokban imitt amott találtatik, foglalja magában Erdély országának 1526dik esztendőtől fogva 1609dik esztedeig történt dolgait. Ezen egész Munkát hat Szakaszokba (*Tomusokba*) osztottam, és már az első Szakaszt ki-is botsátottam, tellyes igyekezettel azon lévén, hogy az hátra lévő öt Szakaszok-is ez 1782-dik és a következendő 1783dik esztendőnek el-folyások alatt közönségessé tétessenek. Hogy pedig olly nagy Munkának ki-adására könnyebben reá érkezhessem, az elő pénz szedésről (*Pränumeratióról*) gondolkodtam, és eztet így intéztem-el, hogy a kik mind a hat Szakasznak az árrát előre le-tenni nem sajnállják, azok az egész 6 Tomusbéli munkáért nem többet, hanem tsak kilentz Német Forintokat fizessenek; a kik pedig Szakaszonként több ízben szerzik-meg magoknak, azok Szakaszszát két Német Forintnak alatta az után meg-nem szerezhetik.

Az előre való pénzt az én Szebeni Könyves Bóltomon kívül-is ezen Helyeken lehet le-tenni. Ugymint:

Bétsben, *Trattner* Tamás, *Græfer* Rudolf, és *Ciochino* Ádám Uraiméknál;
Posonban, *Landerer* Mihály Uramnál;
Pesten, *Veingand*, és *Köpf* Uraiméknál;
Kolosvárott, a Reformátum Kollégiumban *Kaprontzai* Ádám Uramnál;
N. Enyeden, *Kováts* Jósef Professor Uramnál;
M. Vásárhelyen, *Basa* István Professor Uramnál;
Sz. Udvarhelyen, *Kis* Gergely Professor Uramnál.

Hochmeister Márton

Cs. K. Privilegiált Szebeni Könyv-nyomtató és Könyv-áros.

Po'sonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoston Ferenczénél.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Böjt más-havának 16dik napjánn,

Szombatonn költ

22dik *LEVELE.*

1. *Hadi történetek.*

Minorka szigét várának meg-vétele, mellynek napját a minap nem jelenthettük, közelebb múlt Böjt elő-havának 4dik napjánn történt. A várőrizö Ánglus Katonaság meg-adta ugyan magát fogva: mindazáltal nem úgy, hogy a köz Legénység Spanyol országba vitessék, a mint a minapábann hírűl adatott, hanem olly okkal móddal, hogy ezek-is, valamint szinte a Tisztek, hajókonn Angliába küldessenek; de azonba mind addig, valamíg ki-nem váltatnak, Spanyol ország és annak Szövetségesei ellen ne légyen szabad szolgálniok. Az idegen nemzet-féle lakosok, úgy-mint Görögök, Korsikabéliek s egyebek, hasonlóképpen el-botsáttattak. Addig-is pedig, míg ezek Livorno révpartjához, a Katonák pedig Angliába érkezendenek, a várbann maradott élés-házokból fog nékiek az életre valójok ki-járni. Sőt mind ezek felett még az-is megengedtetett a Katonáknak, hogy egygyet-másokat magokkal el-vihessék. — Az honnan meg-tetszik, hogy *Murray* Uram nem jutott vólt még akkor utólsó szükség-

re, a mikor a várat fel-adta. Alíg, ha ezért otthonn ſzámot nem veſznek tőle. Leg-alább az Udvarral ellenkező néptől úntíg leſzſz, mit hallania. — Azt mondják, hogy a Vicé-Kommendáns nem akart reá állani a vár fel-adására, azt vetvén okúl, hogy még lehetett vólna egygy ideíg óltalmazni; noha a kegyetlenűl uralkodó betegſégek miatt nagyon meg-fogyott vólt már a bennt lévő ſereg.

Krillon Hertzeg Úr, ebbéli diadalmával leg-főbb rendű méltóſágot nyert Spanyol orſzágbann. A Spanyol ſereg, melly annak vezérlése alatt vítézkedett, *Gibraltár* vára alá haza küldetett. A Francziák pedig ottan meg-maradtanak; de hihető, nem olly véggel, hogy azt a ſzigettel egygyütt magoknak tulajdonítſák, mint 1756bann, a mikor azt egyedűl magok meg-hódoltatták. Az Ángluſoknak ugyan nem láttatik moſt a ſzerentse úgy kedvezni, mint az előbbi háborúbann, hogy azon ſzigetnek viſzſza-nyerését többé reménylhetnék. Tulajdonképpen úgy-is nem ő hozzájok, hanem Spanyol orſzághoz tartozott. Tsak az 1708dik eſztendőbenn tették vólt azt az Ángluſok magokévá. Kiknek az 1713bann tartatott Ütrechti békeſég-ſzerzés *Gibraltár* várával egygyütt meg-is hagyta. De már úgy látſzik, hogy emezt-is el-fogják veſzteni; ha ſzinte nem fegyver által-is, leg-alább a meg-lejendő békéllésnek alkalmatosſágával. Meg-válik az-utánn, ki bírodalma fog véle bővűlni. —

— Egyébaránt önnön magábann vétetve egygyik ſem ér igen ſokat; s talám több a reá való költés, a jövedelménél. Minorkának hoſzſza 12 mért-földet, ſzéleſſége fele-anynyit téſzen. A' földe nem olly igen fovány; de a népe mód nélkűl dologtalan: ez okból ſem kenyere, ſem ruhája nintsen, ha tsak másunnan nem viſznek nékie. A' felől mindazonáltal mind Gibraltár, mind

mind pedig Minorka nagy haſznokra vólt az Ánglusoknak. Gibraltárt néminémű-képpen a Közép-tengerenn való ki-s be járás kúltsának mondhatni. Minorka ſziget haſonlóképpen ſokat ſegéti a Közép-tengerenn való kereskedést. Mert fekvéſe-is arra nézve igen alkalmatos, ki-kötő helye-is ſelette jó vagyon. Főképpen pedig háború idejében azt a haſznát vették az Ánglusok, hogy a Franczia és Spanyol orſzági hajókat ott körűl belől ſzabadon kapdoſtatták. S ugyan ebbéli kártételek vitték reá a Spanyol Királyt, hogy annak megvételét egyebek ſelett ſürgette. E' ſzerént tehát már mint-egygy ki-ſzoríttattaknak vélhetjük az Ánglusokat a közép-tengerenn való kereskedésből. Ezt jobbára tsaknem egéſzſzen maga bírſoka alá vette a Franczia; jóllehet a Svédekenn és Dánusokonn kívűl a Csáſzár és Magyar Király tartományjai-is kezdettek abbann réſzesűlni.

Külömben-is arról mindenha emlékezetes léſzen ez a moſtani háború, hogy a kereskedésnek folyamatját egéſzen meg-változtatta. Az Hollándusoknak, a kiknek minden jövedelmek és hatalmok nagyobbára tsak abból vala, már moſt igen kevés réſzek vagyon benne. Azon nemzetek, a kikenn ennek-előtte nyerekedtenek, ki-vévén a Lengyeleket és Helvétusokat, mind magok hordják immár a magok és mások ſzükſégére való portékákat. Az Éjſzaki Ámérikaiak, a kiknek ez-előtt mindent egyedűl tsak az Ánglusoktól kellett venniek, ezeknek portékáikat tílalom alá vetették, helyekbe pedig többek között fő-képpen a Francziákat édesgették magokhoz, s a' mellett magok-is ſzéltibe járják a tengereket. — Mind ezek felett jegyzésre méltó dolog, hogy a kereskedés dolgábann moſtan meg-lett változások, nem tsak ideíg óráig tartandók, hanem (emberi ítélethez képest ſzólván) ſok ſzáz eſztendőkig fenn-

maradandók: mivel a leg-hatalmasſabb Fejedelmeknek öſzve-ſzövetkezések által vagynak meg-erősítve. Hogy ezek ebbenn a dologbann mind egygyet értenek, megtetſzik az, a többi között a Bétsi Udvartól való Követſég Székrétáriusſának minapi jelentéséből, mellyet az el-múlt hónapnak 15dik napjánn az Hollándiai Közönſégnek Fő-rendei előtt teve. Melly-is abból állott, hogy ő Felſége, a Császár, az hadakozó Királyoknál lévő Követeinek meg-hagyta, hogy mindenekbenn, valamellyek a nem hadakozó Hatalmasſágoknak hajózásokat és kereskedéseket illetik, az az eránt egybe-ſzövetkezett Udvarokkal egygyet értſenek, és közösképpen pártjokat fogják, ha valamellyiknek az hajózóknak hatalmaskodások ellen panaſzſza találna lenni.

Úgy de mit ſzóllanak az Ánglusok és Hollándusok az ő ſzer felett való meg-alázódásokhoz? Sopánkodnak, zajognak; de nem egyféleképpen. Tsak abbann haſonlók egymáshoz, hogy mind ezek, mind amazok, egygyeránt az orſzágot kormányozó fő urakat okozzák. Az Hollándusok azonn kívűl ſem nem végeznek, ſem nem tselekeſznek ſemmit, hanem mind-tsak időtől várnak. A Braunſvajgi Hertzeg dolgát, (a ki az örökös Helytartó Fejedelemnek Tútora vólt, s az Amſterdámiaktól tavaly igen ſúlyos vádokkal terheltetett) újra elő-vették, de hihető, hogy azon módonn, meg-nem határozva ismét félre téſzik. Valamelly képenn, mellyet Ámſterdámbann mindenek ſzeme láttára hordoznak és árúlnak, imígyen vagyon Hollándiának moſtani állapatja le-ábrázolva. Egygy oroſzlány (ez a 7 öſzve-ſzövetkezett tartományoknak tzímere) a földönn fekſzik ki-nyújtózva, és olly igen el-erőtelenedve, hogy a tegzet, mellybenn-is el-vásott ívek vagynak, már alig tarthatja; körűlötte három ember karddal forgolódik, az egygyik Oroſz, a máſik Svéd, az harmadik Dánus öltözetbenn; ezek a bőrit

rit le-fejtvén, abbann oſztozni kezdenek; a hátánn pedig egygy kakas a ſzárnyaival tsapdoskodik és kukorékol. Az oroſzlány azonba tsak fájdalmát mutatja. —

— Koránt-is másképpen viselik magokat az Ánglusok. Ezek mind pénzt mind egyéb kéſzűletet bővön ſzolgáltatnak az hadakozásnak folytatására. De a' felől imitt amott nem tsak az orſzág gyűlésenn, hanem azonn kívűl-is, nevezetesen Hibernia orſzágbann ollyan zajgásokat és ſzövetkezéseket téſznek, hogy, ha ez ottan ſzokatlan dolog vólna, méltán lehetne nyilván való pártütéstől félni. Sok vólna mind ezeket elő-beſzélleni. Szemléljük inkább a békeſséges világnak állapatját.

2. *Elegyes tudósítáſok.*

Olaſz orſzágból. Az Oroſz Nagy-Fejedelem, Hitesével egygyütt, az el-múlt hónapnak 8dik napjánn Rómából Nápolyba érkezett; s 19dikénn még ottan múlatozott. Az előtt való nap ama híres tűz-okádó Vesúvius hegyet ment nézni, a hol-is az Ánglus Követ vala kéſérője, úgy-mint a ki azt tokſzor meg-járta s nevezetes könyvekbenn meg-is írta.

A Szentſéges Pápának útra való kéſzűleteiből úgy ítélnek, hogy Bétsbenn a nagy Templombann tellyes pompával való Misét fog ſzolgáltatni. Mert minden Fő-Papi köntöseit, a hármas koronáját, két drága ékeſségű füveggel és két arany pohárral egygyetembe magával el-hozza. Annak-felette a 4 Német Kárdinálisok ſzámára 4 Kárdinális Kalapot-is hoz, hogy ne kellesſék azokért önnön ſzemélyekbenn Rómába menniek. Ő Szentſége ebbéli útazásának emlékezetére 8 ezer arany pénzeket veretett. Ezek mind el-fognak ajándékoztatni: 15 Tallért ér egygyik-egygyik. Egygy felől Sz. Péter és Pál Apoſtolok képei vagynak, más felől Ő Szentſége képe látſzik rajtok. Úti költſégre 80 ezer Tallérok vétettek a közönſéges kintsből. Minden

Poſta állásonn 40 lovak állanak kéſzen. A Romábann lévő Követeknek mindnyájoknak eleve meg-jelentetett Ő Szentſége ſzándéka. A Velentzések bírodalmábann olly rendelések tétettek, hogy mindenütt, valahol Ő Szentſége meg-fordúland, kéſz udvarlást találjon. Római hírekként, Ő Szentſége az eránt különös végezést méltóztatott tenni, hogy, ha Roma városánn kívül megtalálna halni, a jövendőbéli válaſztásnak még-is Rómábann kellesſék meg-lennie. Mindenestől egygy, kettő híjján 30 ſzemélyekből áll az egygyütt útazó ſereg; kik közűl *Konieſſini* és *Galetti* Püspök Urak, mint leg-főbb rendűek, Ő Szentſégével egygy hintóbann űlnek. Elől két Kurér lovagol. Az hintóknak 6 a ſzáma.

Bétsből. A Cs. és Ap. Királyi Felſég ezen Böjt más-havának kezdeténn illy ſzókba foglalt Parantsolatot méltóztatott az Alſó-Óſtriai Tanátshoz botsátani: „ Minthogy értésére lett Ő Felſégének, hogy imitt amott némellyek a Kereſztyéni Tolerántzia eránt való Kegyelmes Fejedelmi indúlatokat ſzinte ellenkezőképpen magyarázzák, és a Katholikus Vallás ellen réſz ſzerént ſzóval, réſz ſzerént pedig tselekedettel néminémű illetlenſéget mívelni méréſzlettenek; ez-okáért efféle nyúghatatlankodásoknak minden további ki-fakadásokat meg-gátolni igyekezvén, következendő rendet méltóztatott ſzabni, mellyhez képeſt nem tsak maga ezen Tanáts által-hághatatlanúl magát alkalmaztatni, hanem az alatta lévő Környékbéli-Tiſztſégeket, Magiſtrátusokat és Bírákat-is túdósítani tartozzék, hogy tudhaſsák, efféle történetek eránt mi tévők légyenek, és mit kellesſék a népnek meg-parantsolniok. „

Ezen rend-ſzabásnak tzikkelyjeit jövő alkalmatoſsággal fogjuk hívűl adni.

A Zſi-

A Zſidók felől való Felſéges Rendelés ſzerént, Erdélybenn olly parantsolat hírdettetett, hogy az orſzágbann ſzéllyel lakozó Zsidók ennek-utánna mind egygyütt Károly-Fehjérváratt lakjanak, s gyermekeiket a tanításnak bé-vett rendi ſzerént tanúltaſsák.

Kegyelmes Urunk Ő Felſége 50 Magyar és Német Gyalog Regimentek ſzámára eſztendőnként 100 ezer R. Forintot rendelt, a' végre, hogy minden Regimentnél 48 gyermekek, a kiknek atyjaik katonák vóltak, vagy most-is azok, illendőképpen neveltesſenek és taníttaſsanak. Ezen igen kegyes végezésnek az a tzélja, hogy a Regimentek ſzámára jó Al-Tiſztek kéſzíttesſenek.

✡

Ama valóbann nevezetes Bethlen Farkas Hiſtóriájának újonnan való ki-nyomtattatása felől ſzólló hírdetéſt másod ízbenn, ſőt majdan harmadſzor-is bé-kell iktatnunk; mivel úgy kívántatott. Ugy tetſzik, hogy a munkának jeles-vóltát meg-gondolván, ezt meg-is tselekedhettük; bátor egyéb hírdetéseket kétſzernél többſzör nem ſzoktunk ujſág-leveleinkbe bé-nyomtatni. Kérjük az Olvasót, ezt ne vélje papiros veſztegetésnek. R.

Különös túdósítás.

N. *Erdély Orſzágának*, néhai nevezetes Férjfiú *Bethlen Farkas* által íratott, és az el-múlt Százban réſz ſzerínt ki-nyomtattatott *Hiſtóriája* annyira meg-fogyván, hogy nagy árronn-is aztat meg-ſzerezni alíg lehet vala; várva várta Hazánk-fiainak nagyobb réſze, ha talántám a' meg-nevezett, és örökké-valóſágot érdemlő Hiſtória újonnan ki-nyomtattatnék. Hazánk-fiai kívánſágoknak eleget akarván tenni, az írt Hiſtóriának ki-nyomtatását magamra vállaltam. Az egéſz Munka, tudnia-illik mind azon réſz, melly már az el-múlt Százban nyomtatásban ki-

ki-jött, mind pedig azon darab, melly akkor el-maradott vólt, és tsak kézi írásokban imitt amott találtatik, foglalja magában Erdély országának 1526dik esztendőtől fogva 1609dik esztendeig történt dolgait. Ezen egész Munkát hat Szakaszokba (*Tomusokba*) osztottam, és már az első Szakaszt ki-is botsátottam, tellyes igyekezettel azon lévén, hogy az hátra lévő öt Szakaszok-is ez 1782dik és a következendő 1783dik esztendőnek el-folyása alatt közönségessé tétessenek. Hogy pedig olly nagy Munkának ki-adására könnyebben reá érkezhessem, az elő-pénz szedésről (*Prænumeratióról*) gondolkodtam, és ezt-et így intéztem-el, hogy a kik mind a hat Szakasznak az árrát előre le-tenni nem sajnállják, azok az egész 6 Tomusbéli munkáért nem többet, hanem tsak kilentz Német Forintokat fizessenek; a kik pedig Szakaszonként több ízben szerzik-meg magoknak, azok Szakaszszát két Német Forintnak alatta az-után meg-nem szerezhetik.

Az előre való pénzt az én Szebeni Könyves Boltomon kívül-is ezen Helyeken lehet le-tenni. Ugymint:

Bétsben, *Trattner* Tamás, *Græfer* Rudolf, és *Ciochino* Ádám Uraiméknál;

Posonban, *Landerer* Mihály Uramnál;

Pesten, *Veingand*, és *Köpf* Uraiméknál;

Kolosvárott, a Reformátum Kollégiumban *Kaprontzai* Ádám Uramnál;

N. Enyeden, *Kováts* Jósef Professor Uramnál;

M. Vásárhelyen, *Basa* István Professor Uramnál;

Sz. Udvarhelyen, *Kis* Gergely Professor Uramnál.

Hochmeister Márton
Cs. K. Privilégiált Szebeni Könyvnyomtató és Könyv-áros.

Posonban,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoston Ferenczénél.

A Római Tsászári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Böjt más-havának 20dik napjánn,

Szerdánn költ

23dik *LEVELE.*

1. *Bétsi tudósítások.*

A Római Pápa útazása felöl most közelebb hírül jött, hogy Ő Szentsége ezen Böjt más-havának 14dik napjánn, *Goritzába*, úgy-mint Krajna tartománynak szélső városába, érkezett. Mihez képest hólnap utánn bizodalmason várják Bétsbe való jövetelét. A Cs. K. Birodalomnak Vice-Kancelláriussa, Kóbentzel Gróf Ur, Goritzából szinte a Velentzések tartományjokba *Pálma* városáig ment Ő Szentségének eleibe. Úgy hallani, hogy a Spanyol és a Velentzei Követek hasonlóképpen Bétsből eleibe ki-menni, és Ő Szentségét a városra be-késérni szándékoznak.

Romábann az Orosz Nagy-Fejedelmi Uraságok, Nápolyból viszsza-térvén, szinte akkor, mikor a hintóba akara ülni, bútsút vevének Ő Szentségétől, és az hintóig késérvén, szerentsés útat kívánnának.

Minek-utánna Felséges parantsolatok szerént, azon Férjfiúi és Aszszonyi nembéli Szerzeteseknek rend-tartásaik

tásaik, a kiknek életek merő elmélkedésre vólt ſzentelve, a Cs. K. Birodalombann meg-ſzűntenek; Ő Felſége az eránt, hogy minémű haſzonra ſzándékozik azoknak minden vagyonjokat fordítani, azt adatta hírűl, kogy távoly lévén attól, hogy abból leg-kisſebbet másféle — tsupa világi haſzonra fordítana, mind valamenynyit valamelly Egyházi és Papi Kíntsnek (Kasſának) fel-állítására ſzánta, a mellyből moſt a meg-ſzűnt Szerzetek Tagjaiknak rendelt fizetések adódnak, a maradék pedig és azoknak halálok utánn az egéſz jövedelem, egyedűl tsak a Vallásnak s azzal ſzorosſan egybe-kötött és tartozott felebarát javának elő-mozdítálára fog fordíttatni. Kőlt Bétsbenn, Bőjt elő-havának 28dik napjánn 1782.

A közelebb való 22dik levélbenn meg-íratni kezdett Óſtriai Rendeles, ím e következendő tzikkelyeket foglalja magábann, tudni illik:

1.) Mihelyt valamelly zűrzavar kezd támadni, azonnal meg-jenlentesſék a Nem-Katkolikusoknak, hogy ſzorosſan a Tolerántziáról ki-adatott Rendeléshez tartoznak magokat alkalmaztatni. Nints abbann nékiek megengedve, hogy egy-mást a magok helyſégekbenn avagy egyébütt ki-keresſék, hanem ki-ki, a ki a Katholikus Vallástól külömbözö Vallást akar vallani, írásbann jelentſe magát valamelly Elől-járójánál, de mindazáltal a Plébánusnak egygyütt-léte nélkűl; az elől-járók pedig azoknak, a kik magokat jelentik, az eránt tzédulát adjanak, és a Környékbéli Tiſztſégnek minden hétenn túdosítást tégyenek. A Környékbéli Tiſztſég viſzont, ha a meg-határozott ſzám meg-léſzen, a Fő-Tanátsot túdosítſa, hol s miképp kellesſék azoknak imádkozó házat és Prédikátort meg-engedni. Ezen Fő vagy-is Orſzágló Tanáts továbbá, vagy azonnal engedelmet adjon, vagy ha különös akadályt látna a dologbann, minél hamorébb jelentſe-meg az Udvarnak.

2.) Valaminthogy a Nem-Katholikusonnak az ő Lelkesméreti és hitek eránt ſzabadſág engedtetetett, úgy viſzont ők-is meg-ne merjék próbálni, hogy az ő lakos társaikat, feleſégeiket avagy férjeiket, gyermekeiket avagy tselédjeiket, fenyegetés vagy-is útálat által Vallásokra kínſzerítſék avagy hitegesſék. Ánnyival inkább

3.) Szidalmazni avagy erőſzakaskodni, más Vallásbéli Iſteni tiſzteletet meg-vetni avagy kisſebbſéggel illetni, vagy ſzinte Templomokat, képeket, oſzlopokat vagy egyéb Valláshoz tartozó külſő dolgokat bántani ne méréſzeljenek; más-külömben minden kémellés nélkűl, nem Vallásokért, hanem mint közönſéges tsendesſégnek háborgatói, és mivelhogy magok igazſágtalanúl mások lelket-esméreténn erőſzakot tenni bátorkodnak, keményen meg-bűntettesſenek.

4.) A Véndég-fogadókbann és minden egybe-gyülekezések alkalmatosſágával, mindennémű Vallásról való beſzélgetéſtől, annál inkább minden Vallás kisſebbítéstől és gyalázástól ójják magokat; mivel külömben mind ők, mind pedig a Vendég-fogadósok és helyſégbéli Tiſztek, a kik affélét meg-engednek, azért minden bizonynyal meg-bűntettetnek. A minthogy más réſzről

5) A Katholikus lakosok-is az ő tévelygő atyjokfiaihoz tellyes ſzeretetet és jó-akaratot mutasſanak, s haſonlóképpen minden Vallás felett való vetélkedésektől, anynyival inkább ſzidalmazásoktól és erőſzakoskodásoktól ugyan azon bűntetés alatt meg-tartóztasſák magokat. Ezen Felſéges Rendelést mind a Környékbéli s egyébféli Tiſztſégek, mind pedig maga a Fő Tanáts ſzüntelen jól ſzemek előtt tartſák, magát elő-adandó alkalmatosſággal az alatta-valóknak, mint Felſéges Orſzág Fejedelme parantsolatját, de minden tóldozás avagy ki-hagyás nélkűl tudtokra adják, a' mellett a falusi bíráknak és vendégtogadósoknak-is lelkekre kősék. Azonba

Először. Se gyülölséget, se kedvetlenséget azon alattok-lévőkhöz ne mutassanak, a kik egyébaránt tsendesen viselik magokat, de más Vallást tartanak; anynyival inkább jutalmokbann avagy büntetésekben e' miatt külömbséget ne tégyenek, hanem szeretséggel és szeretettel légyenek hozzájok.

Másodszor: A mikor a Nem-Katholikus lakosok imádkozás avagy olvasás végett öszve-gyülekeznek, ha egyébként tsendesen viselik magokat, ne háborgasák őket, kiváltképpen ha azt akkor tselekszik, a midőn a Katholikusok az ő Isteni szolgálatjokat tartják.

Harmadszor: A midőn valamelly verekedésekért avagy szidalmazásokért s a t. büntetni kelletik, mindenkor világoson és nyilván meg-mondassék nékiek: miért, és hogy az nem az ő Vallások miatt esik rajtok; de mindazáltal jól észbe vétessék, hogy, a hol afféle nyúghatatlankodásba egyszer-s-mind Katholikusok-is belé elegyedtek, vagy-is arra alkalmatosságot adtak, azon módonn ezeket-is kémélletlenül meg-kellessék büntetni. „

A mi továbbá a Papságnak meg-hagyatott szeléd magaviselése felől rendeltetik, azt már egyszer meg-írtuk, mikor a Cseh országi hasonló rendelést hírül adtuk.

A Protestáns könyveknek bé-vitele felől rendeltetik, hogy az eránt ki-ki magát azon-közbenn szorosan a *Censúrának* újonnan szabott rendéhez alkalmaztassa.

Végezetre a meg-kívántatott Nem-Katholikus Prédikátorok felől újra parantsolja ezen Felséges Rendelés, hogy azokat ő Felsége Magyar avagy Tessени tartományjaiból kellessék hívni. S magának azon Őstriai Fő-Tanátsnak meg-vagyon hagyva, hogy gondot tartson reá, hogy a magokat az eránt jelentő gyülekezeteknek alkalmatos, szeléd és kegyes Prédikátoraik légyenek, és hogy ezek azon módonn, valamint mostan a Plébánusok tselekedni tartoznak, a népnek a Keresztyéni Tolerántziának értelmét

telmét és Ő Felsége egyenes szándékát, illendő magamértéklésel meg-magyarázzák és jól szívére adják. — Ezen F. Parantsolat múlt Bóldog-Aszszony havának 16dik napjánn adatott-ki Bétsbenn.

Ugyan azon hónapnak 30dik napjánn, ismétlen külömb jelentés-tételeknek alkalmatosságával újjabb, külömb Rendeléseket méltóztatott Ő Felsége ki-adni, mellyeknek követése a többivel egygyött erösen meg-vagyon parantsolva. Imhol ezek azok:

1) Ne tartassék az elégséges bizonyságnak, ha egész gyülekezetek, vagy-is sokan tsoportonként jelentik magokat; hanem mind ezek a Nem-Katholikus lakosok, a kik magokat jelentették, újra a Magistrátus eleibe hívattassanak, és ottan a Püspöktől arra rendeltetett Papnak jelen-létébenn, egygyenként mind férjfiak mind aszszonyok az ő Vallások, Hiteknek ágazatjai és kétségeik felől röviden és egyenesen meg-kérdettessenek. Az illy egygyenként való jelentések rövideden fel-írattassanak, és azon Nem-Katholikusoknak eleikbe olvastassanak, mellyeknek-is mind-egygyik magát alája írni tartozzék. Az egygyütt ülő Papi Kommissárius, egyébként-is tisztiben álván, azonn légyen, hogy azokat, a kik tellyességgel tudatlanok, avagy az ő hiteknek ágazatibann tétovázók, vagy-is azon Vallás felől, mellyet magoknak választanak, semmit sem tudnak, szeléd és meg-győző szókkal, s világos bizonyításokkal oktassák, és a Katholikus Vallásra viszsza-hozzák. Hogyha pedig ollyan jobbágyok találkoznának, a kik valamelly más, a Tolerántziáról való törvénybe bé-nem foglaltatott Vallást akarnának magoknak választani, az illyenek egygy-általjábann el-igazíttassanak, meg-jelentetvén nékiek: hogy afféle Vallás meg-nem engedtetik, soha nem-is fog megszenvedtetni; hogy ő Felségének nyilvánságos akaratja s parantsolatja szerént, a Tolerántziáról való törvénybenn

meg-nevezett 3 Vallásokonn kívül egygyet sem lehet meg-szenvedni, és hogy mind azokat, a kik az 3 meg-szenvedett Vallások közül valamellyiket nem vallandják, Katholikusoknak kellessék tartani; következésképpen tehát az illyeneknek sem gyülekezeteket, sem különös Isteni tiszteletnek tartását ne lehessen meg-engedni. Mellyre-is az Elöl-járók tellyes igyekezettel gondot tartsanak. 2) Az ollyas vidékekenn, a hol a lakosok a meg-említett rend szerént az 3 meg-szenvedett Vallások közül valamellyikre állottanak, tudtokra kell adni, hogy mind addig, míg magoknak Egyházi és Oskolabéli Tanítóik léfznek, az ő gyermekeiket olvasás és írás tanúlás végett a Katholikus Oskolákba jartassák, a kereszteles, esketés és temetés dolgábann-is azon módonn, valamint eddig, a Katholikus Pap szolgálatjaval éljenek. Az Oskola-Mesterek pedig, a Normális tanításnak módjábann jól oktatottak és haza-fiak légyenek.

3) Az elö-állíttatott Prédikátorok és Oskola-Mesterek eránt parantsoltatik, hogy azokra nézve a Magistrátusok az eleinten szabott rendhez tartsák magokat, annak vizsgálásába pedig ne botsátkozzanak, hogy menynyi tehetségek légyen az alattok-valóknak, és menynyit lehessen az Egyházi Szolgák tartására adniok, hanem egyedül magokra hagyják az efféle gond-viselést.

4.) A Tolerántziáról tavaly Mind-Szent havának 13dik napjánn ki-adatott törvénynek első tzikkelye szerént kemény büntetés alatt meg-vagyon a Nem-Katholikusoknak tiltva, hogy az ő betegjeiktöl kívánt Katholikus Papnak hozzájok való menetelét meg-ne akadályoztassák. Hogy pedig ennek meg-léte tudva lehessen, az uralkodó Vallásnak elsőségeképpen kegyelmesen meg-engedi Ő Felsége, hogy a Katholikus Pap azon betegeket, ha szinte nem hivattatik-is, önként egyszer meg-látogathassa, Keresztyéni segedelmével kínálhassa, és ha a beteg a Ka-

tholikus Vallásra viszsza-térni kívánna, abbann segétségül lehessen. De a' mellett parantsoltatik, hogy ezt maga-mértéklésével, szelédséggel és Keresztyéni szeretettel tselekedje, minden erőltetéstől magát megtartóztassa, következésképpen ha a beteg, segétségével élni nem akarna, azzonnal távozzék töle. Végezetre minthogy a Vallás eránt való jelentéseknek egygyenként kell meg-lenniek, kegyelmesen rendeli Ő Felsége, hogy a hol 500 Nem-Katholikus Személyek találkoznak, ha szinte a 100 gazdáknak avagy familiáknak számok ki-nem telik-is, azoknak kivánságokra különös imádkozó ház és oskola engedtessék. „

2. *Magyar hazabéli dolgok.*

Erdélybenn a három Nemzet Rendeinek Elöl-járójává (*Statuum Præsidens*) lett R. Sz. B. Gróf Széki *Teleki Károly* Úr ő Excellentziája helyébe, Tartománybéli (*Provincialis*) Kancelláriusnak, Magyar-Gyerő-Monostori Gróf *Kemény Farkas* Úr ő Nagysága tétetett.

Nem találkoztak Erdélybenn ollyan Szerzetek, a miknéműek Ő Felsége Bírodalmának egyéb részeibennmegszűntenek. Mire nézve az odaszólló Királyi Parantsolatnak illy különös tzikkelye vagyon: „ Tudván, hogy a Mi „ Erdélyi Nagy-Fejedelemségünkbenn néhány Remetékenn „ kívül, afféli férjfiúi avagy aszszonyi rendenn lévő Szer„ zetes házak nem találtatnak; azon Mi kegyelmes aka„ ratunkat előre tudtotokra adjuk, hogy jövendőben afféle „ Szerzetes házak avagy azokhoz tartozó Személyek a „ Mi Erdélyi Nagy-Fejedelemségünkbe fel-ne vétessenek; a Remeték pedig, és az úgy nevezett Kalugyerek, akár Unitusok akár nem-Unitusok légyenek, „ mindenütt fel-kerestessenek, és azon módonn, vala„ mint az más Tartományjainkbann meg-hagyatott, el„ töröltessenek. „

A

A Brünni Újſág-levelekbenn hirlelt Erdélyi túdósítások egygy Raduli Demeter nevezetű Oláh Nemes emberről emlékeznek, hogy 140 eſzendős korábann hólt vólna-meg Három-Székbenn, közelebb múlt Bóldog-Aſzſzony havának 16dik napjánn. Ez az ember, úgy mond, Máramarosbann ſzületett, 16 eſztendős korábann Második Rákótzi György Fejedelmet kezdette ſzolgálni, annak halála utánn, úgy-mint az 1660dik eſztendőtől fogva előſzör a Bartzaſágonn, végre 52 egéſz eſztendeig Három-Székbenn lakott; ſzinte halála napjáig, hallása és látása alkalmas, ízlése igen jó vólt; tsak a lábai kezdettek valamenynyire erőteledni.

Felſéges engelemből Eſztergom városábann azon orſzágo vásárok, a mellyek eddíglen Gyerstya-ſzentelő Bóldog-Aſzſzony, és Sz. MáriaMagdolna napjainn ſzoktak tartatni, Sz. Gergely és Sz. Lőrintz napjaira rendeltettek.

A minapi kemény hidegről nem akarván több túdósításokat elő-hozni, azt az egygyet jegyzésre méltónak tartom, hogy többek között, Tót orſzágbann Ujlakhoz nem meſzſze, az el-múlt hónapnak 14dikénn egygy kóldús aſzſzony fagyott vala-meg; kit-is Nozdrovitzki János, Pálfi Regimentje-féle Hadnagy Ur, útjábann meg látván, kotsijára véve és Ujlakra vive: a hol-is lasſanként melegedett ſzobábann némelly orvoſságokkal élvén nem ſokára életre hozatott.

2. Elegyes túdósítáſok.

Bétsbenn az Áhitatos Oskolákbéli Szerzeteseknek eſztendőnként való jövedelmekhez 3 ezer R. Forintot méltóztatott Ő Felſége adni, hogy többen és könnyebben tanithaſſák az iſjúſágot.

R.

P o ' s o n b a n n,

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferenczнél.

A Római Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Böjt más-havának 23dik napjánn,

Szombatonn költ

24dik L E V E L E.

1. A Szentſéges Pápa útazása.

O Szentſége ennek a hónapnak 14dik napjánn déljeſti 3 óra tájbann *Goritz*ába érkezvén, ottan az Érſeki Palotába ſzálla; más nap tovább folytatván útját, 19dikénn *Grétz*benn, 20dikánn Najvíden (Neuwieden)-benn, 21dikénn pedig *Stuppach* várában hála.

A Bétsi Érſek és Kárdinális Úr ő Eminentziája, 19dikénn eſtve indúlt-ki Bétsből ő Szentſége eleibe. A Spanyol és a Velentzei Követek, ugyan azon ſzándékkal, úgy-mint Ő Szentſége idvezlésére, 20dikánn Béts-Újhelybe mentenek. — Magyar orſzág Prímáſa, Battyáni József Kárdinális és R. Sz. Birodalombéli Fejedelem Ur ő Eminentziája azon végre közelebb múlt Szerdánn Pozsonból Bétsbe méne. Ki-mondhatatlan dolog, melly igen meg-ſokasodott légyen már-is Bétsbenn a Szentſéges Atyát látni kívánó jövevényeknek a ſzámok.

Múlt Szerdánn költ levelembenn emlétém, hogy az Oroſz Nagy-Fejedelem, Élete Párjával, Ő Szentſégének, kihez-is különös nagy tiſztelettel viseltetik,

A a utól-

utólszori idvezlése végett Nápolyból Rómába viszszatért vala. Noha pedig ő Szentsége nem akarja vala tudtára adatni, melly órábann fogna el-indúlni; mégis szinte egygy órával az előtt Sz. Péter Templomábann meg-jelenvén, mind addig várakozék, míg Ő Szentsége hintóba űlni készűle; a hol-is vagy fél óráig tartott nyájas beszélgetés közbenn, útra egygy igen drága készűletű mentével kedveskedék. Melly ajándéknak már az előtt Ő Szentségétől mását vette, tudni-illik Trájánus Oszlopának *Lapis Lazuli* nevezetű kőből faragott és aranynyal ki-tzifrázott formáját, melly 6 ezer Tallér-árán betsültetik, és olly mesterséggel vagyon készítve, hogy a melly golyóbis feljűl belé vettetik, a belső gráditsokonn magától alkalmas ideig fel felé, ismét alá, s meg fel szökik.

Rómából való levelek, a Szentséges Atyának viszszaérkezését jövő Sz. Péter innep-napjára határozzák. Azonnn kívűl, a mit ő Szentsége arra való nézve, ha az útbann valahol meg-találna halni, a jövenbőbéli Pápaválasztás felől végezni méltóztatott, a testámentomát-is meg-tette; mellyet midőn önnön képével egygyütt a Fő Udvar-Mesterének kezéhez adna, itnvén, hogy érette imádkozni meg-emlékezzék, mind a ketten könyvezésre fakadának. A város igazgatása azon-közbenn két Méltóságra vagyon bízva.

A Kárdinális Vikárius tudni-illik, nappal, az egyébkori Gubernátor pedig, éjtszakának idejénn viseli a kormányozást. — Viszsza-menet, mondják, hogy a Toskánai Nagy-Hertzegi tartomány felé szándékozik ő Szentsége útazni.

Rómából való el-indúlása előtt leg-először-is maga a Vatikánumhoz tartozó Kápolnábann Misebéli áldozatot teve, azutánn Sz. Péter Templomábann a Sz. Szék Óltára előtt Misét hallgata; mellynek vége lévén, töménytelen nagy sokaságnak oda tódúlása között, melly-is fel

fel szóval a Pápai áldást kéri vala, hat lovas hintójába űle. Még minek-előtte egésszen útnak indúlt vólna, egygyik Sz. Mária Templomába-is el-méne. Ottan Néri Sz. Filep Óltára előtt az imádságát el-végezvén, ismét az hintóba űle, s ekképpen osztánn, a körűl sereglő népnek szerentsés útat kívánó kiáltási között ki-indúla.

Nem csak a végső kapuig, hanem szinte két mértföldnyire anynyi nép késerte Ő Szentségét, hogy néhol alig vólt képes a hintókkal elő-menni az elől és körűl sereglő sokaság miatt. Annak-felette az egész útat két egész Posta-járásig mint-egygy el-lepték vólt a sok 2, 4 és 6 lovas hintók, mellyekenn számtalan sok Úri személlyek mennek vala, ő Szentségétől vég áldást és bútsút venni. Az első Posta-állásonn végre az hintóból kiszállván, a helységbéli Templomba méne, a szokott Pápai öltözetből ki-vetkezék, és úti köntöst véve magára. A főbb rendűek, a kik ott valának, mindnyájan lába tsókolására botsáttatának. Valahol Ő Szentsége által-útazott, mindenütt hasonló nagy sokaságú nép gyűl vala össze mind szemlélésére, mind pedig áldása vétele végett; lába tsókolásához-is mindenütt vólt szerentséjek a főbb rendűeknek. A városokonn éjtszakai meg-hálásakor az házok ablakjai előtt mindenütt szövétnekek és lámpások világoltak. A katonák, minden városról való ki-indúlásakor az határig muzsika szóval elől-mennek vala. Ennek a hónapnak másodikánn *Lorettó*bann hált; következett naponn az ottan lévő bútsú-templombann sz. Misét szolgáltatott, s a mint mondják, a Mise-mondó ruhát és poharat örök emlékezetnek okáért, oda ajándékozta. — Azon naptól fogva, mellyenn Ő Szentsége útnak indúlt, ugy-mint Böjt elő-havának 27dikétől fogva, Rómábann az Óltári Szentség nap-estig ki-vagyon téve; a' mellett minden Mise-áldozatkor különös Kollekta énekeltetik

pro itinerante Pio VI. az útazó Hatodik Pius Pápáért; és valamenynyi Papi gyülekezetek, mind tartoznak azon végre a Mise utánn különös könyörgéseket imádkozni.

Az utólbi Olasz országi tudósítások ennek a hónapnak 3dik napjáig való útazását írják-le. Mint akkori jövendőbéli dolgokat, az előbb jelentettekenn kívül írják, hogy ő Szentsége, szülétese helyébenn, úgy-mint *Csezena* (*Cesena*) városábann, azon pompával, mint Lorettóbann, Misét szolgáltatván, maga Mise-mondó készületét oda ajándékozta. Bolonyába ezen hónapnak 9dikére várták; az hová egy-néhány napokkal az előtt Bétsből egygy Magyar Gárdista érkezett vala. A Spanyol Király képébenn iként meg-nevezett születése városábann-is meg-köszöntetett ő Szentsége. — Felséges Urunk birodalmábann mindenütt minél tisztességesebben való fogadására intézett rendelések vagynak téve.

2. *Tudománybéli dolgok.*

Azon, három hónapszámra darabonként ki-adatni szokott Német munka, melly tavaly kezdődött, s egyenesen Magyar ország esmértetésének gyarapodására intéztetett, azon módonn az idénn-is folytattatik. Készen vagyon immár a második kötéshez tartozó első darab, mellynek-is némellyek kedvekért, a kik a múlt esztendőbéli leveleimet talám nem olvasták, im fel-tészem az többi eleibe-is azonképpen fel-tétetni szokott titulusát: *Ungarisches Magazin, oder Beyträge zur ungarischen Geschichte, Geographie, Naturwissenschaft und der dahineinschlagenden Litteratur. Zweyten Bandes erstes Stück. Presburg bey Anton Löwe.* 1782.

Leg-elől egygy Álbániai avagy Arnót, vagy-is maga szavaként Stip Nemzetféle férjfiúnak és aszszonynak képe vagyon. Ennek a híres nemzetnek, tudni illik, melly-is a Törököt sok izbenn derekason meg-forgatta s mind e mái napig halálos ellensége, némelly maradékai egy

egygy Kelemen nevezetű vitéz embernek vezérlése alatt, hazájából ki-költözvén, végtére az 1737dik esztendő tájbann Szerem-Vármegyébenn telepedtenek-meg; az holott *Herkovtze* és *Nikintze* nevű falukbann lakoznak. Ugyan azon Kelemenről mind magok magokat, mind pedig más szomszéd nemzetek *Klementinus*oknak nevezik őket. Egyéb-aránt viseletekre, életek módjára és nyelvekre nézve, a több hazánkbéli nemzetektől sokat különböznek. Vagynak ugyan az ő szavaik között sok Görög, Török, Tót, Oláh, Német és Magyar szók-is. Magyar szók p. o. ezek: *At*, atya, *Szoba*, szoba, *Asztal*, asztal, *Matz*, matska, *Szotün*, Isten, s t. a' f. De magábann külön valónak és nem másból eredettnek láttatik az ő nyelvek lenni. Mind ezekről s több azon nemzetet illető dolgokról, az 6dik Tzikkely bő tudósítást foglal magábann. Az harmadik tzikkely, egygy régi Magyar állirásból fordíttatott *Diárium*: úgy-mint Uj-Zrínvár alatt 1664benn Szent-Iván havának 20dik napjától fogva Szent-Jakab havának 5dikéig történt hadi dolgoknak naponként való fel-jegyzése. A 4dik, Poprad vize melljékének meg-írása. A többit el-hallgatom. Mert csak ezeknek meg-emlétéséből-is eléggé észre vehetni ezen munkának hasznos, és minden igaz Hazafiakkal magát kedveltethető mivóltát.

Báji Patai Sámuel Urnak azon könyvetskéje, vagy-is Fordítása, mellyről egyszer emlékezetet tevék, úgy-mint: *A' Régi Indusok Böltselkedések, az az: Példákkal jó erkölcsökre tanító Könyvetske*, Nagy Méltóságú Gróf Galántai Eszterházi Károly Egri Püspök Urnak ő Excellentziájának vagyon ajánlva. Ha a titulusa, és az ajánló s előljáró beszéd nyilván nem mondaná, hogy más nyelvből fordíttatott; nem hiszem, hogy az Olvasó magától fordításnak lenni esmérné. Olly természet szerént folyó könnyű Magyarsággal vagyon írva. Nem csak ezen

okból; hanem arra nézve-is, hogy ez sok mesékből egybe-szerkeztetett múlatságos mesézés, mellybenn némelly gonosz erköltsöknek káros-vólta világos példákkal mutattatik, bizvást javasolhatom mindeneknek, valakik hasznos időtöltés és múlatság kedvéért valamit olvasni szeretnek. Az egész könyv 15 szakaszokra vagyon osztva. Minden szakasz végénn néhány gyönyörü versek vagynak, mellyek a nevezeteseb mesékből való tanúságokat adják-elő. A nyomtatás ollyan, hogy a meg-élemedett idejü ember-is szeme sértődése nélkül olvashatja. Annak-felette 3 képekkel-is meg-vagyon ékesítve, mellyek a benne foglaltatatott mese beszédet ábrázolják. Adja Isten, hogy a kegyes Fordító, ki-is egygy Nagy Tekéntetü Uri ember, ezen munkájának-is azon hasznát láthassa, mellyet a mint az elől-járó beszéde szívre ható szókkal jelenti, magának tzélúl vett vala!

3. *Elegyes tudósítások.*

Florentzából jelentetik, hogy az idősbik Nagy-Herzegsinak, *Ferencz* Fő-Herzegnek jövendőbéli házasúlása, szokott rendi szerént ottan hírré tétetett. A Jegyesse, a mint már tudva vagyon, az Orosz Nagy-Fejedelem Aszszonynak testvér Ötse, *Vilhelmina Erzsébet* Hertzeg Aszszony, a ki a múlt esztendő végénn és ennek az elejénn, Szüléivel és egygyik Bátyjával egygyütt Bétsbenn múlatozott. — Ennek az Atyja, Friderik Hertzeg, az országló Würtembergi Hertzegnek testvér Ötse, az Anyja pedig, a Brandenburgi Választo-Fejedelmi, és Prusz országra nézve, Királyi Háznak második ágabéli Brandenburg-Svedti néhai Marchiónak Leánya, Friderika Sofia Hertzeg Aszszony — A Vőlegény most 14, a Menyasszony pedig 15 esztendős. Minthogy pedig a Menyasszony mind ekkoráig a Lutheránus Vallásbann neveltetett; (jól-lehet az Atyja Katholikus, az Anyja pedig refor-

Református Vallásonn lévő) mostanság arra rendeltetett Papi személytől a Katholikus Vallásra taníttatik.

Magyar országnak tenger-melljéki szélénn most külömb-külömb-féle rendelések tétetnek, a Fiumi révhelynek, s az által az ország kereskedésének gyarapodhatása végett. A többi között némelly szabadságokbann, mellyekkel ennek-előtte Triestzt, a vámok és rév bérek dolgábann mások felett mint-egygy elsőségképpen bír vala, Fium városa-is fog részesíttetni. A szekerezésnek rendbe-szedése, melly Benyovszki és Marotti Báró Uraknak igazgatások alatt kívánt végét nem érhette, Károlyvári és Fiumi Kereskedőkre bízattatott.

A 14dik levélbenn hírlelt új út felől, mellyet a Besztertze-Bányai Püspök, Berchtold Ferencz Gróf Ur ő Excellentziája Bars-Vármegyébenn Magosparttól fogva Garam-Szőlősig maga költségenn tsináltatott, még azt szükség emlétenünk, hogy ott sem szekerektől, sem ló hátonn avagy gyalog járóktól semmi vámot nem vésznek. — Ez tehát tsupán tsak a köz jónak elő-mozdítására intéztetett dítséretes gond-viselés.

T. Prónai és Blatniczai *Prónai László* Cs. K. Tanáts, és *Prónai Gábor* Urak, magoknak és Eleiknek jeles érdemeikre nézve, mind a két ágonn lévő Maradékaikkal egygyetembe, most közelebb ő Felségétől Zászlós-Uri méltóságra, vagy-is *Báró*ságra emeltettek.

Kassáról való tudósítások ezeket jelentik: „Böjt másnapának 12dik napjánn a Sz. Ursula Szerzetebéli T. Apátza Szüzeknél a nevendék tanúló Leánykák az eddig tett Oskolabéli szorgalmatos tanúlásoknak olly jeles próbáit adák, hogy hírtelen ítéletet nem lehetett tenni, kit illetne az első dítséret a kisdedek közül. Azok mindazáltal, kik az Oskolai tanításhoz jobban értenek, a főbb dítséretet Báró Fiffer Antónia Kis-Aszszonynak, Herke Anna s még egynéhány fehjér személykéknek tulaj-

lajdonítják vala az ő ébrent elméjekre és dítséretes bátorságokra nézve, mellyel mindenekre helyesen meg-felelének. Ki-nem lehet magyarázni, melly nagy buzgó indúlattal és szorgalommal forgolódnak a Tisztelendő Szűzek a Kisdedeknek jó nevelések körül. Melly okra nézve a Kassai vidékbéli Nemzeti Oskoláknak Inspektora, Ladomérski István Ur nagy vígasztalással és örömmel el-telvén, tőle ki-telhetőképpen a T. Tanító Apátza Szüzeket meg-is ajándékozá „

Bétsbenn e hónapnak 14dik napjánn temettetett-el a fene vad kegyetlenségnek egygy ártatlan áldozatja, Stökel Kis-Asszony; a kit 4 napokkal az előtt a szoba-leányja kész-akartva haláloson meg-sebesített vala. — Ugyan ottan a közelebb múlt hetekbenn egygy más fene indúlatu asszony fogattatott meg, a ki maga önként ki-vallotta, hogy már 9 gyermeknek vette életét.

De forditsuk-el szemeinket illy szörnyű eseteknek szemlélésétől. Tűrhetőbb az, hogy azon Franczia katonák között, a kik Minorka szigetenn Sz. Filep várát ostromlották, egygy leány-is találkozott, a ki, midőn egygy ágyú-lövés a lábát öszve zúzta vólna, készszebb vólt meg-halni, mint-sem annak le-metszését meg engedni. Három óra múlva meg-is hala; s tsak az-utánn tudódott-ki, miért nem akarta a lábát el-vágatni.

Igen tsoportoson jőnek most egy-más utánn Angliába a szomorú hírek. Sz. Kristóf szigetét, mondják, hogy a Francziák el-vették vólna. Annak-felette az Amérikaiak nagyon törekednek azon városokra, mellyeket az Anglusok még Éjszaki Amérika szélénn bírnak. Nem tsuda hát, hogy olly igen óhajtják az ország rendei a békeséget.

R.

Po'sonbann,

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoston Ferencznél.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Böjt más-havának 27dik napjánn,

Szerdánn költ

25dik *LEVELE.*

1. *A Szentséges Pápa útazása.*

Ezen folyó hónapnak 22dike vólt az az emlékezetes nap, mellyenn Ő Szentsége déljesti 3 óra utánn Béts fő-városába bé-érkezett. — Az előtt való nap dél utánn, a Császar Ő Felsége, Maximilián Fő-Hertzeggel egygyütt *Béts-Újhely*be menvén, ottan a Katonaságra készülő Nemes Ifjak házánál meg-hált; más nap Péntekenn pedig, közelebb *Új-egyház* (*Neuenkirchen:*) felé Ő Szentségének eleibe indúlt és 11 órakor Ő Szentségével egygyütt, ki-is Ő Felsége útra való hintójába szálI vala, azon Katonaságnak való Akadémia házához Újhelybe visszza-érkezett. — Emitt míg más lovakat fogtanak az hintók eleibe, a Kadétok serege, melly az udvarona díszes rendbenn áll vala, nem külömben a Nemesség, a Püspök megett álló Papi Rend, a Város Tisztjei és más elő-kel személyek Ő Szentségétől Apostoli áldást vevének. Minek-utánna Ő Szentsége a vitézlő Ifjúságot és az ottani Templomot némelly egyéb épületekkel egyetembe, Ő Felségétől vezettetve, közelebbről meg-tekéntette vólna; 12 óra tájbann ismét Ő Felsége hintójába

ülvén, temérdek sok nép között Béts felé közelgete. Ez első hintót, mellybenn a Császár mellett jobb felől Ő Szentsége ül vala, Maximilián Fő-Hertzeg követte; az utánn a Pápa hintójábann ülő *Marcucci* Pátriárcha és *Conteſſini* Püspök Urak mentenek. Hátrább a Pápának Udvari népe következett.

Bétset közelebb érvén, egygy kereſztnél a Bétsi hegyenn, a Cs. K. Magyar és Lengyel Gárdák várák a Felséges Uraságokat, kiket-is onnét az Udvar váráig kéſérének. Emitt viſzont a Pápa Követje, a Cs. K. Miniſterek, Titkos Tanáts, Kormornyík és Aſztalnok Urak vóltak egybe gyülekezve; kik-is a Felséges Császárt és a Szentséges Pápát, midőn az hintóból ki-ſzállottak vólna, a palotákba kéſérék.

Kevés idő vártatva Ő Felsége a Szentséges Pápával az Orátóriumba, a Miniſterek pedig, több fő rendű Uraſágokkal, úgy ſzintén némelly fő Aſzſzonyſágokkal egyetembe a Kamara-Kápolnába menvén, ottan a Cs. K. Udvari Muzsika ſzavával énekeltetett *Te Deum laudamus*-t tartának. Mellynek vége lévén, a palotákba viſzſzamenének. — Estve felé Maximilián Fő-Hertzeg, Ő Szentségének látogatására méne. Az-utánn nem ſokára Herzsán Kárdinális Úr Ő Eminentziája, a ki ſzinte az nap jött vala Rómából, a Szentséges Atyának udvarlást téve. Mire oſztánn Ő Szentsége vatsorához üle. — Szállására ſzinte azon ſzobák vagynak rendelve, a mellyekbenn élete napjaibann Ditsőséges emlékezetü Mária Terézsia Császárné és Király Aſzſzony lakott vala. Egygyikébenn drága kéſzületü óltár-is vagyon. — Ő Szentsége nagy termetü, ſzép piros ábrázatú, és jeles tekéntetü Személy; idejére nézve közel 65 eſztendős; a Katholikus Anya-Szentegyházat, 7 egéſz eſztendeje, hogy kormányozza. Bétsbenn leg-előſzör-is midőn útra való felső ruháit le-vetette vólna, tiſzta fehjér hoſzſzú köntösbenn

tösbenn láttatott. Az Udvar várába való meg-érkezésekor ſzokás ſzerént dobot vertenek. A népnek ſokſága felől, melly Ő Szentsége látására mindenünnen öſzvegyülekezett vala, tsak abból-is lehet ítéletet tenni, hogy *Neudorf* nevü helyſégtől fogva ſzinte az Udvar váráig egygy végbenn mind két felől tömötten állanak vala az emberek.

Goritzábann, midőn a ſtrázsa mellett el-méne, a Katonaſág fegyverbe állott; a ſzállása eleibe pedig, melly Lanthieri Gróf Ur házánál vala, egygy Kompánia Katona rendeltetett ſtrázsáúl. Minek-utánna egygy kisség ki-nyúgodott vólna, minden főbb rendű ſzemélyek udvarlására botſáttattak. A népre pedig az ablakból mondá Ő Szentsége a Pápai áldást. Melly dolog végett a haz előtt poſztó vala a földre terítve. Más napra kelvén, úgy-mint ezen hónapnak 14dikénn a nagy Templomba gyalog mégyen vala Sz. Misét hallgatni; előtte aranyos feſzületet vivén a Kereſzt-hordozója. Az Érſek Ur ſzinte akkor Bétsbenn vala. Azért tiſztelctét nem tehette.

Római levelek hírlelik, hogy eleinten, a Kárdinálisok Kollégiuma Ő Szentsége útazását, az ő betses egésségének hamar ártalmára lehető kietlen időre való tekéntetből néminémüképpen ellenzette. De midőn Ő Szentsége, az el-múlt hónapnak 25dikénn tartatott Konſiſtóriumbann ezen útazásnak ſzükséges-vóltát győzhetetlen erősségekkel meg-mutatta vólna; mindnyájan, ſzokott feleletekkel: *Optime*, *Beatiſſime Pater!* (*Szentül*, *Bóldogságos Atya*) Ő Szentsége ſzándékábann meg-nyúgovának. Az egéſz város azonba ő Szentsége távoly-léténn nagyon meg-illetődött. Az orſzág igazgatására rendeltetett Miniſtereknek tellyes hatalom vagyon adva. Tsak a rend kívül elő-fordúlandó dolgok eránt tartoznak Ő Szentségét előbb túdósítani, és végezését el-várni; mivel

a külſő orſzági Követek egyenesen a Szentſéges Atyával, nem pedig a Római *Datáriával*, akarnak ſzerződni.

2. *Más Bétsi túdósítások.*

A Franczia Király Atyja Húga, Sofia Királyi Fejedelem Aſzſzony, ezen hónapnak 3dik napjánn, életének 48dik eſztendejében meg-hólt. Ezért a Csáſzári Királyi Udvar, közelebb múlt Vasárnap, 2 hétig tartandó gyáſzba öltözött.

A mita minapábann Erdély felől jelentettünk, hogy tudniillik, a *Karthuſiánus* és *Kamaldulenſis* Szerzeteseknek, úgy a Szarándokoknak-is, nem különben a *Karmelita*, *Klariſſa* és *Kapucina* nevezetű Apátzáknak ki-bontakodások felől ſzólló Felſéges Parantſolat oda-is el-menvén, mivel az emlétett Szerzetek Erdélybenn nem találtatnak, egyedül tsak a Szarándokokra és Oláh Kalugyerekre határoztatott; az eránt az utóbb érkezett Bétsi Levelek illy jegyzést téſznek: hogy azon Remetékről ſzólló Felſéges Rendelés egyedül tsak az erdőkönn és puſztákonn vagy akar-hol egygyenként magánoson lakozó Remetéket, akár Római Katholikusok, akár egygyesült vagy nem egygyesült Görög Vallásuak légyenek, kik-is mind eddig Papi öltözetbenn jártanak, nem pedig a Szerzetes rendbéli Klaſtromokat illeti, a mellyek Ő Felſége jóvá-hagyásából réſz ſzerént Erdélybenn, réſz ſzerént Magyar, Tót és Horvát orſzágokbann, nem különben ezeknek Vég-vídékjeikenn és Bukovinábann fenn-állanak.

Ezen folyó hónapnak 12dikénn költ Felſéges Parantsolatnak rendi ſzerént, ennek-utánna kinek-kinek ſzabad léſzen, akar-hol Ő Felſége Bírodalmábann, Betűöntő műhelyt fel-állítania; minthogy a Betű-öntés eránt való *Privativum* vagy-is különös ſzabadſág, melly mind ekkoráig tsak némellyeknek vólt meg-engedve, már el-töröltetett.

3. *Magyar orſzági hírek.*

Ladoméri Ladomérſzki Iſtván Ur, Sáros-Vármegyének Tábla Bírája és a Kaſſai Vídékbéli Nemzeti Oskoláknak Királyi Gond-viselője, minapokbann jeles érdemeiért, mellyeket magának nevezetesen az Oskolák fel-állítása és rendbe-vétele körül ſzerzett, Ő Felſégétől a Királyi Udvar Hívei közé ſzámláltatott.

Tömösvár Szabad Királyi Városſá-léte, már Királyi Petsétes Levéllel-is meg-erősíttetett. A mi ebből köz hírré fog tétetni, azt jövő alkalmatosſággal meg-jelenteni el-nem múlatjuk.

Valaki Hazája betsületét ſzereti, méltán örülhet néki, a midőn az ő nemzete-féle régibb íróknak munkáikat világra jődögelni látja. Mert ezek téſznek leg-nyilvánſágosſabb bizonyſágot arról, hogy mindenkor vóltanak mi köztünk ollyan túdós emberek, a kik az ő idejekhez képest tudományokkal ékeskedtenek. Nyilván köſzönetet érdemel tehát T. Horányi Elek Uram abbéli túdós fáradtſágáért, hogy ama 13dik eſztendő-ſzázbann élt *Kéza Simon* Magyar Papi Személynek Hiſtóriáját közre botsátotta. Ezen munka moſt nem régen Bétsbenn Kurtzbek műhelyébenn, 8 rétű formábann nyomtattatott. A Ki-adója azt nem tsak az írott másſaibann találtatott külömbözésekkel (*Variansokkal*) és maga jegyzéseivel meg-világosította, hanem némelly régi dolgokról való vetélkedésekkel, úgy-mint: 1.) *De Nobilibus advenis*, 2.) *De Udvarnicis*, 3.) *De Centeſimis*, tett különös magyarázatokkal meg-is bővítette. Ő Kegyelmének távoly-léte miatt történt, mellyet maga ſajnálva jelent, hogy az apróbb nyomtatásbéli hibák közé némelly tetemesſebbek-is bé-tsúſztanak: p. o. *pag.* 79. *lin.* 4. *miſericordiam* helyett, *Mariam*, *pag.* 95. *Clavum* helyett *Calvum* vagyon. De mind ezek, a meg nevezett Tiſztelendő Hazafinak ezen munka körül való dítséretes ſzorgalmatoskodását-is ſemmiképpen nem kisſebbíthetik. Ha

Ha a 100 eſztendőt el-ért korú emberek, az Ujſág-levelekbenn emlékezetet érdemlő ritkaſágok; anynyival inkább jegyzésre méltók az ollyan Házasok, a kik egygyütt anynyi idejű vénſégre jutottak. Zemplén-Vármegyébenn Nagy-Ruſzka nevű helyſégbenn vagyon egygy ollyan idős ember, a ki feleſégével már 81 eſztendeig élt házasſágbann. Már moſt ugyan a vénſégtől nagyon el-nyomattattak. De elég az, hogy mind a ketten 81 eſztendei házasok lévén, még-életbenn vagynak,

Ugyan Zemplén-Vármegyéből való levelek emlétik, hogy Hór nevű helyſégbenn egygy Menyetske ez előtt egynéhány hetekkel, *Hermaphroditát* hozott e világra. Mellyet méltán kétſégbe lehetne hozni, ha ezen túdósításhoz hozzá nem vólna téve, hogy azt Vietóris Dávid Doktor Úr, Sáros-Vármegyének rend ſzerént való orvosa, ſok Uri rendek előtt meg-visgálta. Mikor azon túdósítás íratott, hat hetű, és még-életbenn vala a gyermek. De mivel igen gyenge, úgy mond, olly rendelés tétetett, hogy, ha meg-talál halni, a teſte annak módja ſzerént el-kéſzíttetvén, a Budai Univerſitásnak által-küldettesſék.

Felſő Magyar orſzágonn tsak-mind nő a gabonának árra. Lőtsénn ezen hónapnak kezdete tájbann a búza 40 — — 44 Garasonn, a rozs 38-onn, az árpa 34enn kél vala. — Peſtenn és Sopronbann, a közelebb múlt hetekbenn igy:

	Peſtenn;	*Sopronbann*
A búza -	33 - - 34	38 - - 40 Gar.
A rozs - -	19 - - 20	25 - - 26 -
Az árpa - -	14 - - 16	18 - - 20 -
A zab - -	10 - - 12	11 - - 12 -

4. *Erdélyi dolgok.*

Maros-Vásárhelyről való túdósítás. „ Örök emlékezetre méltók, M. Gróf Battyáni Ignátz Erdélyi Püspök Ur ő

ő Excellentziájának Szent-egyházai körűl való forgolódási. Mert alíg fúvallék-meg hírének valami ſzele, hogy némelly helyeken találtatnának ollyanok, kik a Katholika Hitről más Vallásokra által-menni ſzándékoznának; leg-ottann ámbár alkalmatlan ſáros útakban, ki-indúlt Szebenből, és nagy réſzét e Nagy Fejedelemſégnek el-járván, a tétovázókat réſz ſzerént különös beſzélgetésekkel, réſz ſzerént nyilván való Prédikátziókkal az igaz hitben hathatóson erősítette, s az el-pártolástól idegenítette. Ide Marus-Vásárhelyre érkezett ezen folyó Bőjt-más-havának 5dik napján; a hol-is igen nagy tiſztelettel fogadtatott. Mert a város határinak ſzéllyén várta ezen Szabad Királyi városnak ſzép válogatott, mintegy 50 ſzámból álló lovagos népe és ſok hintók, mellyekkel bé-késérték a Mlgs. Királyi Tábla Fiai, és több fő-fő rendek, s Egyházi Személyek. Bé érkezvén a városba, a Plébánia házba (a melly előtt köſzöntésére készen állottak a T. N. Szűntelen folyó Székbéli Táblának Fő-Tiſztjei és Tagjai, a T. N. Tanáts, és az egéſz tanúló ifjúſág Elől-járóival együtt) bé-ſzállott. Más nap reggeli 10 órakor Sz. Misét tartott; 12 órakor harangokot ſzentelt, mellyek közül egyik nevezetes s ezen városnak díſze leend, úgy-mint 20 más nagy harang. Az-utánn M. Gróf Bethleni Bethlen Pál Tabulæ Præſes Ur ő Excellentziájánál ebédelt, 5 óra tájban pedig dél után a Plébániai templomban prédikállott; mellyre minden fő és alatson rendek, és úgy ſzólván nem tsak az egéſz város, hanem a külső vidékek-is temérdek ſokaſággal meg-jelentek, és gyönyörűſéges ékes ſzóllásokkal s Sz. Irási bizonyſágokkal tellyes beſzédjét nagy kívánſággal hallgatták. Fel-vette előſzör-is Mójses 2 K. 21. R. 17 verséből amaz igéket: „A ki megátkozza az ő attyát vagy annyát, halállal hallyon-meg.“

mel-

mellyekből ſzépen egybe-kötött válogatott ſzavakkal lehozta az Anya-Szentegyházat és azoknak átkokat, kik azt tsúfoſon el-hadgyák, s más Vallásokra által-mennek. Meg-magyarázta az-utánn útjának ſzándékát s fel-vette beſzédének tzélját, mellyet-is két réſzre oſztott. Az elſő: Az Anya-Szentegyháznak, fiai és leányi ellen, kik attól el-pártolni akarnak, keſerves panaſza. Ezt ezzel erősítette kiváltképpen: Ugyan gonoſz anyának kell lenni annak, a ki méltónak téſzi magát arra, hogy magzati, mellyeket akár ſzült, akár bé-fogadott, el-ſzaladnak öléből, és idegenhez pártolnak. Mit vétett néktek az Anya-Szentegyház? A második réſz, a maga Páſztori ſzívének meg-magyarázhatatlan keserűſégét foglalta magában, ha valakik találtatnának, kik az Anya-Szentegyházat el hagynák. Ezt olly, ſzíveket által-ható éles ſzavakkal mondotta-ki, hogy ſokaknak ſzemekből sűrű köny-hullatásokat botsátott. Fenn-marad itten e beſzédnek örök emlékezete, mellyet-is mindenek egyeránt nagy dítséretekkel ékesítettek, s emlegetni meg-nem ſzűnnek. Sokan nyomtatásra-is kívánnyák. E hólnapnak 7dik napján reggeli 9 óra után Szebenbe viſzſza-ſietett ő Excellentziája, azon kéſérők követésében, a kikkel bé-jött vala, hozzá tévén a Marus-Széki Nemeſséget-is. „

A Három-Székből. „ Bőjt más hava ſzelíden viseli magát; de Bőjt elő-havának némelly napjainn olly kegyetlen hidegek uralkodának itt-is, mellyeknél keményebbet a moſtani emberek nem értenek. Sok kútak fagytanak-bé, mellyek más telekbenn meg-ſem ſzajzottanak. „

Az 26dik Levél mához egy bétre fog ki-adódni.

R.

P o ſ o n b a n n,

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferenczné.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-György havának 3dik napjánn,

Szerdánn kőlt

26dik L E V E L E.

1. *Magyar orſzági elegyes túdósítások.*

Újvídék Szabad Királyi városábann a közelebb múlt hónapnak 14dik napját meg-előző éjtſzaka, ſzinte 76 eſztendős korábann hala-meg Sivkovics Athanáſius Püspök Úr, a ki ennek-előtte a Pakratzi, moſt utólſzor pedig az Újvídéki s egyſzer-s-mind Budai Görög Püspökſéget bírja vala.

Dalmata, Horvát és Tót orſzágok ítélő Székénn, néhai Bedekovics Ádám Úr helyébe, Kovácsóczi Ignátz Úr, ugyan azon Széknek vólt Nótáriuſa tétetett Tábla-Bírónak.

Mi rajtunk kegyesen uralkodó József Cſáſzár és Király ő Felſége ditsőſéges Születése és Neve napjának jeles inneplése felől iminnen-is amonnan-is vettem néhány túdósításokat. De minthogy ez közönſéges rendtartás ſzerént való dolog; elég légyen példa gyanánt Nagy-Váradot meg-emléteni. Ottan a Királyi Akadémia, ő Felſége ſzületése napját nagy Misével inneplette, mellyet-is Erenfelſzi Pál Gáſpár Apátur és Kánonok Ur énekel vala. E' mellett Kereſztúri József Profeſſor Ur,

ö Felsége dítséretire Deák beszédet monda, mellynek, azon ő Felsége *Symbolumát*: *Virtute et Exemplo*, vette tárgyául. Ezen jelességet mind a Vitéz rendenn lévő Fő és Fel-Tiszt Urak, főként Báró Vallis Generális Ur, mind pedig az akkori Vármegye Székére gyült Rendek meg-tiszteléc jelen-létekkel. Mire nézve a Vicé-Ispány Úr, Szent-Iványi József Tanáts Ur, a gyülést félbe-is hagyatta.

Budánn mostan készül a nyomtató sajtó alól néhai *Caussini Miklós* Jésus Társaságabéli Papnak *Keresztyén Politikus* nevezetű munkája, T. T. Illei János Urtól Magyarra fordíttatva. A nyomtatásra való költséget, M. Báró Orczi Lőrintz Generális Ur ő Nagysága, az Hazánkbéli Múzsáknak ama nagy érdemű kegyes Óltalmazója méltóztatott fel-vállalni. Egyébaránt nem leg-első munkája ez a Tisztelendő Fordítónak; hanem már ez előtt *Boétius* írását Magyar nyelvenn ki-adta, sa' mellett három szomorú Mese-játékot-is készített.

A mi nyelvünkönn való könyveknek kívánatos szaporodására tartoznak még e következendő tudósítások: — „Alsó-Regmetzenn lakozó Kazinczi Ferencz Ur, *Gesznер Salamonnak* az írásait Németből Magyarra fordítja, s jövő esztendőbenn fordítását közönségessé-is fogja tenni. Hasonló szándékkal vagyon *Millernek* a *Szigwartja* eránt-is, ha *Gesznert* el-végezi. — Méltó kívánni, hogy ebbéli igyekezetében bóldogúlhasson; mivel nemzetünk még szűkölködik ollyan írások dolgábann, a mellyek olly kellemetes olvasásuak, egyszer-s-mind pedig a szívnek formálására olly tehetősek. — Ugyan azon Uri ember, még 1779nek vége felé, más nemzeteknek példájok szerént, új versetskéknek ki-adásával szándékozott vala kedveskedni az effélékbenn gyönyörködőknek. Öszve-is szedett vólt akkor már egynehány árkusnyira valókat, mellyek közt maga munkái-is valának;

a *Magyar Músák Almanachjának* nevezeti alatt kívánván azokat ki-botsátani. (Az *Almanach* nálunk szokatlan idegen szó. Azért mást lehetne helyette keresni.) De Szent-Mihály haváig késődvén-el az azzal való munkája; nyaka szakadt igyekezetének, és azt bóldogabb időre kénteleníttetett halasztani. Ha illyetén munkátskáknak véle való közlése által, azoknak száma anynyira szaporodhatik, hogy az Olvasóknak száj-ízet tsinálhat, nagy örömmel és igaz hazafiúi szeretettel fogja fáradtságát és költségét reá szentelni. — A ki tudja, mitsoda nagy hasznára légyen az egygy egész nemzetnek, midőn avagy-tsak az Aszszonyságok-is, efféle apró írásotskáknak olvasgatása által, magok gyönyörködtetése mellett, magokat önnön szülötteiknek nevelésére alkalmatosabbakká tészik; velem egygyütt óhajtani fogja, hogy a meg-nevezett Uri ember dítséretes szándékának kívánt elő-menttét lássa. De minthogy az 5dik levélbenn tett tudósítás szerént, egygy Valaki most szinte abbann foglalatoskodik, hogy a régi és újjabb időbéli Magyar Poétáknak elmés szüleményjeiket öszve-szedvén, több kötésekbenn világ eleibe adja: úgy vélném, jobb vólna most azon gyüjteményt bővíteni, több efféle gyüjtemények felől pedig annak világra-jövetele utáun gondolkodni.

Szabó Dávid Kassai Professor Ur, ismét egygy új munkát készít, mellyet Vers-Koszorú nevezet alatt szándékozik ki-nyomtattatni.

Méltó dolog, hogy *Hajnalkői János* Tornai Plébánus Urnak a neve, a tudós világ előtt esméretessé tétessék; ámbátor írásait többnyire zár alatt lappangtatja. Ez a tisztelendő Hazafi, *Homérusnak* Magyar fordításához fogott vólt, és segétségére vonta a Deák, Franczia és Olasz fordításokat. De a munkának nehézsége-è, vagy egyéb tudománybéli Foglalatosságai, ettől a dítséretes

törekedéſtől el-ijeſztették. Irásbann feles munkátskái vagynak, mellyeket inkábbára Franczia nyelvenn kéſzített.

* * *

Hazánk földének ſok rendbéli böſéges áldású terméseit ha illik tudnunk s esmérnünk: valóbann méltó dolog, hogy a Magyar Hírmondó azok felől, a mellyek kevésbé esméretesſek, ottan-ottan, ha módját ejtheti, valaminémű jegyzéſt tégyen. Ide tartozik többek között az úgy nevezett *Harmat-kása*. Vagyon ugyan már erről egygy Bétsbenn nyomtattatott Deák írásotska. De a' felől ím e következő *Szatmári* túdósítás-is meg-érdemli, hogy köz hírre keljen. — „ Terem itt Sz. Németi körül olly mag, mellyet még Magyar orſzágnak egyéb réſzeiben termeni nem hallottam. (*Terem nem tsak hazánknak több réſzeibenn, ámbár ritkábban, hanem Lengyel orſzághannis.*) Ez, terem keskeny ſás-forma fű ſzálakon. Nap fel-költe előtt ſzokták ſzedni az harmaton ſzitával; a ſzitát a füveknek tetejéin végig-végig húzván renddel. Azonnal mind a ſzitán belől marad, ragad; mellyet oſztán ſok tiſztogatáſſal, nyálaſſágától föveny között megmosnak, hogy tiſztább s fejérbb légyen. A mag verhenyeges-ſzőke, vékony, lapos ſzabású, fél anynyi, mint egy mezei kömény mag: de olly ſzapora, hogy más-fél, s két font húshoz elég egy fél maroknyi; azonban olly jó ízű véle az étel, hogy Ris-kásával ſem külömb. Neve: Harmat-kása, vagy pedig köz beſzédben tréfáſſan: Boſzorkány kása; mivel Nap fel-költe előtt ſzedik. „

Szabólts-Vármegyéből. „ Itten még Bőjt más-havábann-is, ottan-ottan, ámbár engedni kezdett vólt már az idő, kemény hidegek jártanak és ſok havak eſtenek. Azon hónapnak 24dik napján délben olly iſzonyú mennydörges és meleg zápor esö vólt, hogy Sz. János nap tájba-is bé-illenék. Azonközben vagy edgy óráig ollyan ſe-

ſetét vólt, hogy kezem írását-is alig tudtam olvasni. „ — „ A marha igen óltsó, azon okon, hogy ſemminémű takarmány nintsen. Igen félünk, hogy tavaſzi ſzántás nélkül maradunk, az hoſzſzas és moſtoha tél miatt. Pedig moſt-is közönſéges Paraſzt gazdáknál harmadik házi-is alig találni kenyeret. A ſzőlös gazdák közönſégesen beſzéllik, hogy a Hegyallyán a ſzőlő veſzſző nagyobb réſzént meg-fagyott; alig maradott-meg némelly fő hegyeken, azért homlítani ſem fog lehetni. — Múlt Bőjt más-havának 22dik napján Tokajban, a Búza köböl ſzámra 13 Márjáson, a Rozs 9en, az Árpa 7en, a Zab 5ön, a Kukoritza 7en kél vala. — A Tiſzának olly nagy árja vagyon, hogy a Tokaji berkek egéſzen megtöltek vízzel. „

A Duna mind ekkoráig igen kitsiny vala.

2. *Hadi történetek.*

Sz. Kriſtöf ſzigetének meg-vétele bizonyos. Még Bóldog-Aſzſzony havának 14dik napjánn történt vala. Hogy pedig illy késöre tudódott-ki, annak az az oka, hogy a melly hajó azon hírrel leg-elöſzör Franczia orſzágra küldetett, ezt valamelly Ánglus kapsi-hajós elfogta. A Londoni Udvar pedig a dolgot nyilván ki-nem hirdettette. Igaz, hogy az Ánglus ſereg nem könnyen adta-meg magát. Mert 500 emberénél többet veſztett la Franczia. De azonba nem hogy haſznát vették vólna az Ánglusok bajnokúl való vitézkedéseknek, ſőt inkább ezt a kárát vallották, hogy végtére minden egygyezés nélkül meg-kellett magokat adniok, minek-utánna *Baſzſzeterre* nevü városok egéſzen el-égett, és mívelt földjeiknek a java mind el-puſztúlt vala. A Fő-Kapitány, *Frazer* Ur 900-ad magával fogſágra vitetett. A ſzigetet őrző katonaſág 1200 emberből állott. A győzedelmes Franczia Hadi Vezéreknek a neveik: *Bulljé* (*Bouillé*) és *Barra* (*Barras*). — Reménylik ugyan az Ánglusok a ſzi-

get-

getnek viſzſza-vételét: ellenbe a Francziák még annak ſzomſzédſágábann lévő *Antigoa* ſzigetet-is hozzá akarják foglalni. Mellyhez annál könnyebben juthatni; mivel inni való vizet Sz. Kriſtóf ſzigetéről kéntelenítteték hordatni.

Ha enynyi ſzerentsétlenſég ſem lágyíthatja még-meg az Ánglusoknak ſzíveket: ím más-is érdekli már őket; ha ugyan-tsak nem híjába biznak a Spanyolok *Krillon* Hertzeg Urhoz. Ezt maga a Király *Gibraltár* vára alá rendelte, hogy a ſzálló ſereget vezérelje; mivel a Spanyol Vezérek enynyi ideig ſemmire ſem tudtak menni. — Azonba nem következik, hogy a ki Minorkát megtudta venni, Gibraltárt-is meg-víhaſa. Avagy-tsak két hét alatt még nem fog ez meg-lenni; ámbár a Spanyol Követ a minap azzal mert a Franczia Királyné előtt dítsekedni.

Ha egygy felől nints minek örülni, más felől ugyan-tsak találnak Ánglus Uraimék vígaſztalásokra ſzolgáló híreket; ha ſzinte nem olly bizonyosok-is ezek, mint a ſzomorú követſégek. Nap-keleti Indiábann, mondják, hogy néhány nevezetes tartományokat vettenek-el az Hollándusoktól.

3. *A Szentſéges Pápának Bétsbenn-léte.*

Már nem ſzükſég írnom, hogy naponként ſzámtalan ſokſágú jövevények gyülnek tsak-nem minden tartományokból Ő Szentſége nézésére. Ezt ki-ki maga elgondolhatja. Mondják, hogy némelly napokonn 30 ezernél-is többet jelentettek-fel a ſzállás tartó gazdák. Vagynak azon jövevények között ſok fő rendű Egyházi és Világi Méltóſágok.

* Nem ſok napokkal az-előtt az Oláh Vajdának a fiai-is meg-érkeztenek Béts fő városába.

Az el-múlt hónapnak 23dikánn Ő Szentſége legelső látogatáſt tett a Csáſzári s Királyi Felſégnél és Maximilián Fő-Hertzegnél. — 24dikénn a kisſebb Udvari Kápolnábann mondott tsendes Mise utánn, némelly Egyházi és Világi Uraſágokat maga eleibe botsátott. — 25dikénn hintónn a Kapucínus Templomába ment. Ott előſzör Sz. Misét mondott s hallgatott, az-utánn a Cs. K. Kriptába le-menvén, ditsőült Mária Terézsia nyúgovó helye előtt imádkozott, s mindeneket meg-tekéntett. Végre a Refektóriumbann némelly Aſzſzonyſágoknak ſokſzori kérésekre, nem külömben a Klaſtrombeli Szerzeteseknek-is, meg-engedte, hogy lábát meg-tsókolnák. — Az Udvar Várába viſzſza-térvén, ismét ſok Generális s más fő rendű Uraknak Audientziát adott. — 12 órakor pedig Migázzi Kardinális és Fejedelem Ur, a Bétsi Káptalanbéli Urakat Ő Szentſége eleibe vezérlette, kiknek-is lába tsókolására engedelem adatott.

26dikánn minden Szerzetek Elől-járóiknak azon ſzerentséjek leve. — 27dikénn ismét ſok Vitéz és más rendű Uraſágok tették tiſzteletet. — Nagy-Tsötörtökönn az Udvari kisſebb Kápolnábann tsendes Misét mondott, mellyenn a Cs. K. Felség és Maximilián Fő-Hertzeg áhítatoson jelen lévén, Ő Szentſége kezeiből az Oltári Szentſéget fel-vevék. Az-utánn gyalog az Auguſtíniánus Szerzetesek Templomába ment; a hol-is maga Követétől mondott Sz. Misét hallgatott, az-utánn felső ékeſſégét változtatta, és Migázzi, Battyáni és Herzsán Kárdinális Uraktól késértetvén, maga a Szentſéget a Repoſitóriumba vitte; végre némelly Aſzſzonyſágoknak keze tsókolására engedelmet adott. — Nem ſok idő múlva, minek-utánna a Várból viſzſza-tért vólna, 12 ſzegény vénekenn a láb-mosáſt végbe vitte, s maga az étkeket eleikbe tette. A Csáſzár ő Felsége 12 aranyat, ő Szentſége pedig egygy-egygy arany és ezüſt pénzt adott egygynek-egygynek. R.

Különös tudósítás.

N. *Erdély Orſzágának*, néhai nevezetes Férjfiú *Bethlen Farkas* által íratott, és az el-múlt Százban réſz ſzerínt ki-nyomtattatott *Hiſtóriája* annyira meg-fogyván, hogy nagy árronn-is aztat meg-ſzerezni alig lehet vala; vár-

várva várta Hazánk-fiainak nagyobb részе, ha találtám a' meg-nevezett, és örökké-valóságot érdemlő Hiſtória újonnan ki-nyomtattatnék. Hazánk-fiai kívánſágoknak eleget akarván tenni, az írt Hiſtóriának ki-nyomtatását magamra vállaltam. Az egész Munka, tudnia-illik mind azon részе, melly már az el-múlt Százban nyomtatásban ki-jött, mind pedig azon darab, melly akkor el-maradott volt, és tsak kézi irásokban imitt amott találtatik, foglalja magában Erdély orſzágának 1526dik eſztendőtől fogva 1609dik eſztendeig történt dolgait. Ezen egész Munkát hat Szakaſzokba (*Tomusokba*) oſztottam, és már az elſő Szakaſzt ki-is botsátottam, tellyes igyekezettel azon lévén, hogy az hátra lévő öt Szakaſzok-is ez 1782-dik és a következendő 1783dik eſztendőnek el-folyása alatt közönſégessé tétessenek. Hogy pedig olly nagy Munkának ki-adására könhyebben reá érkezhessem, az elő-pénz ſzedésről (*Prænumerationról*) gondolkodtam, és eztet igy intéztem-el, hogy a kik mind a hat Szakaſznak az árrát előre le-tenni nem ſajnállják, azok az egész 6 Tomusbéli munkáért nem többet, hanem tsak kilentz Német Forintokat fizessenek; a kik pedig Szakaſzonként több izben ſzerzik-meg magoknak, azok Szakaſzát két Német Forintnak alatta az-után meg-nem ſzererezhetik.

Az előre való pénzt az én Szebeni Könyves Bóltomon kivül-is ezen Helyeken lehet le-tenni. Ugymint:

Bétsben, *Trattner* Tamás, *Græfer* Rudolf, és *Ciochino* Ádám Uraiméknál;
Posonban, *Landerer* Mihály Uramnál;
Peſten, *Veingand*, és *Köpf* Uraiméknál;
Kolosvárott, a Reformátum Kollégiumban *Kaprontzai* Ádám Uramnál;
N. Enyeden, *Kováts* Jósef Profeſſor Uramnál;
M. Vásárhelyen, *Basa* Iſtván Profeſſor Uramnál;
Sz. Udvarhelyen, *Kis* Gergely Profeſſor Uramnál.

Hochmeiſter Márton
Cs. K. Privilégiált Szebeni Könyv-nyomtató és Könyv-áros.

P o ' s o n b a n n,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferenczнél.

A Római Császári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-György havának 6dik napjánn,

Szombatonn költ

27dik *L E V E L E.*

1. *A Szentséges Pápának Bétsbenn-léte.*

A Nagy-Tsötörtöki láb-mosást, mellyet Ő Szentſége 12 ſzegény vén emberekenn az Udvar várának tükrös ſzobájábann véghez vitt vala, a Császár s Király Ő Felſége, Maximilián Fő-Hertzeggel egygyütt, pompa nélkül nézte. — Nagy-Péntekenn dél előtt ismét a Sz. Ágoſton Szerzetebéli Udvari Templombann magánoson Sz. Misét hallott Ő Szentſége, mellyet-is Ő Szentſége Követe ſzolgáltat vala. Déljeſti 2 órától fogva ötig Sz. Koporsót ment Ő Szentſége nézni. Elől a Cs. Királyi és Pápai Inasok, továbbá a Cs K. Komornyíkok és Aſztalnokok, körűlötte és hátúl a Cs. K. Gárda s más rendbéli alkalmas ſzámú lovas és gyalog Katonák ſereglettek.* Maga Ő Szentſége előtt ſzokás ſzerént a Kereſzt-vivő, mellette pedig és megette Maximilián Fő-Hertzeg, továbbá a Bétsi és Eſztergomi Érſek s Kárdinális Urak, és a Pápával egygyütt jött Püspök Urak mennek vala. Minek-utánna 6 Templomokat meg-járt vólna, azon renddel ismét az Udvar várába viſzſza tért Ő Szentſége. Noha pedig minden felől nagy ſokaſág *tódúlt vólt* öſzve,

még sem történt semmi rendetlenség avagy szerentsétlenség. Az útszákonn mindenütt deszkák vóltanak rakva.

* Általjábann meg-kell jegyeznünk, hogy valamikor Ő Szentsége esmértetőképpen (nem *incognito*) gyalog valáhová mégyen, mind-anynyiszor a Cs. K. Komornyíkok és Tálnokokelől, a Cs. K. Gárdák és Katonák pedig melljékesleg s hátúl szokták késérni. Ellenbe mikor hintóbann jár Ő Szentsége, maga embereinn kívül egyéb senki sem szokott véle egygyütt lenni. Illyenkor elötte a Kereszthordozó, mellette pedig az úgy nevezett *Scopatore* (*melly szó Seprőt vagy-is Korbátslót tészen*) szokott lovagolni.

Húsvét napját meg-előző Szombatonn az Udvari Templombann a Pápai Követtől tartatott Isteni szolgálatot ismét maga egyedül való jelen-létével meg-tisztelte Ő Szentsége.

De kiváltképpen Húsvét napja igen jeles és örök időkig emlékezetes vala Béts városának. A Szentséges Atya tudni-illik, nagy pompával Sz. István templomába méne s ottan énekes Misét szolgáltata, mellyet el-végezvén, a Fő Hadi Tanáts Templomának folyosójáról a piatzonn egybe-gyülekezett 50 ezerig való sokaságra áldást monda. — Sajnálljuk, hogy ezen pompát most bővebben meg-nem írhatjuk. Oka ez, hogy a Bétsi leveleknek azon tóldalékja, melly annak hiteles meg-írását magábann foglalja, most tellyességgel el-maradott. De reményljük, hogy jövő alkalmatossággal azzal-is fogunk kedveskedhetni. — Nem látott Béts egygy hamar anynyi embert egygy rakásbann, a menynyi az nap öszve tódúlt vala. Minek-okáért hogy minden meg-történhető szerentsétlenségnek eleje vétetnék, előre meg-vala tíltva, hogy reggeli 8 órától fogva, a jelességnek szinte végezetéig, semminémű hintó azokonn az útszákonn ne járna, se ne állana, a mellyekenn a Szentséges Atya a Templomba sonnan viszsza menendő vólna. Egyedül tsak

tsak az Udvari hintók, és a Kárdinálisok s Pápai Követ hintói vóltanak ezen tílalom alól ki-véve. Hintók miatt ugyan-tsak nem-is esett semmi szerentsétlenség. De a népnek tolakodása és szorongatása miatt, mondják, hogy némellyek nagy veszedelembenn forgottanak. Az honnan könnyű el-gondolni, minű tömötten kellett az embereknek az áldás közbenn állaniok; anynyira vólt attól, hogy valaki térdelhetett vólna. —

— A Pápai tellyes Bútsú felől, melly ez alkalmatossággal mindeneknek, valakik Béts városának külső kerítéseinn belől találkoznának, közönségesen adatandó vala, még negyed nappal az előtt minden Papi Elől-járóknak és Gyóntatóknak hírré tétetett, hogy s miképpen lehessen azon bútsúbann részesülni, hogy a népet arról oktathassák. Mindenek felett meg-vagyon hagyva, hogy azok mind Ő Szentsége, mind pedig a Cs. és Ap. Királyi Felségnek állandó bóldogságáért imádkozni tartozzanak.

Húsvét másod napjánn a Szentséges Atya a kisebb Udvari Kápolnábann tsendes Misét szolgáltatott, mellyenn való jelen-lételre némelly Afszízonyságoknak engedelem adatott, kik-is az-utánn Ő Szentsége keze tsókolására botsáttattak. Továbbat a Bétsi Káptalan az ő Érseki Elől-járójával egygyütt Ő Szentsége udvarlására menvén, azon kegyelemért, mellyre az Érseki Templomot személyesen véghez vitt Papi szolgálatja által az előtt való nap méltóztatta, köszönetet téve. — Tizen-két óra utánn, midőn a bástyánn sok vídéki falusi nép egybegyülekezett vólna, Ő Szentsége a vár ablakából, mellyennis veres bársony posztó vala ki-terítve, arra áldást monda.

Ezen hónapnak második napjánn a Sz. Domonkos Szerzetét követő Barátok Templomábann tsendes Misét mondván, az-utánn a sekrestyébenn a Barátokkal, a

Refektóriumbann pedig némelly oda gyülekezett Aſzſzonyſágokkal lábát tsókoltatta. Onnan az Univerſitás Templomába, továbbá a Belvederbe, az holott Maximilián Fő-Hertzeg meg-várván, a kép-tartó palotába vezeti vala, végre a várba viſzſza-menet Boromei Károly Templomába méne. A várba érkezvén, midőn a báſtyánn ismét ſok vídéki nép egybe-gyülekezett vólna, azon módonn, valamint az-előtt való nap, az ablakból arra áldást monda.

Ő Szentſége útbann-léte felől még az emlékezetre méltó, hogy *Labach* városábann, a hová az el-múlt hónapnak 16dik napjánn érkezett vólt, Mária Anna Fő-Hertzeg Aſzſzony Ő Szentſége köſzöntésére harmad nappal az előtt meg-jelenvén, a Pápa Követétől hozzá bé-vezettetett és vagy fél óráig beſzélgetett. A Szentséges Atya a köſzöntő ház küſzöbéig ment Ő Királyi Hertzegſége eleibe. A Labachi Püspök-is ugyan ott a palotának belſő ſzobájábann mint-egygy fél óráig beſzélgetett Ő Szentſégével.

2. *Mágyar orſzági történetek.* Pozsonbann ennek a hónapnak 3dik napjánn, a F. Királyi Magyar Udvari Kamaránn Podmanitzki József Úr Koncipiſtának esküttfel. Ezen Hazafinak abbann különös ſzerentséje leve, hogy az el-múlt eſztendőbenn Londonbann, az ottani Királyi Tudós Társaſág, valamelly remek-írását olvasván, arra érdemesnek ítélte, hogy Tagjai közé ſzámlálná. Melly betsületbenn, néhai Bél Mátyásnak hólta utánn még Magyar nem réſzesült.

Veſzprémi Iſtván Doktor Úr Debretzen városának rend ſzerént való Orvosa, (ki-is egyſzer-s-mind *Academiæ Cæſareæ Naturæ Curioſorum Commembrum*, és *Societatis Lipſicæ Scientiarum Jablonovianæ Sodalis*) a múlt eſztendő végénn azon munkájának, mellyet a Magyar és Erdély orſzági Orvosokról néhány eſztendőkkel ez előtt

előtt írni kezdett, úgy-mint *Medicorum Hungariæ & Tranſilvaniæ Biographiá*-jának harmadik *Centuriáját* adta világra.

Ez eſztendőbenn néhányſzor említtetett meſterſéges roſtának találmányja, T. Simai Profeſſor Úrnak, ki-is a Kaſſai Akadémiánn az Architekturát vagy-is Építő Meſterſéget tanítja, más nevezetes találmányra adott alkalmatosſágot. Ez arra való, hogy az ember teſtének, minden fáraſztás nélkül, illendő mozgást ſzerezzen; melly okból azoknak igen haſznos lehet, valakiknek ſokat ülniek kelletik. Mert a ſok ülésből következni ſzokott nyavalyákat hathatóson el-hárítja. Készített-is immár a meg-nevezett Tudós Hazafi egygy illyen alkotmányt, mellyet-is minden ahhoz értő emberek, a kik látták, helybe hagyni méltóztattak. Akar-melly ſzobába bé-lehet helyheztetni. Leg-feljebb-is tsak 3 Aranyba kerül; s minden aſztalos avagy áts meg-tsinálhatja.

Ugyan Kaſſánn egy-néhány hetek előtt meg-halálozott Portner Doktor Úr helyébe, Vitzai Doktor Ur, egyſzer-s-mind Torna-Vármegyének hívatalos Orvosa válaſztatott város Orvosának. Mind maga, mind az Atyja, Vitzai Kis József Ur, Aba-új-Vármegyének s Kaſſa városának Seb-gyógyító Orvosa, több érdemei között, arról nevezetes, hogy a ſzegényeket ingyen orvosolja, ſőt azonn feljűl még az orvoſságokat-is azok ſzámára mága pénzével fizeti-meg a Patikárosoknak.

3. *Erdély orſzág dolga.*

Közelebb múlt Bóldog-Aſzſzony havának 16dik napjánn költ, és 31dikénn az Erdélyi F. K. Guberniumbann fel-olvaſtatott Királyi Kegyelmes Parantsolat, Magyarra fordítva:

„ Az Igazgatásbéli Igazſágnak rendi azt kívánja, hogy a melly bűntetések a feljebb való időkbenn, az akkor ta-

paſztalt környül-állásokhoz képest rendeltettek vólt: azokat változtatván a környül-állások mivólta, a jelen-valókhoz képest mérséklenők. Azokáért, mivel-hogy minden örökös Tartományainkbann fel-állíttatott a külömböző Vallásbéliek között a Kereſztyéni egymást-türés, melly ki rekeſzt a Vallás dolgábann minden kénſzerítést: tehát parantsoljuk, hogy a kik egy Vallásról más azon Fejedelemſégbenn Törvény ſzerént bé-vett Vallásra által állanának, azok Hittől-ſzakadásnak bűnét tselekedni ne tartasſanak; következésképpen törvénynyel ne kereſtesſenek, és tömlötztzel, verésſel, rabotával, egy ſzóval, ſemmi kemény büntetéſsel ne illettesſenek. "

„ Mindazáltal, hogy azoknak, a kik a Római Hittől el-távoznának, viſzſza-hozattatások ſzelíd móddal próbáltasſék, az ollyanok Klaſtromokbann négy vagy hat hétig, minden mérséklésſel, és a Kereſztyéni Valláshoz illendő ſzelídſéggel az Hitnek igazſágára taníttathatnak. "

„ Továbbá, azok ellen, a kik másokat a Római Hittől való el-ſzakadásra tsalogatnának és el-tsábíttanának, mint eddig, ezutánn-is, illendő keménységgel kelletik lenni. Azokra nézve pedig, a kik vagy Jobbágyaikat, vagy az ő hatalmok alatt lévő ſzemélyeket, és egéſz Társaſágokat, a magok Vallásoknak bé-vételére kénſzerítenének, és azonn lévő Papokat tennének nyakokra, és Templomaikat erőſzakoson el-foglalnák; az *Approbat. Part. I. Tit. 1. Art. 8.* írt Törvény ſzerént való büntetésnek helye léſzen. "

„ Tinéktek Királyi Guberniumnak kötelesſégtek, ezen ki-adott Kegyelmes Tetſzésünket, azoknak, a kiknek illik, tudtokra adni, és reá vígyázni, hogy a kiknek illik, mindenek ahhoz tartſák magokat. "

4. *Külſő orſzági elegyes tudósítások.*

Svéd orſzágbann azon Törvény, mellyet még 1779benn Bóldog-Aſzſzony havának 29dik napjánn az Orſzág gyűlés, a Katholikusoknak, Reformátusoknak és Zsidóknak tellyes ſzabadſágok felől ſzabott vala, minapábann újonnan ki-hírdettetett. Meg-egygyez az tsak-nem minden réſzeibenn a Csáſzári Királyi Felſégnek az Évangyélikusok és Reformátusok eránt tett Kegyelmes végezésével; tsakhogy emebbenn még-is a tiſztſégekre nézve bőſégesebb kegyelem nyújtatott.

A Pruſzſzus Király, az ő bírtoka alatt lévő *Geldriai* tartománybann, a közelebb múlt hónapnak 5dik napjánn olly forma Rendelést hírdettetett a Szerzetesek felől, a minémű tavaly a Csáſzári Királyi tartományokbann kiadatott. Tudni-illik *elősször*: parantsoltatik, hogy az ő Királyi Felſége Geldriai tartományjábann lévő Szerzetes Házak, ſemminémű kűl fődi Felſőſégtől többé ne függjenek, hanem tsak a magok vídékebéli Dékánnak igazgatása és a Rüremondi Püspöknek kormányozása alatt légyenek; *másodſzor* kívántatik, hogy 8 napok alatt minden rendenn lévő Szerzeteseknek neveik és eredetek feljelentesſék; *harmadſzor* és *negyedſzer* tiltatik, hogy idegen Szerzetesek, a kik Belgiumból oda küldettetni találnának, Ő Felſége engedelme nélkűl bé-ne fogadtasſanak, ſe ne kóldúlhasſanak; *ötödſzör* és *hatodſzor* meghagyatik, hogy a Szerzetes Házok 8 napok alatt, a Törvény-Székek pedig 2 hét alatt minden jóſzágok és jövedelmek felől, mellyeket az Ő Felſége Herzegſégébenn lévő Klaſtromok akár itten akár egyébütt, nem külömben a más orſzágokbann lévő Szerzetesek emitten bírnak, igaz túdósítást tégyenek.

A hidegnek és melegnek hírtelen való változása Pétersburgbann Böjt elő-havának közepe tájbann egyſzers-mind ſzinte 58 ezer embert fektetett ágyba. 200 Katonák közűl, a kik reggel egéſſégesen ſtrázsát állani mentenek, eſtve 138nak iſpotályba kellett mennie.

Az

Az Oroſz Nagy-Fejedelem, Hitesével egygyütt, a közelebb múlt hónapnak 18dikánn *Fiorentzába* érkezett; a hol-is a Fő és Nagy-Hertzegi Uraſágok nem tsak különös nagy tiſzteſséggel fogadták, hanem egynéhány mért-földnyire eleibe-is mentenek.

Ő Királyi Fő-Hertzegſége a Fiorentzai Nagy-Hertzeg, Bőjt más-havának második napjánn, a maga tartományjábann olly Rendelést adott-ki, hogy ennekutánna mindenek, valakik Plébánusi hívatalt avagy Káptalanbéli méltóſágot kívánnak, előbb exámént tenni tartozzanak.

Azonbann, hogy az Hollándusok otthonn mind-tsak a nálok lévő Braunſvaigi Hertzeg ellen zúgolódnak, az hadakozás dolgábann pedig ſem egyre ſem másra magokat meg-nem határozhatják; távoly lévő bírodalmokat mások ſzabadon dúlják. Nap-nyúgati Indiábann alíg ſzerzette a Franczia nékiek viſzſza *St.* Euſtátzia, Szába és Sz. Márton-ſzigetjeiket, már-is Nap-keleti Indiábann újjabb ſzerentsétlenſégek történnek rajtok. Ugyan-is kétſég kívül vagyon, hogy, valamit *Szumatra* Nap-nyúgati réſzénn bírtanak, mind az Ánglusnak bírtoka alá esett. Sőt többet-is emlétenek a Londoni levelek. De a bizonytalan híreket el-hallgatom.

Egyéb ellenſégei eránt tsak-mind függőbenn vagyon az Ánglus ſzerentséje. Ámérika tájánn, *Rodney* Hajós-vezérnek oda érkezésétől várnak, a mit várnak. Mind addíg nints egyebet mit tenniek, hanem hogy a Frantzia hatalmaſabb ſeregét minden útonn módon kerüljék. Egygy minapi ütközetbenn még-is *Hood* Hajós-Vezér derekason meg-forgatta *Graſzſze* vezérlette hajó-ſeregét. Öte a Franczia hajóknak nagyon meg-rontatott vala.

R.

Po'sonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferenczénél.

A Római Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-György havának 10dik napjánn,

Szerdánn költ

28*dik* *LEVELE.*

1. *Hazánkbéli történetek.*

Ennek a hónapnak 7dik napja, igen ſzomorú emlékezetét hagyta mi-nálunk. Méltóſágos Tolnai Gróf *Feſtetics Pál* Úr Ő Excellentziája, Sz. Iſtván Király jeles Rendének Kommendátora, Baranya-Vármegyének Fő-Iſpányja, a F. K. Magyar Udvari Kamarának Vice-Préſese, és a F. K. Helytartó Tanátsnak Tanátsosa, azon napra virradó éjfél utánn Pozsonbann meghólt. Hólt teſte, temetés végett Sopron-Vármegyébe Ságra vitetett. Melly helyſéget, élete napjaibann, egyéb jóſzágai felett, gyönyörű kertekkel, ſzép épületekkel, főképpen pedig egygy jeles, ſok válogatott s ritka könyvekkel tellyes könyves tár-házzal meg-ékesített vala. Nagy tudományját, fáradhatatlan ſzorgalmatoſságát és egyenes igazſágát, ſok nevezetes hívatalokbann, mellyekbenn az alſóbb tiſztſégektől fogva a felſőbb méltóſágig forgott vala, mindenek előtt esméretesſé tette.

Azon Királyi Levélből, mellyel Tömösvár, Magyar orſzágnak Szabad Királyi Városai közé ſzámláltatott, némelly különös dolgok vagynak a Bétsi hírlelő leve-

lekbenn meg-jegyezve. Tudni-illik: a ſer-főzés ottan tovább-is a Királyi Kamara juſsa léſzen; a város belſő Tanátſsa mindenestől 10 ſzemélyekből áll, kik közül egygy Bíró, egygy Polgár-Meſter, egygy pedig Város Kapitányja; négyének, törvény-tudó tanúlt embereknek kell lenni; a küllső Tanáts 60 ſzemélyekből állandó. A per ídézés dolgábann ezen város a Tárnok-Szék alá rendeltetett. A vár a hozzá tartozandó földekkel egygyütt, ez-utánn-is a Katonaſág bírtoka alatt marad; de a mit a Katonák a város határánn bírnak, az a város igazgatása alá vagyon vettetve. A Fábrika nevű küllső városból 4 malom és 60 lakos, a Török kakas tzímerű vendég-fogadóval egygyütt, a Város bírtoka alá tartozik; de olly okkal móddal, hogy az abból való jövedelmekért, mellyek eſztendőnként 5933 R. Forintra betsültetnek, az útſzákra, töltésekre, tsatornákra, hídakra és útákra, továbbá a Papok tartására és az Iſpotályra gondot viseljen. Mahala nevezetű faluért, melly haſonlóképpen a városnak adatott, 100 ezer R. Forintot tartozik a K. Kamarának fizetni. Végezetre rendeltetik, hogy ne légyen ſzabad a város Polgárait adóſságért meg-fogni avagy egygyet-másokat valahol tartóztatni, hanem hogy az eránt mindenkor a város Tanátsſánál kelesſék igazſágot keresni.

Hogy a terméſzet minden embernek elegendő tehetſéget adott valamelly haſznos dolognak mívelésére, és hogy ſenkit nem ſzült kóldúlásra, arra nem utólſó példa, a mit Szatmárról írnak. — „ Vagyon Szatmár-Németiben egy olly ember, a kit a terméſzet úgy ſzült, hogy lábainak ſemmi haſznát nem véſzi, nem-is mozdíthatja, még-is két kezeivel a mit el-bír, akár eſztergározásra, akár faragásra, ásásra vésésre kívántatik, nints olly fából való műſzer, hogy ki-ne tsinálja. Rendessen oſztja pedig-fel munkáit idönként. Mert tavaſz-

vaſzſzal kapa-nyelet, jármot, ekét; nyárban kaſza-nyelet, fa-villákat, kádároknak tsigát és metſző kés-nyeleket; öſzſzel kaptákat, tsizma-ſarkba való potzkokat, kotisokat, s egyebeket; télben orsókat, gu'slyokat eſztergárban tsinál, s e' mellett ki-faragja azokat-is, a mellyek az eſztendőnek réſzeire ſzükſégeſek. Elmebéli tehetſégére nézve nem kevésbé emlékezetes. Soha oskolába nem járt, mert nem-is járhatott; még-is futtolag egy s más körűl annyira ment, hogy mást-is tanithat; miértis köz beſzédben kis-úttza papjának hívattatik. Neve Kapusi Ferencz. “

A ki tanúlatlan orvosra bízza magát, nem tsak az, hogy jól ki-nem épűl a nyavalyájából, hanem gyakorta még annál ſúlyoſsabb betegſégbe-is esik. — Vagyon Nógrád-Vármegyébenn egygy ollyan paraſzt orvos, a ki már régtől fogva tsak-nem minden nyavalyákat orvoſolni méréſzel, noha azoknak mi-véltát ſoha ſem tanúlta. Történt pedig vagy egygy hónappal ez elött, hogy Bakó nevű falubann egygy Tzigány réſzegen haza menvén, midőn dohányozni akarna, azonba el-aluvék. Mivel a pípa ſzára igen rövid vala, az egygyik ſzemibe valahogy tüz esik a pípából; s azon egygyik ſzeménn meg-is vakúl. Ezt hallván a paraſzt orvos, fogja magát, s gyógyítani kezdi, holmi, nem tudom, mitsoda, orvoſságokat tévén, nem a meg-vakúlt, hanem azép ſzemére. Mi leſzen belőle? A Tzigány nem ſokára ezenn a másik ſzeménn-is meg-vakúl. Feleſége, gyermekei látván gyámoltalan állapatját, el-távoznak tőle, s egyes egyedűl hagyják. A ſzegény vak Tzigány pedig nem tudván magánn ſegéteni, a közelebb ért fára felkaſztja magát.

Majd egéſz Erdélybenn, nevezetesen pedig Fehjér és Kükülő, úgy Hunyad-Vármegyébenn-is, olly állapotra jutottak az emberek, hogy marhájokat némellyek a

takarmánynak nem-léte miatt főbe verték, hogy az étlenség miatt a bőre-is el-ne fogyjon vagy száradjon. Ezt ezen nyombéli emberek nem érték, sőt a régiektől sem hallották.

M. Özvegy Gróf Székely Lászlóné Aszszony ő Nagysága Tibor nevezetü jószágábann Károly-Fehjér-Vármegyébenn, a közelebb múlt hónapnak eleinn két ritka egyenlőségü emberek hóltanak-meg. Ezek egyszer-s-mind egygy naponn és egygy órábann születtenek vólt; mind termetek, mind ábrázatjok ollyan egyenlő vólt, hogy még esméretes és vélek egygy falubann lakott ember-is bajoson külömböztette-meg őket egy-mástól. Éltenek hetven-hét esztendőket, és az elmúlt hónapnak eleinn egyszer-s-mind esvén betegségbe, nem hoszszas betegeskedések utánn, egyszer-s-mind egygy naponn és egygy órábann-is hóltanak-meg. Kiket-is az emlétett Grófné egygy sírba és egy-más mellé egygyütt temettetett-el.

Ugyan Károly-Fehjér-Vármegyébenn Alamoronn az el-múlt hónapbann ollyan ember temettetett-el, ki már a száz négy esztendőt bé töltötte vólt. Ez mind halálához közel olly erőbenn vólt, hogy tsak a közelebb múlt nyáronn egyedül, egygy szekér szénára való füvet kaszált egygy naponn. Feles gyermekei maradtanak, kik mindnyájan magok-is immár egész vén emberek.

* Pozsonbann azok között a 12 vén emberek között, kiknek szokás szerént Nagy-Tsötörtökönn lábaik megmosattattak, egygy találkozott 104 esztendős.

Maros-Vásárhelyenn Bóldog-Aszszony hava végén és Böjt elő-havábann felette sok dühös kutyák jártanak, és sok embereket, nevezetesen pedig oskolába járó gyermekeket, meg-is martanak. A kutyáknak meg-dühösödések annak tulajdonittatik, hogy dühös lónak dög húsából ettenek, melly-is a városnak valamelly útszája vé-

végénn, bé-nem ásva fekve hagyatott. — * Mellynél alíg lehet veszedelmesebb és ártalmasabb gondatlanságot gondolni. Még-is Magyar országonn-is tudok egygy nevezetes várost, mellynek kerítéséhez tsak három négy ölnyire, szinte az út félenn vagyon a döglött marháknak nem temető, hanem néző helyek; mellyről minű egészséges levegő ég lengedezzen a városra, ki-ki el-gondolhatja; számba se vévén azt, hogy az el-nem ásatott döglött barmok bűzitől gyakorta a marha dögi újontan el-szokott hatalmazni.

2. A Szentséges Pápának Bétsbenn-léte.

Több rendbéli Magyar országi Méltóságok között, a kik nem tsak közelről, hanem Hazánknak távolyabb lévő vidékeiről-is, mostanság Bétsbe gyülekeztek, a Prímás Kárdinális és Esztergomi Érsek ő Eminentziájánn kívül ím ezen Püspök Urak említtetnek, úgy-mint: Galántai Gróf Eszterházi Károly Egri Püspök Ur ő Excellentziája; Bozsicskovics Balás Körös-Vásárhelyi Görög Katholikus Püspök Ur ő Excellentziája; Felső-Szopori Szili János Szombathelyi Püspök Ur ő Nagysága; és Buzini Gróf Keglevics Zsigmond Makari Püspök és Esztergomi Nagy Prépost Ur ő Nagysága. Mondják, hogy rövid nap még mások-is fognak oda érkezni. — A mit pedig némellyek valamelly ottan tartandó közönséges Egyházi Gyülés felől hírleltenek, az a Bétsi Német Ujság-levelekbenn az hívságos hírek közé számláltatik.

Az Húsvéti nagy inneplést lehetetlen vóltaképpen meg-írnom; egygy részént azért, mivel az felettébb hoszszas vólna, más részént pedig azért, hogy sok dolgokat nem képes, érthetőképpen Magyarúl ki-tenni. Tsak némelly környűl-állásokat fogok tehát rövideden megjegyezni. — Minek-előtte a Pápa Ő Szentsége, Sz. István templomába bé-ment vólna, minden öltözetek és

kéfzületek, mellyek a Római rend-tartás fzerént megkívántattak, illő helyekenn mindenek láttára ki-valának téve. Ő Szentfégének érkezésekor minden harangok meg-indíttattak, nevezetesen pedig az, melly Józsefről neveztetett. Mikor jel adatott, az Érfeki Sz. Egyházhoz tartozó Papi Urafágok, Papi köntösökbenn Ő Szentfége eleibe mentenek. 9 óra vala, midőn Ő Szentfége hat lovas hintónn, mellybenn erányjábann elől Migázzi és Battyáni Kárdinális Urak ülnek vala, Sz. Iftván Templomának kapuja eleibe érkezett. Az hintó előtt a Kerefzt-vivő lovaglott; hátúl pedig a Nemes Gárdák kéférték. Herzsán Kárdinális Ur a több Papfággal egygyütt, a Szent-egyház előtt várja vala Ő Szentfégét. — Némelly tágasfabb helyekenn lovas és gyalog Katonafág párádéroz vala. A Szentféges Atyának öltözete tifzta fehjér vala, réfz fzerént felyemből, réfz fzerént aranynyal hímezve. A templomba bé-menvén; Migázzi Kárdinális a fzentelt vizet eleibe adá, mellyel-is Ő Szentfége mind magát, mind a környül állókat meg-hintezé. Legottan Sz. Katalin Kápolnájábann az elfő rendbéli Egyházi köntösbe öltöztetett. A Pápa-Koronát Battyáni Kárdinális Ur tette-fel Ő Szentfégének. A temjénezőt-is ugyan ő Eminentziája adta kezébe. — Az Óltári Szentfégnek imádása utánn, mellyet a Szentféges Atya korona és fapka le-véve, térdelve, egygy Óltár előtt tett vala, az 3 Kárdinálisok a kezét, a Püspökök a térdét, a Prélátusok pedig a lábát meg-tsókolák. —

Némelly éneklés és könyörgés utánn, a felfő ékesféget ismét változtatá, és kezeit meg-mosá. A fzolgáló Papi Méltófágok hafonlóképpen külömb-külömb öltözetet vevének magokra. A Pápai gyűrűt Migázzi Kárdinális Ur dugta Ő Szentfége újjába. Több hafonló kéfzületek utánn a Nagy-Mise következett, mellyet Ő Szentfége maga énekel vala. Itt többek között jegyzésre méltó, hogy

Ő

Ő Szentfége az elfőbb temjénezés utánn az három Kárdinális Urakat egy-más utánn körűl-ölelte. — Az Évangélium és az Epiftola két nyelvenn énekeltetett, Deákúl tudni-illik a Deák Sub-Diákonustól, Görögül pedig a Görög Sub-Diákonustól, — Ezeknek ének-fzóval való fel-olvasása utánn, magas póltzonn űlve, ez innep-napra alkalmaztatott jeles Deák befzédet monda, melly nyomtatásbann-is világ eleibe fog adódni. Ebbenn réfz fzerént Idvezítőnknek fel-támadása eránt való örömre és fzíveinknek hozzá való fel-emelésére, réfz fzerént vétkeinknek meg-bánására és a bűnöknek fírjából való lelki fel-támadásra intette az hallgatókat. — Továbbat bútsú és áldás adatott; végezetre a Sz. Miséhez tartozó több rend-tartások következtek, mellyek az egyébkoriaktól valamenynyire külömböztenek. Ide tartozik az, hogy Ő Szentfége az *Agnus Dei* utánn a három Kárdinálisoknak, Migázzi Kárdinális pedig a jelen lévő Püspököknek tsókot ada; úgy az-is, hogy a Diákonusokat és Sub-Diákonusokat kommunikálván, körűl ölelé, s mindegygyiknek ezt mondá: Békefég néktek. —

A Nagy-Misének vége lévén, mind Ő Szentfége, mind pedig a Kárdinálisok és több Affiftensek, Sz. Katalin kápolnájábann, az Egyházi ékesfégeket le-tévék, és azon renddel, a mellyel jöttenek vólt, a Templomból ki-menének: — Ő Szentfége tudni-illik, Migázzi és Battyáni Kárdinális Urakkal egygyütt a Fő Hadi Tanátsnak Kancelláriájába; a hol-is előfzör egygy a' végre el-kéfzíttetett fzobábann ismét a Koronát fejére tétette, felsőbb köntösét változtatá, annak-utánna az ottani Templomnak folyosójára fel-ménc, itten menyezet alatt lévő, aranynyal bé-vont magas fzékre le-üle, fel-fzóval az óldást a népre el-mondá, ismét fel-kele, és énekelve háromfzor, úgy-mint balra, jobbra és előre ezen fzókkal a temérdek fokfágú, áhítatos gyülekezetet

meg-

meg-áldá: „*A mindenható Iſtennek, Atyának, Fiúnak, és Szent Léleknek áldása jöjjön ti-reátok, és maradjon veletek mindenkoron, Ámen.*“

Azon ſzem-pillantásbann, mikoron Ő Szentſége kezeit áldásra fel-emelé, a közel álló Gránádéros Kommando *Salvét* löve, melly jelt követvén, a kerítésenn lévő ágyúkat mind el-ſütötték. — Az áldás utánn ismét le-űle Ő Szentſége; Battyáni Kárdinális Ur pedig meg-hajtván térdeit előtte, illy ſzókkal: *Indulgentias Beatiſſime Pater!* Bútsút kére; mellyre Ő Szentſége ekképpen felele: *Plenariam* (tökélleteset) E' ſzerént oſztánn a moſt meg-nevezett Kárdinális Ur, Deák nyelvenn a Bútsút tézdulából hírűl adá, és ezen tézdulát a folyosóról a nép közibe veté.

Ekképpen végződött ezen nagy innepi jelesſég, mellynek emlékezete Béts városábann mindenha fenn fog maradni. Az Óltár köve, mellyenn a Szentſéges Atya Sz. Iſtván templomábann áldozatot tett vala, azon templomnak kintsei közé helyheztettetett.

Maximilián Fő-Hertzeg mind az áldozatkor, mind pedig az áldás mondáskor, magát nem esmértetve, jelen vala. Kegyelmes Urunk, Ő Felſége pedig, ſzeme nyavalyaja miatt ſem egygyikenn, ſem másikánn jelen nem lehetett.

Ezen Szent-György havának 3dik és 5dik napjánn az Udvari kis Kápolnábann Misét ſzolgáltatott ő Szentſége, mellyenn való jelen-létek utánn, némelly Aſzſzonyſágok, kezét tsókolák. Tsötörtökönn, ú. m. e hónapnak 4dikénn Maximilián Fő-Hertzeget látogatta-meg Ő Szentſége. Az nap az Udvari Kép-írónak, Hikkel Józsefnek olly ſzerentséje lett, hogy Ő Szentſége magát tőle le-ábrázoltatta.

R.

Po'sonbann,

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferenczнél.

A Római Császzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-György havának 13dik napjánn,

Szombatonn költ

29dik LEVELE.

1. *A Szentſéges Pápának Bétsbenn-léte.*

Naponként jönek s mennek a ſok fő, közép és al rendű jövevények, kik a Felſéges Cs. K. Udvarnak moſtani nagy Vendégét látni s tiſztelni kívánták. A Magyar Püſpökök közűl, a kik moſt közelebb Bécsbe érkeztenek, ím ezek neveztetnek: Vázsonykői Gróf Zicsi Ferencz Győri Püſpök Ur ő Excellentziája, Gallyuf József Zábrági Püſpök Ur ő Excellentziája, és Szent-Királyi Báró Andrási Antal Rozsnyai Püſpök Ur ő Nagyſága. — Ennek a hónapnak elejétől fogva, Cseh orſzágnak Prímáſa, úgy-mint Gróf Przsichovſzki Antal Prágai Érſek Ur ő Fejedelemſége, nem külömben a *Frayzing* (*Freyſing*)-i Püſpök és Fejedelem-is itten múlatozik. — Egyéb jövevény Fejedelmi Személyek közűl nevezetesek: az Oroſz Nagy-Fejedelem Aſzſzony Bátyja, Villiám Friderik Vürtembergi Hertzegfi, a ki ennek előtte a Pruſſus Királynál hadi tiſztſéget visel vala, moſt pedig az Oroſz Csáſzár Aſzſzonytól Finnia tartomány Gubernátorának tétetvén, rövid nap Oroſz orſzágba fog

menni; továbbá a Franczia Udvarnál lévő Oroſz Követ, Baratinszki Fejdelem Ur, ki-is Pétersburgból jött, és Párisba ſzándékozik; ismét Askov Fejedelem Aſzſzony Fiastól és Leányastól, Pétersburgba kéſzülvén. s. a t.

* Ipsilanti Sándor, vólt Oláh orſzági Vajda Fiai, Konſtantin és Demeter, a kik darab ideig Bétsbenn múlattanak, a közelebb múlt hónapnak 29dikénn Konſtántzinápolyba mentenek. Ugyan ott vagyon az atyjok-is, nem Szebenbenn, a mint a híre vala. Hihető, hogy ſemmi bajok nem léſzen. Mert a Franczia Királyi Udvartól óltalom-levelet, Bétsből pedig úti társúl egygy túdós Papi Személyt vettek magokkal. Ezen úti társok, Gelhard Ur, a ki a Toskánai Nagy-Hertzegſi Jegyeſét, Erzsébet Hertzeg Aſzſzonyt Olaſz nyelvre tanította. Az előbbi Tanítójok, ki-is Ragúſából való, azonba Bétsbenn maradott.

A Szentféges Atya, minden nap minden rendbéli Személyeket maga udvarlására ſzokott botsátani; a vár kerítésénn naponként ſzámoson öſzve-gyűlekezni ſzokott népre pedig az ablakból mondja a Pápai áldást. Közelebb múlt Vasárnap, úgy-mint e hónapnak 7dikénn, ezt 7 ízbenn tselekedte. Az nap Bétsbenn leg-alább-is 50 ezer vídéki ember múlatozott.

Ebbéli foglalatoſsági mellett, Béts fő városának ritkaſágait tekéntgeti Ő Szentſége. Ezen moſt folyó hónapnak másodikánn Belvederbenn a Cs. K. kép-tartó házat nézte, mellynek Gond-viselőjét, Rósa Urat 2 arany pénzzel meg-is ajándékozta; 6dikánn, Maximilián Fő-Hertzeggel az Udvari könyves házat alkalmas ideig ſzemlélte, s némelly régi kéz-írásokat elő-is mutattatott, az-utánn a ritka pénzek gyűjteményjét visgálta; 7dikénn ugyan ő Királyi Hertzegſégével és némelly Püſpök Urakkal, az Udvar vára mellett lévő eſzköz-kamarát és terméſzet tárházát vette tekéntetbe; 8dikánn déljeſt

a

a Sz. Ágoſton Szerzetét követő Barátok Klaſtromábann méltóztatott múlatni. Itten elsőbenn a templombann Sz. Nepomuk János óltára előtt, az-utánn Loretto nevezetű Kápolnábann, a hol a F. Óſtriai Fő-Hertzegi Nemből való hajdani Fejedelmeknek ſzíveik ezüſt fazekakbann tartatnak, a tsuda tévő kép óltára előtt, továbbat ismét különösön a gátoronn belől, ú. m. azon ſzíveknek tulajdon helyén, nagy buzgósággal imádkozik vala; melly imádſágát a 130dik Zsóltárral végezé. Minek-utánna azt a helyet meg-áldotta vólna, az ebédlő házbann minden Szerzeteseket lába és keze tsókolására méltóztatott. A Klaſtromnak fel-házait-is meg-járván, végezetre a könyv-tartó palotát és a terméſzet visgálására való eſzközöket olly figyelmetesſéggel ſzemlélgette, hogy nagy tudományját méltán lehetett tsudálni. Elmenvén, különösön meg-dítséré azon Szerzeteseknek jeles ſzorgalmatoſságokat. 9dikénn, a Magyar és Lengyel Gárdáknak ſzokott kéſérése mellett ſa Cs. K. Fegyverházat ment nézni, a hol-is Maximilián Fő-Hertzeg a Kapunál várta, és az házokbann mindénüvé el-vezette. Ő Királyi Hertzegſégének el-menetele utánn, a Szentféges Atya egyedűl, a Pápai Követ házához (*Nunciaturához*) bétére, s kevés idő vártatva Udvari ſzállására viſzſza méne.

2. *Elegyes külföldi túdósítások.*

Miláno városábann az el-múlt hónapnak 9dikénn hirdettetett Parantsolat ſzerént, Ő Felſége Olaſz tartományjaibann az Egyházi menedék-helyeknek többé nem léſzen dívatjok. Azon templomokonn kívűl, a mellyekbenn az Óltári Szentſég ki-vagyon téve, ſemmi egyéb hely ſzabad menedék-helynek ne tartaſſék. Midőn valamelly gonoſz-tévő kerestetik, a ſzent-egyház Előljáróját kell az eránt meg-kérni, hogy az kézbe adaſſék; mellyet meg-tagadni ſemmiképpen meg-nem en-

 ged-

gedtetik, mivel a gonosz-tételnek visgálása a világi törvény-szék dolga. Kemény bűntetés alatt meg-vagyon tíltva, hogy senki afféle gonosz-tévőket, a minéműek azon Parantsolatbann elő-számláltatnak, el-ne titkoljon, se útba ne igazítson. Mellyet a ki tselekedni mérészel, nem tsak a kárt helyre hozni, hanem azonn feljűl bírságot-is tartozik fizetni. — Mihelyt ezen Rendelés hírré tétetett, leg-ottan Sz. Ambrus templomábann 3 gonosz-tévők találtattak, a kik azon menedék-helybenn már 3 esztendőtől fogva lappangottak. Ketteje ugyantsak el-szaladott, az harmadik tömlötzre vettetett.

Mostan emlétett Miláno városábann a közelebb múlt hónapnak 12dikénn 4 Klastromokra ment az ő ki-bontakodások felől való Felséges Parantsolat. Ezek pedig azon Szerzetesek: *Bernardínusok*, Sz. Ferencz harmad rendénn lévő Barátok, *Cœlestínusok*, és Mantovai Társaságbéli Kármeliták. Az a híre, hogy még 12 Apátza Klastromok eránt hasonló végezés tétetett.

Ugyan azon hónapnak 26dik és 27dik napjánn Prágábann a *Cœlestina* és *Dominicana* nevezetű Szerzetes Szűzeknek tudtokra adatott, hogy 5 hónapok múlva az ő Klastromokból ki-kelletik menniek. Addíg, míg egygyütt lésznek, minden személynek fél Forint, a fő Aszszonynak pedig egygy Forint adatik egygy-egygy napra.

Ujjabb F. Rendelés szerént azon Szerzetes Papok, a kik Parochiákra avagy Káplánságra alkalmatosoknak ítéltetnek, illendő próbát tévén, külömb-külömb helységekbe fognak rendeltetni. Ugyanis valahol vagy a népnek számos-vólta, vagy az eddíg vólt Lelki Pásztornak távoly-léte, vagy más környűl-állás meg-kívánja, azt akarja Ő Felsége, hogy mindenütt künönös Pap légyen.

Az országos kereskedésnek több nemei között, mellyekre nézve Ő Felsége tartományjai naponként gyarapodnak,

nak, nevezetes már a Héring és Tőke-hal halászat-is. Ez eránt most közelebb Német Alföldönn olly rendelés tétetett, hogy minden, valaki azt ő Felsége óltalma alatt űzni akarja, az Osztendei avagy Niöporti Város-Tanátssától különös Óltalom-levelet venni tartozzék, más hajók ellenbe, mellyek afféle levél nélkűl járnak, idegeneknek tartassanak.

A Közép tengerenn való kereskedést semmi inkább nem akadályoztatja, mint az Áfrikaiaknak kóborlások és tolvajlások. A közelebb múlt esztendő végénn történt, hogy az *Alzsír* (*Algir*)-iak a Cs. K. Zászló alatt járó hajók közűl némellyeket el-foglalnának; a Török Császár levelét sem betsűlvén-meg, mellyet szokás szerént nálok hordoztanak. Azonba mihelyt a dolog a Fényes Portánn fel-adatott, menten mind a két részről az Alzsíriakhoz Kommissáriusok küldettek; a kik mind az hajókat és portékákat viszsza-szerzették, mind a fogva tartatott embereket ki-szabadították; sőt nem tsak a kárt egygy pénzíg ki-pótoltatták, hanem bírságot-is vettenek rajtok, s azonn feljűl fogadást tétettek vélek, hogy jövendőbenn a Cs. K. és Toskánai hajóknak békét hagyandanak. Meg-válik, mint fogják utóbb fogadásokat tellyesíteni.

Az Óstriai Igazgató és Itélő Székek körűl nevezetes változások estenek. Mind ezek a közelebb jövő hónap kezdeténn fognak lábra állani.

A Franczia országi Püspökök jövő Pünkőst havábann Gyűlést szándékoznak tartani; mellyenn főképpen azt akarják meg-határozni, minémű szabadságokat kellessék a Protestánsoknak engedni, hogy mind a más országokba való költözködésnek eleje vétessék, mind pedig az eddíg el-széledett Haza-fiai viszsza-édesíttessenek. — Nagy kárát vallanák sok Német tartományok, ha mind azon Francziák, a kik ottan meg-telepedtenek, előbbi

 kazá-

hazájokba viſzſza-térnének. — Nem régen meg-tíltatott Franczia orſzágbann, hogy a városoknak és falu-helyeknek Papjaik, Királyi engedelem nélkűl magok köz gyűléseket ne tartſanak.

Az Haſſiai-Darmſtadi Landgráf, az ő tartományjaibann lakozó Katholikusoknak meg-engedte, hogy, a midőn kívántatni fog, magok felekezetebéli Papot hívhaſſanak, ha tudni illik a ſzomſzéd Fejedelmek-is az övéiknek haſonló engedelmet adandanak. Ezen atyaſiſágos ajánlást a Fuldai Püspök, a maga tartományjábann lévő Papoknak és Tiſzt-viselőknek tudtokra adatván, egyſzer-s-mind az alatta-való Proteſtánsoknak, amahhoz haſonló ſzabadſágot engedett.

Furtsa dolog, a mi *Liſzabon*ból Böjt elő-havának utólſó n apjánn költ levelekbenn jelentetik. — Az a kemény hideg, melly Oroſz orſzágnak fagyos ſzélétől fogva, ſzinte Olaſz orſzágnak ſzűntelen zöldellő tájáig kegyetlenkedett, Európának Nap-nyúgati ſzélénn, úgy-mint Portugalliábann, két izrombann valami kevés hóval (ſoknak írják; de nálunk talán ſenki ſem ſokallaná) hóval kezdett, mondom, bé-köſzünni. Ezenn, a köz nép nem tsak nagyon bámúla, hanem úgy-anynyira meg-is íjede, hogy kisdedek s nagyok mind egyre tsoportonként rohannak vala a templomokba gyónás végett. Mert azt véli vala, hogy az, az utólló ítélet nápjának jele vólna. A Papok, ſőt a Királyi Miniſterek-is, alíg győzték a fel-háborodott ſokaſágot tsendesíteni. Némelly réſze ugyan-tsak végtére nagy nehezen reá beſzéltette magát, hogy az, más orſzágokonn illyenkor minden-napi dolog vólna. De ſokann még egy-néhány napok múlva-is tébolyodva járnak vala az útſzákonn és mezőkönn, félelemmel és rettegéſsel várván az ítélet napját és a világ végezetét. — Tsak-nem haſonló ez ahhoz, a mit Sziam orſzágnak egyſzeri Királyja felől mondának: kiis

is, midőn valamelly Hollándus Követ a maga hazájáról ſzóllván, többek között azt beſzéllené, hogy nálunk téli időbenn a víz meg-keményedik, és az eső pely formánn esik, úgy hogy ſzitával-is fel-lehet fogni, nagyon megharaguvék reája, hogy miért akarja ő Felſégét illyen ſzemtelen hazugſággal bolonddá tenni, s menten ki-parantsolá az Udvaráról. — Ekképpen ſzoktak az emberek, de kivált a tudatlanok, minden ſzokatlan dolgonn megütközni.

A Pétersburgi levelek ellene mondanak mind azon hívſágos híreknek, a mellyeket némellyek a Törökkel lejendő háború felől hintegettek. Sőt inkább minden útonn módonn, úgy mond, azonn vagyon a két, úgymint a Római és Oroſz Csáſzári Udvar, hogy Európának közönſéges békeſéget s nyúgodalmat ſzerezzen, s a, mellett a tengerenn való kereskedést minden nemzeteknek egygy-eránt bátorſágoſſá tégye. — Az Oroſz követ Hágábann mind úntalan az Anglusok és Hollándusok között való békeſég dolgát munkálja. De nem látſzik, hogy ſokra menendő vólna; kivált ha igaz az, a mit moſt újjonnan hírlelnek, hogy a Hollándusok köz akarattal nyilván-valóképpen jóvá hagyták az Ámérikaiaknak független-vóltokat.

Hihető dolog, hogy ezenn-túl másképpen fog Britanniának állapatja forogni. Mind addíg zajgott az ellenkező felekezet az orſzág gyülésenn a Király Miniſterei ellen, hogy végtére mind le-tették eddíg viselt tiſztſégeiket. Únalomból tselekedték-é, vagy azért, hogy nem bíztak többé magokhoz, hogy a köſziklán akadott hajót el-mozdíthaſſák, az nem bizonyos. Maga North Ur, a ki 12 eſztendőkíg az orſzág Kints-tartója vala, egyéb okát nem jelentette-meg az orſzág gyülésenn, hanem hogy a nemzetnek hozzá való bízodalmát naponként gyengébbedni látta. Ugyan úgy-is ſzokott az Ángliábann

meg

meg-lenni. Mihelyt észre veszi a Király, hogy az ellenkező felekezet az ország gyűlésenn nyertes kezd lenni, menten vagy ezt el-oszlatja, vagy a maga Minisztereit elbotsátja. — Az ország nagyon örül ezen nagy változásnak: meltán-é, azt utóbb fogjuk meg-látni. Hogy igen szerentsétlenek vóltanak, az bizonyos. De, hogy ők lettek vólna a sok szerentsétlenségnek okai, azt nem mondhatni. Az utánnok lejendő Minisztérek, a mint mondják, mind az ellenkező felekezet közül valók, a kik mind ekkoráig az Udvarnak igyekezetei ellen törekedtek. Ám mutassák-meg most, hogy tselekedettel szintén ollyan könnyű, mint szóval valamit gyalázni. — Leg-első dolog, a mit az ország tőlök óhajt s reményl, az, hogy tűrhető módon békéltessék-meg az Amérikaiakat. Más osztánn a' lészen, hogy szerezzék-viszsza azokat a szigeteket és tartományokat, mellyeket a Francziák és Spanyolok tőlök el-vettenek.

Vége szakadott már Török országbann-is azoknak az igazságtalan üldözéseknek, mellyeket a Katholikus Örmények az Örmény Pátriárchától szenvedtenek. Némellyek, a' kiket ez gályákra ítéltetett, a közelebb múlt hónapnak 10dik napjánn meg-szabadúltanak. — Ennél a Török Fő-vezér-is sokkal könyörületesebb. Böjt elő-havának 20dik napjánn szörnyű tűz támadott Konstántzinápolybann, melly-is anynyira el-hatalmazott, hogy noha a házok fedeleinn 3 láb-nyomnyira vala a hó, még-is ezernél több ház égett-el. Illy inségben a Fő-Vezér maga kezével, minden Vallásra való tekéntet nélkül, 3 embert szabadított-meg, és sok fél mezítteleneket a közelebb lévő Metsetbe vitetett.

R.

Po'sonbann,

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoston Ferenczél.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Szent-György havának 17dik napjánn,

Szerdánn költ

30*dik* **LEVELE.**

1. *A Szentséges Pápának Bétsbenn-léte.*

Többek között ismétlen, a Boroszlai Püspök, Sáfgots Gróf Úr ő Fejedelemsége, és a Nyitrai Püspök, Révai Antal Gróf Úr ő Excellentziája, jöttenek Ő Szentsége tiszteletére.

Ezen ritka Vendégnek látogatása, a minéműhöz Német országnak csak háromszor, leg-utólszor 1418bann vólt szerentséje, sok jeles elméket buzdított-fel arra, hogy azt külömb-külömbféle versekbenn meg-énekelnék, avagy más rendbéli írásokbann maradandó emlékezetét hagynák. A többi között nevezetesek, *Dénis* Urnak ditsőült Mária Terézsiához szólló Deák és Olasz Versei.

A Szentséges Atya ezen folyó hónapnak 10dik napjánn a Cs. K. Porcellán-Fábrikát méltóztatott meg-tekénteni. Oda s viszsza-menet azon egygy hintóbann a Prágai Érsek s az Egri Püspök Urak ültenek Ő Szentségével. Maximilián Fő-Hertzeg pedig, a Pápai Követ-

vettel és az Udvari Kamarának Fő-Igazgatójával egygyütt az emlétett Fábrikánál várta Ő Szentségét. Bé-érkezvén, mindeneknek előtte áldást monda, és a készen lévő szereket meg-nézé, továbbat az oda való Kápolnábann imádkozék, az-utánn a készítésnek rendét s módját visgálá. Különösön magára vonja vala Ő Szentsége figyelmetességét az ottani kép-íróknak 125 számú sokasága. Itten 2 óránál tovább való múlatása utánn, Lichtenstein Fejedelem kertjébe menvén, azon készületeket méltóztatott meg-nézni, a mellyeket a Franczia Követ az ő Királyja első szülött Fiának tiszteletére tett vala.— Végezetre az nap a Szervíták Klastromába-is bé-tére, és szokott imádságát el-végezvén, a Szerzeteseknek lába tsokólására engedelmet ada.

Tsötörtökönn, úgy-mint 11dikénn a Parhamer Prépost Urnak gond-viselése alatt lévő Árvák házának látására menvén, a Salésiána Apátzáknak Klastromába méltóztatott bé-térni; a hol-is először a templombann imádkozék, az-utánn a gátoronn belől térdeplő Apátzákra és tanítvány Kis-Aszszonyokra Apostol i áldást monda. — Az emlétett Árva-háznál ismét Maximilián Fő-Hertzeg fogadja vala Ő Szentségét. Emitt-is mindeneknek-előtte a templombann Isteni tiszteletet téve, az-utánn a háznak nevezetes részeit és a nevendékeny gyermekeknek katonás rend-tartásokat szemlélé. Ezen Tanúló ifjatskák, mind éneklésekkel s muzsikálásokkal, mind pedig fegyver gyakorlásokkal s egyéb jeles magok-alkalmaztatásával, különösön meg-kedveltették magokat Ő Szentsége előtt. Bé-menetelekor, muzsikaszóval, *Benedictus*, *qui venit in nomine Domini* énekeltetett.

Más nap, Péntekenn, a Szavoyi Akadémiának vala Ő Szentsége látogatásához szerentséje. Ezen alkalmafosfósággal a Boroszlai és Béts-Ujhelyi Püspök Urak késértek. Minek-utánna az újontan tétetett Direktor, Stiltríd Báró Ur, mindeneket meg-mutatott vólna, mind az ott tanúló Nemes Ifjaknak, mind pedig egyéb fő-rendű Személyeknek, keze tsókolására engedelem adatott. Mindenek eránt különös jó-tetszését méltóztatott Ő Szentsége mutatni. Itt-is jelen vólt Maximilián Fő-Hertzeg Ő Királyi Hertzegsége.

Nem tudatik még bizonyoson, mikor s merre fog a Szentséges Atya el-menni. Közönsésegen azt tartják, hogy e hónapnak 22dike tájbann lészen Bétsből való elindúlása.

2. *Elegyes túdósítások.*

Miláno várossá és ő Felsége olasz tartományja lakosainak mondhatatlan örömökre történt, hogy Ferdinánd Fő-Hertzeg Élete Párjának, Mária Beátrix Fő-Hertzeg Aszszonynak viselős-vólta híré tétetett.

A Cs. K. Udvari Kamara azon Derék-pénzeket, (Kapitálisokat) mellyek 1779benn százától való ötödfél Forint (4 1/2 *pro Centum*) Interesre, akár Bétsbenn s egyébütt a Cs. K. Kassákba, akár pedig Pozsonbann a K. Magyar Udvari Kamarára költsön adattak, jövő Pünkösd havának első napjától fogva mind viszsza-fizetteti. Arra nézve tehát, a kiknek tetszik, szabad attól fogva mindjárt pénzeket kezekhez venniek. Idő telve pedig, úgy-mint a K. Magyar Udvari Kamaránn 3, egyébütt 6 hónapok utánn, az az: egygy részént Sz. Jakab havának, más részént Mind-Szent havának végétől fogva, semmi Interes azon 1779benn 4 1/2 *pro Cent*-re költsönözött pénzektől nem fog többé fizetődni.

Ennek a hónapnak 10dik napjánn a Cs. K. Udvarnál lévő Franczia Követ, *Breteuil* Báró Ur ő Excellentziája, Franczia ország Örökösének születését jeles Bállal és Palotájának meg-világosításával inneplette; 14di-

kénn a Práterbenn meſterſéges tüzellést tartatott; 16dikára pedig Lichtenſtein Fejedelem kertjébenn, ſzámos hívatalos Vendégek ſzámára áll-ortzás Bált kéſzíttetett. A mi pedig az efféle vígſágok körül különösön emlékezettre méltó, mivel a moſtani világot az előbbi idők felett nagyon betsesíti; az az, hogy a ſzegények-is réſzesültenek azokbann, bőſéges táplálásra való adományokat vévén a meg-nevezett Fő Méltóſágtól.

Ugyan ezen hónapnak 11dikénn a Bétsi Univerſitás, néhai Felſéges Mária Terézsiának jó-voltából lett megújításának emlékezetét, Cs. K. Kommiſſáriusnak, M. Báró Szvíten Szentelt Vitéz Urnak jelen-létébenn, jeles beſzéddel és nagy Misével inneplette.

Az nap déljeſti 5 és 6 óra között Béts tájékánn, vagy 3 óráig tartott hírtelen való meleg utánn, nagy égi háború támadott, melly ſok helyekenn bé-is ütött és többek között egygy férjfi s egygy aſzſzonyi ſzemélyt meg-is ölt. Ez anynyival inkább rend kívül való dolognak tartatik, mivel még az nap fagyos hideg tapaſztaltatott.

Harmad nappal az előtt Debretzen tájékánn ſzinte haſonló viſzontagſágos idő vala. Mellyről-is így ſzóllanak az onnan érkezett barátſágos túdósítások: — „A melly égi háborúról Szabólts-Vármegyéből, múlt Böjt más-havának 24dik napjánn túdósítás tétetett, az Debretzenben és ott körül lévő minden vídékeken az ſzerént vólt, ſzintén azon egy időben, úgy-mint 12 órától fogva egéſz egy óráig, és Nádudvaron, melly 3 mértföldnyire vagyon a várostól, egy házat az égi tűz megütött, melly mindazáltal tsak félig éghetett-el; mivel meg-óltották, otthon lévén mindőn felől az emberek. Azt másod napon nagy havas fergeteges idő követte. De ſokkal nagyobb vólt (midőn olly fázaló híves időben nem-is vélték vólna) ezen folyó hónapnak 8dik napján;

mellyen

mellyen-is ſzíntén délben, és mint az előtteni, nyári Nap-nyúgotról jött-fel a felleg, egy egéſz óráig ſok nagy dörgésekkel tartott: de kivált két ízben olly nagy tsattanás lett, hogy a földet s házokat-is meg-reſzkettette. Azonközben lágy jegek húllottak, mellyek a földön ſzéllyel esvén, az esötől-is mosattatván, hó formán el-lepték a földet; a hol ſáros földre nem estek, eſtvéig ſem olvadtak-el. Más nap nagy ſürü hó esett utánna; úgy hogy az előtteni napot nyár közephez, a más napot pedig, melly utánna következett, tél középhez lehetett haſonlítani. Eſtve felé erős, de hideg Nap-keleti ſzél támadván, s a felköket meg-ſzaggatván, Nap-nyúgot felé hajtotta." — „Ezen viſzontagſágos idők már minémű ſzükſégeket és ſok károkat okoztak légyen, hoſzſzas vólna elő-beſzélleni, másoknak tudósításai pedig elöggé meg-bizonyítják. De tsak ez-is annak rövid jelentése lehet, hogy a meg-maradott bárányok igen gyengék, aprók, hitványok, és ha ollyant ſzerezhetnek-is a piatzra hordozó aſzſzonyok, nagy alkuval lehet tőlök, a kinek kell, felét meg-venni hat Garasonn. Tsak mindég a hideg ſzelek tartottak még eddig."

Tokajból viſzont a nagy ár-vizek miatt való ínſéget írják. Ámbátor kevés hó vólt, még-is anynyira el-lepték a vizek mindenütt a mezőſéget, hogy a marhát nem tudják, hová hajtani. Az hegyenn ugyan vólna helylyel-helylyel valami kevés fü. De oda a Szőlő miatt marhát nem lehet hajtani. A ſzéna pedig el-fogyott; ſzalma ſintsen, mert az egéſz Tokaji határnak egygy ſzántó-földe nintsen.

Hazánknak ezenn a felſő réſzénn, úgy-mint Pozsonbann, ſem ár-vizekről, ſem égi háborúkról nem panaſzolkodhatunk. Anynyibann haſonló ügyünk vagyon, hogy a tavaſzi melegbenn még nem igen vólt réſzünk. A gyakorta való esőzés, mellyet híves, néha meleg ſzelek

ſzok-

ſzoktak fel-váltani, ſok ſzénával bíztatja a gazdákat. A gabona-is alkalmasént tűrhető árronn kél: A leg-jobbféle búza tudni-illik, 36 — 37 Garasonn; az alábbvaló 34enn; az abajdotz 25önn; a rozs 22önn, 23-onn; az árpa 17enn; a zab 12-önn, 13-onn.

Nem lévén moſt Magyar orſzágnak ſem Nádor-Iſpányja, ſem azon fő méltóſágot viselő Királyi Helytartója; Kegyelmes Urunk Ő Felſége, addig, míg orſzággyülés lejend, azon dolgokra nézve, mellyekbenn a Nádor-Iſpány törvényt ſzokott ſzolgáltatni, az Orſzág Bírájának, Galántai Gróf Fekete György Urnak, Sz. Iſtván jeles Rendénn lévő Nagy Kereſztes Vitéznek ő Excellentziájának tellyes hatalmat méltóztatott adni.

3. *Hadi dolgok.*

Tsak egygy vár marad vala még *Sz.* Kriſtóf ſzigeténn az Ánglusoknak bírtokokbann. Ezt erősſégére nézve *Gibraltár*hoz haſonlítják. (*Brimſtonhill* a neve) Múlt Böjt elő-havának 13dik napjánn azt-is meg-vevék a Francziák, még pedig az Ánglusoknak ſaját ágyuikkal és golyóbiſaikkal, mellyeket emezek a hegy alatt hagytak, a lakosok pedig ſemmiképpen fel-vinni nem akartak vala.

Az Hollándusoknak *Demerary* nevezetű tartományjokat, mellyet az Ánglusok tavaly el-foglaltak vólt, múlt Bóldog-Aſzſzony hava végénn haſonlóképpen viſzſzanyerték a Francziák.

Ugy vélekednek *Newis*, *Montſerrat* és *Antigoa* ſzigetekről, hogy eddig ezek-is a Franczia bírtoka alá jutottak. Kettejének, vagy leg-alább *Montſerrat*nak meg-vétele már bizonyos. A többi eránt újjabb tudósításokat kell várnunk.

Hír-adások.

Melly igen ártalmas légyen az ember egésſégének, midőn a külömb-külömbféle orvoſſágos és ſavanyó vizekkel, helytelenűl bánnak, azt meg-bizonyítani ſzükſég felett való dolog vólna. Hogy tehát ennek-utánna amaz esméretes *Szaidſitzi* Keserűvíz, Keserű ſó, Magnésia, Polychreſtum Só, és a *Bilini* bányás ſavanyó víz eránt valamelly ártalomtól ne kellesſék félni, s ki-ki minden veſztegetés eránt bátorſágos lehesſen: ez-okáért a Szágáni Hertzegi és Lobkovitzi Fejedelmi Uraſág különös Induſtriális Tiſztſéget állított-fel, melly az elébb meg-nevezett bányás vizekre és ſókra minden ſzorgalommal annak rendi ſzerént gondot viseljen. Hogy pedig ezeket az ember egésſégének igen haſznos és jóvá hagyatott vizeket és ſókat, mindenek, valakik azokkal élni kívánnak, minél könnyebben meg-ſzerezhesſék; ezentúl Magyar orſzágonn-is, tudni-illik Pozsonbann Poſch és Royko Uraiméknál Sz. Mihály útſzábann Piros Rózsa tzímerű bóltjokbann, következendő nemek és árrok ſzerént, azon említett Induſtriális Tiſztſég ſzámára, fognak azok minden nap árúltatni: úgy-mint

1 Font fínum Száidſitzi Keserű ſó korsókbann -	For. 30 kr.
1/2 Font ugyan azon	— — 15 —
1 Lót ugyan azon, Doſisbann	— — 1 —
1 Font Magnéſia	3 — — —
1 Lót ugyan azon, Dóſisbann	— — 6 —
1 Font Polychreſtum ſó	2 — — —
1 Palatzk keserű víz	— — 27 —
1 Palatzk ſavanyó víz	— — 24 —

Hogy pedig ezen ſóknak és vízeknek Vevői minden meg-veſztegetés eránt bátorſágosok lehesſenek, és azokat igazaknak lenni meg-esmérhesſék; a keserű víznek való korſókra Szaidſitznak Proſpektusa, a ſavanyó víznek és keserű ſónak váló korsókra pedig, Bilinnek Proſpektusa rézbe metſzve, reá vagyon ragaſztva, s annak-felette minden dugaſz különös petséttel jegyeztetett,

tett, mellyenn-is ez az írás vagyon: *SIG. OFF. INDUSTRIALIS BILINEN.* A mi ezen fóknak s vizeknek az erejét és haſznok vételét illeti, az eránt különös tudósítás vagyon más-fél árkusra ki-nyomtatva, melly kinek-kinek, a ki kívánándja, ingyen fog meg-adódni.

Ezekenn kivül, a feljebb említett Uraſágbéli Induſtriális Tiſztſégtől külömb-külömbféle nagyſágú, igazi Cseh orſzági brilljantírozott Gránátok-is vagynak Kommiſſióba adva. Mellyeknek-is könynyű árrokról ki-ki annál bizonyosſabb lehet, mivel azok mind tulajdon Fábrikából valók.

A levelek, Frankózva kívántatnak. Mellyekre nézve kéſz ſzolgálat ígértetik.

Hyam Ur és az ő Társaſága, némelly Fő-Rendeknek kívánſágokra, még jövő Tsötörtökönn és Vasárnap, úgy-mint ennek a hónapnak 18dik és 21dik napjánn fogják az ő meſterſéges lovaglásokat, ha az idő engedéndi, ezen Pozson városábann lévő Katonák háza udvaránn elé-mútatni. Jobb alkalmatosſág kedvéért enneknutánna két ajtó fog a bé-menőknek meg-nyittatni; mivel közelebb múlt Vasárnap ſokaknak, a bé-járásnak bajos-vólta miatt el-kellett maradniok. Azonn a kapunn tudni-illik, melly a Duna felé nyíllik, egygy Hetesért, az egyébkor nyitva lévő kapunn pedig 40 s 20 Krajtzárokért fognak az emberek bé-botsáttatni. Rövid nap Óvárra, N. Győrbe, Komáromba, Eſztergomba, Vátzra, *Sz.* Endrére és Peſtre ſzándékozik *Hyam* Ur az ő Társaival egygyütt el-menni.

R.

P o ' s o n b a n n,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferenczné.

A Római Császári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-György havának 20dik napjánn,

Szombatonn költ

31*dik* *L E V E L E.*

---

1. *A Szentſéges Pápának Bétsbenn-léte.*

Most közelebb a Kalotsai Érsek, M. Zajezdai Báró Patacsics Ádám Úr, és a Szepesi Püspök, Szálbek Károly Ur, ő Excellentziájok, ismét, Nagy Iſtván s M. Reglitzei Báró Luzsénszki Láſzló Püspök és Eſztergomi Kanonok Urak, ſok egyéb rendbéli Egyházi Méltóſágokkal egyetembe, Bécs fő városába érkeztenek.

A Pápa Ő Szentſége ennek a hónapnak 13dik napjánn, a Gurki Püspök, és Sz. Balási R. Sz. Bírodalombéli Fejedelmi Apátur Urak, nem külömben a maga Udvari népe kéſérése mellett, a Cs. K. ló-állásokat és a vadáſzathoz való állatokat s kéſzűleteket nézegette. Itt-is Maximilián Fő-Hertzeg várja s fogadja vala Ő Szentſégét. Az nap a Sönbrunni múlató helyet s annak tájékát-is meg-járta s meg-ſzemlélte.

Következett Vasárnaponn ſzokás ſzerént az Udvari kis Kápolnábann tsendes Misét ſzolgáltatott, dél utánn

egygy óra tájbann, a ſzámoson öſzve gyülekezett népre az ablakból áldást mondott, továbbat pedig a Cs. K. Felſéggel, a Nemes Gárdáknak és 4 hintóknak kéſérése mellett a Szigeti kertbenn ſétálgatott, a hol-is a többi között a Franczia Követtől rendeltetett meſterſéges tüzellésre és egyéb vígſágokra való kéſzületeket méltóztatott meg-ſzemlélni. Az útſzák és útfélek mindenütt rakva valának emberekkel.

Más nap, úgy-mint e hónapnak 15dikénn, a Lichtenſteini Fejedelmi Háznak vala, a maga kép-tartó palotájábann, Ő Szentſége udvarlására ſzerentséje. — 16dikánn pedig elöſzör a Cs. K. Inzseniör Akadémiának jutott ez a ſoha el-nem felejthető ſzerentse; az-utánn az Udvari és Bírodalombéli Titkos Kancellárius, Kaunitz Fejedelem Úr idvezlette Ő Szentſégét, Máriahülf nevezetű helyſégben lévő ékes palotáibann; a hol a megnevezett Fejedelem Urnak két Gróf-Fiai-is jelen valának.

Ha a köz hírek ismét igazat ſzóllanak; nem ſokára még más nagy nevezetű Vendéghez léſzen Béts városának ſzerentséje. — Ez, a Pruſzſzus Király Ő Felſége. — Azt mondják, hogy valamelly Fő Hadi Vezér már eleibe-is küldetett vólna.

2. *Magyar hazánkbéli dolgok.*

Lomniczai Skerlecz Miklós Ur, Sz. Iſtván Király jeles Rendebéli Kereſztes Vítéz és a F. K. Magyar Hely-tartó Tanátsnak Tanátsosſa, Zábrág-Vármegye Fő-Iſpányjának tétetett, — Baranya-Vármegyének Fő-Ispányja pedig lett Vég Péter Ur, ugyan Sz. Iſtván Rendebéli Kereſztes Vítéz, Cs. K. Tanátsos és a T. Királyi Táblánn Király képének Helytartója.

Csík, Gyergyó és Káſzon Székeknek néhai Fő Király-bírája, Báró Sepſi-Szent-Iváni Henter Ádám Ur helyett, azon méltóſágos tiſztſégre, Csík-Szent-Tamási

Tamási Sándor Láſzló Ur emeltetett, ki-is ſok eſztendőkig azon tartománybann Királyi Perceptorſágot és Táblai Bíróſágot viselt vala. — Egéſz Székely Földönn, ſőt Erdélynek minden tartományjaibann, az öſzi Vetések igen jól teleltenek, vaſtagon és kellemetesen zöldülnek. A föld népének ezekhez való jó reménvſége okozza, hogy a Gabonának árra moſtanſág feljebb nem hágott. De alább ſem ſzállott, mint a télenn vala.

Buda tájánn nem régibenn a földből némelly Római oſzlopokat ástanak-ki, mellyek hajdan a mértföldeknek jelentésére valók vóltanak. A mint a rajtok lévő írások mutatják, tehát Septimius Severus, Antonínus Karakalla, Maximínus Thrax és Filep Csáſzárok idejekbenn helyheztettettek.

A Cs. K. Gabonás házak tsak-nem mindenütt újontan meg-töltetnek gabonával. Sőt néhol újjak-is épittetnek. Melly bőlts rendelések egygy réſzént a táborokba ſzállandó Katonaſág ſzámára, más réſzént pedig minden meg-történhető ſzükſégnek el-hárítása végett tétetnek. — A Cs. K. vítéz ſeregeknek táborozásaik az idénn korábban fognak tartatni, mint más eſztendőkbenn. A Peſti, jövő Sz. Iván havának elejénn fog kezdődni. Mondják, hogy némellyikenn az Oroſz Nagy-Fejedelem-is jelen fog lenni. Melly vélekedésnek anynyival inkább hitelt lehet adni, mivel Olaſz orſzágból már erre felé közelget ő Csáſzári Fejedelemſége, a minthogy Husvét hetibenn Miláno városáb váratott.

A marhával való kereskedésnek nagyobb gyarapodása végett azon Harmintzadok és Vámok, mellyek Erdélyből Magyar orſzágra hajtatni ſzokott marhától fizettetnek vala, többnyire mind el-töröltettek. — Haſonló rendelések tétettek Gálics és Ladomér orſzágbann, az onnan avagy azonn által más Tartományokba hajtatni ſzokott marhákra nézve. Ezek felől utólb bővebben fogunk ſzóllani.

Minapábann hirdettetett Felséges Parantsolatok szerént, az erdőkönn avagy magános helyekenn egygyenként lakozó Remetéknek Magyar országonn-is mindenütt ki-kell vetkezniek a Papi öltözetből, és más let nemére kell magokat adniok. — Kis-Martonbann Sopron-Vármegyébenn az Auguſtiniana Apátza Szűzeknek közelebb jelentés tétetett, hogy az ő Szerzetes rend-tartások Ő Felsége birodalmábann már meg-szűnvén, Klaſtromokból ki-kelletik költözniek.

Tömösvár városának tzímerét rövideden meg-írnom, nem léſzen haſzontalan dolog. Közepette a paisnak, más kisſebb pais gyanánt a Római Német birodalomnak ſzokott két fejű ſas tzímere vagyon, mellynek-is a mellye a moſtan országló Csáſzár s Király nevének I. II. elő betűivel ékeskedik. Ez azt a bóldog időt jegyzi, mellyben Tömösvár, vídékével egygyütt, a Török birtoka alól ki-vétetett. Feljűl egygy felől Magyar ország tzímerének egygyik réſze, úgy-mint a négy nevezetesſebb folyó vize, más felől egygy torony és Béga vize; alól pedig a Nap, és fogyatkozó hóld, továbbá a Várnak és Városnak képe láttatik. A pais felett Korona, óldalaslag pedig két fehjér ló vagyon, melly a paisot mind két felől tartja. Körűlötte ez az íras olvastatik: *Sigill. Liber. & Regiæ Civitatis Temesvarien.*

Közelebb múlt Bőjt más-havának 27dik napjánn Hajdú-Böſzörménybenn, Szabólts-Vármegyébenn, éjtſzaka egygy Oroſz Bába öreg aſzſzony, fiával és menyével egygyütt, fel-ásott a temetőbenn, az előtt éppen két héttel egygy el-temettetett aſzſzonyt koporſójából. A Bába tsak a hajától foſztotta-meg a hóltat valamelly követendő babonaſág végett, a másik menyetske pedig, kezkenőjét, mellyre-valóját, ing-vállát és ſzoknyáját-is el-vette; a mellyekbenn oſztán harmad nappal a kortsmánn tántzolván, meg-esmértetett és meg-fogattatott.

Hitel

Hitel felett való dolog; mellynek az emberek között ugyan minden-nap másſát láthatni, de az oktalan állatokonn még-eddig haſonló példája nem tapaſztaltatott: — „ A Szamos mellett egy ember tehenének meg-döglött vólt a ſzopós borja; s mást vett helyébe: de a tehén ſemmiképpen magához nem fogadta, tejét le-nem botsátotta. Kapja az ember, a tulajdon borja bőrit a vett borjúra húzza. Azonnal ím a tehén a magáégyanánt magához fogadja. “

A terméſzet különös játékának írják lenni, hogy Alamoronn Károly-Fehjérvármegyébenn, Bőjt elő-havának eleinn egygy juh egyſzer-s-mind négy bárányt ellett. Ketteje ſehjér, ketteje fekete. A feketéknek a bőrök igen ſzép és ſüvegnek való; a fehjéreknek pedig ketskés a ſzőrök. Ezek berbétsek, a feketék pedig nyőſtény bárányok.

3. *Tudományokat illető tudósítások.*

Az Haza Hiſtóriájára és terméſzetbéli esméretire tartozó Tárház nevezetű Német könyvből, melly két, három hónap ſzámra Vindis Károly Pozsoni Tanátsbéli Urtól közre ſzokott botsáttatni, moſt közelebb a második kötésnek második darabja jöve világra. Ebbenn, következendő dolgok olvaſtatnak: 1.) Balaton taváról való jegyzések; 2.) Néhai Gróf Mitzbán Simon Házas társának egygy hasſal ſzületett 7 fiainak (*én ezt mesének tartom*) maradékai felől való tudósítások; 3) Poprad vize melljékének további meg-írása; 4.) Az Erdélyi Száſz nemzetnek eredeti és viſzontagſágai; 5.) A Füredi ſavanyó víz eránt való tapaſztalások; 6.) Az ország törvényjeibenn emlétetett Ismaéliták felől való visgálódás. Bé-fejezésűl némelly ſzó-beſzéd (*Anecdoton*) utánn, többek között ezen kérdések tétetnek:

Először: meg-lehet-é azt bizonyítani, hogy Magyar ország valaha népesſebb vólt, mint moſtan? — Ezt kü-

lömb-különbféle bizonyſágokból ellene-mondhatatlanúl meg-lehet mutatni. Tsak egygyet kettőt hozok-elő. Ugyan-is a melly faluk ez eſztendő ſzázbann meg-ſzállíttattak, azoknak helyekbenn avagy ſzomſzédſágokbann tsak-nem mindenütt annak-előtte-is vóltanak faluk. Továbbá, ſok hajdani népes helyſégnek mind e mái napig meg-vagyon a neve; holott moſt tsárdánál, puſztánál s némelly régi romladékoknál egyebet ſemmit ſem látni. Ismét, hány puſzta mező városok s faluk találtatnak, mellyeknek romladozott kő-fal kerítéseikenn, ſzalmával fedett kő-házaikonn s egyéb maradványokonn nyilván meglátſzik, hogy néha napjánn virágzó népes helyſégek vóltanak? Példáúl úntig eleget hozhatnék-elő. De nem ſzükſég. Mert ritka az a Vármegye, melly annak másſát ne mutatná. Végezetre, hány Szabad Királyi Városok vagynak, kivált Felſő Magyar orſzágonn, mellyeknek puſztúlt-vóltokat ſzem-látomást tapaſztalni; holott egygy-egygy roppant fel-házbann alíg lakik öt, hat ſzemély? Vallyon fel-éri-é mind ezeket, az egy-néhány kevés városnak, p. o. Pozsonnak, moſtani népesedése? — Az Hiſtóriákból pedig még több bizonyſágokat lehet elő-hozni, s ſzám ſzerént-is meg-mutathatja, a ki a Politika Árithmetikát tudja, menyyivel kevesebb moſt az orſzág népe, mint hajdani időkbenn.

Más ide tartozó kérdés ez: Vallyon haſznos-é a tudományoknak közönſéges gyarapodására és a Magyar nemzet betsületére nézve, ha azonn igyekezik, hogy a Magyar nyelv, túdós és könyvbéli nyelvé tétesſék? — Hogy ez igen-is haſznos, és egygy-általjábann ſzükſéges dolog légyen, hanem-ha még nagyobb tudatlanſágba akarunk merűlni; azt minden előbb s moſtan virágzó nepeknek példáikból igen könnyű meg-mutatni. Mindenkor egygyütt ſzokott járni a nyelvnek ékesedése a nemzetnek túdósodásával és híresedésével. Nem-is múlik az által az idegen

gen nyelveknek ſzükſégesképpen meg-kívántatotttanúlása. Sőt inkább mennél nagyobb gyarapodása vagyon valamelly nemzetnek a maga ſzületett nyelvébenn, annál alkalmatosſabb más nyelveknek tanúlására, annál több nyelveket fog maga önként meg-tanúlni. Avagy moſt kevésbé tanúlják-é a Németek az idegen nyelveket, minek-utánna minden tudományok az ő tulajdon nyelvekenn megvagynak írva? Avagy nem ellenkezőképpen vagyon-é inkább a dolog? Azt pedig el-hitettem magammal, hogy a két hazábann lakozó nemzetek közűl egygyik ſem fogja ſoha a maga nyelvét itten közönſégeſſé tenni; ſőt minekelőtte ez meg-lenne, ſokkal elébb mind valamenynyiből valamelly új nyelv fog köztünk támadni, mellynek tsínosodására az-utánn ismét egy-nehány ſzáz eſztendő fog kívántatni. Nints hát egyéb hátra, hanem hogy mindegygyik a maga nyelvének gyarapodásánn tellyes igyekezettel rajta légyen. S ezzel azt fognánk meg-nyerni, hogy Magyar orſzág egéſz Európa tudományjának tárházává és Depoſitóriumává lehetne. Ugyan-is a Magyarok a Török s más Nap-keleti nemzetek tudományját, a Tótok s Horvátok az Oroſzokét, Lengyelekét és Csehekét, a Németek az ő vélek atyafiſágos népekét, a Görögök, Örmények és Oláhok haſonlóképpen a magok nemzeteféle orſzágokét közölhetnék egyebekkel; s néminéműképpen azoknak tanítóik lehetnének. Távoly légyen tehát, hogy valamelly nyelvet, anynyival inkább ſaját Hazánk nyelvét ki-írtani igyekezzünk! De igaz, hogy igen bajos, ollyan nyelvnek gyarapodásánn dolgozni, a mellyenn ha íratnak-is valamelly könyvek, ſem árúlók ſem vevők elegendő ſzámmal nem találkoznak.

Ne vegye az Olvasó roſzſz nevenn, hogy régi gondolataimat ez alkalmatosſággal bővebbetskén ki-nyilatkoztattam.

A melly verſeket némelly dítséretes igyekezetű Hafiak, ebbenn az eſztendőbenn feles ſzámmal kezemhez küldöttenek; azokat, minthogy egygy réſzént hoſzſzatskák, más réſzént pedig Deákúl vagynak írva, ezen levelekbe moſtanſág nem lehet bé-iktatnom. Ugy fordúlhat, hogy jövendőbenn egygyik vagy másik rendbélieknek helyet fogok engedhetni. Mivel némellyek nem nevezték-meg magokat, ezen jelentésemet közönſégesképpen kellett tennem.

4. *Külömb-külömbféle külföldi dolgok.*

Jeles gazdálkodáſsal kezdik a Londoni Udvarnak új Miniſterei, felette ínſéges állapatbann reájok ſzáradott tiſzt-viseléseiket. Im mit nem tsinálnak! Leg-elſőbenn-is az ő tulajdon jutalmokat, fizetéseket, kisſebbítik. Egygyike, (méltó meg-nevezni: *Burke* Úr) 50 ezer Font Sterlingből (közel 500 ezer Forintból) álló fizetését meg-ſokallván, olly ok-vetéſsel vállalja vala-fel a *tiſzt*-ſéget, hogy tsak 4 ezer Font Sterling (mintegygy tíz anynyi Forint) légyen a fizetése. Azont tselekſzi vala *Barre* Ur, másokkal egygyetembe. A mit ekképpen magokonn kezdettek, azt leg-ottan másokonn-is el-követének. Némelly ſzükſégtelen tiſztſégeket pedig egéſzen eltörlének.

Béts városa egygy nevezetes ékesſégétől foſztatott-meg. *Metaſtaſio* Péter Apátur, Cs. K. Udvari Poéta, e folyó hónapnak 12dikénn, életének 84dik eſztendejébenn meg-hólt.

A mit a minap *Montſerat*nak meg-vétele felől bizonyosnak lenni jelentettünk, azt moſt *Newis* ſziget felől-is azonn módonn írhatjuk. 3 ütközetbenn 107 embert veſztettek a győzedelmes Francziák. Két anynyin vóltak a meg-ſebhedtek. Az Ánglusok közűl ſokkal többen estenek.

R.

Po'ſonbannn,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferenczné[l]

A Római Császári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-György havának 24dik napjánn,

Szerdánn költ

32dik *LEVELE.*

1. *A Szentſéges Pápának Bétsbenn-léte.*

Ennek a hónapnak 17dik és 18dik napját egyedűl a Cs. K. Udvar várábann töltötte Ő Szentſége. Mind a két naponn ismét ſok fő és al rendű ſzemélyeknek vala ſzerentſéjek Ő Szentſége udvarlására s keze és lába tsókolására. — 19dikénn pedig az a különös rend-tartás ment véghez, melly ſzerént két Kárdinális Uraknak, ugy-mint a Paſzſzaui Püspöknek és Római Sz. Bírod lombéli Fejedelemnek, *Firmian* Grófnak, és az Eſztergomi Érſeknek, Magyar orſzág Prímásſának és Római Sz. Bírodalombéli Fejedelemnek, *Battyáni* Grófnak, ő Eminentziájoknak, a Veres Kalap, mellyet külömben Rómábann kell vala fel-venniek, magától Ő Szentſégétől fejekre tétetett.

E' végre dél előtt 11 óra felé ezen két Kárdinális Urak, mind-egygyik három-három 6 lovas hintóvál, udvari népek elől-járva, veres köntösbenn és ſzokott innepi ékesſégekbenn az Udvar várába menének. Ő Eminentziájoknak ellenébe két-két Püspök űl vala azon egygy hintóbann. Ugyan akkor *Migázzi* és *Herzsán* Kárdinális Urak-is azonféle öltözetbenn, a több jelen lévő Püspök

Urak pedig kék Papi ruhábann, ottan meg-jelennek vala. Az elő-ſzobákbann a Kárdinális Urak, némelly felſőbb köntösſeiket változtatván, Ő Szentſégét meg-várják vala.

Tizen-egygy óra utánn, Ő Szentſége, Püspöki ſüveg fel-téve, és a Kárdinális s Püspök Uraktól kéſértetve, ſzokott Fő-Papi öltözetbenn maga ſzobáiból ki-jöve, s mindeneknek-előtte a bástyánn egybe-gyülekezett ſzámos népre a folyosóról áldást monda, az-utánn az úgy nevezett Vítéz-Palotábann lévő drága kéſzületű menyezet alá le-űle. A Veres Kalapot vejendő Kárdinális Urak azonbann a közelebb való ſzobákbann maradnak vala.

Minek-utánna Migázzi és Herzsán Kárdinális Urak, a *Homágium*ot Ő Szentſége keze tsókolásával meg-tették vólna; elſőbenn Firmián Kárdinális Urat, utólb pedig Battyáni Kárdinális Urat Ő Szentſége eleibe vezeték, s amazt jobbra, ezt balra állíták. Mind a ketten rendre kezét meg-tsókolván, s Ő Szentſégétől viſzont környűl-öleltetvén, a több két Kárdinális Urakkal egyetembe alább egygy veres bárſonynyal borított padra le-űlének, előbb pedig ezektől ismét meg-öleltetének.

Ezek így meg-lévén, továbbat Ő Szentſége, eme két, úgy-mint Firmián és Battyáni Kárdinális Uraknak ſzájokat öſzve-zárá, Deákúl bizonyos ſzókat mondván, mellyek azt jelentik vala, hogy a Kárdinálisok gyűlésébenn ſemmi vokſok nem vólna. Az-utánn mind-egygyik egy-más utánn, Ő Szentſége lábához térdre borúla. Mire oſztánn Ő Szentſége a Rómából hozott Veres Kalapot, kék ſapkával fedezett fejekre, bizonyos ſzóllás közbenn fel-tévé. Ezt vévén, mind a ketten az elébb emlétett pad mellé állának; Ő Szentſége pedig továbbat a ſzájokat ismét meg-nyitá; valaminémű ſzóllásſal jelentvén, hogy a Kárdinálisok gyűlésébenn már vokſok vagyon.

— Erre

— Erre ezek kètten egy-más utánn, ismétlen Ő Szentſége előtt le-térdelének: Ki-is mindeniknek gyűrűt duga az újjába, meg-nevezvén azon Szent-Egyházat, melly ezen jegyek által nékiek mint-egygy el-jegyeztetett, és igazgatásokra bízattatott. Tudni-illik Firmián Kárdinális Úrnak az Aranyas Hegyenn lévő Szent Péter (*S. Petri in Monte Aureo*) Battyáni Kárdinális Úrnak pedig a Szigetnél lévő Sz. Bertalan (*S. Bartholomæi ad Inſulam*) Templomáról való titulus adatott. — Mellyeknek megléte utánn, mind a ketten Ő Szentſége kezét meg-tsókolák, a pad mellé hátra állának, ottan a több Kárdinális Uraktól körűl-öleltetének, és mindnyájan le-űlének.

Végezetre a Szentſéges Atya, rövid, de igen nyomos és hathatós Deák Beſzédet monda; mellybenn-is a Kárdinális Urakat főképpen a leg-jobb s leg jól-tévőbb Csáſzár eránt való háládatoſságra, úgy-mint a ki őket a Kárdinálisi méltóſágra ki-válaſztotta, s a kinek jóſágát maga Ő Szentſége, itt-létének kezdetétől fogva mind ez óráig tapaſztalta, továbbá ezen kegyes Monárcháért (egyedűl orſzágló Fejedelemért) való buzgó ſzolgálatra és könyörgésre ínté. Ez a beſzéd, mellyet-is Ő Szentſége fel-ſzóval, magyarán és nyomoſan ki-mondott vala, az egéſz fő-rendű gyülekezetet meg-írhatatlanúl gyönyörködtelő indúlattal meg-illette vala.

Mind ezeknek végbe-menetele utánn a Szentſéges Atya áldást mondván, a maga ſzobáiba viſzſza méne. Minek-utánna a Kárdinális Urak ottan köſzönetet tettek vólna, a Püspökökkel egyetembe az Udvar Kápolnájába menének, a hol-is a Kárdinálisok ſzámára külömb-külömb helyekenn veres bárſonynyal bé-borított ſzékek valának kéſzítve. Itten az Udvari Muzsika ſzavával *Te Deum laudamus* énekeltetett. Mellynek-is azon ſzavai közbenn: *Te ergo quæſumus*, a két Kárdinális Urak többekkel egygyütt le-térdelének, és fejeket meg-hajták.

A Pápával egygyütt jött Papi ſzemélyek ekkor mindeniknek a maga ſapkáját fejére tevék. Az ének utánn a Pápa Czérémónia-Meſterétől Migázzi Kardinális Ur, az Óltárhoz vezettetik vala, a hol-is a térdenn álló Kárdinálisokért ének ſzóval olvasást és könyörgést téve. Mellyet el-végezvén, mindnyájan elöbbi renddel onnét el-menének. — A Csáſzár s Király Ö Felſége, Maximilián Fő-Hertzeggel egygyütt ezen Czérémóniát, magát meg-nem külömböztetve (*Incognito*) nézte vala.

Ismét le-tévén a kék tsuklyájokat, azon öltözetbenn, a mellybenn ide jöttenek vólt, Migázzi és Herzsán Kárdinális Urak a Püspökökkel egyetembe, ſzállásaikra menének, a két Veres Kalapot nyert Kárdinális Urak pedig, elöbb a Csáſzári s Királyi Felſégnek udvarlást és alázatos köſzönetet tevének.

Minthogy Rómábann az illyen Kárdinálisoknak, a Veres Kalap vétele utánn Sz. Péter templomába menniek, s az utánn a Kárdinális Dékánt meg-látogatniok ſzokás; tehát Bétsbenn-is ezen rend-tartást követvén, mind ketten Firmián Kárdinális Ur hintajábann egygyütt tejendő könyörgés végett Sz. Péter templomába, onnan pedig Migázzi Kárdinális Urnak, úgy-mint a jelen-lévők között-lég-idősbiknek látogatására menének. Ottan a Sz. Egyházhoz tartozó Papi rend, emitt ő Eminentziája s udvari népe, eleikbe menvén, különös tiſztelettel fogadja vala ő Eminentziájokat. S ekképpen oſztán ezek-is ſzállásokra viſzſza-térének.

Eſtve 8 órakor a Pápa Inasſai közül egygyik azon Veres Kalapokat, veres taffotával bé-takart arany tányéronn, a többſzör meg-nevezett Kárdinálisoknak ſzállásaikra viſzi vala. Kit-is két felől égő ſzövétnekkel más két inasok, hátúl pedig egygy 4 lovas hintóbann ugyan Ö Szentſége két Komornyíkjai kéſérének. S ezek valának, a kik azokat kezekhez adák.

Ugyan

Ugyan ezenn a naponn dél utánn, a Szentſéges Atya Maximilián Fő-Hertzeget, s továbbat a Cs. K. Fő-Komornyíkot, Rózenberg Gróf Urat beteges vóltábann, meg-látogatja vala.

Az elött való naponn, úgy-mint e hónapnak 18dikánn, a Cs. K. Udvari Kép-író Hikkel Ur, Ö Szentſégének, azon képét, mellyet kevés napokkal az elött kéſzíteni kezdett vala, már kéſzen bé-nyújtotta. Melly remek munkájáért mindenektől érdeme ſzerént, meg-is dítsértetett.

Pozsonbann közönſégesen hírlelik, hogy Ö Szentſége tegnap elött, Bétsből München felé Rómába viſzſza-indúlt vólna. Mellynek meg-léte felől közelebb érkezendő Bétsi Levelekből bövebb s hiteleſsebb tudósítást várunk. — Avagy-tsak a meg-lett ajándék-oſztogatásból már eleve éſzre lehetett venni, hogy nem ſokára halaſztódott ezen el-menetelnek ideje. Több drága ajándékok között, az alſóbb rendű Cs. K. Udvari népnek nevezetes ſumma pénzt adott Ö Szentſége. A Csáſzár és Király Ő Felſége haſonlóképpen, a Papi Méltóſágokat, a kik Ő Szentſégét ide kéſérték vala, nagy betsű tobáktartókkal, gyűrűkkel s több affélével, a ſzolgákat pedig kéſz pénzzel gazdagon meg-ajándékozta. Nevezet ſzerént Brandi Iſtván Úrnak, a Pápa Kamarás ſzolgájának arany tobák-tartót, s azonn kívűl, Cs. Kamarás ſzolgát illető kúltsot és Dékrétumot méltóztatott adni.

2. *Külömbféle Bétsi dolgok.*

Ezen hónapnak 16dikánn a Cs. és Ap. K. Felſég, az Aichſtadti Püspöknek, azon felſő hatalommal való bírtokáránt, mellynek a Csáſzártól és a R. Sz. Bírodalomtól vagyon függése, ſzokás ſzerént *Inveſtitúrat* adott.

Azon áll-ortzás tántzbéli vígſágonn, mellyel a Franczia Követ az elſő ſzülött Franczia Király-finak ſzületését, ennek a hónapnak 16dikára következett éjtſzaka

Lichtenstein Fejedelem kertjébenn inneplette, közel harmad-fél ezer vendégek, nagyobbára belső és külső fő-rendű személyek valának. Maximilián Fő-Hertzeg-is meg-tisztelte azt maga jelen-létével.

Alsó-Óstriának eddig volt Fő vagy-is országló Tanátsa (*Nieder-Oeſtreichiſche Regierung*) jövő Pünkösd havának első napjától fogva többé nem lészen. Annak helyébe, a törvény-szolgáltatás dolgábann, közönséges ídézésre (apellálásra) való Itélő-Szék rendeltetett.

Ide tartoznak ennek-utánna, a meg-nevezett Tartománybann, minden alsóbb Székekről való ídézések; ki-vévén mindazáltal a Püspököknek a Szentségek valósága felől tétetett ítéleteiket, nem külömben a Katona és Bánya-Székek dolgát; a minthogy emez utólbiakra nézve, a közelebb múlt esztendőbenn Sz. András havának első napjánn különös rendelés hírdettetett. A Császári Bírodalombéli Udvari Tanáts és Kancellária állapotja hasonlóképpen abbann marad, a mint még 1770benn elrendeltetett. — E' szerént mindennek három Instántzia vagyon engedve: de két egygyenlő ítéletről tovább apellálni, avagy az alsóbb Széket el-kerülni, nem szabad. Mihez képest az ollyas Uraság, Falu és Mező-város Székei, mellyeknek Sententziáikat, minek-előtte hírül adatnának, más Széknek helybe kellett hagynia, ezentúl fogva el-töröltetnek: egyebekről pedig egyenesen a megemlített *Appellatóriumra*, s innen a Fő Törvény-Székre, mint közönséges *Reviſóriumra*, kell apellálni. Az alsóbb Instántziák, mellyek eddig az Alsó-Óstriai Tanáts eleibe tartoztanak, minden peres dolgokra nézve, a Környékbéli Törvény-Székek (*Landrecht*) eleibe igazíttatnak. A Nemtelenek, minden külömbség nélkül, azon Város avagy Helység Székének vagynak alája vettetve, a mellybenn lakoznak. Egyébaránt mind ezek, a kik ennek-előtte az Alsó-Óstriai Tanáts ítélő Széke alá tartoztanak

nak, jövendőbenn pedig az ő lakó helyeknek törvényjét követendik, ez-utánn sem fognak affélével terheltetni, a mivel az ő előbbi bíráiknak nem tartoztanak.

Más nevezetes Rendelésbenn, melly Ő Felsége minden Német tartományjait illeti, az ítélő Bíráknak és Székeknek külömb-külömbféle dolgokért járandó fizetések vagynak meg-határozva. A Prókátorságra való szabadságnak a fő városbann mindenestől 100. R. Forint, egyébütt 25 R. Forint a váltsága. — Mindenek egygyenlőképpen tartoznak fizetni, akár kik, s akár honnét valók légyenek.

3. *Elegyes tudósítások.*

Nápoly országbann *Ortona* Püspöki város igen síralmas állapatra jutott múlt Böjt elő-havának 25 napjánn. Féltő, hogy nem sokárá nyoma sem lészen többé a földönn. Mert az hegynek, mellyenn építve vagyon, tenger-melljéki óldala, az házoknak falai mellől el-szakadván, nagy zuhanással a tengerbe rogyott, a hol-is mint-egygy ezer ölnyi szélességű s vagy 300 ölnyi hoszszaságú félsziget lett belőle. Nem lévén már az épületeknek semmi támaszszok s fundamentomok, minden óránn attól lehet vala félni, hogy ezek-is le-ne szakadjanak. Mellytől való féltekbenn a lakosok nagy sietséggel hátat fordítottak. Többször-is történt már efféle veszedelem azon városnak némelly részeinn, nevezetesen 1525benn, a midőn szinte harmad része, 2 ezernél több emberekkel egygyütt a tengerbe omlott vala. Most ugyan-csak ember egygy sem veszett.

Hír-adás.

Melly igen ártalmas légyen az ember egésségének, midőn a külömb-külömbféle orvosságos és savanyó vizekkel helytelenül bánnak, azt meg-bizonyítani szükség felett való dolog vólna. Hogy tehát ennek-utánna amaz esméretes *Szaidſitzi* Keserű víz, Keserű só, Magnésia, Polychreſtum Só, és a *Bilini* bányás savanyó víz eránt valamelly ártalomtól ne kellessék félni, s ki-ki minden veszteségetés eránt bátorságos lehessen: ez-okáért a Szágáni Hertzegi és Lobkovitzi Fejedelmi Uraság

külö-

különös Induſtriális Tiſztſéget állított-fel, melly az elébb meg-nevezett bányás vizekre és ſókra minden ſzorgalommal annak rendi ſzerént gondot viseljen. Hogy pedig ezeket az ember egésſégének igen haſznos és jóvá hagyatott vizeket és ſókat, mindenek, valakik azokkal élni kívánnak, minél könnyebben meg-ſzerezhesſék; ezentúl Magyar orſzágonn-is, tudni-illik Pozsonbann Poſch és Royko Uraiméknál Sz. Mihály útſzábann Piros Rózsa tzímerü bóltjokbann, következendö nemek és árrok ſzerént, azon emlétett Induſtriális Tiſztſég ſzámára, fognak azok minden nap árúltatni: úgy-mint

1 Font ſinum Száidſitzi Keserü ſó korsókbann For.	30 kr.
1/2 Font ugyan azon	— 15 —
1 Lót ugyan azon, Dóſisbann	— 1 —
1 Font Magnéſia	3 — —
1 Lót ugyan azon, Dóſisbann	— 6 —
1 Font Polychreſtum ſó	2 — —
1 Palatzk keserü víz	— 27 —
1 Palatzk ſavanyó víz	— 24 —

Hogy pedig ezen ſóknak és vizeknek Vevöi minden meg-veſztegetés eránt bátorſágosok lehesſenek, és azokat igazaknak lenni meg-esmérhesſék; a keserü víznek való korſókra Szaidſitznak Proſpektusa, a ſavanyó víznek és keserü ſónak váló korsókra pedig, Bilinnek Proſpektusa rézbe metſzve, reá vagyon ragaſztva, s annak-felette minden dugaſz különös petséttel jegyeztetett, mellyenn-is ez az írás vagyon: *SIG. OFF. INDUSTRIALIS BILINEN.* A mi ezen ſóknak s vizeknek az erejét és haſznok vételét illeti, az eránt különös tudósítás vagyon más-fél árkusra ki-nyomtatva, melly kinek-kinek, a ki kívánándja, ingyen fog meg-adódni.

Ezekenn kivül, a feljebb emlétett Uraſágbéli Induſtriális Tiſztſégtöl külömb-külömbféle nagyſágú, igazi Cseh orſzági brilljantírozott Gránátok-is vagynak Kommiſſióba adva. Mellyeknek-is könnyü árrokról ki-ki annál bizonyoſabb lehet, mivel azok mind tulajdon Fábrikából valók.

A levelek, Frankózva kívántatnak. Mellyekre nézve kész ſzolgálat ígértetik.

R.

Po'sonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferenczné.

A Római Csáſzári es Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendöbenn,

Szent-György havának 27dik napjánn,

Szombatonn költ

33dik *LEVELE.*

1. *A Szentſéges Pápának Bétstöl való bútsúzása.*

Bétsbenn-léténck utólſó napjait ismét látogatáſsal és áldáſsal töltötte Ö Szentſége. Szombatonn, melly ezen hónapnak 20dik napja vala, az Udvari kis Kápolnábann Misét ſzolgáltatott, az-utánn az Olmutzi Érſekkel s Fejedelemmel, Kollorédo Gróf Úrral és a Rozsnyai Püspökkel, Andrási Báró Úrral, Bétshez egygy mértföldnyire lévö *Klaſtrom-Újvár (Kloſter-Neuburg)*-ba menvén, az ottani Szerzetes Papokat méltóztatott meg-látogatni. Maximilián Fö-Hertzeg már egygy órával elöbb ott lévén, a Prépoſt és alatta-való Papſággal egygyütt, illendö tiſztelettel fogadta, és a Templomba kéſérte Ö Szentſégét. Ott viſzont az Oltár elött menyezet és térdelni való zsámoly vala Ö Szentſége ſzámára kéſzítve. — Az Óltári Szentſégnek ſzokás ſzerént meg-lett tiſztelése utánn, abba a Kápolnába méltóztatott Ö Szentſége menni, a mellybenn Sz. Leopold Fö-Hertzeg és Haza Pátrónuſsának tetemei közönſéges tiſztelet végett tartatnak. Kinek-is fejét, midön a Prépoſt Ö Szentſége kezébe nyújtotta vólna, könyörgés és elmélkedés közbenn háromſzor meg-tsókolá. Több más rendbéli kíntsek között a Fö-

Hertzegi süveg és a 12dik esztendő Százból maradott Óltár különösön magára vonta Ő Szentsége figyelmetességét.

Továbbat ugyan ott az új épületeket meg-nézvén, egygy a' végre készíttetett folyosónak ablakjából, néhány ezer számmal ösze-gyülekezett népre áldást mondott. Az Archívumbann a Klastromnak 1136bann költ Fundátziónális Levelét, és az akkori időbéli Pápának, Sz. Leopoldhoz és annak Felségéhez Agneshez botsátott Leveleit, némelly régi pénzekkel egyetembe, hasonlóképpen elő-mutatták Ő Szentségének. Végezetre, minek-utánna az ottani fő és köz rendű Papságnak, keze s lába tsókolása meg-engedtetett, s' azon tisztelet-tétel közbenn, *Benedictus, qui venit* s a t. énekeltetett vólna, a könyves házbann leg-tovább múlatozott. Mint-egygy 3 óra tájbann onnét Bétsbe viszsza térvén, ismét némelly környül-állóknak tenyerét tsókolni adta.

Bétsből való menetelét meg-előzött naponn, az az, közelebb múlt Vasárnap, valamint szinte már az előtt való napokonn, a Sz. Mise utánn, a külső országbéli Követek és egyéb fő-rendű Méltóságok végső udvarlást tettenek. Dél utánn maga Ő Szentsége, mind a Császárt Ő Felségét, mind pedig Maximilián Fő-Hertzeget, bútsúzás végett meg-látogatta. Estve felé viszont Ő Felsége és Ő Királyi Fő-Hertzegsége ment a Szentséges Atyának utólbszori látogatására. — Az nap ismét számtalan sokaságú nép gyülekezik vala az Udvar várával által ellenbe lévő bástyára; mellyre-is Ő Szentsége, szinte estvéli 7 óráig, a folyosóról 8 ízbenn áldást monda. — A vídéki sokaságnak tolyakozása miatt, egygy 62 esztendős aszszony a kapuhoz szoríttatván, azontul szörnyű halált hala.

Hétfönn reggeli 7 órára, midőn Ő Szentsége szinte indúlni akarna, a Bétsbenn lévő Püspök, Cs. K. Minister, Tit-

Titkos Tanáts, Komornyík és Tálnok Urak-is meg-jelenének bútsút venni. Minek-utánna Ő Szentsége a maga Gyóntató Papjától mondatott Misét meg-hallgatta vólna; utólszori látogatás végett a Császárhoz méne, kevés idő vártatva Ő Felségével és Maximilián Fő-Hertzeggel egygyütt, az Udvarhoz tartozó Méltóságoknak elől-járása közbenn ki-jövén, két Személynek való hintóba üle, s Bajor ország felé Rómába indúla. Ő Szentsége mellett bal felől a Császár, Maximilián Fő-Hertzeg pedig más hintóbann ül vala. A Nemes Gárdákonn kívül, seles számú Uri hintók késérik vala. Az óldalaslag sereglő sokaságot, melly ezen valóbann ritka Vendégnek utólszori nézésére minden felől öszve-tódúla, képzelni könnyebb, mint-sem meg-írni.

A két, tulajdon ditsőségébenn egygyütt vólt Koronás Főnek egy-mástól való vég bútsú vétele, *Máriabrunn* nevezetű helységbenn, a Sz. Ágoston Szerzetebéli Klastrom Templomának tornáttztábann ekképpen történt. A Templom ajtaja előtt meg-állván és a hintóból ki-szállván, mind a ketten bé-menének, veres bársonynyal borított zsámolyra egy-más mellé le-térdelének, és egygy ideig imádkozának. Leg-ottan egygy kevéssé körül tekéntvén, nyájas ölelgetések között egy-mástól el-bútsúzának. Szivre ható, örök emlékezetre méltó tekéntet! mellybenn valakik részesültenek, mind-egyre könny-hullatásra fakadtak. A Szentséges Atya, a Császárt és Maximilián Fő-Hertzeget környül ölelé, meg-tsókolá és meg-áldá. Menten osztán hintójába ülvén, útnak erede. Leg-első Státziója, *Burkersdorf*nál, éjtszakai hálása pedig, a *Mölki* Klastrombann vala. A Cs. K. Udvarnak és Birodalomnak Vice-Kancelláriussa, Kobentzel Gróf Ur ő Excellentziája, az ország széléig késéri. A Császár s Király Ő Felsége, Maximilián Fő-Hertzeggel egygyütt, a bútsúzó helyről azonnal Béts fő-városába viszsza-téte.

Ekképpen végezödött Hatodik Pius Pápának, Második József Császárhoz való jövetele, szinte egygy hónapig tartott nála-léte, és barátságos el-válása. Ehhez hasonló újság, miólta újságokat írnak, még soha sem történt. — Méltó dolog, hogy egyebeket el-hallgatván, azon *Beszédet, mellyet Ö Szentsége ennek a bónapnak 19dikénn, a Cs. K. Udvar várábann közönségesképpen tartatott Konsistóriumbann élö szóval el-mondott*, Magyarra fordítva ide helyheztessem. Imhol következik:

„ Minek-elötte ezen Konsistóriumbéli tselekedetünk-
„ nek végét szakasztanánk, nem akarjuk itten hallgatva
„ el-mellözni, a mit kinek-kinek tudnia kelletik.
„ Ugyan-is kedves dolog vólt elöttünk, a Császári
„ Felséget, a kit mind enkoron nagyra betsültünk, személy
„ szerént látnunk, és magát a Császárt szerelmesen meg-
„ ölelnünk. Tisztünknek mivólta szerént, gyakorta szól-
„ lottunk Véle, és az Ö felete nagy nyájasságát, mellyel
„ Minket az Ö Felséges Lakó-helyébenn tisztessége-
„ sen fogadott, s minden-nap böséges jó-akarattal tar-
„ tott, úgy szintén az Istenhez való különös nagy áhíta-
„ tosságát, elmejének jeles-voltát, és a dolgoknak
„ végbe-vitelébenn való ki-beszéllhetetlen szorgalma-
„ tosságát-is tsudálnunk kelletett. Nem kevesebb vígaszta-
„ lással töltötte-bé a Mi Atyai szívünket azon kegyes-
„ ség és Isteni tisztelet, mellyet ebbenn a fényes Vá-
„ rosbann és az útbann elönkbe akadott népek között
„ épen s romlatlanúl maradva tapasztaltunk. Minek-
„ okáért azt nem tsak dítsérni, hanem szüntelen való
„ esedezéseinkkel s könyörgéseinkkel meg-is segéteni
„ soha el-nem múlatjuk. Söt reménykedve kérjük a
„ Mindenható Felséges Istent, a ki az ö hozzája igye-
„ kezöket el-nem hagyja, hogy azokat Istenes szándék-
„ okbann meg-erösítse, és az ö menynyei Aldásainak
„ böséges harmatjával meg-környékezze. “

Ha-

2. *Hazánkbéli dolgok.*

Ennek a hónapnak 10dik napjánn vólt, hogy Budánn, a Sz. Kláráról nevezett Apátza Szüzeknek, az ö Szerzetes lakásoknak el-bomlása felöl szólló Királyi Parantsolat értésekre adatott.

A Rozsnyai Káptalannak Nagy-Prépostját Radics Kristóf Urat, most leg-közelebb, a Kalocsai Sz. Ágostonról neveztetett Apátursággal ajándékozta-meg Ö Felsége.

A Fiumi Fö-Esperestséget, mellyet két esztendöktöl fogva senki sem visel vala, Péri Márton Fiumi Káptalanbéli Kanonok Urra bízta Ö Felsége. Ezen Espereststség a Polai Püspöki Megyéhez tartozandó, és a Krajnai Hertzegségbenn lévö feles Szent-Egyházokat foglal magábann. Minthogy pedig a Püspök a Velentzések bírodalmábann lakik, a Fiumi Esperest egyszer-s-mind Vikáriusa-is a Püspöknek.

Az égi háborúk ez esztendöbenn néhol igen korán kezdödtek. Vas-Vármegyébenn Magyaród nevü helység határánn múlt Virág-Vasárnapjánn egyszer-s-mind hó-is esett, szörnyü menyny-dörgés-is vólt. Egygy kútba szállván a villám, azt egészen el-rontotta. Egyéb efféle történeteket el-hallgatok.

Utólb érkezett Nógrád-Vármegyei tudósítás költött dolognak mondja, a mit az 28dik levélbenn, a pipázás és orvoslás miatt meg-vakúlt Tzigány felöl, más tudósításból hírül adtam.

3. *Külföldi történetek.*

Óstriábann e hónapnak 3dik napjánn olly Felséges Parantsolat hírdettetett, hogy ennek-utánna a templomokbann és Kriptákbann való temetkezés semmiképpen meg-ne engedtessék, és hogy az hólt testek a koporsókbann mészizel elegendöképpen meg-hintessenek, hogy annál hamarébb meg-emésztödjenek.

A közelebb múlt hónapnak 3dikánn Pétersburgbann a Krim orſzági Tatár Kám Követjének nagy pompával Audientziát ád vala a Csáſzár Aſzſzony ő Felſége. A Követtől bé-nyújtott írás, az ő Fejedelmének és nemzetének az eránt való háládatoſságát jelenti vala, hogy ő Felſége azt, a Török hatalma alól ki-mentvén, ſzabaddá és függetlenné tette. E' mellett ő Felſége óltalmának fenn-maradását kéri vala. Mellyről különös válaſzlevél által bizonyoſſá-is tétetett. R.

Közönſéges Tudósítások.

A Csáſzár és Apoſtoli Király Ő Felſége, a Marhával való kereskedésnek az Ő örökös Magyar és Erdély Orſzágiban lejendő elő-menetelére, és ezen két Tartományoknak abbéli kereskedés dolgában lejendő ſzoroſsabb öſzve-kaptsolására, az eddíg vólt Marha-Vám és Harmintzadok eránt, következendő, és ugyan már ez idén jövő Pünkösd Havának elſő napjától fogva kezdendő Rendtartást méltóztatott kegyelmesen meg-parantsolni, tudni-illik:

1ſzör, Minden eddíg ſzokásban vólt Marhákról ſzólló Tariffák, kiváltképpen pedig az idegen orſzágokba kihajtatni ſzokott Marhákra vettetett nagyobb Vámok eltöröltetnek.

2odſzor, Azon Marhára nézve, a melly Lengyel Orſzágból ide bé, avagy innen amoda ki-hajtatik, abban marad a dolog, a mi az eránt ſzövetkezésképpen el-végezödött, és az 1776dik eſztendőbenn ki-hírdettetett Tariffa által meg-határoztatott.

3adſzor, Mindennémű Marhákat, az emlétett Magyar és Erdély Orſzágok között való Harmintzad fizetése nélkül ſzabadon lehet ki s bé hajtani, de mindazáltal olly okvetés alatt, hogy további Felſéges Rendelésíg mind azok, a kik, akár tserélve, akár más egyéb úton módon, marhával kereskedni kívánnak, tartozzanak, a Harmintzadoknál, valamint eddíg ſzokásban vala, magokat jelenteni, és ottan ſzabad-Polétákat venni, mellyek-is minden Tzédula váltó pénz, és Erdélyben az Ökörtől való Paſſus-pénznek neve alatt ſzokásban vólt Adó nélkül ki-adattatnak. A' helyébe

4edſzer, A' Marha-Vámok Magyar és Erdély Orſzágnak mind külſő mind belſő örökös Tartományokkal ütköző ſzélein mindenütt, az más félen következendő Tariffa ſzerént fognak fizettetni.

Bétsbenn Sz. György havának 4dik napjánn 1782.

A F. Királyi Magyar Udvari Kamarának Rendelésére, Pozsonban közelebb jövő Pünköſt havának 22dik s következendő napjain az itten le-tétetett Klariſſák Klaſtromában, külömb-külömb-féle, mint-egygy 1000 Akóig való Borok, többnyire Somlyai Hegyen termett, 1779, 1780 és 1781dik eſztendőbéliek, Hordók nélkül; E' mellett az Apátza-útſzán lévő, jó mű-ſzerekből épült, 4 ſzobából, 4 konyhából, 3 iſtállóból, és kő-falas ſzínből álló major-ház; Továbbá 90 Öl tűzelleni való Bikfa; Ismét a Ketske-kapun kivül az úgy nevezett *Hónigbígel* hegy-tájon lévő, 104 nap-ſzámú Szőlő-kert; Két Gyümöltsös Kert, egygyike t. i. a *Matzen-Grund*, másika a *Wurtzenbacher* nevezetű hegy-tájon; Utóljára 2, kilentz-kilentz nap-ſzámú kaſzálló Rétek az ide való Káptalan Vendég-fogadója tájánn; és egygy puſzta Kert a *Kramer-Grund* nevezetű hegy-tájon, ezen utólb emlétett földekhez való ſzabadſágokkal egyetembe kótyavetye módjára a leg-többet ígérőknek kész pénzen elfognak adattatni. Pozsonban Sz. György h. 25. n. 1782.

Magyar

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A MAGYAR [illegible]RMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Pünkösd havának első napjánn,

Szerdánn költ

34*dik* *LEVELE.*

1. *Hasznos találmányok és tudományok.*

Bétsből való tudósítás, Németből fordíttatva. — „Nem lészen szükségtelen dolog, egygy tanúlt embert, a ki az ő Hazájának nagyobb hasznára lehet, többeknél esméretessé tenni. Ez egygy Magyar országról származott Inzseniör, Szülö József Uram; ki - is a Felséges Kamarának sok rendbéli szolgálatjábann lévén, mindenkoron nevezetes jeleit adta szorgalmatosságának. Nékem a többi között, midön véle társalkodnám, valamelly különös tsinálmányra szolgáltatott alkalmatosságot, mellynek Felséges Urunk birodalmábann sehol sem találtatik mása. Ez, olly Vas - metsző szerszám, mellyel mindennémű sín, abronts avagy rúd vasat, a' helyébe, hogy külömben kovátsolni szokták, egybe tsak metszeni lehet, még pedig olly hamar, hogy addig (egygy - egygy mázsának egygy Lót híjja nélkül) tíz mázsa metszetik, míg kovátsolással egygy mázsát el-készítenek. Látni való dolog, hogy ez által esztendönként sok száz öl fa fogna meg - kéméltetni. Majdan el-iskészül ez az alkotvány, és tsak köz embernek s koholó (hámorozó) kovátsnak - való lészen. Egyébaránt a Magyar országi Vas - bányákbann avagy Hámo-

	Be-hajtás				Ki-hajtás	
	Külső-országokból.		Az örökös tartományokból			
	For.	dr.	For.	dr.	For.	dr.
Ökör, Bika és Harmad-fü Tinónak Darabjától	2	—	—	75	1	50
Tehén és két esztendös Üszötöl s Borjútól	1	—	—	37½	—	75
Borjútól, melly esztendön alól való	—	50	—	25	—	15
Bak, Ürü vagy Kos, Ketske és Juhtól	—	12	—	6	—	9
Barány és Gidától,	—	8	—	5	—	5
Nagy Sertéstöl 100 avagy több fontig valótól	—	60	—	40	—	50
Közép-szerü sertéstöl, melly 60 fontos, 90 fontig	—	40	—	20	—	30
Südöttöl, melly 20 fontos 59 fontig	—	20	—	10	—	15
Nagy és kisiny Malaztól	—	5	—	2½	—	2½
Ló és Öszvértöl az árához képest minden Forintól	—	10	—	1	—	1
Havasi Szamárnak Darabjától	—	10	—	1	—	1
	—	50	—	10	—	50

Nota. *A Dénárom azon Magyar országban kelendö Kis pénz értetödik, mellynek száza egy Rénes Forintot tészen.*

rokbann-is haſznát lehetne venni. Továbbá jelentem, hogy az elöbb meg-nevezett Férjfiú, némelly egyéb meſterſéges ſzerſzámokbann, mellyeket magam kéſzítettem, nevezetes jobbításokat tett, főképpen Magyar orſzágbann lehető haſznok-vételét tekéntvén. Ezek közűl való egygy Olaj-ſajtó, melly 20-ſzorta több magot öröl, mint-ſem moſtan Tsalló-Közbenn egygy ſzemély törni ſzokott. Ezen alkotmány magábann örli-is, habarja-is a meg-melegíttetett magot; a' mellett ki-is ſajtolja az olajat; s tsak egygy gyermek kívántatik melléje. Több más rendbéli meſterſéges eſzközök-is vagynak nálunk: p. o. Kender-tíloló, melly a kendert olly vékonyan és puhán el-kéſzíti, a minéműt még nem-is igen láttanak; ismét Tzérna gombolyító, mellyel egygy leányka egyſzer-s-mind 60 gombolyag tzérnát kéſzíthet; mindennémű malmokonn, ſajtókonn, mángorlókonn, s egyéb efféle eſzközökönn, mellyek emelésre, nyomásra, törésre, metſzésre valók, haſonlóképpen különös nagy haſznú igazításokat tettünk.

Ha vólnának, a kik ezeket az ő gazdaſágokbann haſzonra fordítani kívánnák, vagy emlétett Szülő Uramat, vagy pedig engemet alább meg-nevezendőt túdósítani méltóztaſſanak. Lakásom vagyon magam házánál a *Roſzau*-bann a *Kis Csáſzári Pajtá*bann (*im kleinen-Kaiſer Stadel*) Bétsbenn Sz. György h. 16. n. 1782

Stauber Gottfrid Cs. K.
Udvari Mechánikus.

A régi és új Magyar Versek Gyüjteményjének (mellyről az 5dik Levélbenn emlékezetet tevénk) Közrebotsátója előre nem láthatván azokat a ſok akadályokat, a mellyek az-utánn estenek az el-küldetett darabokkal, úgy kérte-meg ugyan a Kegyes Magyar Urakat, hogy a mikkel kívánnák ſegéteni s bővíteni Gyüjteményjét azokat mind Bétsbe küldenék Smidt Mátyás Andrásnak Könyv-

Könyv-nyomtató műhelyébe; hanem moſt könnyebbíteni akarván mind magánn, mind a küldő Urakonn, azoknak tudtára adatja, hogy ennek-utánna Pozsonbann léſzen a gyüjtő-hely, vagy-is bé-ſzedő elſő kéz a Magyar Hírmondónál.

Ez úttal jelenthetem, hogy ſok érdemes Magyar Hazafiak találkoztanak, a kik ezen Vers Gyüjtőnek nyilván nemzetünk betsületére válandó dítséretes igyekezetét minden útonn módonn elő-ſegélleni nem ſajnállották. Többek közűl, mivel tudtomra lett, el-nem hallgathatom Gyulai Ferencz Gyalog Katona Seregébenn vitézkedő Csizit Kapitány Urat, a ki ízinte Gálics orſzágból azon igyekezetnek elő-mozdítására való ajánlást méltóztatott tenni. — Valóbann ſzívet vídámító jeles tapaſztalás az, hogy a Vítéz Rend, melly néha napjánn a ſzeléd tudományoknak meg-vetésével akarta vala magát egyebektől meg-külömböztetni, moſtan az ékes tudományok és azokból eredni ſzokott emberſéges erköltsök dolgábann-is nem hogy hátrább vólna egyéb rendűeknél, ſőt inkább néminémű elſőſéget-is ſzerzett magának. Példák, Hazánk-fiai között-is feles ſzámmal vagynak előttünk. — A meg-nevezett Kapitány Ur, a verselő tudomány mellett, a Hadi ſzolgálat körűl-is értelemmel s tudománynyal forgolódik. Egyebeknek, nevezetesen pedig az ő kormányja alatt lévő ſzázadnak arra való meg-taníttatása végett, im következendő munkákat kéſzített:

1. Egygy Magyar köz Vitézt vezető Kalaúzt; ez áll 308 rövid kérdésekből s meg anynyi feleletekből, mellyek a köz katonát Régulamentum ſzerént való kötelesſégekre tanítják. Végen a Hadi Ártikulusok-is Magyarúl olvastatnak;

2. Egygy Magyar Fraitert vezető Kalaúzt, melly 362 kérdéseket s feleleteket foglalván magábann, a Kápláro-

kat s azok alatt lévő Al-tiszteket kötelességekbenn Régulamentum szerént vezérli.

3. Az egész Hadi Gyakorlás könyvét, vagy Exercitziumot hasonlóúl Magyar kérdésekre és feleletekre intézte: a Tiszteknek tartozásaikat, mivel ezeknek a szolgálat nyelvét érteniek kell, ki-hagyván, és a sorokbann tsak fegyverrel bánóknak könnyebbségekre igyekezvén: a zászlókkal mindazonáltal, és ezekhez tartozóknak minden alkalmatosságokbann mitsoda mozdúlásokat kell tenniek fel-jegyzette.

Úgy vélem, hogy sokan kedvesen fognák venni, ha ezek a Hadi szolgálatra tartozó munkák köz haszonra ki-nyomtattatva világ eleibe kerűlnének.

2. *Elegyes tudósítások.*

Pilis-Vármegyéből. „ A mi Ditsőséges Fejedelmünk, igazán Apostoli Királyunk, minémű jó Keresztény Katonákat szűl a maga kegyes Királyi példájával; annak nevezetes bizonyságát láttam ezen Vármegyében *Pomáz* nevű falubann. Vagynak Gyulai Sámuel Regementjében a Laib-Kompániában Sebők nevezetű két köz katonák, egy testvérek, Átsrúl valók. Ezek, az ő 77 esztendős atyjokat, és 75 esztendős anyjokat, kik-is igen el-öregedtek és többé nem dolgozhatnak, magok tartják s mindenüvé magokkal hordják. Az említett faluba érkezvén, leg-első gondjok-is a' volt, hogy az ő Szűléiknek szállást szerezznének. Szinte jelen voltam, mikor az Uraság Tisztjétől engedelmet kértenek, hogy az atyjok a falubann lakhasson; mivel oda idegen ember Uraság híre nélkül nem mehet-bé tsak két napra-is. Engedelmet nyervén, magok a köz legény fizetésből szállást fogadtak nékiek. Naponként pedig úgy táplálják őket, hogy rendre egy nap edgyik egy Krajtzárt, a másik egy Póltrát, más nap viszont amaz egy Póltrát, ez egy Krajtzárt ád. Most (Sz. György havának 14dik napjánn) az anyjok meghalván;

halván; ezt magok el-temették. Valóbann jegyzésre méltó ritka példa, melly meg-érdemli, hogy köz hírre keljen!"

A hidegnek felettébb sokáig tartó keménykedése felől, Tömösvár tájáról-is hasonló szomorú hírek jöttek, mint egyébünnen. Tsak az imént múlt hónapnak vége felé kezdett ott valamenynyire engedni. Az előtt olly szörnyűképpen kegyetlenkedett vala, hogy marha-is feles számmal veszett. A' mellett a széna dolgábann mindenütt igen nagy szükség vala. Szent-György havának 7dik napjánn, a mellyenn az ó Kalendáriom szerént Husvét innepeltetett, Versetzenn a Görög Püspök palotájába, midőn szinte némelly fő rendű személyekkel egygyütt asztalhoz ült vólna, a villám bé-ütött, a kéményt le-verte, a szobákat kén-köves bűzzel és füsttel meg-töltötte, az ablakokonn lévő ólyomot el-olvasztotta, s végre az ablakokonn ki-tsapván, egygy kútba szállott. — A Tömös vizének áradásaitól már most nem anynyira félnek, miólta Lugostól fogva Topolótzig érő töltésekkel meggátoltatott, és az Osztró nevezetű tótzó-is úgy ki-száríttatott, hogy már most azonn a helyenn szántást és vetést mívelnek.

A Szentzi Árva-háznak közelebb, úgy-mint Sz. György havának 23dik napjánn tartatott Exámenje különös jelességgel ment véghez; mellyet vóltaképpen megírni igen hosszas vólna. Jelen vóltanak azonn mind annak Fő-Gondviselője, Balassa-Gyarmati Gróf Balassa Ur ő Excellentziája, és Fő-Igazgatója, Kigler Ferdinánd Áhítatos Oskolá Szerzetebéli Pap, mind pedig az Oskolák felől való tanátskozások végett Pozsonba fel-gyülekezett mind a négy Vallású Uri Személyek, sok egyéb belső és külső rendenn lévő Vendégekkel egyetembe. (Ezen különös gyülésnek Elől-járója, Skerlecz Miklós Fő-Ispány és K. Helytar-

tartó Tanátsbéli Tanáts Úr ő Nagyſága) — A férjfi gyermekek, a kik az emlétett Árva-házbann neveltetnek, moſtan mint-egygy 110 ſzámmal vagynak. A tanúlásbann, kép-írásbann, muzsikábann és hadi gyakorlásokbann való elő-menetelek, mindenektől különös nagy dítséretet érdemlett.

Ujjabb Rendelések ſzerént, az idénn Peſt határánn nem léſzen közönſéges táborozás.

Sok rendbéli túdósításokat öſzve-foglalván, rövid ſzóval jelentem, hogy az Évangyélikus és Református réſzenn lévő Gyűlekezetek, külömb-külömb napokonn különös hálá-adó Iſteni tiſzteletet tartottak azon jó-tételeknek kért, mellyeket Felſéges Kegyelmes Urunk vélek közleni méltóztatott.

3. *Külföldi történetek.*

Ő Felſége a Szentſéges Pápának leg-közelebbről való Atyjafiat, *Oneſti-Braſchi* Gróf Urat és minden férjfi maradékait Római Szent Bírodalombéli Fejedelemſégre emelte.

A Szentſéges Atyának Ő Felſégétől lett utólſó bútsú-vétele még arról emlékezetes, hogy Ő Felſége maga, az utólſó ölelkezés közbenn a Klaſtrom Elől-járóját ſzomorúan meg-ſzóllítván, meg-parantsolta, hogy ez az emlékezetes bútsú-vétel a Klaſtromnak nevezetes történetei közé fel-jegyeztesſék.

Ő Szentſége viſzſza-útazása, Bajor és Tirol tartományokonn kereſztül, Velentze felé vagyon. München és Velentze fő városokbann egy-néhány napokíg fog múlatni. A Palatinus és Trieri Válaſztó-Fejedelmek Alt-Ötting nevű helyſégíg eleibe jöttenek; onnan pedig Münchenbe kéſérték. Bétsből a közelebb múlt hónapnak 26dikánn, Sternberg Gróf és Cs. Bírodalombéli Udvari Tanáts Ur Inſprukra ment, a' végre, hogy Ő Szentſégét Tirol tartomány ſzélénn meg-köſzöntſe, és azonn

által Velentze határáig kéſérje. Migázzi Kárdinális Ur ő Eminentziája a Mölki Benediktínusok Klaſtromábann idvezlette, a hol-is Ő Szentſége 22dikénn meg-hál vala. Mind itten, mind Sz. Pölten városábann, az holott dél utánn 1 óra tájbann történt bé-érkezése, harang, trombita s dob ſzóval és ágyú-ropogásokkal hírdették jövetelét. A népnek, melly ő Szentſége tiſzteletire mindenünnen egybe-gyülekezik, tsak abból-is meg-lehet ítélni ſzámos-vóltát, hogy az emlétett Klaſtrom udvaránn 15 ezerig való ſokaſág állott, midön Ő Szentſége az ablakból az áldást mondotta. Ez pedig mindenütt megſzokott lenni, a hol Ő Szentſége meg-állapodik.

Az Oroſz Nagy-Fejedelem és Nagy-Fejedelem Aſzſzony a közelebb múlt hónapnak 15dik és következett napjainn Milánó városábann és annak tájékánn múlattanak.

Nápoly és Sicilia orſzág Királyja moſt közelebb, az Eretnekeket nyomozó Törvény-Széket, mellynek *Tribunal Inquiſitionis* a neve, Siciliábann el-törlötte; de a' mellett meg-hagyta, hogy azok, a kik tévelygéseket hintegetni méréſzlenek, törvény ſzerént meg-ítéltesſenek és meg-büntettesſenek.

Az Oroſz Csáſzár Aſzſzony a Mohilai Katholikus Püspökſéget Érſeki méltóſágra emelte, s Fehjér Oroſz orſzágnak minden Katholikus Szent-Egyházait s Papjait egyedűl azon Érſek hatalma alá adta.

Azonbann, hogy a Londoni Udvarnak új Miniſterei mind az Ámérikaiakkal mind a Hollándusokkal békélleni igyekeznek, a Hollándus Közönſégnek Fő-Réndei pedig mind-tsak kétſégeskednek, ſem egygy ſem más félre nem akarván magokat meg-határozni; ímé az Al-Rendek, vagy-is azon Közönſéghez tartozó tartományok magokként rendre tsak-nem mind a Francziához hajolnak. Nagyobb réſze már nyilvánſággal jóvá hagyta az

Ámé-

Ámérikaiaknak függetlenſégeket, és Adams Urat, ki-is Ámérikából hozzájok küldetett, törvény ſzerént való Követnek esmérte.

Genevábann a közelebb mólt hónapnak 7dik napjánn tellyes erőſzakkal ki-ütött az a dühös zenebona, melly eſztendővel ez előtt erőt vévén, mind-ekkoráig alattombann lapang vala. Tüzzel vasſal kergeti a Polgárſág az Elől-járókat, azért hogy tavaly kéntelenſégből engedett ſzabadſágát az-utánn helyénn hagyni nem akarták.

Nap-keleti Indiábann ismét roſzſzúl ſzolgál az Ánglusoknak a ſzerentse, ha igazat ſzóllanak a Franczia túdósítások. Hider-Ali-Kán erőt vett, és némelly nevezetes városokat akar meg-víni; a Franczia hajó-ſeregek pedig a tenger partjáról törnek reájok, míg az Ánglus-hajó ſereg a Hollándusok tartományját víjja.

R.

Hírdetés.

A Királyi Magyar Udvari Kamara réſzéről hírré tétetik, hogy ezen moſt folyó eſztendőbenn jövő Sz. Iván havának Elſő napjánn, a Tsalló-Közbenn Pozson-Vármegyébenn lévő, eddíglen a Tsikó tenyéſztetésre alkalmaztatott *Enyed* nevű puſzta-telek vagy-is majorſág, az hozzá való épületekkel és földekkel egygyütt, közönſéges kótya-vetye által, 3 egy-más utánn következendő eſztendőkre ott helybenn árendába fog adódni. Mellyre-is tehát mindenek, a kik azt árendába venni kívánják, azon emlétett Kótya-vetye napjára Enyedre ídéztetnek. Költ Pozsonbann Sz. György havának 25dik napjánn 1782.

P o ' s o n b a n n,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferencznél.

A Római Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Pünköſt havának 4dik napjánn,

Szombatonn költ

35*dik* *L E V E L E.*

1. *Hazánkbéli túdósítások.*

Tömösváratt közelebb múlt Szent-György havának 10dik napjánn, el-kezdődött azon jóſzágoknak el-adattatások, a mellyeknek betsűlt árrokat a 10dik Levélbenn ki-hírdettem vala. Neveik mind a Vevőknek, mind a meg-vett jóſzágoknak, ezeknek utólſzor ígért árrokkal egyetembe, imhol következnek:

Rudnát vette Nikolits Úr, kereskedő	50850	R. For.
Újfalut, Dezső Ur, Szolga-Bíró	30650	— —
Buſzádot, Koczó Ur, Szerem-Vármegye Perceptora	51000	— —
Német-Sz. Miklóst, Bogyó Ur, Csanád Vármegye Nótáriuſa	101550	— —
Folyát, Reviczki Ur, az Árvai Uraſág Tiſztartója ſzámára	45050	— —
Németet, Damaſzki Ur, Kereskedő	47050	— —
Suſtrát, Lofcsánſzki Ur	25600	— —
Topolótzot, Hajgl Ur némelly Velentzések ſzámára	41300	— —

Tobát ugyan az	40000	R. For.
Új-Udvart s a t. Balás Vicé-Ispány, Szabó Szolga-Bíró, Posfái Szám-tartó és Potyondi Urak	37300	— —
Sz. Györgyöt, Laczkovics Ur, Szolga-Bíró	34800	— —
Vizmát, Konſzki Ur	23950	— —
Angyalkútat, Pigeti Ur, Arad-Vármegye Tábla-Bírája	29600	— —
Deſzkát, Groman Ur, a Zombori Kamarabéli Adminiſtrátziónak Aſſeſſora	60000	— —
Mind öſzve	618700	— —

Belentzért a Kótya-vetyének meg-léte utánn Konrád és Deucsics Urak 40 ezer R. Forintot ígértenek.

Méltóſágos Gróf Zicsi Ferencz Ur ő Excellentziája, a Peſt, Pilis és Sólt-Vármegyebéli Fő-Iſpányſág tiſztviselésébe, ezen folyó hónapnak 6dik napjánn, M. Gróf Teleki József Ur pedig, a Békés-Vármegyei abbéli méltóſágba, 14dikénn, fog bé-iktattatni. Kevés napokkal az-utánn, M. Ürményi Udvari Tanáts Urnak a Bihar-Vármegyei Fő-Iſpányſágba való bé-helyheztetése fog meg-lenni.

A gabonának közelebb múlt hétenn vólt árrú ſzerént való keleti

	Pozſonbann	*Sopronbann*
A búzának méreje	34 - - 41	38 - - 42 Gar.
A rozsnak - -	22 - - 23	27 - - 29 -
Az árpának - -	18 - - 19	18 - - 20 -
Az zabnak - -	13 - - 14	14 - - 16 -

A dohány, úgy tetſzik, mint-ha ſokkal kevésbé hordatnék-ki moſtan külſő orſzágokra, mint az el-múlt eſztendőkbenn. Avagy-tsak az árra ezen a fel-földönn nagyon le-ſzállott. Sopronbann, minapi vásári alkalmatoſſággal két, három, s leg feljebb ötöd-fél N. Forintonn kél vala mázsája.

Illyen

Illyen késő és tartó hideget, a minéműt az idénn ſzenvedünk, nem igen értek a moſtani nyombéli emberek. Sopronbann ezen folyó hónapnak elſő napjára virradó éjtſzaka egygy hüvelyknyit fagyott. Az-előtt való napokonn Óſtria felé, s egyébütt-is, de kivált Béts tájánn, fél láb-nyomnyi hó esett. Mind ez, mind pedig a gyakorta való jég-eső, féltő, hogy a gyümölts fákbann, ſzőlő-tőbenn és vetésekbenn kárt ne tett légyen.

A Majki Kamaldulenſis Barátoknak és a Peſti Klariſa Apátzáknak, ſzinte azon idő tájbann, a mikor a Budai Klárisſáknak, haſonlóképpen meg-jelentetett, hogy az ő Szerzetes rend-tartások Ő Felſége orſzágaibann meg-ſzűnt légyen.

2. *Tudománybéli dolgok.*

Peſtenn Royer Ferencz betűivel, 1782benn, moſt közelebb nyomtattatott: „ *Gróf Valtron, avagy a Szubordinátzió, egy Szomorú Játék, öt réſzekbe foglaltatva. Magyarra fordította* Kónyi *János Strása-Meſter.* “ Kónyi Strázsa-Meſter Urnak fordításai és maga dolgozott Magyar munkái már több eſztendőktől fogva esméretesek a Magyar közönſégnél. Az moſtan elő-jelentett ſzomorú Mese-játék, Német nyelvenn, mellyenn-is eredeti ſzerént írva vagyon, ſok ízbenn ſok helyekenn játſzatott, s mindenek előtt kedvet talált. Nem ſzükſég tehát egyebet felőle mondanom, hanem hogy meg-nevezett Strázsa-Meſter Uramnak ezen fordítása ſzintén ollyan jó s közönſégesen érthető Magyarſággal vagyon kéſzítve, mint előbbi írásai. De hadd tégyek ez úttal egy-két jegyzést, mellyet, igen kívánnám, hogy a Fordítók mindenkor elméjekbenn tartanának. Elſő az, hogy a Magyarnak nem lévén férjfiúi és aſzſzonyi nemet meg-külömböztető ſzó-végezete, vagy-is *Genus*-ſa, tehát azon ſzókat, mellyekkel más nemzetek az aſzſzonyi nemet jelentik, egyedűl tsak az aſzſzony nevezetnek

melléje-tételével lehet s kell magyarázni. Mert az a *né* ſzótska feleſéget téſzen, s koránt ſem egygy azzal az *inn-el*, mellyet a Németek minden aſzſzonyt jegyző ſzó végénn helyheztetni ſzoktanak. Meg-tetſzik ez tsak abból-is, hogy a Magyar tsak akkor él véle, mikor az aſzſzonyt a férje nevével nevezi: p. o. nem mondja *Valtronné*-nak, ha az atyját *Valtron*nak hívják, hanem Valtronné azt teſzi, hogy Valtronnak a feleſége. Mondják ugyan már moſt néhol: Királyné, ſzakátsné, mosóné, akkor-is, mikor nem afféle ember feleſégéről, hanem azon hívatalú aſzſzonyról ſzóllanak, és Király Aſzſzonyt s a t. kellene mondaniok. De ez minden bizonnyal idegen nyelvekből eredett helytelen ſzóllás. Még-is a többi között a 112dik levél-félenn *Meine Freundinn* imigyen vagyon ki-téve: *édes barátné Aſzſzonyom*. Ez, tudom, hogy akár-kinek-is viſzſza-fog tetſzeni. Mert ſoha Magyar ekképpen nem ſzóllott, hanem vagy így: *Aſzſzony barátom*, vagy pedig emígy: *Barátom Aſzſzonyom*. — Más óhajtásom az: hogy idegen ſzókat, kivált azokat, a mellyeket Magyarnak nehéz ki-mondania, ha ſzinte köz beſzédbenn élnek-is vélek, írásbann távoztatni, s a mit lehet, tulajdon Magyar ſzókkal magyarázni igyekezzünk. Más külömben óhatatlan léſzen nyelvünknek másokkal való elegyedése, és végső romlása. Ez előttem lévő fordításbann ugyan ſok Német ſzók vagynak, mellyeket Magyarúl-is ki-lehetett vólna tenni.

Ezen két dolgot nem olly véggel hoztam-elő, mint-ha Kónyi Uram dítséretes munkáját gyalázni akarnám, (melly-is távoly légyen tőlem!) hanem leg-inkább azért, hogy azokra nézve magamat menteném, a midőn azokat köve[illegible]n, némellyek előtt ſzokatlan dolgot láttatom tselek[illegible]i.

Miné-

Minémű képtelen dolgokat ſzoktak légyen néha az Ujſág-írók hírlelni, a mikor a dolognak mi-vóltát jól meg-nem gondolják; meg-tetſzik im' e következendő túdósításból, mellyet ez előtt ſzinte 3 hónapokkal Nagy-Győrből Lengyel János Ur hozzám küldeni méltóztatott.

„ Az Erlangi Ujſágoknak 5dik Levelébenn megjegyeztetett, hogy az el-múlt eſztendőbenn Madridbann, 101 ezer ſzemélyek 79 Qvintillió és 45 Veres-hagymát ettenek vólna. Sokan ezt fülem hallottára lehetséges dolognak állították. Meg-akarván mutatni, hogy ez merő azon képtelenség légyen, következendő jegyzéseket tettem, mellyeknek közre-botsáttatását, úgy hiſzem, hogy a Magyar Hírmondó Olvasói közűl ſokan kedvesen fogják venni.

1.) Egygy Német mért-föld, 240 ezer hüvelyknyi hoſzſzaſágot téſzen. Ennek térſégét fel-vetvén, 57600 Millió hüvelyknyi térſég (*Quadrat*, az az Négy-ſzegü hüvelyk) jő-ki belőle. Ha már egygy-egygy Veres-hagyma tsak egygy hüvelyknyi tér-helyet foglal-el; azon roppant ſzámú Veres-hagymáknak (kerek ſzámmal ſzóllván) 1371 Trillió tér mért-földnél-is ſokkal több hely kívántatnék, ha azokat egy-más-mellé helyheztetve gondoljuk.

2) Az egéſz f[illegible]ld ſzíne, Hell Apát-Urnak ſzám-vetése ſzerént, 9 Millió s 288 ezer tér mért-földet foglal magában. Egygy-egygy tér mért-földre 57600 Millió Veres-hagymát ſzámlálván, az egéſz föld ſzínére 534989 Billió Veres-hagyma alíg férhetne-el. E' ſzerént tehát 147 Billiónál több akkora térſéget, a minémű a föld ſzíne, tökélletesen bé-lehetne fedni anynyi Veres-hagymával, a menynyit mondanak, hogy Madrid városának lakosai eſztendőnek alatta meg-ettenek vólna. (Több efféle képtelen következéseket el-hallgatván, mellyeket feljebb említett Lengyel Uram azon fel-tételből igen elmésen ki-hozott vala, még kettőt téſzek ide.)

3.) E kerek földnek teſtſége vagy-is tágaſſága,, ugyan Hell Apát-Urnak ſzám-vetése ſzerént, 2665 Millio s 560 ezer Kúbus mért-földet téſzen. Egygy Kúbus (az az, hoſzſzábann, ſzélesſégébenn és vaſtagſágábann vétetett) mért-földre 13824 Billió Veres-hagyma kívántatnék; 36 Quadrillió pedig, (a kisſebb ſzámokat el-hagyván) ſzinte akkora golyóbisot tenne, a minémü a mi földünk. És így a fel-tett ſzámból, 2 Milliónál több akkora *Maſſa* (darab) kerekednék.

4) Ha azon ſzámú Veres-hagymákat 101 ezer ſzemélyek közé fel-oſztjuk, anynyi jut egynek-egynek, hogy egynéhány Trillió eſztendő telik belé, míg ki-ki a maga réſzét meg-eheti, ámbár minden Sekundábann egygyet faljon. "

3. *Külföldi történetek.*

A Római Pápa Ő Szentſége múlt Sz. György havának 23dik napjánn, Lintzhez közel lévő Szent-Flóriáni Klaſtrombann hált, más nap pedig 10 órakor Lintzre érkezett, s onnan éjtſzakai hálásra Rídre ſietett. Ezekenn a helyekenn a Paſzſzaui Püspök és Kárdinális Fejedelem idvezlette, ſok fő és al rendű népnek ſeregébenn. Szokása Ő Szentſégének, hogy mindenütt, valahol valameddig mulatozik, a Klaſtromoknak könyves házaikat egyebek felett meg-tekéntſe. Fő-Papi áldására, mindeneknek egygyeránt, keze s lába tsókolására pedig, minden tiſztesſégesen fel-öltözve lévőknek, valamint ſzinte Bétsbenn-létekor, úgy ezen útjábann-is, mindenütt kéſz alkalmatoſság adódik. — Déljeſti 5 órakor ſzokta Ő Szentſége ebédjét tartani. Erre nézve napeſtig útját folytatván, ideje koránn bé-ſzokott ſzállani. — Augspurg városának-is vagyon ahhoz reményſége, hogy az oda való Püspöknek s egyſzer-s-mind Trieri Érseknek és Válaſztó Fejedelemnek palotájába bé fogtérni.

Ko-

Kobentzel Gróf Ur ő Excellentziája, ki-is Ő Szentſégét Bajor orſzág ſzéléig, Braunauig, kéſérte vala, azon el-múlt hónapnak 27dikénn Bétsbe viſzſza-érkezett. Az-utánn való naponn Herzsán Kárdinális Ur, Bétsből Fiorentza felé Romába indúlt.

Harmad nappal az-utánn, hogy a Szentſéges Atya Bétsből el-ment vala, Battyáni Kárdinális és Érſeki Fejedelem Ur igen nevezetes jelét vette, a Cs. és Ap. K. Felſégnek eránta való különös kegyelmeſſégének. Tudni-illik egygy drága kövekkel ki-rakott kereſztes tsillaggal egyetembe, illy értelmű levelet méltóztatott Ő Felſége hozzája küldeni:

„ Kedves Kárdinális Battyáni! Tudom, hogy egyedűl tsak a jóról való maga meg-győzettetése és az Iſtenhez s a Házához való tiſztbéli kötelesſége vitte Kegyelmedet azon rendelésekre, mellyeket tökélletes kedvem ſzerént a Pápának itt-létekor, Kegyelmed a több alatta lévő és jelen volt Püspökökkel egyetembe tett vala. Noha pedig Kegyelmed, tudván, hogy helyes és haſznos tselekedetet vitt véghez, lelki esméretének abbéli bizonyſágával meg-elégſzik; én előttem mindazáltal ſzükſégesnek látſzik, hogy ezen jelenſégből, mellyet moſtan küldök, Kegyelmed eránt való indúlatimat ki-ki közönſégesképpen éſzre vehesſe.

„ Ama Kegyelmeddel egygyütt főképpen munkálkodott Kalotsai Érſeknek, ezen Rendbéli Kereſztet, melly ő hozzá útaſíttatva ide vagyon foglalva, nevemmel kezéhez adván, jelentſe-meg abbann való tellyes meg-nyúgovásomat, hogy Kegyelmedet olly híven megſegétette. Egyſzer-s-mind pedig az Egri Püspöknek, a kit Kegyelmed én előttem különösön meg-ditsért vala, nevemmel adja tudtára, hogy Sz. Iſtván Rendének Nagy Kereſztét nékie meg-adándom; és hogy ő tőle, valamint ſzinte a több Püspököktől-is, kiknek

„ jó-

„ jó-tetszésemet hasonlóképpen értésekre adja, el-vá-
„ random annak rendi szerént való buzgó egygyütt-
„ munkálkodásokat mind azon alkalmatosságokbann és
„ rájok bízandó dolgokbann, a mellyek a Vallásnak ja-
„ vára, az alattok-való Papságnak tökélletesedésére, és
„ a népnek abból következendő oktattatására s jó Ke-
„ resztyénségre és Hazafiúságra való vezéreltetésére
„ egyedül szolgálni fognak. Melly-is az én egygyet-
„ len-egygy és leg-főbb igyekezetem. Bétsbenn Sz.
„ György havának 24dik napjánn 1782. *Jósef.*

Ő Felsége, az Ő Atyai gond-viselésének újjabb jelét adta azzal, hogy Bétsnél a Dunának egygyik szákadékánn által, a terhes szekereknek új hídat építtetett, melly-is közelebb jövő napokbann egészen el-fog készülni.

A Török Császárnak két fiai minapokbann az Aszszonyok nevelések alól ki-vétettek. Melly alkalmatossággal szokás szerént a hajok el-nyíretett, és bársony vánkosonn Mekkába küldetett. Az Udvari Borbély mind a Császártól és Felségeitől, mind a fő Méltóságoktól, bő jutalmát vette nem derék fáradtságának.

R.

Hirdetés.

A Királyi Magyar Udvari Kamara részéről hírré tétetik, hogy ezen most folyó esztendőbenn jövő Sz. Iván havának Első napjánn, a Tsalló-Közbenn Pozson-Vármegyébenn lévő, eddíglen a Tsikó tenyésztetésre alkalmaztatott *Enyed* nevű puszta-telek vagy-is majorság, az hozzá való épületekkel és földekkel egygyütt, közönséges kótya-vetye által, 3 egy-más utánn következendő esztendőkre ott helybenn árendába fog adódni. Mellyre-is tehát mindenek, a kik azt árendába venni kívánják, azon említett Kótya-vetye napjára Enyedre idéztetnek. Költ Pozsonbann Sz. György havának 25dik napjánn 1782.

Pozsonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoston Ferenczénél.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Pünkösd havának 8dik napjánn,

Szerdánn költ

36dik LEVELE.

1. *Hazánkbéli tudósítások.*

A *Szilágyból.* „ Az egész tél, hol igen lágy hol felette igen hideg változásaival okozta, hogy a szőlővesszők tsak-nem egészszen el-romlottanak: úgy hogy, ha a tőkékből nem verődik valami, ezen esztendőben nem fognak a Szilágyiak és Erdélyiek, sőt Magyar országnak hozzánk közelebb való részei-is, sem a bornak bővsége, sem a hordó edényeknek szüksége miatt panaszolkodni, mint ennek-előtte, sem a borok árrának kitsinysége miatt, mint mostan; a mikor nem igen bőv ugyan a bor, de még-is az árra tsak az, a melly szüretkor volt, t. i. fél Forint egy Vedernek. „

„ A tavasz iszonyú hideggel és havazással köszöntbé itten nálunk; sőt nagy meny-dörgések után való olly nagy hóval, hogy Sz. György havának 9dik, 10dik és 11dik napjain-is a földön hevert. Melly miatt a széna nélkül való szegény gazdák nagy károkat vallottanak, kivált a juhokban és kis bárányokban. „

„ Még sem szűnik-meg, ez a mi tudatlan és babonás, előre bé-szívott vélekedésekkel tellyes népünk

hinni, hogy az ördög matska, kutya s a t.. képében megjelenik és sok károkat tészen; hogy a földben el-rejtetett pénz Sz. György nap tájban meg-gyúlad; és hogy holmi, másokat álnokúl meg-tsaló Nézők által-láthatnak a földen, ha a körmöket, de kivált ha tenyereket és torkokat jól meg-kenettethetik. Az úgy nevezett Jövendölő Veszszőnek (*Virga Divinatoriá*-nak)-is sokat tulajdonítanak némellyek. Ezeknek példái a közlebb történt dolgok. Egy Uri Aszszonynak kotsiba valo 5 lovai és 10 szarvas marhái öt napok alatt minden előre vagy az-után tapasztalt dög avagy egyéb nyavalya nélkül, hirtelen meg-döglöttek vala Mind-Szenten. Midőn szorgalmatoson tudakoznák ennek okát, a marháknak felbontzoltatások által-is, a tselédek azt mondották, hogy ők egy fekete matskát láttanak előre azon lovak és szarvas marhák hátain nyargalózni. A mellyből a tudatlanok azt költötték, hogy a Gonoszak nyargalták-meg azon marhákat, és azért döglöttenek-meg olly hírtelen és véletlen: mivel mások abban a faluban semmi kárt nem vallottanak a' félét mind e mái napig-is. De én ezt az okát találtam, ha találtam: hogy azon istállóban, a mellyben azok a lovak és marhák vóltanak, a Levegőég, a földből akkor nagy bővséggel valamelly lyukon feljött kén-köves párázatok által meg-veszteget ődött, és az ölte-meg azokat a marhákat; a minthogy azon marhákat fel-bontzoló emberek-is el-betegedtenek. Hogyha pedig láttanak-is ottan a tselédek valami fekete matska formát, az nem egyéb vólt, hanem az, a mit a természet visgáló Böltsek neveznek *Ignis fatuus*-nak. Ugyan-is bizonyos dolog, a hitelre méltó embereknek bizonyításokból, hogy mikor gyakorta láttatnak látni az emberek, kivált éjtszaka, fekete kutyát, matskát s a t. akkor valósággal nem egyebet látnak, hanem illyen füstölgő tsillámló párázatokat. A többi között, midőn 1709benn

a pestis Magyar országot és Erdélyt el-nyargalta, akkor éjtszakának idején némelly helyeken láttattanak, matskáknak, és embe ek fe e nek fekete képeik, az az, történet szerént nyargaló vagy lobogó tüzek, mellyek az emberek előtt, ha követték, el-futottanak és repdeszt enek, ha pedig az emberek meg-szaladtanak íjedtekben, utánnok futottanak, avagy követték őket; a mint a' féle tüzes avagy füstölgő párázatok körül meg-szokott történni, mellyek néha temetőkben, templomokban és motsáros helyekenn láttatnak. Mindazáltal tsak nem régen-is találkoztanak egy bizonyos helységben ollyan balgatag emberek, a kik Sz. György nap éjtszaka táján, a temetőben valamelly tüznek lobbanásait látván távolról, azon a helyen, a hol gondolhatták a lobbanást, valamelly hazug Nézőnek út mutatása szerént, szörnyűl mélly gödröket ás tanak haszontalanúl. Egy valaki pedig a minap hozzám jövén, nagy summa pénzt ígért, tsak tanítanám-meg őtet arra mesterséges jövendölő Veszszőt készíteni: hadd keresné-ki azzal, úgy mond, a Kalota-Szegi Havasokban el-rejtetett *Dárius* kintsét. "

„ Minthogy nálunk a Kávé igen meg-drágodott, némellyek próbálták szép tiszta búzából és árpából-is készíteni: melly sokkal egészségesebb s hasznosabb, kiváltképpen az erszénynek, az Indiai Kávénál; és a kik még-is a Kávézásról le-nem mondhattak, jobb vólna minden tekéntetekre nézve, ha erre az új Kávéra fognák magokat. "

Székes-Fehjérvárról. „ Szent-György havának 29dik napján meg-esett Városi Tiszt-viselésnek helyre állítása alkalmatosságával, leg-elsőben-is a szokott Sz. Misének meg-halgatása után, Felséges Királyunk kegyelmes, úgy nem külömben a Felséges Királyi Udvari Magyar Kamarának kegyes Parantsolati, Deák, Magyar s Német nyelveken el-olvastatván, a Városnak Fő Bírá-

ja Kiss György Ur, négy eſztendőkig érdemeſsen s ditséretesíen viseltt Bírói Hívatalját beteges-vólta miatt letette: de a Nemes válaſztó Köz-ſégnek hozzája hajlandó ſzeretete, le-mondását bé-nem vévén, köz akarattal és eggyet értő vokſokkal a Fő Bírói Tiſzt-viselésben meghadta és meg-erősítette: Ugy nem külömben meg-ürült Tanátsi Hívatallal Rauch Ádám Uramat 10 eſztendeig tett hív Kamarási ſzolgálatjáért meg-jutalmazta: Annak pedig helyébe Kamarásnak Sáji Jósef vólt Kancelliſta tétettetett. Ezek után több alatsonyabb rendbéli tiſzt viselések-is helyre állíttatván, a Plébániai Templomban, emlétett Fő Bíró Uram hitét le-tette, s trombita és dobok horſogási közt a mindenható Iſtennek hálá-adás énekeltetett. "

2. *Bétsi tudósítások.*

Utólb költ Levelembenn hírül adtam vala, minémű Levél-írásſal s azzal egygyütt küldetett ajándékkal tiſztelte légyen-meg a Csáſzári s Királyi Felſég Battyáni Kárdinális és Prímás Fejedelem Urat ő Eminentziáját. Ezen Levél elſőbenn Magyar orſzág Udvari Kancelláriusſához, Galántai Gróf Eſzterházi Ferencz Urhoz küldetett vólt, különös Levél mellett, melly ő Excellentziájának ſzóll vala. Mind ezekről illy túdósítást téſznek a közelebb ki-adatott Bétsi Deák Levelek.

„ Már ennek-előtte emlétettük vala, hogy a Pápának Bétsbenn-létekor, Magyar orſzág Prímáſsánn, Battyáni Kárdinális Fejedelem Uronn, és a Kalotsai Érſekenn Patacsics Báró Uronn kívül, más Püspökök-is jöttek ide Magyar orſzágról, úgy-mint: a Győri, Egri, Zábrági, Szepesi, Nyitrai, Bosnyai, Rozsnyai, Körös-Vásárhelyi és Szombathelyi. Ezen Püspök Urak, kikhez Migázzi Kárdinális Úr, ugy-mint a Váczi Püspökſégnek Adminiſtrátora, s más Egyházi Méltóſágok-is járúlnak vala, hol az orſzág Prímáſsa által, hol pedig mindnyájan

jan egygyütt, a Pápával a móſtani állapathoz képest a Vallásnak és a köz haſzonnak elő-menetele végett külömbkülömbféle dolgokat végzettek, és Ő Szentſégétől tanátsot kérdettek, mit kellesſék némelly Dispenſátziókra nézve s más elő-adandó alkalmatosſágokkal tselekedniek. Mind ezeket olly okosſággal és Püspökökhöz illendő mértéklésſel vitték véghez, hogy a Csáſzár s Király Ő Felſége, kinek híre nélkül nem-is tselekedtenek ſemmit, mind-nyájokat meg-dítsérvén, abbann való kedve-telését ki-jelentette, a mint ez Magyar orſzág Udvari Kancelláriusſához botsátott Leveléből nyilván ki-tetſzik. Ezen Levélnek a Deák Fordítás ſzerént ez az értelme:

„ Kedves Gróf Eſzterházi! Nékem, a Prímásnak és „a Kalotsai Érſeknek, úgy ſzintén a több Magyar orſzá„gi Püspököknek, a kik a Pápának itt-létekor jelen vól„tanak, azon magok-alkalmaztatása igen meg-tetſzett, „mellyel magokat a Vallás kedvéért és az Hazának eb„ből eredendő java végett meg-különböztették vala.

„Minek-okáért abbann való különös kedvem-telé„sét mindnyájoknak jelentſe-meg Kegyelmed, egyſzer-s„mind nevemmel hathatóson meg-hagyván nékiek, hogy „erről az ösvényről ez-utánn ſe távozzanak, melly-is „egyedűl az embereknek főbb lelki javokra, és az alattok „való Papſágnak tökélletesedésére s helyesen való okta„tására vezérel; mivel a nép tsak ez által taníttathatik és „neveltethetik ollyképpen, hogy jó Kereſztyénekké, s „egyſzer-s-mind haſzonra való Hazafiakká-is légyenek. „Egyedűl tsak arra tzéloznak minden Rendeléseim, mel„lyektől, mivel jóſágos és haſznos-vóltok felől meg„vagyok győzettetve, ſoha ſem fogok el-távozni; a mel„lyek az orſzágbann lévő tévelygő felekezetűeknek Én„tőlem adatott engedelmeket-is magokbann foglalják.

„Ez az én jó-tetſzésemnek jelentése ugyan, a nem„zetnek előttem esmeretes indúlatjához képest, nékiek

„elégséges vólna, mindazáltal nyilván-való jelenséggel-
„is meg-akarom azt kinek-kinek mutatni, s másokat-is
„követésre serkenteni. Erre nézve nevemmel ezen nya-
„lábotskát a Prímásnak adja kezéhez. Bétsbenn Sz.
„György havának 24dik n. Joseph. m. p.

Ezen nyalábotska ugyan az vala, a mellyről az előbbeni levélbenn tudósítást tettem.

„ Az említett Leveleket, midőn a Püspökök gyülésébenn, Eszterházi Gróf és Udvari Kancellárius Ur jelen-létében el-olvastattak vólna, mindnyájan egygyet értő örömmel fogadták; kérvén ő Excellentziáját, hogy mindnyájoknak képében Ő Felségének köszönetet tenne. Maga a Prímás ő Eminentziája-is Ő Felségéhez menvén, ebbéli kegyelmességét illendőképpen meg-köszönte. Mind ezekhez még az a szerentse-is hozzá járúlt, hogy a Pápa Ő Szentsége, a Magyar országi Püspökök-nek ekkori magok-viselését jóvá hagyta, és mind Bétsbenn-létekor, mind pedig késérésére ment Migázzi Kárdinális Fejedelem Ur által útjából izenvén különösön meg-dítsérte. "

Ő Szentsége, a Császárnak azon jó-akaratját, mellyet hozzája az ő Atyjafiának, *Onesti Braschi* Gróf Urnak R. Sz. B. Fejedelemségre való emeltetése által mutatott vala, kedvesen vette ugyan, de el-nem vette, ne hogy az ő Rokonjának elő-menetelét, a közönséget illető dolgokkal egybe-elegyíteni láttassék.

A Palatínus Választó-Fejedelemnek és Bajor országi Hertzegnek fő városába, Münchenbe, közelebb múlt Sz. György havának 26dik napjánn, déljesti 6 óra tájbann, ágyúknak ropogásai és minden harangoknak zengései között érkezett, s azon hónapnak 30dikánn még ott múlatott Ő Szentsége, és vele egygyütt a Bétsi Udvarnál lévő Követje, Garampi Ur ő Excellentziája. — Az

oda

oda be-késérő nagy pompát, és ott-létének naponként való történeteit, igen hoszszas vólna meg-irni. Legjelesebb vólt az említett hónapnak 28dik napja, mellyenn Ő Szentsége a Theatínusok Templomábann, mindenünnen fel-gyülekezett temérdek sok népnek örömére, tsendes Misét olvasni, és az-utánn az ország-házának folyosójáról áldást mondani méltóztatott. 60 ezernél többnek írják azon sokaságot, melly az áldás közbenn a földönn áll s térdel vala, nem számlálván közibe azokat, a kik az ablakokbann, házok tetejeinn és tornyokonn valának. A Fejedelmi Udvar, némelly vídéki Fejedelmekkel egyetembe, mind a két rendbéli jelességet, tellyes pompájával meg-tisztelte. A 8 lovas hintót, mellybenn oda s visszza menet, Ő Szentsége hátúl, a Trieri és Palatínus Választó-Fejedelmek pedig elől, ültenek, 100 ezer Forintnál-is többre betsülik.

Közelebb vólt Kereszt találása napjánn több Méltóságos Asszonyságok között, Hadik Grófné Kolovrát Terézsia Gróf Asszony, és Deim Grófné Barkóczi Mária Gróf Asszony, a Tsillagos Keresztt-tel ékes Rendnek Tagjai lettenek.

Több nevezetes Cs. K. Rendelésekből, mellyek Böjt más-havának végső, és Szent-György havának első napjaibann a Nem-Katholikusok eránt Ósztriábann kiadattattak, avagy-tsak némelly emlékezetesebb tzikkelyeket méltó meg-jegyeznünk. A mi azoknak egygyenként való ki-kérdeztetéseket, és neveiknek az ő tulajdon jelentés-tételek alá való írását illeti, azt újontan parantsolja Ő Felsége; mivel az egygy-átaljábann szükséges, mind azért, hogy azok, a kik hírek nélkül, avagy akaratjok ellen, vagy-is valamelly bal vélekedésből a Nem-Katholikusok közé írattattak, meg-esmértessenek és mindennémű kénszerítés ellen védelmeztethes-

senek

ſenek, mind pedig azért, hogy egyebeknek, a kik magok ſzabad akaratjokból Évangyélikusok avagy Reformátusok akarnak lenni, a ſzabott rend ſzerént, gyülekezet házok és tanítók engedtethesſenek. Minek-okáért mind azok Katholikusoknak fognak tartatni, valakik magokat ſzemély ſzerént nem jelenténdik, avagy jelentéseket neveknek alája-írásával meg-erősíteni nem akarják. A' mellett kemény bűntetések alatt ismétlen tíltatik, hogy ſenki mást fenyegetődésſel, anynyival-is inkább erőſzakkal, maga Vallására kénſzerítteni ne méréſzeljen. —

— Némelly újonnan támadott kérdésekre viſzont következendő válaſzokat adott Ő Felſége: 1). Minthogy a Nem-Katholikus közſégnek az ő Vallásának tanúlásában eddíg nem vólt módja, a hitet pedig ſenkire nem lehet s nem kell reá kötni; tehát mind azokat, valakik a Kommiſſió előtt magokat Nem-Katholikusoknak mondják lenni, és az Egyházi Személynek ſzeléd intése utánn-is a Katholikus Vallásra viſzſza-térni nem akarnak, valóſsággal azon Nem-Katholikusok közé kell ſzámlálni, vagy tudják Vallásoknak ágazatit, vagy ſem. —

(*A többit máſzor.*) R.

Hírdetés.

A Királyi Magyar Udvari Kamara réſzéről hírré tétetik, hogy ezen moſt folyó eſztendőbenn jövő Sz. Iván havának Elſő napjánn, a Tsalló-Közbenn Pozson-Vármegyébenn lévő, eddíglen a Tsikó tenyéſztetésre alkalmaztatott *Enyed* nevű puſzta-telek vagy-is majorſág, az hozzá való épűletekkel és földekkel egygyütt, közönſéges kótya-vetye által, 3 egy-más utánn következendő eſztendőkre ott helybenn árendába fog adódni. Mellyre-is tehát mindenek, a kik azt árendába venni kívánják, azon emlétett Kótya-vetye napjára Enyedre idéztetnek. Költ Pozsonbann Sz. György havának 25dik napjánn 1782.

Po'sonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferenczénél.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Pünköſt havának 11dik napjánn,

Szombatonn költ

37*dik* *LEVELE.*

1. *Hazánkbéli tudósítások.*

Moſt folyó Pünköſt havának második napjánn Bars-Vármegyébenn, a Fő-Ispány Ur, Nagy-Mányai Gróf Koller Ferencz Uram, Sz. Iſtván Király jeles Rendének Kommendátora, Szentelt Vítéz és Fő Pohárnok-Meſter, ő Excellentziája, ſzámos Uri Rendeknek jelen-létében, Építő-Széket, vagy-is Tiſztválaſztó Gyűlést tartatott. Elſő Vicé-Ispánynak alíg neveztetett Szent-Iványi *Szent-Iványi* János Ur, menten egygy ſzívvel ſzájjal Vívát kiáltatott. Véle neveztetett Sipeki és Gyurcsányi János Urak az-utánn, *Jeſzenſzki-Elek* vólt Fő-Perceptor Urral egygyütt Al Vice-Ispányſágra méltóztattak. Mellyre-is Jeſzenſzki Ur válaſztatván, helyette Fő-Perceptornak, *Simonyi Farkas* Ur, e' helyébe pedig, Lévai Járásbéli Fő Szolga-Bírónak, *Sándor* Ur, eddíg Vídéki Perceptor tétetett. A több Tiſzt mind meg-maradott.

Szinte azonn a naponn Szent-Mártonbann, Túrótz-Vármegyének tiſzt-viselései-is meg-újíttattak. Az holott elſőbenn-is a Fő-Ispányſág Tiſzt-viselelője,

Révai Simon Báro Ur, azon Vármegyének örökös Iſpánya, ő Nagyſága, ſzokás ſzerént a Méltóſágos és Nemes Rendeket meg-ſzóllítván, Vice-Iſpányſágra, Révai Imre, Beniczki Gábor és Neczpáli Juſt József Urakat, mint néhai Vice-Iſpányokat, továbbá a Tábla-Bírák közül, Rakovſzki Gábor, Rakovſzki Iſtván és Beniczki Farkas Urakat méltóztatta. Kik közül egygyet értő akarattal, ugyan *Juſt József* Ur válaſztatott. Annakutánna a több Tiſztſégek-is azoknak, a kik azokat eddig viselték, továbbra-is meg-hagyattattak, ki-vévén az Elſő Vice-Nótáriusſágot, melly *Leboczki Pál* Urnak jutott, és a Fiskálisſágot, mellyre Beniczki János Ur helyébe, *Zorkóczi Simon* Ur rendeltetett.

Bétsbenn ennek a hónapnak elſő és harmadik napjánn tartatott Kótya-vetyélés alkalmatosſágával, ismét némelly Tömös-környékebéli jóſzágok adattanak-el, úgy-mint: R. For.

Ó-Besenyö, mellyet maga a Besenyei Közſég meg-vett	—	151000
Idios vagy-is inkább *Hegyes*, Kaſzap, Balás és Gombocz Urak	—	160000
Új-Szina, Zorics G. Fő Strázsa-Meſter Ur az Oroſz Hadak között, maga és Magyar orſzágonn lakozó Rokonja ſzámára	—	450000
Kanak, Karátsonyi, Koczó és Endrédi Urak	—	122000
Becse, köz vélekedés ſzerént Haller Gróf Ur ſzámára	—	156000
Gyulocs, melly a Tömösváratt el-adandók közül való; vette Dadány Úr	—	41200
Mind öſzve téſzen	—	1,080200

* Magam mentſégére ſzükſég jelentenem, hogy ha néhol ezen Tömös-Környékebéli helyſégeknek neveiket hibá-

hibáson találom írni, annak nem egyéb az oka, hanem hogy azon tulajdonképpen Magyar nevezetek két ſzáz eſztendőktől fogva Magyar ſzájábann nem forgottanak, az Oláhoktól pedig úgy anynyira meg-veſztegetődtek, hogy már moſt alig lehet ki-találni, honnan vették légyen eredeteket, s miképpen kellesſék Magyarúl kimondani.

Ennek a hónapnak elſő napjánn, Erdődi Terézsia Gróf Aſzſzony, Galántai Gróf Eſzterházi Antal Cs. K. Komornyik és G. Fő Strázsa-Meſter Úr ő Nagyſága Házas-Társa, életének 35dik eſztendejébenn, Bétsbenn meghólt.

Ugyan ezen hónapnak 4dikénn, az ottan lévő Horvát Szémináriumnak Igazgatója, Kumuri Bedekovics Kázmér Zábrági Káptalanbéli Kanonok Ur, 56 eſztendős korábann életének végét érte.

Zábrágonn Turcsics Miklós Apát-Ur, Fő-Esperest és Kanonok, ezen hónapnak elſő napjánn e világból kiſzóllíttatott.

A Magyar orſzági Püspökök között, kiknek Bétsbenn-léteket utólb költ Levelembenn emlétettem, a Pécsi, Galántai Gróf Eszterházi Pál Ur ő Nagyſága-is jelen vala.

A minap jelentetett Gróf Valtron nevezetű Mese játék, mellyet Kónyi János Strázsa-Meſter Ur Magyarra fordított, Pozsonbann-is árúltatik Benedikt Könyváros bóltjábann. Az ára 5 Garas.

Jeles dolog, s egyenesen ez Hazának gyarapodására válandó, a mihez *Willeſzbóven* Ur s annak Társai, a kereskedés dolgábann hozzá fogni ſzándékoznak. Ezen Kereskedő Társaſágnak moſt Bétsbenn-is, Konſtántzinápolybann-is vagynak áros házai. Erre nézve tehát egyebeknél alkalmaſsabb módja lévén benne, az ollyas portékakat, mellyekkel Ö Felſége tartományjai bővölködnek,

a Dunánn a Fekete tenger partjaihoz, nevezetesen pedig az Oroſzoknak, a kik ottan, kivált Cherſzon városábann meg-telepedtenek, le-akarja ſzállíttatni. —

— Ebbéli igyekezetét, mellyre leg-elſőbenn-is Ő Felſége ſzolgáltatott harmadévé Pétersburgbann-létekor alkalmatosſágot, tavaly Ő Felſégének bé-jelentvén, fogadta, hogy az idénn próba végett egygy hajót, Cs. K. tartományokbann termett avagy kéſzűlt jóſzágokkal megrakodtan, az emlétett útonn oda fogna küldeni. Ő Felſége, kinek úgy-is naponként tapaſztaljuk erre íntézett Atyai gond-viselését, azt nem tsak helybe hagyta, hanem minél jobban lehető tellyesedése végett maga Felſéges óltalmát-is meg-ígérte. Mire nézve közelebb múlt Böjt más-havábann tudtára-is adatta, hogy ezen kereskedésnek és hajózásnak párt-fogása végett, úgy ſzintén a rév-bér eránt, mind a Cs. K. Követekhez, kik Pétersburgbann és Konſtántzinápolybann vagynak, mind pedig a Csáſzári Királyi s egyéb Fabrikákhoz már parantsolatok küldettek.

— A' végre ezen Pünköſt havábann egygy ezer mázsának való hajó, afféle portékákkal, a minéműeket iménť emlétettem, meg-rakodván, Bétsből tanúlt hajósoktól ſzinte a Fekete tenger partjáig le-fog ſzállíttatni, a hol is a meg-nevezett Kereskedő Társaſág azokat gondviselése alá véſzi és el-adogálja. A portékáknak megjegyzése-is immár meg-küldetett Pétersburgba és Konſtántzinápolyba a Cs. K. Követeknek, hogy az ottani Kereskedők azt látván, magoknak haſznokra-valót válaſzthaſsanak. — De a' mellett meg-kívántatik, hogy a Fábrikáknak gond-viselői, az ő portékáik felől Bétsbe azon Kereskedő Társaſágnak túdósítást tégyenek, különöson meg-jegyezvén azokat, a mellyeket az Oroſz, Török és Tatár orſzági Kereskedők már ennek-előtte kívántanak, s az árrokat-is hozzá tévén, akár magának

azon

azon Társaſágnak el-adni, akár pedig azoknak el-adatását reája bízni akarják. —

Lehetne ezen portékák között Magyar orſzági borokat s pályinkát-is oda vinni, főképpen ſzilva pályinkát, mivel ezt eddig-elé felesen hordottak a Francziák Oroſz orſzágba.

Buda mellé még Böjt más-havának 30dikánn kötött vóltki egygy nevezetes nagyſágú hajó, a minéműt még a Dunánn nem igen láttanak. Fel felé-is, avagy a víz ellenébe magábann jár, a vitorláknak neki fúvalló ſzelektől hajtatván, nem-is vontatják, tsak mikor a ſzél ellenére vagyon. Horvát orſzágbann építtetett s egy-néhány ezer mérő zabbal rakodott, a Kulpa vizéről a Szávára, erről viſzont a Dunára jövén. Battyáni Tódor Gróf Uré.

2. *Külföldi történetek.*

Az utólb költ Levélbenn félbe ſzakaſztatott Felſéges Rendelésnek, mellybenn a Nem-Katholikusok eránt támadott kétſégek el-intéztetnek, főbb'tzikkelyje az, hogy Ő Felſége ſémmi útonn módonn nem akarja a lelki-esméretet kénſzeríttetni. Mihez képest 2.) Mivel még eddig nintsen ollyas *Terminus decretorius* avagy ſzabott ideje, meddig lehesſen kinek-kinek, a ki nem akar Katholikus lenni, magát jelentenie: tehát mindeneknek ſzabad, a mikor tetſzik, magokat jelenteniek, vagy jelentették magokat már ez-előtt, vagy ſem; 3) Hogy ſenki a maga háza népét a más Vallásra reá ne beſzéllhesſe s ne kénſzeríthesſe: tehát ſem a ſzűléknek az ő gyermekeik képébenn, ſem a férjeknek a feleſégek helyett nem ſzabad jelentést tenniek, hanem ki-ki maga ſzemélyjébenn tartozik magáért felelni, más-különben Katholikusnak feg tartatni, és köteles léſzen, a Katholikus Szent-Egyházba járni; 4.) A nem Katholikusoknak gyermekeikre nézve, az eleinte ſzabott rend ismét meg-újít-

tatik; a Kommiſſáriusoknak-is tehát ahhoz kell magokat tartaniok: 5) Az ollyas helyekenn, a hol a Nem-Katholikusoknak magok felől való jelentések körül valaminémű bajok találnak élő-akadni, akarja Ő Felſége, hogy a Környékbéli Tiſztek közül egygy értelmes és magát mértékelhető ſzemély jelen légyen, a ki minden illetlenſégnek elejét végye, és azokat méltó büntetésre vonſza, a kik a Kommiſſáriusokat ſzóval avagy tselekedettel meg-bántani méréſzlendik.

A Bányás helyekre és azokat illető dolgokra nézve különös Törvény-Székeket rendelt Ő Felſége az ő Cseh és Német tartományjaibann. Ezeknek az ő törvény-ſzolgáltatások-is, valamint a többeké, ezen Pünkösd havának első napjánn kezdődött.

A több Fő-Székek eránt való változások ugyan azonn a naponn mind rendbe állottanak. A törvénykezésre tartozó dolgok, az orſzágos állapatok (*Politikum*)-tól egéſzſzen el-válaſztattak. Az Alſó-Ôſtriai orſzágos Fő-Széknek Préſese, *Pergen* Gróf Ur ő Excellentziája. Béts városa ſzámára, *Auerſperg* Auguſtus Gróf Ur Kapitánynak tétetett, kinek-is ottan mint ötödik Környék Kapitányjának, ſzinte azon hatalma s tiſzti vagyon, a minéművel a Környékeknek Kapitányjai a Mező-városokonn s falu-helyekenn bírnak. A külſő rend-tartás (*Polizey*)-ra való gond-viselés Béts városábann, *Beer* Antal Tanáts Urra bízatott. Az Apellálásra való Alſó-Ôſtriai Törvény-Széknek Préſese, *Zinzendorf* Ventzel Gróf Ur ő Excellentziája, Vice-Préſese *Kavriani* Lajos Gróf Ur ő Excellentziája. Tartománybéli Fő-Bíróſágra, azon Itélő Székekenn, mellyeket *Landrecht*-eknek ſzoktak nevezni, *Herberſtein* Gróf Úr rendeltetett.

Zinzendorf Károly Gróf Ur ő Excellentziája Fő Szám és Kints-tartó lett; helyette pedig, a mint mondják, *Degel-*

Degelmann Báró Ur tétetett Trieſzti Gubernátornak. Még több efféle változások vagynak hátra.

A Felſéges Cs. K. Udvarnak moſt közelebb ismét egygy nevezetes Vendége érkezett, úgy-mint a Würtembergi orſzágló Hertzeg, ki-is e hónapnak 5dikénn *Aurachi* Gróf nevezet alatt Bétsbe jött. Más nap mind maga Ő Felſégét és Maximilián Fő-Hertzeget, mind pedig ezen Királyi Fő-Hertzegſég ötet meg-látogatta. Ő Felſége-is el-ment hozzája; de ſzinte akkor másokat látogatván nem találtatott a ſzállásánn.

Béts városa naponként épül és ſzépül. Egygy új útſzának a ſzigeti kerttel való közlése végett a Dunánn ismét új hídat rakat Ő Felſége. A mellyet a minap említettem, az már egéſzſzen el-kéſzült.

Cseh orſzágbann a közelebb múlt hónapnak 28dik napjánn olly ſzörnyű hideg vólt, hogy néhol embereket és ökröket fagyva találtanak. — Nem tsuda hát, hogy nálunk mind e mái napig tsak-mind hideg ſzelek fúnak. Ugy tartják, hogy hideg tavaſzra meleg őſz ſzokott következni. Nem ártott vólna tehát, a ſzőlőket még egygy ideig fedve hagyni.

A Római Pápa Ő Szentſége ezen hónapnak második napjánn 9 órakor *München*ből *Augspurg*-ba indúlt, s az nap eſtve bé-is érkezett. Az ottani Püspök, ki-is egyſzer-s-mind Trieri Érſek, egygy nappal előbb ment oda, hogy Ő Szentſége fogadására való kéſzületeket tétetne.

A ſzomſzédſágunkbann való nagy történetek egéſzſzen el-felejtetik (nem tsak mi velünk, hanem egyebekkel-is) az háborúſágba merült nemzeteknek viſzontagſágaikat. Vesſük moſt ezekre-is egygy kevéſé ſzemeinket. — Egéſzſzen el-tünt immár az Ánglusoknak és Hollándusoknak őſzve-békéllésekhez való reménység. Az Hollándiai tartományok mind egygyül-egygyig a Fő-

Ren-

Rendekkel egyetembe meg-esmérték és jóvá hagyták az Éjszaki Ámérikai tartományoknak független-vóltokat. Ezeknek Követjek, *Edemsz* (*Adams*) Ur külömb-külömbféle vígságos innepülésekkel tiszteltetik Hágábann. Az had-viselésre külömben most-is csak úgy készülnek, mint ennek-előtte. Olly reménységgel vagynak hihehetőképpen, hogy a' nélkül-is el-érik tzéljokat. —

— Szinte jókorra hagyták ezen magok meg-határozását. Mert az Anglusok-is már el-tökélleték magokbann, hogy Ámérikát szabad-szakára hagyván, valamint-valahogy meg-békéljenek vélek. Azonba a tengeri Hadakat minél jobb lábra állítják. — A mit a minap Nap-keleti Indiábann történt szerentsétlenségek felől hírleltenek, az ellenkezőképpen vegyon. Hider-Ali-Kánt egy-néhányszor meg-verték. R.

Hirdetések.

A Császári Királyi Felségnek kegyelmes Parantsolatjából hírré téteti a Királyi Magyar Udvari Kamara, hogy Ő Felsége a Királyi Fiskusra szállandó Jószágokat és Kuriális Fundusokat ennek-utánna érdemes Hazafiaknak szándékozik illendő árron oda engedni. Valamikor tehát jövendőbenn a Királyi Helytartó Tanáts által afféle Fiskálitások a Vármegyékbenn ki-hírdettetnek; leg-ottan azoknak, a kik magokhoz bíznak, hogy magokat érdemessé tették, szabad lészen a Királyi Magyar Udvari Kamarát azoknak meg-adattatása eránt illendőképpen megkérniek s egyízer-s-mind hozzá mérseklett árrát ígérniek. Pozsonbannn Sz. György havának 29dik napjánn, 1782.

A Királyi Magyar Udvari Kamara részéről hírré tétetik, hogy ezen most folyó esztendőbenn jövő Sz. Iván havának 17dik napjánn, a Bétsbenn le-tétetett Királyi Apátza Klastromtól Buda szabad Királyi városábann bíratott Ház, és 9/4 Szőlő, közönségesképpen tartandó Kótya-vetyénn el-fog adatni. Mellyre tehát mindenek, valakiknek annak meg-vételéhez kedvek vagyon, a feljebb meg-határzott napra Budára ídéztetnek. Pozsonbann Pünkösd havának 6dik napjánn 1782.

Pozsonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoston Ferencznél.

A Kómai Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Pünkösd havának 15dik napjánn

Szerdánn költ

38*dik* *LEVELE.*

1. *Hazánkbéli dolgok.*

Pest, Pilis és Sólt törvény szerént egygyesült Vármegyéknek, Pestenn ezen hónapnak 6dik napjánn tartatott közönséges gyülése alkalmatosságával, Vázsonykői Grof Zicsi Ferenz K. M. Udvari Kamarabéli Tanáts Ur ő Excellentziája, azon Vármegyebéli Főispányság tiszt-viselésébe szokott rend-tartással béhelyheztettetett. Leg-elsőbenn-is tudni-illik, a Királyi Levél el-olvastatott. Az utánn a Váczi Nagy-Préposttól, Nyitra-Szerdahelyi Szerdahelyi Gábor Püspök Urtól ő Nagyságától eleibe mondatott szókkal ő Excellentziája fel-esküdt. Továbbá a Tábla Bírái közül, Erdélyi József Apát-Ur ékes Magyar beszédű köszöntést tett. Végezetre ő Excellentziája Deákúl válaszolván, Ő Felségének eránta ki-jelentett bízodalmát meg-köszönte, és hogy magát ebbéli tiszt-viselésébenn-is arra mind inkább érdemessé tehesse, azonn való tellyes igyekezetét hathatóson fogadta.

A Beszterczе-Bányai Püspök, Berchtoldt Gróf Ur ő Excellentziája, most közelebb igen jeles készületű

könyv-tartó ſzekrényeket küldött a Nagy-Szombati Királyi Akadémiának ajándékba, s egyſzer-s-mind költſéget-is adott reája, hogy azokat az oda való, újonnan építtetett könyves házba bé-lehesſen helyheztetni.

Közelebb múlt Sz. György havának 9dik napjánn, Nyitra mellett a Zobor hegy tetejénn lakozó Kamaldulenſis Barátoknak, 18dikánn pedig Nagy-Szombatbann a Szent-Klára Szerzetebéli Apátzáknak haſonlóképpen meg-jelentetett az ö ki-bontakozásokról való F. Királyi végezés.

Pünköſt hava, mind Erdélybenn, mind Magyar orſzágbann, nem tsak a hegyes völgyes réſzeinn pedig, hanem a ſík mezöſégenn-is, tsak-nem egygyenlöképpen hóval, dérrel és fagygyal köſzönt-bé; ámbár itt Pozsonbann anynyira való keménykedését nem tapaſztaltuk. Illyen panaſzokat olvasunk Tömösvárról, Szatmárról, Szerentsről, Sátor-alja-Ujhelyből s egyébünnen érkezett levelekbenn. Miskóltz tájánn pedig, az el-múlt hónapnák utólſó napjánn vólt havazást nagy jég eső-is követte, melly a kárt még inkább nagyobbította. Többek között *Szatmárról* ím ezéket írják.

„ Nálunk tsak azért, hogy a tavaſzi zaj el-rongálta a nagy hídat, bé-nem jöhetvén ſzekerekkel a városra, úgy meg-drágodott a búza, hogy a mit az-elött 12 Márjáson meg-vehettek, most még eddig 15ön megyen. De hálá Iſtennek, reményljük, hogy ez okon kívül-is alább fog ſzállani. Mert mindenütt ſzépen újjúl a mező. Tsak-hogy Pünköſt hava Ujſágától fogva, ſzüntelen vagy esözik, vagy homály fogta kedvetlen híves idők járnak. Leg-közelebb Filep Jakab napjára víradóra, egy kés foknyira fagyott a kút mellett lévö vállúbann a víz. Söt másod nap víradójára, nem tsak egy kés foknyira fagyott-meg a víz a fa edényekben,

ben, hanem majd ſzinte egy újnyira, és olly dér vala a föld ſzínén, hogy Sz. Pál nap tájbann-is bé-illett vólna. Nem kevéſé káros lehet pedig e fagyás a gyümöltsre nézve-is. Mert a ſzilva fáknak virágjai nagyobb réſzént ki-omlottanak. — A gólyak-is késöbb érkezének-el, mint másſzor; s azok-is meg-fogyatkoztak, nem mehetvén a fernyeteges idökben eledel keresésre. Ugy hozták hírül a Portsalmiak, hogy vóltak olly ſzánakozó gazda aſzſzonyok, a kik meg-ſzánván veſzöfélben való léteket, korpát vittek-fel keverve el-alélt gólyájoknak. „ —

Valaminthogy ez tellyes dítséretre méltó tselekedet, úgy ellenbe nem lehet, hogy ne iſzonyodjék a természet azon kegyetlenſégtöl, a mit Debretzenbenn némellyek amazoknál ſokkal hasznoſabb barmokonn elkövettenek: ha igaz az, a mit ugyan *Debretzenből* ezen Pünköſt havának 7dik napjánn írtanak. — „ Moſt legközelebb, *úgy mond*, egy itten lakozó Varga Meſterember meg-véve egy héti vásárban egynéhány el ertlenedett lovakat (minthogy a ſzéna nagyon meg-fogyott vólt) kit két, kit pedig három és négy Máriásokon. Noha ſoknak tsak a bőre-is többet ért vólna; még-is meg-tsalván a ſzorúlt ſzegény embereket, házához vivé a lovakat, s mai nap a ſzáraz malomban bé-fogván, mind addig hajtá és öröle rajtok, míg mind ottan meg-nem döglöttek. Akkor oſztán meg-nyúzatá. Utóljára tsak egy maradott, melly a többinél fiatalabb és jobbatska vala. Hogy ennek-is a bőrin kívül még egy kis haſznát vehesſe, mit nem tselekſzik? — maga két legényjével belé fogódzik a malomba, s ki-akarván a roſzſz lovat fáraſztani, kevésben marada, hogy maga-is a dög böröket tulajdonával meg-nem ſzaporítá a rút nyereſég hajháſzása miatt. Moſt-is beteg a hám húzás után. „

A gabona, ennek a hónapnak második hetibenn, következendőképpen költ:

	Pozsonbann:	*Pestenn:*
A búza, mérő számra	35 — 41	30 *Garas.*
Az abajdotz	27 — 28	25 — —
A rozs	23 — 24	17 — —
Az árpa	17 — 18	14 — —
A zab	13 — 15	11 — —

Az utólb költ levélbenn emléttetett vitorlás hajó, melly Horvát országból Béts felé indúlt, most egy-néhány napoktól fogva Pozsonon alól múlat. Ugy tetszik, hogy a víznek kitsiny vólta miatt (noha különben nem felette kitsiny, hanem szinte közép-szerű állapatjábann vagyon) nem képes fel-jönie.

*

Méltó meg-említeni, hogy ma hólnap már *Algebrát*-is reménylhetünk Magyar nyelvenn. Ezt egygy közönséges haszonra született ember, *Göde István* Doktor Ur készítette még oda fel Hollándiábann való létébenn. Jó módja adódván ki-is akarja nyomtattatni. Adná Isten, (úgy mond a Tudósító) hogy fél esztendőre világra jöhetne! De bár tsak annak rendi szerént íratott Árithmetikánk és Geometriánk vólna Magyar nyelvenn! Kalmár György Uramnak mostan készülö külömb-külömbféle szó-magyarázó könyvei nagy segétségére lennének annak, a ki néhai Tserei Jánosnak nyomdokit követvén, a Tanúlók kedvéért afféle igen-igen szükséges könyvetskéket akarna Magyarúl készíteni. Ugy tetszik, hogy erre sokak felett igen alkalmatos vólna meg-említett Göde István Uram; avagy-tsak a' szerént a tudósítás szerént ítélvén, mellyet a napokbann kezemhez vettem. Ez a többi között imigyen szóll felőle.

„ Deák nyelven igen sok szép munkái vagynak elkészítve nyomtatás alá. Eggyet magam-is láttam már írásban: *De Logarithmis in primis hyperbolicis, eorumque et*

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

et quantitatum exponentialium differentiatione. Bírok egy munkájával, mellynek titulusa ez: *Tentamen Mathematicum inaugurale de modo resoluendi Aequationes secundi gradus, Quod* rel. *ex auctoritate Rectoris M. Jo. Frid. Hennert* rel. *Phil. Mathesеos et Astronomiae Professoris Ord. nec non Ampl. Senatus Acad. consensu et Nob. Facultatis Phil. decreto, pro gradu Doctoratus summisque in Philosophia honoribus ac Privilegiis rite ac legitime consequendis, publico ac solemni examini submittit Auctor Stephanus Göde Nob. Hung. ad diem 23 Maji* 1781. *Trajecti ad Rhenum.* — De ezen mélységes tudományokbann való járatossága mellett, olly szerentsés Orvosló, hogy itt körülöttünk (Aba-új s Borsod Vármegyékbenn) mindenfelé el-terjedvén a híre, leg-ottan ötet hívják az ollyas betegeket gyógyítani, a kikről egyebek már egészszen le-mondottanak: mert külömben nem-is fog hozzá, hanem ha előbb a rend szerént való Orvosokhoz folyamodtanak; mivel ő, úgy mond, tsak a maga hasznáért tanúlta az orvosi tudományt. Sok vólna ide le-írni, a mennyi sülyös, köszvényes, száraz betegségbe és más nyavalyákba lévő embereket már szerentsésen meg-gyógyított. Többek között szinte most egy személy azt beszéllé, hogy ő ollyan nyavalyában vólt már 12 esztendőtül fogva, mellyből sok költségek után-is, senki rajta segísteni nem tudott, végre a meg-nevezett Doktorhoz folyamodván, 14 napok múlva a nyavalyának még tsak helye sem látszott, holott a süly már annyira el-fogta vólt, hogy az egész testén épség alig taltáltatott. Egygy Oskola-Mestert pedig, a kit a köszvény fél esztendőtül fogva tsizmája fel-húzására-is tehetetlenné tett vala, két óra alatt úgy meg-gyógyított, hogy azonnal tántznak el-járására-is alkalmatossá lett. Még inkább tsulálkozásra méltó dolog az: hogy Szikszón egy 75 esztendős Görögöt, a ki szinte 25 esztendőktül fogva hasonló nyavalyától gyötrettetett, egy-néhány óra alatt úgy meg-

ſegétett, hogy másnap reggel maga erején fel-kelhetett, s Budai lévén, haza-is mehetett. „

Nem lehet el-hallgatnunk, minémű dítséretes jóakarattal lett légyen Moson-Vármegyének Vicé-Iſpányja, Z. Zicsi Ferencz Tanáts Ur, Ferdinánd Fő-Hertzeg Regementjének azon Diviſiójához, melly Perczel Kapitány Urnak vezérlése alatt két eſztendőtől fogva abbann a Vármegyébenn ſzállva vagyon. Moſt közelebb tudni-illik, valamint ſzinte tavaly-is, midőn az emlétett ſereg, az itten tartandó táborozásra annak jóſzágánn és lakó helyénn kereſztűl jövén, egygy éjtſzaka meg-állapodott vólna, délbenn és eſtve a Fel-Tiſzteket mindyájokat magánál gazdagon meg-vendéglette, az Al-Tiſzteknek és köz Katonáknak pedig, kinek-kinek önnön ſzállásánn, a magáéból 1 egygy Font húst és egygy itſzeſert adatott.

2. *Külföldi történetek.*

Az *Urachi* Gróf nevezete alatt Bétsbenn múlatozó Vürtembergi Hertzeg, azon fő városnak fő rendű lakoſſait és jeleſebb helyeit látogatja. Ennek a hónapnak 9dik napjánn a Csáſzár Ő Felſége, ki-is ſzeme fájásából már egéſzſzen ki-épült lévén, az nap Maximilián Fő-Hertzeggel ló-hátonn a Práterbenn ſétálgatott vala, ő Hertzegſégének látogatására ment s egygy óránál tovább nála múlatott. Több nevezetes helyek között, mellyeket ő Hertzegſége meg-tekénteni méltóztatott, különösön jegyzésre méltó a Szalésiana Szerzetes Szűzeknek Klaſtromok; az holott Ő Felſégének különös engedeléméből a belſő rend-tartásokat-is meg-ſzemlélte azon ſzobákkal egyetembe, mellyek Erzsébet Hertzeg Aſzſzony, úgy-mint Ferencz Toskánai Nagy-Hertzeg és Óſtriai Fő-Hertzegnek Jegyese ſzámára kéſzíttettek.

Bétsbenn moſt közelebb a Katona Törvény-Székek eránt különös Rendelés hírdettetett, melly-is Cseh, Morva, Slézia, és Óſtria orſzágokat illeti. E' ſzerént ezen

ezen Törvény-Székeknek külön-létek továbbra-is fenntartatik: a feljebb való ídézés pedig, (ki-vévén a Vég-vídékekenn való különös rend-tartást) azon elſő Inſtántziáról az Udvari Hadi Fő-Tanátsra mégyen. Az újonnan ſzabott közönſéges törvény rendinek, e moſt folyó Pünköſt havának elſő napjától fogva, a Katona Törvény-Székekenn-is lábra kell állania; némelly dolgokat ki-vévén, a mellyek itten külömböző tekénteteket kívánnak. Nevezet ſzerént: 1.) nem tartoznak itten a törvénykező felek Szó-ſzóllót magok képébenn rendelni; 2.) Ki-ki élő ſzóval tartozik ügyét folytatni, hanem-ha vagy a bíró, vagy a peres felek úgy egygyeznének, hogy a dolog írásbann folyjon, vagy hogy a per 200 Forintnál nagyobb ſummát, avagy nevezetes betstelenítést illetne.

Augſpurg Szabad Csáſzári Bírodalombéli városábann tsak harmad napíg múlatott a Szentſéges Római Pápa; ennek a hónapnak 6dikánn reggel tovább folytatván útazását. A Püſpök, az elſő éjtſzakai ſzállásának helyéig kéſérte Ő Szentſégét. Még Bétsbenn létekor különös levelet botsátott vólt a Velentzei Követhez, mellybenn Velentze városába való ſzándékát meg-jelentvén, kéri vala, hogy ſemminémű közönſéges vígſágok avagy örömjelentések Ő Szentſége kedvéért ne tartaſſanak.

Genevábann a Közſég maga-nyája közűl új Tiſztviſelőket rendelt, az előbbiek közűl ſokakat még moſt is fogva tart, azzal fenyegetődvén, hogy azonnal fel-akaſztatja őket, mihelyt a Franczia hadak a városonn leg-kisſebb erőſzakot tejéndenek. A Franczia Király azonbann már tudtokra adatta, hogy a városnak minden lakoſſait óltalma alá vévén, meg-nem engedi, hogy valakinek bántása légyen. Helvétziának több ſzövetſéges tartományjai-is, úgy látſzik, hogy pártját fogják az előbbi Tiſzt-viſelőknek. Berna ugyan fel-ſem ſzakaſztotta

totta azon levelet, melly által a moſtaniak túdóſítani kívánták, hanem illy válaſzſzal viſzſza-küldötte: hogy ollyan Tanátsot ſoha Szövetſégesének nem fog esmérni, melly ſegyveres kézzel zenebonáson a törvény ſzerént fennállónak helyébe válaſztatott.

Az hadakozás és békéllés dolga még mind tsak függőbenn vagyon. Ámbátor láttátnak az Ánglusok a békéllésre hajolni, még-is engedni nem igen akarnak. Német orſzágonn fogadott Katonák ismét felesen vitetnek Ámérikába. Az orſzág jövedelmeivel való gazdalkodás már derekason lábra állott. A Király maga önként reá állott, hogy az ő Udvari népére való ſzükſégtelen költſégek az orſzág ſzükſégeire fordíttaſſanak. A kik eddig munka nélkül való tiſztſégeknek jutalmával éltenek, rendre mind le-tétetnek. A' mellett az adónak ſzaporodására-is könnyen reá áll az orſzág gyülés. Ki hidje már, hogy hamar békeſéget reményljenek?

A veſzedelem azonbann minden felől igen nagy. Tsak Nap-keleti Indiábann vagyon valami nyereſégek, az holott ha akarnák-is a Francziák Hider Ali-Kánt és az Hollándusokat meg-ſegéteni, már moſt nehezen tehetik ſzerit. Mert azon hajó ſereget, mellyet arra felé ki-küldöttenek, *Baringtón* Fő-Hajós-Vezér el-ſzéleſztette, ſőt mondják, hogy nagyobb réſzét el-is foglalta. De bár egygyet ſe foglalt légyen-el, elég az, hogy útjábann meg-hátráltatta. Mert míg ismét útnak indúlhat, egy-néhány hónap telik belé. A ſzelek miatt pedig nem mindenkor bátorſágos oda elmenni.

R.

Jövő Szombatonn a tavalyi Levelekre való Mutató Tábla fog ki-adódni. Léſzen-é azonn kívűl különös Levél, vagy ſem, azt nem mondhatjuk. Mert ez a Mutató Táblának el-kéſzűlésétől függ. (írásbann már régen kéſzen vagyon) Ha tsak valami nevezetes újlágok nem érkezendenek, a 39-dik Levelet mához egygy hétre halaſztjuk.

Po'sonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ágoſton Ferencznél.

A Római Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ;

1782dik eſztendőbenn,

Pünköſt havának 22dik napjánn

Szerdánn költ

39*dik* *LEVELE.*

1. *Német orſzág dolgai.*

A Szentſéges Római Pápa minek-utánna e moſt folyó Pünköſt havának 6dik napjánn *Augspurg*ból, az holott több Fejedelmi Személyek között a Konſtántzi Püspök-is, magát nem esmértetve (*incognito*) jelen vala, tovább indúlt vólna, más naponn, úgy-mint 7dikénn eſtve 10 óra tájbann *Inſprukra* érkezett. Az ottani Cs. K. vár előtt, midőn a hintóból ki-ſzállana, Mária Erzsébet Fő-Hertzeg Aſzſzony és a Fő-Nemeſſég fogadja vala. Ugyan ott vala Ő Szentſégének éjtſzakai hálása-is rendelve. Több nevezetes jövevények között, a kik Ő Szentſége tiſzteletére oda gyűltenek, a *Chiemſzei* Fejedelmet s Püspököt emlétik. Ámbátor ott múlatása igen kevés ideig tartott (mert ezen hónapnak 8dikánn reggel ismét tovább folytatta útazását) még-is minek-előtte el-ment vólna, a Mise hallgatás utánn a palotának folyosójáról ſzokása ſzerént a népet itt-is meg-áldotta. 9dikénn *Botzen* városábann hált, holott-is a *Tridenti* Püspök s Fejedelem, udvárlására meg-jelent vala. Következett naponn Tridentenn ke-

reſztül menvén, *Roveredo* városába érkezett éjtſzakai hálásra. Mind emitt, mind pedig Botzenbenn közönſéges házoknál méltóztatott ſzállani.

München városábann tett hírdetés ſzerént, mind azoknak, valakik Ő Szentſégéhez való tiſztelettől viseltetvén, az Apoſtoli áldás vétele végett Münchenbe mentek, avagy menni akartak, de ſzándékoknak végbevitelébenn meg-akadályoztattattak, tökélletes óldozatot vagy-is bútsút engedett, mellyre-is ezen Pünkösti havának elſő napjától fogva 30dikáig magok válaſzthatnak napot, hogy a Katholikus Anya-Szentegyháznak ſzokása ſzerént meg-gyónván, abbann réſzesek lehesſenek. — Augspurg városának ajándékai, mellyekkel azonn általmenő Fejedelmi Személyeket meg-tiſztelni ſzokott, borból, halakból és zabból állanak. Ezen régi ſokásokat követvén, Ő Szentſégéhez-is afféle ajándékokat vivő Követſéget küldöttek; mellyet-is Ő Szentſége olly kegyeſséggel fogadott, hogy a ſzolgáknak 100 aranyat ajándékozott.

A Csáſzár és Király Ő Felſége ezen hónapnak 17dikénn Maximilián Fő-Hertzeggel egygyütt Laxenburg nyaraló várába méltóztatott menni, holott-is valamenynyi ideig múlatni ſzándékozik. A Vürtembergi orſzágló Hertzeg, a ki moſtan Urachi Gróf nevet visel, haſonóképpen oda ment Ő Felſégéhez.

E tavaſzſzal és nyáronn tartandó táborozási a Cs. K. Hadaknak, nem tsak Magyar orſzágonn, hanem egyébütt-is, tsak Regimentenként magánoson fognak véghez menni. Minkendorfnál mindazonáltal ſzámosſabb léſzen a táborba ſzállandó ſereg, hogy ſem az elmúlt eſztendőkbenn.

A Prágai Zsidóſág nagy inneplésſel fogott hozzá az ő nemzeteſéle ifjúſágnak azon módonn való tanításához

ához, mellyet Ő Felſége nékiek-is meg-parantsolni méltóztatott. Magok ſzámára való Oskola házat újjat épittettek. S már magok-nyája alkalmatos Tanítóik-is vagynak, kiktől a tanúlók tiſzta Német nyelvenn mindenféle tudományokbann oktatást véſznek. Nints kétſeg benne, hogy majdann többek-is ne kövesſék ezeknek példájokat, anynyival-is inkább, midőn éſzre véſzik, hogy ez által leg-hamarébb meg-menekednek azon ítéltől, mellyet eddig ſzenvedniek kelletett. Ugyanis az említett inneplést, mellyel a Prágai Zsidók e hónapnak második napját, úgy-mint Oskolájoknak kezdetét, jelesſé tették, ſok fő rendű Méltóſágok nem tartották kisſebbſégnek, jelen-létekkel meg-tiſztelni.

Az egy-mást türésnek, melly ditsőſéges József Csáſzár példája ſzerént mindenütt kezd lábra állani, újjabb jelenſégéül méltó meg-emléteni, a mit most közelebb a Darmſtadi Haſſus Landgráf tselekedett. Két gonoſz-tévőt kell vala veſzteni; kik-is feles társokkal egygyütt néhány eſztendőktől fogva az orſzág útjainn ſok tolvajlásokat és gyilkoſſágokat vittek vólt véghez. Minthogy azoknak Vallásánn lévő, tudni-illik Katholikus Papok ottan nintsenek; tehát a Fejedelmi Orſzáglóſág maga a ſzomſzéd tartományokból némellyeket meg-kére, hogy azon halálra ítéltetteket el-kéſzítenék és közönſégesképpen való rend-tartások ſzerént ki-kéſérnék. E' mellett a maga Proteſtáns felekezetű Prédikátorainak meg-parantsolá, hogy azon dolgot egyedül a Katholikus Papokra hagyják, ezekhez tellyes tiſztelettel légyenek, és mindent távoztaſſanak, a miből a más Vallásúakat hitegető igyekezetnek leg-kisſebb ſzínét ſejteni lehetne.

Ama Pruſſiai Királyi Miniſterre, ſok fő méltóſágokkal és jóſzágokkal bírt *Görne* nevezetű Urra, kit a telhetetlenſég alkalmas ideig ki-nem nyílatkozhatott

ſzörnyű hitetlenſégre és közönſéges pénzeknek el-ſikkaſztására ingerlett vala, már ki-vagyon az ítélet mondva. Minden tiſztſégeitől meg-foſztatván, hóltig való fogſágra Spandau várába vitetett. Tsak a Királynak magának közel két Milliom Forintokkal maradott adós.

Az hidegnek és melegnek hirtelen való változásai, mellyek nem régen Oroſz orſzágbann és Dániábann ízámtalan ſokakat ágyba ſujtottak, úgy hogy Koppenhágen fő városábann egéſz hétig törvényt ſem ülhettek a bírák, moſt közelebb Német orſzágnak némelly tartományjaibann haſonló nyavalyákat okoznak vala. S ritka az az ember, a ki tőle mentt lehetne; ámbár kevés napok múlva mind ki-épűlnek belőle.

A Pruſſus Király a közelebb múlt hónapbann az eránt kérte-még a Hollándusokat, hogy az úgy nevezett *Transito* (által-viteltől való:) Adót, valamelly nevezetes ſokſágú dohányra nézve, mellyet a Franczíák az ő jobbágyjaitól meg-alkudtanak és ezek az ő tartományjaikonn által Franczia orſzágba küldeni ſzándékoznak, alább ſzállítſák.

Bétsbenn ennek a hónapnak 14dikénn kezdődtek azok eránt a Szerzetes Papok eránt való értekezések, a kik helyſégbéli Papſágra, Plébánusſágra avagy Káplánſágra rendeltetendők léſznek. Minden Klaſtromba tudni-illik, egygy Bétsi Káptalanbéli Kánonok Ur megyen vala, ki-is a fel-tett kérdéseket petsét alatt oda vivé, azoknak jelen-létekbenn meg-nyitá, és eleikbe olvasá. Ezeket a Szerzetes Papok le-írák, s ki-ki a maga feleleteit azontúl írásbann le-petsételve a Kánonok Urnak kezéhez adá.

Sok rendbéli hír-adó írások között, mellyek moſtan Bétsbenn hetenkent és hónaponként világra jődögelnek, méltó meg-emléteni a Prédikátziókról való Tudósításokat. Ezeknek íróik a Templomokat fel-járván,

a melly Prédikátziókat hallanak, jegyzőre véſzik, s azokról való ítélet-tételeiket annak-utánna közre botsátják. Nyilván jól el-kell tehát moſt a Prédikállóknak kéſzűlniek. Mert e' ſzerént a tavoly lévőkhöz-is el-hat beſzédjek.

2. *Magyar orſzági történetek.*

Tegnap múlt egygy hete, hogy Battyáni Tódor Gróf Ur ő Excellentziája vitorlás hajója, mellyről közelebb emlékezetet tevénk, Pozson városa mellé felvontattatott. Ennek nézésére naponként felesen gyülekeznek az emberek a Duna partjára. Magyar *Bucentaurus*nak nevezik. Melly tulajdonképpen annak a hajónak a neve, (Olaſzúl *Bucintoro*) a mellyenn a Velentzei Hertzeg Áldozó Tsötörtökönn a tengert a Velentzei népnek el-ſzokta jegyezni; arany gyűrűt vetvén a tengerbe, illy értelmű ſzóllás közbenn: El-jegyzünk tégedet, tenger, örökös bírtokunknak jeléűl. Ezen nagy kéſzületű hajónak haſonlatoſſágára más jeles tsinálmányú hajókat-is ſzokás akképpen nevezni. A jelen való mellett más haſonló alkotmányú kisſebb hajó-is vagyon, mellynek itt-is láttuk egyedűl a ſzéltől fel felé hajtatását.

Nagy-Váradonn ennek a hónapnak 3dikánn látogatta-meg leg-előſzör az oda való Királyi Akadémiát Hallerkői Gróf Haller József Ur ő Nagyſága, úgymint abbann és az Ungvári Vídékbenn az Oskoláknak K. Fő-Direktora. Bé-menet midőn a Helyſégbéli Direktor és Profeſſor Urak, nem külömben a tanúló Ifjúſág illendő tiſztelettel fogadták vólna, ő Nagyſaga ékes Deákſágú rövid beſzéddel az Ifjúſághoz a tanúlásnak tzéljáról ſzólla, az-utánn a könyves házat és a természet visgálására tartozó eſzközöket meg-tekéntvén, tanúlóknak elő-menteket méltózatott meg-visgálni. Válogatott kérdései és ellen-vetései eléggé bizonyítják vala ő Nagyſága mélly és bő tudományját. Más nap az

al oskolákbann és a T. Orſolya Szerzetebéli Apátza Szüzeknél tanúló ifjúſágot visgálta.

Ezen moſt emlétett K. Akadémiánn közelebb annek alkalmatosſágával, hogy T. T. Gánótzi Prépoſt Ur az Erfurti Túdós Társaſág Tagjának válaſztatott, következendő titulusú Deák Versek jöttek világra: 1) *Carmen Paranymphæum, quod R. ac Cl. Domino Antonio Ganotzi s a t. quum in Moguntino-Electorali Academia Erfordina per-æque Socius Ordinarius crearetur, nomine Academiæ R. M. V. obtulit P. ac Cl. D. Georgius Mihaloczi;* 2.) *Carmen Synchariſticum, Docto Nomini, Dignisque Honoribus s a t. ab A. R. ac Cl. D. Gregorio Jósa s a t. dicatum.* Mind egygyik rendbéli, elmésen, és jó Deákſággal vagyon ſrva.

Sokat próbált gazdáknak értelmek ſzerént, a minapi hidegnek, melly e hónapnak 3 elſő napjaibann fagylalt és a Bihari hegyeket hóval bé-fedte vólt, nem fognak ſemmi ártalmas következései lenni Zemplén, Szabólts, Szatmár és Bihar Vármegyékbenn. Hazánknak tenger-melljéki ſzélénn, nevezetesen Fium városábann, ſok betegeskedéseket okozott.

Debretzenbenn történt dolog. „Egy juhász bundában járó ember, holmi orvoslásaival nagy hírt ſzerezvén magának, némelly aſzſzonyoktól egy jó esmerősömhöz hívat atott; ki-is már olly erőtelen vólt, hogy a tollat ſem fújhatta vólna-el a ſzájától. A beteg látván ſok híjjában való félre beſzédjéiről tudatlanſágát, kiváltképpen midőn az embernek belſő réſzeit Deákul kellett néki nevezni, ſok alkalmatlan maga alkalmaztatásait-is ſzemlélvén, olly erőſzakos nevetésre fokadott, hogy minden tetemei keménnyen öſzve rázódtak belé. Eſtve lévén az idő, jól-lehet másſzor egéſz éjtſzakákat nyúghatatlanſággal töltött-el, de akkor éjjel a nagy nevetés után viradtig alutt; fel-ſerkenvén könnyebben érzette ma-

magát, és minden patikai ſzer nélkül tsak azon görbe orvosnak nézésétől és haſzontalan beſzédeinek halgatásától ſzépen meg-gyógyúlt. „ — Jó vólna, ha mind tsak illy formánn élnének az emberek a tanúlatlan orvosoknak ſegétſégekkel.

* Az utólbi 38dik Levélbenn hírré tétetett orvoslásoknak, némelly hitelre méltó Személyek helyes okokból tagadják hiteles-vóltát.

Nagy-Károlybann múlt Sz. György havának 22dik napjánn egygy gyújtogatót égettek-meg; ki-is Ugotsa-Vármegyébenn valamelly Uraſág iſtállóját meg-gyújtván és Szatmár-Vármegyébe által ſzökvén, azzal árúlta-el maga magát, hogy egygy Uraſágot haſonló tselekedettel fenyegetett.

3. *Elegyes túdósítások.*

Nápolybann a Királyné az el-múlt hónapnak 26dikánn Leány Magzatot ſzűlt e világra; ki-is *Mária Amáliának* kereſzteltetett.

Régen nem tartatott *Velentzébenn* a feljebb emléttetett Áldozó-Tsötörtöki czérémónia olly jelesſéggel, mint az idénn; a midőn a Szentſéges Pápának oda menetele a jövevényeknek ſzámát felette igen meg-ſokaſította.

Az Oroſz Nagy-Fejedelem és Fejedelem Aſzſzony, múlt Sz. György havának 19dik napjánn *Turin*ba érkezett, a hol a Királyi Udvar nagy tiſztesſéggel fogadta és múlatta ő Csáſzári Felſőſégeket. Ugy tartják, hogy onnan Párisba fognak útazni. Emitt-is nagy készűletek tétetnek azoknak gyönyörködtetésekre.

Bétsbenn Gallyuf József Zábrági Káptalanbéli Kanonok Ur lett Igazgatója az Horvát Szeminárіumnak.

Velentzébenn egygy *Stulli Joachim* nevezetű Minorita Szerzetes Pap, 3 ſzakaſzokból álló Horvát, Olaſz és Deák ſzó-tárt ſzándékozik világra botsátani.

Ge-

Geneva városát minden felöl úgy környül véſzik a ſzomſzédok, hogy végre éhhel-halástól félhet a közſég, ha jó-ſzántából le-nem akar tsendesedni.

Az el-múlt eſztendőkbenn az vólt a híre, hogy a Török Csáſzár könyv-nyomtató műhelyt állíttatott vólna-fel Konſtántzinápolybann. Ezt leg-ottan másokkal egygyütt én-is hírdettem vala. Moſt hiteles túdósításokból írhatom, hogy az nem igaz, nem-is hamar reménylhető dolog. Mert az írásból élődő Tudósók mind e mái napíg fenn-tartatják azt a meg-rögzött vélekedést, hogy a könyv-nyomtatás kép-faragás, mellyet Mohammed törvényje ſzerént nem lehetne meg-ſzenvedni.

Oláh orſzágnak új Fejedelme, Karazsa Miklós, a közelebb múlt hónapnak 14dikénn érkezett Bukureſt városába. Az Oroſz Csáſzár Aſzſzony Követe-is ott vagyon immár, ki-is, a mint mondják, a Divánbann-is jelen ſzokott lenni, mindenek eránt ſzorgos vígyázást tartván, valamellyek az orſzág állapatját illetik. A közſég örül ott-létének, tudván, hogy a Fejedelmi Személyek nagyon tartanak tőle. Eddíg a Török Adajának örvével 5 anynyit-is vettek rajta, mint a menynyit a Török Csáſzárnak fizetni kelletett. A Török Csáſzárt illető Adó, eſztendőnként 100 ezer Forintot téſzen. — Az előbbi Vajda Konſtántzinápolybann múlat, az holott, nem tudni, mint fog pere végződni.

Ángliának minapi nyereſége, mellyet *Barrington* Fő-Hajós-Vezér ſzemesſége nékie ſzerzett, 10 tereh-hordozó s 2 hadi hajókból áll: Ezekenn a hajókonn mind valamenynyinn, 268 ágyúk, 2312 vítézek és ſok mindenféle hajó s hadi ſzerek valának. Lehet, hogy ezekenn kívül, mellyek már Ángliába meg-érkeztenek, még egy-néhányat kerítettek-meg az Ánglus hajósok.

R.

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonuál.

A Római Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Pünköſt havának 25dik napjánn

Szombatonn költ

40dik *LEVELE.*

1. *Hazánk dolgai.*

Széki Gróf Teleki József Úrnak a Békés-Vármegyei Fő-Iſpányſág tiſzt-viselésébe való bé-állíttatása, Gyulánn ezen Pünköſt havának 14dik napjánn ment véghez. A Bé-iktató, Vázsonykői Gróf Zicsi Ferenz Úr ő Excellentziája vala, a ki-is ſzép Deák beſzédet mondott, mellyre az új Adminiſtrátor Ur-is gyönyörű Deák beſzéddel válaſzolt. A Gyulai Plébánus és Vicé-Esperest, a ki ő Nagyſágát meg-eskette, a Vármegye nevével dítséretesen fogadta, a vólt Adminiſtrátortol pedig ſzomorúan bútsúzott. Ezen gyűlés alkalmatoſságával, Aſſeſſorokat vagy-is Törvény-ülőket ezeket s illy rendel tett az moſtani Adminiſtrátor Ur: Teleki Láſzló Gróf Urat, a maga fiát; Szlávi Pál, Návai Antal, Bogyó Imre, Balog Péter, Puki Iſtván, Szemere Ferencz, Pétsi Imre és Menſzáros Dániel Urakat. A jelen vólt Urakat három nap maga költſégénn vendéglette. Feles ſzámmal vóltanak pedig ottan minden Vallásonn s rendenn lévő Uri Személyek, többek között: Csongrád, Csanád, Bihar, Arad,

Tömös Vármegyéknek követjeik, és e következendő Méltóſágok: Vartenszlében Generálisné Teleki Klára Gróf Aſzſzony, Beleznai Generális, Hellenbach, Rudnyánſzki, Rádai, s Prónai Báró Urak. Nagy ágyú lövöldözés közt mindnyájan Felſéges Urunk ſzerentsés, hoſzſzas és ditsőſéges uralkodására köſzöntek. Mindenek felett leg-jelesſebb vígaſág vala az, hogy nyóltz pár új házasoknak maga ő Nagyſága lakodalmat tartatott, s a menyny-aſzſzonyoknak mindenikének 25 huſzon-öt R. Forintot adott. Ezen új házasok pedig mind a négy Vallásonn lévők közűl, a kik abbann a Vármegyébenn lakoznak, egygy-aránt válaſztattak, úgymint: két Katholikus, két Református, két Évangyélikus, két Görög Vallásúak.

Nagy-Váradonn haſonlóképpen nagy kéſzűletek tétetnek azon jelesſégekre, mellyek a jövő hónapnak 13dikánn, Űrményi József Udvari Tanáts Urnak a Bihar-Vármegyei Fő-Iſpányſágba N. K. Gróf Károlyi Antal Ur ő Excellentziája által lejendő bé-iktatásakor tartatni fognak. Ez alkalmatoſſággal méltó elő-hozni azon írást, mellyet Kegyelmes Urunk Ő Felſége akkor kiadni méltóztatott, mikor a Bihar-Vármegyei Fő-Iſpányſágot Ürményi Udvari Tanáts Urra bízta. Imhol következik Magyarra fordíttatva:

„ Örömömre vagyon, hogy alkalmatoſſágom adódott, mellyel Ürményi Udvari-Tanátsosnak, ekkoráig „ tett nevezetes ſzolgálatja, a Kancelláriánn viselt ba„ jos Referádái, és az ő buzgóſágos igyekezetétől to„ vább-is várandó ſzolgálatja eránt való meg-nyúgo„ vásomat, a Bihar-Vármegyei Fő-Iſpányſágot reája „ bízván, közönſégesképpen meg-bizonyíthatom. „

Joſeph m. p.

Felſéges Urunknak minapi végezése ſzerént, a Bétsi Udvari Kamara mind azon állapatokra nézve, a mellyek Magyar

Magyar orſzágra tartozandók, a Magyar Udvari Kancellariával egybe-foglaltatott. Minek-okáért azon előbbi Udvari Kamarának két Tanátsosſai, a kik ottan Magyar orſzág dolgait folytatták, úgy-mint Vázsonyköi Gróf *Zicsi Károly* és *Neibold* János Udvari Tanáts Urak, a Magyar Kancelláriának Udvari Tanátsosſai közé tétettek.

A Zábrági Káptalanba néhai Turcsics és Bedekovics Kanonok Urak helyett, Raffai Imre és Szebaſztiánovics Ferencz Urakat tette Ő Felſége Kanonokoknak; Kamerczi Fő-Esperest pedig, Pizetti Dávid Kanonok Ur lett.

Horvát orſzágból írják, hogy Tauferer Báró Ur onnan a Száva és Duna vizénn s tovább a Fekete tengerenn Konſtántzinápoly felé ſzándékozik hajóknak való fával kereskedni: Melly dolog eránt már ſzabadſágot kért s nyert-is Ő Felſégétől.

2. *Külföldi történetek.*

A Csáſzár és Király Ő Felſége, ma egygy hete, az az, e hónapnak 18dikánn, Maximilián Fő-Hertzeggel egygyüt ismét Bétsi várába viſzſzá érkezett Laxemburgból.

Pünkőſt Vasárnapjánn a nagy Udvari Kápolnábann innepi Iſteni ſzolgálat tartatott, mellyenn Ő Felſége, és Maximilián Hertzeg az egéſz Udvari Rendnek udvarlása mellett jelen vala. Annak vége lévén, ſzokás ſzerént Ő Felſégénél a Követek és Méltóſágok udvarlást tevének, kik között az *Urachi* Gróf-is meg-jelent. Délbenn a Szigeti kertbenn lévő nyaraló palotábann méltóztatott Ő Felſége ezen jövevény Gróffal és egyéb Fő Méltóſágokkal ebédelni.

Ezen már több ízbenn említtetett Gróf, Károly Würtembergi Hertzeg, mind ekkoráig Béts fő városának ritkaſágait, s nevezetes rend-tartásait ſzemlélgeti, és a

fő Méltóſágokat látogatja. — Ugy vagyon-é, a mint némellyek, hihető tsak gondolom formánn, mondanak, hogy ő Hertzegſége az hatodik Válaſztó Fejedelemſéget keresné s reménylené, vagy hogy más okra nézve múlat Bétsbenn, az még moſt egygy hamar ki-nem nyílatkozik.

A Római Pápa Ő Szentſége e hónapnak 15dik vagy 16dik napjánn fogott *Velentzébe* meg-érkezni. Az tengernek el-jegyeztetésével eſztendőnként végbe menni ſzokott pompa, Áldozó-Tsötörtök napjáról el-halaſztódott, s úgy tartják vala, hogy Pünkőſt másod napjánn Ő Szentſége jelen-létekor fogna meg-lenni. Fogadására és a városra való bé-késérésére ſzámos gályák s hajók rendeltettek, mellyekenn réſz ſzerént némelly fő Méltóſágok, réſz ſzerént pedig a Velentzei Pátriárcha és azon tartománybéli Püspökök, több Papi Személyekkel egygyetembe, Ő Szentſége eleibe menendők valának. Melly dolognak mi-vóltát abból kell meg-érteni, hogy Velentze városa ſok apró ſzigetetskékenn vagyon epítve, úgy hogy kereſztűl kartsúl mindenűtt a tenger vize foly az útſzákonn. — Verónába 12dikénn vártak Ő Szentſégét. Ott és Pádovábann egygy-egygy nap ſzándékozott múlatozni.

Augspurgbann léte felől méltó meg-említeni, hogy ott egygy Proteſtáns Tudóst maga méltóztatott Ő Szentſége magához hívatni. Ez *Zapf* Udvari Tanáts Ur vala, kivel-is közel fél óráig külömb-külömb tudománybéli dolgok felől beſzélgetett, különös kegyelmeſséggel vévén ajándékúl bé-nyújtatott két könyveit, mellyek közűl egygyike önnön munkája: *Annales Typographiae Augustanae*, másika pedig *Chryſoſtomus*nak (*Arany-ſzájú Szent-Jánosnak*) könyve vala (*de Conſolatione Libr. III.*) melly még a 13dik, ha nem ſzinte a 12dik eſztendő-ſzázbann íratott.

Az

Az Oroſz Nagy-Fejedelmi Uraſágot és Aſzſzonyſágot Pünkőſt előtt való naponn várják vala Párisba.

Gálics és Ladomér orſzágbann, mellynek Törvény-Székei körűl moſt külömb-külömbféle változások tétetnek, már feles ſzámmal (ezernél többen) jelentették magokat az ollyas Zsidók, a kik ſzántást-vetést s marha-tartást mívelni ſzándékoznak, s tsak azt várják, hogy mívelni való földek rendeltesſenek ſzámokra. Ő Felségének az előtt hírdettetett engedelme ſzerént, ſzemlátomást ſzaporodnak a jövevények, a kik ottan megtelepednek. Nagyobb réſze ezen új lakosoknak, Német orſzágból, nevezetesen Haſſiából való.

A Római-Katholikusoknak Oroſz orſzágbann újonnan engedtetett ſzabadſágok felől már egykor tettem valamelly emlékezetet. Moſt ím bővebben meg-írom azon Végezést, mellyet a Csáſzár Aſzſzony azok eránt ez eſztendőbenn ki-hírdettetett. Elſőbenn-is említi hogy mind Elei, mind Maga, az ő Bírodalmábann külömb-külömb Vallásoknak, kiváltképpen a Római-Katholikusnak meg-engedték ſzabadon való gyakorlását. Minthogy pedig ezen Hitnek közösſei Oroſz orſzágnak távoly való tartományjaibann-is feles ſzámmal vagynak; tehát azok ſzámára még 1773bann Püspököt kellett rendelnie. Melly méltóſágra Cserſovics Sztaniszló Püspököt méltóztatta, kinek hűſégét és a köz jóra való buzgóſágát és böltseſégét válogatott ſzókkal dítséri. Moſtan meg-akarván újítani az ő hűſéges Katholikus jobbágyjai eránt való gond-viselését, azoknak Egyházi igazgatásokra nézve következendő rendeléseket kívánt tenni.

1.) Mohiló városát, úgy-mint azon nevezetű tartománynak fő városát, Érſekſégre emeli, úgy hogy az egéſz Oroſz Bírodalombann minden Katholikus Klaſtromok és Szent-egyházok azon Érſekſégnek alája vettetve légyenek.

2.) Annak ſegétſégére, Beniſzlavſzki János Apát-urat és Mohilai Kánonokot, Koadjútornak rendeli, kinek-is Püspökſégre való emeltetése eránt már az-előtt rendelés tétetett.

3.) Senkitől, akár-ki légyen az, ne tartozzék azon Mohilai Érſek parantsolatokat fel-venni, hanem egyedűl tsak Ő Felſégétől és Ő Felſége Fő-Tanátsától.

4.) Azon Érſek maga Konſiſtóriumot állíthaſſon, mellynek Tagjai ſzületett vagy leg-alább fogadott Hazafiak légyenek. Abbann kell minden oda tartozó Világi és Egyházi dolgoknak el-igazodniok. De valamikor külſő (nem Papi) ſzemélynek kell meg-ítéltetnie, akkor tartozik az Érſek az Orſzág Tanátsosſai közűl valakit oda hívni, hogy a Konſiſtóriumnak visgálásánn jelen légyen. Egyébaránt a ki a Konſiſtórium ítéleténn meg-nem nyúgſzik, ſzabad a Csáſzári Fő-Tanátsra apellálnia.

5.) Tíltatik Livónia, Eſztnia és Finnia tartományok Törvény-Székeinek, hogy ſemmi útonn módonn a Katholikus Szent-Egyházoknak dolgaiba ne avatkozzanak.

6) A Mohilai Érſeknek tellyes hatalom adatik, hogy maga Plébánusokat és Klaſtrombéli Elől-járókat rendelhelſen, de tsak ollyanokat, a kik ſzületett vagy fogadott Haza-fiai. Idegeneket nem kell meg-ſzenvedni.

7.) Minthogy a Pétersburgi Katholikus Szent-Egyháznak különös Privilégiumaik vagynak, ezekre nézve jövendőbenn fog valami rendeltetni. De a Papokat ott-is a Mohilai Érſek fogja tenni. Mert ámbár eddig külſő orſzágokról-is lehetett Szerzeteseket hívni, mindazáltal tsak azért vólt az meg-engedve, mivel Oroſz orſzágbann még akkor nem vóltanak R. Katholikus Püspökök.

8.)

8.) Az 1779dik és 1780dik eſztendőkbenn ki-adatott Tilalom, hogy ſemmiféle idegen Papok az orſzágba ne botsáttaſſanak, ismét meg-erősíttetik.

9.) A Katholikus Szerzetes Rendek, mellyek ez orſzágbann találkoznak, ſemmi-némű külföldi Egyházi Felſőſégektől ne függjenek, s azokkal ſemmi útonn módonn közöſſégbenn ne légyenek, ſe jövedelmeknek valamelly réſzét ne közöljék.

10.) Parantsoltatik a Mohilai Érſeknek, hogy a Katholikus Szent-Egyháznak minden Szerzetbéli Klaſtromairól Ő Felſégének tudósítást tégyen, különösön meg-jegyezvén, kik mitsoda haſznára légyenek a Vallásnak és az Orſzágnak, s miképpen lehesſen azokat a jó útonn megtartani; hogy Ő Felſége ahhoz képest az Iſten ditsőſégének és a köz jónak elő-menetelére minél jobb rendeléseket tehesſen.

11.) Minden előbbi Rendelések, mellyek tíltják, hogy a Pápának Bullái avagy annak nevébenn ki-adatott írások bé-ne vétesſenek, újra meg-erősíttetnek, olly parantsolattal, hogy az Érsek afféle írásokat az Orſzág Fő-Tanátsſának be-mutaſsa, azok eránt való értelmét megjelentſe, és Ő Felſégének azok eránt való végezését meg-várja.

Az hadakozó nemzeteknek, nevezetesen az Ánglusoknak és Hollándusoknak öſzve-békéltetésére intézett igyekezete ezen Csáſzár Aſzſzonynak még erejébenn vagyon; ámbátor a Hollándusok réſzéről nints ſemmi láttatja, hogy a Francziák és Amérikaiak ſzövetſége mellől el-állani akarnának. Sokan el-is hitették magokkal, hogy ſokkal közelebb vagyon a közönſéges békeſégnek ideje, mint-ſem látſzik. Az Oroſz hadi hajók ugyan anynyira meg-ſzaporodtak immár az Európai tengerekenn, hogy méltán lehet a Csáſzár Aſzſzony igyekezetéhez valamiképpen bízni.

Ek-

Ekképpen munkálkodik jezen Csáſzári Felſég meſzſzére terjedett Bírodalmának mind külſő mind belſőképpen való bóldogúlásábann. Mellynek bizonyſágáúl még két dolgot hozok-elő. Uralkodásának kezdetétől fogva már 132 új városok építtettek Oroſz orſzágbann, s moſt újontan olly intézések végződtek, mellyek ſzerént ismét 144 új városok fognak építtetni és meg-ſzállíttatni. Annak-felette hogy a nevelkedő nemzetſég minden haſznára lévő dolgok felől helyes oktatást vehesſen, az apró oskolákat minél jobb rendbe akarván ſzedetni, József Csáſzár és Király Urunktól azon dologra alkalmatos Görög Vallású Személyt kívánt, a ki az Oroſz vagy-is régi Tót nyelvet tudván, az úgy nevezett Normális Oskolákat ottan lábra állítſa. E' végre Felſéges Urunk akaratjából Jankovits Uram, ki-is eddig Tót orſzágbann a Rácz oskolákat igazgatta, közelebb Petersburgba fog menni. Mellyet-is mint Hazánknak néminémű betsületére válandó dolgot, méltó vala meg-emlétenem.

Ámbátor eleinten tsekélyſégnek tartották (vagy tsak mondották) az Hollándusok azon győzedelmeket, mellyeket az Ánglusok Nap-keleti Indiábann rajtok vettenek: mindazon-által moſtan önként meg-vallják, hogy igen ſzép és gazdag tartományokat veſztettek, mellyekhez képeſt nem nagy nyereſég a Francziáktól Ámérikábann viſzſza-ſzerzett *Eſzſzekibo* és *Demerari* nevezetű új tartomány. Míg vagy magoktól vagy a Francziáktól Nap-keleti Indiába valamelly ſegétſég el-érkezénd, hihető, hogy addig ottan még több s nevezetesſebb tartományok fognak az Ánglusoknak meg-hódolni. A mellyeket közelebb hatalmok alá vetettek, azok *Bengál* és *Koromandel* nevű vidékekhez tartoznak.

R.

Po'ſonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Pünköſt havának 29dik napjánn

Szerdánn költ

41dik *LEVELE.*

1. *Felſéges Urunk bírodalmánn kivül történt dolgok.*

Jól-lehet a Londoni Udvarnak moſtani Fő-Tiſztjei ennek-előtte mind azzal bíztatták az orſzág gyülését, hogy az Ámérikaiak leg-ottan kéſzek léſznek az anya-orſzággal öſzve-békélleni, mihelyt az előbbi Miniſterek a póltzról le-ültettetnének: mindazáltal moſt ſem látſzik, hogy nagyobb hajlandóſágok vólna a békeſég-ſzerzésre mint ennek-előtte. Ugyan-is a Franczia Király Udvaránál lévő Ámérikai Követhez, *Frenklin* (*Franklin*) Urhoz küldetett Ánglusok olly válaſzſzal mentenek-viſzſza Londonba, hogy az öſzve-ſzövetkezett Ámérikai Tartományok, Franczia orſzágnak és a több hadakozó Hatalmaſságoknak híre nélkül ſemmi-féle békeſég-ſzerzéshez nem ſzándékoznak hozzá fogni. Magának az Ámérikai Gyülésnek (*Congreſſus*-nak) a válaſzíza még nem érkezett-el. De ahhoz ſem lehet külömb reményſég, mint Frenklin Urnak másod rendbéli válaſzſzához, mellyet újontan Párisba küldetett embereik által vejendők léſznek; anynyival-is inkább, ha igaz az, a mit azon Ur Párisbann ſokak

hallottára mondott, hogy az Amérikaiak most nintsenek sem nép, sem pénz híjjával. Mellyet anynyiból meg-lehet engedni, hogy most elegendő hitelek vagyon Európábann; ámbátor a mit itten költsön vésznek, annak igen kitsiny része megyen kész pénzül, hozzájok a többinn holmi portékákat vásárlanak: a mint leg-közelebb az Hollándusoktól költsönözött 5 Milliomokkal tselekedtenek.

Ottan-ottan azzal a reménységgel-is szokták vólt az Ánglusok magokat ketsegtetni, hogy az Amérikaiak attól való féltekbenn, hogy a Francziák ne-talám magok számára akarják azt meg-tartani, a mit Éjszaki Amérika tájatt el-foglaltanak, végtére önként-is hozzájok viszsza fognak hódolni. De már most ehhez sints, mit bízniok. Mert valamelly földet ottann meg-szállottak vólt a Franczia hadak, mind által engedték az Amérikaiaknak. Nevezet szerént *Ród-Ailend* (*Rhode-Island*) szigetről, mellyet 1779nek utólja felé el-foglaltak vólt, az őszszel el-költöztenek, és *Boszton* városa körül teleltenek. Mellyet-is hihető, nem egyéb okra nézve tselekedtek, hanem hogy minden gyanúságot el-háríthatnának.

E' szerént a mostani Miniſtériumnak sints mihez ragaszkodnia, hanem az hadnak utólbi szerentséjéhez. Melly-is úgy tetszik, hogy kezd most egygy kevéssé Angliának kedvezni. Az ugyan nem ide való többé, nem-is olly igen nevezetes, hogy Éjszaki Amérika tájatt mint-egygy 4 hónapok folytábann, az az, Szent-András havának 11dik napjától fogva Bőjt más-havának 23dikáig, 37 külömb-külömbféle hajókat el-vettenek, s azokonn kívül némellyeket el-süllyesztettek s el-égettek. Mert a Francziák a' helyébe Déli Amérika szélénn, a mint másszor emlétém, *Eszekibo*, *Demerari* és *Berbice* nevű új tartományjokat az Hollándusoknak, múlt Bőjt elő-havábann viszsza szerzették, 400 Ánglus katonákat fogságra vittek, és a várokbann lelt 80 ágyúkonn kívül, vagy 7 fegyveres és 13 tereh-hordozó hajókat magokéivá tettek. — De méltán lehet most valamelly nevezetes győzedelmeket várni azoktól a felesebb számú hajó-seregektől, mellyeket az Ánglusok mostan mind Európábann, mind az Amérikai tengerenn készen tartanak. Emitten *Rodney* Fő-Hajós-Vezér Bőjt elő-havának vége felé 12 soros hajókkal meg-érkezvén, és *Hood* vezérlette seregével egygyesülven, már 37 soros (az az, 59nél több ágyúkat hordozó) hajókból álló sereggel lesi *Martiniko* nevű sziget körül a Francziákat, a kik ottan tsak 29 afféle soros hajókkal tartózkodnak. Sőt azt mondják, de ez még nem szinte hitelre méltó dolog, hogy ott *Rodney* már-is feles számú portékás hajókból álló sereget és egy-néhány hadi hajót fogott vólna-el.

Az Európai tengerekenn külömb-külömb hajóseregek leselkednek a Francziák és Hollándusok utánn. Ugy látszik tehát, hogy ennek-utánna nem tsak nyomozva és kerülgetve, mint eddig, hanem hartzolva fogják az ellenkező hadak egy-mást kergetni. A Londoni Udvarnak újjabb túdósítása szerént, a minapi nyeresség, mellyet *Barrington* szemesége szerzett, mindenektől 15 élés-hajókból és 2 nagy hadi hajókból áll vala, mellyek is már mind meg-érkeztek Anglia szélére. Két hadi és 6 élés-hajókonn kívül egy sem mehetett viszsza Franczia ország rév-partjaihoz. Nem sokba került pedig az Ánglusoknak ezen győzedelem. Mert tsak egygy hajóval eredtek ütközetbe. A nyeresség azonba nem kisebb az Ánglusok részéről, mint a Francziáknak és Hollándusoknak veszteségek. A két hadi hajókkal, mellyeknek egygyike 74, másika 64 ágyús vala, 1100 ember jutott fogságra. Hajóknak való eszköz anynyi találtatott, a menynyi négy 74 ágyús hajókra elégséges. A' mellett

11 Hollándiai ezüſttel teli ládákat, s egyéb portékát-is felesen kaptanak. — Moſt közelebb tehát egy-más utánn két ízbenn történt a Francziákonn az a ſzerentsétlenſég, hogy Nap-keleti Indiába való igyekezetek ſemmivé tétetett. Az elöbb ki-küldetett ſereget, melly felöl ez eſztendönek elejénn hirt adtam, *Kempenfeld* Hajós-Vezér fogta vólt-el. A jövö öſznek közepettéig már nem igen lehet valami belöle, hogy más ſereget küldjenek Nap-keleti Indiába.

Ujonnan kezd híre támadni, hogy a Spanyol Királynak Ámérikai birodalmábann, nevezetesen *Peru* országbann még ſem tsendesedtek-le a párt-ütök, hanem a ſzomſzéd tartományoknak lakoſſait-is kéſztetik zenebonára, azt kívánván tölök, hogy némelly rév-partokat nyiſſanak-meg valamelly külſö Hatalmaſság ſzámára, a ki pártjok-fogása végett oda hívni ſzándékoznak.

Gibraltár várának oſtromlására minden felöl ſzámoson gyülekeznek az hadak Spanyol országból. Pattantyúsok pedig Franczia országból küldetnek oda. Azonba belé telik még egy-néhány hónap, míg mindenek úgy el-kéſzülhetnek, hogy a várat valójábann víhaſſák; a vár örizök pedig kéſzen várják, nem lévén ſemmi óltalomravaló dolog híjával.

— Ebbenn vagyon moſt az hadakozás állapatja, mellyböl ki-tetſzik, hogy még hamarjábann nem fog vége ſzakadni; akar-mint láttaſſék a Londoni új Miniſtérium a békeſség dolgát ſürgetni. — Talám ide tartozik még az-is, hogy ezen új Miniſterek az orſzág jövedelmeivel való gazdálkodást, mellyet az elöbbiek nem ſzinte jó állapatbann hagytanak, kéméltlenül visgáltatják s jobb rendbe ſzedetik. Mind a Király udvarlására-való, mind pedig egyéb rendbéli tiſztſégeknek nagy réſze egéſzen el-töröltetik. Nem külömben a jutalom-pénzeket vagy-is Penſiókat ſokaktól el-fogják. Ebbéli gaz-

gazdaſágokból anynyi kerekedik, hogy eſztendönként valamit le-is fizethetnek az orſzágnak és a Királynak adóſſágaiból, nem hogy újjab adóſſágokba kellene verekedniek. Az orſzág Rendei mind ezekért nagy hálaadáſſal vagynak a Királyhoz. A Miniſterek pedig azt nyerték véle, hogy alíg találkozik az orſzág gyülésénn valaki, a ki ellenek ſzóllana. Melly ottan igen rend kívül való dolog; holott egyébként mindenkor két féle felekezetre ſzokott az orſzág gyülése oſzlani: egy-gyike mind úntalan a Miniſtereket torkolja, másika viſzont pártjokat fogja. De ám moſt úgy látſzik, hogy magok a Miniſterek-is Antiminiſteriáliſták, Miniſterek-nek ellenſégeik.

Egygy valaki Párisbann ollyan golyóbisokat vagy gránátokat talált, mellyek mindent, valamit érdekelnek, azonnal meg-gyújtanak, anynyira, hogy ſemminémü ſegedelem azt többé el-nem ólthatja. Ez pedig valamelly nedvesſég által léſzen-meg, melly mihelyt a levegö-eget éri, azontúl meg-gyúlván, többé el-nem aluſzik. Ugyan az (*Didelot* nevü varga meſter-ember) ismét olly vizet talált, mellyel nagy hirtelenſéggel akár-melly tüzet ellehet óltani. Mind a két találmányja meg-állotta a próbákat. A tüz óltó vízből egygy tele palatzk elégſéges vólt egygy hajónak meg-tartására, melly már körös-körül tüzbenn vala; viſzont valamelly kisded épületnek gyúladása, mellyet vizzel ſemmiképpen el-nem lehetett óltani, fél palatzk afféle vízzel meg-öntöztetvén, azonnal elaludt.

A Római Pápa Ö Szentſége ennek a hónapnak 15-dikénn Velentze városába érkezett. Midön a városhoz közelgetne, maga *Dózse* a (*Doge*) vagy-is Orſzág Igazgatója és a Fö-Tanáts eleibe ment, és ſzámtalan nép között a Szent Domonkos Szerzete-féle Barátok Klaſtromába vezette, a hová maga Ö Szentſége ſzállani kívánt.

A *Krakkai* Püspököt ez-előtt egy-néhány hetekkel a maga Káptalanja bé-záratta vólt, mivel elméjében meg-tébolyodottnak látszott. A Lengyel Király és az ország Tanátsa különös Kommissiót rendelt ezen dolog meg-visgáltatására. Melly-is azon Kanonokokat, a kik a bé-zárásnak fő-okai vóltanak, tellyességgel letette, a többit pedig 6 hónapokig méltóságoktól meg-foszttotta. Mondják, hogy Gálics és Ladomér országbann lévő jószágai azon Püspökségnek a Cs. K. Felségtől *Sequestrum* alá vétettek.

Geneva városának fel-zendült lakosai, férjfiak, aszszonyok, kisdedek, mind egyre erősítik a vár falait, tellyes készülettel lévén, hogy magokat utólsó tsepp vérig óltalmazzák, ha a szomszédok rajtok erőt venni akarnának.

2. *Magyar országbann és azzal közös tartományokbann történt dolgok.*

Pünkösd napja utánn való Szerdánn Laxenburg mulató várába ment Ő Felsége Maximilián Fő-Hertzeggel egygyütt. A Bétsi Méltóságok naponként oda mennek Ő Felségének udvarlást tenni, holott-is Ő Felségével való ebédlésre vagyon szerentséjek.

Néhai Svartzenbergi Fejedelem helyébe, *Staremberg* Fejedelem Urat, Ostriai Német-Alföldönn vólt Fő-Minisztерét rendelte Ő Felsége Fő Udvar-Mesterének. — Mondják, hogy viszont Ő Fejedelemsége helyébe Fő-Minisztерül, Fürstenberg Fejedelem Ur fog Brüszszelbe küldetni.

A közelebb fel-állíttatott Alsó-Ostriai Idéző (*Appellatorium*) Törvény-Széknek Vice-Présese, *Kavriáni* Lajos Gróf Ur, Morvábann ország Kapitányjának (*Landeshauptmann*) tétetett; helyette pedig az említett Törvény-Széknek Présese, lett *Lör* Friderik Báró Ur, ki-is eddig

eddig a Belső állapatok felől fenn-állott Birodalombéli Titok-Tanátsnak Tanátsosa vala.

Az Erdélyi Udvari Kancelláriа a Magyar országi Udvari Kancelláriával egybe-köttetik.

A Királyi Magyar Udvari Kamarának Présesét, Monyorókereki Gróf Erdődi János Urat ő Excellentziáját, maga kívánsága szerént, beteges-vólta miatt meg-nyúgosztalta, nagy érdemeire nézve pedig, mellyeket mind abbann, mind egyéb fő hívatalokbann magának szerzett, Sz. István Király jeles Rendének nagy Kereszttével megtisztelte Ő Felsége. Ezen nagy Keresztes Tzímerrel való fel-ruháztatása, tegnapi naponn, maga ő Excellentziája házánál, a Kárdinális Fejedelemnek s több Fő Méltóságoknak jelen-létekbenn, az Ország-Bírája, Galántai Gróf Fekete Ur ő Excellentziája által ment véghez. Utólbi rendelésekig, azon Magyar Udvari Kamarának, a mellett tisztelt Ország-Bírája lészen Fő-Igazgatója.

A közelebb tétetett rendelések szerént, meg-vagyon hagyva, hogy az említett K. Magyar Udvari Kamaránn ennek-utánna minden Parantsolatok, Levelezések és Választ-tételek Deák nyelvenn folyjanak.

Szabólts-Vármegyének vólt Fő-Ispányja, Szalai Gróf Barkóczi János Ur ő Excellentziája ebbenn a hónapbann meg-hólt.

Néhai R. Reviczki Antal Apát-Ur helyett, T. *Milesin* Miklós Sz. Ferencz Szerzetebéli Papot rendelte Ő Felsége Tábori Superiornak, vagy-is Fő-Vikáriusnak Magyar országbann. Ezen Tisztelendő Szerzetes Pap, több jeles tulajdonságai és 18 esztendőktől fogva viselt tábori Káplánsága mellett főképpen azzal nyerte-meg Ő Felségének különös kegyelmét, hogy ez előtt 3 esztendővel Bétsbenn, a Puska-por tartó toronynak véletlenül történt fel-vettetésekor, a szegény meg-nyomorodottaknak és haldokló félbenn lévőknek azonnal vi-

gasz-

gaſztalásokra ſietett. Melly-is újjabb nyilvánſága annak, hogy a mi bölts Fejedelmünknél az érdem nem megyen feledékenyſégbe, ſem nem marad jutalom nélkül.

Budánn e hónapnak 19dikénn történt, hogy 15 ſzemélyek Sz. Margita ſzigeténn ſétálni lévén, midőn tsónakonn haza mennének, egygy közülök a Dunába esék, és mind valamenynyinek halálos veſzedelmet okoza. Mert hogy a többi ki-ſzabadítani akará, emez a tsónaknak egygyik óldalába kapaſzkodván, azt úgy meg-nehezíté, hogy mindnyájan a vízbe esének, és négyenn kívül, kiket az oda ſietett mólnárok meg-ſzabadítottak, mind belé halának.

Eſzék tájánn az Uraſág Tiſzt-tartói, a ſáskáknak ſok maradványaira akadtanak. Leg-ottan a jobbágyokat egybe-gyűjtvén, a tojásokat a földből ki-ásatták és elveſztették.

E hónapnak 15dikénn Budánn nagy jég-eső esvén, a lakosoknak ſok károkat tett.

Egy valaki azt javallja a Magyar orſzágiaknak, hogy ez orſzágbann termett len-mag helyett Morva orſzágit veſsenek, mivel ez ſzinte egygy lábnyomnyival magasſabbat nő amannál. Egyébként-is tudva vagyon az, hogy más földenn teremtt magot ſokkal jobb vetni, mint azt, a melly ugyan azon földből való.

*

Pozsonbann Landerer Ur könyv-nyomtató műhelyéből moſt közelebb jött világra: *Az Ur Aſztalának méltó Vendége, avagy helyes és világos út-mutatás, mint kelleſſék embernek magát a Sz. Vatsorához jól el-kéſziteni, és azzal méltóképpen élni. Beſzéllgetés formájában, az Idvesſéget kívánó Lelkeknek épületekre, Magyar nyelven ki-adattatott Némethi Sámuel Patasi Református Prédikátor által*; ki-is ugyan az, a ki *Oſterwald*nak Bibliára való Elmélkedéseit Magyarra fordította.

R.

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőhenn,

Szent-Ján havának elſő napjánn

Szombatonn költ

42dik *LEVELE.*

1. *Magyar és azzal közös orſzágokbann történt dolgok.* Felſége Levele, mellyet Monyorókereki Gróf Erdődi János Urhoz, a F. Királyi Magyar Udvari Kamarának vólt Préseséhez ő Excellentziájához Bétsből közelebb múlt Pünköſt havának 21dik napjánn Deák nyelvenn botsátani méltóztatott.

„Kedves Gróf! Kegyelmed hoſzſzas betegſége, melly„ből mind ekkoráig-is, úgy értem, hogy ki-nem épült, „végre kedvem s akaratom ellen olly fel-tételre birt, „hogy Kegyelmedet ſokkal hamarább, mint-ſem Ke„gyelmed erántam való engedelmeſségének töreke„dése avagy ennen ſzolgálatomnak mi-vólta magával „hozza, nyúgodalomra botsátanám, s Kegyelmed kéſz „akaratját meg-fogyatkozott erejének tehetetlenſégével „küſzködni többé ne engedném. Midőn tehát Kegyelme„det a mi Királyi Magyar Udvari Kamaránk Présesének „ tiſztitől, mellybenn mindenkoron tellyes hűſséggel, és „valameddig egéſſége engedte, ſzorgalmatoson el-jár „vala, kegyelmesen fel-ſzabadítanám, egyſzer-s-mind „az én Királyi kedvem-teléséről, mellyet Kegyelmed

„egyenesſége, buzgó igyekezete és az én ſzolgálatomhoz
„való különös indúlatja én bennem ſzerzett, ezzel bi-
„zonyoſſá téſzem; és hogy azon figyelmetesſégnek, mellyel
„Kegyelmed jámborſága és ſoká-tartott ſzolgálatja eránt
„viseltetem, Házája-fiai előtt nyilvánſágos jelenſége-is
„légyen, Szent-István nagy Kereſztével kegyelmesen
„ meg-ajándékozom, új bizonyſágát kívánván adni,
„hogy ebbéli közönséges tiſztesſégnek jelei egyedül az
„közönſégnek tett haſznos ſzolgálatról nevezetes Férj-
„fiakat illetik, és én tőlem azoknak tellyes kéſzſéggel
„s örömeſt meg-is adatnak. Egyéb-aránt tudtára kíván-
„tam adni az eránt már meg-tett végezésemet, hogy a
„Magyar orſzági Kamarabéli dolgok a Politikumokkal
„átaljábann egygyűvé köttesſenek, következésképpen az
„eddíglen Kegyelmed fő igazgatására bízattatott Királyi
„Magyar Udvari Kamara-is a Királyi Helytartó Tanáts-
„tsal ezentúl öſzve-foglaltatſék. Ezzel tovább-is Csá-
„ſzári Királyi Kegyelmemről és jó-akaratomról ismétlen
„bizonyoſſá téſzem.

Joſef. m. k.

Az el-múlt hónapnak 25dik napjánn eſtve felé Maximilián Fő-Hertzeggel egygyütt Laxenburgból Bétsbe viſzſza-tér vala Ő Felſége.

Más nap, úgy-mint 26dikánn az Appellálásra való Törvény-Széknek moſtani Více-Préſese, Lőr Báró Ur, Ő Felſége jelen-létébenn, Valóſágos Titok-Tanátsſának fel-esküt. Továbbat a nagy Udvari Kápolnábann közönſégesképpen tartatott Iſteni ſzolgálat utánn, mellyenn Ő Felſége-is jelen vala, a Fő Méltóſágok udvarlást tevének; annak-utánna a Szigeti kertbenn lévő nyaraló palotájábann Maximilian Fő-Hertzeggel s némelly Fő-Nemesi ſzeméllyekkel ebédelni méltóztatott. Hétfőnn, úgy-mint 27dikénn, ismét Maximilián Fő-Hertzeggel Laxenburgba ment Ő Felſége.

A

A Würtembergi orſzágló Hertzeg, a ki eddíg Urachi Gróf nevezet alatt Bétsbenn múlatott vala, azon Pünköſt havának 26dik napjánn *Stuttgárd* lakó városába viſzſza indúlt. Az előtt való nap tehát Laxenburgba ki-menvén, Ő Felſégétől és Maximilián Fő-Hertzegtől bútsút véve, a hol-is Ő Felſégével egygyütt ebédel vala; eſtve viſzont a Városbann Maximilián Fő-Hertzeg látogatta-meg; annak-utánna a R. Sz. Birodalombéli Více-Kancelláriustól, Kollorédó Fejedelem Urtól és az Udvari Fő-Kancelláriustól, Kaunitz Fejedelem Urtól bútsúzik vala ő Hertzegſége. El-menetele előtt a Kapucinusok Templomábann Miſét halgatott. Míg Bétsbenn múlatott, naponként e fő városnak ritkaſágait ſzemlélgette; egykor *Szonnenfels* Tanáts és Profeſſor Ur tanítását-is meg-hallgatta.

Béts városa, melly ebbéli látogatásokból nem kevés híresedést véſzen, napról napra látatik gyarapodni, el-anynyira, hogy azok, a kik egygy, két eſztendőtől fogva ott nem vóltanak, ſok helyekenn alíg fognak reá esmérhetni. Az új híd, mellyet Ő Felſége *Roſzſzau* mellett a Dunánn közelebb építtetett, már egéſzſzen elkéſzült. Moſt pedig az *Holtzſtéte* nevű helyenn új ſzéles útſza kezd épülni, melly-is hová-hamarébb tökélletesen helyre fog állani. A Veres torony körül a bástyák alatt lévő ſzínekből rend ſzerént való tsínos bóltok építtetnek. Azonn kívül körös-körül a városonn ſzüntelen ſzaporodnak a rendes zöldellő ſétáló helyek. Mind ezekhez ha még az útſzáknak lapos kövekkel való ki-rakásokat-is hozzá téſzſzük, nem léſzen ennek-utánna az ott való járásnak felette únalmas, fáradtſágos és poros-vólta miatt miről panaſzolkodni. Ő Felſégének el-tökéllett ſzándéka tudni-illik az, hogy az leg-elſő Európai Felſégnek Székes fő városa-is egyebeknél ne

légyen alább való. A' végre olly ajánlást méltóztatott tenni, hogy azokat, a kik új házakat akarnak építtetni, ha fele költségek meg-vagyon, felébenn költsönözött pénzzel meg-akarja segéteni. — A belső és külső városnak éjtszakának idejénn való meg-világosíttatása most közelebb a Város Tanátsának gond-viselésére bízattatott.

Trentsén-Vármegyébenn Hosszú-mező nevű hegyenn a közelebb múlt hónapnak 15dik napjánn déljesti 3 óra tájbann, szörnyű égi háború támadásakor nagy felhő-szakadás vólt, melly-is ugyan Hosszú-mező nevű falunak 53 házait emberestől, marhástól s eszközöstől, elmosta és a Vág vizébe hordotta. Hat vizbe hólt embereket már ki-fogtanak. A többit vagy a víz vitte-el vagy az egy-másra omlott halmok el-temették. Mert az hegyekbenn-is tett ez a felhő-szakadás némelly változást: némellyeknek le-omlott tetejekkel egyebeket domborítván.

Hasonló szerentsétlenség történt azon hónapnak 20dikánn *Lőtse* tájatt, a hol-is egyéb károk felett vagy 500 juhok, rész szerént a hideg szél miatt (mivel már meg-vóltak nyíretve) meg-fagytak, rész szerént pedig vizbe döglöttek.

Szinte az nap s azon óra tájbann, a mikor Trentsén-Vármegyébenn az említett égi háború sokakat megkárosított, Borsod-Vármegyébenn-is Miskóltz tájánn nagy villámás és menyny-dörgés utánn szornyű zápor eső esvén, hírtelen olly víz özönt okozott, hogy az emberek házaikból távozni és vagyonjoknak veszedelmét távolyról nézni kéntelenítettek. A szőlőkbenn tett károkat már az idénn lehetetlen helyre hozni.

Tömösvárról íratott levelekből hírűl adatott, hogy az el-múlt hónapnak 14dik napjánn oda érkezendő Posta

Posta-nyaláb Óltsa és Örkény között, hihető, magától a Posta-legénytől fel-szakasztatott, és diribbenn-darabbann a mezönn hagyatott. A pénz mind oda veszett, a levelek pedig az-utánn fel-szedettek, s rész szerént öszve-szaggatva, illendő helyekenn kézhez adódtak. — Nem sok hetekkel az előtt szinte hasonló gonoszság történt Bihar-Vármegyébenn.

Felséges Urunk bírodalmábann a be s ki-hordandó portékák, úgy a vámok s harmintzadok eránt nevezetes új Rendeléseket reménylenek, mellyek a kereskedésnek igen nagy könnyebbségére lésznek. Ő Felsége Német-Alföldi tartományjainak Amérikába való hajókázása és kereskedése naponként gyarapodik.

A Trieszti Zsidók-is azon módonn, valamint a Prágaiak, Ő Felsége Parantsolatja szerént, magok gyermekeik számára Normális Oskolákat állítottak-fel, mellyekbenn nagyobb részént már-is magok-nyája-féle emberek a Tanítók.

Ferdinánd Fő-Hertzeg múlt Pünkösd havának 15dik napjánn Mantovából Pármába ment, s más nap Felséges Nénjével a Pármai Hertzegnével Mantovába viszszaérkezett. Azon hónapnak 14dikénn Herzsán Kárdinális Ur, Rómába útazván, ott meg-hált, következett naponn ő Királyi Hertzegségekkel ebédlett, s az utánn útját tovább folytatta.

2. *Külső bírodalombéli történetek.*

Az Orosz Nagy-Fejedelem és Fejedelem Aszszony, az el-múlt hónapnak 7dikénn *Turin*ból *Lion*ba érkezett. A nagy Fejedelem Aszszonynak *Szülei* és Testvérjei-is oda menvén hatod napig ő Császári Fejedelemségekkel ott egygyütt múlattanak, 13dikánn *Dizson* (*Dijon*)-ig késérték, s onnan Mömpelgárdra viszsza-tértenek, ő Császári Fejedelemségek pedig Páris felé útaztak.

A Római Pápa Ő Szentsége tsak ötöd napig szándékozott Velentze városában mulatni, mivel maga Ő Szentsége szavaként, szorgos foglalatosságok minél hamarébb Rómábann-létét szükségessé tészik vala. Igy szóllanak az el-múlt hónapnak 18dikánn költ Velentzei Levelek.

Ő Szentségének oda érkezése, melly 15dikénn estve történt, hozzá-foghatatlan pompával ment véghez. A *Dódse* (*Doge*), vagy-is Válaszstott Hertzeg, igen ékes készületű hajót építtetvén Ő Szentsége számára, azt azon két hajókkal, mellyekenn Bétsbe útazásakor a Velentzei tartománynak vizeinn hajózott vala, eleibe küldötte. A Velentzei Pátriárcha és 18 Püspökök, ki-ki külön hajónn a maga Megyéjéből való Szerzetes Elől-járókkal egygyütt lévén, *Fusine* nevü vídéknél fogadták. Mind ezek, számtalan sok egyéb dereglyékkel és tsólnakokkal, annak-utánna be-is késérték Ő Szentségét. Azon helyhez érkezvén, a hol a *Dódse* tellyes pompával, a Fő-Tanátsnak minden Tagjaitól késértetve várja vala, a maga hajójából ki-szálla, a Dódsét meg-ölelé s véle egygyütt számos hadi sorok között az ottani Templomba méne; imádságát el-végezvén, a Dódse hajójára, üle, mellyenn-is Ő Szentségénn és Ő Hertzegségénn kívül tsak a Pátriárcha, a Bétsi és Velentzei Nuntziusok (Pápai Követek) s vagy két más Egyházi Méltóságok valának. Egyebek más két hajókra oszlottak. Hat ezerig valónak írják azoknak a hajóknak számát, mellyek e hármat elől és hátúl késérik vala. A nagy tsatornánn 7 gályák állottak, mellyekenn-is Ő Szentsége közelgetésekor 200 ágyú-lövések tétettek; a városonn pedig egynéhány órával az előtt minden harangok meg-húzattak; a Vámháznál ismét minden hajók ágyú-lövöldözésekkel köszöntötték-meg a Szentséges Vendéget. Ez egész útonn min-

mindenütt mint-egygy el-lepték vólt a víz árkát a sok hajók, dereglyék és tsólnakok. A partokonn, ablakokonn és ház-héjakonn pedig, tömötten állott a néző sokaság. A *Ponte Rialto* nevezetű hídonn túl osztánn, Sz. János és Sz. Pál Klastromába, az holott 500 katona sorbann áll vala, a *Dódse* és a Tanáts az eleve el-készíttetett szálló házokba vezették Ő Szentségét. Az útszákonn és palotákbann számtalan sok szövétnekek világoskodtak.

Más nap reggel a Dódse az egész Tanátstsal egygyütt Ő Szentsége látogatására menvén, ott egygy ditsőül meg-ékesíttetett palotábann lévő gazdag készületű Thrónusra fel-álla és Ő Szentségét meg-köszönté. Az-utánn mindnyájan Ő Szentségével a Templomba menének. Az Isteni dítséretnek vége lévén, minden külső országi Követeknek Audientzia adatott; estve pedig vagy 400 Nemesek czérimóniás öltözetbenn Ő Szentsége előtt megjelenvén, az említett nagy palotábann kezét s lábát tsókolták. A szobája előtt Fő (*Stábális*) Tisztek állanak vala strázsát.

Harmad napra kelvén, a fegyver-házat és némelly jelesebb Templomokat nézte ő Szentsége, és sok, fekete öltözetbenn meg-jelent Aszszonyságokat keze tsókolására botsátott. Azon hónapnak 19dik napja nagy Mise-tartatásra és áldás-mondásra vala határozva. Mellyre-is nem ama híres Sz. Márk Temploma és piatztza, hanem az említett Sz. János és Sz. Pál Temploma választatott; mivel amaz nem látszott alkalmatosnak lenni. — Azon inneplésekenn, mellyek Ő Szentsége kedvéért tartattak, tsak az Udvari népe szokott jelen lenni. A tengernek el-jegyeztetése, Ő Szentsége el-menetele utánn következett napokra halasztódott. Naponként 3 szor szokta a szállása eleibe sereglő sokaságot meg-áldani.

Ottan

Ottan eſtvénként jeles világolások (illuminátziók) tartattak. — Veróna és Pádova városaibann is, mellyekenn annak-előtte által-ment vala, haſonló jelesſégekkel tiſzteltetett.

Olaſz orſzágból hírül jött, hogy Szicilia Királyjának példája ſzerént, a Spanyol Király-is a maga bírodalmábann végképpen el-akarja törleni ama vérengező Törvény-Széket, melly az eretnekſégről gyanús embereket minden idézés és rendes törvény-folyás nélkül alattombann fogdoſtatja és tömlötzözi, vagy halálra ítéli. (*Tribunal Inquiſitionis* a neve) Mondják, hogy a Déli Amérikábann támadott zenebonának egyedül az vólna az oka.

A Londoni Miniſtériumnak és Britanniai orſzággyülésnek több bajai között nem kitsiny az-is, a mit az eddíglen töle függött Hibernia avagy Irland orſzág gyülése és fel-fegyverkezett népe már alkalmas időtől fogva ſzerez. Egéſzen külön akar töle ſzakaſztatni, s azt kívánja, hogy tsak a Királynak jóvá-hagyása mellett egyedül maga ſzabhaſſon magának törvényeket, mellyek ſenkitől meg-ſe másoltathaſſanak.

Ez eſztendőnek második fele közelget. A kiknek tehát a Magyar Hírmondó akkorra-is tetſzik, kéretnek, ha már ez-előtt le-nem tették az arra az időre járandó fizetést, melly, a mint tudva vagyon, 4 R. Forintból áll, és Pozsonba az alól meg-nevezett Könyv-nyomtatóhoz avagy az ide való Fő-Poſtára küldetik, ideje-koránn magokat jelentſék. Mert a nélkül nints mód benne, hogy valakinek az 5odik utánn következendő Ujſág-leveleket meg-küldjük.

R.

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-Iván havának 5dik napjánn

Szerdánn költ

43dik *LEVELE.*

---

1. *Hazánkbéli elegyes tudósítások.*

Márarosból Pünköſt havának 22dik napjánn. „ A Huſzti vár hogy hamarább el-hányattatik a több Magyar orſzági váraknál, abból lehet gyanítani, hogy már ebbe nem tsak kótya-vetyére hányattattak mindenek: ajtó, ablak, aſztal, ágy, kementze s a. t. hanem a romladozáshoz-is kéſzül benne minden. „

„ A Nagy-Ág vizén való hidhoz-is már Ő Felſége kegyelmes rendeléséből hozzá fogtak. Ez azért érdemel jegyzést, hogy mikor illő kitsinyſége vagyon, ſzár középig alig ér: de még-is moſt ſzáz ember ſem elég arra, hogy az Adminiſtrátor és Vice-Ispány Urat által hozhaſſa a hídason vagy kompon rajta. Meg-lehet azért ítélni, mitsoda nagy könnyebbſégére lehet azon hídnak el-kéſzülése, ezen nagy orſzág útjában a Föld népének. „

„ Ezen az réſzen, az egéſz tavaſzon tsak a ſzüntelen való ár-vizekkel bövölködtünk leg-jobban. Nagy vólt az, melly Húsvét előtt esett, annyira, hogy hozzá haſonlóra alig emlékeznek ez Ötöbéli emberek; melly

ezen öt város vídéke két hegyek közzé szoríttatott térségét mindenütt mint meg anynyi tengerré tette. Annyiban mindazonáltal nevezetesebb vólt az, melly Pünkösd Havának 7dik napján lett; hogy úgy meg-lepte hirtelen a földet, hogy nevezetesen a Huszti és Tetsői határon, nem tsak a szántó ökrök, holmi dombos helyre 30, 40, s 60 számmal szorúltak, hanem magok a szántók közül-is, némellyek dombok, mások fáknak tetején-is nehezen találtak meg-maradásra való helyet. Ezen reménytelen áradás arról kiváltképpen nevezetes, hogy a szályasoknak vagy bokrosoknak, kik a só hordásban foglalatosok a Tiszán, nem tsak sok munkát adott, hanem sokakat bokraikkal egygyütt, olly porondra, vagy tőkékre és fűzesekre ragadott, hogy sem elő sem hátra nem mehettek. Kiknek tartóztatások abban állott kiváltképpen, hogy míg a víz el-nem futott, koplalással pátzientáltak magokat az italnak bővségében; a mikor osztán a sót a bokorról egygyenként le-szedni, és a bokrot a folyásba be-iktatni kénteleníttettek, s úgy útnak indúlni, újjolag terhelvén a bokrokat. Némellyeket kikötöttek ugyan a partra; de ezek közül-is sok nem tsak annyiban vólt szerentsétlen, hogy el-ragadta a sebes áradás, hanem a ki ki-állhatta a víz sebességét vagy a szárazra ki-vettetett, az Oláhoktól meg-dézmáltatott. És noha a Kamarás Tisztek elég vígyázással vóltak erántok, hogy kár ne legyen a sóba; de ugyantsak ellent nem állhattak azoknak a nagy számú só lopóknak, kik talám 60-on-is vóltanak, és (a mint mondják) mint egy jól készült sereg, puska szónak előre való jelentése által, hírt adtanak szándékokról. Ezek túl a Tiszán lakó Oláhokból állottanak. Azt ugyan közönségesen meglehet ezek felől az Oláhok felől jegyzeni, hogy e' féle dologba éppen így-is szoktak ők öszve-tsuportozni nagyobb

nagyobb bátorságnak okáért; kiktől osztán inkább félnek a strázsák, mint-sem ők a strázsáktól. „

„ Az ár-vizekkel egygyütt a hideg-is derék dívatjában van nálunk; annyira, hogy ugyan dederegnek belé még mostan-is, nem tsak a szegény ruhátalan, de a jó köntösű uraságok-is, ha kin járkálnak. Ezen hideget tudnák, úgy mondanak, sok úri emberek magokra nézve meg-orvosolni, ha Pünkösd hava nem vólna. A Huszti határról különösen meg-is lehet azt jegyzeni, hogy ez a több városok, sőt faluk felett leghívesebb levegő-éggel dítsekedhetik. A mint elébb kezdődik, úgy később-en-is végződik itt a szán-út. E' lehet talám annak-is az oka, hogy noha minden szomszédságában lévő helységek bővölködnek dió-fákkal, itten, ki-vévén a vár-hegy óldalán lévő egy dió-fát, tellyességgel meg-nem marad, ki-vész; mellyet sokan sokszor próbáltak: jól-lehet más gyenge, úgy-mint tsereszne, és szőlő-fák a kis kertekben találtatnak. — Az-is figyelmezésre méltó, hogy a mint a Huszti határ Ugotsával egygyűvé mégyen, két hegyek között lévő torkolatjában, mellyet Kökényesnek hívnak, szűntelen való szél vagyon; és nints olly tsendes idő, mellyben ott alkalmas szél ne lengedezzen. Ennek sokan sok okát keresik; én leg-helyesebbnek ítélem azt, hogy a Tisza itt, s feljebb-is sok felé ágazván, maga sebes futásával a levegő-eget a mozgásra indítja, és addig sohol ollyas térségre való kapása nem lévén sem a Tiszának sem a levégő égnek: ottan osztán nagy rohanással veretik a Tisza mentiben. Többeket-is lehetne azon helynek fekvéséből találni.„

„ Ez a tartós hideg annak-is az oka, hogy noha most Pükösd vagyon: de azért nem tsak a még kinem költ bogarakat hánnya ki felé a méh a köpüiből, hanem a jó méhek-is és szárnyasok-is, tsak öszve-su-

gorodnak, s a méh-padra hulván el-veſznek. Jól bíztatott vólt eleitne a méh, de már moſt vékonyan. „

„ A búzának az ára *Huſzton*, köblinek 17, 18, s ollykor 19 Máriás; a Tengerinek 9, a zabnak 5 Máriás.

* Itt a Duna melljékénn, minél feljebb, annál kevésbé drágodik a gabona. A közelebb múlt hónapnak vége felé imigyen költ Pozsoni Mérő ſzámra:

	Peſtenn	*Pozsonb.*	*Sopronb.*	
A búza	36 - 37	36 - 42	38 - 42	*Gar.*
A rozs	16 - —	23 - —	26 - 28	—
Az árpa	14 - 15	18 - —	17 - 19	—
A zab	11 - —	14 - 15	11 - 13	—
A Tengeri	19 - 20	— - —	— - —	—

„ Ugotsa-Vármegyében *Turczon*, (Oláh Helyſég; a Prínyi Urak bírják) újj bányára találtak, melly gazdag értz-nemekkel bővös, a mint beſzéllik. És már köz hír, hogy Ő Felſége keze alá fogja venni, és talám még ebben az eſztendőben munkába vetetni. „

„ Azon Nemes Vármegyének Fő-Ispányjává rendeltetett Gróf Sztárai Mihály Ur ő Nagyſága inſtallátziójára, a ſzokás ſzerént nagy kéſzűlet tétettetett, olly végge, hogy Pünkösd havának 14dik napján annak módja ſzerént végbe vitetődjék Nagy-Szőllősön. De az Inſtallátornak, Gróf Barkóczi János Szabólts-Vármegye Fő-Ispányjának halála miatt el-maradott, másſzorra haladott. Kitsinynek tartaná ezen N. Vármegye azt a kárát, ha tsak azon kéſzülete lenne híjjába valóvá, mellyet már egéſzſzen meg-tett; tsak-hogy azon ſzerettę Fő-Iſpányját ne venné-ki öléből a jobb ſzerentse. „

„ Szatmár-Vármegyébenn Csahócz nevű helyſégben méltó a példás dítséretre egy Prédikátorné, Ujvárosi Jánosné Aſzſzonyom arról, hogy a Selyem ereſztő bogárnak vagy 8 eſztendőtől fogva olly derék duskása, hogy

hogy nem tsak tenyéſzteti bővſéggel, annyira, hogy házát ſelyem öltözettel tsak abból tartja, hanem, ki-vévén az egy ſzövéſét, egyéb munkáját-is, tekerését, fonását, maga viſzi végbe. „

Szepes-Váraljáról Pünköſt havának 28dik napjánn „ Ennek a hónapnak 24dike igen ſíralmas vala ezen Mező-Városnak. Mert nagy zápor, jég-eső és menynydörgés utánn, Almás és Kolbach vize, melly Váraljánn kereſztűl foly, úgy anynyira meg-árad vala, hogy 50 melljékes házakat, nem tsak fából építtetteket pedig, hanem kőből rakottakat-is, 7 láb-nyomnyi magaſſágra, ki-öntvén, el-mosa s magával el-vive. Déljeſti 6 óra tájbann az erős kő-híd-is, nem anynyira a víznek ereje, mint a vízbenn úſzkáló ſok gerenda-fáknak reája rohanása miatt, el-ſzakadott, s Sz. Flórián és Sz. Nepomuk János oſzlopaival egygyütt a vizbe merűlt. Az Irgalmas Barátok Klaſtromábann és Templomábann, melly valamenynyire magaſabb helyenn vagyon építve, két láb-nyomnyi magaſſágra állott a víz; a méſzár-ſzéket pedig, melly fából való épűlet, 9 ölnyire helyéből elemelte. Ez a veſzedelem ſzinte 4 óráig s valamivel tovább tartott. „

„ Könnyű el-gondolni, minémű nagy ínſégbe helyheztette légyen a város lakoſſait ez a hírtelen való özön-víz, mellyhez haſonlót a meg-élemedett korúak ſem értenek. Anynyira való idejek nem lévén, hogy egygyet-másokat az al-házokból ki-hordhattak vólna, gyermekeikkel a padlásokra ſzaladtanak. Mindazonáltal ſenki életét nem veſztette, két aſzſzonyi ſzemélyekenn kívűl, kik-is a ház héjjával egygyütt, mellyre fel-ſzaladtanak vala, a vízbe döjtettek, s más nap a város alatt hálva találtattak. „

„ Illy ínſégbenn, midőn ſokann házaiktól megfoſztatva valának, mindenek felett a Püſpök Ur ő Ex-

cellentziája, és a Kanonok Urak igen jeles kegyességgel méltóztattak hozzájok lenni. Mert nem tsak az nap házaiknak némelly réſzét éjtſzakai hálásra önként oda engedték, hanem más és az-utánn következett napokonnis az éhſéget ſzenvedő köz népnek eleſéget bővön adtanak. „

„ Mind az öſzi, mind a tavaſzi Vetéseket a zápor és jég-eső egéſzen el-rontotta. A réteket pedig fövenynyel és homokkal úgy el-fedte a víz, hogy az idénn egygy maroknyi ſzénát ſem lehet reménylenünk. „

„ Még ennél is nagyobb ſzeréntsétlenſég érte *Olaſzi* városát, melly ide mint-egygy más fél óra járó földre vagyon; mivel a vizeknek, mellyek Váralját által-folyják, és Hernád vizének hirtelen való áradásai, éjfél előtt 10 órakor aluva találván a lakosokat, 32 ſzemélynek életét veſztették, s mint egygy 52 házat elmoſtak. „

Közönſéges panaſz az Felſő Magyar orſzágonn, hogy az ár vizek az idénn minden felé nagy károkat téſznek, és az útonn-járókat meg-akadályoztatják vagy nagy kerülések miatt késleltetik. A Duna mellett ſemmit affélét nem tapaſztalunk.

A közelebb múlt hónapnak 14dike igen jeles napja vala Horvát Károlyvárnak, a midőn Szabad Királyi városſá léte, annak módja ſzerént a lakosoknak hírűl adatott. Melly alkalmatosſággal a Gubernátor, Majlát Ur, és a Kommendérozó Generális, Gyulai Gróf Ur, ő Excellentziájok, jeles beſzédeket mondottak s délbe és eſtve nagy vendégſégeket tartottak. A városonn kívűl 2 egéſz ökör ſüttetett, mellynek húsa, kenyérrel s borral egyetembe a népnek ingyen adatik vala. Az hajósok a Kulpa vizénn külömb-külömbféle múlatſágokat ſzerzettek.

Sze-

Szerem-Vármegyébenn az el-múlt hónapnak 5dikénn nagy forgó ſzél kegyetlenkedett, melly miatt ſok helyütt az házoknak fedeleik, ſőt néhol az épületek-is le-omlottanak, a malmok közűl pedig egygy, kettő alig maradott épen.

2. *Külföldi történetek.*

Bétsbenn az Ur-napi bútsú-járás ſzokott pompával ment véghez. Mellyre-is Ő Felſége Laxenburgból az előtt való naponn eſtve meg-jövén, előſzör-is a Sz. Iſtván Templomábann tartatott Nagy Miſénn, a Magyar és Gálics orſzági Gárdáknak kéſérése közbenn meg-jelent, annak-utánna a Bétsi Érsek és Kárdinális Urtól hordoztatott Óltári Szentſéget égő ſzövétnekkel kéſérte. Délbenn a Szigeti kertbenn méltóztatott Ő Felſége némelly Fő-Méltóſágokkal ebédelni.

Maximilián Fő-Hertzeg Laxenburgbann tiſztelte azon Ur-napi bútsú-járást maga jelen-létével.

* A tzéhbéli Meſter-emberek, mind ott, mind egyébütt, már nem ama régi nagy, hanem kitsiny záſzlókkal járták ezen bútsút.

Az hidegnek és melegnek ſzüntelen való változásaibol következett hurutos nyavalya, melly Oroſz orſzágbann kezdődvén, Svéd, Dánus és Német orſzágot által-járta, moſt közelebb Bétsbe (Pozsonba s más helyekre)-is el-hatott.

Herzsán Kárdinális Ur az el-múlt hónapnak 19dike tájbann Fiorentzába érkezett; a hol-is ő Eminentziája tiſztelkedéſére némelly külföldi és oda való Méltóſágok pompás vendégſégeket tartottak.

A Szentſéges Római Pápát ezen moſt folyó hónapnak 12dikére vagy 15dikére várják Rómába.

A közelebb érkezett Londoni Levelek nevezetes győzedelmet jelentenek, mellynek bizonyos mi-vóltáról bővebb tudósításokat várunk. *Rodney* Hajós-Vezér, úgy mond,

mond, a Franczia hajó-sereget, mellyet *Grafszfze* Gróf vezérel vala, Martiniko szigetnél, múlt Sz. György havának 12dik napjánn meg-támadván, 8 óráig hartzolt véle, négy 74, és egygy 64 ágyús hajóját el-vette, sokakat pedig el-süllyesztett. — Ha úgy vagyon a dolog, ez lészen ebbenn a háborúbann a leg-első ütközet, mellybenn hajók el-süllyesztettek és el-foglaltattak. Mert a melly viadalok eddig történtnek, azok mind kétes szerentsével végződtek.

Franczia országnak rév-partjait egygy felől az ottan leselkedő Ánglus sereg, melly már 17 soros hajóknál többre szaporodott, mint-egygy zárva tartja, úgy hogy a Breszti rév-partnál sem ki sem be nem bátorkodnak hajók járni.

Az Éjszaki tengerenn viszont a Hollándusok utánn más Ánglus sereg leselkedik, melly miatt nehezen fognak a Hollándus hajók a Franczia seregekkel egygyesülhetni.

Ez esztendőnek második fele közelget. A kiknek tehát a Magyar Hírmondó akkorra-is tetszik, kéretnek, ha már ez-előtt le-nem tették az arra az időre járandó fizetést, melly, a mint tudva vagyon, 4 R. Forintból áll, és Pozsonba az alól meg-nevezett Könyv-nyomtatóhoz avagy az ide való Fő-Postára küldetik, ideje-koránn magokat jelentsék. Mert a nélkül nints mód benne, hogy valakinek az 50dik utánn következendő Ujság-leveleket meg-küldjük. Mellyet azért szküség jelentenünk, mivel némellyek neheztelnek, hogy az Ujság-levelek elevevaló jelentések nélkül-is folyvást nem küldetnek. Fertály-esztendő avagy hónap számra pedig, a mint már másszor sok ízbenn emlétettük, senkitől fel-nem vehetjük a váltságot. Hanem a ki ezen leveleket Postánn juttatni akarja, fél esztendőre tartozik a váltó pénzt előre le-tenni.

R.

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnal.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Szent-Iván havának 8dik napjánn

Szombatonn költ

44dik LEVELE.

---

1. *Hadi történetek.*

Amelly győzedelmet a múlt Szerdai Levélbenn rövideden emlétettem, az magának *Rodney* Hajós-Vezérnek a Londoni Udvartól közönségessé tétetett túdósítása által meg-bizonyosodott. Történt pedig Szent-György havának 12dik napjánn *Domingo* sziget tájánn, midőn a Franczia sereg *Martiniko* sziget mellől *Jamaiká*-nak meg-vételére indúlt vólna. A győzedelmes Ánglus sereg, 37 soros és 29 könnyű hadi hajókból; a meg-győzettetett Franczia sereg ellenbe, 36 soros, 2'ötven-ágyús és 23 más külömb-külömbféle fegyveres hajókból áll vala. Az ütközet reggeli 7 órától fogva estvéli hatod-fél óráig szakadatlan viaskodással tartott, s tsak a Nap le-nyúgodása miatt végződött. Mind a két fél nagy vítézül bajnokoskodott; ámbár a Franczia Fő Hajós-Vezér, *Grafszfze* Gróf Ur, a ki maga-is fogságra jutott, vezérlette seregének némelly része ellen, mondják, hogy panaszolkodott vólna, hogy nem segétette illendőképpen. Az Ánglus-féle hajók közül-is nem mindenek eredhettek ütközetbe, hanem 16-nak az ellen,

kező szelek miatt hátra kellett maradnia. — Mind két részről sok ember veszett, és sok hajó romlott-el. Az Ánglusok közűl tudni-illik 230 ember életett, és 759 sebesíttetett-meg. De sokkal nagyobb a Francziáknak veszteségek. Tsak az egygy Fő Vezér hajójánn, mellynek *Páris városa* a neve, 460 hóltak találtattak.

Az Ánglusok egygy hajót sem vesztettek a magokéi közűl; a Francziáktól pedig ötöt nyertek, mellyeknek egygyike véletlenűl tüzet fogván, a rajta vólt Franczia hajós néppel egygyütt fel-vettetett. Ezenn kívűl még egygy Franczia hajó a viadal közbenn el-süllyedett. A négye, melly romladozottan az Ánglusoknak jutott, illyen vala: egygy 110-ágyús, mellynek népe az ütközetkor 1300 emberből állott, két 74-ágyús, egygyenn-egygyenn 750 hajós-legény és 150 katona; egygy 64 ágyús, mellyenn 650 hajós és 100 katona vólt. Az elsőnn 12 láda pénz-is találtatott, melly-is arra való vólt, hogy azon seregeknek, mellyek *Jamaika* szigetre ki-szállandók valának, abból fizetnének. Már most maga *Rodney* annak segétségére menvén, ezen igyekezetet semmivé tette. A meg-verettetett Franczia sereg, Fő Vezére nélkül *Domingo* sziget felé evedzett, a hol-is 6000 Spanyol, ha illy szerentsétlenül nem járt vólna, készen várja vala, hogy véle egygyesülvén, *Jamaikát* hatalma alá hódoltassa. Melly kétség kívűl meg-is lett vólna. Mert a Francziák-is külön 5500 katonákat fogadtak vólt a magok hajóira.

Rodney maga-is sokat nyert ezen győzedelemmel. Ugyan-is az új Minisztérium már mást küld vala helyébe, a ki az ellenséget derekasabban meg-tudja forgatni. De vévén e győzedelemnek hírét, hihető, hogy meghagyja a Nap-nyúgati Indiai fő-vezérségbenn. Mert azonnal utánna küldé annak, a kit helyébe fő-vezérűl rendelt vólt, hogy útjából viszsza-térne. Külömben meg-

meg-kell azt vallani, hogy *Rodney*-n kívűl még nem vólt az Ánglusoknak ebbenn a háborúbann ollyan szerentsés Hajós-vezérek, a ki az ellenségenn valóságos győzedelmet vett vólna. Most harmad ízbenn történt, hogy az ellenséges fő-vezért el-fogta Az első Spanyol, a második Hollandus, (de ez tsak hamar az ütközet utánn meg-hólt), az harmadik Franczia, *Grassze* Gróf Ur, vala.

Valamenynyi ideig immár Nap-nyúgati Indiábann az Ánglusok fognak felsőbb hatalommal bíni. Minthogy nem régen érkezett oda Angliából külömb-külömbféle hajóbéli készület, azzal, a mi kárt a hajókbann vallottak, hamar helyre állíthatják. A Francziáknak ellenbe újjabb segétséget kell várniok, míg az ellenséggel ismét szembe szállhatnak. Most elősör a Spanyolokra törekedik *Rodney*, a mint maga barátjához írt levelébenn jelenti. — A Király, ezen jeles maga-viselését a felsségének meg-köszönte. S Pünkösd havának 18dik napjánn Londonbann nagy örőm-lövések tétettek, estve minden házaknak ablakjai meg-vóltak világolva; a ki ezt nem tselekedte, annak ablakjait a köz nép bé-hajgálta.

Nap-keleti Indiábann még szerentsésebben folynak az Ánglusoknak dolgaik. A miket az Hollándusokonn és Hider-Ali-Kán népénn vett győzedelmek felől már egy-néhányszor említettünk, azok, az ottan vítézkedő Ánglus Vezéreknek közelebb hírré tétetett tudósításaik által mind meg-erősíttettek. Az Hollándusokat *Koromandel* tenger-mellyékéről egésszen el-űzték, *Negapatnam*, *Osztenburg*, *Trinquemale* nevű váraikat el-vették; mindenikbenn számos Európai és Ásiai hadi seregeket foglyokká tettek, és azokkal a kis Fejedelmekkel, a kiket Hider-Ali-Kán ellenek fel-ingerlett volt, a fegyvert le-tétették, s ez által magát Hider-Ali-Kánt arra kényerí-

szerítették, hogy arról a vidékről beljebb takarodott. — *Negapatnam* várának meg-vétele még a múlt őszszel Sz. András havának 12dik napjánn történt. Innen 8000 katonák vitettek fogságra, kik között 500 Európaiak valának. Ágyú, golyóbis, puska-por és egyéb hadi szer felesen jutott az Ánglusoknak.

A más két várok pedig, úgy-mint *Osztenburg* és *Trinquemale*, ez esztendőbenn Bóldog-Aszszony havának 16dik napjánn kerültek az Ánglusoknak kezekbe. Ezek *Ceylon* szigetnek leg-nevezetesebb, sőt egyedűl való erősségei, mellyekből könnyű lészen, az egész szigetet meg-hódoltatni. Az őrizö katonaságonn kívűl, itt-is feles hadi eszköz, és két portékás hajó, mellyet közel 4 Milliom Forintárára betsűlnek, sok apró hajótskákkal egyetembe, az Ánglusoknak nyereséges ragadományjává léve. — Ezt nagyon fogják az Hollándusok fájlalni; mivel minden Nap-keleti Indiabéli szigeteik közül *Ceylon* leg-nevezetesebb, főképpen a fa-héjjal való kereskedésre és a drága gyöngy-halászatra nézve. — A' mellett mivel az Ánglus hajó-sereg ott már jóval számosabb a Francziákénál, majd több afféle győzedelmekről való hírek fognak következni.

Egyébünnen nints, mit jelentenünk az háborús nemzeteknek további tselekedeteik felöl, ki-vévén azt az egygyet, melly még nem szinte bizonyos: hogy *Elliot* Generális *Gibraltár* várából a Spanyolokra ki-tsapván, 800-t közűlök fogva el-vitt, vagy ezerig valót, kit meg-ölt, kit meg-sebesített, és a vár ellen tett készűleteket el-rontotta. — Jóval meg-szaporodott tehát most az Ánglusoknál fogságbann lévő Francziáknak, Spanyoloknak, Hollándusoknak és Ámérikaiaknak számok, melly már ezen újjabb történetek előtt 12 ezerre mégyen vala.

Valamelly különös és soha nem vélt háborúnak kezd viszont híre támadni, mellyet alig tudom, a hívságos

ságos hírek közé kellessék-e, avagy a hihető dolgok közé számlálni. Az Hollándusok, úgy mond, a Velentzésekkel, valamelly igazságtalanságért, mellyet ezek amazoknak némelly alattok-valókonn el-követtek, és gyakor kérésekre-is róla tenni nem akartak, őszve-veszetenek; a Hollándusok az ő Követeket Velentzéről haza hívták, és már erőszakoson igyekeznek magoknak elégtételt szerezni; mire nézve a Velentzések-is nagy sietséggel hadakat gyűjtenek, és a tengerenn hajókat fegyverkeztetnek. — Ha vagyon benne valami, méltó lészen meg-nézni, miként fog e két Szabad Közönségnek pere el-igazodni.

Geneva városának fel-zendűlt lakosai kezdik már tselekedeteket meg-bánni, minek-utánna észre vették, hogy nem tsak az ő vélek közös Helvétziai tartományok, hanem a szomszéd Franczia és Szardíniai Királyok-is, ellenek hadakat küldenek, mellyek szinte a város körül táboroznak. Naponként felesen költözködnek-ki a városból. A zenebonának kezdői pedig már a szomszéd Hatalmasságokkal alkunni kívánnak. De ezek nem akarják őket meg-hallgatni; mivel olly szándékkal vannak, hogy gyökerestől ki-irtsák a zenebonáskodásnak konkolyát. A város elei mind-azonáltal, a kik a zendűlésnek kezdetekor tömlötzre vettettek, zálogúl most-is fogva tartatnak. Sokan a fel-zendűltek közül magok sürgetik immár, hogy ezek el-botsáttassanak, és az elöbbi rend-tartás helyre állíttassék. A mint látszik, végtére magok önként meg-adván magokat, kegyelemért fognak esedezni.

2. *Elegyes tudósítások.*

A Császár és Király Ő Felsége, óhajtott ép egészségbenn lévén, ezen most folyó hónapnak első napjától fogva ismét Laxenburg nyaraló várábann mulatozik, s ottan-ottan az Ő Felségéhez ki-járó Méltóságokkal

egygyütt, gém-madaráſzattal gyönyörködteti magát. Maximilián Fő-Hertzeg e hónapnak 3dikánn Bétsbe jő vala, de harmad napra ismét oda viſzſza méne.

A Cs. K. Vad-kertek Óſtriábann nagyobbára mind ki-árendáltatnak.

Még Szent-György havának 12dik napjánn történt, hogy az előbbi Trieſzti Gubernátor, Zinzendorf Károly Gróf Ur ő Excellentziája, Bétsbenn az Udvari Számtartó Kamara (*Hofrechenkammer*) Présesének fel-eskettetett.

A Királyi Magyar Udvari Kancelláriánn az eddig vólt Koncipiſták mellé még hatot méltóztatott Ő Felſége rendelni.

Béts városa naponként gyarapodik, haſznára és ſzépſégére intézett bőlts rend-tartásokkal. Nevezetes ím e három, melly eránt moſt közelebb parantsolatok adattak: 1). Minden házi gazdáknak el-kerülhetetlen büntetésnek fenyegetése alatt meg-vagyon hagyva, hogy nyári időbenn a ſok pornak el-távoztatása kedvéért, napjábann kétſzer, úgy-mint reggel 7 és 8 óra között, s dél utánn 3 és 4 óra között, házaik előtt az útſza közepéig a földet meg-öntözzék; melly tartozás alól ſem az Udvari épületek, ſem Uraſág házai, ſem Klaſtromok nintsenek ki-véve; 2.) Azon Meſter-embereknek, a kik kén-esővel, ónnal s más afféle ember egéſſégének ártalmas bányáſznákkal munkálkodnak, ne légyen többé meg-engedve, hogy az útſzánn ſzénnel tüzelljenek, s afféle ártalmas gőzzel kárt tegyenek, hanem különös helyek rendeltesſenek nékiek az házi gazdáktól, a hol az ő tőlök meg-veſztegettetett levegő-ég el-oſzolhaſſon; 3.) Minden Orvos Doktor tartozik az ő tőle orvosoltatott beteg házánál, ha meg-haland, azon hóltnak nyavalyájáról való írást avagy tzédulát hagyni, mellyet oſztán a hóltnak

nak gond-viſelői annak, a ki a hóltakat ſzokta visgálni, kezéhez adjanak.

A mint a Trieſzti levelek hírlelik, tehát a Római Pápa Ő Szentſége az el-múlt hónapnak 19dikénn, valamelly Kurérnak Rómából való érkezésére, véletlenül el-ment Velentzéről. Szinte az nap kell vala a tenger el-jegyeztetésének véghez mennie.

A Nordi Gróf és Gróf Aſzſzony nevezete alatt útazó Oroſz Nagy-Fejedelemſégek, az el-múlt hónapnak 17dikénn érkeztek Párisba. Akkor elſőbenn az Oroſz Csáſzári Követhez ſzállottak. A Királyi Udvar azonba különösön meg-ékesíttette azon ſzobákat, mellyeket az úgy nevezett *Trianon*bann ő Cs. Fejedelemſégek ſzámára rendelt vala. Az ő vélek útazó Udvari nép, a Király költſégénn tartatik. Más nap, úgy-mint 18dikánn, *Verſzalj* (*Verſailles*)-ba, a Királynak lakó-helyébe mentenek.

A háborúnak terméſzet ſzerént való következése, a ſzűkſég és ſzegényſég, már tapaſztalhatóképpen nyomorgatja mind Ángliát mind Franczia orſzágot. Innét vagyon, hogy Párisbann mind úntalan holmi nevetſéges találmányokat koholnak. A többi között egygy valaki a minap azt fogadta, hogy olly hajót kéſzít, mellyenn maga a levegő-égbenn nagy meſzſzire el-fog repülni.

R.

Mint-hogy a Fölſéges Királyi Udvari Magyar Kamara kegyes rendelése ſzerént ezen Nemes, Szabad, s-Királyi Győr Városának mindennémű Beneficiumai kótya-vetyeképpen Árendában fognak adattatni, azért mindeneknek tudtára adatik: hogy e moſt folyó 1782dik eſztendőben esendő Auguſtus holnapnak első, és utánna következő napjai Licitationalis Terminusul rendeltetnek, és ezen alább irtt Beneficiumok többet igérőnek 6 egymás után következendő eſztendőkre Árendában adattatnak: annak ideje pedig e' moſt folyó eſztendőben jövő November holnapnak első napjánn fog kezdődni.

1.) Az úti vámokból való jövedelmek ki-rendelt Vectigál ſzerént (úgy mindazonáltal: hogy az Árendás azo-

azokat, és rajta lévő hídakat mindenkor reparálni, és jó ſtatusban conſerválni tartozik) leg-első hirdetéſſel à fl. 4815

2.) Ezen Város határán lévő két Téglavető kemenczék olly kötés alatt; hogy az Árendás a ki-égetett téglának előbbi ki-tett árát ſemmiképpen föllyebb ne veheſſe, és hogy azokban lévő épületeket jó állapotban megtartsa. in fl. 1400.

3.) Az két orſzágos, és minden héti vásároknak haſzon-vételei, az házonként járóktúl bé-veendő Hauzérozó pénzel edgyütt; haſonlóképpen mind az öt orſzágos vásárkor járandó fübér, 's-úgy az vásáros fa sátoroknak, és ló akloknak jövedelmi-is öſzveséggel in fl. 3138.

4.) Mindenféle épűlethez ſzük éges fövénybűl, homokbúl, fazokas-földbűl, és agyagbúl a Nemes Városhatárán ki-mutatandó helyeken bé-venni ſzokott jövedelmek in fl. 80.

5.) Mind ezeken kívűl egynéhány még nem exárendáltatott város Rétei, ugy nem külömben az Város ſzántó földgyei, 's-pedig minden két mérő alá való hóld à fl. 2.

Végtére: Az Fehérvári Kapu előtt lévő, de immár caſsáltatott Város Sör-háza-is minden hozzá tartozandó bé-kerétett épületekkel, és fundusokkal edgyütt (ki-vévén mindazonáltal a sör, és pálinka főzéſt) akár egéſzlen, akár pedig réſzenként mindenkoron, a midőn a vévőnek tettzik, licitatio-képpen örökőſſen el-adó léſzen.

Kihez képeſt, a kiknek ezen fönt jelentett Árendáláſokhoz, avagy az előbbenyi sör háznak, és hozzá tartozandó fundusainak meg-vételéhez kedve léſzen, a föllyebb meg irtt napokon, sőtt az emlétett Sör-ház, 's-ahoz tartozandó fundusok eránt akár melly napon a Nemes Város Tanáts házánal magokat jelenteni méltóztaſſanak.

Adatott ezen Nemes, Szabad, 's-Királyi Győr Városa Tanátsátúl Die 22 Maji Anno 1782.

(L.S.) *N. N. Város Birája 's Tanátsa ibidem.*

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-Iván havának 12dik napjánn

Szerdánn kőlt

45dik LEVELE.

1. *Tudománybéli dolgok.*

Későbben-is meg-érdemli, ha előbb nem lehetett, hogy emlékezetet tégyünk felőle, ím e következendő munka, melly az el-múlt eſztendő végénn itt Pozsonbann jöve világra: *A' Mennykőnek mivóltáról, s eltávoztatáſáról való bőltſelkedés mellyet Deák nyelven írt, és moſt feles másolásokkal megjobbított Makó Pál, magyarázta pedig Révai Miklós.* — A villámnak terméſzeti, és el-háríttatásának módja, azok közűl az új találmányok közűl való, mellyekkel ez a moſt forgó eſztendő-ſzáz, nevezetesen pedig az moſtan élő nemzetség, az előbbeniek felett méltán dítsekedik. Anynyival inkább méltó arra, hogy minden értelmes ember, a ki a terméſzetnek ezen leg-ditsőſégesebb munkájánn nem tsak bámúlni, hanem arról vóltaképpen gondolkodni-is akar, annak rendi ſzerént értekezzék, mit tanítanak felőle a mi időnkbéli terméſzetvisgáló Túdósok. Külömben nem félnének s nem rettegnének olly igen az emberek, midőn menyny-dörgést hallanak és villámlást látnak, ha ideje-koránn, minekelőtte az a helytelen félelem terméſzetté vált vólna ben-

nek, meg-tanúlták vólna, mitől légyen a menyny-dörgés, és a villám, vagy-is menyny-kő, a mint nálunk helytelenül nevezni szokták. Nem-is rohannának ollyankor vaktábann önnön magok veszedelmekbe, ha valamenynyire közönségesebben tudva vólnának, úgy, hogy a könyveket nem olvasó köz népnek-is avagy-csak hallásból értésére lennének, a Túdósoknak arról való oktatásaik, hogy minémű szerekre szokott a villám leg-inkább le-szállani. Ide tartoznak némelly fák, mellyek alatt minden esztendőbenn sokan a keresett óltalom helyett életek végére találnak. Mind ezek felett midőn egygy valamelly találmánynak gyakorta való dítséretét olvasják avagy hallják, hogy az által a villám az épületekről, a hová tetszik, el-háríttatik; avagy nem illő dolog-è annak végére menni, hogy ítéletet tehessünk felőle, s ha úgy vagyon, meg-kívántathatóképpen hasznunkra fordíthasuk?

Igy lévén tehát a dolog, valaminémű nehéz, szintén ollyan hasznos munkát vitt véghez T. Révai Uram. hogy nemzetünk betsületére termett Makó Pál Apát-Úrnak elől-említett jeles írását Magyarra fordította. Ezen írásnak jeles-vólta csak abból-is meg-tetszik, hogy világra jövetele utánn Olasz országbann újra kinyomtattatott, nem csak, hanem egygy mostani híres Bétsi Túdóstól, Retzer József Uramtol, Németre-is fordíttatott, s azon nyelvenn minek-előtte esztendeje telnék, másod ízbenn újolag ki-botsáttatott. Ez szerént mivel az eredeti munka már eléggé esméretes a tanúlt világ előtt, csak a fordításról fogok egygy két szót szóllani. Ha az igazításokat és tóldásokat nézzük, mellyekkel ez magának a Szerzőnek kezéből sok helyekenn meg-bővíttetett, nem csak a Német fordításnál, hanem a Deák eredeti munkánal-is előbb-valónak kell azt mondanunk. Ellenbe ha az Olvasók a sok újdon-új

és

és szokatlan szóllásokat látják, lehet, hogy első tekéntettel el-ijednek tőle. De ki tehet róla? Avagy lehet-è új dolgokról, mellyekről ennek-előtte Magyarúl még nem szóllottanak, régi mód szerént írni avagy szóllani? Nints itt egyéb hátra, hanem hogy vagy idegen nyelvekből költsönözött szókkal elegyítsük, vagy pedig a dolognak mi-vóltához alkalmaztatott új szóllásokkal bővítsük nyelvünket. Az első anynyibann jobban tetszik némellyeknek, hogy azok, a kiknél a dolog valamenynyire esméretes, könnyebben el-értik. De egyebek, kivált azok, a kik más nyelveket tellyességgel nem tudnak, nem hogy világosodnának az ollyan elegyíttetett beszéd által, sőt inkább észek nélkül való szóllásra szoktattatnak. Illyen p. o. ez a szó: *Electricitas* — ezenn még a Deákos ember-is, a ki Görögül nem tud, alíg érthet valamit, ha csak előbb vóltaképpen meg-nem magyarázzák nékie; holott ha valamelly, ámbár új-forma Magyar szót tészek helyébe, melly néminémű tulajdonságát meg-fejti, p. o. *Gyántázat* vagy *Gyántás erő* s t. a' f. a leg-tudatlanabb ember-is fog valamit felőle gondolkozni, hamarább-is meg-fogja s meg-tartja elméjébenn, a' mellett másoknak alkalmatosság adódik annál helyesebb szónak fel-találására.

Ez egygy úttal a Magyar Hír-mondónak magamenttségére légyen mondva. Egyéb-aránt nem hiszem, hogy némelly új-forma szók nagy akadályt szereznének az Olvasónak, ha a beszédnek egyéb folyamatja Magyaros és könnyen érthető. — Végezetre, ezen elől említett könyv felől az-is jegyzésre méltó, hogy a villámnak sokféle erejéről való számos példáknak elő-beszélései alkalmasént múlatságossá-is tészik annak olvasását.

2. *Hazánkbéli történetek.*

A Zsegnyei Püspök, Slávnitzai Kaballini János Ur, s közelebb múlt hónapnak 25dik napjánn meg-hólt.

Minthogy a Bosnyai Káptalan közelebb két Kanonokſággal öregbedett, Monaldi Ferencz Deákvári Fő-Pap és Brocskó Mátyás Urak abbéli méltóſágra emeltettek.

Frankl János Ur, eddíglen Szombathelyi Kanonok, nem régen Győri Káptalanbéli Kanonoknak tétetett.

Pozsonbann tegnapi naponn F. T. Páter Kósa Eugénius, Sz. Ferencz Szerzetének két ízbenn vólt Provinciálisſa, második Profesſióját tette. Melly alkalmatosſággal némelly Deák ſzabású Magyar Versek jöttek világra.

Vas-Vármegyéből, nevezetesen Tótſág Vídékéről érkezett levelekkel hírűl jött, hogy a télenn vólt kemény hideg ott-is nagy károkat tett a ſzőlőkbenn, kivált a köves helyekenn; mert mennél kövesſebb a föld, annál nagyobb fogyatkozását látni a ſzőlő-veſzſzőknek. A mi még a téli hideg miatt épen maradott, azt-is egéſzſzen meg-vette a dér Pünkösd havának elſő s második napjánn. Tsak a töviről lehet hát valamitskét várni. Melly, igen vékony reménységgel bíztatja a ſzőlős gazdákat. A gyümölts-fáknak mindazáltal ſem a téli ſem a tarvaſzi hideg nem ártott. De im ezeket viſzont a ſok hernyó és tsere-bogár eméſzti, úgy anynyira, hogy kevés napok alatt virágjaiktól és leveleiktől többire mind meg-foſztotta; a ſzőlő termését nem bántotta. Az őſzi és tavaſzi Vetések ottan, valamint ſzinte egyébütt, bő aratást ígérnek.

Sopron tájékánn mind azon károk felett, mellyeket a ſzőlős gazdák a téli és tavaſzi hidegek miatt ſzenvedtenek, moſt viſzont a bogaraktól tartanak, hogy azt-is meg-ne eméſzſzék

ſzék, a mi meg-maradhatott. Gyümöltsöt igen keveset reménylenek.

Verőtze-Vármegyébenn még közelebb múlt Pünkösd havábann-is, 4 ezernél több ember mind-úntalan a ſáskatojásoknak ki-ásásában és el-veſztésébenn foglalatoskodott.

Sáros-Vármegyébenn, főképpen Bartfa városa földénn azon múlt hónapnak 13dikánn nagy jég-eső esett, melly néhol 6 napok múlva ſem olvad vala-el. Melly miatt a Vetések ſzörnyen el-pusztúltanak. Szárpataka nevü falubann pedig emberek-is felesen hóltak vizbe.

Minthogy Ő Felſége a Királyi Udvari Magyar Kamarának fő-igazgatását, addíg-is, míg az, a Királyi Magyar Hely-tartó Tanátstsal egéſzſzen egygyűvé fog köttetni, az Orſzág Bírájára, Galántai Gróf Fekete György Urra ő Excellentziájára bizta: tehát tegnap előtt azon F. Kamara Tiſztſégeinek főbb Tagjai ő Excellentziájának önnön házánál tiſzteletet tettenek; tegnap pedig, midőn ő Excellentziája leg-előſzör abbéli Présesi hívataljának követésére a Kamara házához ment vólna, a kapunál Kereſztſzegi Gróf Csáki József és Báró Orczi Lázló Urak ő Nagyſágok díſzesen fogadták, és a tanátsló házbann lett bé-köſzönésekor, Vázsonyköi Gróf Zicsi Ferencz Ur ő Excellentziája, úgy-mint a jelen lévő Tanáts Uraknak leg-idősbike, meg-köſzöntötte.

3. *Külſő orſzági túdósítások.*

A Csáſzárt és Királyt Ő Felſégét közelebb múlt Szombatonn eſtvére Laxenburgból Bétsbe viſzſza-várják vala.

Az hideg és hév időnek ſzüntelen való viſzontagſágai felette ſok munkát adnak az Orvosoknak. Mert az onnét következett nyavalya, mellyet-is módi-nyavalyának vagy (leg-első eredetéhez képeſt) Oroſz hurutnak neveznek, úgy-anynyira el-hatalmazott, hogy a

Bétsi lakosoknak ſzinte harmad réſze abbann ſínlödik. Múlt Szombatonn a mese-játéknak el-kelletett múlnia, mivel a játékosok tsak-nem mindnyájan le-betegedtek. —

— Cseh orſzágbann a mezei munka a' miatt nagy hátra-maradást ſzenvedett. Ez okra nézve a Prágai Orvosi Rendnek meg-parantsoltatott, hogy annak okait, következéseit, és orvoslásának módját ki-nyílatkoztaſſa. Mellyet-is az meg-tselekedvén, illy ítéletet teve: 1.) Noha ez a nyavalya önnön magábann ſem nem ragadós, ſem nem halálos; mindazonáltal hamar halált okozhat, ha vagy azonn kívül más nyavalyákbann ſínlö embereket ér, vagy hevítö ſzerekkel avagy ér-vágáſſal orvoſoltatik; 2). Egyébképpen nem lehet s nem-is kell elejét venni, hanem hogy mértékletesen éljen, s az híves idöhöz képest meleg köntöst viseljen az ember. Mert tsak onnan ſzármazott az hihetőképpen, hogy meg-nem gondolván az idönek mi-vóltát, felette hamar nyári köntösbe öltöztek az emberek; 3.) A kinn a nyavalya már rajta vagyon, azzal a nyavalyának kisſebb, közép-ſzerű vagy nagyobb mértéke ſzerént, három-féleképpen kell bánni. A ki náthánál, rekedtſégnél, köhögésnél, valami kis badgyadtſágnál és fö-fájásnál egyéb nehézſéget nem érez, annak elégſéges, némelly izzaſztó italokat, Herba-Tét, bövön inni, és meg-hidegedéstöl örízkedni. A kik ellenbe nagyon el-bádgyadtak, változva nagy fázékonyſágot és hévſéget, s fö-fájást ſzenvednek, nagy ſzomjúſágot, nehéz lélekzet-vételt, ſzorongatást, nem-ehetést éreznek, azoknak elöbb gyenge gyomor-tiſztító orvoſsággal, az-utánn az imént emlétett izzaſztó italokkal kell élniek. Végezetre a hol azon fájdalmak nagyobb mértékbenn vagynak és ſzegezéſſel avagy ſzúró nyak-fájáſſal egygyütt járnak, ott, ha az orvos javallandja, egyſzer, kétſzer eret kell vágni; a mi annak

nak utánna hátra marad, azt annak mértékéhez képest, vagy az elſö vagy a másod rendbéli eſzközökkel kell el-oſzlatni.

Mivel némelly Váltó Jó-akaróinknak ſzokások, hogy egygy úttal nem tsak a közelebb való, hanem az az-utánn következendö fél-eſztendöre-is elöre letéſzik a Magyar Hírmondóért járó fizetést: arra nézve minden meg-eshető galyibáknak elejét akarván venni, ſzükſégesnek ítélte az Iró, a ki a Magyar Hírmondót kezdette s mind ekkoráig folytatta és még ez eſztendö végéig folytatni fogja, hogy a jövö 1783dik eſztendöre való Ujſág váltó pénzeknek fel-vételét magáról idejekoránn el-hárítſa. Minek-okáért kéri a Magyar Ujſágolvasókat, hogy azon jövö 1783dik eſztendöbenn kelendö Ujſágokért pénzt ſemmi útonn módonn ö hozzája ne útasítſanak, ſöt egygy-általjábann még moſt ne-is küldjenek; hanem annak idejében, a mikor kívántatni fog, úgy-mint ez eſztendönek utólſó hónapjábann, akkor tejendö jelentés ſzerént, az utól meg-nevezett Könyv-nyomtatóhoz, avagy a Cs. K. Pozsoni Fel Poſta-Tiſztſéghez igazítſák. Mert ezen Iró, mint-hogy azokat nem irándja, ſenkinek nem fog róla ſzámot adni. Ugyan azon okból, az levelek küldésébenn eddig megesett vagy ez-utánn meg-esendö fogyatkozásokat tanátsosb léſzen még ez eſztendöbenn meg-jelenteni, hogy helyre hozattathaſſanak, mint-ſem jövendöre halaſztani, s más valakit más ember dolgával fárasztani. R.

Mint-hogy a Fölſéges Királyi Udvari Magyar Kamara kegyes rendelése ſzerént ezen Nemes, Szabad, s-Királyi Györ Városának mindennémü Beneficiumai kótya-vetyeképpen Árendában fognak adattatni, azért mindeneknek tudtára adatik: hogy e moſt folyó 1782dik eſztendöben esendö Auguſtus holnapnak elsö, és utánna következö napjai Licitationalis Terminusul rendeltetnek, és ezen alább irtt Beneficiumok többet igérönek 6 egymás után következendö eſztendökre Árendában adattatnak: annak ideje pedig e' moſt folyó eſztendöben jövö November holnapnak elsö napjánn fog kezdödni.

1.) Az úti vámokból való jövedelmek ki-rendelt Vectigál ſzerént (úgy mindazonáltal: hogy az Árendás

azo-

azokat, és rajta lévő hídakat mindenkor reparálni, és jó ſtatusban conſerválni tartozik) leg-első hirdetéſſel á fl. 4815

2.) Ezen Város határán lévő két Téglavető kemenczék olly kötés alatt; hogy az Árendás a ki-égetett téglának előbbi ki-tett árát ſemmiképpen föllyebb ne vehesſe, és hogy azokban lévő épületeket jó állapotban megtartsa. in fl. 1400.

3.) Az két orſzágos, és minden héti vásároknak haſzon-vételei, az házonként járóktúl bé-veendő Hauzérozó pénzel edgyütt; haſonlóképpen mind az öt orſzágos vásárkor járandó fűbér, 's-úgy az vásáros fa sátoroknak, és ló akloknak jövedelmi-is öſzveséggel in fl. 3138.

4.) Mindenféle épűlethez ſzükséges fövénybűl, homokbúl, fazokas-földbűl, és agyagbúl a Nemes Városhatárán ki-mutatandó helyeken bé-venni ſzokott jövedelmek in fl. 80.

5.) Mind ezeken kívűl egynéhány még nem exárendáltatott város Rétei, ugy nem külömben az Város ſzántó földgyei, 's-pedig minden két mérő alá való hóld á fl. 2.

Végtére: Az Fehérvári Kapu előtt lévő, de immár caſsáltatott Város Sör-háza-is minden hozzá tartozandó bé-kerétett épületekkel, és funduſokkal edgyütt (ki-vévén mindazonáltal a sör, és pálinka főzéſt) akár egéſzlen, akár pedig réſzenként mindenkoron, a midőn a vévőnek tettzik, licitatio-képpen örökőſſen el-adó léſzen.

Kihez képeſt, a kiknek ezen fönt jelentett Árendálásokhoz, avagy az előbbenyi sör háznak, és hozzá tartozandó funduſſainak meg-vételéhez kedve léſzen, a föllyebb meg irtt napokon, sőtt az emlétett Sör-ház, s-ahoz tartozandó funduſok eránt akár melly napon a Nemes Város Tanáts házánal magokat jelenteni méltóztaſſanak.

Adatott ezen Nemes, Szabad, 's-Királyi Győr Városa Tanátsátúl Die 22 Maji Anno 1782.

(L.S.) *N. N. Város Birája 's Tanátsa ibidem.*

P o 's o n b a n n

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Császári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-Iván havának 15dik napjánn

Szombatonn költ

46dik LEVELE.

1. F. *Királyunk örökös birodalmábann történt dolgok.*

Ma egygy hete, úgy-mint e hónapnak 8dikánn Ő Felſége Laxenburgból Bétsbe jövén, más naponn a nagy Udvari Kápolnábann közönſégesképpen tartatott Iſteni ſzolgálatonn jelen vala. Mellynek vége lévén, a Fő Méltóſágok udvarlást tevének, délbenn pedig a Sziget-kertbenn Ő Felſégével ebédlének. — Hétfönn az Olmutzi Érſek s Római Sz. Birodalombéli Fejedelem és Hertzeg, Kollorédó Antal Gróf Ur, a Cseh Koronától függő Fejedelemſég s ahhoz tartozó ſzabadſágok eránt, régi ſzokás ſzerént maga ſzemélyébenn, Ő Felſégétől, mint Cseh orſzágnak uralkodó Királyjától, a Királyi Szék előtt *inveſtitúrát* veve. — Eſtve felé ismét Laxenburgba ment Ő Felſége.

Béts fő városának ékeſſégére mind újjabb újjabb rendelések tétetnek. Most közelebb a Veres Toronynál a gyalog járóknak kedvekért új ajtó töretett a báſtyánn által, a ſzekereknek való kapu pedig, ſzélesſebbre tsináltatott, hogy a ki s be járóknak ne kellesſék egymásra várakozniok.

A Játék-nézö ház mind ez ideig zárva tartatott, mivel a Játékosoknak nagyobb része még a mostan uralkodó nyavalyábann sinlödik vala.

Múlt Keddenn nagy menyny-dörgés közbenn, melly Pozson városát-is érte, Bétsbenn estvéli 7ed fél órakor három ízbenn egy-más utánn a villám Sz. István Templomának tornyába bé-ütött; de semmit meg-nem gyújtott, hanem az ör-állók közül egynek a homlokát meg-sértette s bal kezének két újja hegyét el-szakasztotta.

Ugyan azonn, úgy-mint e hónapnak 11dik napjánn történt, hogy *Willeszhóven* Kereskedö társasága azon hajót, mellyröl nem régen emlékezetet tevénk, a Fekete tengerre vejendö útjábann a Dunánn Bétsböl meg-indíttatta. Vezéréül, maga Ö Felsége Lauterer Hajós-Kapitány Urat rendelte. Rakodványja, ezer mázsa, külömbkülömbféle gyapjú, selyem, gyólts, üveg, réz, vas, ón s egyéb mívekböl áll. Magyar országonn még egygy más hajó, borokkal s egyéb-féle Magyar országi termésekkel fog meg-rakodni, mellyek-is a Dráva és Száva vizeinn szállíttatnak-le a Dunára. Ezen portékákra való gond-viselés addig, mig a hajók rendelt helyekre érkezendenek, két, ugyan a meg-nevezett kereskedö Társaság szolgálatjábann lévö Személyekre vagyon bízva. Ottan ostánn maga *Willeszhóven* Ur, ki-is Konstántzinápolyból oda mégyen, által-vévén, el-fogja adni. Az útasok között 4 Urfiak vagynak, a kik a Nap-keleti nyelveknek tanulása végett fenn-álló Bétsi Akadémiánn taníttattak, s most a Konstántzinápolyi Udvarnál lévö Cs. K Követséghez küldetnek.

* Ezen újonnan kezdendö (vajha mindenkoron gyarapodandó!) kereskedés neme felöl a ki bövebben akar értekezni, elégséges tudósodást vehet abból a könyvetskéböl, melly annak alkalmatosságával Bétsbenn világra botsát-

botsáttatott, következendö titulus alatt: *Gröfse der Handlung unter Joseph dem II, nebst meinen Gedanken von der neuen Handlung auf dem schwarzen Meer, von Hrn. Schweighofer.* — Ez úttal egygy más írást-is méltó elö-hoznom, mellybenn a hazánkbéli kereskedésnek eddig az ideig minden felöl el-állott és el-rekesztve vólt útjai szabadon s nyilvánságoson fel-fedeztetnek. Még a múlt esztendönek utólja felé jött világra, s illy titulusa vagyon: *Patriotisch gemeinter Vorschlag, wie dem gehemmten Ausfuhrhandel aus den Hungarischen und Deutschen Provinzen des Hauses Oesterreich aufzuhelfen sey.* — Ezeket s több ide tartozó, majd száma nélkül való dolgokat gondolóra vévén, méltán el-mondhatjuk ama Magyar Poétával, kinek (*Második József elsö esztendei tükörefel-nevezetü*) Verseit ez esztendö elejénn darabonként némelly Leveleimbenn meg-írtam, de sok nevezetes dolgoknak közbe-esése miatt egészen végezetéig meg-nem írhattam:

„ Még csak hajnallik; már-is Birodalma virágzik:
Két nyár még nem telt; már-is az égig emelt.
Mesterség, Tudomány, keresési kivánta Találmány
A' fö́bb póltzra siet; hogy Sasi szárnya vezet.
Már ki-nyilásokban vagynak minden szakaszokban
A dolgok. mint lész, lész ha nyilása egész? "

Német-Ujvári Gróf Battyáni Tódor Ur ö Excellentziája Vitorlás hajója, melly mind ekkoráig Pozsonnál tartózkodott, múlt Szerdánn innen Bétsbe fel-indíttatott.

Hideg-kút nevü falunak Pilis-Vármegyébenn, fele a Királyi Fiskusra szállott; azért magát jelentendö érdemes Hazafinak el-fog adattatni.

Pozsonbann a múlt hetekbenn dob-szóval ki-hírdettetett és a Város kapuira fel-függesztetett F. Királyi Parantsolat szerént, a Vallás dolgáról való gyülölséges vetekedések, Tsap-Székekenn s egyéb köz helyekenn

podig egygy-általjábbann mindennémű Vallást illető beſzélgetések, másoknak el-tsábíttatásokra intézett hitegetések, anynyival inkább az uralkodó Vallást valamelly kisſebbſéggel illető tselekedetek, Képeknek, Feſzületeknek s más afféle ſzentelt dolgoknak bántása, kemény büntetésnek fenyegetése mellett újonnan meg-vagynak tíltatva. — Ide illenek az előbb emlétett Vers-ſzerzőnek ím ezen rend versei:

„ Ugy tetſzik, látom Saturnus-időre jutásom,
Eſztendőnk arany ez; még noha tsak ſzemetez,
Ugy tetſzik, néped' köz irigyſégét le-tsepülted:
Ugy tetſzik, Szeretet köz kebelébe be-vett,
Egy ſzív, úgy tetſzik, minden népedbe melegſzik;
Versengése nagyon ſzám-ki-vetésbe vagyon. "

Ennek a hónapnak 10dik napjánn Gróf Thürheim Lajos Ur, a Cs. és Ap. K. Felſégnek vólt valóſágos Komornyíkja, Feld-Marsall Generális, egygy Német Gyalog Regimentnek Fő-Kapitányja, a Cs. K. Darabantoknak és Gyalog Gárdának Kapitányja, s a t. Bétsbenn életének 73dik eſztendejében e világból ki-ſzóllíttatott.

A Modenai Hertzegné, a ki egygy ideíg Mantovábann múlatott, a közelebb múlt hónapnak 24dikénn maga Székes fő városába viſzſza-tér vala. Az utánn váló 26dik naponn ismét a Pármai Hertzeg érkezék Mantovába, más nap Kremónába menvén, az ottan lévő Vítéz ſereg hadi gyakorlásainak nézésére. Ferdinánd Fő-Hertzeg pedig ugyan azonn a naponn Miláno fő városába indúlt, a hol maga Hites Társát ő Királyi Hertzegſégét viselős állapatjábann kívánatos egéſſégbenn találta.

Moſt nem régibenn olly haſznos ferdő találtatott a Szatmár-Németi erdő határánn, melly ſok el-erőtelenedett tagúaknak, köſzvényeseknek, far-zsábásoknak s a t. tapaſztalhatóképpen haſználni ſzokott; a vizéből

ből pedig, ſokat ártalom nélkül még éh gyomorra-is ihatik az ember.

Egygy egéſz falu ſzeme-láttára világos nappal történt ſzörnyű tolvajſág: — Moſt folyó Sz. Iván havának 7dik napjánn egygy Mátéfalvai, vagy-is Mateóczi, XVI Városbéli Lakos, Lányi János Uram, a Hegy-aljára, borokat vásárlani, ſzandékozván, lakó-helyétől vagy 5 óra járó földnyire Gömör Vármegyébenn lévő *Vernár* nevű falubann az Uraſág (Kohári Gróf) Vámoſa házánál éjtſzakára bé-ſzáll vala. Azonbann déljeſti 8 óra felé, a Dopſai út felől, gyakor puska-lövés között 8 tolvajok a faluhoz közelgetnek, s a falunak alſó végénn lévő kortsomába bé-mennek, a hol-is pályinkát töltetvén magoknak, vagy egygy óráig múlatnak. Mind-egygyikének furkós botja és tsákányja, hatának pedig azonn kívül puskája-is vala. A falubann tsak-nem minden háznál rebesgetik, hogy tolvajok jöttenek; kiknek már annak-előtte azonn a tájonn híre kezdett futamodni. De ſenki ſem mozdúl helyéből, hogy meg-fogattatások eránt valamelly rendelés tétetett vólna: hanem 10 azon falubéli Paraſzt, (újſág-látás kedvéért-e, vagy egyéb okra nézve) a Tsap-ſzékenn vélek egygyütt múlatozik. Megjegyzésre való dolog pedig, hogy a meg-nevezett Kereskedőnek nagy esmeretſége vagyon annak a falunak lakosaival; mivel gyakorta jártatja őket fuvarbann. 8 óra tájbann ki-mennek az emlétett tolvajok a faluból, de kevés ſzem-pillantás múlva ismét viſzſza térnek, s egyenesen a Vámos házának (melly-is ſzinte a falu közepette vagyon) ablakjai alá rohannak. A Vámos, az hozzá ſzállott Utas emberrel egygyütt, ſzinte akkor Piſtolyok töltésébenn foglalatoskodik vala, minek-utánna a tolvajoknak érkezését meg-hallotta vólna. Látván a tolvajokat, izibe bé-zárja a ſzoba ajtaját. De emezek egygy felől az ajtót kezdik bé-vagdalni, más felől az abla-

ablakoknak vas roſtélyozatját emelgetik, ſzaggatják. Lő ugyan az útas Kereskedő egyſzer az ablakokat rontókra; de a Piſtolya nem ſül-el. Illy környül-állásokbann látván a házbann lévők, hogy magok elégtelenek vólnának magok védelmezésére, és hogy nagy kiáltásokra-is ſem a ſzomſzédok, ſem mások nem jönek ſegétſégekre; kéntelenſégből meg-adják magokat, az ajtót meg-nyitják és a tolvajokat be-botsátják. Ezeknek elől-járójok leg-ottan a Kereskedőt hajánál fogva egy-néhányſzor a földhöz ſújtja s meg fel-emeli: az-utánn kezeit kötelekkel hátra kötözvén, a Vámoſnál-is haſonlóképpen tselekedvén, mind egygyiket a földre fektetik, fejét, kezét, mellyjét ſzörnyen tsapdoſák, s töltött puskájoknak reájok fzegezésével mind addig kínozzák, míg pénzeknek s egyéb el-hordható vagyonjoknak hol-létét ki-vallák. Végre a Vámosnét-is meg-ragadván, a melly Aranyokat a Kereskedő a nadrágjába rejtett vólt, attól-is meg-foſzták. Minek-utánna minden ládákat fel-vertek vólna; a megkötöztetteket fel-óldák, s ragadományjokkal, nagy békével odébb lódúlának, nem lévén ſenkitől leg-kisſebb bántások: ámbátor a ſzomſzéd (a mint maga mondja) a harangot-is félre verte, s látván, hogy ſenki ſem jöne ſegétſégül, a kelyhet a templomból bátorſágos helyre elrejtette. Miket loptanak s minémű emberek lettenek légyen azon tolvajok, meg-fog tetſzeni a következendő levél utóljánn léjendő meg-írásból; melly-is a' végre adatik hírül, hogy a kik azoknak nyomokba akadándanak, illendő helyekenn jelentést tenni ne terheltesſenek. „

2. *Külſő orſzági dolgok.*

A Római Pápa Ő Szentſége, az el-múlt hónapnak 22dikétől fogva 25dikéig Bolonya városábann múlatott; ezenn a naponn pedig Imolába érkezett, a hol-is 28dikánn egygy új Templomot ſzándékozik vala fel-ſzentelni. Ferrára városábann létekor, az ottani Érſeket Kárdinálisſágra emelte.

A

A Párisi Érſek meg-tíltotta a Fehjér népnek, hogy Templomba többé bokrétás kalappal ne járjanak; mellyet is már nagyon ſzokásba vettek vala.

Gibraltár várának oſtromlásánn két Király-fi akar jelen lenni: a Franczia Király Ötſe, az Artoai Gróf, és a Spanyol Királynak idősbik Fia.

Hibernia orſzág gyűlése, melly már nem függ többé Británnia orſzág gyűlésétől, nem régibenn a Római-Katholikusok felől olly végezést tett, hogy ennek-utánna mindenütt az orſzágbann ſzabadon gyakorolhaſſák az ő Vallásokat, jóſzágokat-is tulajdonúl bírhaſſanak és ſzerezhesſenek magoknak. Ezen végezést már a Király-is jóvá hagyta. Noha pedig némelly Világi Méltóſágok néminémű változást akartak benne tétetni; mind-azáltal a Proteſtáns Püspökök olly hatalmaſon ſzóllottak a Katholikusok mellett, hogy végezetre minden meg-határozás nélkül meg-kellett annak maradnia. Ekképpen tselekedtenek 1778bann s ismét harmadévé az Ángliai Püspökökis. Kiknek ebbéli Nemes magok-viselését méltán magaſztalják.

Nap-nyúgati Indiábann, a minap emlétett győzedelem utánn, ismét Sz. György h. 19dik n. 2 ſereges és 1 könnyű fegyveres hajót nyertek az Ánglusok a Franczíáktól. Az előbb el-fogott hajókonn, nem 12, hanem 26 láda pénz találtatott.

R.

Mint-hogy a Fölſéges Királyi Udvari Magyar Kamara kegyes rendelése ſzerént ezen Nemes, Szabad, s-Királyi Győr Városának mindennémű Beneficiumai kótya-vetyeképpen Árendában fognak adattatni, azért mindeneknek tudtára adatik: hogy e moſt folyó 1782dik eſztendőben esendő Auguſtus holnapnak első, és utánna következő napjai Licitationalis Terminusul rendeltetnek, és ezen alább irtt Beneficiumok többet igérőnek 6 egymás után következendő eſztendőkre Árendában adattatnak: annak ideje pedig e' moſt folyó eſztendőben jövő November holnapnak első napjánn fog kezdődni.

1.) Az úti vámokból való jövedelmek ki-rendelt Vectigál ſzerént (úgy mindazonáltal: hogy az Árendás

azo-

azokat, és rajta lévő hídakat mindenkor reparálni, és jó ſtatusban conſerválni tartozik) leg-első hirdetéſſel à fl. 4815

2.) Ezen Város határán lévő két Téglavető kemenczék olly kötés alatt; hogy az Árendás a ki-égetett téglának előbbi ki-tett árát ſemmiképpen föllyebb nevelje, és hogy azokban lévő épületeket jó állapotban megtartsa, in fl. 1400.

3.) Az két orſzágos, és minden héti vásároknak haſzon-vételei, az házonként járóktúl bé-veendő Hauzérozó pénzel edgyütt; haſonlóképpen mind az öt orſzágos vásárkor járandó fübér, 's-úgy az vásáros fa sátoroknak, és ló akloknak jövedelmi-is öſzveséggel in fl. 3138.

4.) Mindenféle épülethez ſzükséges fövénybűl, homokbúl, fazokas-földbűl, és agyagbúl a Nemes Városhatárán ki-mutatandó helyeken bé-venni ſzokott jövedelmek in fl. 80.

5.) Mind ezeken kívűl egynéhány még nem exárendáltatott város Rétei, ugy nem külömben az Város ſzántó földgyei, 's-pedig minden két mérő alá való hóld à fl. 2.

Végtére: Az Fehérvári Kapu előtt lévő, de immár caſsáltatott Város Sör-háza-is minden hozzá tartozandó bé-kerétett épületekkel, és funduſokkal edgyütt (ki-vévén mindazonáltal a sör, és pálinka főzéſt) akár egéſzlen, akár pedig réſzenként mindenkoron, a midőn a vévőnek tettzik, licitatio-képpen örökőſſen el-adó léſzen.

Kihez képeſt, a kiknek ezen fönt jelentett Árendáláſokhoz, avagy az előbbenyi sör háznak, és hozzá tartozandó funduſſainak meg-vételéhez kedve léſzen, a föllyebb meg irtt napokon, sőtt az emlétett Sör-ház, s-ahoz tartozandó funduſok eránt akár melly napon a Nemes Város Tanáts házánal magokat jelenteni méltóztaſſanak.

Adatott ezen Nemes, Szabad, 's-Királyi Győr Városa Tanátsátúl Die 22 Maji Anno 1782.

(L.S.) *N. N. Város Birája 's Tanátsa ibidem.*

Po'sonban

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-Iván havának 19dik napjánn

Szerdánn költ

47dik LEVELE.

1. *Magyar orſzági tudósítások.*

Gömör-Vármegyéből Sz. Iván h. 5dik n. „A tavaſzi hoſzſzas esőzés által okoztatott le-írhatatlan roſzſz útak miatt leg-inkább, úgy meg-ſzűkült és drágodott ezen a környéken a kenyérnek való Élet, hogy, ha az esőzés meg-nem ſzűnt vólna, ennek a földnek ſzegény népe még aratásig talám éhen-halásra jutott vólna. A fellyebb való heteken, a Rima-Szombati piatzon, a tiſzta Rozsnak 12, a kéttſzeres vagy abajdotz Életnek 13, a ſzép Búzának 15 s 16 Márjásokon-is elment Köble. A Rozsnyai piatzon pedig 2 s 3 Márjáſſal-is fellyebb költ. „

„Azonban ennek a földnek népe moſt különösen igen pénzetlen: nem lehetvén a ſok roſzſz idők és útak miatt a kereskedést és a ſzekerezést folytatni; a melly által ſzokta leg-inkább ez a nép a maga élelmét keresni és ſzükſégét pótolni. Már moſt az esőzés-is megſzűnvén, s az út-is jobbúlván, ha még valahol az Orſzágban Búza találtatik, fel-fogia ez a nép keresni; s ez által lehet reményleni, hogy még aratásig-is, a Bú-

zának ára jóval-is alább fog szállani. — Ezt a mostani búzabéli nagy szükséget, úgy reményljük, hogy, ha az Isten kár-tévő ítéleteit el-fogja földünkről fordítani, nagy bőség fogja fel-váltani. Az őszi búzáink minden felé ollyak, mellyeknél szebbeket s jobbakat kívánni sem lehet. Tavaszi Vetéseink-is szép reménységgel biztatnak. „

„ Az illyen nagy szükségnek, a mellyet ennek a földnek népe most különösen sérelmesen érez, nagy okai: az *előre való nem nézés*, és a sok *szükség felett való veszteget és*, a melly a Lakodalmazásokban, Torozásokbann, és a Keresztelést követő Vendégeskedésekben mutatja-ki leg-inkább magát ezen a részen. „ *

* Nem csak ott, hanem egyébütt-is. Holott más dolgokbann az alsóbb rendűek igen a fővebbeket majmozzák, tsuda dolog, hogy ebbenn még sem akarják azoknak példájokat követni. Ugyan-is az előbb-valók, nevezetesen a városiak felől tudjuk, hogy ezen rendetlen szokásokat már régen el-hagyták.

Szatmár-Vármegyéből Sz. Iván hav. 3dik n. „ Nem híjjába feltek eleitől fogva a gazdák az Orbán napig való és az akkori mostoha levegő-égnek utól-ütő páltzájától. Mert a melly gyümöltsök a Filep Jakab napi hidegtől meg-maradtak, (jótskán meg-maradtak pedig reménység felett) azoknak mintegy harmad része az Orbán napi jég-eső által le-tsapdostattak. Sűrűen kereztül menvén a Sz. Németi határon, és szemjei szinte a vereb főhöz hasonlók lévén, a kenderben-is sok károkat tettek. De mindazonáltal a mennyi kár annyi haszon. Mert annyi vala a szilva az-előtt a fákon, hogy majd meg-nevekedvén le-hasogatta vólna fájait; de már Istennek hálá annyi maradt, mennyit elegendőképpen meg-bírhatnak. A kendernek-is fogyatkozását helyre

helyre fogja ütni ez-után lejendő sűrűdése, reményljük. „

„ Tudok egy kerék-gyártó mester-embert Debretzenben, a kinek most hetedik Felesége van, és már 82 * gyermekeket kereszteltetett-meg, 4 pár vólt kettős benne. Sz. Németiben pedig mostanság egy hét alatt 3 rendbeliek születtenek kettősen. „

* Feletébb sok ez. Alíg, ha a számát el-nem vétette Levelező Uram.

Máramaros-Vármegyéből Sz. Iván hav. 8dik n. „ Itt az idén tavaszi kellemetes napokat még nem igen értünk a szűnetlen esőzés miatt: melly időben az Havasainkon többnyire havazni szokott. Tegnap fél arasztnyi jégesőnk vala; melly mindazáltal kevesebb kárt tett, mintsem gondoltuk. A búza, borsó és bab leg-többet szenvedett. Ma bundába öltözve-is fáztunk. Médárd napja külömben ítélő napnak tartatik a gazdáknál. Ma-is pedig már kétszer kezdett esni. „

A Szepességenn szinte 3 Forintonn kezdett vólt már a búzának Mereje kelni. De e hónapnak elejénn ismét alkalmasént alább szálí vala.

Az el-múlt hetekenn ez vala az ára a gabonának

	Pozsonb.	Pestenn
A tiszta búzának	36 -- 41	36 -- 37 Gar.
A kétszeresnek	28 -- 30	25 -- 25 -
A rozsnak	25 -- 27	15 -- 15 -
Az árpának	18 -- 18	13 -- 14 -
A zabnak	15 -- 15	11 -- 11 -

A mostani idő-járásoktól okoztatott hurutos nyavalyák már oda alább, Györbe és Pestre-is el-hatottak. Valósággal országos nyavalya tehát ez, a mellytől ritka tartomány menekedett-meg. Régi jegyzésekbenn azt találták, hogy 1580bann hasonló nyavalya uralkodott tsak-nem egész

Európábann. De akkor Spanyol orſzágbann kezdődött vólt elöſzör; moſt pedig Éjſzakonn, nevezetesen Oroſz orſzágbann vette eredetét. Akkor-is úgy vették éſzre, hogy az ér-vágás nem tsak nem haſznált ſemmit, ſőt inkább ártott-is ſokaknak. Senki mindazáltal nem hóltmeg benne.

Még Szerem-Vármegyébenn nem múlt-el egéſzen a ſáskák miatt való félelem: jól-lehet naponként 16 ezer ember dolgozik azoknak ki-veſztésénn, és Böjt más-havától fogva Pünköſt havának 25dik napjáig 132 Mérő tojások ſzedettek, s azonn feljül nagy réſze, a madaraknak-is lett eledeléül. Már ki-kelvén, ſzéltibe grándoznak a mezőkönn: mellyek mint-hogy a veſztők elől könnyen el-bújkálnak, anynyira, hogy a földnek egéſzen való fel-ſzántatása-is még eddig véghez nem vihette azoknak ki-veſztését; azért moſt közelebb azt a módját találták, hogy a földet ſzalmával meg-hintſék s ezt az-utánn meg-gyújtſák.

Imitt amott az orſzágbann a tolvajok és haramiák nagyon meg-ſokasodtak, s némellyek, a mint mondják, egy-más közt valamelly különös magok-koholta nyelvenn ſzóllanak. Pozsonbann ennek a hónapnak 4dikére következett éjtſzaka egygy afféle gonoſz-tévő egygy bóltot fel-vervén, külömb-külömbféle gomb-kötő munkákat és aſzſzonyoknak való tzipőköket lopott, s a mint nyomába akadhattak, innen Szerednek vette útját.

✡

Rövid meg-írása

azon 8 *ſzemélyből álló tolvaj-ſeregnek*, melly e hónapnak 7dikénn Gömör-Vármegyébenn Vernár nevű falubann az oda való Vámost és ahhoz ſzállott Kereskedőt rútúl megſebesítette, s amazt ugyan jobbféle ruháitól s pénzétől, ezt pedig 2 ezer Forintíg való, többire Aranyokból álló kéſz pénzétől, kardjától, két ſínum Piſtolyától, (mellyekenn a-

aranynyal ki-rakva, ezen ſzók vagynak: *Maladort a London*) továbbá zsebbe való ezüſt órájától, egygy ónból való béllyeges itſzés korsótól, fehjér ruhájától s egyéb útra való egygyet-másától meg-foſztotta.

Az elſő, a ki a többinek mint-egygy elől-járója, magas ſzálú, ſzéles vállú ſovány ember; a haját, melly-is geſztenye ſzínű, nagyon bé-kenve, juhász módjára tsomókbann viseli; a Pantallérjánn piſtoly és nagy kés függ; ſüvegének nagy tsákója vagyon; beſzedére nézve Árva-Vármegyeinek látſzik.

A második Hamraki nyelvenn ſzóll, bakkantsbann jár, közép termetű, ſárgás hajú, mellyet-is hoſzſzan a vállánn le-függve visel.

A harmadik alatsony termetű, fekete bajuſzú; a feje nagyon a vállai közé lévén ſzorítva, görbe hátúnak látſzik; mint-egygy 30 eſztendős; Lengyelül ſzóll.

A negyedik, nem régen fogadott katonának mondatik lenni, mint egygy 20 eſztendős, közép, nem igen vaſtag teſtállású, barna hajú, hegyes órrú, ſima fehjér ábrázatú.

Az ötödik Lengyelnek mondatik, ſárgás hajú, tsorba fogú, himlő-helyes, akadozó nyelvű, görbe lábú, közép termetű.

A hatodik haſonló közép termetű, fekete kurta hajú, fiatal ábrázatú; Breznó-Bányai vagy-is Tiſzſzótzi nyelvenn ſzóll.

A hetedik és nyóltzadik-is azon termetű, mint-egygy 20 eſztendős legény; egygyike Liptó-Vármegyei Tót nyelvenn ſzóll.

Egyéb-aránt mind valamenynyi fehjér ſzűr dolmányba (az elſőt ki-vévén, ki-is ködmönyt visel) s azonféle nadrágba vala öltözve; az ingek alatt, melly-is juhász módjára bé-vagyon zsírozva, bőrből való ſzéles övet viselnek; a nyakokbann gyapjúból ſzőtt tariſznyájok

vagyon. Költ Mátéóczonn Sz. Iván hav. 8dik napjánn. 1782.

Az oda való Bírói Szék által.

2. *Külföldi dolgok.*

A Császár és Király Ő Felsége mind ekkoráig kívánt egésségbenn Laxenburgbann múlatozik.

Az előbbi Lemberg Környékebéli Kapitány, *Straſoldo* Gróf eránt, ki-is Gálics országból meg-szökött vala, az ő ellene *in contumaciam* folyt törvénynek végezése utánn, azt rendelte Ő Felsége, hogy azon *Straſoldo*, a Nemesi-rendből ki-vettessék, és az-utánn az akasztó fával való büntetés minden tekéntet nélkül az ő képénn véghez vitetődjék.

Bétsbenn az italoktól való Adót bé-szedő Tisztviselők közül egvgy nem régen, a ki azon közönséges Kassabéli pénzekből lopni mérészlett, akasztó-fára ítéltetett.

Alsó Ósztriábann azon ló vásárok eránt, mellyek 1780ban a Cs. és Ap. Királyi Felségnek parantsolatjából újontan rendeltettek, most közelebb olly végezés tétetett, hogy ennek-utánna következendő napokonn tartassanak, úgy-mint: *Bétsbenn* Sz. Mihály havának 4dik, 5dik és 6dik napjánn; *Béts-Újhelybenn* Mind-Szent havának 3dik, 4dik és 5dik napjánn; *Sz. Pöltenbenn* Sz. Mihály havának 28dik, 29dik és 30dik napjánn; *Rötzönn* Mind-Szent havábann lejendő első Hétfönn, Keddenn és Szerdánn; végezetre *Miſztelbachonn* azon Mind-Szent havának 29dik, 30dik és 31dik napjánn. A' mellett hírül adatott, hogy Felséges Rendelés szerént azon ló-vásárokra a Cs. K. Vitéz Rend-is el-jár, hadi szolgálatra alkalmatos lovakat vásárlani.

A közelebb múlt hétnek elejénn vólt égi háború nagy pusztításokat tett Ósztriábann, nevezetesen Kremsz és Stein városa tájékann, úgy anynyira, hogy más nap, ú. m.

e hónapnak 12dikénn, az ország útjánn sem lehetett járni.

Insprukkonn az el múlt hónapnak 31dikénn a bútsújárás közbenn nagy szerentsétlenség történt, a puskapor miatt, melly azon innepi alkalmatossággal lejendő lövöldözés végett valamelly háznál el-tétetett, és vígyázatlanságból meg-gyúl vala. A tüz ugyan azontúl el-óltatott, de 14 személyek nagyon meg-károsíttattak. Némellyike felől kételkednek, hogy meg-élhetnének.

Milánóbann a *Coeleſtinus* Szerzetesek, múlt Pünkösd havának 20dik napjánn, az ő Klastromokból ki-költöztenek, s Felséges engedelem szerént, ki-ki a maga vagyonját magával el-vitte.

Mivel Bolonyábann az úgy nevezett Német Kollégium vagy-is Széminárium el-töröltetett; tehát Ő Cs. K. Felsége a' helyébe Paviábann új Német Kollégiumot méltóztatott fel-állítani, mellybenn-is azon Universitásnak Tanítói közül, *Zola* Urat, Rektornak, *Tamburini* Urat pedig, Tudománybéli Direktornak rendelte.

Némelly helyekenn Olasz országbann ez-előtt egy-néhány hetekkel föld-indúlások vóltanak, de ollyas nevezetes károkat nem okoztanak.

A természetnek és jó nevelésnek ritka tsudáját látni a Nápolyi és Siciliai Királynak idősbik Leányánn, Mária Térézsia Karolina Fejedelem Aszszonyonn: ki-is most 10 esztendős lévén, már 2 esztendőtől fogva, Franczia, Német és Olasz nyelvenn, minden hiba nélkül, jeles gondolatokkal tellyes leveleket ír, és sok külömb-külömbféle tudományokbann anynyira járatos, hogy egygy Svéd országi Fejedelmi Személy nem győzte tsudálni, midőn tavaly a Geográfiából ki-kérdeztetvén, Svéd országnak minden emlékezetre méltó dolgait olly tökélletesen elő-beszéllette, mint-ha ott született s neveltetett vólna.

A Kávénak drágodását ſenki olly nehezen nem ſzenvedi mint a Török nemzet. Éſzre vévén a Fő-Vezér a Konſtántzinápolyi népnek a' miatt való zúgolódását, alattombann minden bóltokat el-jár vala, hogy annak okát meg-tudhatná. Végezetre reá találván, hogy 4 Zsidó minden Kávét nagyjábann meg-vett vólna, menten mind a négyet az ő házok előtt fel-akaſztatá.

A minapokbann *Lembergbe* érkezett F. Cs. K. Rendelés azt parantsolja, hogy jövendőbenn ne tsak alkalmatos, és a jobb rendbe ſzedett tudományokbann jól gyakorlott Személyek válaſztaſſanak Examinátoroknak, hanem a visgálás módjábann-is más rend tartaſſék: tudni-illik, hogy az élő ſzóval való kérdezkedés helyett, írásbann tétеſſenek a kérdések és feleletek. Melly-is az helyſégbéli Papſágra rendeltetendő Szerzetesek eránt azonnal ſzokásba vétetett.

Tsudálatosképpen mutatta-ki a villám a maga erejét e hónapnak második napjánn két Béts vídékebéli Paraſzt emberekenn. Ezek midőn a villámtól meg-üttettek vólna, egéſz teſtekbenn meg-égve, hóltan el-meredve, s még-is talponn állva, ég felé nézve találtattak.

Az Oroſz Nagy-Fejedelmi Utazók még Páris városának ritkaſágait ſzemlélgetik. Onnan, a mint mondják, a Würtembergi Hertzeghez, s továbbat ismét Bétsbe ſzándékoznak.

Rodney Hajós-Vezérnek utólbi győzedelmét minden felől dítséret és jutalom követi Ángliábann. Azon végezést mindazáltal, melly haza hívatása felől annak-előtte meg-tétetett, nem akarja a Miniſtérium meg-másolni, hanem-ha a Fő-Vezérſéget maga önként tovább folytatni kívánandja. R.

P o ' s o n b a n n
Nyomtatatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-Iván havának 22dik napjánn

Szombatonn költ

48*dik* L E V E L E.

1. *Hadi dolgok.*

Szinte egy-mást érik az örvendetes hírek moſtanſág Ángliábann. Ennek a hónapnak első napjánn ismét nevezetes győzedelmeket hírdettetett az Udvar Napkeleti Indiából. Még az eſztendőnek elejénn tudni-illik, Bóldog-Aſzſzony havának 8dik napjánn, az Ánglus hadak, mellyek *Tillicserit* őrzik, a várból ki-ütvén, olly ſzerentsésen reá tsaptak *Hider-Ali-Kán* ſeregére, hogy ſem előre, ſem hátra nem lehetett ſzaladnia. 1500nál több közűle el-fogatott; 400-a pedig, ki vizbe, ki fegyver általtal, életét veſztette. Az Ánglusok közűl tsak 50 ember veſzett: (Mellynek felette egyenetlen ſzámánn nem kell tsudálkozni; mert egygy, két Európa katona 50 Indiait könnyen meg-futamtathat) Külömb-külömbféle hadi eſzköz igen felesen, Elefánt-is 13 jutott nékiek. Nem ſok napokkal az-utánn *Szent-György* várát, *Mibio* és *Dornapatam* nevű helyſégekkel egyetembe el-foglalták; úgy hogy ott körűl-belől néhány mért-földnyire egygy embere ſints többé Hider-Ali-nánnak.

Mindenestől tíz-ezerig valónak mondják azoknak ſzámát, a kiket Hider-Ali azon idő tájbann a maga

 népe

népe közül veſztett. Mind ezek többire Európai Tiſztektől taníttatott katonák valának, kiknek helyébe nem hamar fog haſonlókat kaphatni. Mihez képest míg ez erőt vejend, addíg az Ánglusok ott minden erejeket a Hollandusok ellen fordíthatják. Hajóik-is ſzép ſzámmal vagynak azonn a tájonn, s nem ſokára *Bikerton* vezérlette ſeregével, melly már arra felé közelget, úgy anynyira meg-ſzaporodnak, hogy a Franczia ſereget-is megtámadhatják.

* Hider-Ali-Kán moſt egéſz tsudája Áſiának. Nem tsak nagy Vitéz, úgy-mint a ki maga hadait Európai gyakorlásokra ſzoktatja és Európai (Franczia, Német s Olaſz) Tiſztek által vezérelteti, hanem annak-felette tudományokat s meſterſégeket ſzerető és gyarapító bölts Fejedelem-is. Boltz Urat, a ki moſt közelebb egygy Cs. K. hajónn Nap-keleti Indiából meg-érkezett, arra kérte, hogy oda viſzſza térvén, egygy Német Orvost vigyen magával, ki-is egyſzer-s-mind jó ſeb-gyógyító-is légyen. Ennek egygy-egygy hónapra 400 Tallér fizetést, Uri tartást, négy-lovas hintót, és ſzolgálatjára inasokat ígér. A Romai Csáſzárral s Magyar Királylyal, kinek-is nevezetes ajándékokat küldött, különös ſzövetſéget akar vetni, melly Ő Felſége tartományjainak a kereskedés dolgábann ſokat fog haſználni. Mondják, hogy Ő Felſége viſzont más ajándékokkal fogja meg-tiſztelni. Eſztendőnként való jövedelmeit 2 Milliom Forintokra betsülik. Az Ánglusokkal való ellenkezésének némelly Ánglus Tiſztek az okai; úgy-mint a kik az ottan bírtokos Kereskedő Társaſágnak ſzolgálatjábann lévén, annak-előtte az ő tartományjait minden helyes ok nélkül fel-dúlták és el-puſztították; mellyért-is moſt Angliábann az orſzág-gyűléstől kemény ſzám-adásra vonattatnak.

Éj-

Ejſzaki Ámérikábann ugyan-tsak ſemmivel ſem jobbúl az Ánglusoknak állapatjok. *Washington* ſerege 10 ezer jól gyakorlott emberekből áll; nem ſzámlálván hozzájok azokat, a kik más Generálisok vezérlése alatt ímide amoda el-vagynak oſztatva. Méltán tartanak tőlök, hogy azokat az egy-néhány várokat-is el-ne foglalják, mellyek eddíg bírtokokbann maradtanak. Erősén állítják, hogy nem ſzándékok többé az Ánglusoknak, Éjſzaki Ámérikát erővel meg-hódoltatni, és hogy ezen okból parantsolat adatott vólna, hogy onnan minél több katonák Napnyúgati Indiába le-küldeſſenek. Melly nyilván arra való vólna, hogy emitt az el-veſztett ſzigeteket viſzſza-foglalják, ſőt az ő ellenſégeiknek némelly tartományaikba bé-is tsapjanak. — A Német orſzági, úgy-mint Kaſſeli, Hanaui, Anſpachi, Braunſvaigi, Tzerbſzti és Valdeki Fejedelmektől újolag bérbe adatott katonáknak ſzáma, 2138; kik-is az el-múlt hónap utóljánn Ángliai hajókra ſzállíttattak, s kétſég kívül Éjſzaki Ámerikába küldetnek. De ezek a több ottan lévőkkel egyetembe, koránt ſem elégſégesek arra, hogy az ellenſéget, a ki az utólbi (*Cornwallis* vezérlette hadainn vett) győzedelem utánn eléggé meg-nyúghatott és új erőt vehetett, valamenynyire meg-alázzák avagy meg-békéltesſék. Azonba ha még anynyin s többnél többen vólnának-is, nyilván éſzre vették s magok kárával ki-tanúlták immár, hogy lehetetlen dolog kevesebb ſzámú ellenſéget-is ottan meg-győzni, a hol minden-felé ſzabad útja vagyon, hogy más-hová vonhaſſa magát, ha itt vagy amott nints maradhatása. Az öſzve-ſzövetkezett Ámérikáiaknak pedig, ſok ſzáz mért-földnyire terjedő tartományok vagynak hátok megett, az hová, ha a ſzükſég úgy hozná magával, mindenestől el-is költözhetnének; holott az Ánglusoknak nem bátorſágos a tenger partja mellől meſz-

ſze el-távozniok; mert vagy meg-keríttetnének, vagy az élés dolgában ſzükſéget kellene ſzenvedniek. E' ſzerént tehát az Ámerikaiakat a ſzárazonn békével hagyván, meg-elégeſznek vèle, ha a Francziákat tiſztesſéges békeſség-ſzerzésre kénſzeríthetik. —

— Ennek pedig leg-alkalmatosſabb útja kezdett nyíſlni Nap-nyúgati Indiábann. Emitt ugyan még elég ſzámos a Spanyoloknak mint-egy 17 fegyveres hajóikkal egygyesült Franczia ſereg, s tsak-nem 'egygyenlő az Ánglusokéval. De minthogy a Francziák a Spanyoloknak ſegétſégekhez nem igen bíznak, anynyival inkább a minapi győzedelemtől fel-bátoríttatott ſereggel megütközni nem bátorkodnak; itt leg-hamarább reménylhetik az Ánglusok elő-menteket.

Nagy rémülést okozott Franczia orſzágbann azon veſzedelem, mellyet a *Graſzſze* vezérlete hajó-ſereg, *Rodney*-tól Nap-nyúgati Indiábann Sz. György hávának 12dik napjánn ſzenvedett. Maga a Király nem kevéſſé bánkodott rajta, mindenek felett a ſok derék Vítézeknek veſztét leg-inkább ſajnálván. De nagy hamar ismét fel-bátorodván, parantsolatot adott, hogy mentűl gyorsabban 12 új ſereges hajók építtesſenek; mellyekre-s azonnal kéſzen vala a költſég, nem kelletvén a népet nagyobb adóval terhelni. A nép-is nem hogy e ſzerentsétlen történet miatt meg-tsüggedett vólna, ſőt inkább jobban neki bátorodott; tellyes igyekezettel rajta lévén, hogy ezen kár-vallás hová hamarébb ki-pótoltaſſék. Páris városa az ő tőle építtetett, s moſt *Rodney*-nak jutott hajó helyébe, mellynél ſzebb a föld hátánn ſehol ſem találtatik, maga költſégénn mást akar építtetni, melly-is 120 ágyús léſzen, és megént azon város nevét fogja viselni. A' mellett nem tsak az Orſzágnak Nagyjai, némelly tartományoknak Fő-Rendei és Papjai, hanem

nem némelly tzéhek, aſzſzonyi ékeſség' és héring' árúló aſzſzonyok, s egyéb ſzemélyek-is nagy kéſzſéggel ajánlották magokat új hajóknak építtetésére, vagy-is arra való költség-adásra. A Király ezen kéſz indúlatot nagy kegyesſéggel vette ugyan, de egyſzer-s-mind olly jelentést méltóztatott tenni, hogy Ő Felſége az hazához való ſzeretettel meg-elégedvén, tsak a Fő-Rendektől és egéſz Társaſágoktól, nem pedig magános (*Privatus*) ſzemélyektől, fog afféle ſegétſéget el-venni. Szinte 26nak mondják azon ſereges hajóknak ſzámát, mellyekkel a Királyt önként kínálták. Mihez képest, ha a hajóbéli mű-ſzerekbenn fogyatkozás nem léſzen; a Franczia Király nem ſokára olly hatalmas hajó-ſereggel fog elő-állani, a minéművel ſoha ſem bírt ennek-előtte.

Könnyű ebből el-találni, mibenn légyen a békeſség-ſzerzés dolga. Ugyan-is nem hogy könnyebbedett vólna ez utólbi történetek által, ſőt inkább nagyobb bajba keveredett. A Londoni Udvar ugyan-tsak azok utánn-is újra meg-kínáltatta a Franczia Királyt, az előbb tételett ajánlás ſzerént való békéllésſel. De a Király ſemmiképpen el-nem áll előbbi fel-tételei mellől. — Tsak a Hollándusok kezdettek néminémükképpen megtántorodni. Leg-alább úgy látſzik, mint-ha az Ánglusoknak párt-fogóik, a kik már alíg mernek vala megmotſzani, moſt újra meg-ſzóllalnának, egyebek pedig az Ámérikaiakkal kezdett ſzövetkezésbenn, és a Franczia hadakkal egygyűvé foglaltatandó hadi keſzűletekben alább hagynának.

Az Ánglusok felől tudva vagyon, hogy mi-ólta az új Miniſterek az orſzág kormányját tartják, az ólta egéſzen meg-újúlt bennek, az ő hanyatlani kezdett hatalmoknak helyre-állítására való igyekezet. Nints ſzűnete az hajó építésnek, fegyverkezésnek, és hajós legények fogdosá-

sásának. Most közelebb Hibernia ország gyülése közzel egygy Milliom Forintot ígért a Ministeriumnak a' végre, hogy 20 ezer hajós legényeket fogadjon a Király szolgálatjára. A közelebb múlt hónapnak 30dikánn minden rév-partokonn valamennyi hajós legényeket meg-kaphattak, mind öszve fogdosták. S tsak Londonbann a *Themse* viz-torkolatja körül 1300-at fogtanak. Még-is 9 sereges hajók vagynak hátra, mellyekre egygyetlen-egygy embert sem lehetett még szerezni. — Mind ez ideig a Francziák és Hollándusok, a körülöttök ólálkodó Ánglus hajó-seregektöl meg-nem menekedhettek anynyira, hogy magok hajóit a tengerre ki-mernék küldeni. Ez, nagy hátra-maradást okoz mind kereskedésekbenn, mind pedig hadi készületeikbenn.

2. *Elegyes tudósitások.*

A Császár és Király Ő Felsége közelebb múlt Vasárnap Laxenburgból Bétsbe viszsza-jöve, s dél utánn számtalan sok emberek között a Sziget-kertbenn sétálgat vala.

Brüszszelbe, Cs. K. Fő-Udvar-Mesternek tétetett *Stáremberg* Fejedelem Ur helyébe, Londonból az eddig volt Cs. K. Követet, Gróf *Belgiojoso* Generális Urat várják, Ő Felsége Német-Alföldi tartományjaibann lejendő Ministernek.

Ama híres *Linguet*, a ki a Franczia Udvar némelly hét számra ki-adatott irásaibann meg-bántván, tavaly Párisbann fogságra vettetett volt, nem régibenn a tömlötzből el-botsáttatott. Mondják, hogy szabadulását az Orosz Császár Aszszonynak köszönheti, kinek-is adakozó jóvoltából most közelebb sok idegen országi Tudósok nevezetes jutalmakat és ajándékokat vettenek.

Az el-múlt hónapnak 30dikánn Herzsán Kárdinális Ur Rómába érkezett. — A Szentséges Papának megérkezésére, mellynek e hónapnak 13dikánn kellett meglennie, nagy készületek tétettek. Ur napját a maga született városában *Cesená*bann töltvén, a bútsú-járás közbenn Ő Szentsége tulajdon maga vitte az Oltári Szentséget. Melly alkalmatossággal 7 Kárdinálisok és 12 Püspökök *assistáltak*.

A Fiorentzai Nagy-Hertzeg a maga tartományjábann a *Ciszercienszis* és *Paulánus* Szerzeteseknek meg-tiltotta, hogy új Szerzeteseket (*Novitiust*) többé ne fogadjanak, sőt azokat-is, a kik még Professiójt nem tettenek, haladék nélkül mind el-botsássák.

Goldsmidt Ur, a kit a Cs. K. Felség maga Udvari Ágensének méltóztatott neveztetni, most az Éjszaki Európai országokat járja olly véggel, hogy a kereskedésnek előmente eránt visgálódjék s munkálkodjék. Az el-múlt hónapbann Varsóbann múlatván, egy-néhányszor volt szerentséje a Királylyal arról beszélgetni, miképpen lehetne Lengyel országból Magyar és Cseh országba haszszonos kereskedést üzni. A Király ebbéli buzgóságáért, Ő Felsége képével ékes arany Tobák-tartót méltóztatott néki ajándékozni.

A Fiumi rév-partot darab időtől fogva sok jövevények látogatják. Nem régibenn többek között a feljebb említett Bóltz Ur, egygy Ánglus Hajós-Kapitánynyal, és egygy Franczia Hajó Épitő-Mesterrel érkezett vala oda; kik-is a *Porto-Ré* nevezetü rév-partot meg-tekéntvén, olly vallást tettek, hogy annál alkalmatossabb helyet hajó-épitésre sehol nem találtanak. Mind ekkoráig tsak a' volt hijja, hogy inni való víz nélkül szükölködött. De már most, minek-utánna azon Királyi rév-partnak Kapitányja nagy bajjal valamelly forrásra talált, alkalmas reménység vagyon hozzá, hogy az a fogyatkozás-is el-fog múlni, melly miatt eddig mind a helységnek

nek népesedése, mind pedig a kereskedés folyamatja nagy akadályt szenvedett.

Ez-előtt egynéhány hetekkel valami 40-ig való haramia társaság, Zaránd-Vármegyébenn Ribitzei Fő-Kapitány Ur házához bé-tsapván, nem tsak minden ott valójától meg-foszlotta, szép könyves kíntsét megégette, hanem irtóztatóképpen meg-is sebesítette, és vagy 8 embereit meg-ölte.

Alkalmas időtől fogva Pozsonból naponként feles liszttel teli hordókat bordanak fel felé hajókonn.

*

Árra való példáúl, minémű hangos, az az tátó betükkel bővölködő légyen a mi nyelvünk, ím egy-néhány verseket írok ide, mellyeket Gáti Uram egy-néhány esztendőkkel az-előtt írt, s most velem közleni méltóztatott. A mesterség abbann áll, hogy egygy egygy versbe egygy-féle Tátó (*Vocalis*) betűnél egyéb nem találtatik. Azokat, a mellyekbenn az E vagyon, ki-hagytam. Mert ollyakat Varjas Uram Debretzeni Professor néhány esztendők előtt sokakat írt egy nevezetes énekbenn.

„A' bánatnak a kár s nyavalya az annya,
A' magzat Atyáknak s anyáknak aránnya
A Napnak áldással, ha van áradvánnya,
Van az azt várt háznak áldása márványnya.
Nintsis itt min sírni, vig ki ki. Igy illik
Itt irigyis vig s fris. Bibliſi ſziv nyilik
Hiv Fillis ibrikit tisztítni ki viszik
Ki szinlik, frisitik, kin ki nyilt ſziv hizik.
Bolond szomorkodjon most. Okos tomboljon.
Boldog pont! módoſon gordon doromboljon.
Jól gondolt szót torok, gyors forgókon szólljon
Bokros gonoszokból óldozó, hogy éjjon.
Búsulnunk rút. Bútúl bujjunk: ugy ujjuljunk.
Durczult bus Kurucztul búsult butsut fujjunk.
Urunktul húltt musttul kukukkúl zuduljunk.
Hur zúg; bú pusztul 's fut, lud 's nyul huſt szúr ujjunk.„

R.

Po'sonbann
Nyomtatatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Császári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Szent-Iván havának 26dik napjánn

Szerdánn költ

49*dik* *L E V E L E.*

1. *Bétsi tudósítások.*

A F. Bétsi Udvarnál lévő Pápa-Követje, ki-is a Szentséges Atyát Velentzéig el-kísérte vala, e hónapnak 17dik napjánn Bétsbe viszsza-jött, s 21dikénn a Cs. K. Felségnek Laxenburgbann udvarlását tévén, több Fő-Méltóságokkal egygyütt a Császári K. asztalnál ebédlett.

Battyáni Tódor Gróf Ur ő Excellentziája vitorlás hajója, melly Horvát országbann Károlyváronn feljül, Ozál nevű helység tájánn, ugyan Horvát országi tölgy-fából, a Rajna vizénn járó hajók módjára építtetett, e hónapnak 19dikénn Béts mellé ért. A hoszsza, 165 láb-nyomnyi: és 4 láb-nyomnyira merül a vizbe. A nagy Dunánn 16 ezer Mérő gabonát, vagy anynyi mázsa nehéz portékát bír.

Miláno (*Mailand*) városából hírűl adatott, hogy az ottan le-tétetett Aszszonyi Szerzeteknek Tagjai közűl igen kevesen kívántak más Klastromokba által-költözni: sokan az ő rokonikhoz világi életnek követésére viszszatértenek; némellyek pedig ispotályokba betegek körűl való gondoskodásra szánták magokat.

Múlt Pünkösd havának 17dik napjánn kiadatott F. Cs. K. Végezés szerént, Cseh országbann bizonyos rendi vagyon szabva, miképpen kellessék jövendőbenn a Felséges Rendeléseket falu-helyekenn ki-hirdetni. Tudni-illik, minden Uraság tartozik, az hírűl adandó Parantsolattal egygyütt, úgy nevezett *Kurrendát* széllyel küldözgetni, mellyre-is minden helységnek Bírája és két Esküttjei reá írják, hogy a Parantsolatot kezekhez vették és közönségessé tették. Azon Uraságok pedig, a kik az országonn kívűl vagy az ő jobbágyjaiktól felette távoly lakoznak, és né-talám jószágaiknak kitsiny-vólta miatt tulajdon Tiszteket nem tartanak, valakit rendeljenek és a Környékek Tisztségeinek béjelentsenek, a ki a Felséges Rendeléseket hírré tégye. Továbbá parantsoltatik, hogy ennek-utánna minden Törvények és Rendelések mindenkor a Templomokbann-is a Prédikálló Székekenn a népnek el-olvastassanak. E' mellett midőn a Plébánusoknak meg-hagyatik, hogy a közönségessé tétetett Parantsolatra, annak meg-lött ki-hírdettetését reá írják, s azt akképpen a Tisztségnek viszsza-adják; egyszer-s-mind meg-kívántatik, hogy a Bíráknak és Esküttteknek, nem külömben a Környékbéli Tiszteknek egybe-gyülésekor arra mindenkor szorgos gond tartassék, ha valósággal ki-hírdettettek-é a Felséges Rendelések.

A tsinált útak mind Cseh és Morva országbann, mind az Óstriai Fő-Hertzegségnek külömb-külömb tartományjaibann darabonként árendába adatnak.

Meg-jelentetett már egykor e levelekbenn, hogy Gálics ország, melly ennek-előtte 6 Környékekre és 19 azoktól függő Járásbéli igazgatásokra vólt fel-osztva, mostanság másképpen osztatott-fel. Ezen dolog, mivel egygy szomszéd országot illet, és a Geográfiai tudományra tartozik, meg-érdemli, hogy vóltaképpen meg-írassék.

A

A Brűni Levelekbenn imígyen adatott hírűl. Tudni-illik: az előbb említett rend-tartás egészszen el-töröltetvén, helyette 18 Környékek és azokhoz való Tisztségek rendeltettek, mellyek-is közbe-vetetlenűl magával az Ország Guberniumával leveleznek, s ettől függenek. Imhol következnek:

1.) Miszlenitza (ennek-előtte Zátor) Környéke, mellynek Széke Miszlenitza nevű helységbenn vagyon.

2.) Bochnya (ennek-előtte Visnitza) Környéke, mellynek-is ugyan Bochnya városa, a Székes helye.

3.) Szandecs Környéke, mellybenn hasonlóképpen, valamint szinte a többiekbenn, ugyan azon nevezetű város a gyűlés helye.

4.) Tarnó Környéke; 5.) Rzsekov Környéke; 6) Dukla Környéke; 7.) Przsemiszl Környéke; 8.) Zombor Környéke. Továbbá

9.) Liszkó, 10.) Domasó, 11.) Zámosztz, 12.) Beltz, 13.) Lemberg, 14.) Zlocsov, 15.) Brodi Környéke. 16.) Gálics Környéke, melly ennek-előtte ugyan azon nevezetű helységbenn tartotta gyűléseit, már most sokkal kisebb, és *Mariampol*ba helyheztette a maga Székét. 17.) Zálescsik Környéke. 18.) Sztaniszló Környéke.

Minden Környéknek egygy-egygy Kapitányja és 4 Kommissáriusa vagyon. Egyéb Tiszt-viselők nem említtetnek. A ki első a Kommissáriusok között, az a Kapitánynak távoly vagy-is beteg létekor, annak tisztit viseli. Hárma pedig, ki-ki a Környéknek valamelly vidékét, melly a Kapitánytól reája bízatik, feljárván, annak dolgait igazgatja. Mind valamenynyi Környékeknek összveséggel tsak 6 Kassájok vagyon.

A *Rhabarbarum* nevezetű orvosságos fű, mellyet külömben Orosz országból szoktunk venni, Gálics országbann-is, nevezetesen Lemberg tájánn, bővön te-

 rem. —

rem. — Nints kétség benne, hogy Magyar országbann is meg-ne teremne, ha alkalmatos földbe ültetnék.

Nagyon dítsérik egygy Presel nevű Lembergi Kereskedőnek jeles igyekezetét, mellyel azon országnak java körül munkálódik, külömb-külömb Fábrikákat állítván-fel, s a' mellett a földnek haszna-vehető terméseit-is ki-keresvén.

A moſtani hadakozásnak további folytatása, nem kitsiny haſznára vagyon a rézzel bövölködő országoknak. Mert ezen bányáſznát, mellynek haſzna-vétele külömben ártalmas-vólta miatt naponként kevesebbedik, az által kelendőbbé téſzi, hogy a hajók azzal meg-fenekeltetnek. — Ennek a hónapnak 12dik napjánn a Trieſzti rév-parthoz egygy 40 ágyús Franczia hajó érkezik vala, melly-is ottan rézzel rakodik a Franczia hajó-ſeregek ſzámára.

2. *Magyar országi dolgok.*

A *Magyar Könyv-Háznak* elömbe akadott elſő árkusából, melly utánn vajha a többi-is mentül hamarébb következnék! (a nyomtatásról ſzóllok, melly nem régibenn munkába vétetődött) már közelebbről s világoſsabban, mint ez-előtt valamellyik levélbenn meg-írtam, lehet a nagy érdemű Szerzőnek, Molnár János Apát-Urnak azzal fel-tett ſzándékát meg-jelentenem. Az elől-járó beſzéd, vagy-is Bé-vezetés, a többi között így ſzóll felőle: „ A' mint a' válogatott haſznú könyveket, s' főképpen a' minapiakat olvasám, úgy azokat ama' nyomdok (*Fótziusnak* példája) ſzerént elé adom rendre; ki ſzedvén belőlök azt, a' mit a' tudósításra gyönyörűnek, a tudományra haſznosnak, az igyekezet nevelésére hathatósnak, az okos múlatſágra, beſzédre, írásra kéſzületesnek véltem lenni. „ — S ezt, igazán mondhatom, hogy jelesen végbe-is vitte, a mint az előttem lévő elſő árkus nyilván elő-mutatja. — Az efféle

efféle munkának, mellyhez haſonló a mi nyelvünkönn még nem íratott, igen helyes okkal bizonyítja haſznosvóltát, a midőn így folytatja beſzédét: „Se nem minden könyv jó, ſe nem minden jó könyvnek jó mindenik réſze. Azért nagy jót téſzen velünk a' ki az illyenek' javát válagatva méltatja elönkbe. „ Mellyhez azt-is hozzá lehet tenni, hogy ritka ember, a kinek tsak a leg-nevezetesſebb (többnyire nagy árú) könyveknek meg-ſzerzésére és olvasására elegendő értéke avagy érkezése vólna. S ugyan azért, hogy az afféle kíntsekbenn a tehetetlenek-is réſzesülhesſenek, ſzükſéges dolognak találták a moſtani időbéli külföldi Tudósok, hogy azokat, a régieknek ſzokások ſzerént rövideden egybe-foglalják. Azonba a mi e közelebb reménylhető Magyar Könyv-Házat illeti, ebben új munkák-is fognak elő-fordúlni. Illyen p. o. *Benkő Jóſef Úr Fűſzeres bővebb nevezeti.* — Méltán reménylhetjük, hogy e meg-említett könyv nagy világoſságot fog terjeſzteni Magyar Hazánk-fiai között, főképpen azok között, a kik egyéb Európai élő nyelveket nem tudnak; kivált ha a f ldnek utólbſzori körül-hajózásához alkalmaztatott Mappátska (föld képe) ſzerkeztethetnék melléje. Mellyet én ugyan nagyon óhajtok.

Kaſſáról való tudósítások egygy nevezetes igyekezet felől téſznek emlékezetet. Textóris Uram, ottan munkálkodó Föld-mérő, N. Aba-Új-Vármegyének bé-nyújtott írásábann önként arra ajánlotta magát, hogy azon motsárokat, mellyek Nagy-Ida és Tséts közt vagynak, egygy pénz fizetés nélkül ki-apaſztja, ha a Vármegye arra való munkásokkal meg-ſegétendi. A Vármegye moſt előſzör 10 Nap-ſzámosokat ígért nékie. Nem ſokára tehát, azt a tájékot fel-mérvén és lejtősségét meg-visgálván, bizonyos módját elő-adja, hogy s merre kellesſék a víznek el-folynia. Melly dolognak

intézetit még az idénn bé-is fogja nyújtani a N. Vármegyének. Ha helybe hagyatik, reményli, hogy a jövő esztendőbenn, mivel már az idénn késő vólna, azonnal hozzá fogat a munkához.

A Szepességről való túdósítások mind szomorúabb szomorúabb következéseit jelentik az el-múlt hónapnak 24dikénn vólt nagy felhő-szakadásnak. Olaszibann 31 ember hólt a vizbe. Tsak a bányákbann esett károk, sok ezer forintokra betsültetnek.

A mi kis reménység a szőlők eránt még hátra maradott vólt Pest és Buda tájánn, azt az utólb vólt jégeső egészszen el-rontotta.

Az hideg vízbenn való feredésnek nagy hasznáról tavaly bővön szóllottunk, a midőn az újonnan fel-állíttatott Bétsi ferdő-házokról emlékezetet tettünk. Annál nagyobb örömmel jelentjük, hogy Pestenn-is hozzá fogtak még tavaly azon hasznos rend-tartásnak követéséhez; mellyet-is ottan a Vármegye Orvosának, Klosius Doktor Urnak és Spatzírer Seb-gyógyítónak köszönhetnek.

Szatmár-Németiből. „ Ezen Sz. Iván havának 12dik és 13dik napjain két hajadon leány és 4 gyermek hólt nállunk a Szamosba. A két leány és fiú gyermek, a partjáról süllyedtek belé, mivel a gyakorta való mostani ár-vizek nagy padlant mostak a szamos partjának; a más két gyermek pedig Oskolások vóltak, és szüléiktől Tengeri kapálásra vitettek, az hol szem-ügyét vévén, le-mentek a Szamosra, és ott fürödvén belé hóltak. „

„ A Szatmári hegyen, vagy a tavalyi szárazság, vagy a múlt téli hidegek okozván, hogy sok szőllő fák vakon maradtak; igen kevés bor lészen. „

Nagy-Bányánn egygy *Szám*-adó Tiszt, lejendő szoros szám-adásától el-rémülvén, s a' miatt s előtt buj-

bujkálván, ezen hónapnak az elejin a *Szaszar*ban (patak víz ez :) halva találtatott.

Pozsonbann e hónapnak 20dikánn, a járó híd szélénn állott hajós-legények közül egygyike, egygy szilaj lótól kétszer meg-rúgatván, másodszorra a Dunába hanyatlott, s az-utánn többé nem-is láttatott.

Selymetz-Bányánn nagy készületek tétetnek, az Orosz Nagy-Fejedelmi Urasságnak és Asszonyságnak díszesen lejendő fogadására. Ugy vélik, hogy jövő Kis-Asszony havábann fognak azonn által Orosz országg felé viszsza-útazni.

✲

Most ez egyszer, nem vélem, hogy valaki rosszsz nevenn végye, ha nevezetes újság helyett, mellynek úgy-is neminémű szűkit tapasztaljuk, egygy mesét közlök az Olvasóval. Némellyeknek talám egygy kevéssé kedves és múlatságos-is fog lenni, miglen annak meg-fejtését ki-nem gondolják. Már jó ideje, hogy azt valamelly esméretlen Jó-akaró hozzám küldötte. Imhol következik:

„ Egy nagy tsuda vagyon az egész világon,
Nints égen, sem földön, sem Magyar országon,
Van az Vármegyéken, nints az Oláhságon,
Mond-meg nékem mi ez? ha kapsz az újságon.

Egy Pap sem tudgya ezt, tsak a nyelvén hánnya,
Nem tudgya a Mester, tsak a Tanítvánnya,
Egy Ifiúnak sints, de nem-is kívánnya,
Vagyon minden vénnek, és ugyan azt bánnya.

Bé-nem fér Erdélybe, a Várak fején áll,
Csík, Gyergyó, Három-Szék soha rá nem találl,
De Vatta helységnek éppen elein áll,
Minden vígasságnak kezdete ezen all.

Láttya azt minden vak, de jó szemű egy sem,
Birja egy kis veréb, de ló s ökör egy sem,

Vi-

Világ előtt vólt egy, de kezdetben egy sem,
Viseli a Varga, Tzizmadia egy sem.
Ádámnak egy sem vólt, néki nem-is kellett,
De a' nélkül Éva Anyánk nem lehetett,
A veszedelemnek kezdete ezen lett,
Nints a Bibliában, van minden Vers felett.
Minden városban van, de nints Jász-Berénybenn,
Vagyon minden vizben, de nints a Tengerben,
Van ötven forintban, de nintsen ezerben,
El-fér egy vederben, de nem más edényben.
Nem találtatik ez a Harmintzadokon,
Mindenütt meg-vagyon pedig az Vámokon,
Soha nem láttatik a szép gyümölts fákon,
Meg-van pedig minden szép óltványokon.
Esztendőben nintsen, van minden havában,
Egy ételben sintsen, de van a savában,
Egy almát sem ismér, hever a magvában,
A szőllőben nintsen, van az virágjában.
A Visla hordozza, s az Agárra nem fér,
Minden völgyön fekszik, a hegyre fel-nem ér,
A nyelvén forgattya, a ki valamit kér,
Az orvos árúllya, Borbély hozzá nem fér.
Nints semmi Czigánynak, van a Vajdájának,
Van a vő-legények, nints a náspnagyának,
A fejében vagyon a vég vatsorának,
Mond-meg nékem mi ez? vége a tréfának. „

Hogy sokáig ne törje valaki a fejét rajta, megmondom, hogy ez a V betűt jelenti.

3. *Elegyes tudósitások.*

Az öszve-szövetkezett Belga Közönség ezen Sz. Iván havának utóljánn, 30 fel-fegyverkezett hajókkal akart az Anglusok ellen tengerre kelni. Jakab havának a végénn pedig, szinte 80-ra szándékozik azokat szaporítani.

R.

Po'sonbann
Nyomtatatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Szent-Iván havának 29dik napjánn

Szombatonn költ

50dik *LEVELE.*

1. *Erdélyi tudósitások.*

Fagarasi Pap József Uram, Maros-Vásárhelyenn Filosofiát és Mathésist tanító Professor, kit, a két Magyar Hazánn kívül-is, a tudós Világ jól esmér nagy elméjéről és mélly tudományjáról, ismét egygy szép, és nyóltzvan aranyat nyomó Arany-pénzt nyert attól az Hárlemi *Teyleriána* Tudós Társaságtól, mellytől tavaly-is érdemlette vala a nagy ezüst pénzt, és a melly 1778bann állíttatott-fel. A mostani Aranyat, mellyenn érdemes neve, az esztendő számmal egygyütt, olvastatik, nyerte ím e következő Kérdésre való Feleletével: „ *Quae est natura Libertatis Moralis, et quomodo, secundum veram eius definitionem, optime demonstrari potest, nos esse entia vera Libertate Morali gaudentia?* „ az az: „ Miben áll az Erkőltsbéli Szabadság, és miképpen lehet, az ő mi-vóltának igazán való meg-határozása szerént, leg-jobban meg-bizonyítani, hogy mi valóságos Erkőltsbéli Szabadsággal bíró állatok vagyunk? „

Ugyan ez az Hárlemi Tudós Társaság tett-fel egy Kérdést a jövő 1783dik esztendőre, melly-is illyen-

 kép-

képpen esik: „*Quas opiniones habuerunt Philoſophi Ethnici, poſtquam Philoſophia in Syſtemata redigi coepit, ante propagationem Evangelii, de ſtatu hominum poſt hanc vitam?* „ az az: „ Mitsoda vélekedéseket tartottak a Pogány Filoſofusok az embereknek ez élet utánn való állapatjok felől, az Évangyéliomnak terjedése előtt, minek-utánna a Filoſofia bizonyos rendbe kezdett vétetődni? „ E Kérdéshez hozzá téſzi a Társaſág: hogy a Feleletbenn nem ſzükſég fel-menni a költeményes Filoſofiára, hanem csak kelletik kezdeni *Thálesenn*, *Pythágorás*onn, és végezni *Cicerónn*, vagy leg-feljebb *Senecánn*; ugyan-csak, a kinek tetſzik, tovább-is viheti. A ki a le-írt kérdésre leg-helyesebb Feleletet adánd, annak-is jutalma, 80 Aranyat érő nagy Arany-pénz (hát még a ſzép betsület!) léſzen. Csak-hogy a Feleletet ezen folyó 1782dik eſztendőbéli Karátson Havának elſő napjáig Hárlembe felküldje, illy reá írásſal: „ *Ad Domum Fundationis pie defuncti D. Petri Teyler. Harlemi.* „

Jeles és nagy változása léſzen Erdélybenn a Törvény-folyásoknak. Meg-vagyon már, hogy itt-is Maros-Vásárhelyenn Hét-Személyü Törvény-Szék (*Septemviralis Tabula*) állíttaſsék-fel, mellyre (és többé nem a F. Királyi Guberniumra, avagy Bétsbe a F. K. Kancelláriára) légyen a Pereknek ídéztetése, *appelál*tatása, az ugyan ott Maros-Vásárhelyenn lévő Királyi Tábáról. De meg-érdemli ez a dolog, hogy nem ſokára bővebb tudósítáſsal meg-tiſzteltesſék. A Vármegyéknek és Székely Székeknek Fenn-álló Törvény-Székei (*Continua Tabulák*)-is más állapatra fognak változtattatni. Soha örökké meg-nem hálálhatja ez az orſzág elegendőképpen moſtan ditsőſégesen uralkodó Felſéges Nagy-Fejedelmének bőlts jó-voltát, hogy nem csak eddig meg-maradott igaz ſzabadſágait épen fenn-tartja és fenn-tartatja, hanem újakkal-is önként meg-ajándékozza: a' minémű ez, hogy ſaját hazánk-

hazánkbann tulajdon törvényeink ſzerént, akar, kit-kit közülünk minél könnyebben a maga jusſához juttatni.

Szálton ſzál Erdélybenn a Gabonáknak árra; mivel mindenek azonn igyekeznek, hogy el-adják magok ſzükſégeiktől meg-maradható gabonáikat, míg a reménységbenn való bőv aratás bé-következnek. A Török-búzának Vékáját ſok helyekenn öt Garasonn meg-vehetni. Még-is a bor nem igen óltsó; mert Negyvenesſe 35 és több Magyar Forintokonn-is el-mégyen: holott a Szőlők-is közép-ſzerű jó termésſel biztatnak minden-felé. Alma és kértvély termés-is ſzépen indúlt. Szilva-is léſzen némelly helyekenn, mint Enyed tájatt; de másutt vagy igen kevés, vagy ſemmi, néhol fájoknak-is ſok réſze ki-aſzſzott a téli hideg miatt. Ugyan e' miatt kevés dió-fa zöldellik.

A minap éjtſzaka (a mint gyaníttatik, pípából) támadott tüztől Bardotz-Székbenn Magyar-Hérmány nevű falu csak-nem egéſzen el-ége. Haſonlóképpen Sepſi-Székbenn-is, Bikfalva, vígyázatlanſágból eredett gyúladás által nagyobb réſzént hammuvá lén a múlt Sz. György havának 23dik napjánn. Itt némelly Uraſágoknak udvaraikonn kívül, Baktsi József Uramnak válogatott és ſzép árru könyvei füſtbe mentenek. Azon naponn égett-el nagy réſze Ujfalunak-is a Bartzábann; nem ſok idő közbe-vetéſsel Brasſónak Bolonya nevű Hóſtátjábann feles épületek, mikor még hammubann hevernének ugyan Ó-Braſſóbann ez eſztendő eleinn meg-égett ſok házak.

2. *Magyar orſzági dolgok.*

Nagy-Mányai Gróf Koller Ferencz Ur ő Excellentziájának azon Beſzéde, mellyel Bars-Vármegye tiſztſégeinek meg-újításakor Szent-Benedekenn a Vármegye Rendeit hathatóson meg-ſzóllította, minapokbann Bu-

dánn ki-nyomtattátott, illy reá-írásſal: *Sermo Exc. ac Ill. Domini Comitis Franc. Koller de N. Mánya, I. Ord. S. Steph. R. Ap. Commeudatoris, Equ. Aur. S. C. et R. Ap. Mai. Aſſ. Int. Stat. Conſ. et I. Comitat. Bars. Supr. Comitis, nec non per R. H. Pincernarum R. Magiſtri; quem ad Status et Ordines frequentiſſimo numero congregatos habuit, dum Magiſtratum I. Comitat. Bars. d. 2 Maii Anno* 1782 *in oppido et arce S. Benedicti de et iuxta Gron reſtauraret. Impenſis Praefecti plenipotentiarii eiusdem Arcis et Conventus, ac Canonici Strigonienſis impreſſus.*

Urményi Udvari Tanáts Urnak Bihar-Vármegyei Fő-Iſpányſágba való bé-állíttatása következőképpen ment véghez. —

Ennek a hónapnak 12dikénn reggel, a Királyi Kommiſſárius Urat, Károlyi Gróf Urat ő Excellentziáját, és a Fő-Ispányi Méltóſágba bé-állandó Udvari Tanáts Urat, Bihar-Vármegye ſzélénn, a Vármegye képébenn, Gímesi Gróf Forgács Apátur és Váradi Kánonok Ur, és az Al Vicé-Iſpány, Bölſei Budai Láfzló Ur, többekkel egygyűtt, ſzokás ſzerént illendőképpen fogadták. Minek-utánna ő Excellentziája Dióſzegenn ebédlett vólna, eſtve felé ezen késért és kéſérő ſereg Biharra méne. A hol-is több, ſzámos Uri Rendekenn kivül, 300, Nemeſek, tiſzta kék öltözetbenn, mezítelen karddal, és záſzlóson, két felé oſztatva kéſzen állottanak; kiknek Mitskei Baranyi Iſtván Ur vala Kapitányjok. Ugyan ott a Kommiſſárius és Fő-Iſpány Urakat, a N. Káptalannak Lektora, Gánótzi Antal Prépoſt Ur, Magyar nyelvenn rövideden s ékesen meg-köſzönti vala. Az-utánn a városra, Nagy-Váradra, való bé-menetel és bé-késérés következett illy renddel:

Leg-elöl a Nemes Tiſzt Uraknak Lováſzſzaik, azoknak nyerges lovaikat vezetvén; 2.) Két lovagló Nemes Sereg, az

úgy nevezett Bihari Hágónn le a város felé, azon új útonn, melly nem régenn Ferdényi Tanáts Urnak igazgatása alatt kéſzíttetett; 3.) A Káptalannak 2 Húſzárjai, továbbá a Vármegye Katonái közül tizen-ketten, Strázsa-Mesterrel egygyütt; 4.) Némelly Nagy-Váradi Görög Kereskedők, ló-hátonn; 5.) A Kommiſſárius Urnak 30 Szabadosſai, veres ſinóros, ſetét kék öltözetbenn; 6.) Szatmár-Vármegyének 18 Húſzárjai, Hadnagyjokkal egygyütt; 7.) A Kommiſſárius Urnak 6 Udvari Húſzárjai; 8.) A K. Kommiſſárius Ur ő Excellentziája, 6-lovas hintobann az új Vicé-Iſpány Ur mellett ülvén. Ez hintót 6, ezen Váradi Akadémiánn tanúló Nemes Iſjak, veres köntösbenn, mezítelen karddal késérték. 9.) 50, réſz ſzerént hat, réſz ſzerént négy lovas hintók.

10.) A Káptalannak új házai előtt a Nemzeti Oskolabéli Tanúlók és Tanítók állottak, kiknek Igazgatójok, Verner Jakab Ur, a meg-nevezett Méltóſágoknak oda érkezésekkor Magyar nyelvenn idvezlést tevé. 11.) Sz. József Iſpotályjánál Olaſzi városának lakosai, záſzlókkal és dobokkal; 12.) A nagy Vám-Hídnál pedig, bal felől a Katona-városbéli Zsidóſág, jobb felől a Körös vize mellett, a Káptalanbéli Ujvárosi lakosok állottak. 13.) A vár előtt lévő nagy piatzonn, Siskovics Regementjének elſő Diviſiója kéſzen áll vala, záſzlókkal, és dob ſzóval való tiſztelet-tételre: de ő Excellentziája ezt meg-nem engedte. 14.) A Sas útſzábann az Akadémiának Tagjai udvarlottak; kik közül az Helyſégbéli Direktor, Horvát Mihály Ur jeles Deákſágú Köſzöntő Beſzédet monda, mellyet-is a két Méltóſágok, az hintóból ki-ſzállván, nagy figyelemmel hallgattak, és rövid, de fontos feleletekkel fel-váltani méltóztattak.

15.) Innen a Kis piatz felé vévén útjokat, (az holott ismét a meg-említett 2 Nemes Lovag ſereg álla) 8 óra utánn a Nemes Konviktus házához mentenek. Itten

ízámos Nemesség, melly is 18, úgy-mint: Zemplén, Közép-Szólnok, Szabólts, Békés, Kraſzna, Kraſſó, Torontal, Temes, Zaránd, Peſt, Mármaros, Szatmár, Arad, Csanád, Csongrad, Kolozs, Sáros és Aba-Ujvár Vármegyékből gyülekezett, és többire Vicé-Iſpányokból állott vala, úgy ſzintén nem kevésbé ſzámos Papi, Katona és Méltóſágos Rendek fogadták. A világi Méltóſágok közül jelen vóltanak: Gróf Battyáni József Ur ő Excellentziája, Gróf Haller József Tudománybéli Fő-Dircktor Ur, Gróf Haller Péter Ur Telegdről, Gróf Haller Antal Ur Irádonból, Gróf Keglevics Ádám Ur, Gróf Török Ur, Báró Diószegi Ur, a Mármarosi Adminiſtrátor, Csató Ádám Tanáts Ur, a Környékbéli Táblának Présese, Pongrácz László Ur, némelly Aſſeſſorokkal egyetembe; továbbá: Báró Vallis, Baranyai, Beleznai és Suller Generális Urak; nem külömben Gróf Nádasdi Tamás Fő-Kapitány Ur, több Fő és Fel-Tiſztekkel egygyütt, az ott körül belől ſzállást tartó Siskovics, Vürtemberg és Berlichingen Regementjeiből. Az Egyházi Uraſágok-is ſzámoson valának, úgy-mint: a Görög rend-tartású Püspökönn, Drágosi Moyſesenn, és a N. Váradi Deák és Görög Káptalannak Tagjainn kívül, az Eſztergomi és Váczi Káptalanoktól küldetett Szabó András Prépoſt és Erdélyi József Apátur, Kánonok Urak.

Végezetre a Nemes Konviktus házából, az új Fő-Iſpány Ur, az Ujvárosonn kéſzíttetett ſzállására menvén, ott 40 Személlyekkel vatsorála: a *K.* Kommiſſárius Ur ő Excellentziája pedig, Gróf Kollonics Püspök Ur ő Excellentziája Palotájába ſzálla.

Az az-utánn való napokonn következett dolgokat jövő alkalmatoſsággal fogom hírül adni.

3.

3. *Külföldi történetek.*

A Csáſzár és Király Ő Felſége ezen hónapnak 25-dikénn Laxenburgból Bétsbe viſzſza-jövén, az Udvar várábann méltóztatott ebédelmi.

Milánóból a múlt napokbann az a ſzomorú hír jött Bétsbe, hogy a Csáſzári *Plenipotentziátus Kommiſſárius* Olaſz orſzágbann, Firmián Károly Gróf Ur ő Excellentziája, a ki moſt közelebb egyſzer-s-mind Lombardiábann tellyes hatalommal való Miniſternek tétetett vala, ezen hónapnak 20dikánn, e világból ki-ſzólíttatott.

A Szentſéges Pápa, Cseſzenábann, úgy-mint ſzűjetése városábann, Ur-napja hetibenn a Servitáknak meg-újíttatott Templomát fel-ſzentelte és egygy meg-aranyzott ezüſt pohárral meg-ajándékozta. Mellynek emlékezetére maga kezével ezt hagyta írásbann: *Anno Domini MDCCLXXXII. Dominica II. poſt Pent. die 2. Menſis Junii Ego Pius Catholicae Eccleſiae Epiſcopus conſecravi Eccleſiam, et Altare hoc in honorem beatiſſimae Virginis Mariae, et in eo S. S. Apoſtolorum Andreae et Jacobi, et S. S. Martyrum Pii et Primitiani Reliquias incluſi.*

Jelentés.

A Cs. K. Privilégiált Vad-vítató Játék-helynek új Árendásſai Bétsbenn, nem ſokára, az ő fel-tett ſzándékok eránt bő túdósításſal ſzándékoznak az érdemes Közönſégnek kedveskedni. Azonba túdósodni kívánnak a' felől, hogy hol találkozzanak a Csáſzári és Királyi Tartományokbann ragadozó fene avagy más afféle viaskodható állatok, és miképpen avagy mitsoda kötések alatt lehetne azokat kéſz pénzenn magok ſzámára meg-ſzerezniek. A ki afféle állatról tudósítást tenni méltóztatik, annak nem tsak minden költſége meg-adódik, hanem annak-felette az alkúnak meg-léte utánn, a maga fáradtſágáért,

az ollyas vadnak árrából 10 *pro Centum* nyereſége-is léſzen. A túdósítást Bök Jakab Urhoz, vagy-is Marsal Henrik Urhoz (*An Herrn Jocob Böck*, v. *an Herrn Heinrich Marſchal*, *in das K. K. Hetzhaus unter den Weiſsgärbern in Wien*) ſzükſég útasítani. Költ Bétsbenn Sz. Iván havának 26 n. 1782.

Hirdetés.

Minthogy az Cs. K. Korona-és Kamarabéli Uraſág óltalma alatt Ó-Budánn lakozó *Oeſterreicher* Lázár Moyſes Zsidó által 1776bann Felſéges Helyenn a Közönſég haſznára tanátsúl adatott, és helyenn hagyatott, s már bé-is vétetődött *Particuláris* Só-adás Ó-Budánn (mellynek-is jó elő-mentéből nem tsak a Felſéges *Aerárium*nak, hanem a közönſégnek-is különös haſznai ſzármaztanak, s azérttovább-is fenn-kelletik maradnia) ennekutánna Ő Felſége akaratja ſzerént árendába fog adódni:

Tehát mindenek, valakik azon Cs. K. *Particuláris* Só-adást árendába venni avagy magokra vállalni ſzándékoznak, ez eſztendőbenn jövő Julius havának elſő napjánn dél előtt 9 órakor az ottani Cs. K. Kamarabéli Préfektusnál, a kitől az kótya-vetyeképpen a többet ígérőnek által-fog adattatni, magokat annak rendi ſzerént jelenthetik.

Ez, az utólſó Levél ebbenn a fél-eſztendőbenn. Ha vagynak, a kik az ez-utánn kelendőket magok avagy mások ſzámára jártatni kívánják, a váltſágot pedig még le-nem tették, méltóztatſanak ahhoz képest való rendeléseket tenni. Az eddig valókkal-is lehet némellyeknek kedveskednünk, ha a fél-eſztendőre ſzábott árrokat ú. m. 4 R. Forintot, le-tejéndik. R.

Po'ſonbann
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-Jakab havának 3dik napjánn

Szerdánn költ

51dik LEVELE.

---

1. *Erdélyi túdósítások.*

„Közelebb múlt Pünköſt havának 13dik napján tartatott Doboka Vármegyének közönſéges gyülése, melly *Marcalis* Széknek neveztetik, a Méltóſágos Fő Iſpán, R. Sz. B. Gróf Széki Teleki Ádám Ur ő Nagyſága Udvarában Kendi-Lónán. A melly gyülésnek fővebb tzélja vólt a Felſéges Királyi Gubernium nak rendeléséből, a Vármegyében üresſégben lévő tiſztſégeknek ki-pótolása, és a ſzokott rend tartás ſzerént az egéſz Táblán lévő változandó tiſztſégek folytatására ſzükſéges ſzemélyeknek válaſztása. Leg-elsőbben-is tsak rövid de igen fontos beſzédekkel terjeſztette eleibe a M. Fő Iſpán Ur a T. N. Vármegyének, millyen indúlatú ſzemélyekre kelljen figyelmezni a Tiſztſég viselők válaſztásában, egy ollyan igazſág ſzerető Fejedelem alatt, a minéműhez való ſzerentsénket közönſégesen örvendjük; melly-is e' képen következett:

„Tekéntetes Nemes Vármegye! Valaminthogy minden líneának, úgy minden dolgoknak-is, két egymás ellenében való pontotskái vagynak: edgyik kellemetes, a másik ſzomorú és

kedvetlen; edgyik fele, mint a Mágnesnek a vashoz való hajlandóſága, magához vonſza az embereket, a másik pedig meſzſze taſzítja. Meg-vólt az eleitől fogva a Hívatalokban-is: de a mellyeknek végső pontotskái ſoha, ſe méltóſágosabbak, ſe félelmesebbek, mint moſtan, nem vóltanak.

„ Egy olly ditsőſſéges Monárchának, kinek tsak más fél eſztendei uralkodása-is az Auguſtusok, Títuspk és Trájánusok Százzait-is meg-homályositotta, a mi Felſéges Nagy Jóſefünknek mondom uralkodása alatt élhetni-is nagy bóldogſág, annyival-is inkább ſzolgálhatni ditsőség és méltóſág. De más felől egy illyen igazſágot ſzeretö, azt a ſetétben-is fel találó, mindenneknek végére járó, és maga által uralkodó Fejedelemnek Székitől, úgy ſzolgálatjától-is távozzék az hamis és ajándékért ítélő Bíró; az erőſzakos és ſzemély válogató meſzſze ſzaladjon; a közſégnek zsírjával élni kívánók pedig ugyan reſzkesſenek!

„ Jó és igaz a mi Urunk: igaz ſzolgákat-is kíván. Valamint tehát a mi moſtani egybe-gyülésünknek főbb tzélja, ezen Nemes Vármegyében lévő Tiſzt viselőkre való ſors vetésünk: igyekezzünk mi-is a mi keskeny és kitsiny Circulusunkban e mi ditsőſſéges Fejedelmünknek méltó ſzolgákat válaſztani. Mellyben jobban lejendő elő mehetésünkre, a kiket a hogy esmértem, és a mint jobbnak ítéltem, a közönſéges ſzokás ſzerént fel is jegyzettem. “

„ Ezután következett a F. Királyi Parantsolatoknak, és a Királyi Guberniumnak a T. Vármegyéhez küldött Rendeléseinek fel olvastatása, a Tiſztek válaſztása, és egyéb ide tartozó dolgok aránt való végezések. Végezetre a T. N. Vármegye *Honorárius* Aſſeſſorſágára eskettettek: M. Báró Losontzi leg-ifjabbik Bánfi Láſzló és Báró Dési Dióſzegi Ferencz Urhak és

más

más Nemes Személyek. Mélly a gyülésnek végét ſzakaſztotta. Jól-lehet minden réſzben ſzép móddal ment légyen véghez ezen gyülés; mindazáltal nem érkezett az ezt meg-előzött közönſéges gyülésnek népesſégével, úgy-mint a mellyet négy Fő-Ispánok: M. Báró Hadadi Veſelényi Farkas Ur Közép Szólnok Vármegyének, M. Gróf Bethleni Bethlen Sándor Ur Küküllő Vármegyének, M. Kereſztſzegi Csáki János Ur Kolós Vármegyének Fő Iſpánjai, és Báró Magyar Gyerő Monoſtori Kemény Pál Ur, Kövár Vidékének Fő Kapitánja; úgy ſzintén M. Gróf Osdolai Kun Gergely Ur, M. Báró Loſontzi iſjabb Bánfi Láſzló, és M. Báró Dési Dióſzegi Antal Urfiak, ezeken kívül pedig ſzámos Nemes Személyek, Doboka Vármegyebéli *Honorárius* Aſſeſſorſágra való bé-esküvésekkel meg-tiſzteltek. “

„ Közelebbről jött a Vármegyéknek ollyan Rendelés a F. Guberniumtól, hogy az melly Oláhok ez előtt *Unió*ra léptek, (a Római-Katholikusokkal egygyesültek) azoknak ne légyen ſzabad ismét nem-Unítusokká lenni. Magát az Unitus Oláh Püſpököt, Méltóſágos Major Gergely Urat ő Excellentziáját, a Felſéges Udvar, terhes Hívatala alól kegyelmesen fel ſzabadítani méltóztatott; eſztendőnként járandó bizonyos jövedelmet rendelvén ő Excellentziájának. “

„ Szebenben Sz. Iván havának 13dik napján esett M. Gróf M. Gyerő Monoſtori Kemény Farkas Ur ő Nagyſágának a *Provincialis* (Tartománybéli) Kancelláriusſágba, Méltóſágos Páſztori Láſzló Urnak pedig a Guberniumbéli Tanáts Uri méltóſágba bé állíttatása “

„ Meg érkezett immár Felſéges Urunknak az aránt való parantsolatja, hogy mint Magyar orſzágon, úgy Erdélyben-is *Septemvirális* Fő Tábla állíttaſſék; a melly által a F. K. Gubernium, a Királyi Tábláról eddig hozzája apellállatott tsupa Törvényes dolgok folytatására

nézve meg fog könnyebbíttetni. Mikor fog fel állani, és hol léſzen helye, még bizonytalan. Hírlelik, hogy a Királyi Táblával együtt, ez-is Maros Vásárhelyen fogna lenni. "

„ Azt tapaſztalván az Elöl-járók, hogy az előre nézni nem igen ſzokott köz nép ſok helyeken a föld mívelésnek nagy hátra maradására a marha tartást alább hagyja, ökreiből magát ki puſztítja, és a juh nyájakat kívánja inkább ſzaporítani, (minthogy az után ſetalgatni kevesebb munka, és arról való kevés Adón és Dézmán kívül, mind a Királynak, mind a Vármegyének és a Földes Uraknak marhával való ſzolgálásától meg-menekedik) az helyſégnek határán pedig a barom tartó gazdáknak, marháiknak jobb módon lehető legeltetésében való nagy károkra, több füvet emészteinek meg juhaikkal: erre nézve rendelte, hogy minden helyſégben a köz ember a'-hoz képest tarthaſſon juhot, a mint vagynak a marhái, mellyekkel a köz haſzonra ſzolgálatot téſzen. A ki ſemmi ökröt nem tart, annak tsak 5 juhot, a két ökrös embernek 10et, a 4 ökrösnek 20at, a 6 ökrösnek 30at ſzabad tartani. Ez a régula némelly Vármegyékben a múlt öſzſzel tétetett hírré, hogy a kiknek több vagyon, idejek légyen az el-adásra. Moſt azért a tavaſzon, a kik a parantsolat ellen többet tartottak meg, mint ſem őket illette, meg büntettettenek. "

„ A Fagaras Vídéki Havasokon, Sz. Iván havának 10dik napján ollyan feles hó esett, hogy az Havast egéſzen el lepte. "

2. *Magyar orſzági dolgok.*

Tót orſzágból hírül jött hogy Posga Vármegyébenn *Eminovetz* nevű falu határánn a föld ismét meg-gyúlt, s jó darab időtől fogva ſzüntelen gőzölög. Minekokáért a F. Királyi Hely-tartó Tanács rendeléséből,

Pil-

Piller és Mitterbacher Lajos Profeſſor Uraimék Budáról, a dolog mi-vóltának közelebbről való meg-visgáltatása végett, oda mentenek. Ugyan azon meg-nevezett Vármegyéből való túdósítások, valamelly a' tájékabéli égő hegyről téſznek emlékezetet, melly tűz-okádó hegyek módjára néha tüzet fetskendez. A meg-említett falubann gyúladás-is támadott a földből fel-jövő tűz miatt, úgy hogy házak-is égtek már-meg.

* A kik a múlt eſztendőkbenn költ híreket olvaſták, még reá emlékezhetnek, hogy 1779benn és 1780bann nem tsak Tót orſzágbann, nevezetesen *Kutina* tájánn, hanem a Szilágybann-is, Közép-Szólnok Vármegyébenn, haſonló égése tapaſztaltatott a földnek, melly-is eſztendőnél tovább tartott, de az-utánn magától ismét elalutt.

Veszprém-Vármegyéből: „ E tájon-is a Somlyó hegye nem jó reményſéggel bíztatja a ſzőlős gazdákat. Ennek oka, a ſzáraz kemény tél, főképpen Pünköſt havának elſő, második és harmadik napján kegyetlenkedett hideg. Melly okok Somlyó vídékjét azon haſzonvételtől az idén talán tellyesſéggel meg-foſztják, mellyben két három eſztendőtől fogva réſzesültünk; midőn nem tsak a ſzomſzéd Uraſágok, közellebb lévő fő városok a Somlyai borra ſzert tettek, hanem hazánknak haſznára meſzſzünnen-is, úgy-mint *Galicia*nak fő városából, Lembergből ide Somlyó hegyére borok vásárlása végett fáradtak, bővſégeſsen vásárlottak-is. "

„ Sz. Iván havának elſő napján, hozzánk közel lévő határokban, a ſzörnyű ſzélvéſz és jég eső által nagy károk történtek: az erdőkön vagy töből ki-dűlt, vagy derekba el-törött fákkal az útak annyira meg-teltek, hogy az Utasok nagy alkalmatlanſágot ſzenvednek; a mint ezt Sümeg Mező-város, és Nyirad nevű falu között lévő erdőkön lehet tapaſztalni. Tapolcza Mező-

városnak nagy kárt tett, midőn egy részet mind a gabonás mezőnek, mind a szőlő hegyek annyira el-verte, hogy nints reménység sem az aratásra, sem a szüretre. "

Székes-Fehjérváratt, Engelsburgi Báró Kraski Fő-Kapitány Ur, ki-is a Cs. K. Hadak között leg-régibb katonának tartaték, és sok esztendőktől fogva ezen Várnak Kommendánsa vala, múlt Szent-Iván havának 10dik napjánn, 90 esztendős korábann meg-halálozott.

Eszterházánn sok jeles készületek tétetnek, jövő Szent-Mihály havábann oda érkezendő Petrovics Pál Orosz Nagy-Fejedelemnek és Házas Társának nagy tisztességgel lejendő fogadása és mulatása végett.

Azon országos út, melly Sopronból *Bétsbe* viszen, ennek-utánna Laxenburg felé, még pedig a Cs. K. Kertenn keresztül, fog menni.

A gyapjúnak az árra, tavalyi keletihez képest, nagyon alá szállott. Sopronbann a javának, 24 R. Forintonn, az alább-valónak, 22-önn, s 20-onn-is meg-lehet venni mázsáját; holott tavaly illyenkor 34-et-is meg-adtak érette.

Idősbik Toskánai Nagy-Hertzeg Német Lovas Regimentje, ezen bé-állott hónapnak 15dikénn, *Sz. Margita* Mező-város határánn lejendő táborba fog szállani; a hol-is a Minkendorfi táborozásra készűlend.

Az utólb kőlt 5odik Levélbenn, mostani Bihar-Vármegye Fő-Ispányjának, M. Ürményi Udvari Tanáts Urnak, Nagy-Váradra az el-múlt hónapnak 12dikénn lett bé-érkezését bővön meg-írtam. Most az az-utánn való naponn meg-lett jelességek következnek. — Reggel 9ed-fél órakor, a Királyi Kommissárius Ur, Gróf Károlyi Ur ő Excellentziája ismét a Nemes Konviktus házához méne, a hol-is Siskovics Regimentje-féle Katonák, és a Vármegye Hajdúi strázsát állanak vala.

Szin-

Szinte az nap ő Excellentziája Neve napja lévén, ottan minden rendbéli Méltóságoktól és a Királyi Akadémiától meg-köszöntetett. Mind ezekkel az-utánn ő Excellentziája, és a Fő-Ispány Ur ő Nagysága, a Plébánia Templomábann tartatott Isteni tiszteletet meg-hallgatván; továbbat Gróf Kollonics Püspök Ur ő Excellentziája pompás hintójábann a Vármegye házához méne. Maga a Kommissárius Ur, 100 ezer Forintnál többre betsültetett drága ékességű Magyar ruhába vala öltözve; azon kard lévén az oldalánn, mellyet a bóldogúlt Császárné és Király Aszszony ő Excellentziájának ajándékozott vólt. Az hintó előtt, a Királyi Petsétes Levelet, a K. Kommissáriusnak egygyik Iró Deákja vitte. Elől a jelen lévő Méltóságoknak, számos Inasaik, oldalaslag pedig a két Nemes seregek, Gróf Károlyi Szabadosai, és Szatmár s Bihar Vármegye Húszárjai mennek vala. A gyűlés palotájába fel-menő gráditsoknál, Gróf Forgács Apátur és Kánonok Ur némelly Vármegyebéliekkel várja s fogadja vala a bé-állítandó és bé-állandó két Méltóságokat.

A fel-gyülekezett Rendek előtt meg-jelenvén, legelsőbenn-is a Királyi Kommissárius Ur Magyar nyelvenn tett ékes Beszédének eleje utánn, az ő Excellentziája által véghez menendő Instállátzió felől szólló Királyi Végezést a Nótariusnak által adá s fel-olvastatá; annak-utánna tovább folytatván beszédét, hasonlóképpen az új Fő-Ispány Urat illető K. *Diplomát*-is el-olvastatá, mellyet-is mint ő Nagysága érdemei felől való jeles bizonyságot, mindenek nagy figyelmetességgel hallgattanak; továbbá a Fő-Ispány Ur felől méltó dítséreteket tévén, a szokott esküvést véle el-mondatá, mellyet-is Gróf Kornis Püspök és Nagy-Prépost Ur mond vala eleibe. Ez meglévén, végezetre a Vármegye Rendeihez szólla, s ezen új Fő-Ispány Urat nékiek bé-ajánlá. Mire minden fe-

lől

löl ezen szók zengedeztek: *Vivat Josephus Imperator et Rex Apostolicus! Vivat Excellentissimus Dominus Regius Commissarius! Vivat Illustrissimus Dominus Supremus Comes!*

Ezek utánn a Fő-Ispány Urnak, ugyan Magyar nyelvenn tett hathatós Válaszsza következett. *De erről s egyebekről jövő alkalmatossággal fogok emlékezetet tenni.*

3. *Külföldi történetek.*

A Liszaboni Udvarnak hajdani Minister, *Pombal* Marchió Ur, a kit már sok szbenn hóltnak mondottak vólt, Pünkösd havának 7dik napjánn valósággal meg-hólt. Valamint víg napjaibann, úgy meg-aláztatása idejébenn-is, dítsérői-is, gyalázói-is felesen vóltanak.

Bizonyosképpen hirlelik, hogy a Spanyolok Napnyúgati Indiábann, az Anglusoknak *Providence* nevű szigetjeket el-foglalták vólna.

R.

Jelentés.

A Cs. K. Privilégiált Vad-vítató Játék-helynek új Árendásai Bétsbenn, nem sokára, az ő fel-tett szándékok eránt bő túdósításal szándékoznak az érdemes Közönségnek kedveskedni. Azonba túdósodni kívánnak a' felől, hogy hol találkozzanak a Császári és Királyi Tartományokbann ragadozó fene avagy más afféle viaskodható állatok, és miképpen avagy mitsoda kötések alatt lehetne azokat kész pénzenn magok számára meg-szerezniek. A ki afféle állatról tudósítást tenni méltóztatik, annak nem tsak minden költsége meg-adódik, hanem annak-felette az alkúnak meg-léte utánn, a maga fáradtságáért, az ollyas vadnak árrából 10 *pro Centum* nyeresége-is lészen. A túdósítást Bök Jakab Urhoz, vagy-is Marsal Henrik Urhoz (*An Herrn Jocob Böck*, v. *an Herrn Heinrich Marschal, in das K. K. Hetzhaus unter den Weissgärbern in Wien*) szükség útasítani. Költ Bétsbenn Sz. Iván havának 26 n. 1782.

Po'sonbann
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Szent-Jakab havának 6dik napjánn

Szombatonn költ

52dik LEVELE.

---

1. *Hazánkbéli dolgok.*

A Bihar-Vármegyei Fő-Ispánynak, Ürményi József Udvari Tanáts Urnak, azon méltóságba Nagy-Váradonn lett bé-állíttatása felöl még némelly rend-tartások vagynak hátra, mellyek jegyzést érdemlenek. Minek-utánna ő Nagysága fel-esküdt vólna; igen hathatós Magyar Beszéddel elsőbenn-is Ő Felségének, az-utánn a Kommissáriusnak ő Excellentziájának köszönetet téve, továbbá maga személyje és kész indúlatja felöl szóllván, végezetre másokat-is Ő Felsége és a Haza szolgálatjára serkente. Ezen béköszönést el-végezvén, leg-ottan 4 Fő Szolga-Bíráktól régi szokás szerént a kar-székkel egygyütt fel-emelteték, a palotábann pedig, sőt kívül-is az útszánn minden felöl *Vivat* kiáltaték.

Ezek utánn a Fő-Nótárius, Beliczai József Ur szóll vala a Vármegye képébenn; kinek-is már három Installátziónak alkalmatosságával vólt szerentséje ékesen-szóllását meg-mutatnia. — Sokan óhajtják, hogy mind a három Beszédek, mellyek ez alkalmatossággal tartattak, nyomtatás által világot látnának.

A gyülésnek ekképpen vége lévén; a K. Kommissárius s és Fő-Ispány Urak előbbi renddel, 80-nál több hintóktól kísértetve, a Nemes Konviktus házához víszszamenének; a hol-is jeles muzsika szó közbenn, 82 személyek ezüst edényekenn vendégeltetének. A K. Akadémiának nagyobb palotájábann víszont 65 személynek, a kisebb palotábann pedig 54nek valának asztalok terítve. Nem felejtődött-el azon régi szokás-is, melly szerént a Királynak, a Kommissáriusnak és a Fő-Ispánynak egészségére poharakat köszönvén, egygyik asztalról a másikra a' felől hír adatott.

Ebéd utánn némelly nyomtatott Irásotskák osztogattattak. Mellyeknek titulusaik ím következnek:

1. *Rövid Alagya, mellyel a' nagy Méltóságú Kollegrádi Gróf Urat, Kollonics Lászlót ő Excellentziáját, midön a' Váradi Püspökségbe bé-iktattatnék, méllyen tisztelte Gánóczi Antal N. Váradi Kanonok. N. Váradon.*

2. *Panegyricum, honoribus Ill. ac Magnif. D. Josephi Ürményi de Eadem etc. dum ab Excell. D. Comite Antonio Károlyi de Nagy-Károly etc. Commissario Regio in munus Supremi Comitis Biharienſis die 13 Mens. Junii Anno 1782 solemniter introduceretur, dicatum a Floridero Meonio, Societatum Romanae ab Arcadia et Electoralis Moguntino-Erfordinae Socio Ordinario. M. Varadini.*

3. *Plausus vario carminum genere ab Academia R. M. Varadinenſi dati, dum Excell. ac Ill. D. Comes Ant. Károlyi de N. K. etc. Commissarius R. Illustriss. ac Magnif. D. Josephum Ürményi de Eadem etc. Supremum Bihariae Provinciae Comitem inauguraret Anno MDCCLXXXII. die XIII. Junii. M. Varadini.*

4. *Magyar Óde, mellyet Méltóságos Ürményi Urnak Eő Nagyságának Bihar Vár-megye Fő-Ispánságára fel-emeltetésekor le-mutatott ugyan Méltóságos Ürményiné Aszszonynak Eő Nagyságának Nagy-Váradon lévő Nemes Convictusnak egyik tagja. N. Váradon.*

5. *Ad Provinciam Biharienſem in Celebritate, qua Illustrissimus Dominus Josephus Ürményi Supremus Moderator ejus Provinciae renunciatus est. Ode.* Item: *Ad Excellentissimum Comitem Antonium Károlyi, qui in hac Supremi Moderatoris Biharienſis renuntiatione vicario Regis munere fungebatur. Ode Seralbi Erimantici Arcadis.* * *Magno Karolini.*

* Illy nevezettel tiszteltetett-meg *Hanulik Chrysostomus János* Áhítatos Oskolák rendénn lévő Szerzetes Pap, a Nagy-Károlyi Kollégiumbann Mathésist és Históriát tanító Professor, és Károlyi Gróf Ur ő Excellentziája Poétája; a midőn ez előtt egy-néhány hetekkel a Római Árkásoknak Tudós Társai közé számláltatott. Ezen tisztességet pedig, több rendbéli jeles Versei között, mellyeknek némellyike az *Helmstádi* Tudósoknak gyűjteményes irásokbann ki-nyomtattatva lévén, a Német országiaktól-is méltán meg-dítsértetett, főképpen azzal a munkájával nyerte-meg, melly 1780bann ugyan N. Károlybann világra botsáttatott, illy nevezettel: *Libri VII. Lyricorum, et Liber Epodon.*

** Az eddig elő-hozott Versekenn kívül, Pozsonbann Patzkó Ferencz műhelyébenn, ugyan ezen jelességnek alkalmatosságával nyomtattatott: *Nagyságos Ürményi József Udvari Tanátsos Urnak, Szent István Király' Kis Keresztes Vitézének Bihari Fő Ispányságra lett bé iktatása. MDCCLXXXII. Énekkel meg tisztelte Révai Miklós.*

E napnak jelesége a Nemes Konviktus és a Királyi Akadémia házánál tartatott éjjeli vígságokkal végeződött.

Más nap, úgy-mint az el-múlt hónapnak 14dikénn, a K. Kommissárius, Fő Ispány, Generális, Kanonok és Méltóságos Urak, némelly Nemesekkel egyetembe, Gróf Kollonics Püspök Urnál ő Excellentziájánál ebédlettek.

Ebéd utánn, Szent-Iványi Benedek, Turzó László és Bunyik Benjámen Urfiaknak, Magyar országh Hiſtóriájából tett próbájokonn mindnyájan jelen lenni méltóztattak. Ekkor a Vendég Uraknak ajándékúl illy írás oſztogattatott: *Jacobi Ferdinandi Milleri Hungari Budenſis Disquiſitio hiſtorico-critica belli fraterni inter Andream I. et Belam I. honoribus ampliſſimis Illuſtriſſ. ac Magnif. D. Joſephi Ürményi de Eadem etc. dicata, Auditoribusque oblata. M. Varadini* 1782.

Az utánn következett naponn közönſéges gyülés tartatott, mellybenn többek között a Vallás dolgábann ki-adatott Felſéges Rendelések köz hírré tétettek. Azon hónapnak 16dikánn Gróf Nádasdi Tamás Fő-Kapitány Ur, a jelen levő Uraſágok ſzámára pompás vendégſéget és Bált tartatott. Egyebek-is mint-egygy tusakodva ſzorgalmatoskodnak vala, hogy a Vendég Méltóſágoknak ottléteket minél múlatſágoſabbá tehetnék.

*

Pozsonbann, moſt folyó Sz. Jakab havának 3dik és 4dik napjánn Pozson-Vármegyének közönſéges gyülése lévén; a Vallás dolgábann ki-adatott Királyi Parantsolatoknak egygyike, melly néhol támadott holmi hamis híreket, mint-ha tudni-illik Ő Felſége a Katholikus Hittől való el-ſzakadást nem bánná, ſőt ugyan kedvellené-is, meg-tzáfol, és mindenémű hitegetést, tsábítást keményen tílt, közönſégeſſé tétetett, olly végezés mellett, hogy az a köz népnek-is maga ſzületett nyelvénn tudtára adaſſék. A Szentſéges Római Pápának Bétsbenn utólſzor el-mondott Beſzéde-is, Ő Felſége rendeléséből minden Vármegyékre el-küldetvén, ekkor fel-olvastatott. Továbbá az Egyházi Kánonok ſzerént öſzvenem házasúlható ſzeméllyek eránt Ő Felſégének olly Rendelése hírdettetett, hogy az harmadik és negyedik Grá-

Grádusbann való rokonſágra nézve lehesſen a Megyebéli Püspököktől *Diſpenſátziót* kérni, kik-is magoknak a Római Szent Széktől arra való hatalmat vehetnek, a közelebbről való rokonſágbéli Grádusokra nézve pedig, az aſféle Diſpenſátziót tsak a Római Szent Széknél, de, mivel úgy-is közönſégesen tudva lévő fontos okának kell lennie, a F. Királyi Hely-tartó Tanáts által ſzükſég kerestetni.

Ő Felſégének más rendbéli Kegyelmes Parantsolatja ſzerént, valahol ez Hazábann a földbenn tüzelni való ſzerek találtathatnak, (a minéműek az úgy nevezett *Turfa* és kő-ſzén) azokat ki-keresvén haſzonra kell fordítani, (Pozson-Vármegyébenn még aſſélét nem találtanak.) Nem külömben a Tallósi Fenyíték-háznak minden útonn módonn gyarapítandó haſznos-vóltát tekéntvén, Ő Felſége kegyelmesen rendelni méltóztatott, hogy az ottan míveltetni ſzokott port-káknak nagyobb kelete ſzereztesſék.

Szabólts-Vármegyéből költ tudósítás: „ Mitsoda különös jó ſzándékkal viseltetik, és melly nagy igyekezettel vagyon rajta ezen T. N. Vármegye, hogy az közönſéges jót elő-mozdíthaſſa, tsak abból-is meg-tetſzik, hogy nem olly régen az közönſéges gyülésben illyen rendelést teve, hogy valaholott az útak meg-romlottak, avagy motsáros helyek találtatnak, mindenütt töltések és faragott kőből való hídak tsináltaſſanak. Moſtanában arra útazván, találtam már kéſzen jó és kemény munkájú egynéhány kő-hídakat, mellyeket azon T. N. Vármegye tsináltatott. Mind ezekben pedig Tólcsvai Bónis László Fő Szolga-Bíró Uram ſzorgalmatoſſágát méltán dítsérhetem, ki-is ſemmit el-nem hágy, valamit az közönſéges jónak elő-mozdítására lenni tapaſztal. Ugy esett értésemre, hogy mindenütt más helyeken-is, valahol leg-

kisfebb hiba vagyon az útakban, ollyan jó rendbe fogják fzedni. Adná Iften, hogy minden felé meg-vólna ezen jó fzándék! Mert kellene-is ennek az országunk réfzének a tsínosítás. Más az, hogy az Felféges K. Helytartó Tanáts-is ezt minden eftendőben fzokta kegyesen parantsolni. De meg-kell vallani, hogy fok helyeken még az Poíta járásán-is (mellyet különös rendbenn kellene tartani) olly rofzfz útak vagynak némelly Vármegyék réfzeiben, hogy jó erővel-is alig méréfzel az ember tsak kevés esős üdők után-is meg-indúlni; mellynek fokfzor nagy kárát vallja az közönféges jó a levelezések késő járása miatt. " — „ A Vetések igen fzépen mutatják magokat ezen a réfzen, hanem a nagy fzárazfág, melly már jó darab üdőtől fogva tart, ijeft bennünket, ne talántán meg-fzorítván az moft gyarapodó búzának fzemjeit, reményfégünket meg-tsonkítfa. "

Komárom-Vármegyéből hafonló panafzok jöttek a nagy fzárazfág eránt. Pilis és Székes-Fehjér Vármegyékbenn pedig az el múlt Pünköft havának utólfó napjánn vólt jég-eső nem tsak a fzőlőket, hanem a Vetéseket-is úgy el-verte, hogy a gazdák kéntelenek vóltak, a földet újra fel-fzántani, és kölesfel avagy moharral bé-vetni.

Erdélyből, nevezetesen Doboka-Vármegyéből ebbéli állapat eránt, közelebb múlt Szent-Iván havának 18dik napjánn ezek írattattak: „ Az idén, élettel bíró ellenfége még eddig, Iftennek hálá, nem vólt földünknek; de egyéb vefzedelmektől nem vóltak egéfzen fzabadosok határaink s gyümölts fáink. A téli hideg keményfége, a tavafzi hideg fzelek, havazások, ritka esőzések azt tselekedték, hogy kevés helyfégekben légyen reményfég a bőv terméshez. Jég eső-is fok ízben vólt, és kiváltképpen Borsa, Tsomafája, Doboka-Lazsárd és Iklod határain nagy károkat tett. "

3. *Külföldi történetek.*

Mondhatatlan nagy örömmel hallották Gálics és Ladomér országnak Paraszt lakosfai, a Csáfzári és Királyi Felfégnek azon végezését, melly őket a rabfágnak (örökös jobbágyfágnak) betstelen nyügétől menttekké tette, a fzüntelen való rabotának, úr dolgának, kínos fúlyja alól fel-fzabadította, és életek heteinek néhány napjaival meg-ajándékozta.

Ugyan Gálics országbann, az úgy nevezett Forfpontok, elő-fogatások, ellen kemény parantsolat hírdettetett; mivel éfzre vétetődött, hogy a Paraszt gazdák, azoktól való féltekbenn, lovaikat el-adták, és azok helyett vagy ökröket fzerzettek, vagy tellyesféggel femmi vonó marhát nem tartottak.

Pünköft havának 10dik napjánn ugyan ott meg-tiltatott, hogy fenki dohányt termefzteni ne méréfzeljen, hanemha eleve magát bé-jelentvén, az eránt engedelmet nyerénd; mellyről való tzédulát a Tifztek, a kikre a dolog bízva vagyon, ingyen tartoznak ki-adni.

Az úgy nevezett módi náthás nyavalya lasfanként fzűnik immár Bétsbenn és a körűl való vídékekbenn. De Belga, Franczia és Ánglia országokba tsak nem régen férkezett-bé, az hajókonn lévő hajósokat fem hagyván békével, úgy anynyira, hogy némelly, útbann avagy indúló félbenn lévő feregek, fel-tett fzándékokbann meg-is akadályoztattak miatta.

A Római Pápa Ő Szentfége, kinek, még Böjt-elő havának 27dik napjánn kezdett útazását fokfzor emlétettük, s a mint lehetett, bővön meg-is írtuk, közelebb múlt Sz. Iván havának 13dik napjánn eftve, ágyú ropogások, harangok bömbölései, és minden rendenn lévő népnek nagy öröm-jelentései közbenn, Róma városába meg-érkezett. Leg-ottan a Vatikánum Templomba bé-menvén, elfőbenn

benn-is az Uri Szentſégnek, az-utánn a Bóldogſágos Szüznek Óltára elött, s végezetre Sz. Péter és Sz. Pál tetemeinél áhítatos tiſzteletet teve.

Moszka városából, azon Vídékbéli Tiſztſégnek híteles túdósításából íratott, hogy ottan egygy Baszili Feodor nevezetü, 75 eſztendös Paraſzt embernek mindenestöl 87 gyermekei ſzülettek, kik közül 83an moſt-is élnek. Az elſö feleſége tudni-illik, 27ſzer esvén gyermek-ágyba, 4 ízbenn 4et, 7 ízbenn 3at, s 16ſzor mindenkor kettöt-kettöt; a második feleſége pedig két ízbenn 3at, és 6ſzor, kettöt-kettöt ſzült e világra.

R.

Jelentés.

A Cs. K. Privilégiált Vad-vítató Játék-helynek új Árendásſai Bétsbenn, nem ſokára, az ö fel-tett ſzándékok eránt bö túdósításſal ſzándékoznak az érdemes Közönſégnek kedveskedni. Azonba túdósodni kívánnak a' felöl, hogy hol találkozzanak a Csáſzári és Királyi Tartományokbann ragadozó fene avagy más afféle viaskodható állatok, és miképpen avagy mitsoda kötések alatt lehetne azokat kéſz pénzenn magok ſzámára meg-ſzerezniek. A ki afféle állatról túdósítást tenni méltóztatik, annak nem tsak minden költſége meg-adódik, hanem annak-felette az alkúnak meg-léte utánn, a maga fáradtſágáért, az ollyas vadnak árrából 10 *pro Centum* nyereſége-is léſzen. A túdósítást Bök Jakab Urhoz, vagy-is Marsal Henrik Urhoz (*An Herrn Jocob Böck*, v. *an Herrn Heinrich Marſchal*, *in das K. K. Hetzhaus unter den Weiſsgärbern in Wien*) ſzükſég útasítani. Költ Bétsbenn Sz. Iván havának 26 n. 1782.

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendöbenn,

Szent-Jakab havának 10dik napjánn

Szerdánn költ

53*dik* *L E V E L E.*

---

1. *Külömb-külömbféle külföldi dolgok.*

A Csáſzár és Király Ö Felſége mind ez ideig jobbára Laxenburg nyaraló várábann múlatozik; a Bétsi Méltóſágok pedig naponként változva oda kijárnak Ö Felſégének udvarlást tenni. *Sz.* Iván havának 20dik napjánn meg-hólt Firmián Gróf Ur helyett, tellyes hatalommal való Csáſzári Kommiſſáriusnak Olaſz orſzágbann, egyſzer-s-mind pedig a Lombardiai Fö-Guberniumnál ugyan tellyes hatalommal való Miniſternek, *Vilcsek* József Gróf Urat tette Ö Felſége.

Ditsöſéges nagy dolog, mellyet Ö Felſége moſt közelebb véghez vinni ſzándékozik. Különös hajót kéſzíttet, mellyenn többek között két Bétsi Túdósok, úgymint *Merter* Ur, a Terézsiai Kollégiumbann *Naturális Hiſtóriát* tanító Profeſſor, és *Haidinger* Ur, a Cs. Terméſzetbéli Tárháznak egygyik Gond-viselöje, ugyan Ö Felſége költſégénn, a földi terméseknek visgáltatása végett az egéſz földet meg-kerülendik. Az hajónak, melly ugyan-tsak Csáſzári K. záſzlóval fog járni, egygy Ö Felſége hadi ſzolgálatjábann lévö Ánglus léſzen, ki-is

 már

már ez előtt egyszer egygy Ángliai hajónn a földet egészen meg-kerülte vala. Jövő Kis-Aszszony havábann fognak útnak indúlni, s elsőbenn-is Ámérika felé, onnan pedig az újontan fel-talált Ámérika és Ásia között lévő alsóbb szigetek, kiváltképpen *Otahiti* felé haózván, Nap-keleti India felől viszsza-jönek. — Nem régen hala-meg Londonbann ama híres Svéd országi Füvész, *Solander*, a ki néhai *Kúk* (*Cook*) Kapitány vezérlette hajójánn *Benksz* (*Banks*) Urral egygyütt a földet két ízbenn körül-hajózta. A' helyett jövendőbenn Béts városa hasonló világ-járó Túdósokkal fog dítsekedhetni.

Bétsbenn ez előtt 5 esztendővel Hőnig nevezetű Kereskedők Viasz-Fábrikát állítottak-fel, mellyből-is már 3 esztendőtől fogva viaszat felesen küldözgettek Olasz országba. Most pedig szinte Ámérikába kezdik azon portékát hordogatni; a mint-hogy *Verporten* Kereskedő Társasága Trieszttenn, már nem keveset hordatott-el onnét a' végre, hogy azzal Ámérikába kereskedjék. — A honnét látni való dolog, minémű nagy haszon kerekednék belőle, ha Hazánknak ezen felsőbb részeinn-is, kivált az ország útjától valamenynyire félre lévő városokonn, mellyeknek a szőlő-mívelésenn kívül alig vagyon valami keresményjek, ha, mondom, ollyas helyekenn a méh-tartásra jobban reá adnák magokat!

A Szakszóniai Válaszító-Fejedelem Aszszony, közelebb múlt Sz. Iván havának 21dik napjánn leg-először gyermek-ágyba esvén, leány magzatot szült e világra, ki-is az nap meg-kereszteltetvén, *Mária Auguſtának* neveztetett.

Azon közelebb múlt hónapnak 16dikánn történt, hogy az útazó Orosz Nagy-Fejedelem és Nagy-Fejedelem Aszszony a Franczia Királyi Udvartól el-bútsúztanak. Párisbann és a körül való vidékenn alig találtatik

tik valamelly nevezetes rend-tartás, mellyet meg-ne tekéntettek vólna. S ugyan azzal töltik vala ott-múlatásoknak leg-több idejét; ámbár vígságok-is gyakorta tartattak ő Császári Fejedelemségeknek tisztességekre. Mivel szinte akkor tájbann történt oda-érkezések, a mikor a Franczia Udvar kívülről minden felől kelletlen hírekkel búsíttatik vala; nem lehettek koránt-is ollyan pompások és vígságosok azon Udvari inneplések, a minémüek különben lettenek vólna. Most közelebb Normandia és Pikardia tartományokonn által Brüszszelbe mentek, a honnan osztánn a Würtembergi országló Hertzeg lakóvárosába, Stutgardra szándékoznak.

A *Genevai* zenebonának már alkalmasént közelget a vége. A város körül táborozó Bernai, Szardíniai és Franczia hadak olly készülettel láttatnak lenni, hogy a megzajosodott lakosokat vér-ontás nélkül-is eszekre hozzák. A pártosok ellenbe mindeneket fel-fegyverkeztettek, és a fegyver-viselhetők közül senkit a városból ki-nem eresztének. Nem képes gondolni, hogy magokat szem-látomást való végső veszedelemre ki-tennék, ha valahonnan valamelly segétséget avagy párt-fogást nem reménylenének; ámbár nem látni, kiktől lehessen affélét reménylenick. Mondják, hogy a *Tzüriki* Szabad Közönség nem akar reá állani, hogy a városnak előbbi rend-tartása erőszakkal helyre állíttassék; mivel ez, a köztök fenn-álló szövetségnek ellenére vólna. Olly hír-is futamodik, hogy a Prussus Király-is valami közit tartja hozzá, hogy s miképp kellessék Geneva városának jövendőbéli állapatját el-rendelni.

A különböző Vallásúak eránt való türedelem, Felséges Urunknak ditsőséges példája szerént, naponként tovább terjed és nagyobb erőt vészen. A Szakszóniai Válaszító Fejedelem tartományjaibann ennek-elötte a Római-Katholikusoknak egyéb szabadságok nem vólt, ha-

nem hogy mindenütt szabadon lakhattak, Isteni szolgálatot közönségesen tarthattak és falu-helyekenn magok között tzéheket fel-állíthattak. Most közelebb pedig, ugyan ott közönséges engedelem hírdettetett, hogy Vallásoknak közönségesképpen való gyakorlása mellett minden nagy és kitsiny városokbann magoknak házokat vehessenek, Polgári és Tzéhbéli szábadságot szerezhessenek s egyéb oda tartozó szabadságokbann részesek lehessenek.

A Braunsvaigi Hertzeg, minapábann olly Rendelést hírdettetett, hogy némelly Katholikus országoknak példájok szerént, az ő Hertzegsége tartományjaibann a Kóldús-Barátoknak többé ne légyen szabad házanként kéregetni; mivel, úgy mond, azon pénz, mellyet idegen országi Szerzetesek onnét minden esztendőbenn ki-hordanak és a valóságos szegényektől el-vonnak, nagy summának tapasztaltatott lenni.

Hollándiábann valamelly ezüst pénz forog az embereknek kezek között, melly a Cs. K. Tartományokbann meg-hagyatott Vallásbéli Tűredelemnek emlékezetére verettetett. Ennek egygyik felénn a Császár képe, s körülötte ezen szók: *Joseph. II. Rom. Imp. semp. Aug.* alól pedig: *Tolerantia Imperantis* vagyon; másik felénn a Császári tzímerekkel meg-ékesíttetett Sasnak szárnyai alatt három rendbéli Egyházi Személyek láttatnak, illy körül és alól lévő írással: *Sub alis suis protegit omnes.* — *Ecce amici in Deo.*

Ő Felsége pénz-verő Házainál mind a Német Tartományokbann, mind Magyar és Erdély országbann, nevezetesen Körmötz-Bányánn, Nagy-Bányánn és Károlyváratt különös emlékezet-pénzek árúltatnak, mellyek a Szentséges Pápának Bétsbenn-létét jegyzik. A kissebbek két-két R. Forintonn, a nagyobbak hatonn adatnak. A kinek tetszik, aranyból-is szerezhet magának ffféléket, t udni-illik nagyokat, mellyek 30 Aranyat nyom-

nak,

nak, 133 R. Forintonn, és kitsinyeket, mellyek közül egygy-egygy 10 Aranyat nyom, 44 R. Forintonn s 20 Krajtzáronn.

A Fiorentzai Nagy-Hertzeg, az ő bírtoka alatt lévő Szerzetes Rendekhez Parantsolatot küldött, hogy minden Klastromaik s azoknak minden Tagjaik felől hiteles jegyzéseket adjanak-bé ő Herzegségének. A' mellett a *Szienai* Karthusiánusoknak meg-hagyatott, hogy minden esztendőbenn 600 *Skudit* adjanak a szegényjebb helységbéli Papok számára.

Persa ország, mellynek meg-hasonlott zenebonás állapatja felől tavaly hírt adtam vala, már egygy Urra, ugy-mint *Ali-Murath-Kánra* szállott. Ez a Fejedelem elsőbenn-is Siraſz várát meg-vette, az-utánn az ő vele ellenkező *Szadik Kánt* mind addig kergette, míg annak két fiait el-fogta, kiknek szemeiket ki-tolyatta. Melly miatt az atyjok bújjábann meg-halván, az egész országot Ali-Murath-Kánnak engedte.

Tsak vagyon valami benne, hogy Déli Amérikábann a Spanyol tartományokat holmi zenebona háborgatja; ámbár semmit bizonyoson nem tudhatunk felőle. Ugyan-is Spanyol országból azt írják, hogy a vadon lakó Indusok *Szanta-Fé* nevű tartományba hírtelen bé-tsapván, kitsinybe múlt, hogy mindent el-nem pusztítottak.

Erdélyből hírül jött, hogy a Moldova országi Vajda, *Morusi*, Fejedelemségétől meg-fosztatott volna.

Gálics országbann közelebb ki-adatott Felséges Rendelés szerént minden Egyházi és Világi rendenn lévő Nemesek tartoznak magokat 6 hónapok alatt az ország Törvény-Széke előtt jelenteni, hogy az utólb fel-állítandó ország Rendei közé bé-írattathassanak.

Az ottani Görög Katkolikus Püspököknek meg-tíltatott, hogy a szokott *Kathedratikum*onn kívül egyéb adót

az alattok lévő Papságra, Ő Felsége különös engedelme nélkül többé ne vesſenek.

2. *Hazánkbéli dolgok.*

Sopronból írják, hogy az idénn igen ſzámoson mennek azonn által, még pedig külſő orſzágokról-is, a Füredi Savanyó vízre; a hol-is alíg találtatik a falubann ollyan ház, mellybenn vendégek ne vólnának.

Késmárkonn *Pfeifer* Doktor Ur, ſok fáradtſága és költſége utánn bizonyos módját találta, miképpen lehesſen ez orſzágbann termő ſzerekből, *Indigo* gyanánt lehető feſtéket kéſzíteni. Melly találmányja Bétsbenn meg-visgáltatván, minden próbákat meg-állott. Mire nézve, mondják, hogy bizonyos jutalmatígértek ő Kegyelmének, ha Bétsbe jövén, találmányjának titkát ki-nyílatkoztatandja.

A föld javítása körül-is miket vihesſen az emberi éſz és ſzorgalmatoſság véghez, annak nyilván való példája lehet, a mit Komáromból jelentenek. — Vólt oda nem meſzſze, Eſztergom-Vármegyébenn Mots nevű falu határánn, alkalmas darab tsupa homok föld, melly-is a ſzél által mind tovább-tovább terjedvén, ſok termékeny kerteket és réteket egéſzen haſzontalanokká téve, úgy ſzintén az oda közel lévő Királyi és Érſeki Gabona-házoknak-is nagy kárára kezd vala lenni. Ennek és a jövendőbéli károknak elejét akarván venni, a Prímás Kárdinális Ur ő Eminentziája Tiſzt-tartója, Ratkovzki József Ur, azon homokos helyenn külömb-külömb-féle, leg-főképpen megygy fákat ültetett. Mellyeknek-is már két eſztendőktől fogva nem tsak gyümöltsével bővön élnek, hanem azt a haſznát-is veſzik, hogy a ſzél a fák között meg-akadván a homokot többé el-nem hordhatja. Ebbéli hiv ſzolgálatjának jutalmául, a Prímás Kárdinális Ur ő Eminentziája, emlétett Ratkovszki József Uramat Tsalló-közbenn egygy Kúriával meg-ajándékoz-

kozni méltóztatta. Mellybe való bé-iktattatása ezen Sz. Jakab havának 15dik napjánn léſzen.

Nagy-Károlyból írják, hogy a jég-eső ott-is ért némelly ſzőlő hegyeket, de anynyi károkat nem tett, mint egyébütt. A ſzéna és gabona eránt, még az elmúlt hónapnak 27dik napjánn arra felé mindenütt nagy reménység vala.

A Székely-földnek vég-vídékénn, mult Sz. György havábann történt, hogy a vég-őriztetést tévő Fel-Hadnagy, valamelly ſzép ifjú ſzolgának neme eránt gyanakodván, azt öltözetéből le-vetkeztette; s minthogy leánynak találtatott, azon férjfi köntösbenn Kézdi-Vásárhelyre a Második Székely Gyalog Regimentnek Fő-Tiſztjéhez küldötte. De az ifjú mindazáltal magát meg-mentette, erős állatáſſal így okolván, hogy ő magát hóltig való ſzűzeſségre fogánta, s hogy annál inkább valaha valakitől ne oſtromoltaſſék, azért öltözött maga neméhez nem illő ruhába, s kívánt ſzolgálatot tenni bátorſágoſabb helyenn.

Ezen levelekért azok, a kik Poſtánn hordatják, fél-eſztendő ſzámra 4 R. Forintot fizetnek. Ha vólnának, a kik az el-múlt fél eſztendőbelieket kívánnák, azokkal-is lehet még némellyeknek kedveskednünk. R.

Mint-hogy a Fölſéges Királyi Udvari Magyar Kamara kegyes rendelése ſzerént ezen Nemes, Szabad, s-Királyi Győr Városſának mindennémű Beneficiumai kótya-vetyeképpen Árendában fognak adattatni, azért mindeneknek tudtára adatik: hogy e moſt folyó 1782dik eſztendőben esendő Auguſtus holnapnak első, és utánna következő napjai Licitationalis Terminusul rendeltetnek, és ezen alább irtt Beneficiumok többet igérőnek 6 egymás után következendő eſztendőkre Árendában adattatnak: annak ideje pedig e' moſt folyó eſztendőben jövő November holnapnak első napján fog kezdődni.

1.) Az úti vámokból való jövedelmek ki-rendelt Vectigál ſzerént (úgy mindazonáltal: hogy az Árendás azokat, és rajta lévő hídakat mindenkor reparálni, és jó ſtatusban conſerválni tartozik) leg-első hirdetéſſel à fl. 4815

2.) Ezen Város határán lévő két Téglavető kemenczék olly kötés alatt; hogy az Árendás a ki-égetett téglának előbbi ki-tett árát semmiképpen föllyebb ne verhesse, és hogy azokban lévő épületeket jó állapotban megtartsa. in fl. 1400.

3.) Az két országos, és minden héti vásároknak haszon-vételei, az házonként járóktúl bé-veendő Hauzérozó pénzel edgyütt; hasonlóképpen mind az öt országos vásárkor járandó fübér, 's-úgy az vásáros fa sátoroknak, és ló akloknak jövedelmi-is öszveséggel in fl. 3138.

4.) Mindenféle épülethez szükséges fövénybül, homokbúl, fazokas-földbül, és agyagbúl a Nemes Városhatárán ki-mutatandó helyeken bé-venni szokott jövedelmek in fl. 80.

5.) Mind ezeken kívül egynéhány még nem exárendáltatott város Rétei, ugy nem külömben az Város szántó földgyei, 's-pedig minden két mérő alá való hóld á fl. 2.

Végtére: Az Fehérvári Kapu előtt lévő, de immár casáltatott Város Sör-háza-is minden hozzá tartozandó bé-kerétett épületekkel, és fundusokkal edgyütt (ki-vévén mindazonáltal a sör, és pálinka főzést) akár égészlen, akár pedig részenként mindenkoron, a midőn a vévőnek tettzik, licitatio-képpen örökössen el-adó lészen.

Kihez képest, a kiknek ezen fönt jelentett Árendálásokhoz, avagy az előbbenyi sör háznak, és hozzá tartozandó fundussainak meg-vételéhez kedve lészen, a föllyebb meg irtt napokon, sőtt az emlétett Sör-ház, s-ahoz tartozandó fundusok eránt akár melly napon a Nemes Város Tanáts házánál magokat jelenteni méltóztassanak.

Adatott ezen Nemes, Szabad, 's-Királyi Győr Várossa Tanátsátúl Die 22 Maji Anno 1782.

(L.S.) *N. N. Város Birája 's Tanátsa ibidem.*

Po'sonban

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Szent-Jakab havának 13dik napjánn

Szombatonn költ

54dik LEVELE.

1. *Britanniából.*

Ámbátor nagy reménység légyen hozzá, hogy nem sokára (némellyek vélekedése szerént, még az idénn) vége szakad a hadakozásnak: még-is úgy igyekeznek a Király Ministerei, hogy ne láttassanak kéntelenségből békeséget óhajtani. Fő gondjok eleitől fogva a' volt, hogy hadi készületekre való költséget eleget szerezzenek. Erre nézve némelly tiszt-viselőknek felettébb sok fizetéseket, a magokét-is, meg-kevesebbítették, némelly szükségtelen tisztségeket pedig egészen el-törlöttek. De a' felől el-nem kerülhették, hogy az ország adaját ne szaporították vólna; anynyival inkább, mivel a Királynak meg-sokasodott adósságait az országgal ki-fizettették. (Más itt az ország jövedelme és adóssága, más meg a Királyé.) Nem sok idő múlva ugyan sokra-is vitték a dolgot. Az hadi hajók, mellyeknek kevés és készületlen-vólta miatt az előbbi Minisztereknek az ország-gyülésenn gyakorta pirúl vala az ortzájok, már most minden-felé olly szám-

oson járnak, hogy a Francziák és Hollándusok alkalmas ideig nem bátorkodtak s most sem igen bátorkodnak miattok az ő rév-partjaik mellől ki-indúlni. Még többis vagyon pedig otthonn készülő és indúló-félbenn; csak legénység találkoznék elegendő reája.

Hogy arra-is könnyen szert tehetnének, és hogy a népnek az Udvar igyekezeteinek elő-mozdítására kedvet tsinálnának; minden türhető dolgokbann a községnek kedvezni kívántak. Ezen okból az Udvarnak az ország gyülésénn való hatalmát sokképpen kisebbítették, mindeneket, valakiknek az Udvarral valamelly alkujok avagy szerződések vagyon, az ország gyülésre választa-tandó személyek közül ki-rekesztettek, s egyebekbenn-is, inkább a népnek fogják partját, mint-sem az Udvarnak. Ugyan ezen okra nézve Hibernia ország népének kívánságaira-is igen könnyen reá hajlottak, hogy tudni-illik azon ország ne csak a kereskedés dolgábann Britanniával egygyenlő szabadságokkal éljen, (a mint az előbbeni Minisserek idejébenn harmadévé végeztetett volt) hanem Britannia ország-gyülésének felsőbbségétől-is mentt légyen, és egyedül csak a Királytól és a maga közönséges gyülésétől függjön jövendőbenn. Melly végezés már a Királytól-is helyénn hagyatott, és az 1720dik esztendőbéli rendelésnek el-törlése.

Nem-is lett hijába a Minisstereknek ebbéli engedelmes magok-viselése. Az hadakozásnak folytatására most önként ajánlja magát a nép segétségre, holott ennekelőtte szüntelen zajgott és panaszkodott ellene. Hibernia 20 ezer hajós legényeket igért a Király szolgálatjára, kiket nem régen ment fogadni egygy hajós Tiszt. Ezekenn kívül Ángliát 5 ezer katonával kínálta, a magáéi közül akarván azokat annak óltalmára el-küldeni. Hiberniát azonba maga lakosai, kik imént Ángliát fenyegetik vala, készek a közönséges ellenség ellen védelmezni.

mezni. A Britanniai ország-gyülésenn nem régen az vétetődék kérdőre, ha nem vólna-é tanátsos, az ország népét, tudni-illik a szabad akaratúakat és fegyver-viselhetőket fel-fegyverkeztetni; hogy mihelyt kívántatnék, kész katonák lehetnének belőlök. Ezt-is tsak kevesen ellenzik vala; kétség kívül nem sokára véghez-is fog vitetődni. E' szerént lehet reményleni, hogy sokan az idegen szolgálatbann lévő hajósok közül, a kiket a Királynak egygy minapi Parantsolatja haza idéz, önként viszsza-térnek, és hogy ama más rendelésnek-is lészen foganatja, melly szerént minden hajós legénynek, a ki önként a Király hajóira ízegődik, bizonyos jutalom ígértetik.

Alig, ha nem szinte erre a végre vagyon íntézve, a mi most közelebb az ország gyülésénn fénn-kezdett forogni, s minden bizonnyal el-is fog végeztetni. Furtsa dolog, s avagy-tsak arra nézve, hogy a népeknek különös szokásaikat tudjuk, emlékezetet érdemel. De szükség, hogy azt elől kezdjük. —

— Skótziát a természet két részre osztotta: a mi Éjszak felé hajlik, sok egy-másra tetézett hegyekből áll, és *Hailendnek* (*Highland*, *Hochlandnak*) Fel-földnek neveztetik. Ennek lakosai, mind eredetekre, mind nyelvekre, ruházatjokra és szokásaikra nézve, az Alföldiektől sokat különböznek. A mi a nyelveket illeti, egygy az a Hiberniabéliekével, mellynek neve-is arra mutat, hogy hajdan a Római birodalomnak el-hatalmazása előtt, nem tsak ott körül belől, hanem Franczia országbann-is azonn szóllottak. A nemzet tudniillik maga magát *Kael* avagy *Gál*-nak, nyelvét *Galik*-nak, országát pedig *Kaeldoch*-nak (a Deák *Calidoniá*-nak) hívja. De itt főképpen tsak a férjfiaknak öltözetekről szóllunk, melly-is szintén úgy, valamint a néhai Görögöké, Rómaiaké s több régi s mostani nemzeteké, na-

drág híjjával vagyon, s egyébként-is külömb a moſtani Európai viseletnél. Történt pedig Második György Király orſzáglásának 19dik eſztendejében, 1746bann, hogy bűntetésűl azon Fel-földi Skótziabélieknek régi viseletek meg-tíltaték, s mindnyájoknak keményen meg-parantsoltaték, hogy nadrágot viseljenek; mivel annak-előtte az úgy nevezett *Prætendensnek*, ama ſzám-ki-vetett Második Jakab Király Fiának és Onokájának, a ki az orſzághoz jusát tartja vala, réſzére hajlottak, s valamikor a Francziákkal háború támadott, mind anynyiſzor pártot ütvén, a Prétendenset Királyoknak fogadták. Az óltától fogva kéntelenek vóltak más Német forma köntöst viselni. De talám akár-melly egyéb bűntetést könnyebben ſzenvedtek vólna, mint azt, hogy régi ruházatjok helyett nadrágba kellett öltözniek, s gyakorta zenebonát-is indítottak miatta. — Moſt tehát, midőn a Király Miniſterei mindeneknek egygyeránt kedvezni láttatnak, egygy Skótus az Al-Rendek gyülésébenn azt kívánta, hogy az emlétett Fel-földi Skótusoknak viseletek eránt 1746bann tétetett végezés el-töröltesſék, mivel az a nép már moſt hűſéges jobbágyja az Hannóveri Házból való Királyi Felſégnek, s ezen okból méltó vólna a büntetést el-engedni. Leg-ottan többen-is azont javallották; ezt az okát adván, hogy az ő régi öltözetek ollyan embereknek, a kiknek gyakran, egygy kősziklárol a másikra kell ugrani, ſokkal alkalmatosſabb vólna, mint-ſem a lábot körül-ſzorító nadrágnak viselete. Néhány napok múlva, úgy-mint, az el-múlt hónapnak 20dikánn ismét elő-vévén a dolgot, úgy határozták-meg, hogy az ő magok tartományjokbann ſzabad légyen ennek-utánna az ő régi ſzokások ſzerént járniok; de valamikor az ő felekezetekbéli Regimentek Ángliába ſzállandanak, akkor tartozzanak, a bé-vett illendőſég kedvéért, nadrágot viſelni.

De

De ámbár ſokképpen kedvezni igyekezzenek a Miniſterek a köz-népnek; némelly dolgokra nézve mindazonáltal meg-maradnak az előbbi Miniſtereknek rendtartások mellett. Ide tartozik, a mit egygyike, *Shelburne* Gróf Ur, minapábann tselekedett. Amaz eſze-veſzett *Gordon*, kinek ſertelmes tselekedeteit harmadévé és tavaly gyakor ízbenn emlegettük, azt merte tőle kérni, hogy a Római-Katholikusoknak kedvező 1778dik eſztendőbéli végezést el-töröltesſe; mivel ſokan vólnának, nevezetesen Skótziábann, a kik az ellen nagyon háborognának. Mire a meg-nevezett Miniſter azt adja vala néki válaſzúl, hogy maradjon veſzteg, és ne kezdjen villongást, a midőn az orſzág java egygyesſéget és tsendesſéget kíván. — Más dolog, a mibenn a moſtani Miniſterek az előbbieknek bé-vett ſzokásokat meg-tartani látſzanak (de tsak látſzanak) az, hogy a minap, midőn némellyek az orſzág gyülésénn azon végezést elő-vennék, melly által a gyülés Tagjainak pénzzel való meg-veſztegettetéseket meg-gátolni igyekeznek, *Fox* Ur többekkel egygyütt azt máskorra akarta halaſztatni. De ſemmire ſem mehetett. Mert egygy voksſal feljűl-haladta az ellenkező felekezet, melly annak mindjárt végére kivánt járni, hogy minél hamarébb orſzág törvényjévé lehetne.

A moſtani orſzág-gyülés felől úgy vélekednek, hogy azt az Udvar nem ſokára el-fogja oſzlatni. Ha úgy talál lenni, a jövő öſzſzel más fog helyébe fel-állani; addíg pedig a változni ſzokott Tagok fognak válaſztatni. Ez talám még inkább a népnek kedvénn fog járni, mint a moſtani, ha a válaſztás mindenütt a Miniſtereknek akaratjok ſzerént menend véghez. Addíg-is, míg gyülések nem léſznek, 1 Milliom Font Sterling (mintegygy 9 Milliom R. Forint) adatott a Királynak, hogy abból az hadakozásnak folytatására rend kívül megkívántatott költſéget győzheſſe.

Az el-pártolt Amérikaiaknak-is örömöst kedveznének már most, tsak-hogy mindent ne kelleſſék nékiek oda engedni. Némellyek a Miniſterek közül arra határozták a dolgot, hogy ſzinte azon ſzabadſágok engedtesſenek nékiek-is, valamint Hiberniának: tudnillik hogy Britanniával és Hiberniával egygyütt egygy Király alatt lévén, magok ſzabhasſanak magoknak törvényeket. De ezzel az Amerikaiak meg-nem elégesznek, hanem tellyes ſzabadſágot és függetlenſéget kívánnak. A több Miniſterek talám erre-is reá állanának, ha legalább a kereskedésre nézve valamelly nyereſéges ſzövetſéget lehetne vélek vetni, úgy hogy a Francziákkal való ſzövetſégtől egéſzen el-ſzakaſztatnának. Azonba ahhoz ſem látſzik hogy kedvek vólna.

Szintén úgy vagyon dolgok az Hollándusokkal-is, kiket az Oroſz Csáſzár Aſzſzony mind ekkoráig híjába igyekezett Ángliával külön öſzve-békéltetni. Nints hát egyéb hátra, hanem hogy mindenekkel egyſzer-s mind békeſéget ſzerezzenek. Mellyenn, a két Csáſzári és egygy Királyi Felſégnek közbenn-járása mellett, ugyan rajta-is vagynak. E' végre Francia orſzágnak ſzabad közlése vagyon Ángliával, hogy leveleket poſtahajókonn minél ſzaporábban ide s tova lehesſen küldözgetni. Párisbann az Ánglus Követek, a kik a békeſég körül munkálódnak, hol a Franczia Miniſtereknél, hol a Spanyol Követnél ebédelnek, és alkuſznak. De mind bizonytalan az, a mit holmi egygyezések felöl hírlelnek. Mondják, hogy ezekenn már meg-egygyeztek vólna: hogy Éjſzaki Amérika egyedül magától függő ſzabad orſzág légyen; hogy *Gibraltar* vára Spanyol orſzághoz foglaltaſſék, *Minorka* ſziget pedig az Ánglusoknak viſzſza-adaſſék; hogy a Franczia Király *Grenáda* ſzigetet magának tartſa, a mit azonn kívül el-foglalt, azt viſzſza adja. s a t. — Hogy a békeſég-ſzerzésnek annál könnyebb folyamatja légyen, mind ezek felett úgy mond, Éjſzaki Amérikábann 3 eſztendeig való ſegyver-ſzünés hírdtettetett.

Ha pedig ez a moſtani egygyezés valami módonn félbe ſzakad, leg-ottan (így ſzóll a köz hír) az Oroſz Csáſzár Aſzſzony Britannia ſegétſégére ſzámos hadi hajóſereget fog küldeni; melly már indúló félbenn, vagy talám útbann-is vagyon.

Nap-nyúgati Indiábann, miólta *Rodney* a Franczia hajó-ſereget meg-győzte, ollyas nevezetes dolgok nem történtenek. Azon Hajós-Vezérnek utólſó túdósításaiból, mellyeket *Jamaika* ſzigetről Pünköſt havának 5dik napjánn küldött, ki-tetſzik, hogy azokat a hajókat, mellyeket maga és *Hood* Vezér a Francziáktól nyert vala, ſzerentsésen a meg-nevezett ſziget mellé ſzállította. Mindenestől 8 a ſzáma, ketteje 50 ágyúsnál alább való; a többi ki 64, ki 74, egygy ſzinte 112 ágyús. Amaz egygyel történt ſzerentsétlenſég, melly a meg-gyúlt puska-portól fel-vettetett, a Franczia hajós-legények ſzófogadatlanſágoknak tulajdoníttatik. Azonn kívül, az ütközet közbenn egygy, az utánn (a mint némellyek hírlelik) valahol az útbann kettő ſüllyedett-el. Embert pedig, a ki meg-öletett, el-fogatott és meg-ſebesíttetett, öſzveſéggel 15 ezeret veſztettek a Francziák.

2. *Egyébünnen holmi.*

Kis-Martonbann *Lunáti-Viskomti* Mária Anna Marchió Aſzſzony, Özvegy Eſzterházi Fejedelemné, ennek a hónapnak 4dik napjánn meg-hólt.

A Szilágyból. „ Hollándiábann az nem újſág, hogy egy hasſal három s négy gyermekek-is ſzülettesſenek: de nálunk újſág vólt a nem régiben meg-írt Tasnádi gyermekeknek ſzülettetések, és a moſtanában egy Márka

ka nevű faluban egy Oláh aſzſzonytól három leány élő gyermekeknek ſzármazások egyſzeriben. „ — „ A moſtani nyár nálunk ſzintén ollyan hideggel és ſzörnyű aſzálylyal kezdődött, mint a tavalyi: melly miatt a tavaſzi Vetések és kerti vetemények a gajás földekben nem nőhetnek, ſőt a búzák-is tsák erőſzakoson érnek. „

Tirol tartománybann *Svatz* tájatt, *Vízing* nevű helyſégbenn ezen folyó hónapnak elſő napjánn, a Villám az ottan lévő puska-por toronyba bé-ütvén, felette nagy károkat tett: mert ſzinte fél órányi meſzſzeſégű földönn egygy ház ſintsen, mellynek ablakjai épen maradtak vólna; a közel lévő házak le-omlottak, és két ſtrázsáló katona életét veſztette.

*

Hadd légyen ſzabad ismét Ángliába viſzſza-térnem. Ott az el-múlt hónapnak 17dik napjánn London városábann, midőn a menyny-dörgés és villámás legnagyobb erejébenn vólna, kígyó forma oſzlop ereſzkedett-le a földre; ezt érvén, ismét viſzſza-ugrott, s veder formára változott, mellynek aljából tűz és víz ſúgárok ſzökellettek körös-körűl; ez jó darab ideig tartott, az-utánn fel-felé emelkedvén ſzéllyel pattant. Nem hallani, hogy kárt tett vólna.

Az Oroſz Nagy-Fejedelem Hites Társával egygyütt a Franczia orſzági rév-partokat ſzándékozik előbb meg-látogatni, minek-előtte Német orſzágra viſzſzatérne.

Pétersburgbann a minapábann támadott nagy tűzbenn közel 4 Milliom Forintára portékák, ſok házak és bóltok égtek-meg. Melly miatt azon külföldi portékák nagyon meg-drágodtak. A Császár Aſzſzony parantsolatjára a meg-égett fa-épületek helyébe kő-házak épittetnek.

R.

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Császári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-Jakab havának 17dik napjánn

Szerdánn költ

55dik LEVELE.

1. *Török orſzágból.*

Szent-Iván havának 7dik napjánn vala, hogy a Moldovai Vajda, *Moruſzi*, néhai Gika Gergely Vajdának feje-vételétől fogva viselt Fejedelemſégéből hirtelen és minden tudva lehető ok nélkül ki-vették. Helyette más nap valamelly *Sándor* nevezetű 30 eſztendős iſjú ember, néhai *Maurokordato* Konſtantin Vajdának a fia, Fejedelemnek tételték, s annak jeléül a Fő-Vezértől, Kaftannak neveztetni ſzokott köntösſel megajándékoztaték. A több Török bírodarombéli Fejedelmi ſzemélyeknek ſzokások ſzerént, úgy-mint a kik pénzenn vett, és (mihelyt valaki többet ígér) ismét másnak jutandó uraſágoknak minél nagyobb haſznát venni igyekeznek, mondják, hogy Moruſzi-is derekason meggazdagította magát.

A Római és Oroſz Császári Udvarok között egygy felől, más felől a Török Császár között moſt valamelly nevezetes ſzerződések forognak-fenn a kereskedés dolgábann. Az a híre, hogy a Dunánn a Fekete tengerre való hajózásnak gyarapodhatása végett, kész a Fényes

Porta arra való szabadságot engedni, hogy a Császári és Királyi Felség birtokabéli Kereskedők, magoknak valahol kívántatni fog, a Duna partjánn tár-házokat és portékás széneket helyheztethessenek.

2. *Erdély és Magyar országból.*

A Székely földről Sz. Iván havának 29dik napjánn. — „ Mi nállunk a hoszszason tartott, s mái napig-is tartó felette nagy szárazság és hévség tavaszi gabonáinkat kiperselte; de kiváltképpen a zabot a bolha e' miatt majd mindenütt egészszen el-veszтegette. Sokan ki-szántották, haritskával a földit bé-vetették; de ez se nőhet a szörnyű hévség miatt. Az ősz gabonák-is nagyon megtsonkúltak, üdő előtt sárgúlnak: bizonyos, ereszтősök, termékenyek nem leszнek. Melly miatt bővséget éppen nem remélhetni helységünkbe. „

Az Erdélyi Görög Katholikus Püspök, Májot Gergely Ur ő Excellentziája, Sz. Iván havának 9dik napjánn Kapnyik-Bányánn Sz. Péter és Sz. Pál Apostolok tiszteletire Templomot szentelt. Onnan Móldova országh szélére, a Császári és Királyi Felségtől nem régibenn épittettetett *Romuli* nevű katona-faluba, hasonlóképpen Templomot szentelni méne.

M. Okoliesnai Okolitsányi Imre Püspök és Esztergomi Kanonok Ur ő Nagysága, eddig a F. Magyar Királyi Helytartó Tanátsnak egygyik Tanátsossa, most közelebb Ő Felségétől *Bétsbe* Udvari Tanátsosnak és Magyar országi Egyházi kíntses dolgokbann való Referendáriusnak tétetett, s már fel-is eskütt.

Jessics János Modrusi és Novi Káptalanbéli Kanonok Ur, azon Modrusi és Novi vídéknek Fő-Esperestje leve.

A Győri Püspök és azon Nemes Vármegye Fő-Ispánnyja, Vázsonykői Gróf Zicsi Ferencz Ur ő Excellentziája minapi közönséges Vármegye gyűlése alkalmatosságával a Nem-Katholikusok közűl, Pázmándi József

és Kis János Uraimékat Itélő Tábla-Bíráknak méltóztatott tenni.

Szatmár-Németiből. — „ Mivel a Szamos vize sok fél-szigeteket tsinálván, a várost és annak határát nagyon rongálta; erre nézve Ő Felségéhez folyamodván ezen N. Szabad Királyi Szatmár-Németi városa, azt kinyerte, hogy a fél-szigeteken a Szamost által-vehesse. Melly szerént már azoknak által-ásását a Posta-kert nevű szigeten, Sz. Iván havának 17dik napján el-is kezdték. Melly az Ő Felsége fő-hordó szálasainak-is nagy szapora haladékokra fog szolgálni. „

E most folyó hónapnak 9dik napjánn Debretzenből küldött levélből értjük, hogy Bihar-Vármegyének mostani Méltóságos Fő-Ispánnyja minek-előtte Bétsbe viszsza-térne, előbb az egész Vármegyét el-járni szándékozott. Melly útjábann minden rendűek és felekezetűek egygy-aránt hálálva tapasztalják vala ő Nagysága különös emberségét és nyájassságát. Ezen hónapnak 10dikénn Nagy-Váradonn a N. Vármegye Tisztjeinek új választása fogott véghez menni. Melly ha valósággal meglett, reménylem, hogy rövid nap hiteles túdósítást fogok felőle közölhetni.

A gabona ezen hónapnak második hetibenn imigyen költ

	Pestenn:	Pozsonbann:
A búza —	43;	36 — 38 Garas.
A Kétszeres	27 — 28;	28 —
A rozs —	19;	26 — 28 —
Az árpa —	18;	20
Az zab —	15 — 16;	15
A Tengeri —	21;	— —

Ennek a hónapnak 5dik napjánn Lazárbann (Szatmárhoz egygy óráig járó föld) a megygy-fáról le-tsúszván egygy leány, a karóba esett, kinek még-is anynyi

ereje vólt, hogy a karóból ki-kapaſzkodott; de az ölében vivén-be belſő réſzit, tsak hamar meg-hala.

Igen emlékezetes példáját írják Szatmárról a felettébb késedelmes munkának, mellyet némelly Meſterembereк magok s mások kárára mívelni ſzoktanak. Egygy Lakatos Szatmár-Németibenn már 15 eſztendőktől fogva igazít egygy Puskát; még eddig, midőn gazdája értte küldözött, vagy egygyik vagy másik ſzerſzámának elтéveſztése vólt fogása. Már moſt anynyira ment a dolog, hogy a melly gyermeke a Lakatosnak akkor (úgymint a Puskának elébb oda-vitelekor) járó kis gyermek vólt, a' fogja azt meg-igazítani.

3. *Német országból.*

A Császár Ő Felſége még-is Laxenburgbann múlatozik, gyakorta bé-jövén Bétsbe. Itt létekor ama gyönyörűſéges Sziget-kertbenn ſzokott ebédelni és ſétálgatni. Valamikor Ő Felſége Laxenburgbann künn vagyon, a fő Nemeſség naponként ki-járván, ottan téſzi udvarlását. Minden múlató várai felett, úgy látſzik, hogy leg-inkább azt kedvellette-meg Ő Felſége. Innét vagyon, hogy már moſt a Poſta-út az ottani kertenn kereſztül mégyen, (ſövénnyel mind két felől bé-foglaltatva lévén) és a Poſta-ház-is, melly ennek-előtte *Achaubann* vala, oda helyheztettetett, ſőt a Nemes Gárdák-is oda rendeltettek.

A Bétsi Univerſitásonn moſt közelebb két Magyar Hazafiak tettek próbát az Orvosi tudományokbann. Az egygyik Kovács Antal Erdélyi Székely; kinek vetélkedése alkalmatoſſágával, Ádámi Pál Orvos Doktor Urnak Német nyelvenn írott munkája, melly a Császári Királyi tartományokbann tapaſztaltatott marha-dögiről ſzóll, a jelen-lévőknek el-oſztogattatott. A másik Szombati József Uram, ki-is a Doktorſágnak el-nyeréséért illy remek-írást botsátott világ eleibe: *Diſſertatio inaugu-*

guralis medica de Morbis Glandularum ſecundum ætates, quam pro Gradu Doctoris in Medicina legitime obtinendo in Ant. ac Cel. Univerſitate Vindobonenſi ad diem XI. *Julii Anni* 1782 *publico examini ſubmittit Joſephus Cseh Szombathy Comaromio Hungarus. Viennæ Typis Matthiae Andreae Schmidt.*

Minapábann im' e következendő Felséges Rendelés hírdettetett Ótriábann:

„ Mi Második József, Iſten Kegyelméből válaſz-
„ tott Római Csáſzár, s a t. Ajánljuk minden Jobbágy-
„ ainknak kegyelmünket: Jól-lehet mindenha kemény
„ Rendelések vóltanak, mellyek által a külső országi
„ Papoknak és Szerzeteseknek a mi Örökös Országainkbann való kéregetés egygy-általjábann meg-tíltatott;
„ még-is külömb-külömbféle idegen kéregetők ottan-
„ ottan a köz figyelmetesſéget meg-tsalták, és hogy a
„ népnek áhítatos jámborſágát annál éſzre-vehetetlen-
„ ebben és bátorſágosſabban reá ſzedhetnék, igen illet-
„ len, s a Vallástól és az Anya-Szentegyháztól hely-
„ telene nek ítélt eſzközökkel éltenek. — Minek-okáért minnen-magunkat arra öſztönöztetteknek tapaſz-
„ taljuk, hogy azon Rendeléseknek emlékezetét meg-
„ újítván, *minden külföldi Papoknak és Szerzeteseknek,*
„ *akár-minémű ſzínnel avagy fogáſſal való kéregetéseket*
„ (*gyűjtögetéseket*) *a mi Örökös Országainkbann ismétlen*
„ *meg-tíltſunk, és a' végre következendő, a környül-álló*
„ *dolgoknak mivóltához alkalmaztatott rendet ſzabjunk.* —
„ Tudni-illik, hogy-ha ezen tílalom ellen valamelly
„ idegen kéregető alattombann bé-férkezni méréſzlend;
„ leg-ottan reá találván, ha akkor tselekedte *leg-elő-*
„ *ſzör*, valamit öſzve-gyűjtött, akár pénz akár eleség
„ légyen, az tőle el-vétesſék, és annak a helyſégnek,
„ a melly őtet meg-fogta, ſzegényjei közé oſztogaſſék;
„ magának pedig arról írásbann való íntés adaſſék, hogy

„ másſzor rajta kapatván még keményebb bűntetéſſel
„ fog illettetni. — Hogy-ha vagy azon Kéregető, vagy
„ más valaki ugyan azon Klaſtromból *másod ízbenn* rajta
„ kapatik; akkor az öſzve-ſzedett jóſzág el-vételének
„ és fel-oſztatásának ugyan, valamint előſzör, meg-
„ kell lennie; de a' mellett a Kéregető, minden külömbſég
„ nélkül, vagy Pap, vagy nem Pap, mind addig közönſéges
„ fogſágbann tartaſſék, valamíg azon Papi Társaſág, a
„ ki azt kéregetés végett ki-küldötte, a reá való költ-
„ ſégnek ki-pótolása felett, 100 Forint fizetéſſel ki-nem
„ váltándja; melly bírſágot azon közſégnek, a melly-
„ nél a kéregetés meg-lött, haſznára kell fordítani. —
„ Ugyan azon módonn kell véle bánni, ha valaki *har-*
„ *maſzor* s továbbá, *több ízbenn* rajta kapatik, tsak-hogy
„ olly külömbſég tartaſſék, hogy valamiképpen a vétek
„ többſzör gyakoroltatván nagyobbodik, úgy a váltſág-
„ is ahhoz képeſt mindenkor ſzaporíttaſſék. —

„ Mire nézve minden Tartománynak, Környéknek,
„ és Helyſégnek mind Papi, mind Világi Elől-járóinak
„ parantsoljuk, hogy afféle alattombann való Kéregetők
„ eránt különös vígyázáſſal légyenek; a Plébánusoknak
„ pedig, s főképpen a Szerzetes Elől-járóknak, a kik
„ előtt az illyen jövevények nem maradhatnak egygy
„ könnyen esméretlenül, tulajdon kötelesſégképpen
„ meg-hagyjuk, hogy azokat haladék nélkül az hely-
„ ſég Tiſzt-viselőinek meg-jelenteni tartozzanak,
„ olly bűntetés alatt, hogy a vétekbenn réſzeseknek,
„ vagy leg-alább annak elő-mozdítóinak tartatván, a
„ Világi Papok ugyan az ő Prébendájokat el-veſzeſz-
„ ſzék, a Szerzetes Elől-járók pedig az ő hívataljok-
„ ból ki-vettesſenek s jövendőbenn ſemminémű elő-
„ menetelt ne várhaſſanak, ſőt hogy, a dolog úgy hoz-
„ ván magával, magok a Klaſtromok-is, a hol vala-
„ melly

„ melly idegen kéregető fogadó avagy rejték-helyet ta-
„ láland, egéſzſzen le-tétesſenek. —

„ Egyébaránt ez úttal a Püspököknek, Lelki-Páſz-
„ toroknak, Prédikátoroknak s közönſégesen mindenek-
„ nek, valakiknek a nép oktatása tiſztekbenn áll, meg-
„ hagyatik, hogy az alattok-valókat, nevezetesen a
„ falusi közſéget e két dologra tanítſák: — *előſzör*, hogy
„ az illyen idegen orſzági Kéregetőknek Alamizsnát ad-
„ ván, nem hogy azzal érdemes tselekedetet mívelné-
„ nek, ſőt inkább vétkeznek, mivel az Orſzág Feje-
„ delmének törvényjei ellen tselekeſznek, kinek ſza-
„ vát meg-fogadni *lelkek-esméreti ſzerént* tartoznak; *má-*
„ *sodſzor*, hogy az ő tulajdon és ſzomſzéd helyſégek-
„ benn lévő ſzegényekenn és betegekenn mindenkoron
„ méltóbb tzélját találják az emberi ſzeretetnek és Ke-
„ reſztyéni jól-tévőſégnek, mint-ſem az ollyas Szerzet-
„ béli emberekenn, a kiknek azonn kívül-is Fundátzió-
„ jok, és állapatjokhoz képest elégſéges gondjok-viselése
„ vagyon. Költ Bétsbenn Sz. Iván havának elſő napjánn
„ 1782. „

Klagenfurt városábann ezen hónapnak másodikánn kezdődött az Inn vize melljéki vagy-is Belſő Óſtriai (*Inner-Öſtreich*, úgy-mint: Stájer, Kránitz, Krajna) és Tirol Tartományoknak való *Appellatórium* avagy Fő-Törvény-Szék, mellynek Présese, *Breuner* Gróf Ur ő Excellentziája, Vice-Présese pedig, *Entzenberg* Gróf Ur ő Excellentziája.

Az újontan fel-állíttatott Indiai Kereskedő Társaſág Trieſztenn, mind ott, mind pedig Magyar orſzágnak *Porto-Ré* nevű rév-partjánn ismétlen 3 rendbéli tengeri hajókat építtet. Kegyelmes Urunk Ő Felſége a meg-említett Társaſágnak, kereskedésének gyarapodására való ſegétſégül, nevezetes ſumma pénzt méltóztatott költsön adni.

Na-

Namür tartományja - is méltán hálálja Ő Felsége bőlts kegyelmességét, mellytől viseltetvén, az Hatvanad Adót örökre el - engedte. Ezen Adó, melly abból állott, hogy minden 60 Forintára jószágtól egygy - egygy Forint fizetődött, tsak ott vala szokásbann.

4. *Helvétziából.*

Vége vagyon már Geneva városa zenebonáskodásának. A Pártosoknak Vezéreik, a kik eleitől fogva olly meg - átalkodtságot mutattak, mint - ha kéfzebbek vólnának végső vefzedelmet fzenvedni, mint - fem magokat meg - adni, ezen hónapnak másodikánn éjfélkor a kapukat meg - nyittatván, a Franczia, Szardíniai és Bernai fzálló feregeket bé - botsátották, s el - fzaladtak. A közfség ezt látván, bújjábann a maga fegyverét réfz fzetént öfzve - tördelte, réfz fzerént a Róna vizébe hánya. A meg - nevezett feregeknek Generálisfaik elsőbenn - is a fegyvert minden lakostól el - fzedették, az - utánn az előbbi rend - tartást ismét helyre állították, és a pártosoktól tett rendeléseket foganatlanokká tették.

5. *Olafz orfzágból.*

A Római Pápa Ő Szentsége haza - érkezésétől fogva külömb - külömbféle rendelések körül foglalatoskodik, mellyek eránt fokan nagy várakozással vagynak. Tsak nem régen történt, hogy Ő Szentsége *Spello* nevü helységbenn egygy Apátza Klaftromot le - tétetett. Mondják, hogy *Foligobann* hafonló fzándékát jelentette egygy másik eránt, midőn azonn által - útazván fegétségért kéretett vólna. Az - is jött hírül, hogy minden Szerzeteknek Generálisfaik rendelt naponn Ő Szentsége eleibe idéztettek, és hogy a Német orfzági Püspökökhöz valaminém nevezetes Parantsolatok botsáttattak. R.

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoftonnál.

A Római Csáfzári és Apoftoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eftendőbenn,

Szent - Jakab havának 20dik napjánn

Szombatonn költ

56dik LEVELE.

1. *Hazánkbéli tudósítások.*

Vefzprémből *Sz. Jakab h.* 11*dik napjánn.* „ Egynehány napok előtt történt meg - halálozása Vefzprémi Káptalanbéli Kanonok Téjfalusi György Uramnak, az ide való N. Káptalanban némelly változásokat okozott, mellyek - is illy renddel következnek. Az Kántorfágba Méltófágos Püspökünktől ő Excellentziájától tétetett Csapodi Lajos Apát - Ur; Kuftosfágba Giczei István Apát - Ur; Kathedrális Fő - Efpereftségbe Katona Jó'sef Ur; Szala - Vármegyei Fő - Efpereftségbe Szent - Király - Szabadi Ro'sos Pál Ur; Somogy - Vármegyei Fő - Efpereftségbe Nagy Ferencz Ur; utólfó és új Kanonoknak pedig Kapuvári Antal Ur, a ki egynehány eftendeig Peremartonban fzorgalmatos Plébános vala. Mind ezek e hónapnak 6dik napján inftálláltattak. — Azon kívül emlékezetre méltó az - is, hogy Fő - Tifztelendő Katona Jó'sef Kanonok Ur moftan a Püspöki nagy Templomban maga költségén két drága márványból költséges Óltárokat tsináltat. „

Nógrád-Vármegyéből. „ Most folyó Sz. Jakab Havának 3dik napján, Nógrád-Vármegyében, Nagy Méltóságú Gróf Battyáni Jó'sef Fő-Ispány Urunk ő Excellentziája elől-ülése alatt, számos Uri rendeknek jelenlétében tartatott közönséges gyülésnek alkalmatosságával, azon Fő-Ispány Ur, nyilván való bizonyságot adott arrúl, melly buzgó hűséggel tiszteli Kegyelmes Urunk Ő Felségének a lelki-ismeréten való uralkodást tilalmazó Parantsolatit; midőn mind a három, országunkban törvény szerint be-vett Vallásokon lévők közűl, 28 Tábla-Bírákat nevezni — és valamint ezen kegyes maga alkalmaztatása, úgy a több, Felséges szolgálatot s köz Jónak elő-mozdítását illető dolgoknak, bőltsen és kegyessen végbe vitt kormányozása által, a maga Megyéjében lévő Tekéntetes Rendeket közönségessen meg-vígasztalni — méltóztatott. A Tábla-Bírák következendők, úgymint: *Ambrózi* György Ur, M. Károlyi és Grazsalkovics Gróf Urak ő Excellentziájok Ügyeinek Direktora; Ajtics *Horvát* Jó'sef és *Révai* Ferencz Urak, Nógrád-Vármegyének Fő Szolga-Bírái; *Hamar* András Ur, azon Vármegyének Első Fiskálissa; *Kovács* Antal Ur, ugyan oda való Vice-Nótárius; Losonczi *Gyürki* István és *Veres* Ferencz Urak, azon Vármegyének Vice Szolga-Bírái; Szlávniczai *Sándor* Lászlo, *Baros* János, *Beniczki* Tamás és Pál, Cs. *Csemiczki* Bóldizsár, Szanda-Kéri *Sréter* János, F. Vatai *Vatai* János, *Szilasi* Jó'sef, *Puki* Ferencz, *Szent-Iványi* János, *Szubszki* István, *Ivanka* János, *Bori* János, *Traitler* Gábor, *Tapolcsányi* Pál, ifjabbik Pr. *Prónai* Pál, *Novota*, *Marsovszki* Jó'sef, *Markos* Sándor, *Kántor* Gábor, és *Plath* János Urak. Ugyan ekkor, köz meg-elégedéssel tiz esztendeig dítséretesen viselt Fő Szolga-Bíróságát letévén Ócsai Balog Péter Ur: jövő Tiszt-választó gyülésig, helyébe a Fő-Ispány Ur ő Excellentziája által, Révai Ferencz Ur előbbi Vice Szolga-Bíró, ennek a helyébe Balogi Mihály Ur, ez előtt Fő-Eskütt, és e' helyett Esküttnek Batik Pál Ur tétetett. „

Még a sáskák *Szerem-Vármegyében* ki-nem irtatódtak anynyira, hogy szárnyokra kelvén, ott-is másutt-is kárt ne tehetnének. Mostanság vagy 8 ezer ember dolgozik rajta, hogy a tojásokból ki-költ maradványokat egészen ki-veszesse.

Ez úttal nem lészen haszontalan dolog, ha szinte késő-is, meg-jegyezni, melly sok munkájába kerűlt légyen tavaly és harmadévé *Erdély ország* népének, azon kártékony bogaraknak el-pusztítása. Mellyről-is így szóll egygy utólb érkezett tudósítás:

„ Doboka és Belső Szólnok Vármegyéknek egy néhány faluinak határin telepedvén-meg a sáskák 1780-bann; mind abban az esztendőben egészen a földnek el-fagyásáig, mind pedig 1781ben mindjárt tavaszszal pusztítani kezdették részt szerént a sáskát, részt szerént a tojássát. Eleinten csak magok az említett Vármegyék dolgozták benne, Processusonként küldvén a Tábla dolgosokat azokra a helyekre, a hol meg-telepedtek. De tavaszszal ki-kelvén a tojások, ollyan töméntelen számmal vóltak a sáskák, hogy egy két Vármegye el-nem pusztította vólna. Tudtára esvén annak-okáért a Guberniumnak, hogy nagyobbára Doboka Vármegyében vagyon meg-telepedve, kevesebb része pedig Belső Szólnokban: erre nézve, hogy az egész országra ki-terjedhető veszedelmet meg-előzze, először a két szomszéd Vármegyéknek, Kolo'snak és Belső-Szólnoknak adott parantsolatot, hogy Doboka Vármegyébe küldjenek Processusonként munkásokat, hogy a nagyobb részt pusztítsák. De 1781ben Húsvét után Szólnokban-is jobban szaporodván a tojások ki-kelése; nem vólt elég ez a 3 Vármegye a sáskák töméntelen sokaságának el-pusztítására.

sára. Azért Torda Vármegye és Beſztertze Vidéke-is ide rendeltetett. A melly ſzorgalmatos munkának azt a ſzerentsés ki-menetelét adta az Iſten, hogy Juniusban mind el-puſztították, nem a tsudálatos madarak, a mint némellyek hírdették, hanem az emberek. Igaz, hogy a varjak, tsókák, ſzarkák, pulykák, diſznók, kutyák, matskák, étték mikor kapták; de ezek nem ſokat apaſztották. Külön-külön, le-írhatnám, mindenik Vármegyéből mellyik Proceſſus mennyit puſztított; de ſzükſégtelen. Tsak közönſégesen teſzem-fel. A munkálkodók vóltak őſzſzel és tavaſzſzal ſzemély ſzerént 158166; ſáskát ſzedtek 14739 Köblöt és 3 Vékát, ſáska tojást 821 Köblöt és egy Vékát.„

2. *Német orſzágból.*

Ma egygy hete, úgy-mint előbbi Szombatonn eſtve felé, a Csáſzár Ő Felſége Laxenburgból a Szigetkertbe bé-jövén, ott hált. — Vasárnap a Leopodſtádi Plébánia Templomába ment, és ott a közönſéges Iſteni ſzolgálatot meg-hallgatta. Az oda való Plébánus, a kinek Ő Felſége látogatása kevésſel előbb tudtára lett, több vele lévő Papokkal a Templom ajtajánál illendőképpen fogadván, a Prédikátzió hallgatására fel-gyülekezett néppel egygyütt a Templomba be-késérte. A hol-is, jól-lehet az Orátóriumbann Ő Felſége ſzámára hamarjában különös imádkozó zsámoly kéſzíttetett vala, Ő Felſége mindazáltal nem oda, hanem a mint találta, közönſéges ſzékbe a köz nép közibe üle. Senkinek nem kellett a helyéből mozdúlnia, anynyival-is inkább meg-nem engedte, hogy valakit hátrább vagy odébb igazítanának. Itten az Orſzág Atyja az ő fiai között a Prédikállónak tanítását példás figyelmetesſéggel halgatván, hafonló tiſzta áhítatoſſágot és igaz Kereſztyéni alázatoſſágot mutatot az az-utánn következett énekes Mise közbenn. — A Bétsi hírlelő Leveleknek írója

ezen

ezen túdósítást ekképpen fejezi-bé. Itt, úgy mond, az erköltsi tudomány tselekedettel gyakoroltatva láttatott, hogy az Ur házábann az Orſzágos Fejedelmek és a Jobbágyok egygyenlők egy-másſal. A nép ſzinte könyvezve fakad vala, anynyira meg-indúlt rajta, és magábann azon tiſztiről emlékezik vala: hogy az Ur napjánn a közönſéges Iſteni tiſzteletre, nem pedig magános áhítatoſſágokra kell meg-jelenni. — A versek-is jegyzésre méltók, mellyek azon meg-emlétett utólbi Bétsi Leveleknek ſzokás ſzerént eleibe vagynak írva, úgymint:

„ *Gott, liebet keinen Zwang, die Welt mit ihren Mängeln*

„ *Iſt beſſer, als ein Reich von willenloſen Engeln.* „

az az: „ Nem kell az Iſtennek kéntelen ſzolgáló,
Olly világnál, melly tsak Angyalokból álló
Vólna, ha mind ezek akarat híjával
Vólnának, ám jobb ez, bár ſok hibájával. „

Az Iſteni ſzolgálat utánn a Csáſzár Ő Felſége az Udvar-várba méne; a hol-is Csartoriszki Ádám Fejedelem és Generális Ur, Gálics orſzági Nemes Gárda Kapitányjának Ő Felſége előtt fel-esküſzik vala.

Hétfönn délyeſti 5 órától fogva heted-félig, a kibontakozott *Szibenbücher* és *Nikolaita* nevezetű Apátza Aſzſzonyoknak épületeiket méltóztatott Ő Felſége megtekénteni.

Az nap, már harmadik hajónn történt vala, hogy az hajósok vígyázatlanſága miatt a *Roſzſzaui* új hídba meg-ütközvén, el-ſüllyedett. Ekkor ugyan-tsak az emberek-is ki-ſzabadíttattak, a portéka-is mind megmaradott. De az előbb történt veſzedelmekből ſemmit ſem lehetett meg-menteni.

A meg-adatott kegyelmes engedelem ſzerént, ismét ſok Zsidók jöttek a Leopoldſtadi vásárra, mellynek

állása már nem a régi helyenn, hanem a Sziget-kert tájatt vagyon.

Prága városa minden felől nagyon épül és szépül. Esztendőtől fogva anynyit változott, hogy némelly útszái egészen újaknak látszanak.

Néhány esztendővel ez előtt Tessen városábann Sléziábann két Országos szabad Vásárok rendeltettek volt, olly formánn, a mint a Lipsiai Szabadságok (Sokadalmak) tartatni szoktanak. Minthogy pedig azokra idegen országi Kereskedők eleinten-is igen kevesen, s hová-tovább mind kevesebben, utólb pedig tellyességgel nem jártanak; arra nézve a Császár és Király Ő Felsége azon két Szabad vásárokat az hozzá tartozott engedelmekkel egyetembe mostantól fogva el-törlötte. Mellyis hogy minden Kereskedőknek tudtokra légyen, e hónapnak 11dik napjánn köz hírré tétetett.

Gálics országbann, közelebb múlt Szent-Iván havának második napjánn ki-adatott Felséges Rendelés szerént, mindenek, valakik valamelly Privilégiummal bírnak, s azok között a Szerzetes Rendek és Klastromokis, tartoznak az ő Privilégiumaikat haladék nélkül az Ország Fő-Székének bé-mutatni; hogy a bé-vett szokás szerént újonnan meg-erősíttethessenek. Más-különben nem lészen azoknak többé semmi foganatjok.

A melly Rendelések ottan a közelebb fel-állíttatandó Ország-Rendei eránt hírré tétettek, azok nyilván arra mutatnak, hogy Ő Felsége Gálics országbann ennek-utánna ország-gyülést-is szándékozik tartatni.

Az el-bomlott Klastromokhoz tartozott némelly házi és templombéli eszközök eránt, mind ottan, mind pedig Óstriábann, olly rendelést méltóztatott Ő Felsége tenni, hogy azok a szegényebb Plébániáknak való ajándékok légyenek. — Az Oszlopok és Képek előtt való vi-

világolás azon többször említett országbann meg-vagyon tiltva.

Lintz városából írják, hogy ottan naponként feles számmal látnak Svábokat a Dunánn le-jöni, a kik Ő Felsége Birodalmábann meg-telepedni szándékoznak.

3. Más országokból.

Livorno rév-partjához ezen most folyó hónap elejénn egygy 22 ágyús Cs. *K.* hajó érkezett, mellynek Gróf Kóbentzel a neve, Kapitányja pedig Bauer József, Sopronból származott Magyar Haza-fia. Ugyan erről a hajóról mondják, hogy Északi Ámérika felé hajózván, és onnan Ásiának Dél felé hajló szélére térvén, a földet meg-fogja kerülni.

Hogy a Spanyolok *Providence* szigetét Nap-nyúgati Indiábann az Anglusoktól el-vették vólna, arról még semmi hiteles tudósítások nem jöttenek. A' helyett mindazáltal a Madridi Udvar más nem kevésbé nevezetes nyereséget hírdettetett. Tudni-illik az *Honduras-Bay* nevezetű tenger-öblibenn lévő *Roatan* szigetet, Böjt más-havának 16dik napjánn némelly Spanyol seregek szerentsésen el-foglalták. Melly sziget noha nem nagy, még-is arra nézve nevezetes, hogy a kinek az birtokábann vagyon, az azonn a tenger tájánn és a szomszéd Tartományokonn, mellyek nagyobbára a Spanyolokhoz tartoznak, szabadon hatalmaskodhatik. Nem sok fáradtságba került annak el-foglalása. Mert a Spanyolok közül csak 2 ember veszett, és 4 sebesedett-meg. Az Ánglusok, kiknek száma nem jelentetik, mind valamenynyin, nem csak a katonák, hanem a lakosok-is, fogva más-hová küldettek. A ki-kötő helynek minden erősségei fel-gyújtattak és el-rontattak.

Ámbár eddig hihetetlen dolognak látszott, hogy a Spanyolok *Gibráltár* várát meg-vehetnék; még-is, a mint most hozzá fogtanak, lehet, valami belőle. Az ha-

hajó-ſeregenn kívül ſzinte 34 ezeríg való nép, — a Spanyol hadaknak java — rendeltetett annak oſtromlására. Franczia katonák-is ſzámoson, leg-alább 8 ezeren, vagynak közte. Ha mindenek el-kéſzülendenek, naponként 700 ágyúkból 30 ezer lövésekkel fogják a vár falait, köſzikláit és belſő épületeit vítatni. Az oſtromlókat vezérlő *Krillon* Hertzeg, a ki Minorkát megvette, már eddíg ott fog lenni. A Franczia Királynak egygyik Ötsſe és a Burboni Hertzeg felől újra hírlelik, hogy nem ſokára ezek-is ott léſznek. Tsak fel-tehetni pedig felőlök, hogy nem mennének oda, ha a győzedelemnek ditsőſége eránt bizonyos reményſégek nem vólna. Spanyol orſzágbann mindenütt közönſéges könyörgések tartatnak, hogy az Iſten ezen igyekezetet meg-áldja. —

— A Vár Kapitányja Ángliából ſegétſéget óhajt. Mert a hadi eſzköze-is nagyon kezd fogyni, a katonái-is felesen halnak a moſtani nyavalyák miatt, mellyek egéſz Európánn erőt vettenek. Kétſég kívül nem fognak az Ánglusok a ſegétſéggel ſokaíg késni. Mellyet ha az egygyütt járó Franczia és Spanyol hajó-ſereg tartóztatni ſzándékozik, óhatatlan dolog, hogy a tengerenn-is kemény baj-vívás következzék.

Nap-keleti Indiábann ismét alá ſzáll az Ánglusoknak állapatjok. Avagy-tsak a köz hírek nem igen örvendetesek ő reájok nézve. De erről a dologról akkor ſzólljunk, mikor bizonyosſabbat hallándunk.

Némelly tereh-hordozó hajóikra, mellyek Éjſzaki Ámérika felé mennek vala, reájok találván az imént emlétett Franczia és Spanyol ſereg, 15-öt, vagy talám többet-is, el-fogott bennek.

R.

Po'sonbann
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-Jakab havának 24dik napjánn

Szerdánn költ

57dik *LEVELE.*

1. *Erdély és Magyar orſzágból.*

A Károly-Fehjérvári Káptalanbéli Urak közül nem régiben Tamási György. Lektor Ur meg-halálozván; annak helyébe a Püspök Ur ő Excellentziája válaſztásának a Cs. és Apoſtoli Királyi Felſégtől lett javallása ſzerént, azon Püspöki Szent-Egyháznak Oſzlopai illy renddel következtenek. Az előbbi Kántor, Baló Ferencz Kanonok Ur, Lektor, az előbbi Kuſtos, Szent-Háromſági Szeredai András Kanonok Ur, Kántor, a Nemes Káptalannak Fő-Espereſtje Bodor Iſtván Kanonok Ur pedig, Kuſtos lett: ki helyett viſzont, a Püspök Ur ő Excellentziája, a maga Kanonokjának, Fang Iſtván Urnak jeles érdemét és hív ſzolgálatját meg-jutalmaztatni kívánván, azt Kanonoknak és Kathedrális Fő-Espereſtnek tette.

Még az el-múlt hónapbann, véghez ment Budánn és egyéb helyekenn, azon Szerzetes Papoknak próbatételek, a kik ennek-utánna Plébániákra és Káplánſágokra fognak rendeltetni. Moſt közelebb pedig a F. Királyi Hely-tartó Tanátsnak rendeléséből, ugyan ott

 Bu-

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Budánn, azoknak a Szerzeteseknek az ő tudományjok fog meg-visgáltatni, a kik Klaſtromokbann feljebb való tudományokat tanítanak.

Magyar orſzágnak külömb-külömb váraiból, mellyeknek kerítések jövendőbenn puſztán hagyatik, moſtanſág felesen hordják a golyóbisokat Budára, a hol-is azok a Cs. K. Fegyver-házba el-tétetnek.

A náthás nyavalya, melly az idénn egéſz Európánn közönſégesen uralkodott, darab időtől fogva Buda, Peſt s több hazánkbéli városok és falu helyek lakoſait-is egygyaránt érte. Ennek okát (az én ítéletem ſzerént) leg-helyesſebben találta egygy Bétsi Orvos, *Chriſtan* Doktor Uram, a ki ugy vélekedik, hogy az, a tavalyi nagy hévſégtől ſzármazott, melly az Éjſzaki jeges tengerenn a régi jeget meg-olvaſztván, a levegő-eget ſok ártalmas gőzzel meg-töltötte, mellyet-is az-utánn az éjſzaki ſzelek minden-felé el-terjeſztettek. Mert ugyantsak az éjſzaki tartományokbann kezdődött azon nyavalya leg-előſzör; az-is igaz, hogy az éjſzaki ſzelek az idénn felette gyakran fúvallottak, s idő közbenn néhány meleg napok utánn moſt-is gyakorta fúnak.

Eſztergomból. „ A Kéméndi Poſta-Meſter, Lauber András Uram, a múlt eſztendőkben midőn ezen városnak Urbáriumbéli Prefektusa vólna, annak határát ſzorgalmatoſan meg-visgálván; mivel többnyire homokból áll, annak orvoslása végett, bizonyos eſzközök által az föld zsírját, mellyet Németül *Mergel*-nek nevezznek, addíg kereste, míg ollyasra reá akadott, melly-is mind tűz által, mind víz által a próbát meg-állotta. Ennek pedig, (a mint azt ſok értelmes gazdák régen tapaſztalták) az homok földön nagy haſzna vagyon. Ugyan azon alkalmatoſsággal ezen N. Vármegyében három helyett Turfára-is akadott. „

Nó-

Nógrád-Vármegyéből. „ A következendő Magyar Verſek, mellyek Szirákon Néhai Királyfalvi Róth Tamás Urnak koporsó-kövire való emlékezetűl írattattak, az én ítéletem ſzerént meg-érdemlik, hogy a tudományokat és a jókat betsűlni tudóknak kezekbe juſſanak. Alkotója ezeknek, amaz, a tudományoknak minden nemeiben Meſteri nevet érdemlő, R. Sz. B. Gróf Széki Teleki Jó'ſef Békés Vármegyei Adminiſtrátor Ur ő Nagyſága, a ki jó Ipát ezzel kívánta meg-tiſztelni.

„ Barátom! ne keress itt nagy Hadi vezért,
A ki ditsőſéget vér tékozlásſal nyért;
Ne keress olly Urat, a ki hazájának
Romlásából rakta falait házának;
Hanem keress ſokkal külömb s nagyobb embert,
A ki betsületet ártatlanſággal nyert,
S úgy nevelte díſzét régi Eleinek,
Hogy annak módjában nem tett kárt ſenkinek;
Ki magát igazán nagynak azzal tette,
Hogy a melly nagyſágot más ád, meg-vetette.
Illyen igaz Magyart, e ſírnak gyomrában
Találſz Királyfalvi Róth Tamás hamvában.
Hetven-négy eſztendő vólt élte határa,
Negyven-hatíg társa Vatai Borbára;
A ki illy jó férje halálát ſíratja.
S véle edgyetlen edgy Johanna Magzatja,
Gróf Teleki Jósef élete párjával,
S négy új tsemetékre terjedett házával.
Ezer hét ſzáz nyóltzvan-kettőben írának,
Tizen-nyóltzad napjánn Szent Iván havának,
A midőn meg-ſzünék ő benne az élet,
Avagy inkább tsak más terméſzetűvé lett;
Az-ólta tetemét ez a kő-ſír zárja,
S amaz élet adó trombita ſzót várja. „

2. Külső országokból.

A Császár és Király Ő Felsége ismét Laxenburg nyaraló várábann múlat, a hol-is fáradhatatlanúl az ő szerette népeinek javokat munkálódván, kívánatos egésségbenn vagyon.

Milánóból érkezett Kurér, a Felséges Udvarnak azt az örvendetes izenetet hozta, hogy Mária Beátrix Fő-Hertzeg Aszszony, Óstriai Lombardia Fő Helytartójának, Ferdinand Fő-Hertzegnek Házas Társa, ennek a hónapnak 14dik napjánn Fiú Magzatot szült; kinek-is kereszteléskor a Kereszt-Atyja, Maximilián Fő-Hertzeg vala.

A Belső Óstriai Törvény-Szókek körül tétetett új rendelések között az-is meg-vagyon, hogy a törvényszűnések, mellyek eddíglen esztendőnként szokásbann vóltanak, ennek-utánna el-töröltettek légyenek, de a' helyett ki-ki az Itélő Bírák közül minden esztendőbenn pihenés végett avagy maga dolgainak végezésére, a Fő-Bírótól avagy Présestől magának 6 hétre való szabadságot kívánhasson, mellyet-is ez, sőt ha fontos okai vólnának, 5 hónapra-is, tartozik nékie meg-adni, hanem-ha a köz szolgálat az által hátra-maradást szenvedne. Azon 6 hetíg való szabadságot pedig akár folyvást egy húzombann, akár félbe szakasztottan lehet kívánni.

Ő Felsége meszszére látó böltsesége nem tsak az ő maga jobbágyjainak, hanem, a mint az alkalmatosság magát elő-adja, a külföldieknek-is meg-szokta jutalmaztatni jeles érdemeket. Most közelebb a Drézdai Udvar Fő-Muzsikusának, Naumann Urnak, a ki Svéd nyelvből egygy Kóra nevezetű énekes játék-mesét Németre fordított s Ő Felségének ajánlott vala, ámbátor az minden jutalmat magáról el-hárított, Ő Felsége képével s egyéb külömb-külömbféle példázatokkal ékeskedő arany

arany piksist és arany pénzt méltóztatott ajándékúl adatni.

A Liszaboni Udvar hajdani Fő-Ministerének, Pombal Marchiónak temetése, Pünkösd havának 12dik napjánn olly pompával ment véghez, a mellyből nem ok nélkül gyanakodnak, hogy az ország Nagyjai közül nem tsak Világiak, hanem Egyháziak-is sokan nagy tisztelettel és szeretettel viseltettek hozzája. Az hólt teste, a megnevezett fő-városbann a Kapucínusok Templomába temettetett; következett napokonn pedig némelly Egyházi Méltóságok magok költségénn pompás áldozatokat tartottak s tartattak. — A Fiai meg-maradnak az ő méltóságokbann; de mindazáltal közönséges engedelem adatott, hogy mindenek, valakik a meg-hólt néhai Fő-Ministernek jószágaihoz közöket tartják, szokott útonn módonn rajtok kereshessék.

Tsak nem szűnik Britanniának az ő maga közösseivel való baja. Midőn azt gondolná, hogy Hiberniát, az ő töle való függés alól fel-szabadítván, már ki-elégítette és egészszen meg-nyúgtatta; ugyan abbann az országbann ismét jelentgetik magokat ollyanok, a kik még többet kívánnak. Ezeket a Britanniai Minisztérium sok ígéretekkel-is még le-nem tsendesíthette. — Azonba magok között ezen Ministerek között-is nagy villongások kezdődtek, mellyekből az következett, hogy *Fox* többekkel egygyütt a maga hívataljáról le-monda. Ezek tudni-illik, Éjszaki Amérikának minden függés alól való fel-szabadítását sürgették, hogy leg-alább azt magánosan minél hamarébb meg-lehetne békéltetni; mások ellenbe azt vítatták, hogy az Amérikaiak azzal-is meg-elégesznek, ha Hiberniaként azon egygy Király kormányja alatt lévén, magok törvényje szerént tellyes szabadsággal élhetnek. A Királyi Udvar mindenképpen igyekszik a viszsza-vonó Minisztereket meg-egygyez-

tetni. Ha pedig ez nem lehet, úgy vélekednek, hogy némellyek az előbbi Miniſterek közül ismét az orſzág kormányja mellé fognak állíttatni. Könnyű ebből megítélni, hogy olly hamar még nem léſzen békeſég, a mint ſokan vélekedtenek. De ha ſzinte mind reá állanak-is, hogy Amérika ſemmiképpen ne függjön Britanniától; (a mint-hogy ennek el-kerülhetetlen-voltát a Londoni Udvar maga-is által-látja) még azonn kívül ſok akadályja lehet a békeſég-ſzerzésnek. Mert úgy-anynyira öſzve-ſzövetkeztek immár az Amérikaiak, Francziák, Spanyolok és Hollándusok, hogy egy-más híre nélkül nem könnyen egygyezhetnek az Anglusokkal.

A Britanniai orſzág-gyülésnek utólb tett végezései közül mi reánk nézve leg-nevezetesſebb az, hogy a Magyar és Német orſzági boroknak s több afféle portékáknak Óſtriai Német Al-földről való által-hordatások meg-engedődött.

Az Oroſz Nagy Fejedelem Felſéges élete Párjával egygyütt, ennek a hónapnak 10dik napjától fogva 12dikéig Brüſzſzelbenn ſzándékozott múlatni. Onnan Hollándiába mégyen. Annak-utánna Német orſzágnak nevezetesſebb városait fogja meg-járni. A jövő hónapot Mömpelgárdonn töltvén, Sz. Mihály havának 13dik napja tájbann Prágába váratik. Óſtriai Német-Al-földnek Fő-Helytartói, Mária Kriſtina Fő-Hertzeg Aſzſzony és Albert Hertzeg Oſztendéig mentek eléibe.

A Lengyelek rövid nap orſzág gyülést fognak tartani.

A hadakozást moſt-is tsak úgy folytatják a Hollándusok, mint ennek-előtte: az az, tsak-mind kéſzülnek, de egygy nyomást ſem indúlnak. Járnak ugyan imitt amott holmi zsákmányló hajósſaik, s ezek a minapábann be-is tsaptak Skótzia ſzélére. De mint-hogy az

az orſzág azokat nem óltalmaztatja, tsak hamar az ellenſég kezébe kerülnek.

Gibraltar felől azt írják a Spanyolok, hogy fel-kell adódnia, ha a menyny-orſzághoz vólna-is lántzolva. Eleſéget azonba mind ez ideig bővön kapott a vár-őrző katonaſág.

Még nem tudni bizonyoson, hány hajót veſztettek az Ánglusok azok közül, a mellyek az el-múlt hónapnak 24dikénn a Franczia ſereg közé verődtek. R.

Hírdetés.

A Felſéges Királyi Magyar Udvari Kamara Rendeléséből, jövő Kis-Aſzſzony havának 13dik és következendő napjainn, az itten lévő le-tétetett Kláriſſa Apátzák Klaſtromához tartozó Földeknek, Boroknak és tűzre való Fának, ez eſztendőbenn Pünköſt havának 22dik napjánn már el-kezdődött, de annak-utánna félbe maradott el-adásához ismét hozzá fogván, ezekkel egyetembe külömb-külömbféle házi eſzközök *Licitando*, a leg-többet ígérőknek kéſz pénzenn el-fognak adódni. Költ Pozsonbann Sz. Jakab havának 18dik napjánn 1782.

Mint-hogy a Fölſéges Királyi Udvari Magyar Kamara kegyes rendelése ſzerént ezen Nemes, Szabad, s-Királyi Győr Városſának mindennémű Beneficiumai kótya-vetyeképpen Árendában fognak adattatni, azért mindeneknek tudtára adatik: hogy e moſt folyó 1782dik eſztendőben esendő Auguſtus holnapnak első, és utánna következő napjai Licitationalis Terminusul rendeltetnek, és ezen alább irtt Beneficiumok többet igérőnek 6 egymás után következendő eſztendőkre Árendában adattatnak: annak ideje pedig e' moſt folyó eſztendőben jövő November holnapnak első napján fog kezdődni.

1.) Az úti vámokból való jövedelmek ki-rendelt Vectigál ſzerént (úgy mindazonáltal: hogy az Árendás azokat, és rajta lévő hídakat mindenkor reparálni, és jó ſtatusban conſerválni tartozik) leg-első hirdetéſſel à fl. 4815

2.)

2.) Ezen Város határán lévő két Téglavető kemenczék olly kötés alatt; hogy az Árendás a ki-égetett téglának előbbi ki-tett árát semmiképpen föllyebb ne verhesse, és hogy azokban lévő épületeket jó állapotban megtartsa. in fl. 1400.

3.) Az két országos, és minden héti vásároknak haszon-vételei, az házonként járóktúl bé-veendő Hauzérozó pénzel edgyütt; hasonlóképpen mind az öt országos vásárkor járandó fübér, 's-úgy az vásáros fa sátoroknak, és ló akloknak jövedelmi-is öszveséggel in fl. 3138.

4.) Mindenféle épülethez szükséges fövénybűl, homokbúl, fazokas-földbűl, és agyagbúl a Nemes Városhatárán ki-mutatandó helyeken bé-venni szokott jövedelmek in fl. 80.

5.) Mind ezeken kívűl egynéhány még nem exárendáltatott város Rétei, ugy nem külömben az Város szántó földgyei, 's-pedig minden két mérő alá való hóld à fl. 2.

Végtére: Az Fehérvári Kapu előtt lévő, de immár casáltatott Város Sör-háza-is minden hozzá tartozandó bé-kerétett épületekkel, és fundusokkal edgyütt (ki-vévén mindazonáltal a sör, és pálinka főzést) akár egészlen, akár pedig részenként mindenkoron, a midőn a vévőnek tettzik, licitatio-képpen örökössen el-adó lészen.

Kihez képest, a kiknek ezen fönt jelentett Árendálásokhoz, avagy az előbbenyi sör háznak, és hozzá tartozandó fundussainak meg-vételéhez kedve lészen, a föllyebb meg irtt napokon, sőt az említett Sör-ház, s-ahoz tartozandó fundusok eránt akár melly napon a Nemes Város Tanáts házánai magokat jelenteni méltóztassanak.

Adatott ezen Nemes, Szabad, 's-Királyi Győr Városa Tanátsátúl Die 22 Maji Anno 1782.

(L.S.) *N. N. Város Birája 's Tanátsa ibidem.*

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Szent-Jakab havának 27dik napjánn

Szombatonn költ

58dik *LEVELE.*

1. Hazánkbéli dolgok.

Pozsonbann a hétenn ím illyen F. Cs. Királyi Végezések hírdetődtek:

1.) Hogy a Budai Vám jövő Kis-Aszszony havának kezdetétől fogva mind addig el-töröltetve légyen, míg azt Ő Felsége viszont helyre állítandja.

2.) A Gabonának Gálics országbann nagy szűki lévén, s a' miatt az árra felette igen nevekedvén; megengedtetett, hogy azt ezen esztendőnek Július, Augustus és September hónapjaibann szabadon lehessen oda bé-hordani. Melly dolog eránt a Vámos Tisztteknek mind ott Gálics országbann, mind Magyar és Erdély országokbann már meg-jelentetett, mihez tartsák magokat.

3.) Ő Felsége a Lovakkal való kereskedést innen Magyar országból a Béts-Ujhelyi vásárra minél inkább gyarapítani kívánván, azt rendelte, hogy az ollyas lovaktól, a mellyek ott el-nem adódtak, avagy a Vevőktől ismét Magyar országra viszsza hajtatnak,

Esito-(ki-hajtásért való) vám ne vétessék s ne fizettessék.

4.) Valaminthogy Ő Felsége egygy némelly Cs. K. Udvari Széknél lévő *Accessistának* abbéli hűségét, hogy azon Széknél történt valamelly dolognak illetlenűl való el-titkolását ki-nyílatkoztatta, 200 Aranynyal meg-jutalmaztatni méltóztatott: azonképpen minden Tiszt-viselő, valaki jövendőbenn afféle titkolásokat, rendeletlenségeket, avagy egyéb Ő Felsége szolgálatjának ártalmára lévő történeteket meg-jelentend, ha a dolog igaznak lenni találtatik, azon ki-jelentéséhez képest alkalmas jutalmát, és tisztinek követéséért, Ő Felsége kegyelmét fogja várhatni.

A Fiumi rév-parthoz és azon város alatt el-folyó *Fiumára* vizénn járó hajóknak könynyebbségekre, kegyelmesen rendelte Ő Felsége, hogy a' szerént, a mint a Magyar országi tenger-mellyéki Gubernium az eránt túdósítást tett, azon folyó-víz árka ki-tisztíttassék, és az óldalai a tenger felé 50 ölnyire mellyékesen (egygyarányoson) ki-vitessenek. Melly költséges munkához, mivel a meg-kívántatott mű-szerek már készen valának, ennek a honápnak 11dik napjánn hozzá-is fogtanak.

Az imént meg-nevezett rév-parthoz e hónap elejénn egygy Diána nevezetű, ugyan Ő Felsége Bírodalmából való hajó érkezett, mellynek Kapitányja és hajós népe ezeket bészéllé, s a bé-vett szokás szerént, esküvéssel-is meg-erősíté. Tudni-illik: midőn tavaly Szent-Iván havábann bé-sózott hússal rakodott hajójánn Franczia ország szélére, *Burdó* (*Bourdeaux*) felé igyekezett vólna, némelly Ánglus-féle kapzsi-hajósoktól el-fogatván és Minorka szigetnek Mahon nevezetű ki-kötő helyére vitetvén, ott a sziget Fő-Kapitányjától, *Murray* Generális Urtól arra kénszeríttetett, hogy a bé-sózott húst

húst illendő árronn az Ánglusoknak el-adná; kiknek-is az anynyira meg-tetszett, hogy a magokéval, mellyet Ángliábann sóznak, egygyet érőnek mondották lenni, s némellyek közülök szeme-láttára azon nyersen-is jó ízűen ették, az emlétett Generális pedig nagyon kérte, hogy hazájába viszsza-térvén, másszor-is vigyen oda afféle portékát. — Már most ugyan sem néki, sem az az ő vezérsége alatt vólt Ánglus népnek az többé nem fog kívántatni; mivel a szigetet meg-vett Krillon Hertzegtől hadi foglyokként mind haza botsáttattak.

Nógrád-Vármegyébenn Tamási nevezetű falú, valamelly pályinka-főző aszszonynak vígyázatlansága miatt, ezen hónapnak 11dik napjánn éjtszakának idejénn egészszen el-égett; úgy, hogy hamuval bé-fedett puszta helynél most egyéb semmi sem látszik, a hol annak-előtte 70 vagy 80 házok valának. Ezen szerentsétlenség nem tsak a lakosokat, hanem az ottan lévő Czesvitz lovas Regimentje-féle katonaságot-is egygy-eránt érte. Minthogy a házok tsak fából rakattak és szalmával fedettek valának, a tűz olly sebességgel terjedett, hogy ki-ki bé-érte véle, ha tsak a maga és háza népe életét meg-menthette. A marha, eleség és házi eszköz mind oda lett. A katonák lovaik közűl-is kettő fúladottmeg, fok pedig el-szaladott: mert a nagy veszedelembenn egyebet nem tehettek, hanem hogy a kötő-fékét ketté vágták, és az istállókból ki-űzték. A fegyvert, ló-szerszámot és ruházatot nem vólt képes mind kihordogatni. Az emberek közűl 3 gyermeknek történt e tűz miatt halála.

Eperjes tájáról még az el-múlt hónapnak 12dik napjánn írt levélbenn ezeket olvasom: „A nagy záporesők miatt Pünköst hava fogytánn történt nagy veszedelem, melly Lőtse, Szepes-Várallya, mindenek felett pedig Olaszi városánn és határánn szörnyű

pusz-

puſztításokat tett, s mint-egygy 70 embereknek életeket veſztette, kik közül 36-ot már hóltan ki-is fogtanak, egyéb helyſégeknek-is nem kitsiny károkra vala. Mert az Hernád és Tarcza vize áradása a közel lévő Vetéseket mind el-moſta, és a réteket az el-múlt hónapnak ſzinte végezetéig víz alatt hagyta. Tsak egygy falunak a kára, a minapokbann ki-küldetett Szolga-Bírónak túdósítása ſzerént, 2 ezer Forintnál többre betsültetik. Bizonyára ſzánakozásra méltó ezen föld népének állapatja. Az el-múlt télenn a gabonának ſzűki miatt tsak-nem végső ínſégre juta, s moſtan ſok háznál több napokíg-is egygy falat kenyeret alíg lehet találni. Ha még ez eſztendő termése-is ſzűk talál lenni, féltő, hogy éhel-halás ne következzék. Nints ez a tartomány még olly rendbe ſzedve, hogy más nemzetekként, két s több eſztendőkíg való ſzűk termést éhel-halás nélkül el-ſzenvedhetne. „

Búza és rozs, a menynyire nálam tudva vagyon, mindenütt ez egéſz orſzágbann elég bővön termett. De a zabnak minden-felé nöttön-nő az árra.

Zábrág-Vármegye Fő-Ispányja, Lomniczai Skerlecz Miklós K. Magyar Hely-tartó Tanátsbéli Tanáts Ur ő Nagyſága, a közelebb jövő hónapbann fog azon fő tiſztſégbe bé-állíttatni. Az arra való Kommiſſáriusi hívatal, Székhelyi Majlát József Tenger-mellyéki Gubernátor Urra ő Excellentziájára vagyon bízva. Zábrág városábann a' végre jeles kéſzületek tétetnek.

A Szabólts-Vármegyei Fő-Ispányſágot Nagy-Mihályi Gróf Sztárai Mihály Kaſſai Kamarabéli Adminiſtrátor Urra, az Hajdú Városok Igazgatójára bízta; ő Nagyſága helyébe pedig, Ugotsa-Vármegye Fő-Ispányjának, a közelebb lett Békés-Vármegyei Adminiſtrátor Urat, R. Sz. B. Gróf Széki Teleki József Urat ő Nagyſágát tette Ő Felſége.

Ma-

Magyar orſzág Udvari Kancelláriusſának, Galántai Gróf Eſzterházi Ferencz Ur ő Excellentziájának, ugyan azon nevezetű Fiát, ki-is moſt külső orſzágokat jár, Királyi Magyar Hely-tartó Tanátsbéli méltóſágra méltóztatta Ő Felſége.

A Tenger-mellyéki Tartománybéli tiſztſégekbenn moſt közelebb illy változások estenek. A Kereskedés és Pénz-váltás dolgábann fel-állíttatott Fiumi Törvény-Széknek Présese, *Zanchi* Zsigmond Ur meg-halálozván; annak helyébe Présesnek, *Terzi* Antal Ur, e' helyett pedig, ugyan azon Törvény-Székenn egygyütt ítélő Bírónak (Aſſeſſornak) *Roſſi-Sabbatini* Vincze Ur rendeltetett.

Az el-múlt hónapnak 30dik napjánn, mind a két hajó, mellyet *Villeſzhóven* Bétsi és Konſtántzinápolyi Kereskedő Társaſága a Fekete tenger partjaihoz ſzállítani ſzándékozik, Lauterer Hajós-Kapitány vezérlése alatt ſzerentsésen *Zemlén* alá érkezett. Egygyike tsupán tsak Magyar és Tót orſzági: úgy-mint Egri, Budai, Somlyai, Szekſzárdi és Karlovitzi borokkal vólt meg-rakva. Ezekenn kívül több egyéb-féle portékák-is vitetődtek oda az az-utánn következett napokonn. Mind ezekkel oſztánn minek-utánna a Törökök réſzéről meg-kívántatott Paſſusok váltattak vólna, maga Villeſzhóven Ur, ki-is ottan már 3 hetektől fogva várakozik vala, úgy ſzintén a véle egygyütt útazó két Kereſztes Barátok, 3 Tolmáts Tanítványok és Bedun nevű Örmény Kereskedő, a moſt folyó hónapnak 5dikénn Nandor-Fehjérvárra által-evezvén, még az nap onnét tovább hajózának.

Ugyan ezen hónapnak 6dik napjánn *Zürer* Ur, Konſtántzinápolyból, az holott ez ideíg a Csáſzári Királyi Követſég ſzolgálatjábann magát a Török nyelvbenn gyakorlotta vala, Zemlénbe érkezett, olly ſzándékkal, hogy

onnan a Bánátba menvén, Ő Felsége rendeléséből az oda való Hadi Fő-Vezérségnek Tolmátssa légyen.

2. *Német országi történetek.*

A Császári Királyi Könyves-háznak és Természetbéli Gyűjteménynek mostanság igen nevezetes szaporodása lett: egygy felől néhai Károly Hertzeg Német-Alföldi Fő-Gubernátornak hólta utánn Ő Felségére szállott abbéli kíntséből, melly-is e hónapnak 20dikánn Bétsbe hozatott; más felől Hamburgbann 1500 Aranyonn szerzett Iszlandiai külömb-külömbféle válogatott kövekből. — Némelly részét az elébb említett Károly Hertzeg könyv és természet-béli kíntsének a Liszaboni Udvar vette-meg a Brasiliai (Örökös) Királyi Fejedelem számára. Ez-is 12 nagy ládákbann már Liszabonba által-vitetett.

Az igaz emberi szeretetből származott nemes tselekedetek egyebek felett érdemesek arra, hogy maradandó például fel-jegyeztessenek. Ide való tehát im e következendő Bétsi tudósítás. Vala Bétsbenn egygy betsületes és szorgalmatos Polgár ember, a kinek a mostoha szerentse úgy anynyira nem kedvez vala, hogy meghalván, el-maradott özvegyének és 3 tsetsemő gyermekeinek szegénységnél és 2788 Forintokból álló adósságnál egyebet semmit sem hagyhata. Ezen adósság valamelly Szakszóniai Veiszenfelsz városabéli kereskedő társaságot illet vala, mellynek egygyik Tagja, midőn az özvegy aszszonynak igye-fogyott állapatját meg-tudta vólna, leg-ottan nem tsak a maga részéről le-monda, hanem a társait-is reá bírá, hogy mindnyájan példáját követvén, az adósságot egészszen el-engédék. — A szegény özvegy aszszony ezt maga adatta hírül; azzal kívánván hálá-adó szívét ki-nyílatkoztatni.

Cseh országnak és Ostriának Udvari Fő-Kancelláriussa, Blümegen Henrik Gróf Ur ő Excellentziája, abbéli

béli fő méltóságától bútsút vett. Addig-is, míg valaki helyébe fog rendeltetni, azon Udvari Kancellariának igazgatása, az eddig vólt Erdély országi Udvari Kancelláriussa Reisach Báró Urra ő Excellentziájára vagyon bízva.

A Lajbachi Püspök és R. Sz. B. Fejedelem, Gróf Herberstein Károly Ur, a maga Megyebéli Papsághoz és néphez igen emlékezetes és hathatós Pásztori Levelet botsátott, melly ugyan ott (60 levél-félre) ki-is nyomtattatott. Ennek némelly nevezetesebb tzikkelyjei a Bétsi Német Újság-levelekbenn-is ki-vagynak hírdetve; mellyeket mindazáltal itt igen hosszas vólna Magyarúl meg-írnom. Most inkább ugyan azon levelekből más afféle történeteket írok.

3. *Olasz országról.*

„ A Császárnak hasznos igazításai, mellyeket Ő Felsége az Egyházi dolgokbann tészen, minden Katholikus Fejedelmeket fel-indítanak, hogy az Ő dits féges példáját kövessék. Mindnyájan kezdik az ő el-múlatott jussaikat elő-venni, és tulajdon magok élnek azokkal, a Vallásbéli helytelenségeknek el-törlésére, és az ő birodalmok javának öregbítésére. Ezt kiváltképpen Olasz országbann nyilván tapasztalni.

„ Toskánábann, Leopold Nagy-Hertzeg ennek a hónapnak elejénn az Egyházi dolgok eránt külömb-külömbféle Rendeléseket adott-ki, mellyek a mi Nagy Fejedelmünk Felséges Ötsének méltóságához tökélletesen hozzá illenek. — Ezek közül elsőbenn-is említtetik az Eretnekeket nyomozó Tisztségnek (*Officium Inquisitionis*) mellynek 1745-től fogva úgy-is kevés hatalma vala, végképpen és örökre való el-töröltetése, és minden jószágainak a szűkölködő Plébánusok számára lött el-foglaltatása: egyedül a Püspökökre lévén bízva az hit dolgábann való ítélet-tétel. — Más rendbéli Parantso-

lat

lat ezt foglalja magábann; mivel minden Szerzetes Rendeknek egyedűl való tzéljoknak annak kell lenni, hogy a Világi Papságnak segétségére légyenek, ezen tzélnak pedig az *Exemtziók* (Püspökök hatalma alól való ki-vételek) akadályt szereznek; tehát ezek ennek-utánna megszűnjenek, és minden Szerzetesek a Püspökök hatalma alá légyenek vettetve. — Harmadik Parantsolat arról szóll, hogy a melly Egyházi méltóságok eddig a Római Szent Széktől adattak, ennek-utánna egyedűl a Püspöktől függjenek. — Efféle Rendelés még több-is fog következni.

„ Nápoly országbann több ide tartozó Rendelések között, múlt Pünkösd havábann maga a Király meg-határozta, menynyit lehessen a Papoknak a Kereszteléséért, Esketésért és Temetésért venniek.

„ Modenábann a Püspök kérésére a *Theatínus* Szerzetesek', kiknek számok már 6-ra le-szállott vala, mivel az ő kötelességeknek többé eleget nem tehettek, az ő Klastromokból ki-költöztettek.

„ Maga a Pápa-is, úgy látszik, hogy a maga birodalmábann a világi Fejedelmeknek példájokat akarja követni. A mint némelly Római tudósításokbann jelentetik, tehát külömb-külömbféle Szerzeteknek fel-bontása már munkába vétetődött. — Még Rómábann nem tartott Ő Szentsége Konsistóriumot. Egyébként sem emlét semmit, Német országbann végezett dolgairól. De a Császárnak az ő jobbágyjainak javok eránt való fáradhatatlan buzgóságáról, és a Trieri s Palatínus Választó-Fejedelmek felől gyakorta és nagy magasztalással emlékezik. Az el-múlt hónapnak 29dikénn történt innepi Mise-mondásakor élt leg-először azon arany pohárral, mellyet a Palatínus Választó-Fejedelem Ő Szentségének ajándékozott vala. R.

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Szent-Jakab havának 31dik napjánn,

Szerdánn költ

59dik LEVELE.

1. *Tanúságok.*

Meg-egygyeztek immár azonn a Nézö Túdósok, hogy annak a tsillagnak, mellyet Herschel Ur tavaly Ángliábann Böjt más-havának 13dik napjánn leg-elsőbenn meg-sajdított, s az-ólta többen-is szemléltek, a mi Napunk körül kerengő tsillagnak avagy Planétának kell lenni. Erre nézve tehát sokan sok-féleképpen kezdették azt nevezni. Ha ugyan-tsak a több, afféle tsillagoknak neveiket nézzük, úgy tetszik, hogy egyebek felett igen helyesen találta egygy Franczia országi Túdós, a ki azt *Cybelé*-nek, vagy-is, a mint ő inkább szereti írni, *Cybellé*-nek nevezte, s a többivel egygyütt illyen Deák versekbe foglalta:

Ambit Solem Hermes; Venus *hunc*; *mox* Terra; Diana;
Mars *sequitur*; *pergit rex* Jupiter; *hinc* Saturnus;
Omnes hos orbes complectitur alma Cybelle.

Melly nevezetnek illy okát adja: hogy, valamint hajdan *Cybele*, Saturnus feleségének, és az Istenek gyanánt tisztelt Személyeknek (kikről a több Kerengő tsillagoknak neveik, eredeteket vették) anyjoknak tarta-

tott; azonképpen ez a tsillag, a többinek a Nap körül való kerületét, a leg-távolyabb járó Saturnusét-is, meg-környékezi, és valamint annak az ő Görög neve, *Kybelle* (az ő vélekedése szerént) *néma fejet* tészen, úgy ez-is mi előttünk mind ez ideig titokbann maradott. — De talám azon okból, hogy arról való tudományunk, nem a régiekről származott mi reánk, hanem új találmány, helyesebb vólna, azt valamelly mostani időbéli Fejedelmi Személy nevével meg-tisztelni. Láttják a Túdósok, kit tartanak arra leg-méltóbbnak.

Meg-esik néha, hogy régen tudva vólt dolgok, új találmányok gyanánt hírdetődnek. Illyen a következendő, mellynek fel-találását egygy Lioni Franczia Orvosnak, *Zsanen* (*Janin*) Urnak tulajdonítanak, kinek-is arról írt *Antimephitica* nevezetű könyvét a Király maga költségénn ki-nyomtattatta. Ebbenn azt mutatja-meg, miképpen lehessen a vermekbenn, sírokbann, árnyék-székekbenn, fog-házokbann, ispotályokbann, s egyéb, sokáig zárva vólt, avagy Sok embereknek ottléte miatt meg-büzhödt helyekenn lévő gőzt árthatatlanná tenni. Tudni-illik, valami kevés etzetet kell oda önteni; azonnal el-vész a meg-poshadt, s arra nézve igen-is ártalmas levegő-égnek minden büzi. Mellynek-is igaz-létét sok hiteles emberek nyilván tapasztalták, a midőn a meg-nevezett Orvos azoknak szemek-láttára némelly felette igen büdös tsatornákba tsak 12 Lót etzetet és egygy Lót Lavendula vizet töltvén, azontul úgy anynyira el-oszlatta a büzt, hogy harmad napig senki annak alkalmatlanságát nem érzette. — Ugy-de ez, avagy-tsak Franczia országonn kívül, már régen tudva vólt; s Pozsonbann-is tudok ollyan házokat, a mellyekbenn azt sok esztendőktől fogva gyakorolják, etzettel meg-lotsolván a betegeknek háló szobáikat. — Az-is tudni-való dolog, hogy nyári napokbann a nagy hévségnek a szobákbann való enyhítésére nints hasznosabb eszköz, mint ha a pallót (pádimentomot) etzettel avagy etzetes vízzel meg-öntözik.

Minthogy pedig a felső országiak sokszor ófágot újság gyanánt árúlni nem szégyenlenek: anynyival inkább a Magyar Hírmondónak reménylem, nem fog vétekül tulajdoníttatni, ha ennek-utánna ollykor, a mikor egyéb nem lészen mit hírlelnie, holmi hívságos hírek helyett, afféle hasznra való, ámbár régi, találmányokat írand.

Ostriábann-is azon módonn, valamint már az-előtt Franczia és Prussz országokbann, keményen meg-tíltatott, hogy senki üveggel pettegetett portékákat: kötöket, legyezőket, kárpitokat, ékességeket, gyermeki játékokat, s több afféléket ne készítsen, külső országokról se hozzon, se ne árúljon, avagy hordozzon. Mert úgy tapasztaltatott, hogy azon üveg-festékkel (*Sprengglas*) pettegetett szerek, valamint szinte az úgy nevezett Üveg-tollak-is (*Glasfeder*) az ember egészségének nagy ártalmára lehetnek: mivel az azonn kívül-is igen gyengén reá ragasztott üveg-festék, rész szerént a maga nehéz-vólta miatt, rész szerént törzsölés által, rész szerént pedig nedvesség avagy nagy szárazság miatt, hamar le-hull, és az ember szemeinek s belső részeinek, az hová az étkekkel avagy egyébképpen észre-vehetetlenül bé-juthat, el-kerülhetetlen nyavalyát okoz. A kinél afféle portéka ezen tílalomnak ki-hírdetése napjától (Sz. Jakab havának 16dikától) fogva 4 hetek utánn találtatni fog, az azt nem tsak el-veszti, hanem annakfelette 50 Tallér bírságot-is fizet.

* Ezt tudván a Kalmárok, most azon ártalmas tzifra portékát nagy szaporasággal Magyar országra hordo-

gatják, s itt óltsón el-adogállják. A ki maga s mások egéſzſégét kívánja, őrizkedjék afféle tzifraſágtól.

2. *Elegyes tudósítások.*

Bihar-Vármegye Fő-Ispányja, M. Űrményi József Udvari Tanáts Ur, minek-előtte Váradról Bétsbe viſzſza-ment vólna, Sz. Jakab havának 13dik napjánn e következendő Urakat, úgy-mint: Mitskei Baranyi Mihály Kapitány, Ippi Büdöskúti Zsigmond Siskovits Regimentjebéli Kapitány, Kis-Rédei Rédei Lajos, Domokos Lajos Debretzeni Bíró, Fráter Iſtván Debretzeni Senátor, és Menſzáros Dániel Uraimékat, Törvény-Tábla Bírái közé ſzámláltatta. — El-menetelekor ismét a Váradi Tanítók közül, *Szluha Demeter* Remete Sz. Pál Szerzetsbéli Pap, az 5odik és következett Levelekbenn meg-írt jeles rend-tartásokat magábann foglaló Verſeit ő Nagyſágának bé-nyújtotta. Mellyeknek-is ez a titulusſa: „ *T. N. Bihar Vármegyének Jeles Örőme, midőn a Méltóſágos Ű. Úrményi Jóſef Udvari Tanátsos Úr* s a t. *ugyan N. Bihar Vármegyének Fő-Iſpányi méltóſágába pompás kéſzűlettel 1782dik eſzt. Sz. Iván hav. 13dik n. bé-belyebeztettetnék. Nagy-Váradon, nyomtattatott Bálent Ignátz Könyv-nyomtató által.* „ Egéſzſzen meg-vagyon ebbenn mind Ganótzi Prépoſt s Kánonok Urnak, és Verner Jakab Urnak Magyar köſzöntése, mind pedig Horvát Mihály Direktor Urnak Deák idvezlő beſzéde. — A Királyi Kommiſſárius, Fő-Iſpány, és Fő-Nótárius Uraknak akkori bé-állató, bé-köſzönő és válaſz-tévő beſzédjeik külön vagynak ki-nyomtatva.

Sáros-Vármegyéből Sz. Jakab havának 14dik napjánn költ levelekbenn elég ſzomorú hírt olvasunk a ſzegényſégnek ſzorúlt állapatja felől, melly tsak abból-is meg-tetſzik, hogy ſokan már jó darab időtől fogva tsupa korpa kenyérrel élnek. Ennek tulajdoníttatik, a tolvajoknak ott-is tapaſztalt meg-ſokasodások; kiknek fog-

fogdostatások végett, mind a Vármegye Hajdúi, mind pedig Prajſzak Regimentjéből némelly Katonák, a Bartfai erdőkre ki-küldettek.

Pozsonbann a közelebb múlt napokbann nagy héſéget ſzenvedtünk, melly a tavalyit ha egéſzſzen el-nem érte, leg-alább igen közel járt hozzá. Árnyékos és híves helyenn az 27dik Grádusra mutat vala az el-múlt hétenn tsak-nem minden nap a *Rómür* (*Reaumür*) ſzabása ſzerént való Thermométrum. Ebből némellyek a jövő eſztendőre haſonló nyavalyákat jövendölnek, a miném̃űek az idénn valának.

A Római Pápa Bétsbenn-létének emlékezetére veretett arany és ezüſt pénzekenn, egygy felől Ő Szentſége képe és neve: *Pius VI. Pontifex Maximus*, más felől pedig illy írás vagyon: *Joſephi II. Aug. Vindob. Hoſpes a die IX. Kal. Apr. ad X. Kal. Maj. MDCCLXXXII.*

A Trieri Érſek és Válaſztó Fejedelem ezen Sz. Jakab havának 18dik napjánn *Inſprukra* Mária Erzsébet Fő-Hertzeg Aſzſzony látogatására jövén, ő Királyi Hertzegſégétől nagy tiſztesſéggel fogadtatott, s más nap, midőn onnét el-menne, az első Poſta-állásig késértetett.

Ferdinánd Fő-Hertzeg, utólb, úgy-mint ezen hónapnak 24dikénn ſzületett Fiának ezek a nevei: Maximilián, József, János, Ambrus, Károly.

Cseh orſzágbann külömb-külömb helyekenn, a zápor és jég esők, menyny-ütések és ſzelek felette nagy károkat tettek ennek hónapnak 17dik napjánn.

A Szakſzóniai Válaſztó-Fejedelem, nem régibenn ki-adatott Parantsolat által, különös elsőſéget és ſzabadſágokat engedett az ollyan Al-Tiſzteknek és Köz Katonáknak, a kik 9 vagy több eſztendőkig híven ſzolgáltanak. Többek között az Adó fizetéstől hóltig menttek léſznek, Meſter emberek ingyen lehetnek, ſőt a tar-

tományböli tiſzt-viselések-is, ha azokra alkalmatosoknak találtatnak, egyebek felett leg-főképpen öket illetik.

Az Oroſz Nagy-Fejedelem és Fejedelem Aſzſzony, Óſtriai Német-Al-földről, az holott ſok jeles vígſágokkal tiſzteltettek, ezen hónapnak 15dikénn Hágába érkeztek, 17dikénn pedig Amſterdámba útaztak.

Az öſzve-ſzövetkezett Ámérikaiknak naponként ſzaporodnak Európábann az ő jó-akaróik. Mellyből azt lehet ki-hozni, hogy utólb-is nagy ſzerentsét jövendőlnek nékiek. Mert az ügye-fogyot aknak nem igen ſzoktak barátjaik lenni. Az ő Követjeiket, Párisbann a Spanyol Követ ennek a hónapnak 6dik napjánn a maga ſzállásánn, Követeket illető tiſztesſéggel fogadta és vendéglette. Melly hihetőképpen azt jelenti, hogy az Ámérikaiaknak független-vóltokat nem ſokára a Spanyol Király-is helyesnek fogja esmérni. A Belga tartományok már többire mind reá állottak. Moſt közelebb pedig a Portugalliai Király Aſzſzony meg-engedte nékiek, hogy gabonát Portugalliába ſzabadon hordhaſſanak; de a' mellett olly jelentést tett, hogy Éjſzaki Ámérikának függetlenſégét mind addig helyénn nem hagyja, míg azt Anglia be-nem vejéndi.

3. *Hadi dolgok.*

Az egygyütt járó Franczia és Spanyol hajó ſeregnek minapábann (Szent-Iván havának 25dik napjánn) jutott nyereſég, 18 élés-hajókból áll, mellyekenn mindenestől tsak 191 emberek vóltak. Nem derék állapat; a minthogy azt magok ſem nagyra betsülik, az Ánglusok ſem igen fájlalják.

Déli Ámérikábann meg-menekedtek immár a Spanyolok minden ellenſégeiktől. Egygy felől a párt-ütők egéſzſzen le-tsendesedtek; más felől az Ánglusok nem tsak *Roatan* ſzigetből, hanem *Tinto* vize mellett vólt erősſé-

ſégekből-is, és így mindenünnen, valahol az *Honduraſz* tenger öbli körül valamijek vólt, ki-üzettettek. A Spanyolok mindazáltal azon tartományt nem tették magokévá, hanem a várokat le-rontván, oda hagyták.

A Franczia Király némelly Adóját az orſzágnak meg-kettőztette, úgy hogy a jövő eſztendőnek kezdetétől fogva eſztendőnként 35 Millió Franczia Font pénzzel (mint-egygy 13 Millió Forintokkal) többet fog az orſzág fizetni, mint ennek-előtte. A fő-pénz-is, mondják, hogy ezentúl, 80 Millió Fontra fog nevekedni, melly a mi pénzünk ſzerént közel 30 Millió Forintokat téſzen.

Az Hollándusoknak tengeri hadaik már valahára ki-indúltak a tengerre, de nem tudni, az Anglusokkal való ütközetre-è, vagy tsak az ő portékás hajóiknak egygy darabíg való kéſérése végett. Sereges hajó, tsak 6, 54 ágyús, 5 vagyon közte; a többi, mellynek ſzáma mindenestől 16, mind alább-való. Otthonn egygy 63 ágyús és 18 apró hajók maradtanak.

Ezektől ugyan az Ánglusok nem anynyira félnek. De ha a Spanyol és Franczia ſereggel öſzve foglalkozhatnak, vagy ha ezekkel egygyütt a Anglus ſereget közbe-vehetik, olly romlást tehetnek, a minémű ebbenn a háborúbann még nem-is történt. Mert a Francziák és Spanyolok ſerege, melly Anglia és Franczia orſzág között lesbe jár, ſzinte 40 öreg hajókból áll. Azonba *Hau* (*Howe*) a ki moſt az Ánglusoknak Európábann lévő nagy hajó-ſeregeket vezérli, nem félt mind azok ellen tengerre kelni, noha tsak eme kettejénél-is kevesebb ſzámú az ő ſerege. Mellyet az Ánglusok talám kéntelenſégből-is tselekedtek. Mert ha *Gibraltar* várának ſegétſégére nem ſietnek, óhatatlanúl fel-kell ennek adódnia.

In-

Innen tehát nem sokára nevezetes hartznak fogjuk hírét hallani. Hasonlót várnak Nap-nyúgati Indiából; az holott, nem vélhetni, hogy az Ánglus Vezérek, ez előtt nyert győzedelmeket haszonra fordítani el-múlatnák.

A Gabonának a közelebb múlt hétenn Pozsoni Mérő számra volt árra:

	Pozsonbann	*Pestenn*
A tiszta búzának	- 29 - - 34	- - 34 Gar.
A kétszeresnek	- 25 - - 27	- - 26 -
A rozsnak	- - 21 - - 23	19 - - 20 -
Az árpának	- - 16 - - 17	16 - - 17 -
A zabnak	- - 12, 13, 15	13 - - 14 -

Sopronbann ennek a hónapnak 22dik napjánn, az idei tiszta búza, 40, 41, 42 Garasonn; a tavalyi, 36, 37, 38-onn; az idei rozs, 26, 27, 28 Garasonn; a tavalyi, 25-önn; az árpa, 16, 17, 18-onn; a zab, 14-enn, 15-önn kél vala. R.

Hírdetés.

A Felséges Királyi Magyar Udvari Kamara Rendeléséből, jövő Kis-Aszszony havának 13dik és következendő napjainn, az itten lévő le-tétetett Klárissa Apátzák Klastromához tartozó Földeknek, Boroknak és tűzre való Fának, ez esztendőbenn Pünkösd havának 22dik napjánn már el-kezdődött, de annak-utánna félbe maradott el-adásához ismét hozzá fogván, ezekkel egyetembe külömb-külömbféle házi eszközök *Licitando*, a leg-többet ígérőknek kész pénzenn el-fognak adódni. Költ Pozsonbann Sz. Jakab havának 18dik napjánn 1782.

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Szent-Jakab havának 3dik napjánn,

Szombatonn költ

6odik LEVELE.

---

1. *Az Ámérikai háborúnak folyamatja.*

A Spanyoloknak most folyvást kedvez az hadi szerentse. Már ez-előtt egy-néhány hetekkel kezdett vólt híre futamodni, hogy *Providence* szigetet el-foglalták. Utólbi hiteles tudósításokból pedig bizonyoson tudjuk, hogy nem csak az, hanem mind azon apró szigetetskék-is, mellyek Florida tartománynak alsó tájánn látszanak, egyszer-s-mind Pünkösd havának 8dik napjánn a Spanyol Királynak meg-hódoltanak.

* Ezek mind öszve *Bahama*, másként *Lukáya*-szigeteknek neveztetnek, s némellyektől szinte 500 számúaknak írattatnak. De vagy 12 öt ki-vévén, a többi mind olyan kitsiny, hogy a tengerből ki-álló kő-száloknak lehet inkább mondani, mint-sem szigeteknek. A legnevezetesebbek: *Bahama* és *Providence*. Hosszasága amannak 11, ennek 6 mért-földnyi; a szélessége pedig mind-egygyiknek alig tészen 3 vagy 4 mért-földet. Termések sints már most valamire való; hanem leg-inkább tsak abból vészik a lakosok élelmeket, hogy az hajósoknak, a kiket a szelek közikbe hajtanak, vagy a-

kik arra szokott útjokat követik, segétségekre vagynak. Az az egygy dolog tészi azokat emlékezetre méltókká, hogy hajdan *Kolon*, (a kit közönségesen *Kolumbusnak* hívnak) az Új Földet (Ámérikát) keresvén, midön a véle hajózók már szinte kétségbe estenek, s ötet szegényt, mint afféle tsalóka embert, meg-ölni szándékoztak vólna, leg-elsőbenn-is azokra akadott, s egygyikre, mellynek *Kat Sziget* (*Cat-Island*) a neve, ki-is szállott. — De ámbár önnön magokra nézve ezen szigetek nem igen derekasok: a Spanyolok mindazáltal mindenkoron ellenére vóltanak, hogy más Európai Hatalmasságok ne bírhatnák; jól-lehet magoknak nem kellettek, mivel azokonn aranyat nem találtak. Ezen okból nem tsak a régi egygyügyű lakosokat (egyébütt-is azon módonn el-követett szörnyü kegyetlenségek szerént) mind meg-ölték, hanem a föld terméseit-is tövestől ki-irtogatták, ki-pusztították; s az Ánglusokkal-is, a kik azokat újra meg újra meg-szállották, gyakor ízbenn hasonlóképpen bántanak.

De most ugyan tsak, annak nyilván való bizonyságául, hogy az-ólta nagyon el-változtanak, sokkal emberségesebben viselték magokat az sogságra jutott Ánglusok eránt. Mert a lakosoknak mindeneket meg-hagyván, 18 hónapot engedtek, hogy az alatt azok, a kik a Spanyolok hatalma alatt nem akarnának meg-maradni, más-hová költözhesenek; melly idő el-telvén, a kik az-utánn ott lésznek, mind a Spanyol Király jobbágyjainak fognak tartatni: az őrizö katonákat pedig, kiknek számokat 300nak írják, a Vezérlő Fő-Hadnagygyal egygyütt, szokott fogadások mellett, magoknak tetszett (*Jamaikát* ki-vévén) akar-melly Ángliai szigetre botsátották. Mind ezekért, sem egygyik sem másik részről, nem omlott egygy tsepp vér-is; sokkal számosabb lévén a Spanyol sereg, mint-sem hogy az őrizö katonaság tanátsosnak vélhette vólna magát óltalmaznia. Mihez képest harmad napot alig várt, azontúl maga magát önként meg-adta. — Ha a Spanyolok ebbéli győzedelmeknek egyéb hasznát nem vejendik-is, leg-alább azt nyerték vele, hogy jövendőbenn magok szigetjek között szabadabban fognak hajózhatni. Az ő hajóiknak tudnillik, mellyek Ámérikából Európába jönek, szükségesképpen azonn kell el-menniek. — A Spanyol Király, ezért és a múlt Szerdai Levélbenn jelentett győzedelmekért, az Udvari Kápolnábann *Te Deum laudamust* énekeltetett, s Madrid fő-városábann három estve egy-más utánn minden házok meg-világosíttattak.

De méltó, hogy azon vitéz hadi Vezért-is egyszer meg-nevezzük, a kinek a Spanyolok nem tsak ezt, hanem az előbbi győzedelmeket-is köszönhetik. A neve: *Galvez*. Ugyan ő az, a ki Florida tartománynak némelly nevezetes várait az el-múlt esztendőkbenn a Spanyol Királynak viszíza-szerzette. S az utólbi győzedelem utánn-is ismét oda szándékozik vala, hogy *Szent-Ágoston* várát meg-végye. Rövid szóval: valami nevezetes dolgot a Spanyolok ebbenn a háborúbann tselekedtenek, az mind ő általa ment véghez.

Abból pedig, hogy *Jamaika* azok közül a szigetek közül ki-vétetett, mellyekre az Ánglus soglyok szállítandók valának, nyilván meg-tetszik, hogy azon szigetet-is el-foglalni szándékoznak vala. S éppen tsak az a haszna látszott még eddig *Rodney* utólbi (Sz. György hav. 12dik napjánn történt) győzedelmének, hogy *Jamaikát* attól a veszedelemtől meg-mentette. Egyebet azólta leg-kisebbet sem vitt véghez. A honnan méltán lehet gyanakodni, hogy az akkori ütközetbenn az Ángliai hajóknak-is nagyon meg-kellett romlaniok. — Továbbá még az-is emlékezetet érdemel, hogy *Galvez*

Generálisſal, midőn a *Bahama* ſzigeteket el-foglalná, némelly Ámérikai fegyveres hajók-is valának.

Ezen moſt emlétett öſzve-ſzövetkezett Nemzet már úgy anynyira el-bízta magát, hogy Britanniával ſemmiképpen nem akar alkuba botsátkozni, ha ſzinte független-vólta reá hagyatnék-is. Mert ezt, úgy mond, Iſten áldásából azonn kívül-is már meg-nyerte, és ſenkitől jutalom gyanant nem véſzi s nem kívánja. — Illy válaſzt adatott maga az Amérikai Gyülés (*Congreſſus*) a minapábann, midőn *Karleton* Generális, *Morgan* Urat bekeſség-ſzerzésre intézett ajánlásokkal oda küldeni kívánván, *Waſhington* Generálistól Paſſust kéretett vólna. A' mellett, hogy ennek Paſſust nem engedett, olly jelentést-is tétetett, hogy ennek-utánna, ha a békeſség felől ſzerződni kívánnának, ezt egyedül tsak a Franczia Udvarnak közbenn-járása által tselekedjék, más útonn hozzá ſe fogjanak. — E' ſzerént tehát híjába igyekeznek vala az Ánglus Királynak új Miniſterei, mindenik hadakozó féllel külön-külön öſzve-békélleni. Ugyanis ſzintén úgy járának a Hollándusokkal-is, kik moſt közelebb újra jelentést tettek a Franczia Királynak, hogy véle ſzorosſan egygyesültek maradni kívánnak, el-várván töle, hogy jövendő békélleskor minden károkat tökéllettesen ki-pótoltatni igyekezzen. Melly eránt viſzont Ő Felſége nékiek tellyes fogadást tenni méltóztatott. — Ugyan ezt vélem annak okának lenni, hogy a Londoni új Miniſterek közűl, *Fox*, *Burke* s egyebek, tsak kevés ideíg viselt tiſztſégektől bútsút vettenek. Mert ezek, míg a Miniſterek közé bé-nem férkeztenek, mint tsak az előbbi Miniſtereket okozták, hogy az Ámérikaiak ő vélek egygyezni nem akarnak, egyébként kéſzek lévén az anya-orſzággal meg-békélleni, ha azok le-tétetnének. Már moſt látván, hogy az orſzágot megtsalták, vagy magok meg-tsalatkoztak, a Király ſem kí-

kívánta többé, el-hiſzem, az ő ſzolgálatjokat; jól-lehet ſzembe ſajnállani láttatott az ő bútsú-vételeket.

Mind ezek nyilván arra mutatnak, hogy még alkalmas ideíg vége nem léſzen a háborúnak; ámbátor a békéllés körül foglalatoskodó Ánglus Követek még Párisból el-nem mentek. Mert mindenekkel való közönſéges békeſséget anynyival inkább hamar nem reménylhetni; mivel a Franczia Udvar olly fennjen ſzóll, hogy az Anglusoknak felette nagy meg-alázódást kellene ſzenvedniek, ha annak fel-tételeit bé-vennék.

Egyéb-aránt minémű indúlattal légyenek az öſzveſzövetkezett Ámérikaiak az Ánglusok ellen, annak tsak nem régen-is nyilván-való jelét adták, a midőn magoknyája közűl hármat gyanúſágba vévén, hogy a Király réſzére hajolnának, minden irgalom nélkül fel-akaſztották. Az Ánglus hadak ezt meg-akarván boſzúlni, egygy el-fogatott Ámérikai Kapitánynyal haſonló módonn bánnak vala. Mellyért viſzont az Ámérikaiak nem ſzűnnek boſzút állani, az ő nálok fogva lévő Ánglus Tiſztekkel ſorsot vettetvén, hogy a kit az érne, megölettesſék. — Még ennél-is ſzörnyebb kegyetlenſéget követnek-el azon Éjſzaki Ámérikának vadon élő régi lakosſai, kik-is az Ánglusokkal mind ez ideíg ſzoros ſzövetſéget tartanak, és az egybe-ſzövetkezett tartományokat hátúlról gyakorta puſztítjak. Ezek ellen nem régibenn Boſzton városának katonai ki-menvén, ſokakat közülök le-vágának, faluikat fel-égeték, és egygyet-más ſokat fel-prédálák. S ímé az ő jobb-féle portékáik között, mellyek bőrökből állanak, 8 nyaláb ember-agy bőri találtatott, mellyet azok a többivel egygyütt Kánada tartomány Gubernátorának ſzándékoztak vala ajándékúl küldeni. Ezen agy-bőrök pedig mind az ő tőlök kegyetlenűl meg-öletett Kereſztyén Ámérikaiak.

kaiaknak, öregeknek s kisdedeknek fejekről vóltak lenyúzatva; mindenikenn holmi festések mellett, az halálnak neme meg-lévén jegyezve. — Illyen dolgok ugyan, a szelédebbnél szelédebb természetű embert-is boszú-állásra ingerelhetik.

Európábann most három dolgok eránt nagy várakozással vagynak. Első, az Ánglusoknak *Jamaika* szigetről érkezendő számos és nagy árú portékás hajó-seregek, melly utánn a Spanyolok, Francziák és Hollándusok minden felől ólálkodnak; holmi futó hírek már azt mondják, hogy a Francziák mindenestől el-is fogták. Másik, a két ellenkező tengeri hadaknak el-nem múlható viadaljok. — Harmadik, *Gibraltar* várának ostromlása, mellyhez maga *Krillon* Hertzeg már alkalmasént hozzá fogatott. Mihelyt ez oda érkezett, azontúl elment onnét, a ki a Spanyol hadakat a vár alatt annakelőtte vezérlette. A Franczia Király ifjabbik Ötse, s nem sokára az utánn ugyan azon Király Rokonja, a Burboni Hertzeg-is, már el-mentek oda, hihetőképpen nem tsak nézés végett, hanem bizonyos reménységgel, hogy győzedelmesen fognak viszsza-térni.

Áfrika szélénn, Szenegál folyó víz torkolatjához nem messze, még Sz. György havábann *Sirley* Ánglus Hajós Vezér, az Hollándusoknak 5 fegyveres hajóikat, részszerént el-vette, részszerént el-süllyesztette, és egygy Franczia portékás hajót el-foglalt, melly-is 300 ezer Forintokra, és így tsak-nem anynyira betsültetik, mint az a 18 hajó, mellyet a Francziák, (a mint közelebb említettem) az Ánglusoktól el-vettenek.

Ásiából már régtől fogva semmi hitelre méltó nevezetes tudósítások nem jöttenek.

2. *Külömb-külmöbféle dolgok.*

Bihar-Vármegyébenn Ér-Semjén szomszédságábann, bizonyos aszszony kígyó marás ellen való szert késkészít. Ez fekete színű porból áll, és belölle egygy kés-hegynyit ád-bé borbann, vízbenn, vagy téjbenn azoknak, a kik azt kívánják. Ezek osztánn menttek a kígyó marástól; azt bátran kezekbe s kebelekbe veszik; sőt tapasztalt dolog, hogy midőn az illyenek, a kik az említett port bé-vették, egygy páltzát izzadt kézzel meg-fognak, és azt a mérges kígyó elejébe tartják, az egészszen el-lankad. — Történt, hogy egygy ló (Ér-Semjénbenn) a kígyó marástól egészszen felpuffadt, és a dögléshez már közelített: midőn abból a porból valami belé töltettetett vólna, a lónak iszonyú fájdalma szem-látomást enyhült, s kevés idő múlva egészszen el-oszlott és meg-szünt. — Maga a Tudósító hiteles bizonyság ezen dologbann. Kár hogy az említett Por-készítő, annak készítése módját maga haszznáért senkivel se közlötte, sem közleni nem akarja: noha szegénysége ebben menttségére lehet.

* Meg-lehet, hogy azok a Szem-fény-veszttők Indiábann, a kik a mérges kígyókat pénzért tántzoltatják, s külömb-külömbféleképpen tsudálatoson játszottatják, hasonló szerekkel élnek.

Imént múlt Sz. Jakab havának 7dik napjánn Sáros-Patakonn a Reformátusok Kollégiumábann tartatott Exámen alkalmatosságával, néhai Szentesi János Uram helyébe, Szombati János Uram választatott Törvény, Hisztória és Ékesen-szóllás Tanítójának. Kandidáltattak erre a hívatalra: T. T. Kármán József, Miklós Sámuel, Szőke Ferencz, Szombati János, Szerentsi Nagy István, Pétzeli József; a külföldönn lévők közül pedig, Csernák László Daventeri Professor, és Komjáti Ábrahám az Ütrechti Akadémiának Lektora és Törvények Doktora.

Késmárkonn, az Évangyélikus tanúló Ifjúságnak ugyan azon hónapnak 10dik s következett napjainn vólt próba-tétele alkalmatosságával, Gradeczi Stánsith Horvát

vát Márk Kapitány Ur, az haſznos tudományokhoz ſzokott kegyeſségét követvén, köz haſznra, nevezetes ſzámú emlékezet-pénzeket (Monétákat) méltóztatott ajándékozni.

Baranya-Vármegye Fő-Ispányjának, Méltóſágos Vég Péter Perſonális Urnak, azon Fő-Ispányi méltóſágba való bé-iktatása, Pétsenn, közelebb múlt Sz. Jakab havának 8dik napjánn ment véghez.

Prágábann mindenek már előre el-kéſzítetnek, a mellyek az oda menendő Oroſz Nagy-Fejedelmi Uraſágnak és Aſzſzonyſágnak díſzesen való fogadására és múlatására tartoznak. A Libeni várbann haſonlóképpen, a táborozó hadaknak fegyverezésekor lejendő ſzállások kéſzülnek ő Cſáſzári Fejedelemſégek ſzámára. A Cſáſzár és Király Ő Felſége ismét Hlopetinbenn fog ſzállást tartani. Oda-érkezések jövő Szent-Mihály havának 13dik napjára vagyon határozva.

Inſprukkonn az imént múlt hónapnak 23dik napjánn különös rend-tartás ment véghez: a midőn Slötzer Hannoveri Válaſztó Fejedelmi Tanátsos és Göttingai Profeſſor Ur, a ki tavaly Olaſz orſzágba való útjábann ott 11 napot múlatott s az-utánn az Univerſitásnak Tagjai közé fel-vétetni kívánt vala, Felſéges engedelemből, nagy gyülésbenn dob és trombita ſzó között, Törvénybeli Doktorrá tétetett.

Közelebb múlt Hétfőnn Bétsbenn a villám két ízbenn Sz. István Temploma tornyába bé-ütvén, ſemmi kárt nem tett. Mert a tetejéről valamelly drótra ſzállott, s azon végig menvén, valahová ki-tsapott, úgy hogy ſehol nyoma ſem látſzott. Szintén úgy ſzokott a dolog a Villám-hárítókonn-is meg-lenni, S e' ſzerént az magábann-is aféle Villám-hárító. R.

Po'ſonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Kis-Aſzſzony havának 7dik napjánn,

Szerdánn kőlt

61dik *LEVELE.*

1. *Elegyes tudóſitások.*

Az Özvegy Svéd Királyné, moſtan uralkodó Guſtáv Király Anyja, Pruſzſz orſzág Királyjának Teſtvér Húga, *Ulrika*, közelebb múlt Sz. Jakab havának 16dik napjánn meg-hólt. Született vólt ő Felſége 1720bann Sz. Jakab havának 24dik napjánn. 1744benn Svéd orſzágnak ez előtt vólt Királyjához, Friderik Adolfhoz férjhez menvén, attól 4 Magzatot ſzüle: az elſő a moſtani Svéd Király; a második, Károly Svéd orſzágnak Fő Hajós-Vezére; a harmadik, Adolf Friderik a Svéd orſzági hadaknak Generális Fő Strázsa-Meſtere; negyedik Sofia jövendőbéli Kvedlinburgi Apátza Fejedelem Aſzſzony.

A Szakſzen-Meinungi Hertzeg, Auguſtus Károly, ki-is az ő Ötsséve l egygyütt orſzágol vala, ugyan azon közelebb múlt hónapnak 21dikénn, életének 29dik eſztendejében magtalanúl meg-hólt. Az Ötsse, a kire az orſzáglás moſt magára ſzállott, Károly Friderik György, 1761benn ſzületett.

Britannia Királyjának harmad szülött Fia Villiam Henrik felől, a ki magát Hajós katonaságra adván, tavaly *Digby* Hajós Vezérrel Éjszaki Amérikába ment vala, szomorú hírek jöttek. Nem régibenn *Nyu-York* várossábann, a hol mostan múlatozik, valahogy el-esvén, a karját el-törte, s egyébképpen-is a testénn nagyon meg-sértetődött. Noha pedig napról napra jóbbúlni látszik vala, 3 hét múlva mindazáltal a karját semmiképpen nem mozgathatta; mellyet-is meg-visgáltatván, tsak az-utánn vették észre, hogy a válla nem jól igazíttatott helyre; s féltő, hogy végképpen el-ne veszтette légyen az egygyik karjának haszna-vehetését. — Az ifjabbik Bátyja, Friderik Osznabrüki Püspök, már esztendeje, hogy az ő Atyjának Német tartományjaibann múlat; idő jártára a maga Püspökségét-is meg-látogatni szándékozván. Eduárd Ótsséről most közelebb azt írák, hogy az-is Hajós katonaságra készül.

Az Orosz Nagy-Fejedelmi Uraságok az el-múlt hónapnak 17dik napjától fogva 19dikéig Amsterdámbann múlatvan, ez naponn *Szárdam* nevezetű faluba hajóztanak; azt a helyet akarván meg-tekénteni, az holott néhai Nagy nevezetet érdemlett Péter Czár hajó-épitő mesterséget üzött vólt. — Tudni-való dolog, hogy ez a tsuda Fejedelem több Európai országok között, mellyekhez a magáét az hasznos mesterségekre nézve hasonlóvá kívánta tenni, az 1697dik esztendő tájbann Hollándiát-is meg-járta. A meg-nevezett faluba érkezvén, köz mester-ember ruhába öltözött, s valamelly kis házat bérlelt magának, mellyből minden nap az hajó-épitő helyre járt, s maga kezével egygy 60 ágyús hadi hajót segétett épiteni, mellyet-is az-utánn Archangelba küldött. Péter Czárnak ezen lakó házát mind e mái napig mutogatják az ottan járó jövevényeknek. Az útazó Nagy-Fejedelem tehát, és az ő Élete párja, anynyival inkább el-

el-nem múlathatták, hogy az ő Ösöknek ott-létéről ne tudakoztak vólna. Azon házat meg-tekéntvén, annak moltani gazdáját bővön meg-ajándékozák; annak-utánna az hajó-épitő helyre mentekbenn valamelly Paraszt ember akadott elejekbe, a ki egygy fa tányérral kedveskedik vala, melly Péter Czárnak házi eszközei közé tartozott. —

Ő Császári Fejedelemségeknek Prágábann lejendő múlatásokra nézve, már előre hírré tétette Ő Felsége, hogy akkor áll-öltözetű Bál fog tartattatni, mellyre nem tsak a fő rendek, sőt minden tiszt-viselők s Kereskedők-is bé-fognak botsáttatni.

Óstriai Német-Al-földnek Fő-Helytartói, Mária Fő-Hertzeg Asszony és Albert Hertzeg, a közelebb múlt hónapnak 22dik napjánn Brüsszelből a Spái savanyó vízre mentenek; a hová akkor tájbann az Orosz Nagy-Fejedelmi Uraságok-is meg-fogtak érkezni.

A Franczia Királyné felől írják, hogy az-ólta, mi-ólta az Orosz Nagy-Fejedelmi Uraságok Párisbann vóltanak, ismét kedve indúlt a Német nyelvnek gyakorlására, mellyet az-előtt már egészszen el-hagyott vala. A' végre Fridel Professor Uramnak parantsolatot adott, hogy bizonyos órákonn minden hétenn egy-néhányszor, az Udvarnál meg-jelenvén, ő Felségét a Német nyelvenn folyó tudományoknak moltani állapatjáról tudósítsa.

A Spanyol Királyi Udvarnak gyászsza, melly az Örökös (*Astúriai*) Fejedelem másod szülött Leányának, Maria Luiza Fejedelem Asszonynak Sz. Iván havának 21dik napjánn történt halálából következett vólt, közelebb múlt Sz. Jakab havának 6dikánn örömre változott. Mert ezenn a naponn ő Királyi Fejedelemségének más, ugyan Mária Luizának kereszteltetett, Leánya született.

Milánó várossábann az el-múlt hónap 20dik napjánn valamelly F. Császári Királyi Rendelés hírdetődött, melly által minden Szerzetes Házoknak jövendőbéli állapatjok, és az önnön megyéjekbéli Püspököktől való függések Ő Felsége Olasz tartományjaibann el-intéztetett és bizonyos rendbe vétetődött.

A Bétsi közönséges túdósítások valaminémű hamis vádokról emlékeznek, mellyek a Zsidók felől némelly külső országi Ujság-levelek által hírleltettek, mint-ha tudni-illik azok, a Császári és Királyi Örökös tartományokbann nékiek engedtetett kegyelmes szabadságokkal visszaéltenek vólna. Ezek, mint meg anynyi hazugságok, és holmi gyülölséges, írigy, és másokat magok mellett nem türhető élhetetlen embereknek agy-velejekből költ fogások, az igazságnak óltalmául, illendőképpen meg-tzáfoltatnak.

Lehetnek a mi Hazánk-fiai között, a kik még nem tudják, hogy a mi rajtunk uralkodó Felséges József birodalma már Áfrika és Ásia szélére-is el-terjedett. Ezeknek kedvekért ím e következendő titulusu írásból: *Tagebuch der Reise des Kais. Kön. Schiffes Joseph und Thereſia nach den neuen öſterreichiſchen Pflanzorten in Aſia und Afrika. Von Nicolaus Fontana geweſenen Schiffswundarzt, an Herrn Brambilla, Leibwundarzt Sr. Majeſtät des Kaiſers und Protochirurgus der K. Armeen. Aus der Italiäniſchen Handſchrift überſetzt.* — némelly ide tartozó dolgokat kívántam köz hírré tenni. A József és Terézsia nevet viselő Császári Oſtendei hajó 1776bann Sz. Mihály havának 26dik napjánn indúlt vala-el Livornó mellől, olly véggel, hogy az úgy nevezett (*Caput Bonæ Spei*) Jó Reménység ki-dűlő földénn túl új Szállásokat és kereskedőknek való helyeket szerezzen. Az első, mellyre 1777benn Pünkösd tájbann akadott, Áfrikának Nap-keleti szélénn vagyon (*ſub Latitudinis Meridionalis Gradu* 25, *Minuto* 58) Madagaskar szigetnek alsó részével által ellenbe. Másodszor: *Nankaveri, Souri, Iri-kutte* és *Katsiut* nevezetű szigetek említtetnek, mellyek *Sumatra* szigetnek éjszaki tájékához közel, az *Nikobári* szigetek között vagynak. Ezeket, a föld lakossainak jóvá-hagyásokból, az Hajós nép., Ő Felsége Második József képébenn 1778bann a nyár közepe tájbann elfoglalta. Továbbá ama híres Ásiai vitéz Fejedelem, *Haider-Ali-Kán*, a maga tartományjaiból, nevezet szerént *Balliapatnam*, *Mangalor* és *Karnar* vidékekenn, önként jó darab földeket engedett a Császári Királyi Felségnek. Emezek az utólb meg-nevezett és meg-szállott helyek, az innentső Indiai fél-szigetnek Nap-nyúgati szélénn, Goánn alól feküsznek. — Az előbb említett Nikobári szigeteket hajdan a Daniai Kereskedő társaság bírta. De mivel az új lakosokat alkalmatlan helyekre szállította vólt, mellyeknek egészségtelen-voltokat ezek nem állhatták; általjábann egészségtelenekneк vélvén azon szigeteket, 1773bann egészszen el-hagyatta, s már most azokhoz semmi közit többé nem tarthatja. A mint a mostani új lakosok helyheztetve vagynak, nints a földnek egészségtelen-vólta miatt mitől félniek. Ugyan-is a melly túdósítások onnét utólb érkeztenek, mind igen jó reménységgel bíztatnak. — A megnevezett Császári hajónak arról a tájról való el-menetele 1780bann Sz. György havának 6dik napjánn, Livorno rév-partjához való meg-érkezése pedig 1781benn, Pünkösd havának 6dik napjánn történt.

Déli Ámérikának Brazília nevű tartományjábann, *Rio-Dsaneiro* várossa határánn Gyémánt-bánya találtatott: mellyet midőn a Királyi Tisztek a Királyné számára el-akarták foglalni, a találók magoknak tulajdonítván, erőszakoson ellent állottak, úgy hogy mind a két részenn némellyek életeket-is vesztették.

* A Brazíliai Gyémántok több drága kövekkel egygyütt többnyire a folyó vizek fenekénnn lévő fövenyben találtatnak, és egyedül csak a Királyt illetik. Alattombann senkinek sem szabad azokat keresetni vagy árúlni; hanem ki-ki nem csak minden kereső jobbágyjától naponként adózni, hanem az talált gyémántokat-is a Király Tiſztjeinek oda adni tartozik. Ezek oſztánn azokat ládákba zárván, Liſzabonba küldik; a hol-is a Király maga jelen-létében a ládákat meg-nyittatja, a javát ki-válogatja, és bizonyos ſzabott árronn meg-veſzi.

Londonbann a K. Miniſtérium ismét helyre vagyon állítva. Fox Urnák, nem ſok napokkal az-utánn, hogy a Miniſterſéget le-tette, a Költsönözői egygyet-más-ſát kótya-vetyére hányták.

Szinte moſt érkezett túdósításokból értjük, hogy az Oroſz Nagy Fejedelem; Házas-Társával egygyütt a közelebb múlt hónapnak 27dikénn Frankfurtra érkezett, s minek-utánna más naponn ottan minden emlékezetre méltó dolgokat meg-tekéntett vólna, 29dikénn Darmſtadt és Manheim felé idébb útazott. — Stutgárdra ſok Német országi Fejedelmeket várnak akkorra, a mikor ő Csáſzári Fejedelemſégek ottan léſznek.

Konſtántzinápolybann Sz. Iván havának utólſó napja előtt való éjtſzaka tűz támadott, melly mint-egygy 7000 házokat hamuvá égetett.

Gácsról Nógrád-Vármegyébenn, haſonló ſzerentsétlenſéget hírlelnek, hogy a közelebb múlt hétenn a Ser-főző háznál támadott gyúladás miatt, 87 hazok elégtenek.

A nagy ſzárazſág eránt minden felől nagy panaſzokat hallani. Pozson és Béts tájékánn az el-múlt hétenn ſzép esők vóltanak.

2. Ha-

2. *Hadi történetek.*

Az minap tengerre költ Hollándiai fegyveres hajóſereg, mellyet eddig tudja hol gondoltak lenni, az elmúlt honapnak 25dikénn véletlenül ismét hazája körül láttatott. De azt mondják, hogy nem ſokára több hadi hajókat maga mellé vévén viſzont ki-fog menni.

Nem vélhetni, hogy az Ánglusok ſzánt-ſzándékkal még több Hatalmaſságokat akarnának magok ellen fel-ingerleni; holott eddig vólt ellenſégeiknek-is alig állhatnak ellenek. Még-is olly két dolgot beſzélnek, melly miatt ſokan félnek, hogy ne-talám a Portugallusokkal-is háborút kezdenek. Egygy Ánglus hajós, Sz. Iván havának 14dik napjánn a Liſzaboni rév-part mellől Ámérika felé indúlván, két ízbenn a ſzárazonn lévőkre kemény lövéseket tett. Brazília tartomány tájánn pedig egygy más Ánglus Hajós Kapitány valamelly *Trinita* nevű ſzigetet, mellyről a Portugallusok már régen el-költöztenek vólt, el-foglala, és várt építe reája. A Portugalliai Fő-Tiſzt azt meg-tudván, inteni kezdette, hogy a Britanniai záſzlókat végye-el onnét; mivel azon ſziget Portugallia bírtoka alá tartozik. De amaz azzal menti vala magát, hogy ő azt az ő Udvara parantsolatja nélkül nem meri tselekedni. — Ezen híreket vévén a Liſzaboni Udvar, azontul 4 hadi hajókat kezde felfegyverkeztetni, hogy az Ánglusokat az említett ſziget-ről el-űzzék.

A közelebb viſzſza-nyert *Bahamai* ſzigeteknek ſem akarják a Spanyolok haſznát venni. Mert minden várakat, valamellyek azokonn vóltanak, le-rontottak, és mindenünnen el-költöztek; csak *Providence* ſzigeténn hagytak valaminémű őrizetet. — Mondják, hogy nem *Galvez*, hanem *Cagigas* lett vólna az, a kinek a Spanyolok ezen ſzigeteknek meg-vételét köſzönik. Az Ánglus foglyok *Barbadoſz* ſzigetre vitettek. Maga a Generális

tsak

tsak addig vólt fogoly, míg valamelly Ánglus ſzígetre vitetett.

Sem az Ánglia és Franczia orſzág közt lévő tengerenn járó hajók felől, ſem *Gibraltár* felől, még újjabb híreket nem hallunk. R.

Hírdetések.

N. Szabad Királyi Győr Városſábann, ezen moſt folyó Kis-Aſzſzony havának 13dik napjánn néhai Győri Káptalanbéli Kuſtos és Kanonok *Schmidt Gábor* Urnak a Belſő városbann lévő háza, azon hónapnak 14dikénn pedig, a Fehjérvári kapunn kívül lévő Majorja, az hozzá tartozó földekkel egygyütt, közönſéges kótya-vetye rendi ſzerént a leg-többet ígérőknek el-fog adódni. A kiknek tehát egygyikének vagy másikának meg-vételéhez kedvek vagyon, jelentſék magokat az emlétett Nemes Város Tanátssánál.

Tavalyi eſztendőbenn néhai Lovas János nevezetű Katona Hadnagy Uram meg-halálozván, Ő Felſége jóvá-hagyásából hagyott vólt 105 R. Forint. és 29 Krajtzárokat bizonyos Lovas Iſtván nevű Atyjafiának. De mivel ezen Legatárius még magát Győrött nem jelentette azon pénznek fel-vétele végett, nem-is tudatik, ha élé vagy ſem: ehhez képest, hogy valahol tartózkodván, a pénzéhez juthaſſon, hírré tétetik, hogy az emlétett ſzámú pénze Nagy-Győr városábann le-vagyon téve, és akar mikor jövend, magát a Győri Atyjafiai által *Lovas Istvánnak* lenni meg-bizonyítván, a pénzét kezéhez veheti.

Pozsonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Császári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Kis-Aſzſzony havának 10dik napjánn,

Szombatonn költ

62dik *LEVÉL-LE.*

1. *Az hadakozó Hatalmaſságok dolga.*

Sokat moſt ſem mondhatunk felőle. De a kevés-is meg-érdemli, hogy jegyzésbe vétesſék. — Mindenek felett emlékezetre méltó, hogy a békeſég iránt való ſzerzödések mindenütt félbe ſzakadtak. *Greenville* Ur, a kit a közelebb vólt Londoni Miniſtérium ezen dolog végett Párisba küldött vala, már eminnen viſzſza-ment Ángliába. Ujjabb győzedelmeket vagy veſzedelmeket kell tehát várni, hogy ez vagy ama felekezet könnyebben hajoljon az egygyezésre.

A Hollándusok nem régibenn az ő hajóſaiknak meg-tíltották, hogy az Angliai haláſz-hajókat ſemmiképpen ne méréſzeljék háborgatni. Melly tſalommal nem annyira az Anglusokat akarják engeſztelni, hanem inkább a magok nemzete-féle haláſzoknak igyekeznek könnyebbſéget ſzerezni; mivel a héring-haláſzatot az éjſzaki tengerenn mind ekkoráig békeſégesen folytathatták, s ez-utánn ſem akarnák, hogy az Ánglusoknak háborgatások miatt abbéli keresményjektől meg-foſztattatnának.

Ez a nemzet külömben most-is ollyan viszsza-vonásokbann él, mint ennek-előtte. Azok, a kik az Ánglusok ellen való hadakozást elejétől fogva sürgették, egyebeket, s azok között magát a Hely-tartó Fejedelmet gyanúságba vették, hogy alattombann a készületeket szánt-szándékkal késleltetik s hátráltatják, sőt hogy az ellenségnek el-is árulják. Illy gyanúságtól viseltetvén, gyakorta igen kemény írásokat adnak-bé a Hely-tartó Fejedelemnek. Lehet-is azonn valójábann tsudálkozni, hogy enynyi esztendeig való költséges készületeknek leg-kisebb haszнát sem vették, hogy az ellenségenn boszút állottak, vagy messze lévő tartományjaikat óltalmazták vólna; mint-ha egyedül tsak másoktól várnák minden károknak helyre-hozatását. — A Velentzei Közönséggel támadott pereknek már régtől fogva egyéb hírét nem hallani, hanem hogy mind a két fél a Felséges Császárt és Magyar Királyt választotta vólna Köz-bírónak, a ki azt el-igazítsa. — Azonba most ismét a Dánusokkal vagyon valami villongások, melly abból eredett, hogy az úgy nevezett *Jó Reménység Promontóriumánál* az oda való Hollándus Gubernátor valamelly Dániai hajót méltatlansággal illetett. Ezért a Dánus Király Követje Hágábann a Közönségnek Fő-Rendeitől illendő elég-tételt kíván. A Nap-keleti Indiabéli Kereskedő Társaság ellenbe azon Dániai hajó Kapitányjának illetlen maga-viselését vádolja.

A Római Császár Követje minapokbann az eránt tett jelentést a Hollándiai Közönség Fő-Rendeinek, hogy Ő Felsége olly bizodalommal vagyon hozzájok, hogy a Császári Királyi hajókat, mellyek Nap-keleti Indiábann az ő rév-partjaikhoz ki-kötni találnának, atyafiságoson fogják fogadtatni.

Az el-múlt hónapnak 23dik napjáig még nem vettek vólt Londonba semmi hírt a' felől, hogy az egymás

más ellen ki-költ hajó-seregek valahol meg-ütköztenek vólna. Az Ángliai, mellynek *Hau* (*Howe*) a Vezére, jóval kisebb az egygyűvé-foglalt Franczia és Spanyol seregnél. Még sem mert emez azzal szembe szállani. Sőt inkább egy-mást közel érvén, az emennek egygyik felére reá támadni igyekezett, s hihető, hogy meg-is hartzolt vólna, ha *Giren* (*Guichen*) és *Kordova* (*Cordova*) — ezek a Franczia és Spanyol Hajós-Vezéreknek a nevek — ha mondok, ezek, azt látván, hátrább nem távoztak vólna. — Ennek-utánna pedig annál inkább nem fogja ezeket kerülni; mivel az ő serege Ángliából napról napra szaporodik. Mert a mi nélkül az újontan építtetett hajók eddig-elé szűkölködtek, tudni-illik hajós nép, bő számmal telik Hiberniából; sokan találkozván a gazdagabb emberek fiai között-is, a kik nagy készséggel önként ajánlják vala magokat a Király szolgálatjára. Dublin fő-várossábann többek között a Fehjér nép-is nevezetes summa pénzt tett-le azok számára, a kik a hartzbann valahol valamelly tagjoknak tsonkúlását fognák szenvedni.

E' szerént tehát már most nem szükség anynyira félteníek a hadi sereget, mint azon 100 számú portékás hajókat, mellyek most *Jamaika* szigetről haza érkezendők, hogy ezek valamiképpen a Francziáknak és Spanyoloknak, vagy a Hollándusoknak kezekbe ne kerül enek. —

Gibraltar vára-is talám nagyobb veszedelembenn forog, mint-sem az ember gondolná. Enynyi esztendőktől fogva meg-szálva lévén, s most némelly Királyfiaknak és sok fő Méltóságoknak jelen-létekbenn ostromoltatván, tsak-nem hasonlóvá tette magát hajdani Trója várossához, mellyet a Görög Fejedelmek önnön személyekbenn tíz esztendeig híjába vítattak. *Krillon* Hertzeg itt-is olly-formánn viseli magát, mint ennekelőtte *Minorka* szigetenn. Oda érkezvén, a Vár Kapitá-

tányját, *Elliot* Generális Urat, újontábann lévő elesség-gel kínáltatta. Mellyel talám azt akarta értésére adni, hogy nem éheztetés által, hanem erőszakkal akarja a várt meg-venni. A Spanyol seregbenn 1400, halálra ítéltetett gonosz-tévők vagynak. Ezek a veszedelmesebb helyekre fognak rendeltetni; az holott ha kötelességeket vítézül nem tejendik, leg-ottan minden haladék nélkül halállal fognak bűntettetni; ha pedig jól forgatván magokat, életbenn maradnak, nem tsak megkegyelmeztetnek, hanem azonn felyül fizetést-is, hóltok napjáig esztendőnként kevés hijjánn 80 Forintokat nyernek. Hogy pedig a várbeliek a tenger felől segétséget ne vehessenek, 1200 emberek által valamelly iszonyú nagyságú lántzot készíttetnek, mellyel a rév-partot el-zárni szándékoznak.

A hadakozás folytatására meg-kívántatott költségek sokkal könnyebben gyülnek Ángliábann, mint-sem Franczia országbann. Emennek a Fő-Rendei mindenképpen rajta vóltanak, hogy az új Adót, melly minden jószágnak jövedelmeitől harmadik *búszadot* (*Vingtieme*) kívánn, el-hárithatnák; anynyival inkább, mivel az a háború utánn-is egy-néhány esztendeig fenn fog maradni. Britanniábann ellenbe közel egygy Millió Forintal több telik-ki az ország Adajából, mint-sem kívántatott. Temérdek sok pénz az, a mit ez az ország, tsak erre az esztendőre való költségül, ígért: melly-is az egygy Millió Font *Sterling* (közel tíz anynyi Forint) rend kívül való segétségenn kívül, 22 Millió 995718 Font Sterlinget tészen. Szintén úgy méltó ezen nem igen nagy ország hadi népének számos-vóltát tsudálni. A tengerenn és szárazonn lévő hadak tudni-illik, mindenestől 496220 emberekből állanak. Nintsen enynyi egygy Európai Hatalmasságnak-is, kivévén a Francziát.

A

A temérdek sok külső bajok mellett, mellyek Britanniát minden felől környül vették, a belső hasonlások és viszszavonások miatt-is nem kevésbé szorongattatik. Az országgyülésnek egygyet-értése, mellyet a közelebb vólt Minisztérium alkalmasként lábra állított vala, némelly Minisztereknek bútsú-vételekkel egyszeribe el-tünt. Mert emezek, a kik az előbbi Minisztériummal-is szüntelen ellenkeztek vólt, a mostaninak szinte halálos ellenségeivé lettek. — A többi között, midőn az utólsó gyülésnek alkalmatosságával, a Nap-keleti Indiai Tiszt-viselők közül, kik a minapi Minisztereknek javallásokból kemény számadásra idéztettek, egygy némelyiket mentegetni kezdettek vólna; *Burke* Ur, emezek ellen, s mellesleg a mostani Minisztérek ellen-is igen indúlatos beszéddel keleki, mellyet illyenképpen végez vala:

„ Mitsoda Franczia ország? mitsoda Nagy-Britannia? mitsoda a leg-gazdagabb ország Európábann, a mi Indiai birodalmunkhoz képest? — Semmi. Még-is nem az a gondolat, hogy illy nagy drága kintset a mi istentelenségünk miatt el-kell veszténünk, nem az sebhet engemet: nem a veszteség — hanem annak leg-rettenetesebb neme az, a mit én fájlalok. A Mindenhatónak átka az; — kevesebb a Mindenható átkánál nem érheti ezt a bóldogtalan népet, a gyilkosságoknak, vérontásoknak, kész-akartva okozott éhel-halásoknak, hallhatatlan húzás-vonásoknak, dúlásoknak, és mindennémű gonoszságnak, melly az emberi szívtől ki-telik, — hoszszas lajstromáért. „

2. Elegyes tűdósítások.

Ezen most folyó hónapnak második napjánn déljest a Császár és Király Ő Felsége Bétsbenn Sz. István Templomába menvén, maga szokott példás áhítatossága szerént, a földi veteményeknek áldásáért tartatott közönséges könyörgésenn a köz néppel egygyütt jelen lenni

méltóztatott; 4dikénn pedig Laxenburgba viſzſzatért.

Óſtriai Német-Al-földnek Fő-*Helytartói*, Mária Fő-Hertzeg Aſzſzony és Albert Hertzeg, az el-múlt hónapnak 22dik napjánn eſtve a *Spái* ſavanyó vízre érkezvén, leg-ottan az Oroſz Nagy-Fejedelmi Uraſágokkal egygyütt, kik-is ſzinte akkor találtak oda jöni, a Bálba méltóztattak menni; a hol-is több Fejedelmi Személyek között, az Anglus Király Ötſe a *Glocesteri* Hertzeg-is Feleſégestől és Gyermekestől jelen vala. Más nap reggel a Fő-Hertzeg Aſzſzony az Oroſz Nagy-Fejedelmi Uraſagokat többekkel egyetembe fölöſtökömmel vendéglette. 24dikénn reggel ezen többſzör emlétett, *Nordi* Grófok nevezete alatt útazó Uraſágok *Manheim* felé, eſtve pedig a Fő-Hertzeg Aſzſzony Férjestől Brüſzſzelbe indúltak.

A Cseh orſzági Guberniumnak eddíg vólt Préſese, Fürſtenberg Károly Fejedelem Ur, ebbéli fő méltóſágát a közelebb múlt hónapnak 30dikánn le-tette, s jövendőbenn Doneſing városſábann Sváb orſzágbann a Bátyjánál ſzándékozik valameddíg múlatozni. Cseh orſzágbann lévő jóſzágait addíg a Fia, Fürſtenberg Filep Fejedelem Ur fogja igazgatni.

Joachimsztál Bánya-városſábann (melly arról híres, hogy a Tallér pénz onnét vette nevét s eredetét) Cseh orſzágbann, a múlt hónapnak 23dikánn a Cs. K. Pénzverő háznál támadott tűz miatt, 42 ház égett-el, s némelly emberek-is veſztenek.

Erdély orſzági Királyi Kínts-tartónak, néhai Gönez-Ruſzkai Gróf Kornis Mihály Ur helyébe, Losontzi Gróf Bánfi György Urat tette Ő Felſége.

Magyar orſzági hírekkel nem kedveskedhetem; hanem-ha némellyeknek kedvekért, a kik a víznek áradásairól és apadásairól gyakorta való túdósításokat kívántatanak, azt jelentem, hogy a Duna moſtanſág nagyon meg-apadott.

A Római Pápa bírodalmából ezeket írják: — A Szent Benedek Szerzetét követő Apátza Klaſtromnak kibontakozása *Spello* városſábann valóſággal meg-lett. A *Folinyo* (*Foligno*)-i Püspök, a kire ezen dolog bízva vala, a maga Darabantjai által vitte azt véghez. Melly miatt a nép közt olly zendűlés támadott, hogy az orſzágos Tiſztſégek kéntelenek vóltak, a nyúghatatlanabbak közűl némellyeket fogſágra vettetni, és a Püspököt erőſzakoson meg-ſegéteni. A ki-költözött Apátzáknak, hóltok napjáig eſztendőnként 36 *Skudi* rendeltetett. Kinek-kinek közűlök maga tetſzésére vagyon hagyva, akar a világiak közt maradjon, akar más Klaſtromba menjen. — Az úgy nevezett Klementinum Kollégiumot előbbi virágzó állapatjába akarván helyheztetni, 13 ezer *Skudival* ajándékozta-meg Ő Szentſége. — A Janikulus hegyénn lévő gyapjú-fonóknak és ſzövőknek gyaropodások végett, 2 ezer *Skudit* adatott. — Annak-felette ama híres kép-író *Mengsz* fiának, ki-is Egyházi hívatalbann vagyon, eſztendőnként való fizetésűl, 100 Skudit méltóztatott rendelni. — De a' mellett az orſzág Adaját más-fél Millióval ſzaporította; s minden helyekre Föld-mérőket és Kommiſſáriusokat küldött, hogy a földek újra betsűltesſenek, és az Adó-fizetés a' ſzerént alkalmaztattaſsék.

A Franczia Királynak illy jeles tselekedetét beſzélik. — Múlt Sz. Jákab havának 14dik napjánn éjtſzaka, midőn *Trianonból Verſzaljba* viſzſza menne, a Tsatlós a lóról le-esék és nagyon meg-tapodtaték. Ő Felſége azonnal a hintóból ki-ugorván, annak ſegétſégére ſiete, az inasſaival egygyütt a hintóba emelé és haza viteté; maga pedig a Gárda Kapitányjával gyalog méne *Verſzaljba*.

3. Tudománybéli dolgok.

A Magyar orſzági Hiſtóriának, Geográfiának, s egyéb oda tartozó Tudományoknak bővebb esméretire intézett Tárházának, mellynek eddig-elé ki-jött darabjai felöl annak idejében hírt adtam vala, moſt közelebb a második kötésének harmadik darabja (*Ungriſches Magazin, zweyten Bandes, drittes Stück*) nyomtattatott. Ebben illy dolgok fordúlnak-elö: 1) Az Erdélyi Száſz Nemzet Ispányjai és Szebeni Király-Bírái; 2) Az hajdani Török Birodalma alatt vólt Szólnoki Vidékhez tartozott helyſégek — valamelly Halul Bég nevezetű Török Basának írása ſzerént; 3) Az Erdélyi Nagy-Fejedelemſégnek nagyſágáról némelly régibb vélekedések; 4) Némelly Vármegyék és Vidékek képeinek lajſtroma; 5) A Franczia Királyi Tudós Társaſágnak írásaiból Németre fordíttatott értekezés a Hunokról, Alánokról, Igurokról és Sabirokról; 6) Poprad vize mellyékének további meg-írása; s végre némelly rövidebb tudósítások. — Nem lévén ſzükſég, hogy ezen úgy-is már eléggé esméretes munka eránt bővebb jelentést tégyek; a' helyett, egygy ide tartozó tudósítást közlök az affélébenn gyönyörködő Olvasóval.

Alſó-Regmetzről Abaúj-Vármegyéből — „Egygy „jó Barátom Török Iſtván Uramnak Göttingából nem „régenn vett leveléből jelenthetem, hogy midőn ez „Drésdabann a Szaxóniai Válaſztó Fejedelem Biblio„thékáját tekintetbe vette, a Bibliothekárius vele Ma„gyar orſzág felöl beſzédbe eredvén tudakozza, ha „Windiſch Ur a Magyar Tárházat folytatja-é? Folytatja, felele Barátom, még pedig Német nyelvenn. „— „Sol adpropinquat, diluculum adeſt „ezzel fejeztebé a Bibliothekárius beſzélgetéseket. „ R.

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Császári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Kis-Aſzſzony havának 14dik napjánn,

Szerdánn költ

63dik LEVELE.

1. Magyar orſzágból.

Sztrajnyánból Ung-Vármegyéből, Sz. Jakab havának 31dik napjánn. — „Ezen hólnapnak 30dik napján, Méltóſágos Gróf Nagy-Mihályi Sztárai Sztárai János Uram ő Nagyſága, T. Ung-Vármegyének Fő-Ispányja, Sztrajnyán nevezetű helyſégében Építő Széket tartott. Mellyre-is mind Méltóſágok, mind más Uri Rendek, Zemplén, Szabólts, Nógrád, Sáros, Bereg, Aba-Uj, Szatmár és Mármarus Vármegyébűl ſzámoſſan gyűltenek. Leg-elſőben a fent tiſztelt Fő-Ispány Ur, ékes Magyar Beſzéddel a Vármegye Rendeit kérte, hogy minden ſzemélly válogatás nélkűl olly Tiſzteket válaſzſzanak, a kik magok hívatalbéli kötelesſégeknek eleget tehesſenek; a jövendőbéli Tiſzt-viselőket pedig intette, hogy moſt hívataljok fel-vállalásával veſſenek magokkal ſzámot, ha hívataljoknak eleget tehetnek-é, vagy eleget tenni akarnak-é? mert ha abban valami fogyatkozást fog tapaſztalni, hogy Felſéges Urunk ſzolgálatja leg-kevesſebben-is ne ſzenvedjen, azonnal hívataljoktúl el-tíltja. — Mellyre az vólt Fő-Nótárius, Pa-

lótzi Horvát Pál Uram, ugyan azon nyelven fontosan felelt.

„ A válaſzthatandóknak meg-nevezéséhez fogván a Fő-Ispány Ur, rend ſzerént való Vicé-Ispányſágra méltóztatott két Római-Katholikust, úgy-mint Csícseri *Oroſz Gáspár*, eddig vólt *Elſő Vicé-Ispány*, és Figei Csató József, eddig vólt Al Vicé-Ispány Urakat, egy Reformátust, Szemerei Szemere Láſzló Uramot, egy Évangélikust, Szirma-Besenyei Szirmai Péter Uramot: és ámbár a Vármegye Rendeinek nagyobb réſze Proteſtánsſágbúl állott, és az kándidált két Proteſtáns, azon tiſzt-viselésre meg-kívántatható tulajdonſágokkal és értekkel bíró Urak vóltak; mindazonáltal mind régi ſzolgálatja, mind nagy munkáſsága Csicseri Oroſz Gáspár Uramnak azt hozván magával, köz meg-eggyezett akarattal az Elſő Vicé-Ispányſágban újra meg-hagyatott. Másod rendbéli Vicé-Ispányſágra neveztettek: Figei Csató Józſef Uram, Iványi Fekete János Uram és Palóczi Horvát Pál Uram: kik közűl midőn a két elſőnek egyenlő voksai vóltanak, meg-eggyezett akarattal válaſztatott Palóczi *Horvát Pál*, eddig vólt Fő-Nótárius Uram. Fő-Perceptornak, Nemes Józſef, Figei Csató Józſef és Draskóczi Kraſznecz Sámuel Uraimék közűl, köz akarattal válaſztatott Figei Csató Józſef Uram; és az vólt Fő-Perceptor, *Nemes Józſef* Uram, válaſztatott Szám-vevőnek (*Rationum Exactornak*). Fő Szolgabírák lettek: az Ungvári Járásban, *Zmeskál* Antal, eddig vólt Vidékbéli Adó-ſzedő (Perceptor) Uram; a Kaposiban meg-maradott Petrovai *Petrovai* Józſef Uram; a Szeregnyeiben, *Nagy* János, eddig vólt Szám-vevő Uram; és a Szobránczban, ámbár magát eleget mentegette, meg-maraſztatott Iványi *Fekete* János Uram. Fő-Nótáriusnak méltóztatott tenni Ő Nagyſága az eddig

dig vólt Vicé-Nótáriust, *Őri* Mihály Uramot; de ő Kegyelme az ide való nyelvnek nem tudása mia azon tiſztſéget nem akarván fel-vállalni, előbbi hívataljában meg-maradott; és Csícseri *Oroſz Iſtván* Uram Fő-Nótáriusnak, Bernátfalusi *Bernát* Sigmond Uram pediglen harmadik Nótáriusnak tétetett. Elſő Fiskális Palóczi *Horvát Mihály* Uram meg-hagyatott; Vicé-Fiskálisnak pediglen *Richter* Láſzló Uram válaſztatott. Az több hívatalokba nem nagy változások lettek. Tábla-Bíráknak, egyvelesen Katholikusokat és Proteſtánsokat méltóztatott nevezni.

„ Mellyek ſzép tsendeſséggel meg-lévén, a válaſztott és tett Tiſzt Urak az hitet le-tették; és a Méltóſágos Fő-Ispány Ur ő Nagyſága, maga ſaját költſégén a Rendeket Uri ebéddel vendéglette. A ſzobába több nem férvén, 70 ſzemély ebédelt; a Levelen-Szín alatt pediglen több ſzáz-harmintz ſzemélynél. Ebéd utánn el-kezdették a tántzot, és egéſz éjfél utánni három óráig vígan folytatták: ezzel bizonyítván, mitsoda meg-elégedése lett légyen, mind a Méltóſágos Fő-Ispány Uramnak ő Nagyſágának, mind a Státusoknak, úgy a Tiſzt-viſelőknek, az meg-esett Raſtaurátzióban. „

Alſő-Regmetzről Abaúj-Vármegyéből. „ E napokbann Kaſſai Profeſſor T. Szabó Dávid Urnak következendő válaſzſzát vettem:

„ Meg-lehetősen zeng füleidbenn kobzom: ör ülök:
Tetſzvén, munkámnak bére fizetve-le van.
Szegre ne függeſzſzem, ſzabodol! * meg-elégli kilentz nyár:
A ſzűz Músáknak ſzámok-is úgy-e kilentz?
Játſzodtunk eleget, vígan, kedvetlen erővel:
Már a' vers-ſzerzést más Magyarokra hagyom.

Lassanként fogy erőm, el-hagy a' szín, tsontra szorúlok,
S bőrre; le-dug gyászos sírba ma hólnap halál.
Élj Te szerentsésen: Szívességedbe rekesszsz-bé,
Én szívembe miképp' zárva, Kazinczi, Te vagy. „

* Arra ugyan én-is (hiszem pedig, hogy ebbenn sokan, sőt minden Haza-szeretők, egygyet értenek velem) nagyon kérem T. Szabó Uramat, hogy még, ha lehet, bútsút ne végyen a Magyar Vers-szerzéstől.

Ritkán juthatnak a mi Hazánkbann nyomtatott könyvek ahhoz a szerentséhez, hogy a külső országi levelek által esméretesekké tétetnének. Arra nézve meglehet azt a Magyar Hírmondónak engedni, hogy azokat leg-alább meg-nevezvén, hírűl adja. A mellyek itten, vagy ámbár másutt, de Magyar országot illetve, most közelebb világra jöttek és előmbe akadtak, ímhol következnek:

Topographia Oppidi Miskóltz Historico-Medica Auctore Samuele Benkő Phil. & Med. Doctore, I. Comitatus Borsod. Physico.

Wolfgangi do Bethlen Cels. Principis Transilvaniæ Cons. Int. Supr. Comitis Com. Albensis, nec non Regni Cancellarii, Historia de rebus Transsylvanicis. Editio secunda. Tomus I.

Responsum Bernhardi Benyák S. P. ad Librum singularem Petri ab Osterwald de Religiosis Ordinibus & eorum Reformatione, item ad Commentatorem Latinum F. K. a G.

Pro Græci Ritus non unitis, Helveticæ, ac Augustanæ Confessioni addictis, in inclyta regna Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ suscipiendis, ac tolerandis Epistola prolixior, in qua a Rege Apostolico editum tolerationis decretum legi naturali & evangelicæ conforme esse ostenditur: Incundæ inter dissidentes Christianos unionis consilium Clementis XIV. Febroniano aptius profertur; Legum Tolerationi oppositarum, olim ibi editarum origo genuina detegitur: Dumque

que præcipuæ contra prædictorum Tolerationem objectiones solide refutantur, Neutros ex supra dictis esse Hæreticos ex doctrina S. Augustini deducitur. A Simone Laminecio, Sclavonio P. D. P. Catholico. Viennæ.

Nizsiderenn Moson-Vármegyébenn, közelebb múlt Szombatonn éjtszaka, (a mint mondják) dohányozásból támadott tűz miatt 15 házak és 46 lovak égtekmeg.

A gabona, ennek a hónapnak elejénn, Pozsoni Mérő számra, következendőképpen kél vala.

	Pozsonb.	*Sopronb.*	*Pestenn:*
A búza - -	28 - 35;	27 - 30;	30.
A rozs - -	24 - 27;	23 - 25;	14 - 15.
Az árpa - -	16 - 17;	17 - 19;	13.
A zab - -	14 - 15;	15 - 16;	15.

2. Német országról.

Minthogy Olasz országnak némelly tartományjaibann a jég-eső és szárazság a mezei veteményt mind semmivé tette; mostanság a Triesti és Fiumi rév-partokonn igen jó keleti vagyon a Magyar országi gabonának. De a' mellett az Olasz országi gyümölts-is, tudni-illik Czitrom, Narants s t. a' f. úgy szintén az Olaj és Pamut, felette meg-drágodott.

Triesztt városa nem tsak a kereskedés dolgábann, hanem tsínosságára és nagyságára nézve-is, naponként gyarapodik. Még el-sem végezték egészen Terézsia-városa nevű útszáinak építését, már-is más új város kezd épülni, mellynek-is József-városa leszsz a neve. A régi apró házakat le-rontják, a halmokat meg-egyengetik, és egygy helyütt 500 öl hosszúságú víz-vevő árkot ásnak. — Egy-néhány hónapoktól fogva ismét számoson telepedtek-meg ottan, külömb-külömb országokból jött Kereskedők, kik közül egygy némellyike Égyiptomba kereskedik. Most közelebb egygy hajó Á-

mérikába hordandó portékával: liſzttel, ſózott húsſal, váſzonnal, vasſal, üveggel, viaſzſzal s t. a' félével rakodott. Mellyből ſok nyereſéget reménylenek. — Múlt Sz. Jakab havábann azon rév-parthoz mindenestől 48 hajók érkeztenek: úgy-mint 7 Csáſzári Királyi tartománybéliek, 19 Velentzeiek, 8 Pápa bírodalmabéliek, 7 Nápolyiak, 2 Génuaiak és 2 Török orſzágiak. Ezek többire Gabonával, Olajjal, külföldi borokkal, égett borral, Magyar és Álbániai Dohánynyal vóltak megrakva.

Lábach városa nem régibenn ſzem-látomást tapaſztalta a Villám-hárítónak nagy haſznát. A város kerítéséhez közel lévő Puska-por tartó ház eránt olly Parantsolatot adott vólt Ő Felſége, hogy addíg-is, míg helyette távolyabb más fog épittetni, Villám-hárítót helyhezteſſenek reája. Midőn ez meg-lett vólna; következett naponn égi háború támadván, a Villám egyenesen azon Puska-por toronyra ſzálla, és a drótonn végíg menvén, minden kár nélkül a földbe üte.

Bétsbenn a Fenyíték-házak körül némelly új rendelések tétettek. Az ottan fogva lévő gonoſz-tévőknek tudni-illik, mind egygyül-egygyíg, a belſő és külſő városonn mindenek ſzemek láttára, köz haſzonra való munkát kell tenniek. A' mellett, hogy ki-ki reájok esmerheſſen, és egygy könynyen el-ne ſzökheſſenek, mindnyájan egy-forma öltözetbenn, hajok el-nyíretve, s ketten-ketten öſzve-békóztatva járnak. — Nem kevesen találkoznak azok között nevezetes házakból ſzármazott ſzemélyek-is. Nem régen egygy Franczia aſzſzony jutott közikbe, a ki leány tanítványjaival olly kegyetlenül bánt vala, hogy egynek a verés miatt meg-is kellett halnia. Ezt, néhány napokíg azon pompás ſelyem ruházatjábann látták az útſzákat öntözni. — Haſonló, de több eſztendőkíg tartó büntetésre ítéltetett a minapábann

bann egygy Uraſág kotsiſa, a ki a mátkáját, inkább, hogy-ſem másnak engedte vólna, hintónn ſétálni vivén, ölelés közbenn meg-ölte, s ez úttal magát-is halálra ſzánta vala. De a bírák ebbenn nem akarták kedvét tőlteni; hanem tartóſsabb és példáſsabb büntetésül, ſzámos eſztendőkíg való rab munkára s a' mellett minden hétenn meg-lejendő korbátslásra ítélték.

Morva orſzágbann, múlt Sz. Jakab havának 23dik napjánn hírdettetett Felſéges Rendelés ſzerént, az ollyas foglyok, a kik a katonáknak kezek alól el-ſzökni méréſzlendenek, ezektől nyomba agyonn-is lövettethetnek.

3. *Olaſz orſzágból.*

Minek-utánna Zeláda Kárdinális Ur, a Szentſéges Pápa parantsolatjából, Rómábann az Helvétziai Szerzeteseknek (kik az Óltári Szentſég előtt ſzűntelen imádkozni tartoznak) az ő Klaſtromokat meg-visgálta, és Ő Szentſégének az eránt túdósítást tett vólna: következett napokonn illy parantsolat adatott hozzájok: hogy, mivel önnön tartásokra elégſéges értekek nintsen, mindnyájan bizonyos meg-határoztatott idő alatt hazájokba viſzſza térjenek, azon időnek el-folyása utánn pedig a Klaſtromok bé-zárattaſsék.

Nem régen egygy Viváni nevezetű, néhai Jéſuita Szerzetből való Pap, Tunking orſzágból, az holott 32 eſztendeíg Miſſionárius vala, Rómába meg-érkezvén, két, azon orſzágból való és Kereſztyén Vallásra tért ifjakat hozott magával, kik-is moſt arra kéſzíttetnek, hogy jövendőbenn magok hazájábann Miſſionáriusok lehesſenek. A meg-nevezett Papot a Szentſéges Atya nagy kegyeſséggel fogadta, és azon kérésére-is reá hajlott, hogy a néhai Jéſuitáknak Konviktusábann lakhaſsék.

Nápolybann nem ſok idővel ez előtt valamelly titkos társaſág kezd vala fel-állani, melly magát Buzgó Katholikusok (*Zelanti Cattolici*) ſzövetſégének nevezte, és önnön Tagjainak Pátens-Leveleket oſztogatott. A Király ezt meg-tudván, azonnal minden további egybegyülekezését keményen meg-tíltotta, és a Pátens leveleit el-ſzedette; veſzedelmes dolognak ítélvén az effélé felettébb való buzgóſágot.

Mária Amália Fő-Hertzeg Aſzſzony és Pármai Hertzegné az el-múlt hónapnak 27dik és következett napjainn Fiorentzábann a Bátyját vala látogatni. R.

Hírdetés.

Bétsbenn a *Péter* nevezetű útſzábann, *Piláti* házánál az elſő fel-házbann (Kontignátzióbann) lakozó *Traeg* János, a Muzsika-ſzeretőket mindenféle Kótákkal kínálja; mellyek-is, úgy-mint: *Symphoniák*, *Seſtettok*, *Quintettók*, *Quartettók*, *Triók*, *Duettók*, *Sonaták* és *Sonatínák*, Hegedű-Síp-*Klavikordium*-és *Bratschen*-*Koncertek*, nem külömben Német, Franczia és Olaſz *Operákból* ſzedegetett *Seſtettók*, *Quintettók* és *Quartettók*, továbbá *Oratóriumok* és *Kantáták*, mind a leg-jobb Muzsika-Meſterek munkái közűl válogatva, tiſztán és híba nélkűl írva, ő tőle igaz óltsó árronn adattatnak. A Katalógus, melly mind ezeket közelebbről meg-határozza, ő nála ingyen oſztogattatik.

Az 61dik Levél végénn közlött hírdetésben hiba eſett. Mert azon *Lovast*, kinek ſzámára, néhai Hadnagy Atyjafia teſtamentoma ſzerént, Nagy-Győr városſábann 105 Forint és 29 Krajtzár le vagyon téve, nem Istvánnak, hanem *Ferenczнek* hívják.

P o ſ o n b a n n
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Kis-Aſzſzony havának 17dik napjánn,

Szombatonn költ

64dik LEVELE.

1. *Háborús dolgok.*

Amit a moſtani Amérikai háború folytábann már ſzámtalanſzor tapaſztaltunk, hogy tudni-illik nagy kéſzületek utánn nem mindenkor ſzoktak nagy tselekedetek következni; az moſt ismét meg-lött, a midőn az egy-más ellen mint-egygy újra fel-buzdúlt hadakozó feleknek indúlásokból, tudja mitsoda kemény viadalokat vártak s jövendöltek. Az ellenſéges hajó-ſeregek, úgy-mint az Anglusok és a Spanyolokkal egygyűvé-foglalt Francziák, el-távoztak immár egymástól, ſemmit ſem végezvén egyebet, hanem hogy mind egygyik a maga-féle portékás hajó-ſereget, melly Amérikából, az Anglusoké ugyan 100 ſzámmal *Dsamaika* (*Jamaika*) a Francziáké pedig valamivel felesebben *Domingo* ſzigetről, külömb-külömbféle drága portékával rakodtan, ſzerentsésen haza ſzállíttatta. Az Anglus hajókonn, Gróf *Graſzſze* (*Graſſe*) Hajós-Vezér-is, több, fogſágra jutott Franczia Tiſztekkel, Katonákkal és Hajósokkal egygyütt, Angliába hozatott. — Egyéb-aránt *Hau* (*Howe*) Hajós-Vezért az Anglu-

sok nagyon dítsérik, egyedül az ő okos mozdúlásainak és ſerény hír-adásainak köſzönyén, hogy az ő gazdag hajó-ſeregek az ellenſégtől meg-menekedett.

Bizonytalan dolog, merre légyen moſt a két ellenkező hadi hajó-ſeregnek ſzándéka. Az Ánglusoké, melly már leg-alább 32 öreg hajókra ſzaporodott, az el-múlt hónap fogytánn egyedül maga jár vala a *Canalis* nevezetű, Ánglia és Franczia orſzág közt lévő tengerenn. Arra nézve igen könnyű vala az Ánglusoknak, némelly Franczia s Amérikai hajókat el-foglalniok. A Franczia és Spanyol ſereg kétſég kívül Spanyol orſzágnak déli vidéke felé ſietett; a hová nem ſokára az Ánglus ſeregnek-is ſzükſégesképpen el-kell mennie, hanemha *Zsibraltár* (*Gibraltar*) várát veſztébe akarják hagyni. Külömben bár ne bízzék azon vár Kapitányja felette igen ahhoz, hogy Ángliából meg-ſégétteſſék. Mert 50 öreg hajókból álló ſereg könnyen el-állhatja a ſegétſégére jövendőknek útjokat. Ugyan-is maga az Udvar, mondják, hogy olly parantsolatot adott nékie, hogy a' ſzerént tselekedjék, a mint önnön betsülete és vitézſége magával hozandja, mint-ha nem-is reménylene ſegétſéget. Melly ſzerént, úgy látſzik, hogy maga-is jelesen tudja magát alkalmaztatni. A vár ſzállókat vezérlő *Krillon* Hertzegnek, a ki, a mint a minap jelentém, új eleſséggel kínálta vólt, köſzönete mellett azt adta válaſzúl, hogy az ő vitéz őrizö ſeregének ſorsábann mindenképpen réſzesülni ſzándékozván, mértékletesen akar élni. — Azonba el-hiſzem, még nem ſzorúlt olly igen az ellenſégnek adakozására; vagy ha ſzinte ſzűkötskén kezdett-is lenni az új élése, eddig már alkalmasént fog bővölködni. Mert *Howe* Hajós-Vezér el egygyütt alattombann két élés-hajó költ vala tengerre, melly egyenesen *Gibraltar* felé került, s oda kétſég kívül meg-is érkezett.

Furt-

Furtsa dolog, ha igaz, a mit a *Marokkai* Fejedelem felől beſzélnek, hogy ő-is nézője akarván lenni azon roppant köſzikla oſtromlásának, arra engedelmet kért, s mivel azt a Spanyol Királytól meg-nyerte, már előre 8000 Áfrikai ökröket küldött vólna.

Az Amérikai ſzigetek tájáról, vagy-is Nap-nyúgati Indiából némelly nem igen nevezetes túdósítások érkeztenek, mellyekből tsak azt tanúljuk, hogy múlt Sz. Iván havának 10dik napjáig ottan ſemmi jeles történet nem követte az az-előtt két hónapokkal történt győzedelmet. *Rodney* vezérſége alatt 35 foros, az az, öreg hadi hajók vagynak. A Spanyolok, az ő katonáikat, kiket *Jamaika* ſzigetre akartak vólt ſzállítani, *Domingo* ſzigetről *Kúbá*-ra költöztették. Azért ott-létét *Rodney* Hajós-Vezér nem ítélvén többé ſzükſégesnek lenni, Sz. Iván havának 15dik napjánn *Sz. Lucza* ſzigetére ſzándékozik vala menni.

Valamivel nevezetesſebb dolgokat jelentenek, a Londoni Udvarnak Nap-keleti India felől hírré tétetett túdósításai. Emitt az Ángliai hadak a *Marattokkal* megalkuttak, hogy valamenynyi ideig a köztök való hadakozásnak ſzűneti légyen. Mire oſztánn *Tillicseri* várának, mellyet *Haider-Ali-Kán* régtől fogva meg-ſzállott vala, ſegétſégére menvén, azt további oſtromoktól ſzerentsésen meg-mentették. Melly-is *Haider-Ali* hadainak nem kis veſzedelmével történt. Mert *Abingdon* Fő-Strázsa-Meſter a várból ki-ütvén, 500-at közűlök meg-öle, 1200-at pedig fogva vivé, s a' mellett egynéhány ſzáz ezer Forintára prédát nyere. Maga a ſzálló ſeregnek fő vezére-is, *Szerdár-Kán*, Haider-Alinak Atyjafia, fogſágra jutott. — Nem ſokkal az-előtt vagy az-utánn, Böjt elő-havának 13dik napjánn, másutt-is, mondják, hogy ſzerentsésen jártak az Ánglusok azonn a tájonn, *Kalikut* várát Haider-Ali birtoka alól el-fog-

lalván. De a' felöl nem látszik, hogy ez a vitéz Fejedelem tapasztalhatóképpen meg-fogyatkozott vólna. Sőt inkább mind újjabb-újjabb erőt vészen; melly-is, ha némelly Franczia hadakkal szaporodni talál, (a minthogy már-is vagyon híre, hogy ez meg-lett vólna) még úntíg elég alkalmatlanságot szerezhet az Ánglusoknak — A Franczia hajó-sereggel-is, mondják, hogy az Indiai tengerenn, nevezetesen *Pondiseri* tájatt, Bőjt más-hava fogytánn igen kemény viadaljok lett vólna. A Franczia-knak 11, az Ánglusoknak pedig csak 9 soros haióik valának. Hajót sem ezek, sem amazok nem vesztettek, úgy mond, de mind a két sereg nagyon meg-romlott, és minden leg-kisebb nyereség nélkül, egygyike (az Ángliai) *Madrasz*, másika *Pondiseri* felé takarodott. A Franczia Vezér mindazáltal győzedelmet tulajdonít vala magának. — Eddig ugyan-csak a *Bikerton* vezérlette Ánglus sereg-is oda el-fogott érni. Utólbi túdósítása szerént, *Brazília* szélérőll, holott vizet s eledelt vett vala, Pünkösd havának 5dik napjánn indúlt-el. Ennek az ő 6 öreg hajóival előbb-való lészen az Ánglus sereg a Franczia-kénál.

Éjszaki Amérika felől semmit ollyast nem mondhatni, a mi jegyzésre méltó vólna. Mert a miket az egybe-szövetkezett Ámérikaiak hírlelgetnek, azokat nem méltó számba vennünk; mivel eddig való hazudozásokkal minden hiteleket el-vesztették. Az-is csak az Ánglusoknak gyűlöltetése végett koholt költemény vala, a mit a minap a vadon lakó Ámérikai nemzetnek (agyonn-vert ember-fő börökből álló) ajándéka felől, másokként hírleltem. Most-is hol ezt, hol amazt a virat mondják, hogy az Ánglusok el-hagyták.

A valóságos hadakozás dolga utánn holmi apró zenebonákról emlékezzünk. *Geneva* városának lakosai méltán érzik immár a nyúghatatlanságnak szokott gyümölt-

möltseit. Eddig vólt tős szabadságokkal meg-nem elégedvén, s többre vágyakodván; mint afféle neveletlen gyermekek, idegen Hatalmasságoknak fenyítéke alá estenek. Még jól járnak, ha a városnak előbbi magaigazgatása és szabad-vólta épen maradhat. De a' bizonyos, hogy jövendőbenn vagy Franczia, vagy Szardíniai, vagy Bernai, vagy mind a három-féle kátonaőrizetet fog tartani, melly minden további zenebonának elejét végye; s anynyibann talám javára-is lészen. Ugyan-is nem most történt elősször, hogy afféle hasonlások által háborgattatott, mellyek mindenkor vagy egygy vagy más-féleképpen kárára vóltanak. Most-is azt a helyre-hozhatatlan kárát vallja, hogy sok gazdag lakosaitól meg-fosztatik, kik nem csak értekeket, hanem nyereséges mesterségeket-is magokkal el-viszik. Már-is 4 ezernél többen költöztek a Prusszi Királynak *Nöffatel* (*Neufchatel*) nevezetű szomszéd tartományjába, a hol kedvesen s nyájason fogadtattak. Ott igaz, hogy minden háborgás nélkül lehet (kell-is) élniek. — Ezek pedig többnyire mind ollyanok, a kik lakos-társaikat fel-lázzasztották, s (a mint az efféle emberek utóljára közönségesen tselekedni szoktak) most újra azzal károsítják, hogy egyedül a sárbann kepetzkedni hagyják, a mellybe azokat hazug ígéretekkel belé tászították; holott annak-előtte olly vítézséget mutattak, hogy még a feleségeik-is (szám szerént 500-an) fegyvert fogtak, s magokat minden-nap katonák módjára gyakorlották.

A Krim országi Tatár Kán ellen, csak azért, hogy Ánglus köntösbe öltözött, s maga számára Európai öltözetű Gárdát tartott, és az alatta-valókat emberségre, mesterségre és némi-némű Európai erköltsökre akarta szoktatni, párt-ütés támadott; de csak kevés ideig tartott. Mert az Orosz hadak, a Kánnak azonnal segét-

ségére mentek, azt ismét az ő Fejedelmi székére ültették, a párt-ütöknek elöl-járóikat fel-aggatták, és — hogy azokról egyebek-is annál inkább példát végyenek s afféle tsintalanságot többé ne kezdhessenek, jövendőbéli óltalmául *Baktsiszeráj* fő-városában meg-marad-tak. Mellyet a Török Császár már most nem ellenezhet. Mert hiszem az Orosz Császár Aszszonynak fogadása tartja, hogy a Tatár Kánnak pártját fogja.

2. *Találmányok.*

Még egygy, két szót a kígyó marás ellen talált orvosságról, mellyről a minap emlékezetet tettem. Először ugyan egygy újontan érkezett tudósítást közlök, melly annak valóságát állítja, de egyszer-s-mind mások ítéletire hagyja. —

Álmosdról. „ Itt Bihar-Vármegyébe, mi hozzánk más-fél órányi földre, Mihályfalva Helységbe, vagyon vagy három aszszony, a kik (mint mondják) kígyóból, olly port főznek, hogy a melly embert vagy barmot a kígyó meg-tsíp, és vízbe, borba, vagy téjbe bé-veszi, az ollyan embernek azonnal az daganatja elmúlik, és, a mi még nagyobb, soha nem-is tsípi-meg; akár pedig más ember, a kinek semmi baja nints, vegyebé, soha meg-nem tsípi; még azt mondják, hogy harmad ízig meg-nem tsípi „! — (*A mi most következik, az felette igen nevetséges, de egyszer-s-mind szánakozásra méltó balgatag tselekedet*). „ Ahhoz való bíztábann, ott való legény, a ki annak-elötte abból ivott vólt, meg-házasodván s gyermeke születvén, avval próbáltameg, ha az ő gyermeke légyen-é, hogy az ártatlan gyermek mellé tévén, az kígyót ingerelte; de mivel megnem tsípte, úgy fogadta maga sajást gyermekének! Az ugyan bizonyos, hogy a ki egyszer ízik belőle, a kígyó meg-nem tsípi. Mert magam előtt próbáltam megfogatni az erdőn ollyan kígyót, a mellyet magam mutattam, hogy azt fogja-meg az ollyatén ember: és azonnal meg-fogta, és a derekát egy fával meg-szorítván, az újját a szájába-is tette. Ugyan-tsak tavaly történt, hogy egy embernek a lovát meg-tsípvén az kígyó, mikor legelt vólna; míg a szomszéd faluba Mihályfalvára által futottak, az egész feje meg-dagadt, elnyúlt, és már alig pihegett: azt a port el-hozván, téjbe az torkán le-töltvén, mindjárt szem-látomást lohatt, és egy fertályra enni-is kezdett, és még most-is húzza a hámot. Ez előtt ugyan vagy három esztendővel tsak egy aszszony tudta; de már öreg lévén, más két társátis meg-tanított. Abban az helységben talám tsak egy gyermek sints, a ki ízéltibe ne fogná a kigyót. Nagyobb bizonyságnak okáért pedig ide rekesztek vagy négy Dósist. * Három Márjáson veszen az ember annyit, hogy harmintz ember-is meg-éri vele. „

* Én ezt vévén, másokkal-is meg-visgáltattam. Valamelly gyantás avagy enyves szernél egyebet nem találtunk benne. De igaz, hogy, ha bé-vettem vólna-is, tudja miért nem mernék valóságos mérges kígyót megfogni. Mert a kígyó-is sokféle, a marása-is különböz; s minden nemű kígyónak maga tulajdon és másokétól különböző mérge vagyon, s önnön mi-vóltához képest különös ellent-álló orvosságot-is kíván. Az-is méltán kérdőre vehető dolog, ha vagyon-é Magyar országbann (Vajmi keveset tudunk még saját Hazánk mivólta felől!) vagy leg-alább Bihar-Vármegyébenn, mérges kígyó? Mellyenn én kételkedni-is bátorkodom. Mert nem igen nagy számmal vagynak a mérges kígyók a világonn. És így, alig ha nem mind méreg nélkül való kígyók azok, a mellyeket az említett orvossággal élők széltibe fogdosnak. — Midőn ezt írnám, szinte jókor, egygy értelmes, túdós és gyakorlott Orvostól illy túdósítás érkezik:

Mis-

Miskóltzról: „ Azon fekete színű por, mellyet Bihar Vármegyében lakozó aszszony kígyó marás ellen osztogat, talám a fel-gyúladó matéria, vagy fekete olaj alatt lappangó repülő só az. Leg-alább abból sajdítom azt, mivel az ő szere izzadságot szerez, mellyel a kígyó mérget a testből ki-üzi. De akár mi légyen az, nem szükség azt nagy titokban tartani, annál-is inkább azzal a szegény néptől számos pénzt venni, e két okokra nézve: 1) Mert a kígyó marás ellen vagyon bizonyos szerünk, ú. m. a Lutza vize (*Eau de Luce*) vagy a repülő Só Spiritussa. A kígyót ölő Farkas-alma, vagy a *Diptamnus* leve-is, olly hathatósnak tartatik, hogy ha azoknak levek a mérges kígyóra tseppennek, a kígyó egészszen el-lankad, és ölben kézben bátran lehet vinni. 2.) Sok ezer emberek kígyókat esznek; * kevés a mérgyes kígyó, és nem minden földön egy-aránt lakik. Talám némelly embernek, nem a kígyó marás, hanem a képzelődés árt. Talám némelly kígyó, tsak igen nagy haragjában mérges; mint az emberről, kakasról, rókáról, farkasról példánk vagyon, hogy nagy harag után meg-veszték, s másokat-is meg-veszettek. „

* Enni akár melly kígyót bátran lehet. Mert a kígyó mérge be-véve semmit sem árt; hanem tsak a sebre vagy meg-sértődött tagra botsáttatva szokott ártalmas lenni.

A Viski határonn Máramaros-Vármegyében Kőszén (*Steinkohlen*) igen jó találtatott. R.

A Betű-szedő engedelmet kér, hogy a jövő Kedden lejendő innepet, úgy-mint Szent István Magyar Király napját ne kellessék Magyar Ujság rakással megfertöztetnie. Ha ezt nékie meg-engedjük, az utánn való Szerdánn nem leszen Ujság, és így az 65dik Levélnek mához egygy hétre kell haladnia. Minthogy különben szorgalmatos ember, és a Magyar Hírmondó körül való munkáját (ámbár egygy szót Magyarúl nem tud) mindenkor szerényen és kevés hibázással viszi véghez; én-is bátorkodom érette esedezni.

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Kis-Aszszony havának 24dik napjánn,

Szombatonn költ

65dik LEVELE.

---

1. *Magyar Hazánk dolgai.*

Római Sz. Birodalombéli Gróf Széki Teleki József Ur helyébe, a kit a minapokbann jelentettünk, hogy Szabólts-Vármegyei Fő-Ispányjá lett Nagy-Mihályi Gróf Sztárai Mihály Ur helyett Ugotsa-Vármegye Fő-Ispányjának tétetett, a Békés-Vármegyei Fő-Ispányság Tiszt-viselésére, Vázsony-kői Gróf *Zichi Károly*, előbb Cs. K. Udvari Kamarabéli, most Magyar Udvari Kancelláriabéli Tanáts Urat rendelte Ő Felsége.

A Királyi Magyar Udvari Kancellária az Erdélyivel már egygyűvé foglaltatott lévén, ezen-túl Királyi Magyar és Erdélyi Udvari Kancelláriának hívattatik; mellyet-is azon egygy Fő-Kancellárius, úgy-mint Galántai Gróf Eszterházi Ferencz Ur ő Excellentziája, és két Vicé-Kancelláriusok igazgatnak. Tudni-illik, Erdődi Gróf Pálfi Károly Ur ő Excellentziája mellett, második Vicé-Kancellárius, lett Losontzi Gróf Bánfi György Ur ő Nagysága; ki-is ennek-el tte az Erdélyi Udvari Kancelláriának Tanátsossa, s most közelebb Erdély országnak Fő Kints-tartója vala, ezen hónapnak

14dik napjánn pedig a Királyi Magyar és Erdély országi Udvari Vicé-Kancelláriusságba szokott rend tartással jelesen bé-helyheztettetett.

Orczi Báró Orczi Lőrintz Generális Fő Strázsa-Mester és Aba-új-Vármegyei Fő-Ispány Urat ő Nagyságát, sob ízbenn, közelebb pedig a Felső-Magyar országi vizek folyásainak el-intézése körül ki-nyílatkozott nagy érdemeiért, Sz. István Király Jeles Rendinek másod karbéli (Kommendátori) méltóságával méltóztatott Ő Felsége meg-vígasztalni.

Ő Felsége, a jóféle Spanyol Juhok tenyészeti eránt, melly Szörény-Vármegyébenn Merkopály tájánn néhány esztendőkkel ez-előtt szerentsésen lábra állíttatott, most közelebb azt végezte, hogy három-felé osztattatván, egygy része a Magyar tartományok számára Merkopályábann meg-maradjon, más része a Cseh országi K. Kamarának Zbiró és Brandeisz nevű jószágaihoz tartozandó légyen, harmadika pedig felenként két Kamarabéli jószágba Ótriába és Morva országba adassék. Hogy pedig ezen új marha tenyészésnek állandó és az említett országoknak bővebb hasznára való bizonyos folyamatja lehessen; tehát rendeltetett, hogy azok a bárányok, mellyeket az idénn kell vala el-osztogatni, el-ne osztogattassanak, hanem azon első s fő tenyészeteknek szaporodása végett meg-tartassanak. Melly-is azoknak, a kik afféle bárányokat kívánnának, olly jelentés mellett hírül adatott, hogy az ebbéli osztogatásnak, a jövő 1783dik esztendőbenn ismét szokott folyamatja lészen.

* A Bétsi Deák Levelekbenn hihetőképpen jelentetik, hogy a Merkopályi tenyészetből szerzett kosok által sokan rövid időnek alatta úgy anynyira meg-javították az ő nyájjaikat, hogy a gyapjúnak mázsáját, melly egyébként többnyire 30 Forintonn alól szokott kelni, jó-

jóval-is feljebb el-adhatták. Sőt a melly juhokat Lichtenstein Fejedelem a maga jószágaibann különös gondviselésel tenyésztetett, azoknak gyapját mázsa számra 100 R Forintonn-is örömöst meg-veszik. De az efféle igyekezetnek elő-meneteles-voltánn anynyival-is inkább nem lehet kételkedni, holott sokkal hidegebb tartományok-is, úgy-mint Svéd és Burgus országok, arról nyilván-való bizonyságot tésznek.

Sáros-Vármegye felől igen rettentő hírek futamodnak, mellyek vajha bár igazak ne lennének! A sáskák, mellyek bizonyos hogy Móldvábann újontan meg-sokasodtak vala, töménytelen sokasággal oda bé-tsapván, Bartfa tájatt meg-telepedtek.

De még ennél-is sokkal inkább fájlalható dolog, a mit néhonnan a sok ember fosztó s ölő, sőt (a mi tellyességgel minden hitel felett való szörnyűség) *ember evő* tolvajok felől hírlelnek. Soha el-sem hitethetném azt magammal, hogy avagy-tsak Európa afféle gonosztévőket szűlhetne, ha tellyes hitelre méltó Személyeknek tudósításai nem bizonyítanák. Ihol mit írnak!

Nagy-Hont Vármegyéből. „ Mi itt szüntelen va-
„ ló félelembenn lévén, ajtainkat éjjel nappal zárva tart-
„ juk. A sok tolvaj, nem tsak házaink körül való
„ Tzigányok, de minden-féle gyülevész hegyi tolvaj-
„ is, minden felé rabol. Kementzénn, a hol a Vár-
„ megye gyűlése szokott tartatni, már 108 vagyon fog-
„ va. Tömlötz, pintze, istálló, tele velek. 40 közű-
„ lök halálra ítéltetett, kik több gonoszságaik között
„ vallják: hogy 28 emberre emlékeznek, kiket meg-
„ ölvén, meg-ették, de hogy több-is lehetett, kikre
„ már nem emlékeznek. Ezek pedig többnyire Veszte-
„ nitzi Sáfránosok, Gyölts és Tsipke-árúlók s Hevé-
„ rek vóltanak. Ennek a hónapnak 18dik napján Zsem-
„ beren gyűlést akart irántok a Vicé-Ispány Ur tartani.

„ De a Mlgs. Adminiſtrátor, Gróf Erdődi Jósef Ur,
„ ezen hallatlan dolog meg-visgálása végett Kementzé-
„ re érkezett, s oda rendeltetett a gyülés. Nógrád-Vár-
„ megyében a kapitányjokat fogták-meg, kinek Harara
„ az neve. A mi a Tzigányokat illeti, ezeket való-
„ ban a ſzükſég * viſzi efféle gonoſzſágra. "

* Az bizonyos, hogy nem elég, az embereket valamelly élet nemére és munkára kénſzeríteni, hanem ſzükſég avagy-tsak eleinte a munkára meg-kívántatott eſzközökkel és eleſéggel-is azokat meg-ſegéteni.

Kegyelmes Urunk Ő Felſége, meg-értvén a tolvajoknak ez orſzágbann ſzerte-ſzéllyel való kóborlásokat s néhol felesen-is tapaſztalt meg-ſokasodásokat; nevezetes Pátens Levelet méltóztatott az eránt ki-adni, mit kellesſék a Bíráknak azon helyſégekbenn tselekedniek, a hol közel tolvajokat ſajdítanak, hogy minél hamarébb meg-fogathasſák.

2. *Találmányokról való tudósítások.*

Miskóltzról. „ Azok a madarak és állatok, mellyek a *Kabinéteket* ékesítik, közönſéges ſóval és méſzſzel, vagy Egér maſzlag és Terpentinával kéſzíttetnek. De az Egér maſzlag és a méſz a tollakat és ſzőrt igen tartóſá nem téſzik. Azért tapaſztalásom ſzerént, azzal a Kármeliták Vizivel, mellynek főzésit a Nagy érdemű *Jaquin* Urnak Chémiájából merítettem, a madarakat és állatokat jobban ámbár költsösebben ki-lehetne kéſzíteni. "

„ A Tsere-bogarakról (*Melolontha Linnæi*) kettős a költemény. Eggyik az: hogy néha a ſzomſzéd Csabai Zsidók azokból pálinkát főztek s azért meg-bűntettek. Másik: hogy valamint az ember vérében vas, a Körös bogárban valóſágos arany vagyon, úgy a Tserebogarakban-is arany találtatik. Ezek a tavaſzon tábo-ronként puſztítottak; vólt módunk az igazſágot ki-ke-

resni. De az *Retortából* le-tsepegtetvén, ſok bé-zárott kemény levegő-égnél, repülő ſónál, és annak Spiritusſánál, egy kevés büdös víznél egyebet nem adtak. A Retortába ſok nehéz ſzagu olaj vólt, és hamuvá nem válható korom, melly az Királyi Vízben ſokáſg áztattatván, ſem az abból ki-húzott fel-puffagó Salétrom, ſem más matéria a Válaſztó víznek annyi aranyot nem adott, mellyet meg-lehetett vólna mérni. Más rendbéli Tsere-bogarakat vízbe meg-főzvén, a meg-ſürüdött lév ſok Gummit adott. Ugyan másokat erős pálinkába áztatván, egy kevés gyantát adtak. Már mivel a pálinkára etzetes ſavanyú ſzer kell, ennek pedig a Tserebogarakba ſemmi nyomát nem találtam; a fel-tett kettős költeményt-is az költemények közé ſzámlálom, és azt mondom: magunk költünk hazugſágot, és azt azután mint igazat el-hiſzſzük, másokkal-is el-hitetjük. "

Kaſſáról. „ A köz jónak nem kis haſznára találtam lenni, a mit a Széplaki (ſzomſzéd falunkbéli) Tiſzt-tartó, Benkovits Uram, a Méheknek téli tartásokról vélünk közlött nem régenten. Ez, a Kaſſai Akadémián lévő Tiſztelendő Erős Profeſſor Urnak okos tanításával élvén, ſzámos Méh kasokat, mellyekről már reménysége ſe vólt, hogy ki-telelhesſenek erőtlenſégük miátt, a part óldalba jól meſzſze bé-ásván, és ſzalmával bé-fedvén, az-után pedig deſzkákkal és földdel jól bé-hányván, a múlt télben olly ſzerentséssen megtartotta, hogy azok, jól-lehet az hidegnek kegyetlenkedése miátt mint-egy meg-fagytanak, mihelyeſt elſő tavaſzſzal ki-ásattattak, és a verő-fényre vitetődtek, még azon regvel ki-ſzállottak, és hordani kezdtek. "

„ A melly nevezetes emlékezetet tett Kegyelmed minapi hírlelő levelében az Etzetnek külömb-féle haſznairól, az a mi városunkban, Vitzai Doktor Urnak ja-

vallásából, nem kiś fogadattal az-előtt-is gyakoroltatott. Nevezetes mindazáltal, hogy az emberben a némellykori nagy hévséget, és a vérnek hirtelen fel-gyúladásit mértékletesśé tészi; kivált, ha előbb az etzetnek erős-létét egy kevés Nád-mézzel meg-enyhítvén, friss tiszta vízzel, ki-ki maga szája íze szerént összeegyvelíti.“

„A mi pedig azt illeti, hogy az etzet a rejtek helyeken meg-rekedt levegő-eget meg-tisztítja, ahhoz méltó egy némelly nevezetes Ánglusnak találmányját (mellyet T. Simai Professor Uram-is Körmöndhez közel Német-Ujvárba amaz híres, ötven egynehány ölnyi, merő kő-sziklából faragott kútban próbáltatott) tóldani; ki-is, hogy az el-hagyatott mélly kútakban meg-szorult mérges levegő-eget meg-tisztítaná, és hasznossá tenné, mint-egy 3 vagy 4 lövet puska-port szinte a vízig le-botsájtott; melly-is, minek-utánna ahhoz alkalmaztatott tüzes kanóttal a kút vize színén fel-gyúladott, olly annyira el-vette a méllységnek tűrhetetlen, és halált már sokaknak okozott szagát, hogy akár ki-is bátran, és élet veszedelme nélkül azon kútaknak tisztításokra le-botsájtkozhatott. Ha ezzel Debretzenben, Ketskeméten, Szegeden hol, a jó Gazda Uraimék élnének; olly gyakor szerentsétlenségek nem történnének, és a nyáron fel-nyitott dohos búza vermekben annyin meg-nem fulladnának.“

3. *Külföldi történetek.*

A Császár és Király Ő Felsége, közelebb néhány napokig ismét Bétsbenn múlat vala. — Ezen hónapnak 18dik napjánn a Felséges Udvar, a néhai Özvegy Svéd Királynéért 10 napokig tartó gyászba öltözött. — Ugyan azonn a naponn Ő Felsége a Sziget-kerti Várból a Leopoldstádi Plébánia Templomába menvén, a nép között Sz. Misét ott hallgat vala. Akkor estve, és más nap reggel néhai Felséges Ferencz Császár 1765benn történt halálának emlékezetére, innep-esti szolgálat, és Áldozat tartatott; mellyre Ő Felsége és Maximilián Fő-Hertzeg-is, az egész Udvari Renddel egyetembe meg-jelenék.

Báró Metzburg Bétsi Professor Urnak *Posta-Mappája*, melly a Cs. K. Örökös országokbann lévő Postaútakat s közbenn és óldalaslag fekvő helységeket igen gyönyörűen mutatja, az hozzá való Jegyző Táblával egygyütt, méltó, hogy Magyar Hazánkbann-is közönségesse tétessék: jól-lehet a Magyar Halységeknek neveik ezenn-is, valamint egyéb afféle képekenn, olly hibáson vagynak írva, hogy néhol alig lehet reájok-is esmérni.

Ennek a hónapnak 16dik és 17dik napjainn Bétsbenn a siketen és némán született Tanúlókkal, esztendőnként szokott Exámen tartatott. Kinek-kinek a jelen-vóltak közül szabad vala, írásbann kérdéseket tenni, mellyekre a némák hol írásbann, hol jelek által feleltenek, mellyeket viszont más néma írva meg-magyaráz vala. A Tanítójok, Stork Friderik Pap Ur.

A Prágai táborozásról le-mondatott. Az honnan úgy vélekedhetni, hogy sem Ő Felsége, sem az Orosz Nagy-Fejedelemségek, kik mostan Mömpelgárdonn a Nagy-Fejedelem Aszszony Szüléinél múlatnak, ez őszszel nem fognak Prágába menni.

A Bétsi Levelek ellene-mondanak azon rágalmazó beszédeknek, mellyek a F. Cs. Királyi Udvarnál lévő Pápai Követ Székrétáriussa, *Egisti* Apát-Ur felöl némelly külső országi levelekbenn hírleltettek. Ezen megnevezett Apát-Ur, múlt Sz. György havábann a Szentséges Pápát a Követtel egygyütt Bolonya várossáig késérte, onnat önnön maga dolgábann Bétsbe viszsza-térvén, Münchenbe készül vala, az holott a Követ ajánlá-

lása szerént, valamelly tisztség bízatott reája; s most-is Bétsbenn vagyon, maga dolgainak végbe-vitele körül foglalatoskodván. — Ebből áll a dolognak mi-vólta, melly sok különb-különbféle hírekre adott alkalmatosságot.

A Lábachi Püspök és Fejedelem két Papot a prédikálástól el-tíltott, azért hogy egygy valamely Predikátziójokbann némelly botránkoztató szókat ejtettek.

Cseh országbann az 1747dik esztendőbenn ki-adatott F. Parantsolat ismét ki-hírdettetett, hogy senki zálogért adatott költsön-pénztől a törvényes Interesnél többet venni vagy adni ne méreszeljen.

Az Osztendei rév-parthoz mindenestől 1026 hajók kötöttek-ki a közelebb múlt fél-esztendőbenn. A mostani háború előtt egész esztendeig-is alig érkezett oda 300 hajó. A kereskedésnek illy szem-látomást való gyarapodása úgy hozván magával, most a ki-kötő hely meg-nagyobbíttatik; addig pedig, míg ez a munka véghez menend, olly rendelések vagynak téve, hogy az hajók más alkalmatos helyekenn ki s be rakodhassanak.

A Szentséges Pápa birodalmábann a kenyér és pénznek szűkülése miatt a nép között nagy zúgolódások tapasztaltatnak. Ez okra nézve a pénznek ki-hordása ellen kemény parantsolatok hirdetődtek. — Ennek a hónapnak 3dik napjánn Rómábann a Cs. K. Magyar és Német birodalomból való Tanúlók, szám szerént 20-an, a Cs. K. Követ, Herzsán Kárdinális Ur eleibe hívattattak, a hol azon Cs. K. Parantsolat tudtokra adatott, hogy jövő Sz. Mihály havábann az ottani Magyar s Német Kollégiumból ki-költözvén, Páviaba menni tartozzanak. R.

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Kis-Asszony havának 28dik napjánn,

Szerdánn költ

66dik LEVELE.

1. *Természeti dolgokról való tudósítások.*

Bétsből. — Tót országbann a föld égésének megvisgáltatása végett járt *Piller* és *Mitterbacher* Professor Uraimék, ennek a hónapnak 12dik napjánn Budára visszatértenek. Piller Professor Uram azon meg-járt vidékekről, sok eddig nem esmért bogarak nemeit, és néhány teli láda földi szereket, s azok között némelly gazdag arany és ezüst bányász-köveket-is hozott, mellyek lehet, hogy idő jártára Tót országbann nevezetes bánya mívelésekre fognak alkalmatosságot szolgáltatni. (a minéműek ugyan régenten a Rómaiaknak birtokok alatt már vóltak-is ottan) A míg ő Kegyelmek ott mulattanak, a visgálni való föld egyszer sem vetett langot. De mindazáltal külömb-különbféle próbákat tettek vele, és hogy ezeket tovább-is folytathassák, Budára-is hoztanak belőle.

A közelebb múlt hónapbann volt felettébb való hévségnek tulajdoníttatik, hogy Stájer országbann *Najberg* (*Neuberg*) tájatt, úgy szintén Tirol tartományjábann-

is *Botza* vidékénn némelly erdők meg-gyúlván, egy-néhány hetektől fogva ólthatatlanúl égnek.

Sopronból Kis-Aſzſzony havának 21dik napjánn. Vagy két héttől fogva ezenn a mi vidékünkönn Sopronhoz más-fél órányi földönn, *Bozza* nevű faluhoz közel lévő rétenn a föld ſzüntelen ég. Eleinte tsak ſzokás ſzerént való gözölgésnek tartatott. De miólta az emberek közelebbről meg-tekéntették (tegnap innen ſeregenként mentenek-ki annak nézésére) az-ólta bizonyoson elhitették magokkal, hogy valóſágos kén-köves ſzagú égés, melly mind tovább-tovább terjed, minden hozzá érő éghető ſzert meg-gyújt, és ſem az eddig vólt esőzés által, ſem az oda hordott ſok vízzel el-nem óltathatott. Azt tudom, hogy az az egéſz vidék merő Turfa (*Torf*, ſzurkos hant) földből áll, mellyet könnyű vólt embereknek-is meg-gyújtaniok. Mibenn légyen a dolog, mái naponn magam meg-fogom visgálni.

Ugyan onnan Kis-Aſzſzony havának 22dik napjánn. Az égő föld *Sz. András* határánn *Bozza* felé, egygy rétenn a Fertőhöz mint-egygy 200 ölnyire vagyon, és tsupa Turfából áll. Meg-gyúladása még Sz. János napja tájbann az ököréſz gyermekek által lett, s az-ólta ſzüntelen ég. Nem emlékezik pedig arról ſenki azonn a tájonn, hogy valaha a Fertő mellyéke ekképpen meg-gyúladott vólna. Tehát leg-főképpen az idei nagy hévſég lehet az oka, hogy a reá rakott tűz anynyira bé-harapozott. Az égő helynek hoſzſza 14, ſzélesſége pedig 10 vagy 12 Öl. Ez a hely moſt tsupa hamu, melly 3 lábnyomnyira egy-más felett fekſzik. Az alja állandó (köves?) de olly igen meg-hevült, hogy a bot vége, mellyet belé dugtunk, 10 *Sekunda* alatt úgy anynyira meg-melegült töle, hogy ſenki azt kezébe nem foghatta. Egygy *Minúta* alatt pedig égni-is kezdett, akárhol dugtuk légyen belé. Az úti társaim közül egygyik az

az ösvényről, melly az öſzve-tapodott hamunn közepett el-mégyen, mind a két lábaival belé tsúſzván, azonnal nagy melegſéget érzett a talpainn. Minthogy a zöldellő fele (felſő réſze) tágan vagyon rajta; tehát alól az égés mind tovább harapoz, s azonnal füſtöl és gözölög, mihelyt féljül valami lyukra talál. Mellyet mi ekképpen tapaſztaltunk, hogy az égő helytől 2 ölnyi meſzſzeſégre, a felſő fü-termő földet fel-ástuk, és azontul füſtöt láttunk ott fel-menni. Ez okra nézve a Bozzaiak az ő határokonn ſzinte vízig érő mélly árkot és töltést tsináltak, hogy az égés hozzájok el-ne terjedjen. A hamubann méſzſzé égett nagy göröngyöket (darab földet) találtunk. Az égő hely környéke ſzüntelen füſtöl és hová-tovább nagyobb kezd lenni. A ſzaga felette igen büdös, de nem anynyira kén-kő, mint ſzurok ſzagához közelít.

* Mivel a közönſéges értetlenſég mind ekkoráig nem engedte, hogy a fánn kívül egyéb tüzelleni való ſzereket más nemzetek példájok ſzerént ki-keresnénk, és haſznát vennénk, hanem inkább az orſzágnak nagy kárára az erdőket ki-irtogatjuk, s a hol már erdők nintsenek, ganéjjal tüzellünk; tehát maga a terméſzet önként meg-mutatja minékünk abbéli ajándékait.

Miskóltzról. „ A köveket egymástól meg-külömböztetni, a terméſzetnek egyik meg-esmérése, az elmének gyönyörködtetése, az épitésre egy jó fundamentom. Nevezetes Magyar orſzágban a Darás-kő. Ez inkább két féle: verhenyös, vagy fejér ſzínt mutató. Akár mellyiknek belſő réſzében *Selenites* fényeſſégü réſzetskék láttatnak; a tűzben olly ſzínt vészen, mint az Etna hegyéből ki-lött kő. Mész-kő ſzomſzédſágában, víz-özön vagy víz folyások alkalmatoſſágával terem. Találtam ollyra, melly tsak kevéſsel ez előtt formáltatott. A föld gyomrába lágyabb, fa ékekkel-is lehet vágni, a

Nap fénye oſztán meg-keményíti. Ha a Darás-követ ſobes víz mosſa, el-reſzel belőle, és ezen el-reſzelt por ha forgátsra esik, azt meg-kövesíti, vagy a mint Linné nevezi, *Stalactitest* formál; mint Borsod-Vármegyébe Apátfalva és M. Bél Forrásánál lehet ſzemlélni. A Darás-követ minden Értzbéli ſavanyú Spiritus el-olvaſzt, az etzet-is meg-rágja, s réſz ſzerént nagy forrásſal el-olvaſztja. Illyen kőſziklán tsinált-é az etzettel magának Annibal útat, mikor a Rómaiak ellen ment? (ha nem költemény, a mit e dolog felől írnak.) A Chemia ezen kőnek utólſó s mint-egygy eredetbéli réſzeit így adja-elő: jó féle réſze az el-záratott levegő ég, az az: midőn ez a levegő ég belőle ki-üzetett, több fele réſze nehézſégét el-veſztette; az-után nagyobb réſze a méſzkő, mert a Gáliz-kő Spiritusſa ſok ſzép fényes *Selenitest* adott; következik a keserű ſónak földje, az agyag, az üvegre égethető kő, közép ſó, és lug-ſó. Az üvegbe áztattatván a Darás-kő, az üvegre tzirkalmak formáltattak, és az üveg falait valamelly földes hártyával bé-vonták; a mellyek a vasnak-is ebben a kőben való jelen-létét bizonyítják. És talám a kőnek illy mérséklett réſzei téſzik azt az épületekben ollyan tartóſſá. "

„ Miólta a kenyér font ſzámra árúltatik, még nem találtatott olly kementze, olly font, és kenyér-ſütő, hogy egyenlő mértékű liſztből egyenlő nehézſégű kenyeret ſütött és nyomott vólna: és így vagy a kenyér-ſütő, vagy a kenyeret meg vévő tsalja meg magát. Ugyan-is a téſztát fontolja-é meg a kenyér-ſütő vagy a kenyeret. Fel-téſzem, a téſztát; igen, de ha kenyérré ki-ſül, ſoha annyit nem nyom, mint a téſzta nyomott. Fel-téſzem a kenyeret; de a kenyér-is nehezebb vagy könnyebb, ha hírtelen, vagy laſſan és későre ſült-meg, ha lapas hátu, vagy domboru, ha kováſzſzal vagy éleſztővel ſüttetett; mit ſzólljak a timſóról, mellyel némelly kenyér-ſütő, ſzép domboru lyukatos bélű kenyeret ſzokott ſütni! — "

Kaſſáról. „ Meg-érdemli, mondhatom, a hírlelést, hogy itt a Harmintzados Urnak egy kutyája vagyon, mellynek egyéb kellemetesſégei között a' leg-nevezetesſebb, hogy közönſégessen a két elſő lábain jár ſzinte olly gyorsaſsággal, mint a melly tanúlt eb két hátúlſó lábain ſzokott járni. Azon eb mint-egy más-fél araſztnyi kitsinyſégű lehet. "

Ismét *Betsből.* Nakó Kriſtóf Ur, Torontal-Vármegyébenn tavaly ſzerzett Nagy-Szent-Miklós és Mária-földe nevezetű jóſzágaibann, több köz haſzonra való rendelés-tételek között, 12 helyekenn Pamut termő tsemetéket kezdett ültetni, mellyek-is még eddig jól nevekedtek, s már moſt olly állapatbann vagynak, hogy további tenyéſzését bízvást lehet reményleni. Ha meg-gondoljuk, melly igen ſokra terjedő légyen tsaknem minden háznál a Pamutnak haſzna vétele, és melly ſok ezernyi ezer Forintárát hordanak-ki eſztendőnként Török orſzágból: nem lehet, hogy ne óhajtſuk azon ditső igyekezetnek ſzerentsés elő-menetelét. Melly ha a tsupa reményſéget túl haladandja, az egéſz Magyar nemzet örökké áldani fogja annak emlekezetét, kinek ſzorgalmatoſsága új keresményre való útat nyitott az Hazának.

Nem tsak Tót orſzágbann, hanem Bács, Tömös és Kraſſó Vármegyékbenn-is, nagy ſzorgalmatoſsággal ſzaporítgatják a ſelyem-ereſztő bogarakat. Mellyre többek között Kraſſó-Vármegyének Vicé-Ispányja, Madarász József Ur maga jó példát ád a köz rendű lakosoknak.

A melly ſáskák tavaly Verſecz tájánn meg-telepedtenek, azoknak tojáſsaikból az idénn úgy anynyira meg-ſzaporodtak azon kártékony bogarak, hogy Tömös,

Krassó és Torontal Vármegyékből, 8 egész hétig naponként 4 ezer embert s közel 300 lovat kellett azoknak kipusztíttatására küldözgetni.

Tót országbann, nevezetesen Szerem-Vármegyébenn bő szűretet reménylenek; de a Tö ök-búza a nagy szárazság miatt egészen ki-aszott.

Bács-Vármegéből Kis-Asszony hav. 19dik napjánn. „ A nagy szárasság nyilván a Káposztánkat még jobban meg-fogja főzni, mint eddig-is; mivel nem lehet hozzá kedvünk, hogy reá nézzünk. "

Pozsonyból. Közönséges tapasztalás az, nem tsak Magyar országbann, hanem a felsőbb tartományokbannis, hogy néhány esztendőktől fogva a meleg idő tavasszal későbben kezdődik, s őszszel későbben végződik, a nyár vége felé pedig sokkal forróbb, mint régenten. Vallyon nem kellene-é ehhez képest a gazdáknak a mezei munka eránt magoknak új régulákat szabniok?

2. *Elegyes tudósítások.*

Bétsből. Néhai Sivkovics Athanásius Bácsi Görög Püspök helyébe, a ki egyszer-s-mind a Budai Püspökséget viseli vala, a Császár és Király Ő Felsége, Putnik Móses Karloviczi Érsek Urat ő Excellentziáját a Bácsi Püspökségnek igazgatására rendelte; a Budai Püspökséget pedig a Tömösvári Görög Püspökre, Cirillovics Sofrónius Urra bízta.

A Budai Klárissa Apátzák, jövő Sz. Mihály havának 12dik napjánn fognak az ő Klastromokból ki-költözködni. A Prágaiak, Bécsiek és Pozsoniak többekkel egygyütt, már mind el-oszlottak, kik magok Atyjok-fiaihoz, kik pedig más Szerzetbéli Klastromokba. A Pozsoni Klastromhoz tartozott házi eszközök nagyobbára el-is adattak.

Az

Az Orosz Nagy-Fejedelmi Uraságot és Aszszonyságot jövő Kis-Aszszony havának 13dik vagy 14dik napjánn Bétsbe várják.

Olasz országból. Florentzábann új Túdós Társaság állíttatott-fel, melly *Colonia Amiatense* nevet visel. A Nagy a Hertzeg azt jóvá hagyta, és maga óltalma alá vette.

A Pármai Hertzegné, a Felséges Nagy-Hertzeg Húga, ennek a hónapnak 11dik napjánn még ezen Nagy-Hertzegi Udvarnál múlatozott.

Ő Királyi Fő és Nagy-Hertzegségének utólbi Rendelésébenn tíltatik, hogy a Klastrombéli Szerzetes Szűzek azoktól, a kik közikbe állani szándékoznak, avagy Apátzáknak fel-esküsznek, jövendőbenn jegy-ruhát (jegyül adatni szokott pénzt) ne végyenek, s a' szerént ne-is lehessenek többen, hanem tsak a menynyire elégséges jövedelmek vagyon. De ellenbe hogy a Szülék és Rokonok-is ebbéli könnyebbségről alkalmatosságot ne vehessenek arra, hogy valakit Szerzetes hivatalra kénszerítsenek, bizonyos summa pénzt tartoznak valamelly Ispotályba a szegények számára ajándékozni, a midőn az ő leány gyermekeket avagy rokonjokat az Apátzák közé fel-öltöztetik.

Ismét Bétsből. Ennek a hónapnak 20dik napjánn a Magyar Nemzet itten Sz. István Király innepét az Udvari Hadi Tanáts Templomábann szokott Isteni tisztelettel illette. Prédikátziót, a Nemes Magyar Gárda Káplányja, Klausz Ferencz Ur mondott; Énekes Misét pedig, Okolitsányi Imre Püspök és Udvari Magyar Kancelláriabéli Tanáts Ur szolgáltatott.

Lengyel országból. Nem régibenn, midőn Litva országnak fő-várossábann, Vilnábann, az hajdani Pogány Fejedelmeknek régi Palotájokat ismét meg-építeni kezdették vólna, az al-kövek alatt valamelly patakra akadtak, mellybenn

a víz ſok ezüſt réſzetskékkel elegyesen folydogal vala. A munkások azt tartván felőle, hogy ott néha napjánn ötvös lakott, kinek kén-esővel teli edényje vele egygyütt oda omlott légyen; nem akartak tovább áskálni, hogy a forrását ki-keresték vólna. De a Király azt meg-tudván, Zelibor Profeſſor Urnak parantsolatot adott, hogy ott a kút-főnek fel-találása végett tovább ásattasſon.

A Krim országi Tatároknak párt-ütések még nem tsendesedett-le, a mint némellyek hirlelték; ámbár bizonyoson remélhetjük, hogy az Oroſz hadak nem ſokára végét fogják ſzakaſztani.

Ismét Bétsből. Azon Bétsi kotsis, a ki a mátkáját tudva s akarva meg-ölte, koránt ſem úgy büntetődött, a mint a minapokbann hírleltetett; hanem úgy, hogy mindenek ſzemek láttára az akaſztó-fa alatt kerékkel mind a két pofája meg-béllyegeztetett, az utánn föld alatt való tömlötzre vettetett, a hol erősen meg-békózva, hólta napjáig nehéz munkát tennie, minden hétenn négyſzer ſzáraz kenyér és víz mellett koplalnia, s onnan néha közönſéges munkára, de a több raboktól külön el-válaſztva, ki-vitetnie kelletik; annak-felette minden eſztendőbenn egyſzer, úgy-mint gyilkoſságának véghez-vitele napjánn, úgy ſzintén meg-béllyegeztetésekor-is, ötven páltza lett a büntetése. A gyilkoſságot, múlt Sz. Jakab havának 27dik napjánn tselekedte, mellyre a büntetése ennek a hónapnak 23dikánn következett. A halált nem anynyira vélte büntetésnek. Mert ha attól félt vólna, kétſég kívül olly iſzonyú gonoſzſágra nem vetemedett vólna. R.

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Kis-Aſzſzony havának 31dik napjánn,

Szombatonn kőlt

67dik *LEVELE.*

1. *Sáskák a két Hazábann!*

Erdélybenn. „Kis-Aſzſzony havának 3dik napjánn Havas-Alföldéből ſáska ſereg ütött-ki a Bartzára, melly-is Prásmár tájékára ſzállott. Onnan fel-kergettetvén, a ſzomſzéd Három-Szék földére igyekezett. De egygy felől a Második Nemes GyalogSzékely Ezered (*Regement*) nekFő-Tiſztjei, úgy-mint Báró*Majorsein*Fő-Kapitány (*Obriſter*) és *Horvát* Fő-Hadnagy (*Obriſt-Lieutenant*) Urak, ellene vivén feles Székely Katonák ſeregét; más felől Nemes Három-Széknek Fő-Királybírája, Sepſi-Szent-Iváni Báró Henter Ferencz Ur a nem-Katona népet ellene támaſztván: ſzerentsésen a Bozza és Ladótz nevű erdős helyekre viſzſza-verték. Ez-utánn válik-meg, melly-felé fognak menni oſtorúl. * Több ſáska ſeregektől-is félnek mindenek, valakik tudják, melly teméntelen ſeregek emésztik Oláh országoknak zöld terméseit.“

* Utólbi tudósításokként, azonn a tájonn ſemmi kárt nem tettek, hanem Braſſó felé mentek Fogaras földire.

Magyar orſzágbann. Még a tavalyi ſáska ſeregeknek maradékokat ſem írtották vólt-ki egéſzen, a midőn ezen hónapnak második és harmadik hetibenn megént más afféle kártékony jövevény állatok Erdély vagyis Oláh orſzágból Kraſſó-Vármegyébe ſzállottanak. Elſőbenn is a Káránſebesi Járásbann Szakul nevű helyſég tájékánn a Kukoritza földeket kezdették 2 araſznyi magasſágra el-lepni. De e hónapnak 11dikénn éj-fél utánn 3 órakor a két Vicé-Ispány és Szolga-Bíró Urak, mindenünnen egybe-gyűjtött ſokaſsággal oda ki-menvén, azokat Erdélybe viſzſza-űzték. Másod ízbenn ugyan ennek a hónapnak 15dikénn Lugos határánn akarták meg-telepedni, a honnan ismét lövöldözéſsel és minden-féle zörgéſsel fel-verődvén, a közelebb lévő erdőkre ſzállottak. A repülések 3 egéſz óráig olly tömötten látſzott, hogy a Nap ſúgárait-is el-fogta.

Bartfa városſa határára haſonlóképpen ezen Kis-Aſzſzony havának 11dik napjánn éjtſzakának idejénn töméntelen ſeregek ſzállottak, mellyek azt a kevés éléſtis, a mi a gyakorta való zápor s jég esőtől és vizek áradásaitól meg-maradhatott, mind meg-eméſztik. Tettek ugyan emitt-is mind a város Elől-járói, mind a Katona-Tiſzt Urak arra való rendeléseket, hogy azokat el-ſzéleſzthetnék, a mint-hogy a katonák ſzüntelen való lövöldözésekkel ſokat el-is oſzlattak. De mind ezek még azt véghez nem vihették, hogy Lengyel orſzágból más-más ſeregek ne jönének, s az eddig valók-is megne telepednének. Azért a város a F. K. M. Helytartó Tanátshoz folyamodott, hogy a ſzomſzéd helyſégeknek ezen közönſéges veſzedelem el-hárítására való ſegétſéget meg-nyerhesſe.

*

A kártékony állatok között nints veſzedelmesſebb ellenſége a mezei gazdaſágnak, a ſáskánál. Vólt már az

az el-múlt eſztendőkbenn alkalmatosſágom, némelly eſzközöket hírré adnom, mellyek azoknak ki-írtatásokra más orſzágokbann fel-találtattak. De mivel moſt igen-is félhetünk tőlök, hogy mezeinknek nagyobb réſzét el-ne lepjék; talám nem léſzen haſzon nélkül való dolog, ha itt némelly könyveket elő-nevezek, a mellyekbenn a ſáskáknak ki-puſztíttatásokra való eſzközöket és rendeléseket olvashatni. Mindenek felett leg-nevezetesſebbek Pruſzſz orſzágnak az eránt ki-adatott Rendelései: *Conſtitutiones Marchicæ. L. I. p.* 398. 610. Ezek utánn olvasásra méltók a következendő írások: 1.) *Gleditſch, Abhandlung von der Vertilgung der Zugheuſchrecke. Berlin* 1754. *Vermiſchte Abhandlungen. III.* 2.) *Oekonomiſche Nachrichten. VII. Möller von Vertreibung der Heuſchrecken.* 3.) *Hamburgiſches Magazin XXIV. p.* 186. *von den Mitteln wider die Heuſchrecken; aus dem Ruſſiſchen.* — Jó vólna, ha valaki egygyikét avagy másikát Magyarra fordítaná.

Több dolgok között igen javasolják, hogy imigyen bánjanak velek, mihelyt valahol meg-telepedtek. A merre aſzél fú, mélly árkot, ha lehet vízíg-valót, kell ásni. A ſáskákat oſztánn veſzſzővel veregetvén, belé kell hajtani*, s ott meg-kell töretni avagy tapodtatni. Végezetre arra a földre, a mellyről el-puſztíttattak, vagy magok el-távoztak, ſertéseket kell hajtani, mellyek a tojáſsaikat fel-túrják. — Mivel őſzſzel ſzoktak tojni, még pedig néhány ſzázat-is egygyik-egygyik, azonn kell lenni, hogy még az előtt el-veſzſzenek.

* De ezt korán reggel kell tselekedni, a mikor a ſzárnyaik a harmattól nedvesek, hogy fel-ne repülhesſenek.

2. *Más kártékony állatok és fene vadak!*

Erdélybenn. „A ma más-féle kártékony ſzárnyas-állatokis, a fejér Pillangók (*PapilionesBraſſicæ*) buja ſzaporodásokka

és ſeregesleg való ſzéljel-ſzárnyálásokkal, fenyegetik vala földünket a Székelyſégen kápoſztátlanſággal, a minéműt tavaly-is okoztak vala: de azok a Szent-Jakab Hava elein való ártós eſſőtskék és hirtelen lett hévſégek miatt hírtelen el-veſzének, és böv kápoſztához való reményſéget engedének.“

* „Ennek mindazáltal nem ſokat örűlnek a Méhes-gazdák, kiknek méheiket ugyan az az idő annyira meg-fogyatá, hogy bogaratlanabbúl maradának a méhköpük, mint vóltanak a tavaſzi ki-tételkor, és majd ſemmit ſem rajzának.“

Ribitzei Ádám Fő-Hadnagy Ur, kinek, ſaját házára ſzámoson reá rohant tolvajoktól lett halálig való kínoztatása nem ſok hetekkel ez előtt hírűl adódott, ugyan tsak meg-is hólt vólt azon gyílkosok keze miatt.

Magyar orſzágbann. Ennek nagy réſze, a mint-is másſzor említém, moſt egéſz latrok barlangjává lett. De ſzükſég, valahára egyſzer annak a köz hírnek ellene mondani, melly azon latrokat nagyobbára haza botsátott katonáknak hazudozza. Ugyan-is valakikről még eddig ezen levelekbenn jelentés tétetett, azok között affele egygy ſem találkozott. De ha találtatott vólna-is a ſok között imitt amott egygy két ſzökevény katona; nagy méltatlanſág, azért az haza botsátott katonákat okozni — Hanem a menynyire a dolgok eddig ki-nyilatkoztanak, tudjuk, hogy azon gonoſz-tévők egygy fell a roſzſz ſzomſzédſágból, a Török birtokából által jövő Haramiák (Kikért-is a méltó boſzú-állás el-nem múlik); más felől az erdőkönn és puſztákonn már régólta lappangó gyülevéſz kondások, juhászok, gulyások s egyéb paraſzt jobbágyok; harmad rendbenn pedig ama mindeneknél leg-alább-való Tzigányok. —

Szinte ezek közűl valók azok az ember-hús evő gonoſz-tévők, kiket közelebb Nagy-Hont Vármegyébenn

benn meg-fogtanak. Némellyek ugyan ſzörnyű halállal meg-is büntetődtek, kik azon gonoſzſágot már 12 eſztendőktől fogva gyakorlották. *Bátonn* ennek a hónapnak 21dik napjánn 13-at veſztettek, kik mind Tzigányok vóltanak. Négye aſzſzony vala: ezeknek, fejek vétetett. Hata fel-akaſztatott. Kettejét alól kezdve kerékbe törték. A leg-gonoſzabbik pedig, elevenen felnégyeltetett.

* Imhol tehát azok ellen való bizonyſág, a kik tagadják, vagy leg-alább kételkednek felőle, hogy az ember, utólſó ſzükſégenn hivűl, ember-hús evésre vetemedhesſék! De azt nem lehet eléggé fájlalnunk, hogy ennek az irtóztató ſzomorú igazſágnak Magyar orſzágból kell bizonyosodnia.

Sok egyéb gyílkosſágokat írtózom elő-is beſzélleni. Mellyek-is Nemzetünk ſzégyenére mind tsak azt bizonyítják, hogy a közönſéges házi nevelés és a köz népnek oktatása még igen ſok híjjával vagyon mi-nálunk.

Kegyetlen vígyázatlanſágból történt tegnap előtt Pozsonbann, hogy egygy tsöſznek a puskája, mellyel igen oktalanúl valamelly fát lopott paraſztot vér vala, az útſzánn el-fűlvén, egygy közel álló aſzſzonynak ſzörnyű halált okoza.

*

Ismét a ſáskákról, mellyek, a mint elébb említém, egéſz Hazánkat puſztúlásſal és éhſéggel fenyegetik. *Bihar-Vármegyének Álmosd nevű helyſégéből, Kis-Aſzſzony havának 23dik napjánn íratott.* — „Itt-tegnap mint-egy 8 óra tájba reggel, a tenger fövenyinél ſzámosſabb ſáskáknak fellege borította-el egéſz határunkat; mellyet noha dél után 3 óra tájba az erdőkre ki-nyomtunk-is, de tsak ugyan ma-is fel-lármázott bennünket, mert viſzſza felé indúlt vala; de az-utánn el-ment Vámos-Pérts és Debretzen felé. A ſokſága ennek majd le-ír-

hatatlan; kárt egyébbe nálunk nem tett; hanem a Tengerinek a levelét, és a tsöjén lévő hajját-is alkalmasint mind le-ette, sőt a hol gyengébb vólt, a tsöjétis. Ebben sokan nagy kárt vallanak, ha tsak az Isten tsudálatossan meg-nem tartja, s meg-nem érleli azt a kopasz jószágot, mellyhez az itt való embereknek kevés reménységek vagyon. Mi tsak akkor vettük eszre, mikor a Vármegyénk közepét-is meg-haladta. " — Az igaz, hogy jó rendelések közt felényi kárt se tenne.

3. *Külömb történetek.*

Valóságos Udvari Tanáts-Urnak tétetett Okolitsányi Püspök Ur ő Nagysága helyett ketten lettenek a F. Királyi Magyar Hely-tartó Tanátsnak Tanátsosai: egygyike, Zábrági Káptalanbéli és Püspöki Kánonok, *Mandits Antal* Apát-Ur; másika, Egri Káptalanbéli s ugyan Püspöki Kánonok, *Zábrátzki* József Ur.

Midőn az el-múlt esztendő-százokbann a Töröknek rablásai miatt a Modrusi Püspökség és Káptalan eltöröltetett vólna, a Kánonokok széllyel oszolván, Magyar ország Tenger-mellyéki vidékének külömb-külömb várossaibann, úgy-mint Novi, Bukkari, Bribir, Grisané, Belgrád, Drivenik és Grobnik nevezetű helységekbenn telepedtek. Ezekből meg anynyi külön való Káptalanok lettek, mellyeknek jövedelmeiből a Kánonokok alig élhettek. Minek-okáért a Császár és Király Ő Felsége mind ezen Káptalanokat, s egyszer-s-mind a Modrusi Püspökség nevezetit-is el-törlötte, olly végezést tévén, hogy ennek-utánna tsak a Zsegnyei Püspökség és Káptalan maradjon-meg, s a többi mind ahhoz légyen foglaltatva, az el-törlött Káptalanoknak Kánonokjai pedig, Zsegnyei Kánonokoknak neveztessenek, és Plébánosi hívatalra rendeltessenek.

Lötsénn, egygy Csis András nevezetű Takáts Mester-ember, azon mesterségébenn anynyira ment, hogy az

az ő tőle készített abroszok és asztal-kendők semmivel sem alább-valók a külső országi szövéseknél. Midőn tehát nem régibenn Ő Felségénél abbéli mesterségének szabadon való gyakorolhatásáért esedezett, Ő Felsége nem tsak arra való engedelmet, hanem mesterségének gyarapodása végett, segétséget-is, úgy-mint 10 esztendőre költsönözött 2000 Forintot, adott néki.

Ő Felsége szűntelen azonn igyekezvén, hogy az ő szerette jobbágyjainak minden keresményjekbenn, lakásokbann s élelmekbenn jobb alkalmatosságot és könnyebbséget szerezhessen, most közelebb *Bétsbenn* azt rendelte, hogy az ki-bontakozott Királyi Klastromonn által új útsza nyittassék, melly-is nem sokára el-fog készülni.

A Sz. Apollinárisról neveztetett Apátza-Klastrom *Miláno* várossábann, aszszonyoknak való Ispotálynak rendeltetett, a hol-is az Apátzák fogják a betegeknek gondjokat viselni.

Más valamelly fel-bontott Páviai Klastrom eránt, mellynek jószágai részszerént a Szardíniai Király birtoka alá tartoznak, azon Királyi Udvarral úgy egygyezett Ő Felsége, hogy az jövendőbenn mind a két bírodalombéli jobbágyok számára való Ispotály légyen.

A Modenai Hertzeg, azon 6 *Theatínus* Szerzetesseket, a kiknek Klastromokat, a mint másszor említettük, az *Augustiniánusok* számára el-foglaltatta, szám-ki-vétsbe küldötte; azért hogy ki-bontakozások alkalmatosságával néminémű nyúghatatlanságot kezdettek.

Mivel a Császári és Királyi Hadak az idénn sehol közönséges táborozást nem tartanak, tehát minden Regementek külön a magok szálló vidékénn fegyvereznek. Béts tájatt, Szimmering falu határánn a Pattantyús sereg, Lerchenfeld és Hernálsz között pedig Praisz gyalog Regementje tart hadi gyakorlásokat.

A

A Bétsi Érſeki Konſiſtórium jövő Sz. András havának 6dik napját rendelte a néhai Jéſuita Szerzetből való Papoknak próba-tételekre, a kik az új Plébániákbann avagy Káplányſágokbann helyſégbéli Papſágot viselni ſzándékoznak.

A Bétsi Levelekbenn dítséretes emlékezet tétetik a Cseh orſzágbann lévő Évangyélikus Generális s Fő és Fel-Tiſzt Urak felől, kik Ő Felſégétől engedelmet nyervén, önnön költſégekenn, magok és az ő felekezetekbéliek ſzámára, PrágábannImádſágos házot épittetni ſzándékoznak. Gróf Vurmzer Generális Feld Marſall Hadnagy Ur, a maga ſzállásánn némelly ſzobákat a' végre önként oda engedett. A Prédikátorjok Erlangából hívattatott, és Modorbann rendeltetett arra a hívatalra. — Magyar orſzágból, Református Prédikátoroknak 5-en mentek Cseh és Morva orſzágba; az Évangyélikusok réſzéről pedig mindenestől mint-egygy 20-nak lett Cseh, Morva, Slézia, Óſtria, Kránitz és Stájer orſzágokba hívatalja.

A *Krim orſzági* zenebona felől ſokan úgy gyanakſzanak, hogy valamelly Európai hadakozó Hatalmaſság ingerlette-fel azokat és a ſzomſzéd tartománybéli Tatárokat; olly ſzándékkal tudni-illik, hogy az Oroſzok amott foglalatoskodván, más állapatnak el-igazítására ne érkezhesſenek. Az pedig tellyesſéggel hihetetlen dolog, hogy a Török Csáſzár a párt-ütőknek pártjokat akarná fogni. Mert úgy ſzükſégesképpen az Oroſz Csáſzár Aſzſzonynyal háborút kellene kezdenie, mellytől mind ekkoráig nem híjába őrizkedett.

Gibráltár várának meg-vétele, még mind tsak kéſzületekből áll.

Éjſzaki Ámérikából már önként-is költözködnek az Ánglusok. R.

Po'ſonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Császári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-Mihály havának 4dik napjánn,

Szerdánn költ

68dik LEVÉL.

1. *Élet állapatja, ſáskák költözködése, fene vad emberek veſztése.*

Erdélybenn. „ Mind a ſzéna-munkának, mind az ősz-gabonák aratásának, és mindenik rendbéliek bé-takarodásának, kellemetes jó ideje jára. A Búzák és Rozsok jó ereſztősök, és annyira óltsódtak, hogy *Braſſóban* a Rozsnak Köblét 22 Garason, 40en a Búzát venni lehet. A Török-búzák-is az óltsóſágnak nagy elő-mentére léſznek, jó termésüek lévén mindenfelé. A Zabok nagy ſzálason fel-nem nőttenek, de illendő termettek. “

Magyar orſzágbann. — Szatmár-Németiből, Kis-Aſzſzony havának 23dik napjánn. „ Istené a ditsőség! körűlöttünk igen ſzép aratás vólt: mert ſokaknak búzakereſztje, köblöt s többet-is ád; e' mellett igen kívánatos, nagy, és piros a ſzemje. Köbli az el-múlt Szerdán a leg-ſzebbnek-is 7 s 8 Márjásokon költ. — Szinte kaſzálástól fogva nagy ſzáraz idők járnak körűlöttünk. Melly ſzárazſág miatt a földbéli veteményes ſzokott növésekben hátrább estek; még-is, tsuda dolog,

hogy a dinnye nem tsak ſok, hanem olly nagyok-is termettek, nevezetessen Csengerben, hogy meg-méretvén próbának okáért egy ſárga dinnye, egy kevés híjján 20 fontnak találtatott. "

Gabona árra az el-múlt hónapnak vége felé, Pozsoni Mérő ſzámra:

	Peſtenn.	*Pozsonb.*	*Soprcnb.*
Tiſzta Búza	- 29;	- 27 - 32;	- 27 - 33 Gar.
Rozs	- - 14 - 15;	- 19 - 21;	- 24 - 26 -
Árpa	- - - 13;	- 15 - 16;	- 17 - 18 -
Zab	- - - 10;	- 14 - 16;	- 15 - 16 -
Tengeri	- - - 23;	- - -	- -

Vas-Vármegyébenn, nevezetessen *Tótſág Vidékénn*, ugyan azon közelebb múlt Kis-Aſzſzony havának 18dik napjánn, ſzomſzéd Stájer orſzágból támadott rettenetes ſzélvész, menny-dörgés és villámlás közbenn, nagy zápor eső esvén, a jövő őſzi Vetéseknek való új ſzántásokat el-mosta, s a ſzántó-földnek közepette ſzörnyű üregeket okozott. A' mellett a jég-eső-is, főképpen Prosznyák-fa nevü helyſég határánn, mellyet már azelőtt Sz. Iván havábann nagyon el-vert vólt, ekkor a Tatárkát, (Hajdinát) Kölest, és a kerti veteményeket egéſzſzen el-puſztította. Melly miatt a ſzegény lakosok, minden életre valójoktól meg-foſztatva lévén, nyomtatáſſal és tséplésſel kéntelenítettek Szala és Somogy-Vármegyékből magoknak Élésről gondot viselni. Mind ezek felett azon zápor eső földdel s homokkal úgy-annyira el fedte a réteket, hogy nyoma ſem látſzik többé a ſarjunak; holott egyedül tsak ehhez vala már bízodalmok, ſzénát igen keveset lehetvén gyűjteniek. A ſzőlő hegyek kartsu ſzűrettel bíztatnak. A gyümöltsöt még a tavaſzſzal a hernyók és tsere-bogarak meg-emésztették; ki-vévén a ſzilvát, melly némelly gondoſabb gazdáknak ſzorgalmatoſsága ál-

által abbéli puſztúlástól mentten maradott, s néhol igen bővön termett.

Cseh orſzágbann, nevezetessen Prága körül a nagy ſzárazſág miatt, igen tsekély aratást reménylettek.

Trieſzt vidékénn ugyan azon okból gyümölts igen kevés termett. A Fa-olaj, valamint ſzinte a Czitromis, napról napra drágábbodik. Bort, keveset, de jót reménylenek. — Gabona dolgábann *Olaſz orſzágnak* némelly tartományjai már-is nagy ſzűkſéget ſzenvednek. — Moſt bezzeg lehetne a Fiumi rév-part felé gabonával (búzával, kukoritzával és köles-kásával) ſzerentsét próbálni. —

Debretzenből. „ Már a Sáskáknak ártalmas ſokaſágú ſerege mi-hozzánk-is által-jött. Minden reménységünkön kívül T. N. Bihar Vármegyéből, Kis-Aſzſzony havának 21dik napján tudósítást vevén azoknak jövetelek felől; mindjárt más nap ſok emberek a dél felől való határba ki-küldettek. De azoktól ſemmi bizonyost nem érthettem, miben légyen a dolog. Mondják, hogy Nagy-Váradhoz közel lévő Püspöki határban meg-ſzállván, ſok károkat tettek. 23dikánn az egész Várason meg-hírdettetett, hogy a Sáska közel lévén, mihelyt a harangozás meg-hallatik, minden arra való ember az ellen ſiessen. El-kezdődvén azért éppen 12 óra tájban a harangozás, és a veres záſzló, mellyet gyúladáskorra tartanak, a toronyból arra felé ki-tétettetvén; ſok nép takarodott ugyan-ki, de azoknak el-veſztésére korán ſem lehetett vólna elégséges. Mert a mint már azt magam-is láttam, a Várashoz nem meſzſze Nap-kelet felől lévő Tserét, mellynek hoſzſza alkalmasint téſzen egy Német Mért-földet, olly ſűrűſéggel elborította, hogy valamint a ködtől, avagy a forgó ſéltől fel-emelkedett portól, olly formán azoknak kavargó ſokaſágától az erdőnek formája ſem látſzott. Nem ſzál-

lottak-meg, hanem tsak folyvást és ſzaporán halladtak a magok útjokon éſzak felé. Sokat haſznált a többek felett a N. Berlichingen Daragonyos Regementjéből való katonáknak lovon való ſürű lövöldözése; mivel azoknak ropogására láttatott azoknak fellege távolabb nyomúlni, és a Hatházi erdőt, mint említém, ott-is egy Mért-földnyire el-borították. Közel két óráig vólt azon erdő miattok homályban. Tartottunk attól, hogy ha Nap-nyúgot felé véſzi az útat, mivel arra felé nyúlt-el az erdőn, a Város mezőſégén lévő takarmányt és Tengerit mind meg-emészti; de ott-is véget vetvén az ögyelgésnek, 4 óra tájban Böſzörmény és Hatház felé repültek. — A fejek-is ezeknek külömböz a más közönſéges fáskákétől; mivel ezeknek ſokkal nagyobb és erősſebb héjjú fejek vagyon, gömbölyű mint egy kis mogyoró. A fogai-is ollyan erőssek, hogy azokkal mint ollóval minden nékik valót könnyen ronthatnak és puſztíthatnak. Szürke ſzínüek. "

Más három ſereg viſzont, azon hónapnak 17dik napjánn *Bács-Vármegyébe* tsapott; de ſemmi kárt nem tévén, onnan 19dikénn a Dunánn által ment, s kétſég kívül Baranyába avagy más ſzomſzéd Vármegyébe ſzállott.

Az előbb említett fáska ſeregek-é, vagy mások, nem tudom, ismet Szabólts-Vármegyéből a Földesi és Sápi határokról, ugyan azon hónapnak 27dikénn, olly nagy ſzámmal és ſürűſéggel mentek Heves-Vármegyébe a Füredi és Igari határokra, hogy két óráig a napot miattok látni nem lehetett. A Kukoritzát, nádat mind megették, de a Szőllőket nem bántották.

Ama gonoſz-tévő vad Tzigány ſeregnek *Nagy-Hont-Vármegyébenn* lött veſztése felől a mit az utólb költ Levélbenn jelentettem, tsak harmad réſze a megtörtént dolog valóſágának. Mindenestől tudni-illik

ſzín-

ſzinte 41en veſztettek három külömb-külömb helyekenn; úgy-mint a Báti Járásbann, Bát városſa határánn, múlt Kis-Aſzſzony havának 22dik napjánn, 13-an, azonképpen, a mint a minap említettem; továbbá a Selymetzi Járásbann Kementze határánn azon hónapnak 24dikénn, 15-en, 7 aſzſzonynak feje vétetvén, a férjfiaknak pedig 5 e fel-akaſztatván, ketteje kerékbe töretvén, egygyike négy-felé vágatván; végezetre a Bozoki Járásbann Csáb határánn ugyan azon hónapnak 26dikánn ismét 13-ann, előſzör 7 aſzſzonynak feje ſzedetvén, az-utánn a férjfiak közűl 4 fel-akaſztatván, kettő pedig kerékbe töretvén. — Mind ezek már 10 eſztendőktől fogva, embereket foſztottak s öltek; a meg-öletteknek húsát ſülve, főzve meg-ették, a tsontokat pedig, hogy az ő iſzonyú tselekedetek valahogy ki-ne tudódnék, réſz ſzerént meg-égették, réſz ſzerént öſzve-tördelték és a folyó vizekbe hányták, réſz ſzerént pedig a kutyák eleibe hajgálták. Egygyik Elől-járójok egyſzer-s-mind Papjok gyanánt-is vólt: egygy egygy Forint fizetésért házasúlandókat eskettetett, házasokat el-válaſztott, s több afféléket tselekedett. Ez többekkel egygyütt moſt-is fogva vagyon.

Méltó példa-vételnek okáért, az körűl belől lévő Tzigányſág, kisdedek öregek mind öſzve hajtattak a büntetésnek helyeire; s azoknak kelletett a Hohérnak ſegétſégére lenni, tudni-illik a lajtorját az akaſztó-fánn egygy helyről másikra fordítani, és a feje-vétetteket (mert a többeknek teſteik kerékre tétettek) kezekkel kapa nélkül ſírba hányni s el-temetni. Mellyet nagy jajgatáſsal vittek véghez. — Noha pedig azon el-veſztett gonoſz-tévők már mint-egygy hozzá ſzoktanak vólt az ember-öléshez; még-is találkozott az aſzſzonyok között egygy, a ki midőn a büntető-helyre vitetett, a ſok ki-ontott vért látván, el-ájúl vala. Melly

dolog a gondolkozó embernek külömb-külömbféle elmélkedésekre szolgáltathat alkalmatosságot. — Mindnyájoknak gyermekeik Paraszt gazdák gond-viselésére bízattattak.

Még ötvennél-is többen vagynak hátra, kik közül sokan hasonló tselekedeteket önként meg-vallottak, s már halálra-is ítéltettek. Söt napról napra számosodnak, és Nógrád-Vármegyébenn lévő Tzigány seregre-is vallanak. — A Méltóságos Fő-Ispányi Tiszt-viselő, Erdődi József Gróf Ur ő Nagysága az előbb tartatott ítélő Székekenn mindenkor jelen volt, s ezen bé-állott hónapnak közepe tájbann ismét oda szándékozik menni.

A mi illeti az Harala, juhászból lett haramiák vezérét, nem Nógrád-Vármegyébenn, hanem Hevesbenn Mező-Kövesdenn fogatott-meg. A társai közül 4et Gömör-Vármegyébenn ragadtak-meg. De még más két tolvaj sereg felöl-is hallatik, hogy valamelly Szetskár és Matzkove nevezetű, szökött katonáknak vezérlések alatt a Kis-Hont-Vármegyei erdőkönn kóborlanak.

De halljunk már kellemetes dolgokat-is.

2. *Elegyes tudósítások.*

Ama fel-fegyverkezett *Neutrálitás*, melly a tengerenn való szabad hajózásnak és kereskedésnek óltalma végett, elősször az Oroszok, Dánok, Svédek és Hollandusok között fel-állott, annak-utánna a Prusszi Királynak és Római Császárnak melléje állásával meg-erősödött vala, most közelebb ismét egygy Hatalmassággal szaporodott. A Portugalliai Királyné tudni-illik, a kit mind ekkoráig az Ánglusok azon szövetségtől tartóztatni láttattak, már mindenek tudtára annak Tagja leve. Noha pedig ez tulajdonképpen az hadakozó Hatalmasságok

gok és azoknak erőszakoskodása ellen vagyon fel-állítva, mindazonáltal a Londoni és Liszaboni Udvarok között fenn-lévő barátság, úgy mond, semmiképpen felnem bomlott, sem leg-kisebbenn meg-nem gyengült. Mellynek bizonyságául azt hozzák elő, hogy tsak Sz. Jakab havának közepe tájbann-is, Ámerikának Uj-föld (*Terre Neuve*) nevezetű szigetéről számos Ánglus halász hajók jöttek Portugallia szélére, az honnan minden esztendőbenn tsak halak árrábann-is feles summa pénzeket szoktak ki-hordani.

A Franczia Király ifjabbik Ötsét, az *Artoai* Grófot, a Gibraltár várát ostromló hadak leg-főbb Generálissának (*Generalissimus*nak) tette a Spanyol Király. Ezen Királyfinak egész Spanyol országbann, valahol általment, úgy a Királyi Udvaronn-is, mindenütt nagy tiszteletet tettenek. Spanyol szokás szerént néhol vad tinókkal való viadalt tartattak tisztességére. De ezt Madrid fő-várossábann meg-nem engedte. Midőn tudniillik a sok embereket látná, a kik a vad állatokkal viaskodni akarának, azt kérdé, kik légyenek ezen bóldogtalanok; s hallván, hogy Nemesek, ekképpen felele: anynyival inkább kívánom, hogy illy szörnyű játék-nézéssel meg-kéméljenek; mondassék-meg nékiek, hogy felette nagyra betsülöm az ő bátorságokat és szándékokat, de olly nagy veszedelembenn, nem akarom, hogy magokat szerentséltessék. —

Nem kevésbé emlékezetre méltó a Franczia katonáknak jeles betsületre vágyódások. Már ez-előtt hírül adódott, hogy az említett vár vívása végett való veszedelmesebb helyekre, halálra ítéltetett gonosz-tévők rendeltettek. A Franczia Granádérosok ezeket látván, nagyon fel-háborodtak, s azt kívánták, hogy ezen bóldogtalanok viszsza küldettessenek, és a veszedelembenn nyerendő ditsőség ő nékiek engedtessék. — Egyéb-

aránt a vár őriző Ánglus és Hannóveri Német sereg még nints olly szorossan környül-véve, hogy ottan-ottan új eleséget ne vehetnének. Sőt Sz. Jakab havának 20dik napjánn, katonák-is 150en férkeztek-bé, kik-is mind Korsika szigetről valók.

A békeségnek helyre-állíthatása eránt megént tartatnak Párisbann valaminémű tanátskozások, mellyekre a Hollándusok-is küldöttek Követet. De hihető, hogy ez-is tsak ollyan igyekezet, a minéműek az előbbiek valának.

A F. Császári Királyi Udvarnál lévő Római Követ Székrétáriussa felől, ahhoz, a mit a minap hírül adtam, még ezt tészik hozzá az utólb költ Bétsi Levelek: hogy azon Székrétárius Urat, *Egisti* Apáturt, ugymond, *Bolonyábann* maga a Követ botsátotta-el magától, és hogy ezen bútsú-adást a világ előtt (ha ugyan akarta vólna) el-palástolhatná, néminémű ajanló-leveleket adott nékie.

Az Orosz Nagy-Fejedelmet Élete Párjával egygyütt ezen Sz. Mihály havának 20dik napjánn várják Eszterházára. A vígságokra való készületeket néhány napoktól fogva nagyon siettetik.

A Fertő mellett égő földet környül-árkolják, hogy a gyúladása tovább ne terjedhessen.

A Magyar Udvari Fő-Kancellárius Ur, Eszterházi Ferencz Gróf Ur ő Excellentziája, már 3 hetektől fogva a maga nyaraló várábann *Cseklészen* múlatozik; több Magyar Fő-Méltóságokkal egygyütt, főképpen a F. K. Magyar Hely-tartó Tanátsnak és a F. K. Magyar Udvari Kamarának egygyüvé-foglalása körül foglalatoskodván. R.

Po'sonbann

Nomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonynál.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Szent-Mihály havának 7dik napjánn,

Szombatonn költ

69dik *LEVELE.*

---

1. *Magyar és Erdély országi dolgok.*

Nógrád-*Vármegyéből* költ levelek dítsérettel emlékeznek a Selyem eresztésnek nyereséges elő menetele felől; mellyet-is valamint közönségesen a Nemes Vármegye Tisztjeinek és az arra rendeltetett Gond-viselőnek, úgy főképpen a két Vicé-Ispány Uraknak a köz jóra való jeles figyelmetességeknek köszönhetni. Alíg múlt 2-esztendeje, hogy a F. K. Magyar Hely-tartó Tanáts ottan a Selyem-eresztő bogarakkal való bánást, oda rendelt Bodiczki Dániel Uram által fel-állíttatta; s ámbár ezen közelebb való két esztendőkbenn a szárazság nagy hátra-maradást okozott: még-is már 4 renbéli Szederj (eperj)-fa nevelő kertek, s ezekből vett 6 ezer fák vagynak a Vármegyébenn el-ültetve. Maga részéről a Fő Vicé-Ispány Ur, 100 nál többet ültettetett-ki a szabadon lengedező levegő égre; s a Vármegye Háza Szügyönn minden felől azokkal ékeskedik. Leg-elsőbenn-is ez esztendőbenn már egy-néhány mázsa selymet (némelly helység, nevezetesen Dengeleg, egyedül maga egygy mázsánál többet) adott a Rátzkevi Fábrikába.

Szatmár-Németiből. „Ha valaki köz hírt érdemel, érdemelhet Lázári Ötvös László Fő Szolga-Bíró Uram-is azon szorgalmatosságával, mellyet követett a Bányai útaknak helyre-hozásában, az holott ez-előtt két esztendőkkel az Aranyos-Megygyesi Gombás erdőtől fogva Nagy-Bányáig, melly szinte 4 mért-földet tart, a veszedelmes hegy-oldalokat puska-porral el-hányatván, a hegyet völgyet pádimentomos ország útjává tsináltatta. „

„ Szatmár-Vármegyében a Máté-Szalkai határban e nyár kezdetin egy igen hasznos feredő találtatott, mellyben egy hoszszas köszvényeskedő aszszony-ember már szerentsésen meg-gyógyúlt. „

„ A 21dik Levélben említett Roštás, Dobi Mihály, a Sz. Németi Templombéli szükségre Ferenczi András Uram költségével olly asztalt tsinált, mellyen mind Asztalos, mind Esztergáros, mind Mettző vagy Kép-faragó munkát bámúlva szemlélhet az ember. „

„ Itten, közelebb múlt *Sz.* Jakab havának közepétől fogva a Vér-has kezd uralkodni. „

„ Ugyan ekkor tájban, a nagy hévség miatt Csengerben egy búzával meg-rakodott szekér, vasazatlan lévén a tengelyek, a nagy dörzsölés közben füstöt vetett, és már meg-gyúlt vólna, ha vízzel elejit nem vették vólna. Szinte illy szerentsétlenség történt tavaly Óváriban egy szénás szekeren; de az, szénástól egygyütt porrá égett. „

Nagy-Váradról Kis Aszszony havának 26dik napjánn. Már két hónapja, hogy itt nem vólt eső, melly földeinket tsak kevéssé-is meg-áztatta vólna. Az ég minden nap tiszta, soha leg-kisebb felhőt sem mutat; nappal el-szenvedhetetlen hévség, éjtszaka pedig mindenkor hideg vagyon. — Nagyon öregbíti ebbéli nyomorúságunkat ama közönségessé lött Muszka nyavalya, melly

melly nem tsak Nagy-Váradonn, hanem minden népesebb helységekenn ez egész Vármegyébenn egygy-aránt el-hatalmazott, és az Orvosoknak most-is elég sok foglalatosságokat okoz. —

— De mind ezeket sokkal meg-haladta az az íjedtség, mellybe minket a Sáskáknak alkalmatlan és váratlan vendég-serege helyheztet vala. Ezen hónapnak 19dik napjánn dél tájbann láttattak leg-először *Szalonta* határánn; az holott több 3 mért-föld hoszszaságú és 1 mért-föld szélességű darab földet egészszen el-leptek, s 3 óra alatt nem tsak a Tengerit, (a tsűjit mindazáltal épen hagyván) hanem a házaknak szalma fedeleit-is meg-emésztették. Onnan Inánd, Szent-Miklós s a több helységekenn által más nap Nagy-Várad felé jövén, déljesti két órakor Szent-János között és a Püspöki erdő között meg-telepedtek. Itt-is tsak a Tengerit pusztították. Sem lövöldözés, sem harangozás, sem zörgés nem használt semmit, hogy odébb indúltak vólna; hanem éjtszakára-is ott maradtak. — Nem lehet itt a mi-közönséges tiszteletre méltó Generálisunknak, Báró Vallis Kristóf Urnak különös emberségét el-hallgatnom. Ezen szintén olly nagy kegyességű, valaminémű vitézségű Hadi Vezér, éjfélkor a Várbéli Katonaságot és a Berlichingen Regementje-féle Lovasokat mind azon helyre rendelvén, maga-is, Vicé-Ispány Urunkkal, Szent-Iványi Tanáts Urral egygyütt oda ment, és az embereket serkentgette, hogy e kártékony bogarakat öldözzék. Végezetre ugyan tsak, midőn az harmattól meg-nedvesedett szárnyaik meg-száradtak vólna, magok fel-emelkedvén, a város felé repültek. De a katonáknak szüntelen való lövöldözése Diószeg felé hajtotta. Mondják, hogy onnan a Deretskei, Debretzeni, Kis-Létai határokonn keresztül Szabólts-Vármegyébe nyomúltak. * Töméntelen sokságokat alkalmasént meg-

lehet abból ítélni, hogy 3 mért-föld hoszszaságú erdönn sem levelet, sem fát, sem egyebet miattok nem látott az ember, hanem tsak valamelly temérdek Sáskahegyet. Hihetetlen dolognak tetszhetik, de valóbann úgy vagyon, hogy egygy ember testével érö vastagságú ágok le-törtek alattok, és hogy tsak-nem térdig tsupa sáskákbann kellett az embernek járnia.

* Ugyan ez a Sereg vólt hát az, a mellyröl a minapokbann emlékezet tétetett, hogy az Álmosdi határonn a Tengeribenn nagy károkat tett, az el-múlt hónapnak 23dikánn Debretzen mellett el-haladott, 27dikénn pedig Szabólts-Vármegyéből Hevesbe szállott. Böszörmény és Hatház határánn, 23dikbann és 24dikbenn más-fél mért-földnyi darab földet egészszen meg-koppasztottak. Itt-is észre vették azt felölök, hogy mindenkor arra felé repülnek, s fejeket-is mind arra tartják, a merre a szél megyen.

Más Sereg viszont az, melly azon honapnak 15dikénn Szerem és Tömös-Vármegyékből *Bátsba* tsapott, a hol-is a Kamara jószágaibann ugyan semmi kárt nem tett, de harmad nap, az az 18dikbann a Zombori mezöségenn a Tengerit úgy el-pusztította, hogy tsak a puszta szára, az-is pedig a földre le-tapodva, maradott. Ezt a sereget az utánn való naponn az éjszaki szél ismét *Szerem vidékére* hajtotta.

Harmadik sereg viszont 17dikbenn Kraffó-Vármegyéből *Tömösbe* költözött. — Lehetnek ezenn a tájonn még több külön szakasztott seregek-is, mellyektöl a jövö esztendöbenn még inkább félhetünk, mint mostan, ha tojományjaikat itten hagyándják.

A negyedik sereg, melly Bartfa határára szállott, részszerént most-is ott vagyon, részszerént pedig az emlétett hónapnak 12dikénn *Sáros-Vármegyének* közép vidékére és Zemplénnek Napkeleti részére tsavargott.

Szé-

Székes-Fehjér-Vármegyébenn Moha falu határánn valamelly jó-féle Savanyó vizre találtak, mellynek-is ekképpen történt fel-találása. Hallván a Földes Ur, Amadé Gróf Ur ö Nagysága, hogy ottan régenten Savanyó víz forrás vólt vólna, mellyet magok a falu lakossai bé-dugtak és el-takartak vólna, mivel az utólbszori Kurutz háborúbann, az oda sereglö hadaktól sok károkat kellett szenvedniek: menten a vénebbeket egybehívatván, az helyet ki-kereséttette és a földet fel-ásatta. Sok napokig hijába dolgozván, végezetre más-fél ölnyi mélységbenn a régi forrásra reá akadtak. Minthogy pedig a föld színe attól az idötöl fagva, miólta a forrást bé-temették, néhány láb-nyomnyi magasságra felemelkedett, melly miatt a forrás vize többé semmiképpen fel-nem szívárkozhatik; tehát a tisztelt Gróf Ur a forrást kútba foglaltatta, azt faragott kövel, a köveket viszont deszkákkal körül rakatta, hogy a viz semmiképpen meg-ne veszlegetödhessék. —

— Azon kúthoz tsak vagy 10 lépésnyire más kútat-is ásatott, mellynek vize a *Szelter*-ihez hasonlít, és feredönek igen alkalmatos.

Vas-Vármegyébenn, nevezetessen Tótság Vidékénn, olly igen erőt vettek némelly nyavalyák, (kétség kívül nem egyéb, hanem az Orosz nyavalya, melly az Ánglusnknál és Olaszoknál *Influentza* nevezet alatt már régen esmeretes) hogy igen ritka ház, a mellybenn egygy, kettö, sőt néhol az egész ház-nép, vagy hideglelésbenn vagy vér-hasbann ne sénlödne. De mindazáltal jobbára mind ki-gyógyúlnak belöle.

De keservesebb annál, hogy már oda-is el-haladott a sáskáknak kártékony serege. *Ivanócz Vülgyéből* az el-múlt hónapnak utólsó napjánn írt Levél igy szóll felöle: „ Kis-Asszony havának 28dik napja igen szerentsétlen nap vala mi-nálunk; a midön Alsó-Lendva

városa felöl nem vélt iszonyú sokaságú száska sereg rohant ezen Tótság Vidékére. Elsöbenn egygy rakásbann lévén, Szala-Vármegyének *Turnisa* nevü városánál két részre oszlott. Egygyike a Mura mellett repülvén, *Tissina* körül felette nagy károkat tett, minek-elötte elüzettethetett. Másika pedig a hegyes tartományba szállott, déljesti 4 óra tájbann *Sz. Benedek* határánn megtelepedvén, a Köleset és Hajdinát néhány hóld földekenn el-ette, s éjtszakára az erdönn maradott; az honnan osztánn más nap reggeli 10 óra tájban az embereknek kiáltása, zörgése és lövöldözése nagy nehezen *Felső-Lendva* felé hajtotta. Minek-utánna ott-is a Kukoritzát, Köleset, Hajdinát és legelö mezöt derekason el-élte vólna, *Stájer Országba* által-költözött. De maradtak ugyan-tsak imitt-amott nem kevés számmal, mellyekből, feltö, hogy a jövö esztendöbenn nagyobb seregne támadjon. Itt a leg-idösebb emberek sem emlékeznek, hogy valaha efféle állatokat láttak vólna, bámúlva kérdegetvén: mi az? mi az? „

* Ez tehát már ötödik száska sereg vala, melly Hazánkat meg-látogatta; hanem-ha ugyan az, melly a Bátskaságból a Dunánn által hajtatott. — Ama Nagy-Várad felöl jött sereg, *Borsod-Vármegyébenn* Csát, Keresztes, Nyarad és Darótz táját meg-futotta, de kárt nem tett.

Ugyan Borsod-Vármegyéből irják, hogy ott mindenütt egygy Kereszt búza meg-ád egygy köböl életet, s néhol többet-is. Sámuel napjánn vólt Miskóltzi vásárkor a tavasz búzának a köbli 10 Márjásonn, a gabonának ötönn s hatonn költ.

Ugotsa-Vármegyébenn Szölösönn, jövö Mind-Szent havának 15dik napjánn fog lenni a Fö-Ispány Urnak, M. Gróf Teleki József ö Nagyságának Instállátziója.

Az

Az Erdélyi Görög Katholikus Papság nem régibenn *Balásfalvánn* közönséges Papi gyülést tartott, mellyet két Királyi Kommissárius Urak: úgy-mint Gróf Teleki Károly Ország Rendeinek Présese ö Excellentziája, és Gróf Kemény Farkas Tartománybéli Kancellárius ö Nagysága, igazgattak. Azon gyülésenn, a Fogarasi Püspök, Major Gergely Ur ö Excellentziája, hathatós beszéddel az eddig viselt Püspökségtöl bútsút vett. Az-utánn új Püspök választatott. Minthogy pedig ezen dolog föképpen a Felséges Udvarnak helybe-hagyásától függ, másszor fog hírül adódni, a választásba vett három Személyek közül kinek jutott légyen az Erdélyi Görög Katholikus Püspökség.

2. Külföldi történetek.

Hogy most egygy-néhány Hetektöl fogva a Külsö országokról keveset írok, annak nem egyéb az oka, hanem hogy a külföldi levelekbenn kevés nevezetes valóságokat találok, hívságokkal pedig a Magyar Olvasókat tartani nem kívánom.

A Császár és Király Ö Felsége most a Sziget-Kertbenn, a maga nyaraló Palotájábann lakozik, néha vadászattal múlatván magát a Praterbenn. Közelebb múlt Vasárnaponn ismét a Leopoldstati Templombann vólt közönséges Isteni tiszteletenn.

Maximilián Fö-Hertzeg a Sönbrunni múlató várbann tartja lakását, a hol-is a Kertbenn gyakorta muzsika szokott lenni, és a Városbúl számosan fel-gyülekezö Méltóságoknak, ingyen adattatnak hévség enyhítö italok.

Kegyelmes Urunk Ö Felsége országlásának nem kitsiny ditsöségére válik az, hogy Béts fö városábann mostanság az erköltsök tisztasága eránt szorgos vígyázás és kemény fenyíték tartatik. A Kerítö aszszonyok, minden személy válogatás nélkül, elsöbenn-is néhány

nm-

napokig a magok pompás Franczia ruházatjokbann, azutánn hajok el-nyírve, szürke vászon subábann útsza seprésre fogatnak. A melly aszszony embereket pedig estvéli dob-szó utánn a Katonák szállása körül megkapnak, azoknak hajokat azontul el-nyírik. Tapasztalt dolog, hogy az illyen példás fenyítéknek, leg-alább efféle személyekre nézve, sokkal nagyobb ereje vagyon, mint akár-melly egyéb büntetésnek. Főképpen a hajnyíréstől, ki-mondhatatlan dolog, mint fél a Bétsi Fehjér nép. — Ezen fenyíték-tartást már más városokbann-is kezdik követni.

Az úgy nevezett Orosz hurut múlt Sz. Jakab havábann *Portugalliába*-is által-hatott. Mellynek közelebb való okának ott-is a hidegnek és melegnek hírtelen való változásait találták.

* Ez az idei közönséges nyavalya némelly Túdósoknál olly vélekedést szült, hogy a régi Görög és Római írásokbann gyakorta elő-fordúló Pestis emlékezetit mind arra magyarázzák.

A Szinai (másokként *Chinai:*) Császár nem sok esztendőkkel ez-előtt, az ő birodalmábann lévő Túdósokkal Geográfiát (Föld meg-írását) készíttetett. Ebből nyilván meg-esmérvén a Szinai Túdósoknak egyéb országok eránt való tetemes tudatlanságokat, sokan (nevezetesen a Göttingaiak) már egygy-általjábann költeményeknek tartják, valamiket a hajdoni Szinaiak a régi Magyarok dolgai felől írtanak. Ugyan-is hogy-hogy lehet gondolni, hogy azok jobban esmérték vólna a szomszéd és távolyabb lakozó nemzeteket? holott az ő túdósabb maradékaik, a kiknek az Európaiakkal szűntelen való közlések vagyon, egyebet semmit sem tudnak Európa felől írni, hanem hogy 70 országokra vagyon osztva, hogy Magyar országonn tsudálatos vizek vagynak, hogy Olasz országbann néhol a kakasok tojnak s a t. Ázsiát-is tsak ezen módonn írják-le. R.

Posonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Szent-Mihály havának 11dik napjánn,

Szerdánn költ

70dik LEVELE.

Külső országi dolgok.

Laibachból, Krajna országnak fő-várossából, Kis-Aszszony havának 24dik napjánn-íratott.„ A Magyar Hírmondó 63dik Leveliben helyesen jelentetett, hogy Felséges Urunk kegyes parantsolatja, mellyre nézve a Puskapor-tartó-házra Mennykő Oszlatók helyheztetődtek, a Városunkat a Mennykő ütés által származandó Puskapor fel-lobbanásától óltalmazza. De bezzeg más rettentő veszedelem alá vett bennünket a Puskaporos toronynak a Városhoz való közel-léti. Mert mihelyest azon a tájon tűz támad, azonnal az népnek annak fel-lobbanásából történhető veszedelem jut eszibe. Ugyan azért égett-le ez előtt hét esztendővel támadott gyulladáskor több száz roppant háznál, három Templom, a volt Jésuiták Kollégiuma és az ide való Gimnásium. A nép el-réműlt a tűznek a Puskapor-tartó-házhoz való közelítésétől, ezerenként tolódott-ki a városbúl, (Pedig akkoron még tsak egy töltésre való por se volt a toronyban) s a tűznek szabad útat engedett arra terűlni, a merre vagy a szél hajtotta, vagy

éghető portékára akadott. — Tegnap egy hete estvéli 10 órakor tsak-nem megint illy szerentsétlenség érte Városunkat. Egy zsendellyel fedett ház valami 100 lépésnyire a Puskaporos toronytúl meg-gyulladott, s ha az ide való Fő Kapitányságnak Tanátsosa, s egy úttal tűz óltó Kommissárius, Buzetti János Ur bölts rendelésivel, és maga bátor viselésivel, bíztatásával a népet meg-nem tsillapította vólna, ismét minden óltalom nélkül maradott vólna. Mert már a körül állók emlegetik vala a Puskaporos tornyot. A meg-gyulladott háznál több nem égett-meg, egy mellette lévő fa házat pedig említett Buzetti Ur le-rontatott. — Ezen veszedelemmel leg-jobban járt ama híres Doktor, Polini Ur. Ő Kegyelmét az előtt harmad nappal a gutta meg-ütötte, a szózatjától-is meg-foztotta. A beteg ágyába a maga háza megett támadott tűznek lármáján úgy meg-ijjedett, hogy ágyából ki-ugorván, tsak-nem maga erejével hét garáditson le-mene, s a hintajába ülvén magát bátorságos helyre viteté; azonnal szózatjához-is jutott, akkor éjjel jól aludott, és már most Orvos látogatásit-is, mint az előtt, folytatja. „

„ Meszintzer név alatt esmerős Olasz selyem matériát (nem vólt szabad az Országba hozni, noha igen jó, óltsó és kereszthe van szőve) már itten Lábochba és Gertzbe-is tsinálják, s igen jutalmasan, úgy-mint Bétsi réfit 22 garason meg-lehet venni. „

Bétsből. Stájer országbann, az el-múlt hónapnak végső napjaibann Szala és Vas-Vármegyékből bé-tsapott töménytelen száska seregek minden-felé iszonyú nagy károkat tettenek.

Felséges Országló Fejedelmünknek rendeléséből az Alsó-Óstriai Fő-Tanáts által hirré tétetett: hogy bizonyos *Szedelmayerné Joséfa* nevezetű aszszony, még 1781-benn két orsójú rokkát talált-fel. Minthogy pedig a mun-

munkához értő személyeknek tanú-bizonyságok szerént az ezen két orsójú rokkánn font fonál közönségesen igen jó, s arra nézve az illyen rokka egyéb-félénél sokkal előbb-való, és már az illy fonás módja az ólta Morva országbann a falusi népnél jó elő-menetellel szokásba-is vétetődött: tehát akarja Ő Felsége, hogy annak hasznavétele más tartományokbann-is el-terjedjen. Minekokáért ezen új találmányu két orsós rokkának, melly nem többe, hanem tsak 28 Garasba kerül, hasznos-vólta a Közönségnek tudtára adódván, jelentetik, ha valakinek kedve vólna, valakit vagy-is többeket az alattavalók közül maga költségénn *Brünn*ába küldeni, hogy azok ottan ingyen fognak tanítttatni. Tsak-hogy az Urasságok és Fábrikák azoknak számokat, a kiket oda küldeni szándékoznak, előbb azon Alsó-Óstriai Fő-Tanátsnak meg-jelentsék, melly-is annak-utánna a Cs. K. Morva országi Guberniumtól az eránt értekezni fog, mikor kellessék azokat oda küldeni, hogy egyszer-s-mind minden tartományokból felettébb sokan öszve-ne gyülekezzenek. Költ Bétsbenn Kis-Aszszony havának 28-dik napjánn 1782.

Ugyan ekkor hirdetődött Rendelésébenn parantsolja Ő Felsége, hogy jövendőbenn a Gálics országi Dohánytól, mellynek ott lett termése meg-bizonyosodik, mikor Óstriába ki-hordatik, tsak anynyi Vám vétessék, mint a Magyar országitól, az az, száz Forintárától 18 Krajtzár, s nem 29 Krajtzár, mint ennek-előtte.

A *Nordi* Gróf és Grófné nevezete alatt útazó Orosz Nagy-Fejedelmi Urasságok mind ekkoráig a Nagy-Fejedelem Aszszony Szülinél *Mömpelgárd*onn múlattanak; most közelebb pedig Helvétziába szándékoztak. Az országló Vürtembergi Hertzegnek fő-várossába, *Studgárd*ra tsak ezen Sz. Mihály havának 12dik napjánn váratnak. E' szerént tehát néhány napokkal későbbetskén

fognak Bétsbe érkezni, mint-sem ennek-előtte meg-határoztatott. A Nagy-Fejdelem Aſzſzony Bátyjai, kik a Pruſz Király hadai között vítézkednek, ſzinte az nap érkeztek vala nagy véletlenül Mömpelgárdra, a mikor az Oroſz Nagy-Fejedelmi Uraſágok ottan termettek.

Fulda városſábann, az oda való Püspöknek jóváhagyásából valamelly Társaſág állott-fel, melly ott s másutt lakozó Katholikus és Proteſtáns Túdósokból állván, abbann munkálódik, miképpen lehetne ez három: úgy-mint Katholikus, Évangélikus és Református Gyülekezeteket meg-egygyeztetni. Ezen okra nézve ſzabad akar-kinek, a maga gondolatjait véle közleni. S az illyetén tanáts-adásokat, az önnön magok között végezett dolgokkal egyetembe hónaponként világ eleibe ſzokta botsátani. Már 6 darab írások vagynak ki-nyomtatva. Mondják, hogy ezen igyekezetnek maga a Püspök meg egygy *Naſzſzaui* Fejedelmi Miniſter vólt a kezdője. — Könnyű el-gondolni, hogy annak elő-menetele felől ſok külömb-külömbféle ítéletek tétetnek, mellyeket ismét bajos léſzen meg-egygyeztetni.

Olaſz orſzágból. — A *Szardíniai* Király a maga birodalmábann az házasúlandó Személyek eránt olly Parantsolatot adott, hogy jövendőbenn a Férjfiak 30 eſztendős korok előtt meg-ne házasodhaſsanak, a Leányok pedig életeknek 25dik eſztendeje előtt férjhez ne mehesſenek, hanem-ha a Fő-Tanátstól különös engedelmet nyerendenek; a' mellett keményen tíltja, hogy a meg-határzott idő előtt a ſzüléknek híre nélkül ne légyen ſzabad öſzve-mátkásodni.

Rómábann a Magyar és Német Kollégiumból Páviába és Bétsbe ſzándékozó nevendék Papok, múlt Kis-Aſzſzony havának 12dik napjánn a Szentſéges Pápa előtt meg-jelentenek, ki-is azokat igen kegyelmeſen fogadta, alkalmas ideig méltóztatván vélek beſzélgetni.

Fio-

*Fiorenzá*bann új Fenyíték-ház állíttatot-fel, mellybenn mind a két nembéli fiatal ſzemélyek mihelyt feslettſégre vetemednek, munkára és jó-erköltsökre oktattatnak és ſzoktattatnak. Az Orſzág Fejedelme Ő Királyi Fő-Hertzegſége az eránt igen nevezetes Rendeléſt méltóztatott ki-adni, melly annak tellyes mi-vóltát meg-határozza, kiket, melly okokra nézve kellesſék oda be-rekeſzteni, (14 eſztendősöknél ifjabbak ne légyenek, és 3 eſztendőnél tovább ne tartasſanak) minémű mívekbenn és miképpen kellesſék az elől-járóknak vígyázása alatt foglalatoskodniok. Ha valaki a fenyíték alatt lévők közül ezen igen jól tévő bőlts rend-tartáſsal viſzſza élni, s magát illetlenül viselni méréſzlené, az leg-ottan, a dolog úgy hozván magával, a közönſéges bírák keze alá adattatik.

Nápoly orſzágbann az el-múlt hónapnak kezdeténn ſzinte 9dik napjáig, felette nagy hévſéget ſzenvedtek, melly *Romúr* Thermotrumánn az 30dik Gráduſt (a vérnek terméſzeti melegſégét) mutatja vala. Azutánn hírtelen hideg idők kezdének lenni, mellyek az Oroſz hurutot ott-is közönſégeſsé tették.

Egygy hónappal az előtt *Konſtántzinápoly*bann, ſzinte 10 azon ſzabású Grádusokkal nagyobb hévſég tapaſztaltatott; melly tehát a forró betegſégnek hevét-is feljűl-haladta, s ugyan azon egygy naponn (Sz. Jakab hav. 17dikénn) eſtve ismét 15 Grádúsokkal alább ſzállott, és ſok nyavalyákat okozott.

Török orſzágnak ezen fő-városſábann, valamint ſzinte egyéb vídékeibenn-is, mint afféle jó rend-tartás nélkül való bírodalombann, egygy felől a húzás vonás és kegyetlenkedés, más felől a boſzú-álló zenebonáskodás, rablás és gyújtogatás, mind úntalan uralkodik. Hitel felett való dolognak látſzik, de ollyan rendeletlen nép felől el-lehet hinni, hogy kevés napok

alatt két ízbenn történt gyúladás 10 ezernél több házokat emésztett-meg Konstántzinápolybann.

Angliából. A Királynak leg-utólb született Fia, Alfréd, a közelebb múlt hónapnak 20dik napjánn meghala. Mivel a Királyi Magzatok, kiknek száma már 14re szaporodott vólt, még eddig mind életbenn maradtanak, ez egynek halálánn a Király és a Királyné nagyon meg-illetődött.

Az had-viselés felől, holmi zsákmánylásoknál, mellyekbenn az Ánglusok mostanság igen nyertesek valának, egyebet semmit-sem hallani. Nap-nyúgati Indiábann már nem *Rodney*, hanem *Pigot* a tengeri hadaknak fő-vezére. Ama nagy érdemű *Rodney*, nem hogy neheztelt vólna a fő-vezérségnek el-vesztéséért, sőt inkább örömmel fogadta haza-hívattatását; ámbár a hajós nép ezt nem olly könnyen szenvedte.

A fogságra jutott Franczia Fő Hajós-Vezér, *Grasse* Gróf Ur már Franczia országbann vagyon. Ma hólnap hadi Törvény-szék fog eránta tartatni, azért a veszedelemért, melly Sz. György havának 12dik napjánn az ő vezérsége alatt vólt Franczia hajó-seregenn megtörtént.

R.

Tudósítás.

Minthogy ezen Erdély Ország Nagy Fejedelemségében helyheztetett Királyi Bányász *Judicium* azon alkalmatossággal, a midőn némelly Urburáriusoktul, vagy-is Bányász-Társoktul, kik a vidékektül, hol bányájok helyheztetik, távulabb, avagy éppen az Országon kívül vannak, az ő bányabéli részeiknek mindazáltal gondviselésére *Mandatariust*, avagy *Plenipotentiáriust* nem rendeltenek, sem-nem tartanak, vagy *declaratio*jokat és szándékjokat, vagy pedig a bánya míveltetésére tett s bátra lévő költségeket kívánni és szorgalmaztatni kíntelenítettek, a dolognak folyamattyában néhány ízben mód-nélkül nagy késedelmet és meg-hátráltst tapasztalna, sőtt többször még tsak választ sem vehetne, következendőképpen az igazság és Törvénynek ki-szolgáltatása, s még maga a bányászat-is, a bányabéli viszszavonás vagy-is *Controversiákban* történő tsalmak által, mind a Királyi jövedelemnek nem kevés tsonkúlásával, mind a több Bányász társoknak, kik jelen vannak, vagy ha távul valók-is, de ugyan-tsak Törvény szerint gondviselőket és *Mandatariusokat* tartanak, kárával akadályoztatnék; kíntelen a Királyi *Judicium* minnyája Urburáriusoknak, kik ezen Erdély Ország Nagy Fejedelemségében bányabéli részeket bírnak, az itt Ország szerínt s *Diætaliter* bé-vett *Maximiliana Constitutio*-béli 14dik *Articulus*nak 3dik §usát ezennel emlékezetbe hozni: melly szerínt minden, nem a Bányászi Vidéknek környékében, hanem távulabb az Országban, vagy éppen azon-kívül lakó Urburárius és Bányász-társ a Bányáknak helyein és vidékiben *Mandatariust* vagy *Plenipotentiariust* a' végre tartani köteleztetik, hogy az a Bányának mívelésére szükséges költséget annak idejében szolgáltassa, s különben-is, a mennyiben szükséges, a bányabéli részeknek tellyes hatalommal gondját viselye.

Hogy tehát a fenn-említett *Maximiliana Constitutio*béli *Articulus*nak, és újjobban tavalyi Esztendőnek *October* Hóldnapján, minekutánna némelly Császár s Királyi Örökös Tartományokban ezelőtt Királyi költséggel rendeltetett és tartatott *Mandatarius*ok el-töröltettek vólna, kőlt s nyomtatott Patentálisok által ki-hírdettetett Kegyelmes Rendelésnek értelme szerínt a szükséges rendtartás helyre állíttassék, s minden *Præjúdicium* és akadály a Bányászattul el-távoztassék, minden ezen Erdély Országi Nagy Fejedelemségben helyheztetett bányákban részeket tartó és bíró, s azoknak vidékein kívül lakó Urbu-

burárius ok ezennel intetnek: hogy a magok bánya részeikre *Mandatariust* rendellyenek s nevezzenek, azt elegendő hatalom, vagy-is *Plenipotentia* adással ezen Királyi Bányász *Judicium*hoz igazíttsák, hogy magát törvényesen a *Plenipotentialis*sal legitimállya. Melly végre-is ezen folyó Esztendő *October* Holdnapjának 31dik, az az utólsó napja határul rendeltetik, olly móddal: hogy annak el-folyásával és teléssel az Urburáriusokrol való jegyzéseket és *Protocollum*okat meg-visgálván, azon bánya részek, vagy *Kuxok*, mellyek iránt semmi *Mandatarius* a vagy *Plenipotentiarius* magát nem jelentette, ha haszon nélkül valók, mint el-hagyattattak és puszták úgy fognak tartatni, következendőképpen ázon Urburáriusok, kik illyetén részeket ekkoráig bírtanak, azokat örökösen el-fogják veszteni; Többnyire az Urburáriusok magoknak s magok hibájoknak tulajdoníthatnák, ha az áldásban lévő hasznos és gyümöltsöző bányákra nézve a *Mandatarius* rendelésének el-múlatása miatt károkat éreznék. Hasonló módon ennek-utánna minden Urburárius és Bányász társ, a ki magát valamelly Bányászi társaság közzé adni és számláltatni kívánná, az ő, vagy vétel által vagy akár melly más móddal szerzett Bárnyabéli részeire azonnal *Mandatariust* ahoz szükséges hatalom adással annál-is inkább rendelni fog, mivel külömben az Urburáriusok Protocollumába bé nem írattatik, s következendőképpen az ollyatén bánya-részeknek tulajdonosának nem-is fog esmértetni. *Költ Zalatnán Auguſtus Hólnapnak 11dik napján 1782dik esztendőben.*

A Császár s Királyi Erdély Ország
Nagy Fejedelemségében lévő Bányászi Judicium által.

P o ' s o n b a n n
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Szent-Mihály havának 14dik napjánn,

Szombatonn költ

71dik L E V E L E.

1. *Hazánkbéli dolgok.*

Tömösvár városa, mellynek Szabad Királyi Várossá létét más alkalmatossággal hírül adtuk vala, ezen Szent Mihály havának 16dik napjánn fog a Szabad Királyi Városoknak engedtetett elsőség és szabadság haszna-vételébe bé-helyheztetődni. Melly dolognak véghez-vitelére, ugyan Tömös-Vármegyének Első Vice-Ispányja, Lovász Zsigmond Tanáts Ur rendeltetett Királyi Kommissáriusnak. Az arra való készületek már alkalmas idővel ez előtt meg-tétettek, és minden szomszéd Vármegyék és Városok azon jelességre el-hívattatták.

Azonn az egész vidékenn, úgy-mint Tömös, Krassó és Torontal Vármegyékbenn, mind a sok ideig tartó szárazság, mind a sáskáknak ide s tova sereglő tábora nem kevés kárára volt a föld népének. Hasonló veszedelem érte Arad, és a mint már ez-előtt említettük, Báts-Vármegyét-is.

Az eddig említett Varmegyékenn kívül, hallatik, hogy Szatmár, Ugotsa és Bereg-Vármegyéket-is meg-

szállották ezen kártékony állatoknak szörnyü nagy számú táborai. — *Bihar*bann pedig ismét más seregek táboroznak, a mint a következendő tudósítások bizonyítják.

Debretzenből Kis-Aszszony havának 31dik napjánn: „ Minket ebben a Vármegyében a Sáskák egy héttől fogva ostromolnak. Ugy látszik, ezek Tót ország felől jöttenek a Bánátuson által. Már Debretzenig, sőt Fejértóig-is el-hatottak vólt; de az Ér-mellyékére viszszatértek: tegnap a Potsaji határon kerengettek. Kivált a Tengerit felettébb veszteget ik. „

Álmosdról Sz. Mihály havának második napjánn. „ Itt egymást éri körülöttünk a sáskák tábora. Nállunk a múlt héten-is negyed napig tsavargott, részszerint magunk, részszerint szomszédink határán. „

A Dunánn túl főképpen Szala-Vármegyét, múlt Kis-Aszszony havának 27dik, 28dik és 29dik napjainn két nagy sereg pusztította. Egygyike a Mura-közbenn tsavargott, és nem tsak a mezőséget, hanem az erdőket-is minden zöldségétől meg-fosztotta. Másika Lendva és Bellatincz tájékát károsította. A szőlőket mindazáltal sehol sem bántotta. Onnan mindenik Stájer országba szállott. Meg-jegyzésre méltó dolog, hogy el távozása utánn mindenütt rút bűz tapasztaltatott.

Békés-Vármegyéből, múlt Kis-Aszszony havának 22dik napjánn költ tudósítás. „ Ez esztendőbéli idő-járás és aratás körül sok emlékezetre méltó dolgok történtek. A tavasz, utólja felé aszályos, a nyár, kezdetétől fogva mind végig, felette heves és száraz vala, úgy annyira, hogy a hévség néhánykor a *Romür* (*Reaumur*) szabta *Thermometrum*nak 31dik Grádusát-is el-érte. Éjtszaka mindazáltal mindenkor felettébb híves vala. Ottan-ottan igen háborús szelek fútanak, kiváltképpen Sz. Jakab havának 17dik napjánn olly erősen, hogy a fák tőből ki-szaggattattak, a széna-kazalok és búza-kereszték széllyel nagy messzire el-hányattattak. Túl a Tiszánn még nagyobb erejét érzették ezen szélnek. Ugy hallom, hogy ez, néhány mért-földnyi szélességre Árva-Vármegyétől fogva az ország közép részénn által szinte a Bánátig kegyetlenkedett. Árva-Vármegyébenn a Felső Járásbann déljesti 6 órakor, nálunk 9kor leg-inkább tapasztaltatott. —

— „ Ez illy száraz időbenn tsudálkozásra méltó dolog, hogy mind az őszi, mind a tavaszi gabonák, főképpen azok, a mellyeket jó koránn vetettek vólt, olly szaporán, tellyesen és gyönyörűen termettek, hogy a leg-nedvesebb nyárbann sem lehetett külömbeket reményleni. Sőt, a mi nagyobb, sok ugar-földekenn-is, a mellyek tavaly gabonát termettek, de az idénn nem vóltak bé-vetve, egygy ember magasságnyira szebbnél szebb búza és rozs láttatott. Melly más esztendőkbenn tsak ollyankor szokott vólt meg-történni, mikor nyárbann sok esők jártanak. — Egygy meg-élt idejü értelmes gazda ember ez eránt illyenképpen nyilatkoztatta-ki gondolatait, mellyeket más próbált gazdák-is helyeseknek találtak: „ 1.) Hogy az illyen magábann termett vad búzának, sokkal erősebb és bokrosabb gyökere vagyon, mellyenn több, részszerént vastag és kemény, részszerént vékony és puha szárak találtatnak; 2.) Hogy az illyen vad búza, mivel kemény földre esett és fedetlen maradott, nem sürü ugyan, de ellenbe vadótz éppen nem, s akar-miféle gyom-is igen kevés találtatik közte. Idős gazdák mondják, hogy soha üszögöt a vad búza között nem találtak. Ebből azt lehet ki-hozni, hogy nem vólna hiba, a búzát még Kis-Aszszony havábann el-vetni. Azonn kívül-is tudjuk, hogy a gabona, mennél korábban a föld alá jut, annál több éleszto erőt szíhat a gyökere magába, annál inkább erősödhetik,

tik, annál könnyebben ellent állhat a fagynak és ſzárazſágnak, következendőképpen tavaſzſzal-is, minekelőtte a heves és ſzáraz idő bé-érkeznék, ſzáraibann és kaláſzſzaibann előbb meg-vaſtagodhatik; s azonképpen a bokros gyökere miatt tavaſzſzal a gyom és vadótz többé nem élhet s nem nőhet közötte. Attól ſem kell félni, hogy az illy koránn vetett búza felette igen meg-ſzálasodjék vagy meg-bokrosodjék; a mint a vad búzánn ezzel ellenkezőt láthatni. S hiſzem annak, alkalmatos időbenn való metſzés által könnyen elejét lehetne venni — E' ſzerént tehát igen jó lett vólna az idénn a ſzántó-földeket mindjárt aratás utánn, vagy leg-alább két, három hetek múlva fel-forgatni. Ezzel bizonyára nem kevés gabonát nyertünk vólna, mellyet utólb magúl elkelletik vetnünk. Ugyan-is az az erős ſzél, melly Sz. Jakab havának 17dik napjánn fúvallott, az már meg-ért buza-ſzemjeit úgy ki-rázta, hogy ſok ezer Mérő veſztébenn léſzen, a midőn el-tapodtatik, vagy ki-kelvén annak-utánna fel-ſzántatik. —

— „ Még egygy jegyzéſt téſzek ide a gyümöltsfákról. Minthogy ezenn a lapos térſégenn a ſok ſzelek majd tsak-nem minden eſztendőbenn felette nagy károkat téſznek a gyümölts-fákonn; igen haſznos dolog vólna, ha a gazdák itten a gyümölts-kertekbenn törpe fákat igyekeznének ültetni. Az én törpe fáimnak ugyan a többſzör említett nagy ſzél igen keveset ártott; holott egyebeknek hoſzſzú ſzál fáik más nap minden gyümöltsöktől meg-foſztatva vóltanak. —

— „ Ezen tudóſításomat annak óhajtásával végzem, hogy vajha bár valaha mi-köztünk-is a gazdaſágnak gyarapodása körül ſzorgalmatoskodó Tudós Társaſág állittátnék-fel, melly a terméſzetnek viſzontagſágaira figyelmezne, az eleve való gondolkozás nélkül élő gazdákat önnön maga javára reá figyelmeztetné, és a káros tör-

történeteket-is haſznokra fordíttatná! De így tsak-mind az időknek moſtohaſága ellen való panaſzokat halljuk, nem hogy azokat illendőképpen hozzánk kaptsolnánk. „

A múlt nyári ſzárazſág fogta okozni, hogy Pozson-Vármegyébenn-is Szent-György városa határánn az az iſzapos hant-föld, melly *Sár*-nak neveztetik, és a le-folyó patakokból ſzokott áradni, ez-előtt egy-néhány hetekkel meg-gyúladott s moſt-is füſtölög.

Pétſi Városi Papſágra hívattatott Fajcser Kánonok Ur helyett, Tinkótzi Profeſſor Ur lett a Pozsoni K. Gimnáſiumnak Helyſégbéli Igazgatója.

Aſzſzódi Podmanitzki János és Sándor Urakat, mind a két ágonn lévő és lejendő Maradékaikkal egyetembe, Bárói Méltóſágra emelte Ő Felſége.

Nagy-Szebenbenn, közelebb múlt Kis-Aſzſzony havának 16dik napjánn M. Galántai Gróf Eſzterházi János Ur, ennek-előtte az Alſó-Óſtriai Fő-Tanátsnak egygyik Tanátsoſa, Erdélyi Guberniumbéli Tanáts-Urnak fel-eskettetett.

Ugyan Erdélyből moſtanſág érkezett tudósítás. „ Illő meg-említeni amaz öt Halotti Tanításokat, mellyeket bóldogúlt Mária Theréſia néhai Csáſzári Királyi Felſégének utólſó tiſzteletére el-mondottak öt Tudós Református Tanítók, és már edgyütt ki-is nyomtattattak Kolosváratt Kaprontzai Ádám Uram által ebben az eſztendőben. A melly elől'ről van nyomtatva, Szigeten mondatott-el: neve nem tétetett-fel az Irójának. Kettejét mondották vólt-el Kolosváratt: Verestói György Uram Városi Lelki Tanító, és Szatmári Mihály Profeſſor Uram. Máſt Uj-Tordán Gyöngyöſi János Uram; mellyben olvaſtatnak az ő Kegyelme azon alkalmatoſſágra írt és a Magyar Hírmondótól ki-hírdettetett Verſei-is. Meg a máſt Fagarasban Baló Bálint Uram. Mind edgyik igen érdemes és dítséretes Tanítások. „

Ennek a hónapnak 4dik és következett napjainn, mint-egygy 400 számú Horvát Vég-vídéki Katonák mentek Pozsononn által haza felé, Cseh országból viszsza-térvén, az holott 4 hónapokig az új Erősségek építtetése végett téglát vetettek vala. Az haza mentek helyébe ismét mások szoktak fel-küldetni.

Szabólts-Vármegyéből, bővön való le-írása jött kezemhez azon rend-tartásoknak, mellyekkel az új Fő-Ispány Ur e most folyó Sz. Mihály havának első napjaibann a Fő-Ispányságba bé-helyheztettetett. Imhol annak eleje: (A többit, némelly gyönyörű Versekkel egyetembe, jövő alkalmatossággal fogom tzikkelyenként közre botsátani)

„ M. Sztárai és Nagy-Mihályi Gróf *Sztárai Mihály* Ur, Ő Felsége Arany Kóltsos Komornyikja, az Udvari Magyar Kamarának Tanátsosa, Kassa Megyéjében lévő Kamarabéli Jószágok Fő-Gond-viselője, szabad Hajdú Városok N. Vídékének Fő-Kormányozója, a közelebb múlt esztendőben Karátson Havában, Ugotsa Vármegye Fő-Ispányjának tétetvén; ezen Fő-Ispányi székbe való bé-helyheztetésére K. Kommissáriusnak, M. Szalai Gróf Barkóczi János Ur ő Excellentziája, Szabolts Vármegye Fő-Ispányja rendeltetett vala. De a mikor már a béiktatásra előre tett nap szinte közelített vólna, az előtt egynéhány napokkal ő Excellentziája meg-halván; helyébe nem sok idő múlva ugyan tsak M. Gróf Sztárai Mihály Ur, Ugotsa Vármegyéből által-tétettetett, és Szabólts Vármegyei Fő-Ispánynak Ő Felségétől kegyelmesen neveztetett. Ezen Fő-Ispányi Méltóságba való Bé-helyheztetőjének pedig Királyi Kommissáriusúl, Testvér Báttya, M. Szt. és N. Mihályi Gróf Sztárai János Ur, Ő Felsége Arany Kóltsos Komornyikja, Ungvár Vármegye Fő-Ispányja, a K. Hely-tartó Magyar Tanáts Tanátsosa rendeltetett. =

„ Kis-

„ Kis-Aszszony Havának 27dik napján Gróf Sztárai Mihály Ur, a maga Grófnéjával, Eszterházi Gróf Aszszonynyal, Gróf Sztárai János, és Ifjú Gróf Barkócz. János Urakkal, Hajdú Városok Megyéjébe menvén, Bősszörmény városában négy napokig, maga igazgatása alatt közönséges gyüléseket tartott. „

2. Külföldi történetek.

Lemberg városábann, múlt Kis-Aszszony havának 26dik napjánn költ tudósítás szerént, már akkor számoson gyülekeznek vala Gálics országnak külömb-külömb vídékeiből a Nemesek és Tiszt-viselők, az ottan tartandó ország-gyülésre. Lobkovitz Lovas Regimentjeis már oda rendeltetett, hogy az ország gyülésekor párádérozzon.

Rend kívül való szárazságnak kell lenni Olasz országbann, mivel némelly Nápolyi tartománybéli hajók szinte a Fiumi rév-parthoz járnak vízért.

Grétz városának lakosi ennek a hónapnak 4dik és 5dik napjainn, szapora lövöldözések és sok helyekenn rakatott tüzek által szerentsésen meg-akadályoztatták, hogy a sáskák, ámbár sok izromba le-akartak szállani, ottan semmiképpen meg-nem telepedhettek.

A Gróf Kobentzel nevezetű Császári hajó, melly Bauer Kapitány Ur vezérlése alatt, Londonból szinte Sz. György havának 19dik napjától fogva útbann vala, ezen hónapnak másodikánn Triesztt mellé érkezett. A rakodványja, melly ónból, Kávéból, Nádmézből, külömb-külömbféle fű-szerszámokból és sok egyéb portékákból áll, mind Boltz Urhoz vagyon útasítva.

Óstriai Német-Alföldönn, sok egyébféle portékák között, mellyekből a mostani háború bő nyereséget szolgáltat, nevezetes az ottan ásatni szokott *Kő-szénnel* való kereskedés. Ennek 100 mázsája annak-előtte rend szerént, 4, 5 Kurta Forintokonn költ; de most, miólta

a Hól-

a Hollándusok (kik többire tsak Turfával és Kő-szénnel tüzelnek) Ángliából Kő-szenet nem igen kaphatnak, 7 Forintnál-is többet örömest meg-adnak érette. Ezen okra nézve az uralkodó Cs. K. Felség némellyeknek engedelmet adott, hogy a Selde vize partjánn új Kőszén bányákat nyithassanak.

Livorno rév-partja mellől, az el-múlt hónapnak 27dik napjánn ismét egygy Császári K. portékás hajó indúlt Nap-keleti Indiába. Ennek *Magyar* a nevezete.

Azokonn a könyvekenn, mellyek egygy időtől fogva mind Német, mind Olasz országbann a Papi Rend nőtelenségének el-töröltetése eránt feles számmal világra jöttenek, nagyon meg-indúlt a Római Udvar. Mindenek felett az, a melly egygy Veszt-fáliai Papnak nevezete alatt a Katholikus Papságnak nőtelen állapatja felől Német nyelvenn írva vagyon, tílalom alá vettetett; és Zakkaria Pap Urnak meg-vagyon parantsolva, hogy azt hathatóson meg-tzáfolja.

Az hadakozás folyamatja még mind tsak függőbenn vagyon. Nap-keleti Indiából holmi bizonytalan hírek két ütközetek felől tésznek emlékezetet, mellyek közül egygyike anynyiból hiteles, hogy már másod ízbenn hírdettetik. Tudni-illik Böjt elő-havának 13dik napjánn az Ánglusoknak 9 nagy hajókból álló serege, 11 hasonló Franczia hajókat nagyon meg-rontott és megszalasztott. A másika felől, melly Böjt más-havának 28dik napjánn történt, ha történt, azt mondják, hogy a Franczia és Hollándus hajó-sereg az Ánglusokonn tellyes győzedelmet vett, és 5 meg-rakodott hajóikat el-foglalta. R.

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Római Tsászári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Szent-Mihály havának 18dik napjánn,

Szerdánn költ

72dik LEVELE.

1. *Hazánkbéli elegyes tudósítások.*

M. Gróf Sztárai Mihály Urnak Szabólts-Vármegyei Fő-Ispányságba lett bé-helyheztetése imigyen következik. — „ Szent-Mihály Havának első napján, Szabólts-Vármegye, Kálló várossából, 8 Személlyekből álló követséget küldött Böszörménybe, a' végre, hogy a bé-állítandó Fő-Ispány Urat, és a K. Kommissárius Urat hívnák. Más nap azért, midőn reggeli 10 órakor el-akarnának Böszörmény várossából indúlni, a N. Hajdú Vitézek 130 számból álló Lovas fereggel elől-állottak. Kiknek-is mind egy forma kék öltözetek vala, Magyar fekete süvegeik az alsó és felső kerületein széles fehjér selyem pántlikába lévén foglalva. Ezen fereg három részre osztatott: az edgyiknek fekete, a másiknak pej, a harmadiknak szürke paripáik valának. A Kapitány és Hadnagyok hasonlóképpen kék öltözetben vóltak, fekete Magyar süvegeik pedig ezüst paszamántal és ezüst vitéz kötésekkel, s kótsag tollakkal fel-készítve. Ezek azért egy zászlóval, két trombitával és egy dobbal elől-mentek; mindenütt el-osztott seregben

folytatván útjokat. Mindjárt utánnok egy hintóban a K. Kommiſſárius és Fő-Iſpány Urak, másban ifjú Gróf Barkótzi János Ur, következésképpen kik az előtt való nap Szepes, Ungvár és Zemplén Vármegyékből még Bőszörménybe tiſzteletekre jöttek vólt, Debretzen városſa követjeivel, a Hajdú városok Fő-Tiſztjeivel és Városok Hadnagyjaival, ſzám ſzerént 18 hintókkal.

„ Szabólts-Vármegye ſzélén, ſzerentsés érkezéseken vett örömnek jeléül azonnal egynéhány ágyúk kilövettek; közel a ſzélhez pedig egy dombon kéſzen várták nagy ſzámú Uri Rendek, és azokon kívül 230 lovagló Nemesség, ki-vont fegyverekkel, két záſzlókkal, három trombitával, egy dobbal, és két Török ſíposokkal két felé oſztatva. Harmadik felől a Hajdú Vitézek állának. Ekképpen körül vétetvén, a két Teſtvér Grófok, Kéſérőikkel, hintaikból ki-ſzállának, és az akkori ſzeles és esős idő ellen a domb tetején zöld ágokból kéſzített hajlék alá menének; holott-is a N. Egri Káptalannak Nagy-Prépoſtja és Biduaniai Püspök Miklósi Ur, a Királyi Kommiſſárius és Fő-Iſpány Urakat, rövid, de ékes és fontos Magyar Beſzédekkel meg-köſzönti vala, jelentvén azon vett örömét a Vármegyének, hogy Fő-Iſpányja bé-állíttatásának idejét közelíteni ſzemeivel látja. Melly örömöt jelentő köſzöntéſt a Fő-Iſpány Ur el-fogadván, azon való érzékenyſégét magyarázta. Ekkor ismét az ágyúk ki-lövetvén, a trombiták, ſípok, dobok, és meg-hármaztatott *Vivat* kiáltások, viſzſza vert *Echóval* zengedeztették a vőlgyeket; és mindnyájan hintaikba fel-ülvén, Kálló városſa felé, melly még 3 Mért-földnyire vala, ekképpen vették útjokat.

„ Leg-elől előbbi renddel a Hajdú Vitézek mentenek, kiket két Vármegye Katonája vezetett. Ezeket követték a Nemes Tiſzt Uraknak Lováſzſzaik, azoknak nyerges lovaikat vezetvén. Harmadik rendben ment a két

két lovagló Nemes ſereg; az után a Királyi Kommiſſárius és Fő-Iſpány Urak egy hintóban; a hintó mellett pedig két felől a főbb Nemesek közül, ki-vont fegyverrel, 15en lovagoltak. Mind ezeket követték 62, réſz ſzerént 6, réſz ſzerént 4 lovas hintók. Kállóhoz mintegy 5 fertály óránnyira lévő Vendég-fogadónál várván a Fő-Iſpány Urat Udvari Húſzárjai hatan, és különös 6 lovas hintója: ott egy kevéſſé meg-állapodott; ſok mind külſő, mind azon Megyebéli Uri Rendeknek jelenlétekben. Kik közül Zemplén-Vármegye nevével, azon Vármegyének rend ſzerént való Nótáriuſa, Szirmai Antal Ur, rövid és igen jeles s fontos köſzöntéſt teve. Ezzel a K. Kommiſſárius és Fő-Iſpány Gróf Urak, ezen tiſztesſégnek meg-ékesítésére rendelt hintóba által ülvén, az Udvari Húſzárok pedig, kiket az Udvar-Mester vezetett, az hintó eleibe állván, az elsőben le-írt rend ſzerént Kálló felé közelgettek. De már itt annyira ſzaporodott a késérő hintók ſzáma, hogy 80 ſzámláltatott. Kállónál a városon kívül, két felé állva várták nagy ſzámmal a Zſidók; kik-is a Sz. Irásból ſzedegetett jó kívánſágaikat egy Táblátskára, mellynek párkányai aranyozva vóltak, le-íratván, azt a Fő-Iſpány Urnak kezébe adták. Ezekhez közel vóltak a D' Álton Magyar Gyalog Regementjének Musikuſai; a kik leg-ottan a Musikáláſt el-kezdvén, a Vármegye Házáig folytatták: holott a 3 lovagló ſereg ſzép rendben állott. Mikor a K. Kommiſſárius és Fő-Iſpány Urak oda érkeztek, az ágyúk ismét ki-lövettek. A hintóból ki-ſzállván, a Vármegye Házának felső réſzébe, a Fő-Iſpányok rendes ſzállására kéſzíttetett ſzobákba fel-késértettek. Itt-is nagy ſzámmal vóltak az Uri Rendek, a kik el-fogadásokra meg-jelentek. Mert a Megyebélieken kívül, a kik úgy-is ſzámoſſan vagynak, oda gyülekeztek Szepes, Sáros, Aba-új, Bereg, Borsod, Ungvár, Zemplén,

Bihar, Szatmár és Ugotsa-Vármegyék, s Debretzen Városának Követjeik. Nevezetesen Zemplén és Ungvár Vármegyékből, mint Megyéjekbéli Grófjokat, szinte ötvenen tisztelték-meg; Hajdú Városi Tisztek pedig, és Városok Hadnagyai, mint Fő-Kormányozójokat, 24en, a lovagló Vitéz Hajdúkon kívül. A Világi Méltóságok közül továbbá: Gróf Kállai János Ur, Gróf Török Ur, két ifjú Gróf Szirmai Urak, Báró Perényi Ur, Báró Vécsei Miklos Ur, s többek, nem külömben a Környékbéli Táblának Présese Pongrátz László Ur. A Katonai Vitéz Rendközzül: Báró Splényi Generális Ur, és azon a kerületen szálláſt tartó Siskovics és Berlichingen Regementeknek számos Tisztjei. Az Egyházi Uraſágok hasonlóképpen számosan voltak: úgy-mint az Egri, a Nagy-Váradi Deák és Görög, a Munkácsi Görög Káptalanoknak, és a Leleszi Konventusnak Tagjai, és a Helvetziai Vallás-tételt tartók Tiszán-túl való Superintendense, Szilágyi Sámuel Ur, ugyan azoknak a Debretzeni Kollégiumban Filosofiát és Mathéſiſt tanító Profeſſora, Hatvani Doktor Ur. Az elöl számláltak közül hatvanon a K. Kommiſſárius és Fő-Iſpány Gróf Urakkal akkor estve edgyütt vatsoráltak. „

A következett naponn miként ment légyen a bé-állatás véghez, jövő alkalmatosſággal fog meg-iratódni.

Addig-is ez úttal, némelly jól készült Magyar Verseket közlök, mellyekkel a Debretzeni Ref. Deákság az inſtalláltatott Fő-Iſpány Urat meg-tiſztelte. Több egyébfélék között ím ezek *Sappho* rendit követik:

„ Moſt Szabólts, eddig ki valál tsak árván,
Kedved' a' gyászos temetőbe zárván,
Mellybe Barkótzit, mivel öt' szeretted,
Sírva temetted;
Moſt Szabólts, mondom, kezed égre terjeſzd,
S szívedet bokros örömökre gerjeſzd:
Mert,

Mert, hogy óltalmad kebelébe légyen,
Sztárai mégyen.
Ugy vagyon: múlik mihelyeſt az éjjel,
Fénnyeit a' víg Nap ereſzti ſzéllyel;
A' tavaſz, végén vagyon a teleknek
S fergetegeknek.
Néha lásd reggel viſel a' ki lántzot,
Eſtve jár nem várt örömébe tántzot;
Hólnap, a' búban ki ma vólt merülve,
Tapsol örülve.
Bánatod moſt hát Te-is el-felejtsed,
S viſzſza jött kedved' kebeledbe rejtsed:
Néz Napod mert ím egeidbe ſzéllyel,
Oſzlik az éjjel.
Már vagyon egy Fő vagy-is Égi kíntsed:
Ezt ſzeresd, ezt nézd; s ſzemesen tekíntsed
Virtuſit, mellyek koſzorút nyerének
Uri fejének.
Sztárai Grófot, ki neked Vezéred,
Hóltodig kedveld; s az eredbe véred
Míg tsak el-nem hül, ſzemed' erre veſſed,
S nyomba köveſſed.
Léſz Atyád néked, Paisod, Reményed;
Délre fel-hozván ki-deríti fényed
Sok felé, s még majd tsuda végre léſzen
Fényed egéſzen.
Szárnya közt ennek valameddig élhetſz,
Jó ſzerentsét, és örömöt remélhetſz:
Bíztat e' Grófban lakozó nagy elme,
Ritka ſzerelme.
A' Kegyelmeſség, Tudomány, Kegyeſség,
Szent Igazság, s azt ſzerető Szemeſség
Nézik e' Grófot (kitül el-ſe válnak)
S Székihez álnak.

Kőſs Szabólts már-is koſzorúkat ennek,
Illyet a' Músák, hogy örűlj, izennek;
Igy felelt nékünk az előre ſzólló
Iſten Apolló. „

Székely-Földről. „ Nálunk, ſőt egéſz Erdélybenn, Kis-Aſzſzony Hava hév és ſzáraz napokkal folya, annyira, hogy a kiſſebb vizeken való Malmok forgása-is némelly helyeken meg-állott vala, a patakokból a halak és rákok ki-fogattattak és fogytak; mivelhogy a gőbötzekbe ſzorúlván, könnyen bírtanak vélek az emberek. Méltó léſzen vala tilalmat tenni benne. De ezen Sz. Mihály Havának elſő napján minden felé meg-indúlván a várt esők, mellyek híves időt okozának; már heted napja, hogy a föld ázik, és a ſzántó-vető embereknek munkájok alá kéſzűl. — A Dinnye Erdélyben bővön termett. A ſzőlők ſzépek. „

Az egéſz Al-földönn mind ekkoráig felette nagy ſzárazſág vala, melly miatt a mezőſégenn minden zöldſég úgy anynyira ki-aſzott, hogy a marha, nevezetesen Csanád-Vármegyébenn, már-is ſzénára kezde ſzorúlni. Ezen ſanyarúſágnak mindazáltal néminémű haſznát-is vevék némelly vídékeknek lakoſai, anynyiból, hogy a ſáskák a mezőkönn ſemmi enni valót nem találván, fel felé az erdősebb helyekre ſzállottak.

Somogyból. „ Az 67dik Levélben említett ſáskák ſerege, múlt Kis-Aſzſzony-hava vége felé a mi Vármegyénkenn-is kereſztűl ment, és egy némelly Helyſégek határainn, a hol meg-telepedhetett, kivált a Kukoritzákban, kárt-is tett. Mondják, hogy Baranya-Vármegyéből jött által; innen pedig által-ment Szalába. Féltő, hogy a hátra hagyott tojáſi, eſztendőre nagyobb veſzedelmet ne okozzanak. — Az őſzi gabonának aratása bőves vala, és jó fizető-is; de a még takaralatlan tavaſzi, a kertbéli Veteményekkel edgyütt, a nagy ſzárazſág miatt epe-

epedez és hervadoz. A Szőleink-is, noha a múlt tavaſzſzal késön esett fagygyal nagyon meg-fagytak vólt, ſzép reményſéget mutatnak. Szilvából, geſztenyéből, dióból bővölködünk. Almánk, körtvélyünk kevesebb vagyon, mint tavaly. Amaz, a gyakorta fúvó nagy ſzelek miatt, igen el-hullott. „

A Balaton mellyékénn a Vér-has nagyon uralkodik, ſokan halnak-is bele.

Horvát orſzágbann, nevezetesen Varasd és Zábrág-Vármegyékbenn, úgy ſzintén némelly Vég-helyſégek határainn-is, nagy puſztításokat téſzen a ſáskák iſzonyú ſerege. — A ſzelek némellyeket Budára, ſőt Pozsonba-is el-ſzéleſztettek.

A mit a 66dik Levélbenn leg-elől, a Bétsi Német Levelekből Piller Profeſſor Ur felől írtam vala, hogy tudni-illik Tót orſzágbann arany és ezüſt bányákra akadott vólna, annak maga ő Kegyelme, a mint-is a Bétsi Deák Levelek közelebb hírűl adták, Budára viſzſza-jövetelekor ellene mond vala.

2. *Külföldi történetek.*

Stájer orſzágbann, a ſáskák el-űzésére leg-hathatósſabb eſzköznek találták, a mit *Eichtinger* Ur, Grétzbenn Gazdaſágot tanító Profeſſor tanátsúl ád vala, hogy egy-máſtól nem igen meſzſze (mint-egygy 100 lépésnyire) lévő helyekenn öſzve-hordott galy és tsemete rakások kéſzen légyenek, és a mikor a ſáskák közelgetni láttatnak, meg-gyújtaſſanak. S ugyan azzal vitték ott véghez, hogy azon kártékony bogarak nagyobbára mind Kránitz orſzágba költöztenek.

Cseh orſzágbann, közelebb múlt Sz. Jakab havának 8dik napjánn költ Felſéges Rendelés ſzerént, ennek-utánna minden Kerületnek önnön maga ſzámára való Gabona-házának kell lennie, mellybe a kenyérnek való gabonának 12öd réſze, az árpának és zabnak 10ed-

je,

je, a ſzénának pedig 8adja aratás utánn el-tétesſék, hogy ſzűk időkbenn ſoha a közſég utólſó ínſégre ne ſzorúlhaſſon. Ezen rend-tartás már a Csaſzlói Kerületbenn meg-próbáltatott, és közönſéges haſznra valónak találtatott. Tulajdonképpen tsak elſő eſztendőbenn adja kiki a maga réſzét. Mert a következendőkbenn azt ismét viſzſza-véſzi, újjat adván helyébe.

Némelly Bétsi Patikárosok, a kik az utólb vólt Burgus háborúbann a Cs. K. Táborba meg-veſztegettetett orvoſságokat ſzolgáltattak, moſt közelebb példás bűntetés alá eſtenek. Az orvoſság-kéſzítő műhelynek gondviselője, néhány napokig a ſzégyen póltzonn állott, s annak-utánna a fenyíték-házba küldetett. Egyebek, patikájoknak el-foglalása mellett, mindeneſtől 170 ezer N. Forintot tartoznak bírſágúl fizetni.

A Szardíniai Királynak azon Rendelése, melly az 70dik Levélbenn hírleltetett, nem úgy vagyon, a mint ott mások utánn meg-íratott; hanem egygy-általjábann tsak az alattombann és ſzűlék híre nélkül való öſzve mátkásodásokat és kéz-fogásokat tíltja.

Gibraltar várát, az el-múlt hónapnak 3dik napjáig még nem kezdették a Spanyolok azon módonn víni; a mint ſzándékjok tartja. De azon hónapnak közepe tájbann, úgy igyekeztek, hogy tellyes erővel hozzá fognának. Azonba bent-is nem kevésbé kéſzűlnek vala a bajvívásra, mint kívűlőtte. S ha azon roppant kőſziklának temérdek erősſégét meg-gondoljuk, kétféges dolognak kell tartanunk, ha ſzintén ollyan ſzerentsés léſzen-é itten Krillon Hertzeg, mint Minorka Szigetenn; kivált ha az éléſt hordó hajóknak el-fogatásánn jobban nem igyekeznek, mint ekkoráig. R.

Po'ſonbann
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-Mihály havának 21dik napjánn,

Szombatonn költ

73dik LEVELE.

1. *Tudományra való dolgok.*

Ha betsűletére és gyarapodására válik a Hazának, a midőn ollyan Túdós Fiakat táplál a maga kebelébenn, kiknek tudományjok, munkájok és találmányjok más tanúlt nemzetektől nem tsak dítsértetik, hanem meg-is jutalmaztattatik: kétſég kívül méltó örömünk benne, hogy egygy illyen Hazánk-fiának, Fagaraſi Pap József Uramnak minden feleletét, mellyet a külföldi Túdós Társaſágoknak világ eleibe botsátott kérdéſeikre adni ſzokott, jutalomra méltónak ítélik. Nem rég, hogy a *Hárlemi* Túdósok abbéli válaſz-írását 80 Aranyat nyomó Arany-pénzzel meg-tiſztelték. (Melly-is tudtomra, már negyed rendbéli jutalma vala. *Lásd többek közűl ez eſztendőbéli 50dik Levelet.*) Im moſt újolag ugyan azon Társaſágtól haſonló betses jutalmat nyere. Méltó dolognak ítélem, hogy az azt jelentő Franczia írásnak (*Programmá*-nak nevezik) tulajdon ſzava-folyását ide helyhezteſſem. Melly-is ekképpen következik:

„ *La Société a reçu pluſieurs Reponſes à la Queſtion ſuivan-*
„ *te: Quels ſont les Principes et les Caracteres de l' Ana-*

„ *logie, & comment le Philoſophe doit-il s' en ſervir dans*
„ *la recherche des Veritès Phyſiques & Morales. Les deux*
„ *qui ont les Deviſes ſuivants:* BREVIS ESSE LABORO.
„ HORAT. & NEC TEMERE NEC TIMIDE; *lui ont paru*
„ *repondre à la Queſtion d' une façon ſi ſatisfaiſante, &*
„ *etre d' un merite tellement égal, que la Soc. ité a reſolu*
„ *pour cette fois, & ſans tirer à conſequence, d' adjuger*
„ *à chacune une Medaille d' Or. A l' ouverture du Billet*
„ *on a trouvé, que l' Auteur du premier Memoire eſt M.*
„ *Frederic de Caſtillon, Profeſſeur en Mathematiques à l' A-*
„ *cademie Royale des Gentils-Hommes à Berlin; — & ce-*
„ *lui du ſecond M.* Joſeph Pap de Fagaras, Philoſophiae
„ Doctor, ejusdem Facultatis et Matheſeos in illuſtri
„ Ref. Athenæo M. Vásárhelyienſi Profeſſor. „

Pozsonbann Patzko Ferencz műhelyébenn moſt közelebb ezen köz haſznú könyvek nyomtatódtak;

Ungriſches Magazin. Zweyten Bandes, viertes Stück.

Propoſitio, ex animo Patriæ ſtudioſo profecta: Quanam ratione domeſtica Producta in exteras Regiones exportari, et in Hungaria, aliisve Auſtriaco-Hæreditariis Ditionibus Activum Commercium promoveri poſſint. Cum Animadverſionibus ex Jure Municipali Hungariæ, et Benignis Cæſareo-Regiis Reſolutionibus depromptis. Poſonii et Budæ, Impenſis Michaelis Benedict et Soc. Bibliopol.

Mindenikről s egyebekről másſzor bővebb tudósítáſt fogok tenni.

Nem lehet, hogy a Tudományokat, és az Hazának azoknak terjedése által való bóldogúlását kedvellő jó Haza-fi ne örvendjen néki, a midőn a köz haſzonra való Könyv-házoknak ſzaporodását hallja. Ide tartozik az, hogy a közelebb múlt hónapbann meg-halálozott néhai Királyfai Jeſzenák Iſtván Ur, a maga ſzámos és válogatott könyvekből, s nem kevésbé betses bányáſznákból s egyéb terméſzetbéli ſzerekből álló gyűjteményjét, a Pozso-

Pozsoni Evangyélikus Oskolák ſzámára teſtálta; kiknekis az immár valóſággal által vagyon adva.

2. *Külömbféle hazánkbéli történetek.*

Mandics Antal Zágrábi Káptalanbéli Kánonok és K. Magyar Hely-tartó Tanátsbéli Tanáts Urat, a Csáſzári és Királyi Felſég, *Priſtini* (*in Partibus*, vagy-is Pogány bírtoka alatt lévő Megyebéli) Püspökſégre méltóztatta.

Némelly Leveleknek hírleléseként, minapokbann a Nyitrai Káptalannak Kántora, Nemes-Koſztolányi *Koſztolányi* Sándor Kánonok Ur, és Szepesi Káptrlanbéli Cserneki *Dezsőfi* János Kánonok s Fő-Espereſt Ur, e világból ki-múltanak.

Ennek a hónapnak 12dik napjánn, Zólyom-Vármegyének Fő-Iſpányja, M. Gyaraki Gróf Grazsalkovics Antal Korona Őrző Ur ő Excellentziája, Beſztercze-Bányánn Épitő Széket vagy-is Tiſzt-válaſztó Gyüléſt tartatott. Mellynek alkalmatoſságával a rend ſzerént való Vicé-Iſpány, Nagy-Rakai *Rakovſzki Elek* Ur, és a Fő-Nótárius, *Bobus Dániel* Ur, mind-egygyik a maga tiſztſégébenn meg-hagyatott; egyéb tiſzt-viſelésekre nézve pedig, következendő változások eſtenek. Al-(*Subſtitutus*) Vicé-Iſpánynak, Radványi Radvánſzki János Ur; Fő Adóſzedőnek avagy Perceptornak, Gerhám Theophilus Ur; Fő Szolga-Bíráknak, az Alſó Járásbann, Radványi Radvánſzki György Ur, a Felſőbenn, Rakovſzki Ferencz Ur; Környékbéli Perceptoroknak, Fekete Ignátz és Szalatnai János Urak; Vicé Szolga-Bíráknak, Húſzár János és Holecz Láſzló Urak válaſztattak. Vicé-Nótáriusoknak Benitzki Láſzló és Urbáni Dániel Urak tétettek. Elſő Fiskális, Nándori Mátyás Ur; Vicé-Fiskális, Bentik József Ur; Szám-vevő pedig Bezzeg Mátyás Ur lett.

Az utólb félbe ſzakaſztatott Szabólts-Vármegyei Inſtallátzió meg-írásának végezete. — „ Ezen hónapnak harmadik napján 8 óra után az elől-mondott Méltóſágok és Uri Rendek a Vármegye Háza Palotájában öſzve-gyülekezvén; elſőben az Uri Rendek közül ſzámoſan válaſztattak, a kik a Királyi Kommiſſárius és Fő-Iſpány Gróf Urakat, mindjárt ott lévő Plébánia Templomába, Iſteni Tiſztelet hallgatására el-kéſérjék. Ez véghez menvén, ismét a Megyebéli és külſő Uri Rendekből mások rendeltettek, a kik ő Nagyſágoknak jelentenék a 10 órára rendelt öſzve-gyülés idejének el-érkezését, s egyſzer-s-mind pedig a Fő-Iſpányſági bé-állításra és bé-állásra hívnák. Kiknek viſzſza-térésekkel, tsak hamar bé-érkeztek a két Méltóſágok, és le-ülvén, elſőben-is a Királyi Kommiſſárius Ur illendőképpen megſzóllítván a fel-gyülekezett Rendeket, Magyar nyelven ékes beſzédjét folytatta. De minek-elötte abba tovább ment vólna, Ő Felſégének azon Királyi Kegyelmes Végezését, mellyet az általa véghez viendő Bé-helyheztetés eránt vett, a Nótáriusnak által-adta, és fel ſzóval el-olvaſtatni parantsolta. A midőn továbbá ennek ſzoroſſan kötelező erejéről beſzéllett vólna, a Királyi Diplómát-is, melly az új Fő-Iſpány Gróf Urnak Fő-Iſpányſági méltóſágáról adatott, el-olvastatta. Mellyben régi Eleinek, a Haza, és annak Királyjai mellett véghez vitt hűſéges ſzolgálatjokon kívül, maga jeles érdemeiről-is bizonyſág tétettetett, nevezetesen: hogy legbóldogabb emlékezetű Nagy Mária Theréſia, ditsőült Apoſtoli Király Aſzſzonyunk kedves Magzatjának, Antónia Fő-Hertzeg Aſzſzonynak, akkorbéli Franczia Delfinus Kedves Jegyesének, moſtani uralkodó Franczia Király ſzerelmes Párjának, ugyan Franczia orſzágba és azon orſzág fő-városába, úti Kéſérőjévé neveztetett; onnét pedig engedelemmel, hogy jövendőben maga Hazájá-

zájának annál haſznoſsabb ſzolgálatot tehesſen, más külſő orſzágokat-is, és jeleſen Angliát, Hollándiát, Német orſzágnak nevezetesſebb réſzeit el-járta; a K. innen a Tiſzán lévő Környékbéli Tábla-Bíroſágot 7 eſztendeig viselte; ſőt Belgiumban-is a Plenipotentziárius Követſég Titkai folytatásának pennája viselőjének rendeltetett; annak-utánna Ő Felsége Kíntses Tárháza edgyik réſzének Fő-Gondviselőjévé, egyſzer-s-mind pedig Hajdú Városok Vídéke Fő-Kormányozójává tétetett. — A K. Kommiſſárius Gróf Ur-is, a mennyiben a leg-közelebb lévő vérſégi atyaſiſág leg-ſzoroſsabb kötelesſége ezekről való beſzédjét mérsékelni kívánta, kevés ſzóval emlékezetet tévén; az esküvéſt, a mint annak formája levólt küldve, ő Nagyſágával el-mondatta; mellyet az Egri Nagy-Prépoſt, Miklóſi Püspők Ur mond vala elötte. Ez meg-lévén, kedves Gróf Teſtvérjét ſzóllítottameg, és Fő-Iſpányi kötelesſégének minden réſzben lehető tellyesítésére inté. Végezetre pedig a Vármegye Rendeihez fordította beſzédét, és az új Fő-Iſpány Urat barátſágokba és ſzeretetekbe ajánlá. Ezen ſzavainak végezésével, belől ugyan a Vármegye Háza a ſok *Vivat* kiáltáſokkal zengett, kívül pedig az ágyúk ropogtak.

„ Ez-után az újonnan bé-állított Fő-Iſpány Gróf Ur, válogatott fontos Magyarſággal kezdette beſzédét. (*Mellynek főbb tzikkelyjeit jövő alkalmatoſsággal egéſzen béfogom iktatni.*) Bé-Köſzönését el-végezvén, 4 Szolga-Bíróktól, a régi ſzokás ſzerént, a kar-ſzékkel edgyütt háromſzor fel-emeltetett; és mind a Palotában, mind kívül a ſok *vivat* kiáltás hallatott.

„ Végezetre a Vármegye Fő-Nótáriuſa, Pető Ignátz Ur, a Vármegye nevében tette köſzöntését: elſőben-is elő-adván, hogy már egy-más után harmadik jeles példa ezen Megyében, hogy a Fő-Iſpányi Székben, Teſtvér önnön Teſtvérjét bé-helyheztette; annak-után-

na jelentvén minden renden lévők kedvének, örömének és kívánságának azzal lett bé-tellyesíttetését, hogy ő Nagyságát ezen-túl Fő-Ispányjoknak tisztelhetik. Emlékezetet tett ezen régi nevezetes Nagy-Mihályi nemzetnek származásáról és mindenkori érdemeiről. Utóljára a bé-állított Fő-Ispány Grófnak érdemeit-is említvén, a Megyebéli minden felső, közép és alsó rendeket tiszteletére, engedelmességére és szolgálatjára kötelezte. Ekkor ismét kívül belől a *vivat* kiáltások és ágyú lövések hallattak. S ezzel a gyülésnek vége leve.

„ A Palotából azért a K. Kommissárius és Fő-Ispány Gróf Urakat, az öszve-gyülekezett Uri Rendek, magok szobáikba bé-késértek és ott a M. Grófné Aszszonynak-is, a kinek tiszteletére a Méltóságos és egyéb fő rendű Aszszonyságok már jelen vóltak, köszönetet tevének. — Míg pedig a palotában és egyéb szobákban az asztalok meg-teríttetének; hogy mind a városbéli, mind a körül belől való helységekből oda gyülekezett köz nép meg-elégíttetnék, a piatzon magossan fel-emelt helyre egy-néhány Hordó borok, és egy rakás tzipó kenyerek fel-vitettek: s onnan a bor, tsatornán a földön lévő kádba le-folyt, a tzipók pedig a nép közibe hajigáltattak vala. — Az Uri Rendek közzül, a nagy palotában 130, a mellette lévőben 20, a folyosón 80 személyek, szép Musika szó közben ebédeltek. Elől-vétetődött a régi Magyaroknak az a szokása-is, melly szerént a Királynak, a K. Kommissáriusnak, és a Fő-Ispánynak, több Hazánk Oszlopinak egésségekért poharak köszöntettek, és mind annyiszor a piatzon az ágyúk ki-lövettek. Ebéd után tántzal és egyéb mulatsággal, ki-ki maga kedve szerént töltötte idejét.

„ A Gyülés végezetivel a Debretzeni Ref. Kollégiumnak edgyik Professora, Hatvani István Doktor Ur, sok külömb-külömb féle Görög, Deák és Magyar Versek-

sekkel udvarolt a Fő-Ispány Urnak, mellyeket azon Kollégiumnak Tagjai ezen bé-iktatás alkalmatosságára készítettek ő Nagyságának; ezeken kívül Magyar országnak két rendbéli Mappájával-is, úgy-mint: (1.) *Tabula Hungariæ delineata iuxta Obſervationes C. D. Steph. Hatvani M. D. Phil. & Math. Profeſſoris. Honoribus et Meritis Ill. D. Com. Mich. Sztárai rel. dum in Supr. Com. Comitat. Szabólts. munus Kalloviae d. 3 Sept. 1782 ſolemniter inauguraretur. Obtulit Steph. Hatvani in Coll. Ref. Debrecin. Ph. & Math. Auditor.* (2.) *Tabula exhibens Delineationem Regni Hungariae in ſuos Comitatus div. Hon. et Mer. rel. offert Petrus Rácz in Coll. Ref. Debrecin. Ph. & Math. Auditor.*

Közelebb múlt Kereszt fel-emelése innep-napja alkalmatosságával, a Tsillagos Kereszttel ékes Aszszonyi Rendnek Fő-Óltalmazója, a Toskánai Nagy-Hertzegné és Fő-Hertzeg Aszszony, több külső tartományokbann lakozó Aszszonyságok között, *Dezsőfi* Grófné Aszszonyt, és *Zsennyei* Anna Mária Báró Aszszonyt azon Cs. K. Fő-Nemesi Rendnek Tagjai közé számláltatta.

Petrovics József Ur, a ki eddig a Budai Universitásonn a Természet és Hazánk Törvényjeit tanítja vala, a Zábrági Oskolák Helységbéli Igazgatójának tétetett.

A Duna anynyira meg-apadott immár a sok ideig való szárazság miatt, hogy Pozsonnál az Érsek-Ujvári szakadékba tellyességgel semmi víz nem foly többé, s nagy darab helyekenn szárazon által lehet rajta menni. A molt kezdett fergeteges időtől mindazáltal várhatjuk majdani meg-áradását.

A sáskák tábora már ezen Alsó Magyar országnak felsőbb részét-is meg-szállotta. Ezen hónapnak 11dik és 12dik napjainn Vas-Vármegyébenn Kőszeg, Szombathely és Rohontz körül, s ugyan akkor tájbann Sopron-Vármegyébenn-is Lotsmánd, Pullya és Zsidány határainn, szinte Óstria széléig tsavargott, holott megtelepedvén 2 arasznyira feküdt egy-más felett.

3.

3. *Külföldi dolgok.*

Béts fő-városa ezen hónapnak 15dikénn 99dikſzer inneplette a Török oſtromlásától 1683bann történt megſzabadúlásának emlékezetét. Császári Királyunk Ő Felſége, Maximilián Fő-Hertzeggel egygyütt az akkori ſzokott bútsú-járást és Iſteni Tiſzteletet maga jelen-létével meg-tiſztelte.

Olasz orſzágbann az Élet napról napra drágábbodik, ſőt a vizet-is már néhol pénzenn veſzik.

Az Oroſz Nagy-Fejedelmi Uraſágok ezen hónapnak utólja felé vagy jövő Mind-Szent havának kezdeténn bizonyoson Bétsbe fognak jőni. Moſt a Vürtenbergi orſzágló Hertzeg lakó és nyaraló váraibann múlatoznak.

Spanyol és Pruſzſz orſzág Királyjai magok között jövendőbéli barátſágokról való ſzövetſéget kötöttek. Mellynek jeléül egy-máshoz Követeket küldöttek.

A Svéd Királyné, közelebb múlt Kis-Aſzſzony havának 25dik napjánn második Fiát ſzülte e világra.

Pétersburgbann néhai Nagy Péter Császárnak ditső emlékezetére kő-oſzlop emeltetett, mellyhez haſonló nagy terhet ſoha emberek kezei nem mozdítottak; 3 Millió Fontnál-is többet nyomván annak nehézſége. Feljűl a tetejénn, az említett Császárnak rézből öntött és ló-hátonn űlő képe vagyon helyheztetve.

Az Ánglusok, közelebb múlt Kis-Aſzſzony hav. 29dik napjánn, egygy 100 ágyús hadi hajónak el-ſüllyedésével nagy kárt vallottak. Mert azzal ama híres Hajós-Vezér, Kempenfeld, kinek nyereſégét ez eſztendő elejénn hirdettük vala, s mint-egygy 500 hajós-legény oda veſzett; nem ſzámlálván közibe azon 200 ſzemtelen aſzſzonyi állatokat, a kik ezekkel ölelkezve vízbe hóltanak. R.

Po'sonbann
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Császári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-Mihály havának 25dik napjánn,

Szerdánn költ

74dik *LEVELE.*

1. *Magyar orſzág történetei.*

Péts-Ujfaluſi Pécſi Gábor Ur, a Cs. és Ap. K. Felſégnek Tanátsoſa, a Hét-Személyű Törvény-Széknek Tábla-Bírája, és Kaſſa Vidékénn az Oskolák és Tudományok Főbb Igazgatója, ſok jeles érdemekkel tellyes életének 79dik eſztendejébenn, Peſtenn ennek a hónapnak 17dik napjánn meg-hólt.

Kevés napokkal az előtt, Páſztori Láſzló Ur-is, ugyan azon Fő Törvény-Széknek Tábla-Bírája, és Ő Felſége Tanátsoſa, ki-ſzólíttatott e világból.

Horvát orſzágbann néhai Gróf Orſics Kriſtóf Ur helyébe, Gróf Voikfi Zſigmond Generális Ur tétetett *Bán-Szék* (*Tabula Banalis*) Tábla-Bírájának.

Mármaros-Vármegyebéli Tiſzt-változás. — „ Szent-Mihály Havának 10dik és következett két napjain ezen T. N. Vármegye Közönſéges Gyűléſt tartott Szigeten, a M. Fő-Iſpány Urnak, Siklóſi Andráſi Iſtván Urnak, Ő Felſége M. Udvari Tanátsoſſának jelen-létében. Kivel, az ide való ſok Uraſágokon kívűl, jelen volt két Méltóſág-is: úgy-mint M. Báró Perényi Iſtván és Sza-

lai Sztojka Sigmond Urak ő Nagyságok. Elsőben-is a M. Fő-Ispány Ur ő Nagysága, rövid, de fontos s egyességet szerző Magyar Beszéddel bé-köszönt az egybegyülekezett Sokaságnak. Mellyre Morvai Ádám Uram, a N. Vármegyének Vice-Nótáriussa, szép, módos Beszéddel meg-felelt, és ő Nagyságát üdvözlőképpen meg-tisztelte. Ennek-utánna minthogy a Vármegye egynehány Tiszt-viselőknek híjjával volt; azokat ő Nagysága helyre állítani kívánván, Szám-vévőnek, Szaplontzai Szaplontzai Pál Al Vice-Ispány Urat; Fő-Nótáriusnak, Csébi Pogány Lajos Urat tette. Vidékbéli Perceptornak, három Kandidáltak közűl, Pogány Gáspár Ur választtatott. Kaszó Járásában Vajda Uram helyett Vice Szolga-Bírónak, Komjáti Antal Uram rendeltetett. Köszegi György Munkácsi Kánonok és Mármarosi Vikárius Ur, V. Tábla-Bírája; Bíró Joachim és Móritz Imre Uraimék pedig, a Szigeti Járásban Vármegye Esküttjei lettenek. — Továbbá mivelhogy Morvai Ádám és Matkovics Imre Uraimék, mint Vice-Nótáriusok, a Fő-Nótárius hivatalját két esztendeig viselik vala, fáradtságokért három három száz Forintot rendelt a N. Vármegye ő Kegyelmeknek. — Mind a 3 nap, míg a Gyűlés tartott, a M. Fő-Ispán Ur mind a Vármegyebéli, mind a Kamarabéli Tiszt Urakat vendégelte, és mindenekhez Uri kegyességét és szeretetének indúlatját mutatni méltóztatott. „

Ugyan Mármarosból. „ Ezen Vármegyében a Felső Járásban Jód nevezetü faluban találtatik edgy ember, a ki 7 esztendeig süket és néma vólt, és 7 esztendők után előbbeni hallását és szollását ismét viszsza-nyerte. Ez pedig így történt: Egy bizonyos völgyben vadat lőtt, s a puska ropogásától meg-süketült és meg-némúlt; úgyan azon a helyen 7 esztendő múlva ismét lőtt a vadra, azonnal mind hallása, mind szollása meg-jött nékie.

kie. „ — „ A sáskák itt-is meg-jelentek nagy sokasággal, de hálá légyen az Istennek, kevés kárunkal. „

A Felséges Császár, és Király Urunk Rendeléséből, a közelebb múlt napokbann *Pozson* városábann hírré adatott, hogy valakiknél Katonák gyermekei vagynak, kiknek tartásokért fizetést vészsnek, ha azokat tovább ingyen tartani nem akarnák, neveknek, koroknak, és ha valami testbéli fogyatkozások vólna, annak-is fel-jegyzése mellett, minél hamarébb ezen Város Tanátssánál jelentést tégyenek, hogy azok eránt jövendőre más rendelés tétethessék.

Budáról a közelebb múlt Hetekbenn két izbenn egy-néhány hajók mentek-le a Dunánn sudar és mozsár ágyúkkal Tót ország felé, nevezetesen, a mint mondják, Borod és Gradiska vég-vidékeire.

Ugyan Budáról való tudósítás: — A Dunánn való hajózás, a miként az mind ekkoráig szokásbann vala, akár nagy, akár kitsiny légyen a víz, anynyi ellenkező eseteknek vagyon alája vettetve, hogy a Felséges Tárház és a Közönség, főképpen pedig a Kereskedés dolgagyakorta nagy károkat és hátra-maradást szenvedett: a midőn a hajók rész szerént el-süllyedtenek, rész szerént abbéli akadályok miatt kéntelenek vóltak ki-kötni, és a víznek meg-áradására sok ideig várakozni; melly miatt a költségek sokra fel-mentenek, a portékák pedig, valamint ideje-koránn helybe nem érkezhettenek, úgy szükségesképpen meg-is romlottak. Ezen okokra nézve a F. Korona és Kamara Jószágábann lakozó Zsidó, Őszt-reicher Lázár Móses Uram felsőbb helyekenn olly feltételt adott-bé, melly szerént afféle akadályoktól többé semmiképpen nem kell félni, a hajózásnak-is szakadatlan folyamatja lehet, és minden veszedelmek, mellyeknek az eddig szokott hajózás alája vettetett vala, el-háríttathatnak; a' mellett pedig a bátorságosabb és alkal-

matosſabb járásonn kívül, egyſzer-s-mind azt a haſznát-is véſzi a Felſéges Tárház, a Közönſég, és mindenek felett a Kereskedés dolga, hogy ſokkal kevesebb hajóbér fog fizetődni, mint ennek-előtte. Ebbéli haſznos igyekezetéhez két hajók tartoznak, mellyek a közönſégnek és kereskedésnek nagy könnyebbſégére, minden hétenn, mint afféle vízenn való Poſta-ſzekerek, Peſtről Bétsbe s onnét viſzſza fognak járni. — Nagyon óhajtják, hogy ez a hajózásnak gyarapodására intézett fel-tétel, nevezetesen a Fekete tengerre való s mind inkább terjedő kereskedés kedvéért, felſőbb helyekenn kegyelmeſen jóvá hagyattaſsék és ſzokásba vétesſék. Mellyhez-is annyival nagyobb reménység vagyon, mivel a meg-nevezett Öſzterreicher Uramtól még 1776bann a Közönség haſznára tanátsúl adatott s már Magyar országbann ſok helyekenn bé-vétetődött *Particuláris* Só-adás felſőbb helyekenn kegyelmeſen jóvá hagyattatott, és p. o. az Ó-Budai Korona és Kamarabéli Dominiumbann, közelebb múlt Sz. Jakab havának elſő napjánn ki-árendáltatván, olly haſznot tett, hogy a Közönség a Sónak fontját 1 Pénzzel óltsóbban véſzi, mint-ſem az-előtt, a F. Tárház pedig minden leg-kisebb költſége nélkül, ſőt a' mellett, a kereskedésnek ſem lévén ebbenn a dologbann ſemmi hátra-maradása, árendaképpen 792 Forintot nyér véle.

M. Gróf Sztárai Mihály Fő-Iſpány Urnak Szabólts-Vármegyébe lett bé-köſzönésének kezdete:

„ Méltóſágos Gróf Fő-Iſpány, Királyi Kommiſſárius és
„ Komornyik! — Ha ſzámtalanok és el-felejthetetlenek azon ſok rendbéli kegyelmei Ő Felſégének, a mellyeket ekkoráig-is én reám terjeſzteni méltóztatott; olly jeles, olly nagy ez, mellyel e mai napon a Méltóſágos Fő-Iſpány által fel-ruháztattam, hogy annak emlékezetét hálá-adó ſzívemből, ſem erő, ſem idők-nek viſzontagſágai, ſoha ki-nem rekeſztik.

„ Mert

„ Mert minek-is titkoljam örömömet? hogy elſő Iſjúſá-
„ gomnak idejétől fogváſt Ő Felſége haſznos ſzolgálatjá-
„ ra és kedves Hazámnak javára fel-áldozott törekedé-
„ ſem ezen jeles Fő-Iſpányi Hívatalnak el-nyerésével
„ fel-ékesíttetvén, moſt már iparkodásomnak vehetem
„ jutalmát. És ugyan ebből ſzármazik azon új vígaſzta-
„ lásom, melly, nem tudom, a Fő-Iſpányi Hívatalnak
„ el-nyeréséből ered-é? vagy abból, hogy böven fog-
„ ják magokat mutatni alkalmatoſságok, hűſégemnek ki-
„ nyílatkoztatására.
„ El-érte tehát tsak ez által-is állandóan táplált forró
„ óhajtásom minden reménylhető és kívánható vígaſzta-
„ lásomnak végső pontját, hogy tudni-illik egyéb Hí-
„ vatalaim mellett Hazánknak-is belső ſzolgálatjára jut-
„ hattam.
„ Tudom, hogy nagyok ezek, és kevés érdemeimet
„ igen-is feljűl-haladók, mellyek én rajtam fel-tso-
„ portozván, nem azok ſzerint (mert azok kevesek)
„ hanem Ő Felſégének véle ſzületett terméſzeti jó-vól-
„ tához ſzabott böv mértékkel el-áraſztattak. Már pe-
„ dig tetézi e mai napon Ő Felſége azoknak nagy ſzámát
„ azzal, hogy M. Fő-Iſpány kedves M. Bátyám Uram,
„ mint ezen bé-iktatásomra kegyelmesen hatalmazott
„ követje által, ezen T. N. Szabólts-Vármegyének Fő-
„ Iſpányi Székibe való bé-helyheztetésemet kegyelme-
„ sen el-rendelte.
„ Ellenben nem-is gyengébb ezen tetés vígaſztalásom-
„ nál azon tökélletes és égő buzgóſágom, mellyel, vál-
„ laimra tett, nagy betsü hívatalomban, Ő Felſégének,
„ Hazámnak, és vezérlésem alá bízattatott N. Várme-
„ gyének, hív, haſznos ſzolgája kívánok lenni. Mert
„ ezen-túl úgy van már ezen T. N. Vármegyének ból-
„ dogſága és egyéb állapotja, az én ſorſommal öſzve
„ kaptsolva, hogy tsak azért-is, mivel léſzen módom

„ ezen

„ ezen T. N. Vármegyének elő-menetelén iparkodni,
„ és annak bóldogúlásában részesűlni, támadhatnak irí-
„ gyeim. Valóban-is, ha az Hívatalok viselésétől el-
„ veszszük azt, a mi által a köz dolgoknak elő-mozdí-
„ tásában könnyebb mód nyújtatik a Hazáját szerető
„ Tisztnek; a többi merő füst, a melly könnyű elméjű
„ embereknek szívét táplálhatja ugyan, de a Hazának
„ és köz dolgoknak szeretetével égő szívet meg-sem in-
„ díthatja.
„ Valamint pedig a M. Fő-Ispánytól, mint K. Kom-
„ missáriustól, mélly térd-hajtással és le-borúlt ortzá-
„ val veszem által, ezen újjonnan reám terjedett, és ha-
„ lomra gyűlt, sóhajtásimat bé-fejező kegyelmét Ő Fel-
„ ségének, úgy ugyan azok által tészem érette Ő Fel-
„ sége Thrónusához, mint egy élő hálá-adásnak szen-
„ telt Óltárához, meg-nem szűnhető örökös hálá-adás-
„ omnak égő áldozatját.
„ Botsássa a Mindenható Isten fohászkodásomat maga
„ szent Színe eleibe, a mellyel óhajtom, hogy maga
„ mennyei áldásának bővségét Felséges Urunkra, és
„ tsak a világgal véget érhető Felséges Házára terjesz-
„ sze vég nélkül.
„ Többire a M. Fő-Ispánnak, mint ezen bé-iktatásom-
„ ra hatalmazott Királyi Követnek tartozó engedelmes
„ köszönetemet tészem, hogy érettem ezen fáradtságát
„ nem sajnállotta. Szorosabra köti M. Fő-Ispánnak,
„ Bátyám Uramnak ezen hozzám mutatott Atyafiság
„ Mlgs. Uri Személlyéhez mindenkoron viseltetett nagy
„ tiszteletemet; a mellyet hogy gyakor alkalmatosságok-
„ ba tökélletes készségű tselekedeteimmel ki-nyilatkoz-
„ tathassak, óhajtva kívánom. „

2. *Külföldi dolgok.*

Bétsbenn közelebb illy Felséges Cs. K. Rendelés hirdetődött: — „ Mi Második József s a t. Minden Mi

Mi Cseh és Óstriai Tartományainkbann, úgy szintén Gálics és Ladomér országokbann lévő Jobbágyainknak Fejedelmi Kegyelmünket ajánlván, adjuk tudtotokra.

„ Minthogy a Házasságra való el-jegyzések sem az Országnak, sem külön-külön valakinek nem használnak, sőt inkább a kénszerítésből való Házasságokra nézve, mindeniknek ártalmára vagynak, tehát parantsoljuk és rendeljük:

„ *Elöször:* hogy mindennémű mátkásodások, az az, azon fogadások, mellyekkel egygy Férjfi és Aszszonyi Személy magát előre egy-máshoz kötelezi, hogy el-vészi vagy hozzá mégyen, ezen Törvényünk szabásának napjától fogva el-töröltettek légyenek.

„ *Másodszor:* Ha ugyan-tsak efféle mátkásodás meglenne, tehát, akár miképpen végeztetett, s akár minémű jegyekkel légyen meg-erősíttetve, még-is sem jövendőbéli házasságra való kötelezése, sem egyéb legkisebb törvényes ereje annak ne lehessen.

„ *Harmadszor:* Anynyival inkább az Házasság eránt előre tett fogadás utánn meg-lett szeplősítés, avagy terhbe-ejtés, jövendőbéli Házasságra való kötelességet ne szerezzen, hanem az illyen szeplősítés, avagy terhbeejtés tsak ollybá tartassék, mint a melly előre-való mátkásodás nélkül történt.

Negyedszer: Minden Házasságbéli Kéz-fogások (fogadások) jövendőbenn illyenképpen írattassanak: *Minekutánna N. — N-t Felségül el-venni szándékozott, e következendő Követések (Conditiók) eránt egygyeztek-meg egy-mással, mellyeknek a Papi esketésnek meg-léte utánn azonnal törvényes erejek légyen.*

„ Melly szerént ki-ki magát alkalmaztatni és kártól óni tudhassa. Mert azzal telik a mi igaz akaratunk. Költ a Mi Székes Fő-Városunkbann, Bétsbenn, Kis-Aszszony havának 30dik napjánn 1782benn, Római Birodalmunknak

nak 17dik, Örökös Orfzáglásunknak pedig második eſztendejében. „

A Velentzei Közönſégnek Fő-Tanátsſa meg-akarván akadályoztatni az Házasoknak el-válásokat, melly már nagyon ſzokásba vétetődött vala, a többi között olly törvényt ſzabott: hogy minden aſzſzony, a ki a férjétől el-akar válni, azontul valamelly Klaſtromba költözzék, a hol az ő leg-közelebbről való atyjaſiainn és Szó-ſzóllójánn (Prókátoránn) kívül egyéb ſenkivel ſe légyen ſzabad ſzóllania.

Ezen moſt folyó hónapnak 20dikánn, mindeneknek, valakik Béts városábann, vagy akar hol egyébütt Alſó Óſtriábann valamelly Egyházi Beneficiumot, t. i. ollyat, melly nintsen Lelki Páſztori Hívatallal egybe-köttetve, hanem Miſe-mondásból, Könyörgésekből s t. a' félékből állandó, venni, adni vagy akarmiképpen ſzolgáltatni ſzoktak, annak el-veſztése alatt meg-parantsoltatott, hogy 2 hónapnak alatta azon Konſiſtóriummál, a mellyhez a Beneficium tartozik, a' felől jelentéſt tégyenek.

A Franczia Király, Alſátzia tartományjábann nem régen azt hagyta törvényűl, hogy az Auguſtai Vallás-tételt tartóknak gyermekei 14 eſztendős korok előtt Katholikusokká ne lehesſenek. Ezen törvénynek nem egyéb az oka, hanem az, hogy a ſzülőkhöz való fiúi engedelmeſség, illendő dívatjábann fenn-tartaſsék.

Miólta az öſzve-ſzövetkezett Ámérikai Tartományok mindennémű Ángliai portékákat tílalom alá vetettek, napról napra gyarapodik a Cs. K. Belgiumbéli Kereskedőknek Ámérikába való Kereskedések.

Prágábann és a körűl való vídékenn való levél küldözés végett, azon módonn, valamint Bétsbenn, külön Poſta vagyon fel-állítva, mellyet Kis Poſtának neveznek. R.

Po'ſonbann
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-Mihály havának 28dik napjánn,

Szombatonn költ

75dik LEVELE.

1. *Külföldi történetek.*

Közelebb múlt Vaſárnap, az az, e hónapnak 22dik napjánn, a Cſáſzár és Király Ő Felſége, Maximilián K. Fő-Hertzeggel, Bétsbenn Sz. Iſtván Templomábann, a Kántor napokonn tartatni ſzokott Könyörgésekre meg-jelenék.

Ő Felſége kegyes Parantsolatjából, azon pénzbéli ſegedelmek, a mellyek eddig a ki-bontakozott Klaſtromokból az Oskolák ſzámára adódtak vala, ezeknek jövendőbenn-is ki-fognak járni a Plébánusok Kaſſájából; abbann lévén az említett Klaſtromok jövedelme le-téve.

Vólt már tavaly ſzerentsénk, némelly Bétsi Orvosoknak igen dítséretes könyörületesſégeket hírdetnünk, melly ſzerént a ſzegény betegeknek nem tsak orvoſi tanáts-adásokkal, hanem orvoſságokkal-is ingyen ſzolgálni igyekeztenek. Moſt ismét Szumma nevezetű Orvos Doktor Ur önként arra ajánlotta magát, hogy jövő Mind-Szent havának 5dik napjánn kezdvén, naponként 12 órától fogva egygyig az érteketlen betegeknek mind tanátsot, mind pedig ſzükſéges orvoſságokat ingyen fog adni.

Óſtriának és Cseh orſzágnak némelly Helyſégeibenn az Uraſágok és tehetősſebb Lakosok magok között olly rendeléſt tettek, hogy a ſzegények ſzámára való adományokat köz Kaſſába egygyűvé gyűjtſék, és a ſzegényeket abból táplálják; hogy ſenkinek többé kóldúlni és hívalkodni ne kelljen s ne-is lehesſen. Ezen rend-tartáſt leg-elsőbenn-is *Buquoi* Gróf Ur ő Excellentziája állította-fel ez-előtt két eſztendővel a maga jóſzágaibann. S az ólta Prágábannn s egyébütt ſzámosſan találkoztak követői. Maga a Csáſzár Ő Felſége ennek haſznos-voltát meg-esmérvén, a Cs. K. Koronabéli Jóſzágoknak követésre méltó példáúl ajánlotta.

Gálics orſzágbann két alkalmatos Kötél-gyártó Meſter-emberek kívántatnak; kiknek-is Ő Felſége, ha ott meg-telepedni ſzándékoznak, útra való költſégűl 200 Forintot, s azonn kívűl annak, a ki leg-jobb munkát kéſzítend, és leg-többet el-adand, eſztendő múlva 500 Aranyból álló jutalmat méltóztatott rendelni. Ez úttal az-is hírré adatott, minémű ſzabadſágokat engedett légyen Ő Felſége, a tavalyi eſztendőbenn Sz. Mihály havának 17dik napjánn ki-adatott Pátens ſzerént, azoknak a Meſter-embereknek, a kik idegen orſzágokból Gálics orſzágba költözni ſzándékoznak, tudni-illik:

1.) A Proteſtáns felekezetűek, akar-melly helyekenn, magok Vallások ſzerént minden háborgatás nélkűl ſzabadon lakhatnak és imádkozhatnak.

2.) Ugyan azon felekezetű Kalmárok és akar mi-féle Meſter-emberek, valamint ſzinte a Katholikusok, a Városokbann Polgári és bírtokos ſzabadſágot ingyen nyernek.

3.) Haſonló engedelem és ſzabadſág adatik azoknak, a kik falu helyekenn meg-telepedni és meſterſéget űzni ſzándékoznak.

4.) Nem

4.) Nem tsak 6 eſztendeig, a mint előſzör hírdetődött, hanem tízig minden ſzemélybéli Adótól menttek léſznek.

5.) Sem magok, ſem leg-idősſebb fiok, katonáknak nem fogattattatnak.

6.) A kik a Kamarához tártozó Városokonn avagy Falukonn meg-telepednek, azoknak, házok építésére való fa ingyen, egyéb műſzer pedig, mint tégla, méſz s a t. anynyi áronn adatik, a menynyibe magának a Tárháznak került; s ezt-is tsak 6 eſztendő múlva tartoznak viſzſza fizetni. A' mellett ház építésre való munkások és marhák-is engedtetnek, s kinek-kinek a maga háza mellett 1600 ölnyi térſégű (*Orgyiæ Quadratæ*) kertnek való föld adatik, mellytől 6 eſztendőkig nem fognak adózni. S mind ezek felett meſterſégekre való ſzerſzámoknak és műſzereknek meg-ſzerezhetése végett tulajdonúl 50 Forintot nyernek.

2. *Hazánkbéli dolgok.*

M. Gróf Sztárai Mihály Magyar Udvari Kamarabéli Tanáts Urnak, Szabólts-Vármegyei Fő-Iſpányſágba bé-köſzöntő Beſzédének végezete. — A N. Vármegye Rendeit meg-ſzóllítván: elsőbenn-is a bóldogúlt Fő-Iſpányt, Szalai Gróf Barkótzi János Urat, annak hoſzſzas ſzolgálatját, mind tulajdon maga, mind Méltóſágos Uri Háza és nagy emlékezetű Eleinek jeles érdemeit rövideden emlegeti vala; annak-utánna ekképpen ſzólla:

„ Tekéntetes Nemes Státusok! Örvendek tiſzta ſzívem-
„ ből, hogy Ő Felſége-kegyelmeſſégéből reám tett ſzo-
„ ros kötelesſégem ſzerént, egéſz tehetſégemet arra for-
„ dítani engedtetik, hogy a T. N. Vármegyének, vélem
„ közös ſzolgálatjában lévő érdemes Tagjainak egybe
„ font ſegítſégével, annak javát és elő-menetelét min-
„ den alkalmatosſágbann és tellyes erőmmel elől-moz-
„ díthatom.

„ Midőn tehát illy rajtam meg-tsoportozott Királyi ke-
„ gyelmet tapaſztalok, nem titkolhatom, hogy ſzívem s

„ el,

„ elmém előtt forog még azon időnek eleven ábrázolása: „ midőn Istenben bóldogúl ki-múlt Királynénk Anyánk „ halála el-híresedett, mitsoda mélly szomorúsággal ér- „ tettük ezen gyászos esetet! melly nagy vala az egész „ Hazánknak keserűsége! mitsoda árvaságra látszatott „ jutni sorsunk! Ki nem bánkodott méltán szánakozást „ gerjesztő gyámoltalan állapatunkon? De segített a min- „ denek felett uralkodó Isten a maga népén. Mert most „ ditsőségesen kórmányozó Felléges Császár Urunk sze- „ rentsés országlása alá jutásunkkal, szíveink különös „ meg-elégedéssel és élő örömmel meg-tellyesedtek. „ Mellyet annyival nagyobb érzékenységgel tapaszta- „ lunk, hogy Ő Felsége bölts uralkodása által, sok-féle „ vándorló és tétovázó vélekedései a Világnak meg-ál- „ líttatának, sok Ország dolgai bizonyos partra jutának, „ és az félelem, panaszok, szomorúság és reménység „ közt habozó, meg-nem állapodott nyúghatatlan el- „ méink, Ő Felségében kellemetes tzélját, egyszer-s- „ mind tellyes bátorságát el-érte.

„ Bizonyára (de félre tegyük a tejjel és nevelésse! bé- szopott és bé-szítt bal vélekedéseket) valamint ma- gunknak ezen Császári hajlandóságból és annyi sikeres rendelésekből, meg-határozhatatlan hívséget érdemlő vi- gasztaláſunk származhatik, úgy szintén mind a köz jóra, mind önnön magunkra tekéntvén, örömünk és bíztos re- ménységünk tellyesedhetik.

„ Mert ha vólt a kedves Hazánknak és igaz Hazafiak- nak valaha méltó okok arra, hogy valóságos örömének nyilván való és tsalhatatlan jeleit mutassák, most va- gyon — Most vagyon, midőn ismét, a mindenek felett uralkodó, és Koronákat, hatalmasságokat kedve szerént osztó Istennek kegyelmessségéből az országlásnak kórmá- nya olly kézre jutott, a mellynél a fő tzél, a tiszta igaz- ságnak, törvényeinek értelméhez szabott, személy-vá-

loga-

logatás nélkül való ki-szolgáltatása, a Felebaráti szere- teknek bé-óltása, és a Keresztyén egyenlőségnek el-nye- rése; úgy hogy bátran el-mondhatjuk már: *Noſtros Pax incolet alma Penates, Vbertas agros, & pinguis ruré patenti Planities altas ſegetes feret. Ille poenas infliget ſontibus æquas; Præmia virtuti dabit.* „

„ És valóba el-titkolhatjuk-é magunk előtt, hogy nap- ról napra jobban éleszt ődik bóldogabb állapotra való ju- tásunk felől vett reménységünk? Visgáljuk, de mélly térd-hajtással, az újjabb szép rendeléseit Ő Felségének, nézzük által, mellyekkel az Országhoz, és a Hazafiak- hoz egyenlőképpen vonszó kegyelmét és Atyai szeretetét, újjabb és tsalhatatlan jelekkel mutogatja és bizonyítja.

„ Tellyes bízodalommal lehetünk tehát T. N. Státusok, hogy nem tsak mink minden ki-gondolható bóldogságot érünk; de az időknek viszontagságai miatt el-nyomatott, és nem kis nyomorúsággal küszködő Atyánk-fiai-is (a mennyire érdemesseknek fognak találtatni) a Természet Törvényéből származó, és az Országunk rendelésével meg-edgyező vígasztalástól többé meg-nem fosztatnak. El-nyerjük, hogy erőnk felett, és tsak-nem utólsó pusztúlásunkkal egybe-kötött terheltetéseinkben meg könnyebbíttetünk, régi Eleink vérének egyeránt esett bővséges ki-ontásával szerzett *Prærogativá*inkban, és e- gyéb szabadságinkban egyeránt meg-tartatunk. „

„ De a kiről az egész Világ szól, és gyümöltseit már- is érezhetjük, mit emlegetem én azokat? Az illyetén dolgokat, kiknek belső állapotja és mivólta magában be- tses, nem a dítsérő beszédek viszik a jövendő időkre; hanem a magába foglalt kellemetesség. — Fogja az el- múlt időkről édesdeden emlékező Maradék, Második JÓSEFnek dítséretét hírdetni, az ő nagy viselt dolgait magasztalni. Mert ugyan-is mi az, a mi a tiszta igazság- nak tündöklő világát meg-homályosíthatná? Nem mehet

az sok idő múlva-is feledékenységbe, nem nyomhatja ezt el a személy-válogatók törvény mondása-is. Megkell ezt esmérni a bal vélekedésektől meg-vakíttatott Világnak-is. Nem próbálnak ez ellen a nagy régiségtől már meg-mohosodott Szabad-Levelek-is: mert idősb az igazságnak *Prærogativája*, minden régiségnél. — Tudni-illik, a mellynek sok száz esztendőktől, minden meg-szűnés nélkül le-folyó idő sem *præscribálhat*, és a mellynek Jussa ellen, a leg-törvényesebb helyekre bétett számtalan ellen-mondások-is eddig-is sikeretlenek maradtak.

„ És minthogy semmi dolog nem illik úgy az Uralkodó Fejedelmekhez, mint a jó példa-adás, leg-nagyobb példa pedig az, a melly az Uralkodótól ered; csak abból-is elegendő okot vehetnénk, hogy Jobbágyi tartozó kötelességgel engedelmeskedvén, emlékeznénk-meg arról, hogy *Virtute & Exemplo*, Ő Felségénél nem tsupán üres mondás, de mindennapi tselekedetinek vezérlő tűllaga.

„ De már a mostani körül álló dolgokra tekéntvén, illendőnek tartom, hogy a T. N. Vármegyének érdemes Magistrátusaihoz fordítsam beszédemet.

„ Ki nem tudja, T. N. Vármegye, melly bőlts, egy Nemes és Szabad Nemzethez illendő Törvényekkel bővölködik a Hazánk. De azok sikeretlenül, némán hevernének, ha a köz dolgoknak folyamatja, vígyázó Magistrátusokra bízva nem lenne. El-veszténék a köz dolgokra való nézve tett Törvények minden erejeket, minden rendeket, és a Hazánk állapotja hanyatló dolgaiban olly homályt szenvedhetne a mélly esés által, hogy a világosságnak súgárjai-is nem hogy segítségére lehetnének, sőt újjabb setétséget okoznának.

„ Mert tsak tagadhatatlan az, hogy az emberi Társaságoknak fenn-tartására szerzett hasznos Törvények, ha tsak azoknak kit kit le-kötelező erejek, az arra rendelt

delt Magistrátusok által nem óltalmaztatnának, ha tsak azon kötelességek, mellyek azokból egyenesen folynak, annak módja szerént végbe nem vitetnének, tellyességgel minden haszon nélkül maradnának: — Szükség, hogy a Törvényeknek minden le kötelező erejek el-veszszen, hogy a rend helyett rendetlenség, és ezekkel a leg-tellyesebb bóldogtalanság következzen; végtére, hogy a köz dolgoknak hajója, a belső viszontagságoknak szelvészes habjai közt az el merüléstig tsapdostassék. „

„ Távol légyen tőlem leg-kisebb kétség-is, hogy ne találtán az evedzőt most olly kézbe gondolnám lenni, mintha a szélveszek közt végső veszedelemmel küszködő dolgai-is a T. N. Vármegyének, a partra romladozás nélkül ki-ne juthatnának. Sőt hízelkedés nélkül ellenkezőt mondhatnék, ha ezen Helyhez, és a mostani körül álló dolgokhoz férne, hogy ezen T. N. Vármegye hűségét és serénységét le-rajzoljam. „

„ Nints már tehát semmi hátra, hanem hogy magamat egész tehetséggemmel ajánlván a T. N. Vármegye szolgálatjára, kérjem, hogy engemet, nem tsak mint a kórmány mellett ülő Igazgatóját, tekéntsenek, a kinek közös munkájával a dolgoknak folyamatja fog elől-mozdíttatni; hanem úgy bánjanak vélem, mint Atyjok-fiával, Barátjokkal és Hívatalbéli hív szolgájokkal. „

„ Azért-is, mennél bizonyosabb az, hogy ezen béiktatásomnak napjától fogva, az én bóldogságom nem tsak a T. N. Státusok *Contentumával* vagyon öszve kaptsolva; sőt egyedül attól függ; annyival inkább reménylhetem, hogy igaz Hazafiúi indúlatomat soha kérdésbe nem veszik, minthogy hűségemet *publice*-is hittel petsételem, és belső indúlatim-is oda tzélozók, hogy Fejedelmemhez és Hazámhoz tartozó Hűségem, Hazánk Törvényeihez illendő Tiszteletem, a jó rend-tartásnak szereteti, és a tiszta igazságnak személy-valogatás nélkül

kül való ki-szolgáltatása, mindenek előtt esmèretessé legyenek. De minthogy az emberi erötelenség olly nagy, hogy annak bizonyos határt vetni nem igen lehet; én rajtam-is könnyen meg-eshetik, hogy a köz jóra feletteb igyekező tzélomtól távozni látszhatnám: azért előre nem tsak engedelmet, hanem azt-is kérem, hogy a dolgok tökélletes ki-menetelek előtt, rólam hirtelen ítéletet ne tegyenek. Kérem a T. N. Státusokat arra-is, hogy mindenek előtt a mostani kegyes Rendeléseket egy betűig meg-tartsák: mert azok a köz jóra tzélozók, és Ö Felségének meszsze előre látó szemessége, a dolgoknak meg-fontolásában és el-intézésében sokszor ki-nyílatkoztatott böltsessége, semmiben, a mi Országai boldogságát illeti, meg-nem tántorodhatik. „

„ Reménylem-is, hogy szívén vagyon a T. N. Vármegyének, a Hazának igaz szeretete, Privilégiumainak, *Prærogativá*inak s Szabadságainak védelmezése, a köz jónak serényen való elől-mozdítása, a szegény adózó népnek bóldogítása, és békeségben való meg-tartására tzélozó szíves törekedése. „

„ A mellyek minthogy úgy vagynak, leg-főbb szerentsèim közzé számlálom már most-is Ö Felségének azt a kegyelmességét, melly által ezen T. N. Vármegyének vezérlése én reám bízattatott. „

„ Azonn fogok lenni tökélletes iparkodó Hazafiúi magam-viselésemmel, hogy minden tselekedeteimnek egyenes szándéka által, a mostani bé-iktatásomnak alkalmatosságával mutatott bízodalmára és szívességére a T. N. Státusoknak magamat érdemessé tehessem. „

Po'sonbann,
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Mind-Szent havának 2dik napjánn,

Szerdánn költ

76dik *LEVELE.*

1. *Gazdaság és Kereskedés.*

A 71dik Levélbenn meg-íratott Békés-Vármegyei tudósítás felől egygy érdemes Hazafi *Lábacb*ból (*Krajna országbann.*) némelly igen helyes jegyzéseket teve, mellyek tulajdon szava-folyásaként imigyen következnek: — „ Hogy az ugar földekenn teremni szokott vad búza bokrosabb egyébfélénél: az egy részént attól vagyon, hogy a leg-tellyesebb szeme hull-ki a gabonának aratáskor; más részént pedig attól, hogy ritkábban esik a földre, mint-sem ha vetnek, tehát jobban terepedhetik. Ugyan ezen két okra nézve nem szokott az ollyatén ugaron nött gabona üszögös lenni. Nem nyirkosodik-meg a szeme, se az asztagba se a pajtába. S figyelmetes gazdák már aztot tapasztalták, hogy, ha esös idö jár aratás és hordáskor, jövő esztendöben több üszög találtatik a vetemények között; mivel óhatatlan, hogy az el-vetett szemnek ha tsak némelly része-is megne poshadott légyen. Én az idei bő termésnek illy nagy szárazságban azt az okát gondolom, hogy 1.) a tavasznak eleje elegendö nedves lévén, a Vetések jól gyara-

podtak, s midőn a héſég kezdődött, már akkor olly árnyékot tſináltak a ſzántó földeknek, hogy a Nap ſúgárjaitúl annyira el-takarták, hogy minden nedvesſégek kinem gőzölhetett; 2.) jó hüves harmatok frissítették s lutskolták a földet; 3.) midőn virágába vólt az Élet, jobbára éjſzaki és napkeleti ſzelek fújdogáltak, nem pedig a déljeſti ſzél, a ki mindennémű virágnak leg-nagyobb ellenſége. Ezen ſzél igen uralkodik az itten körűl belől lévő tartományokon, és úgy annyira ártalmas, hogy ha virágába éri akár a Vetéſt akár a fákat úgy leforrázza, mint a tſipős dér. — Hogy igen jó lett vólna az idei őſzi le-aratott földeket újra fel-ſzántatni, a' bizonyos. De Magyar orſzágon, mivel közönſégeſen marhát hajtanak az ugarra, nem vólna képes edgyes gazdáknak, földjeiket tőlök védelmezni; ha tsak az egéſz helyſég törvényt nem tenne iránta: a kit még moſt a közönſéges haſzonért nem lehet reményleni, míg az édes Hazámba többen nem támadnak, a kik egyenlő akarattal ſegítenék, a tudatlanſágot nevelő bé-rögzött ſzokás zajját oſzlatni. „

„ Az illyetén gazdaſág jobbítására ſzolgáló intéseket többet-is tudnék én tapaſztalásombúl írni, ha tudnám, hogy kellemetes lennék vele, (*kétſég kívűl találkoznának nem kevesen, a kik afféléket kedvesen vennének*) úgy mint a meg-gyújtott és égett rétek haſzon-hajtásokrúl, a mellyeket nem kell hinni, hogy a nyár héſégétűl gyulladtak-meg, hanem vagy történetbűl valamelly pípás legény elhullatott égő taplajátúl, vagy a páſztor gyermekek ſzánſzándékkal való tűzelésektűl. Azonba jelentem, hogy azon hamuvá égett helyeket (hogy-ha a vizek árjátúl mélly árkolásokkal meg-lehet óltalmazni) még ez őſzſzel tsak egy vas borona után igen ritkán vagy rozſzsal, vagy kölesſel bé-lehet vetni; s fogadom, hogy a rozs húſznál, a köles pedig ſzáz ſzemnél többet fog fizetni. „

„ A

„ A törpe fáknak ſzaporítását a közönſéges gazdaſágba ſok okokra való nézve nem tartom ſikeresnek. 1.) A törpe fákat minden eſztendőbe nyírni kell; különben ſzintén úgy el-ſzálasodnak, mint a többik: annak elnyírésével ſok időt veſzt a paraſzt gazda. 2.) Ha törpén fogná-is azokat tartani, s jól kerített kóltsos kertje nem leſz hozzája, a gyermekek és nyalánk pujától nem fogja óltalmazhatni a gyümőltſit meg-éréſéig. 3.) A törpe fák akár mi rakottan termenek, meg-határozott el-terepedések miatt nem fizethetnek annyit, mint más ſzálas jó-féle gyümőlts-fák, 4.) Egy jó kaſzálójával, vagy leg-alább legelőivel kevesebb leſz minden gazdának Hát még hová marad azon kies árnyékos ſok ſzép ſzilvás, a mellynek zöld ſzőnyegén, hol búnak el-felejtéséért heverész, hol pedig a Napnak égő ſúgárja elől el bujván ozsonnáz fáradott tselédjivel ſok jó gazda. s a t. — Nem állhatom mindazonáltal, hogy a Békés-Vármegyei ſzíves óhajtáſsal a magamét-is őſzve ne kaptsoljam a Szorgalmatos Tudós Társaſág fel-állítása végett. De talám ennek gyarapodását-is az fogná megakadályoztatni, a mi eddig-is mindég gátlója vólt kedves Hazánkban a közönſéges Jó gyarapodásának. „

* A mit a nagy érdemű Tudóſító elébb a ki-égett réteknek haſzon-vételéről emleget vala, az *Gálics orſzágból* jelesen bizonyosodik. Ottan *Lubacsov* városa tájánn lévő posványos rét gyakorta meg-gyúlad s viſzont el-aluſzik. S azt írják felőle, hogy a ki-égett helyekenn más eſztendőbenn igen jó és ſok fü terem, vagy ha kölesſel bé-vetik, igen bő aratás ſzokot rajtok lenni. Egyébként az égése és a földje ſzinte hasonló azokhoz, a mellyeket ennek-előtte meg-jegyzettünk. Lángot nem vét, hanem tsak gőzölög; de ha meg-fújják, tüze-is látſzik, melly különben néhány hüvelyknyire a fü alatt lappang, és ſem esőtől ſem hótól el-nem aluſzik.

Minthogy az illyen éges bizonyos jele a *Torf* vagy-is *Turfá*-nak, ez pedig jó tüzelni való ſzer, a hol a fa ſzűkön vagyon, s a' mellett helyet ſokkal kevesebbet kíván, mint-ſem ugyan annyi tűzre való fa termése: erre nézve még más nevezetes haſznát lehet tapaſztalni.

Nakó Kriſtóf Ur, kiről az 66dik Levélbenn jelentettem, hogy Torontal-Vármegyébenn ſzerzett jóſzágaibann, Nagy-Sz. Miklósonn és Máriaföldénn Pamut-tsemetéket próbált vólt ültetni, el-érte azt az óhajtott ſzerentsét, hogy azoknak gyümőltsei meg-érvén, ſzebbnél ſzebb pamutot adtanak. Mellyből ugyan-tsak nyilván meg-tetſzik ezen orſzágbann való termeſztésének lehetſéges-vólta; tsak más eſztendők-is haſonlóképpen kedvezzenek meg-érhetésének.

Varasdonn Horvát orſzágbann Szent-Mártoni Tamás Remete Sz. Pál Szerzetebéli Pap Ur, több haſznos eſzközök között ollyat-is talált, mellyel a földből akarmi nagy fa-törzsököket gyökerestől könnyű ſzerrel kilehet ſzaggatni, nem tsak, hanem ſok egyébféle állapatokbann-is, úgy-mint kútak tiſztításábann, s egygy ſzóval, valahol emelés kívántatik, alkalmatoson lehet élni. Ezen ſzerſzám fából vagyon kéſzítve s tsak kevéſſé meg-vasazva. Minden áts és kováts könnyen megtſinálhatja. 3 vagy 4 ember könnyen bír véle, s ide s tova meſzſzire-is el-viheti. Valakik próbálták, mind egygy-eránt tapaſztalták alkalmatos-vóltát. Azoknak kedvekért, a kik affélét kéſzíttetni akarnának, annak másſa kisſebb formábann, Bétsbe-is fel-küldetett, az holott haſzna-vételének meg-magyarázásával egygyütt, Kereſztúri József Udvari Ágens Urnál találtatik.

Imént emlétett Varasd városánál a Dráva vizénn, mellyenn eddíg, néha nem kevés bajjal, tsak komponn ſzoktak vólt által-járni, már moſt járó híd vagyon tſinálva, mellyet-is egygy oda való Kalmár, maga költſégénn kéſzít-

kéſzíttetett, s Erdődi és Althán Gróf Uraktól árendába vett.

Mivel némelly Olaſz tartományokbann, nevezetesen a Pápa és a Velentzések bírodalmábann az idei termésnek ſzűk-vólta miatt a gabona ki-hordása meg-tíltatott, be-hordása pedig minden-vám nélkül meg-engedtetett: darab időtől fogva mind Magyar orſzágnak, mind Óſtriának tenger-mellyéki réſzénn, Adók és Vevők igen felesſen gyülekeznek. A F. K. Magyar Helytartó Tanáts a ſzomſzéd Vármegyékhez ezen dolog végett külön-ös Leveleket botsátott, hogy azok, a kik gabonával bővölködnek, Horvát orſzág végvídékét, mellybenn már-is nagy drágaſág vagyon, azzal meg-ſegéteni igyekezzenek.

A Fiumi és Trieſzti rév-partokonn ſok hajó-építeni való fát hordanak öſzve, mellyből a Trieſzti Kereskedő Társaſág ismét néhány hajókat ſzándékozik építtetni.

Zsegnye városa ſzem-látomáſt gyarapodik, mi-ólta azt Ő Felſége némelly új ſzabadſágokkal meg-ajándékozni méltóztatott. Ő Felſégéről neveztetett József-útja, melly Károlyvárról egyenesen oda viſzen, s Károly-útjánál ſokkal alkalmatoſsább, nem kevéſſé ſzolgál gyarapodására. Sokan, a kik a dologhoz értenek, azt tartják, hogy annak ki-kötő helyét, kevés költſéggel, minden egyéb rév-helyeknél, mellyeket Felſéges Urunk az Ádriai tenger partjánn bír, előbb-valóvá lehetne tenni. Nem régibenn egy-néhány, külſő orſzágokról jött Kereskedők telepedtek-meg azonn a városonn.

2. *Hadakozás.*

Hihetőbb ugyan-tsak ennek tovább való folytatása, mint-ſem a békéllésnek hamar meg-léte; ámbátor e' körül-is ſzűntelen dolgoznak. A Londoni Udvar tsak-mind vonogatja magát, az Ámérikai tartományok

függetlenségének helybe-hagyásától, melly nélkül a Franczia Király semmiképpen nem akar meg-békélleni. A Posta-hajóknak Angliából Franczia országba, s innen amoda való járása, melly már el-kezdődött vala, vissont meg-tiltatott.

Gibraltár vára, közelebb múlt Sz. Mihály havának 5dik napjáig még nem szenved vala semmi ollyas szorúltságot, mellyből valami veszedelme következhetnék. A vár-vívókat vezérlő *Krillon* Hertzeg, ezen vár Kapitányjához, *Elliot* Urhoz, hasonló emberségét mutatja, a minémüvel annak-előtte Minorka sziget *Gubernátorának*, *Murray* Grófnak alkalmatlankodott vala. A Franczia Király Ötsének és Rokonjának a vár alá lett meg-érkezését különös tisztességgel tudtára adta, s újjolag holmi enni valót küldött, mellyet *Elliot* most ez egyszer el-vett ugyan, de ismét kérte, hogy többé afféle jó-téteményekkel ne terhelje; mivel mindenekben a maga katona-pajtásaival osztozni, s vélek egygy-eránt szükölködni-is bővölködni-is szándékozik. Méltó itt meg-jegyezni, a mit ezen válasz-tételében az Anglus katonák felől ír vala.

„ Noha, úgy mond, most kerti veteményt nem igen bővön találni, vagyon mindazáltal anynyi, hogy mindennek a maga munkájához mérséklett részt jut belőle: Az Ánglus természet szerént szereti a föld-mívelést, s itt-is azzal múlatja magát, midőn hadi kötelességét véghez vitte. „ — Magok a Franziák közül sokan kételkednek felőle, hogy akar melly nagy számú sereg *Gibraltár* várát meg-vehesse.

Hau (*Howe*) Hajós-Vezér 36 soros és sok egyéb féle hadi hajókkal, Sz. Mihály havának 11dik napjánn, már meg-indúlt Anglia széléről, (a mint vélik) azon vár segétségére. Ezen hajó-seregnek szerentséje vagy veszedelme fogja meg-határozni a vár ostromlásának kimenetelét. A Franczia és Spanyol hajó-sereg-is szinte

arra

arra felé jár vala a közelebb múlt hónapnak második napjánn. S azt tartják felőle, hogy amannak a Közép tengerre való bé-menetelét szándékozik meg-gátlani. Mellyből szükségesképpen kemény hartzolás fogna következni.

Ezen háborúnak egyéb dolgai most-is csak abbann a bizonytalan állapatbann vagynak, a mellybenn eddig valának.

A Krim országi Tatárok zendülése, még nem látszik, hogy le-tsendesedett volna. De azt sem tudhatni bizonyoson, mitsoda szándékkal légyen a Török Császár eránta. Azonba önnön maga tartományjai-is hová tovább mind nagyobb zür-zavarba keverednek, melly miatt, ha akarna-is, nem igen érkezik abba belé avatkozni. Nem sokára azok utánn a szörnyű gyújtogatások utánn, mellyek miatt Konstántzinápolybann múlt Kis-Aszszony havábann (a mint hiteles írásból tudjuk) mindenestől szinte 94650 házak s bóltok meg-égtek, és 3 ezernél több emberek oda vesztek, a Fő-Vezér több Fő Tiszt-viselőkkel egygyütt, le-tétetett. Meg-válik, ha az utánna lett Fő-Vezér szintén ollyan békeség szerető ember-e, mint ez vala.

3. *Elegyes tudósítások.*

Az Orosz Nagy-Fejedelmet és Nagy-Fejedelem Aszszonyt, ezen bé-állott hónapnak 4dikénn várják Bétsbe. Az Udvari Konyha és Pintzebéli készület már eleikbe el-küldetett a közelebb múlt Hétenn *Braunau* városába. Gróf Braun Cs. K. valóságos Komornyik és Feld-Marsall Hadnagy Ur-is oda ment, Ő Cs. Fejedelemségek idvezlések és Bétsbe való késérések végett.

Első Nagy Péter Orosz Császár oszlopánn, melly Kis-Aszszony havának 18dik napjánn Pétersburgbann az országló Császár Aszszonynak és 50 ezerig való néző sokaságnak jelen-létébenn sok ágyú ropogások között nagy pompával fel-fedeztetett, Deák és Orosz nyelvenn

ezen

ezen kevés, de sokat jelentő szók vagynak írva: *Petro I. Catharina II.*

A Svéd Királynak másod szülött Fia, *Károly Gustávnak* kereszteltetett, és *Smolandi Hertzegi* nevet visel. A Keresztatyjai, a Király Ötsseinn kívül a Dán és Prussz Királyok; Keresztanyjai pedig, az Orosz Császár Aszszony és a Franczia Királyné.

A Kolóniai Érsek ez esztendőbenn ismét meg-újíttatta azon Parantsolatokat, mellyek által már ez-előtt a Monostor (*Münster*)-i Püspökségbenn más helyekre való bútsú-járások meg-vóltak tíltatva.

A *Szaltzburgi Érsekség* a közelebb múlt hónap elejénn, az ő fenn-állásának már el-múlt 12dik esztendő-százát inneplette. Ezen Jubileumnak alkalmatosságával, az Érsek igen emlékezetes Pásztori Levelet botsátott a maga tartományjábann lévő Papsághoz. Mellynek-is ezek a nevezetesebb tzikkelyjei: 1.) A Templombéli szükségtelen ékességeknek tílalma; 2.) A Templomokbann égő gyertyák számának meg-határozása; 3.) Mire kellesség jövendőbenn a Szent-Egyház vagyonját bőltsen fordítani; 4.) Az Helységeknek Papjai magok járjanak-el önnön tisztekbenn, és tsak a Szaltzburgi Pap-nevelő házból vétessenek; 5.) A Biblia olvasását buzgón terjesszszék a nép között; 6.) Minden Papnak légyen Német Bibliája, és Sz. Irás magyarázására tartozó könyvei; 7.) A Német énekes könyvek mindenütt szokásba vétessenek; 8.) A Keresztelő Sz. János innepe előtt való éjtszaka szokott harangozásnak meg-tíltása; 9.) Miképpen kellesség a népet oktatni; 10.) A Szentek tisztelete és Indulgentziák körül minémű helytelenségeket kellesség távoztatni.

R.

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Mind-Szent havának 5dik napjánn,

Szombatonn költ

77dik *LEVELE.*

1. *Tudományra való dolgok.*

A Magyar Tárház második Kötésének negyedik Fogása, (*Ungrisches Magazin, Zweyten Bandes viertes Stück*) mellyről a 73dik Levélbenn jelentést tettem vala, következendő dolgokat foglal magábann: Első, az 1780dik esztendőbenn, Erdélybenn, nevezetesen Doboka-Vármegyébenn meg-szállott sáskákról, azoknak természeti tulajdonságokról és ki-veszтetésekről való tudósítása *Roszkosnik* János Uramnak, némelly oda tartozó ábrázolásaival egyetembe; Második, T. *Horányi* Elek Szerzetes Pap Urnak, az hajdani Tömösvári Bánság felől írt Levele; Harmadik, *Kornides Dániel* Uramnak újjabb bizonyítása, hogy a Kotsi, Magyar eredetű szó és találmány. Hogy Kotsról neveztetett légyen, nem pedig Köptsényről, a mint először vélekedett vólt, azt maga ő Kegyelme reá hagyja. Ámbár ugyan, a mint most ezen dolgot meg-világosította, senki többé nem kételkedhetik felőle; lehetne mindazáltal még azt az egygyet kéröre venni, mellyik Kotsnak kellesség ezen találmányt tulajdonítani — a Komárom-Vármegyebélinek-é,

vagy annak, melly Vas-Vármegyébenn vagyon? Melly kérdéſt még az nem fejti-meg, hogy egygy némelly Iró azt Győrhöz vagy Győr alatt 6 Mért-földnyire mondja lenni. Mert egygyik tsak-nem annyira vagyon Győrhöz, mint a máſik. De tsak-ugyan hihetőbb az, hogy Komárom-Vármegyébenn lévő Kotsot kell érteni; mind azért, hogy ez nevezetesſebb helyſég, és orſzág útjábann vagyon, mind pedig azért, hogy annak és az ott körül belől lévő faluknak lakoſai mind e mái napig híres kotſizók, és egygy réſzént moſt-is azzal kereſik élelmeket. — Negyedik Trakta, a minap uralkodott hurutos nyavalyáról ſzóll. Ötöd rendbenn következik Poprad vize mellyékének utólbi meg-írása, mellynek kezdete az előbbi Fogásokbann vagyon. Végezetre *Szeivert János* Urnak két Leveleibenn, az Erdélyi Száſz Nemzet tzímere, és ama nevezetes Görög Túdós Bergler Iſtvánnak némelly történetei visgáltatnak. — Ezen második Kötéshez-is, valamint ſzinte az elſőhöz, közönſéges titulus és mutató tábla vagyon hozzá foglalva.

Azon Versek közül, mellyekkel a Debretzeni Ref. Deákſág, M. Gróf Sztárai Mihály Szabólts-Vármegyei Fő-Iſpány Urat, a minap meg-írt bé-köſzönése alkalmatoſságával meg-tiſztelte, még e következendők-is meg-érdemlik, hogy köz kézre jusſanak:

„ Nap' fel-költével, *Phœbus* moſolyogva ſzemével
Jelt ada kertje felől: Flóra hogy álljon elől;
Szép keze munkájit kéſzítſe hamar koronájit,
Sztárainak ſokakat mert ma fejére rakat;
Thália zendüljön, Músákkal örömbe merüljön,
S tapſolván eleget, illy ſzavok érjen eget:
Víg napid újjúlnak, már bánatid árjai múlnak,
Uri Szabóltſi ſereg, nyelved örömbe pereg;
Bánatod úgy el-múlt, hogy víg napod újra ki-újjúlt,
Fénylik egedbe nagyon, s ſzép ragyogása vagyon;
Sztá-

Sztáraidat látod, fejedet kebelébe botsátod,
Hol nyugodalma lehet, ſzert koronára tehet;
Kell ha tanáts, jóſág, kegyelem és tiſzta valóſág,
Szárnya alatt ha meg-álſz, majd ezerekre találſz;
Aſtrea ſzívében lakozik, de Minerva fejében,
Láſsátok ti ſzemek, hogy bizony égi remek!
Léſzen ez óltalmad, s bátorſágos nyugodalmad,
Grófod alatt kellő várt napok álnak elő;
Szívedet e' kintsen tartſad, ſzemed erre tekintſen,
A' kit az Ég ſzeretett, s már kebeledbe le-tett;
Kérjed az edgy Iſtent, ki magas menyekbe lakik-fent:
E' pajsod fedeled légyen örökre veled,
Bírjon egéſséggel, frigyet ollyat kösſön az éggel,
Hogy kéſőre legyen, viſzſza mikorra megyen. „

2. *Elegyes túdósítások.*

A Csáſzár és Király Ő Felſége, múlt Szerdánn az Oroſz Nagy Fejedelmi Uraſágoknak eleibe méltóztatott menni; minek-utánna híre jött vólna, hogy azon Felſéges útazó Vendégek a Csáſzári és Királyi tartományok felé közelgetnének.

Az utólb érkezett közönſéges túdósítások, ő Csáſzári Fejedelemſégeknek *Stutgárd*onn vólt múlatásokat emlegetik. Ottan és a körül belől lévő kies helyekenn ſok külömb-külömbféle múlatſágokat ſzerez vala az orſzágló Vürtembergi Hertzeg. Eminnen Béts felé Bajor orſzágonn fogtanak kereſztül jönni. — Annak-előtte pedig Helvétziának nevezetesſebb városait járták valameg. *Tzürik*benn az Ánglus Király Ötsſével találkoztak, ki-is Feleſégével, Fiaival és Leányával egygyütt, Olaſz orſzág felé útazik, és Kis-Aſzſzony havának közepe tájbann néhány napokig *Genevá*bann múlatott.

Geneva városának zür-zavarba merült állapatjáról már régen nem tevénk emlékezetet. Múlt Kis-Aſzſzony havának 31dik napjánn költ Levélbenn ezek jelentetnek

felöle: — „ A Közben-járó Urak (a Franczia és a Szardíniai Király, s Berna városa) hét személyt válaſztottak, kik a nép között fel-állíttatándó békeſegben dolgoznak: mit végeztek már eddig, még nem bizonyos. A katonák többnyire még mind itt vagynak: a Francziáknak egy réſze a város alatt lévő táborban, más réſze egyben a Reformátum Templomok közzül; a Sabauduſok (Szavojok) vagynak ismét egy Templomban és valamelly Konſervatóriumban; a Bernaiak vagynak a Kollégiumban és a Lutheránum Templomban. Rövid időn némelly réſze ezeknek el-mégyen: a Francziák közzül maradnak itten 1500; a Sabaudusok közzül 800; a Bernaiak közzül mint-egy 300. Az itt maradandó Tiſzteknek kedvekért Theátrum (Játék nézö ház) épittetik; melly még eddig itten képtelenſégnek látſzott: a Konſiſtórium, ſok kérése után-is, ennek ellene nem állhatott. Sokan a lakosok közzül a Városból el-költöztek: (*az a híre, hogy nem kevesen Felſéges Urunk tartományjaiba jöttenek*) némellyek ismét a fel-állíttatándó békeſégnek *Conditióit* (kötéseit) várják; mellyek ha nem fognak nékik tetſzeni, másutt keresnek magoknak ſzálláſt. Egy réſznek a máſik ellen ſzólani, vagy egymásnak valamit ſzemére hányni, nagy bűntetés alatt meg-vagyon tíltva. A ſzámki-vetésbe küldött 21 ſzemélyek közzül még ez ideig egy ſem hívattatott-viſzſza. Mindenek úgy reménylik, hogy magok azok az Urak, kiket ezek olly hoſzſzas és keſerves fogſágban tartottak, az ö viſzſza-hivattatásokban-is meg-mutatják Hazájokhoz s Hazafiaihoz való igaz ſzereteteket. „

Felſéges Urunk Olaſz birodalmának Fö-Helytartója, Ferdinánd Fö-Hertzeg, Élete Párjával, közelebb múlt Sz. Mihály havábann, a Római Pápa tartományjábann útazik vala. Bolonyá (*Bologna*)-bann 9 napig, úgy-mint 4dikétöl fogva 13dikáig múlatott.

Az

Az úgy nevezett Helvétziai Szeretesek (nem Barátok, a mint én-is mások utánn írtam vólt, hanem Apátzák) kiknek Kláſtromokat a Szentſéges Atya bé-záratta, Ö Szentſégét meg-kérték, hogy ſzabad légyen Rómábann meg-maradniok. Melly-is olly okkal módal engedödött-meg nékiek, hogy réſzenként más Klastromokba költöztettesſenek.

Melly igen nyomorúlt ſzegény emberek légyenek Ö Szentſége jobbágyjai még Róma városábann-is, nem tsak a távolyabb lévő vidékekenn, (mellyeknek inſéges állapatjok azonn kívül-is régen tudva vagyon) annak elég bizonyſága, a Kalmároknak és Meſter-embereknek, kiknek bóltjaik a városbann vagynak, minap bé-adott kérelmek, mellyel Ö Szentſégének az Utíza-vám eránt esedeztek, hogy az nékiek el-engedtesſék. Mellyre Ö Szentſége azt adta válaſzúl, hogy mindenek valakik annak fizetésére magokat elégteleneknek esmérik, azt hiteles bizonyſágokkal meg-mutatván, el-engedéséért egygyenként esedezzenek.

Ama Bétſi és Konſtántzinápolyi Kereskedö, *Villeſzhóven* Társaſágának hajója felöl, mellyet néhányſzor emlegettünk, hogy Magyar és Óſtria orſzági portékákkal a Fekete tenger partjánn fel-állíttatandó kereskedés végett a Dunánn le-ment, Konſtántzinápolyból Sz. Mihály havának 10dik napjánn íratott, hogy ſzerentsésen *Cherſon* vára alá meg-érkezett.

A Konſtántzinápolyi lakosoknak inſége nagyobb, hogy ſem azt valaki vóltaképpen le-írhatná. Számtalan ſokan, a kiknek minden értekek házokkal egygyütt hamuvá égett, mezítelenen futkosnak az útſzákonn, réſz ſzerént pedig a város alatt ſátorokbann lakoznak. Ez még talám türhető vólna, ha ſok (köz hírekként, 500) malmoknak el-égése, a kenyér dolgábann-is közönſéges drágaságot nem okozott vólnn. Bizonnyal mondják,

hogy harmad' réſze a' városnak alig maradott épen. Azok az egy-néhány ezer emberek, a kik életeket veſztették, nem mind tüzbe, hanem ſokan vízbe-is hóltanak, a midőn réſz ſzerént ijedtekbenn, réſz ſzerént a ſzörnyü nagy melegſég elől, a tenger partjára ſzaladtanak. Még mások, a kik egéſzen kőből rakott Metsetekbe zárkoztak, ottan réſz ſzerént a köveknek meg-hevülése, réſz ſzerént az ónnal fedett tornyoknak le-omlása miatt megfúladtak. — Felette igen nehezíti ezen inſéget az utólb következhető veſzedelmektől való félelem. Mert úgy látſzik, mint-ha a békételeneknek dühösſége mind újjabb újjabb áldozatokat kívánna. Még az-utánn-is, hogy a leg-ſzörnyebb gyúladás, ſemmi éghető ſzerekre többé nem találván, magábann el-aludt vala, ſok helyekenn gyújtó ſzerek találtattak. E' ſzerént tsak ſem a Jantsároknak oſztogatott pénz, ſem a fő Tiſzt-viselőknek ſzám-ki-vetése még azokat meg-nem engeſztelte. Sokan fel-ſzóval kiáltják, hogy a Szultán elégtelen az országh kormányozására. Némellyek viſzont a Kereſztyének ellen zajognak. Ebből a zür-zavarból ſokan ſok-félét jövendőlnek. —

Fő-Vezér, Rumili tartománynak Beglerbege, hajdani Jantsár Aga, *Hadſi Jejen Mehmed Basa* lett; Rumili Beglerbégnek pedig, a Nandor-Fehjérvári Basa, *Gents Mehmed* tétetett. A Mufti avagy Fő-Pap, többekkel egygyütt, haſonlóképpen el-veſztette a maga fő-tiſztſégét. Mindazáltal a Kapitány-Basa, az az, Fő Hajós-Vezér, ki-is nem régen a Fehjér tengerről Konſtántzinápolyba meg-érkezett, (korábban, mint-ſem egyébkor ſzokott vala) még előbbi méltóſágábann és betsülétébenn vagyon. — Égyiptom és Síria földénn moſt-is tartanak a párt-ütések és zenebonáskodások.

Lengyel orſzágbann, a közelebb lejendő orſzággyülésre nem igen dítséretes kéſzületek tétetnek, ha igaz,

igaz, hogy némelly tartománybéli gyülésekenn egy-másra kardokat rántottak a fel-gyülekezett Nemeſek. De ez ott nem rend kívül való dolog.

Gálics és Ladomér orſzág gyülése, közelebb múlt Sz. Mihaly havának 11dik napjánn kezdődött. Mi légyen ennek intézete, meg-tetſzik azon arany és ezüſt pénzekenn való írásból, a mellyek ennek emlékezetére verettettek, és a nép közé el-oſztattak. Tudni-illik egygy felénn két Géniusok vagynak ábrázolva, a kik egy-másnak kezet adnak; egygyike koronával ékes, másika Gálics orſzág tzímerét tartja; körülöttök pedig ezen ſzók olvaſtatnak: *Conventu Ordinum perpetuo in Galicia & Lodomeria conſtituto. MDCCLXXXII.* — Más felől a Cs. és K. Felſég képe látſzik illy körül-írásſal: *Joſephus II. Auguſtus, Galliciæ & Lodomeriæ Rex, Oſwiciecenſis & Zatorienſis Dux.*

Ezen mindenkori orſzág-gyülésnek fel-állíttatása pedig Lembergbenn ekképpen ment véghez. Az említett naponn reggeli 10 órakor, a Cs. Királyi Kommiſſárius, Brigido Gróf Ur ő Excellentziája, a Gubernium-béli Tanáts Urakkal egygyütt a Német Templomba méne. Ottan az orſzág Nemeſei már mind fel-gyülekeztenek vala. Minek-utánna ő Excellentziája a Cs. K. Felſég képével fel-ékeſíttetett menyezet alá, a Cs. K. Komornyikok és Tanátsosok pedig körülötte le-ültenek vólna; egygy Székrétárius a Fő Óltárnak elſő grádítsánn állván, az Orſzág Rendeinek fel-állításáról ſzóló Cs. K. Diplómát, és az Esküvéſt fel-olvasá, mellyet az egéſz Nemeſség utánna monda. Leg-ottan a trombita és dob ſzó, nem külömben a templom előtt álló Katonaſág lövöldözése, és a vár kerítésénn lévő ágyúknak ropogása, ezt a népnek hírré téſzi vala. Onnat mindnyájan a Nagy Templomba menvén, az Érsektől mondatott Sz. Misét hallgatának. Ennek vége lévén; a főbb Nemesek,

és

és Tiſztek a Kommiſſárius Urhoz, egyebek más házhoz ebédre, eſtve ismét vatsorára hívattatának. Mellyet a Felſéges Udvar költſégénn tartatott külömb-külömbféle vígſágok és múlatſágak követtek. 12dikbenn és 13dikbann haſonló vendégségek és vígſágok valának. 14dikbenn oſztán reggel a Nemesſég ismét a Német Templomba gyülekezvén, 8 órától fogva ſzinte negyed-félig a *Repræſentáns*oknak, az az, Kép-viselőnek válaſztásában foglalatoskodik vala. Végezetre mind azonn, mind pedig a következett naponn, valamint az előtte valókonn, közönſéges örömöt jelentő vígſágok tartattak. — Ezen jelesſégnek nézésére, nem tsak Gálics orſzágból, hanem Lengyel orſzágból-is felette nagy ſzámú ſokaſág gyűlt vala Lemberg városſába.

Peſtenn az utólb vólt Törvény-folyás végezete előtt, mind a három Nem-Katholikus felekezetűek közül némelly Nemes Ifjak esküdtek-fel Tábla Esküttjeinek, vagy-is Jurátusoknak.

A Kereskedés dolgának minél ſerényebb elő-menetele végett, Ő Felſége Belgiumi tartományjaibann közönſéges ſzabadſág adatott, hogy a Kereskedők többé ne tartozzanak ez vagy amaz hajós-tzéhnek hajóját bérlelni, hanem magok válaſzthaſſanak magoknak ki-s be rakodásra való hajókat.

A Hollándusok között még nem ſzűntek-meg az Helytartó Fejedelem ellen való zúgolódások. Sőt inkább úgy látſzik, hogy napról napra nagyobb erőt véſznek; ámbár a Helytartó Fejedelem moſt minden útonn módonn igyekezik a békételeneknek kedvekenn járni. A minap kitsinybe múlt, hogy a Közſég a Fő Hajós-Vezér házát le-nem rontotta; azért, hogy az Ánglus hajó-ſereget az éjſzaki tengerenn való járásábann meg-nem akadályoztatta.

Po'ſonbann
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Mind-Szent havának 9dik napjánn,

Szerdánn költ

78*dik* *L E V E L E.*

1. *Magyar orſzág történetei.*

Hazánknak több nevezetes változásai között, mellyek ezekbenn az eſztendőkbenn történtenek, ez a közelebb való ſem utólſó, hogy tudni-illik, Kegyelmes Királyunk Ő Felſége az hajdani Kints-tartói (*Theſaurarius*) fő méltóſágot; melly 100 és egy-néhány eſztendőkkel ez előtt mint-egygy meg-ſzűnt vólt, ismét helyre állította. Ezen fő méltóſágot pedig, Ő Felſége moſt leg-előſzör Mlgs. Niczki Gróf Niczki Kriſtóf Tömös-Vármegyei Fő-Iſpány Urra ő Excellentziájára bízta.

A mit már egykor köz hírként jelentettünk, moſt hiteles túdósításokból írhatjuk, hogy ez orſzág Udvari Fő-Kancelláriuſſának érdemes Fia, M. Gróf Eſzterházi Ferencz Ur, ki minek-utánna Horvát, Tót s Erdély orſzágokat és Magyar orſzág nagyobb réſzét haſznos tudományokkal fel-ékeſíttetett elmével fel-járta vólt, moſt Franczia és Ánglia orſzágokat ſzemléli, a F. Királyi Magyar Hely-tartó Tanáts Tanátsoſſának tétetett.

M. Lomnitzai Skerlecz Miklós Tanáts Ur, közelebb múlt Sz. Mihály havának 24dik napjánn Zábrág-Vármegyei Fő-Ispányságba országszerte szokás szerént bé-helyheztettetett. A bé-iktató K. Kommissárius Ur, Székhelyi Majlát József Tenger-mellyéki Gubernátor Ur ő Excellentziája vala; kit-is a Vármegye képében, számos Nemesseknek jelen-létében, Zábrág várossához közel, a Vármegye Vicé-Nótáriussa, Kumuri Bedekovics János Ur, a város kapuja előtt pedig, a Város nevével a Város Nótáriussa alkalmatos köszöntésekkel fogadott.

A Fő-Ispány Urnak bé-köszönését meg-előző naponn estve, több innepi vígságokonn kívül mesterséges tüzellések-is valának, mellyek között kék színnel ezen szók villogtak: *Josepho II. Aug. felicitatis publicæ Statori ob reddi um virtuti præmium.* Ugyan akkor a nézőknek, Ő Felségének szólló Deák Versek osztogattattak.

A több rend-tartásokról való tudósítás még hátra vagyon.

Pozsonbann a tiszta búza ide való mérő számra, ezen most folyó hónap elejénn, leg-alsóbb árránn 28, leg-feljebb 33 Garasonn kél vala; a Kétszeres 23-onn, 24-enn; a rozs 20-onn, leg-feljebb 22-önn; az árpa 17-enn; a zab 16-onn, 17-enn.

Szatmár-Németiből, Sz. Mihály havának 30dik napjánn költ tudósitások. „ Isten kegyelmességéből, az 71dik Levélben hírlelt, Szatmár, Ugotsa és Bereg-Vármegyékben meg-szállott láskáknak leg-kisebb része-is meg-nem futotta határinkat; egyéb az hozzánk messzünnen jött hírénél. Ennek-utánna pedig úgy sem tarthatunk tőle: mert a dér-is innét-tova majd bé-kerül, s ez esztendő részének termése-is naponként bé-takarodik. „

„ Szat-

„ Szatmár-Vármegyébenn a Bikk-allyán a szarvas marháknak nagy dögi van. Eredeti ez, hogy valamelly marhával Kereskedő vagy 50 darab marhát hajtott oda, mellyet valahol óltsón meg-vett vala. E' végre szükséges dolognak látszik illyen állapatban a Helységbélieknek, hogy vígyázatlanságból tetemes károkat ne valljanak, szorgos vígyázást tartani. „

„ A múlt Sz. István napja után való Törvény béállás alkalmatosságával, egy gonosz-tévő Tzigányt, a ki ez. előtt 7 esztendőkkel édes apját meg-ölte s annakutánna tűzre vetette, a Vármegyén ki-végeztek. „ — Bóldog Isten! ha még illyen emberek-is vagynak a világonn!

„ Tréfás meg-jegyzés: Miólta az 70dik Levélben hírlelt, Házasúlandó Személyek iránt való *Szardíniai és Szavoji* Rendeléstt * meg-hallották körülöttünk a Leányok (úgy hitetvén-el, hogy ide-is szóllana) egy fints már 20, 25 esztendőn alól, és annak ellenkezője formán van a dolog, a mint az egyszeri Orvos tselekedett az isjodni akart vén aszszonyokkal. „

* *Az 72dik Levélbenn annak mássa vagyon mondva.*

2. Erdélyi dolgok.

Még Pünkösd havának 22dik napjánn költ Felséges Rendelés, a Vallás dolgábann előbb ki-adatott Kegyelmes Végezésekkel való viszsza-éléstt erősen tiltja. Mire nézve, ámbár a Vallás változtatásáért való büntetések, úgy-mint a Lelki-esméretnek akár-minémű kénszerítései, tovább-is tiltva maradnak; mindazáltal az elme állhatatlanságának semmiképpen szabad út nem nyittatott, hogy ki-ki maga kedve szerént, fontos okok nélkül, tsak indúlatoskodásból Vallását változtathatná. Melly tsak abból-is meg-tetszik, hogy azok ellen, a kik a Katholikusokat akár mi módonn más Vallásokra édesgetni vagy kénszerítgetni méréstlenék, a törvényeknek e-

lőbbi keményſége maga erejében meg-hagyatott; a Katholikus Vallástól el-állóknak pedig valamelly Szerzetes háznál hat hétig lejendő taníttatások meg-parantsoltatott. Ezen előbbi Kegyelmes Rendeléseinn tehát tovább-is tökélletesen mog-állapodván, parantsolja Ő Felſége

Előſzör: hogy ſenkinek a Katholikus Vallásról másra által-menni ne légyen ſzabad, hanem-ha előbb valamelly Szerzetes háznál Kereſztyéni ſzeretettel és ſzelédſéggel lejendő és hat hetekig tartandó tanítáſt vett vólna, s annak meg-lételét az tanító Katholikus Papnak és azon Klaſtrom Elől-járójának hiteles bizonyſág-tételeivel megbizonyíthatná. Ezen okból

Másodſzor: Minden Nem-Katholikus Egyházi Szolgáknak, a leg-keményebb büntetésnek fenyegetése alatt erősſen tíltja Ő Felſége, hogy a Katholikus Vallásról másra térők közül ſenkit abbéli bizonyſág-levelek nélkül, a magok gyülekezetébe fel-venni, anynyival inkább Kommúniót vagy más, Rend-tartások ſzerént való Sákramentumot nékie ki-ſzolgáltatni ne méréſzeljenek. Minthogy pedig

Harmadſzor: Ezen oktatásnak az előbb ki-jelentett mód ſzerént, a Szakadás (*Schiſma*)-ra hajló Oláhoknál, réſz ſzerént az el-ſzakadóknak nagyobb ſzáma miatt, réſz ſzerént a Szerzetes Házoknak kevés-vóltáért, nem lehet helye; azokra nézve parantsolja Ő Felſége, hogy egyedül tsak a Szakadásra hajló Papjaik küldettesſenek tanítás végett Balásfalvára, egyebekhez pedig azon helyre, a hol az Unió mellől el-álló lakosok találkoznak, a Fagaraſi Püspök valamelly alkalmatos, ſzeléd s jámbor erkőltsű és jó tudományú embert rendeljen, a ki azokat okos fel-tételhez képeſt elégſéges ideig az Hitnek igazſágaira tanítſa, és meg-térésre jó okkal móddal reá beſzélleni igyekezzen, kit-is a lakosok meg-halgatni, intéseinn jelen lenni tartozzanak, háborgatni pedig vagy ingerleni, kemény büntetés alatt ſemmiképpen ne bátorkodjanak. Továbbá

Negyedſzer: Minthogy a jó rend-tartásnak mi-vólta és az erkőltsbéli fenyíték azt hozza magával, hogy a Vallás változtatása ne ſzolgáljon az érdemlett büntetésnek avagy fenyítéknek el-kerülésére, vagy a Házaſság dolgaibann avagy más Egyházi ügyökbenn annál könnyebben el-érhető magános és helytelen ſzándékokra; tehát mind a Királyi Gubernium, mind az alatta lévő Táblák és Magiſtrátusok az eránt az *Approbat. Conſtit.* 1 *Réſz.* 5 *Tit.* 4 *Artikulus*ſábann lévő Törvénynek minden ſzorgalommal való meg-tartására igazíttatnak.

Ötödſzör: Akarja Ő Felſége, hogy a Katholikus Vallástól el-ſzakadóknak azon gyermekeik, a kik azoknak elſzakadások előtt ſzülettek és a külömbſéget tehető idejeket még el-nem érték, a Katholikus Vallásbann neveltesſenek.

Hatodſzor: Ismétlen parantsoltatik és tulajdon ſzám-adására köttetik a Királyi Guberniumnak, hogy az Hitegetőket, réſz ſzerént magoktól az el-ſzakadóktól megtudni, réſz ſzerént ſzorgos visgáltatások által ki-keresztetni igyekezzen, és törvény, s előbbi és újjabb Rendelések ſzerént illendő keményſéggel illeſſe.

Szebenből Kis-Aſzſzony havának 10*dik napjánn.* „Az Erdélyi Nagy-Fejedelemſég F. Királyi Guberniuma, közlötte a közelebb múlt hónapnak 22dik napján a M. és T. Reformátum Fő-Konſiſtóriummal egy Kegyelmes Parantsolatját Felſéges Csáſzári Nagy-Fejedelmünknek, mellyis kőlt Bétsben azon hónapnak harmadik napján. Parantsoltatik ebben az említett Konſiſtóriumnak, hogy a Csáſzári Királyi Óſtriai és Cseh orſzági Örökös Német Tartományokbann lévő Proteſtánsok ſzámára egyenlő Egyházi Törvény-könyvet (*Jus Eccleſiaſticum*) keſzítſen, s azt minél hamarébb és minél tökélletesſebben fel-küldeni

igyekezzen. E' végre a Lengyel és Litva orſzági Proteſtánsoknál nem ſok idővel ez előtt bé-vett Egyházi Törvény-könyv (*Allgemeines Kirchen-Recht beyder Evangeliſchen Confeſſionen in Poblen und Littbauen. Warſchau* 1780.) nem külömben a Házaſág dolgában való *Diſpenſatzió*knak rendi, mellyet a Berlini Proteſtáns Konſiſtórium követni ſzokott, ugyan azon Erdélyi Ref. Fő-Konſiſtóriumnak példáúl elejébe vagyon adva, hogy a készíttendő munkát, a menynyibenn Ő Felſége Örökös Német Tartományjai kormányozásának mivólta és orſzágos állapatja engedéndi, amahhoz alkalmaztaſſa, ezt-is pedig, úgy ſzintén a Római Német Bírodalombann lévő több Proteſtánsoknak Egyházi Rend-tartásokat-is, ſzámba végye. „ — Ezen Parantsolatnak C. *Georgius Bánffi*, és *David Székely* vagyon alája írva.

3. *Bétsi túdósítások.*

Moſt folyó Mind-Szent havának 4dik napjánn eſtvéli heted-fél órakor jutott Béts fő-városa azon óhajtott ſzerentséjéhez, hogy a *Nordi* (Éjſzaki) Gróf és Grófné nevezete alatt útazó Oroſz Nagy-Fejedelmi Uraſágok, Enſz városáig eleikbe ment Felſéges Urunkkal, Erzsébet Vürtembergi Hertzeg Aſzſzonynyal és Ferdinánd ugyan Vürtembergi Hertzeg Urral egygyütt, ſzerentsésen bé-érkeztenek.

Kis-Aſzſzony havának 30dik napjánn költ F. Cs. K. Végezés jelenti, hogy a ki-bontakozott Klaſtromokból Világi Papſágra állott Papok, és azon Apátzák, a kik más fenn-álló Klaſtromokba nem költöztenek, attól a naptól fogva, mellyenn ki-bontakozások tudtokra adatott, örökſég által és egyéb törvényes útonn módonn magoknak tulajdonúl jóſzágot ſzabadon ſzerezhetnek, és ezen magok ſzerzett jóſzágokkal kedvek ſzerént élhetnek ugyan, de idegen kézre életek napjaibann el-nem adhatják. Azért tartoznak, az ő pénzeket közönſéges Fundu-

dusokba interesre adni; ingatlan jóſzágaik eránt pedig ſzükſég olly rendeléseket tenni, hogy adóſságba ne köteleződjenek. Teſtámentom által mindazonáltal magok akar-mi rendeléſt tehetnek felőle, tsak-hogy idegennek vagy Ő Felſége tartományjainn kívül lakozónak kezére ne jusſanak.

Más F. Rendelés, melly Kis-Aſzſzony havának 7dik napjánn ki-adatott, a tavalyi Sz. András havának első napjánn költ Parantsolatot magyarázza. Melly ſzerént 1.) a Bírói ítélet-tételért mind-egygyik fél tartozik az egéſz Taxát meg-fizetni; 2.) a feljebb idézett Sententziáért, melly az elſő Sententziát helybe hagyja, az a fél, a ki apellált, kétſzeres Taxát, a máſik ellenbe, a ki ellen apelláltatott ſemmit, ſem tartozik fizetni; 3.) midőn pedig az elſő Inſtántziának ítélet-tétele meg-máſoltatik, akkor mindenik réſz tartozik azt a Taxát letenni, a melly az alſóbb Széknek ítélet-tételéért fizetődött.

Bétsbenn a Parhamer Prépoſt Ur gond-viselése alatt lévő Árva-házba, más Árva-nevelő házokból a közelebb múlt hónapbann egyſzer-is máſszor-is mindeneſtől 230 árva férjfi és leány gyermekek költöztettettek által, kikkel az előſzör említett Árva-házbann lévő gyermekek ſzáma moſt több 800-nál.

A gabona és kenyér dolgábann ſzűntelen tartó ſzükſég, melly a Római Pápa bírodalmának lakoſai között felette ſok panaſzokat okoz vala, végtére olly rendelés-tételre bírta Ő Szentſégét, hogy Sz. Mihály havának 23dik napjától fogva 46 Sütőknek az Apoſtoli Kamarából óltsóbban adódik a gabona, mint-ſem azt maga ſzerzette; mellyért azon Sütők viſzont tartoznak, ſzabott mérték ſzerént, egyedűl tsak a Római lakosok ſzámára fekete kenyeret (nem pedig fehjéret) ſütni. A több 29 Sütőknek ellenbe, ſzabad, akar-melly árronn, akar-

melly

melly mérték ſzerént, akar-kinek akar millyen kenyerét árúlni. — (A Kenyér ſütö Kementzék tudni-illik Rómábann mind egygyül-egygyig az Apoſtoli Kamarához tartozandók; a Kenyér-ſütök pedig annak Árendásai, kik nem tsak a kementzét, hanem a gobonát, fát sés ſzenet-is azon Kamarától tartoznak venni.)

A Nápolyi és Siciliai Király, Siciliábann lévö Görög Vallásu jobbágyjainak kívánſágokra már valóſággal megengedte, hogy magoknak különös Püspökjök légyen. Világ eleibe vagyon adva az a hathatós írás, mellybenn egygy Szó-ſzólló azoknak ügyöket hatalmason vítatta.

Ferdinánd Fö-Hertzeg Feleſégeſtöl, az el-múlt hónapnak 19dikénn a Pápa tartományjából Miláno városába viſzſza-jött.

Hirdetés.

Az alól írt Szappan-Spirituſt kéſzítö Fábrika tudtára adatja az érdemes Közönſégnek, hogy az *Esprit de Savon de Saxe & de France* nevezetü valóſágos Balsamomos Szappan-Spiritus, melly ſeb, meg-égetett tag, fekély, kelevény, fog-fajás, köſzvény s több afféle nyavalyák gyógyítására, nem külömben a bör tiſztaſágának és gyengeſégének meg-tartatására és helyre állíttatására való haſznos eſzköz, Magyar orſzágbann ſehol egyébütt nem árúltatik, hanem Pozsonbann Haſzthófer Pál Vasáros Uramnal a Magyar útſzán a Poſtához közel lévö böltjábann, Peſtenn Player András Kalmár Uramnál, és Nagy-Györbenn Felner Kalmár Uraméknál, kiknek-is az, a lovaknak orvoslására való, igen foganatos Spiritusſal egygyütt, Kommiſſióba vagyon adva; hogy ki-ki holmi tsalóka embereknek ſikeretlen tſinálmányjaiktól magát óhaſſa.

Bétsbenn Mind-Szent hav. 3dik n. 1782.
Cs. K. privilégiált Szappan-Spirituſt kéſzítö Fábrika.

Az ide foglalt tóldalék-levélenn nyomtatott Deák Verseket T. T. Szuhányi Ferencz Kaſſai Profeſſor Ur, néhai P. U. Pétsi Gábor Tanáts Ur utólſó méltó tiſztteſſégére írta. R.

Po'sonbann
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

Elegia

In obitum Spectabilis, ac Magnifici Domini Gabrielis Péchy de Péch-Ujfalu, Sacræ Cæſareæ, & Regio-Apoſtolicæ Majeſtatis Conſiliarii, ac ad Excelſam Tabulam Septem-Viralem Aſſeſſoris, nec non Superioris Regni Scholarum, & Studiorum per Diſtrictum Caſſovienſem Directoris.

Conqverar? an ſileam? juſtos ſimulabo dolores?
Finitur lacrymis, egeriturque dolor.
Pechiadum ſpes prima domus proh occidis! & dum
Occidis, illa tuæ gratia frontis obit.
Si paſſa eſt Te terra mori, jam celſior illa es,
Et propius ſummi Numinis ora vides.
Sat vixit, miſero quem virtus eximit ævo,
Nec memor ingenii fama latere ſinit.
Non moritur, quisquis vixit bene, vivere ſolus
Deſinit, ignavi cui periere dies.
Conditur, ah! tumulo probitas, prudentia buſto,
Et cineri pietas ingemit ipſa ſuo.
Cujus in ore lepos, inerat facundia verbis,
Quem Charis, & Pallas dixerat eſſe ſuum.
Sic Themidis lancem rexit, ne læderet ullum;
Dum moritur, cogit plurima nonne mori?
Heu cecidit noſtræ decus immortale Camœnæ,
Lux Patriæ, gentis gloria, ſpes miſerum!
Magnus Pechiades cecidit! Septemque-Viratus
Splendor, & ingenii nobilioris honos!
Plus octo luſtris cum laude hoc munere functus,
Peneque pro Patria ſtans cupit ipſe mori.
Caſſia Muſarum caput, eheu, perdis amatum,
Virtutum memorem nunc juvat eſſe Patris.

Que-

Queſtibus umbroſi loca Pindi, & Phocidos arva,
Jam complent Muſæ, cum tua fata canunt.
Cur moreris? cui ſe pietas devovit alumno,
Cur moreris juris regula viva ſacri?
Stant urnæ juxta multorum, marmore in iſto
Hæredem priſcæ nobilitatis habent.
Quam, ſi ſtemma neget, poteras virtute mereri;
Nam Virtus titulos invenit, atque facit.
Mortales ſapite, & vitæ ſubducite ſummam!
Cum morimur, ſupereſt, dicere cuique: fuit.
Me luctus jubet eſſe brevem, ſuſpiria fontes,
Et latices ſiccant publica damna meos.
Juncta eſt Magnorum privato cauſa dolori:
Cuique gravis noſtri tanta ruina Viri!
Permutas terra Superos, mortalibus aſtra,
Et Chriſto volupe eſt, jam propiore frui.
O felix! ſua cui facies, mundique bonorum
Diſplicuit, facies ſufficit una DEI.

A Római Császári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelméből.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Mind-Szent havának 12dik napjánn,

Szombatonn kőlt

79dik LEVELE.

1. *Horvát és Magyar orſzági túdósitások.*

Zábrágról Sz. Mihály havának 24dik napjánn. — „ Ezen T. N. Vármegye Fő-Iſpányjának bé-helyheztetésére hatalmazott Gubernátor Majlát Ur ő Excellentziájának ide való bé-jövetele, tegnapi naponn déljeſti 4 órakor igen pompáſan ment véghez. Eleibe 26, nagyobb réſzént 6, egygy réſzént 4 lovas hintók, vagy 60 Lovas Nemeſek, a Püspök, Káptalan, Gróf Draskovics, és Gróf Erdődi Láſzló záſzlós Lovag Seregei mentenek. A város piatzánn, a Turopolya-Mezejének Nemeſeiből és a Város Lakoſaiból álló Gyalog ſeregek állottak. Maga ő Excellentziája, az Orſzág Bánja hintójábann ül vala; mellyből ki-ſzállván, a Vármegye Rendeitől és az új Fő-Iſpány Urtól fogadtatott.

„ Mái naponn a bé-helyheztetés következett. Mellyenn-is több Uri Rendekenn kívül, jelen vóltak: a Bán Ur ő Excellentziája, a Körös-Vásárhelyi Püspök, Horvát orſzágnak tsak-nem minden Méltóſágai, továbbá Petrovics Péter, Károlyvári, és Sakkabend Jósef Pakratzi Görög Püspökök, nem külömben Varasd, Kö-

rös, Szörény és Verőtze Vármegyéknek Követjeik. A Mlgs. Fő-Iſpány Urnak ekkori Beſzéde, mellyel a Vármegyébe bé-köſzönt, tellyes vala egygy illyen fő Tiſzthez illő jeles érzékenyſégekkel és köz jóra való indúlatokkal, s valóbann mindenképpen meg-érdemlené, hogy nyomtatásbann köz kézre botsáttatnék. Az esküvés utánn azonnal Fő-Iſpányi hivataljához hozzá fogván, Ő Felſége Rendelését, mellybenn minden Törvény-ſzolgáltató Székeknek újra parantsoltatik, hogy a Vallásbéli Türedelemnek elő-menetele eránt három-három hónaponként tudósítáſt tegyenek, fel-olvaſtatta. Melly-is végtére el-végeztetvén; továbbat a Kulpa vizénn lévő malmoknak el-tiltatások eránt tett tudósítások fordúltak-elő. Minek-utánna mind ezek s több oda tartozó dolgok annak rendi ſzerént meg-lettek vólna, mindnyájan Iſteni tiſztelet végett a Templomba mentenek, onnan pedig, 7 külömb-külömb helyekenn, ú. m. a Bán, Fő-Iſpány, Gróf Voikfi, Báró Magdalenics s több Méltóſágos Uraknál terített aſztalokhoz ültenek. „

Brezovitzáról Sz. Mihály havának 26dik napjánn. „ Moſt jött ide hírül, hogy Zábrágonn a moſtani Fő-Iſpány, Mlgs. Lomnitzai Skerlecz Miklós Ur ő Nagyſága mái naponn Vármegye Szék-újítáſt tartott. Imhol ezek a Tiſzt-viselők, a kik

	ez előtt vóltak:	moſt lettek:
Fő Vicé-Iſpány	— *Bornemiſza* Tanáts Ur;	*Lukavſzki* Ur.
Al Vicé-Iſpány	— *Arbanáſz* Ur;	*Raffai* Miklós —
	(egy-néhány hónapok előtt hivatáljáról le-mondott)	
Fő Nótárius	— *Lukavſzki* Ur;	*Csacskovicz* —
Vicé-Nótárius	— *Bedekovics* —	Ugyan az.
Fő Perceptor	— *Labas* —	*Lentulai* —
Al Perceptor	— *Koos* —	*Francsics* —

Szol-

Szolga-Bíró	— *Tauzi* —	Ugyan az
- -	— *Praunſperger* —	Ugyan az.

Kóoz és *Berkovics* Urak.

Károlyvárról Sz. Mihály h. 28dik n. „ Ez a város, miólta Szabad Királyi városſá lett, ta paſztalhatóképpen nagyobbodott. Tsak azt kívánnák már a lakosok, hogy a vár-aljánn-is ſzabad vólna kő-házokat építeniek. A Gabona itt moſtanſág felette drága. A Búzának tudniillik, 3 R. Forint, a Kukoritzának 1 For. 48 Krajtzár, a Rozsnak 1 For. 42 Kr. az Árpának 1 For. 42 Kr. a Zabnak 1 For. 30 Krajtzár a közönſégesebb árra. — A Dohány, úgy-mint a Szegedi 12 Forintonn s 30 Krajtzáronn, a Pétſi 11 For. a Posgai 10 For. a Szeremi 8 Forintonn kél. — Minthogy a Gabona mód nélkül drágodik, mellynek réſz ſzerént a Kulpa vizének kitſinyſége, réſz ſzerént pedig egygy két Kereskedők az okai: mondják, hogy a Vármegye, hólnapi naponn tartandó közönſéges gyülésénn, annak bizonyos árrát fogja ſzabni, hogy a tenger felé való hordatását annál inkább könynyebbítſe. „

„ Velentzei Dalmata orſzágból már egy-néhány ſzáz tselédes gazdák jöttek a Zermanya vizénn által Károlyvár Vég-vidékére. Ezek mind a Bánátnak vég helyſégeibe ſzállittatnak. Addig-is, míg ottan meg-telepednek, napjábann 2 két Krajtzárt adnak nékiek egygy egygy ſzemélyre. Itt Károlyváratt magam egygy tsoportbann ſzázat láttam közülök. „

Fiúmból Mind-Szent h. 3dik n. „ A Károly-útja jó állapatbann vagyon. Tsak a Pér hegyitől fogva Piketig, az az, mint-egy két óra járó földönn, kívántatnak némelly igazítások. Oka ez, hogy az alja tsupa köſzikla; a Bora nevezetű ſzél pedig itten leg-ſebesebb ſzokott lenni, következésképpen a meſzſzünnen reá hordott

dott földet el-fújja. De a Vármegye már meg-tette az arra való rendeléseket, hogy az út még ebbenn a hónapbann jó légyen. A szekerezés dolga, mellyet Benyovszki Gróf Ur veszténbenn hagyott vala, most a Felséges Udvar javallásából ebbenn vagyon: Ide való és Károlyvári Kereskedők 24 részekre (*Aktien*) 10 ezer Forintokat tésznek-öszve. Egynek-egynek egygy részénél több nem lehet. Ezen pénzt fel-osztják az ő Tisztjeik közé, kiket Károlyváratt, Verboszkánn, Fuzsinánn és Fiumbann, mindenütt egygyet-egygyet, tartani fognak. Ezek a Tisztek a Szekereseket azzal kifizetik, a mikoron a portékákat tőlök kezekhez vészik. Minden Státzióról más szekeres fogja a portékát tovább vinni: következendőképpen minden Státiónn a portéka újra meg-méretik. Mind ezért, a Szekereztető Társaságnak Károlyvártól fogva Fiúmíg, az, a kié a portéka, mázsájától egygy-egygy Forintot tartozik fizetni. Mellyből a Szekereseknek 56 Krajtzár jár. Az fenn-maradó 4 Krajtzárból tehát, a Szekereztető Társaságnak az emlétett 4 Státziókonn lévő Tiszt-tartókat, kik közül egynek-egynek esztendőt által 400 Forintja lészen, magának tartania, és az előre adott 10 ezer Forintoknak Interesét-is ki-nyernie, nem tsak, hanem azonn felyül az útak tsinálására minden 100 mázsától egygy-egygy Forintot a Kereskedők Kassájába-is fizetnie kelletik. Az honnét nyilván ki-tetszik, hogy nem az a szándéka ezen Társaságnak, hogy a Szekér bérből vagy-is azon 4 Krajtzárból magának valamelly nyereséget szerezzen, hanem inkább az, hogy a maga portékáit minél hamarébb helybe vitethesse. Hogy pedig ebből-is valamelly *Monopolium*, egyedül való nyerekedés, ne következhessen; minden portéka-Tulajdonosának szabad akaratjára vagyon hagyva, hogy a Szekeresekkel maga alkudjék, ha jutalmasabbnak tartja. „

„ Az

„ Az országból ki-hordatni szokott (*Essito*) portékák közül leg-nevezetesebbek: a Búza, Üveg, Nádméz és bé-sózott hús. Az úgy nevezett Fiúmi Ház most közelebb ismét 800 darab szarvas marhát fog bésózatni. Livorno ki-kötő helyénn ezt az ide való bésózott húst inkább szeretik, mint az Hiberniából valót. — A mit erre felé az országba bé-hordanak, az nem sok, sőt azonn kívül, a mi ezen szabad rév-partonn el-kél, semmi. Következésképpen az az egy-néhány ezer szekér mind üresen megyen viszsza. De vagyon reménységek az ide való Kereskedőknek, hogy nem sokára Ő Felségétől a Harmintzad állapatja, ha szinte a Német tartományokkal egyenlő rendbe nem vétetik-is, avagy-tsak úgy alá szállíttatik, hogy a Magyar országi Kalmárok, a kik Fiúmból fognak külföldi portékát hordatni, szintén anynyit nyerhetnek rajta, mint-ha azt Német ország felől hordatták vólna. — *Susanni* Ur, Zsegnyénn született Magyar Nemes ember, nem tsak itten, hanem kétség kívül Ő Felsége minden Magyar és Német tartományjaibann-is, leg-nagyobb Kereskedő, s méltó az ő, sokra terjedő okos próba-tételeiért, hogy az ország gazdagságának gyarapítása mellett maga-is meggazdagodjék. „

Bajáról (Báts-Vármegyébenn) *Mind-Szent hav. 4dik napjánn.* „ Itt való Gabona ára: jó Kétszeres Búzát lehet Pesti méreit venni 25, 26, leg-feljebb a szépit 30 Garason; tiszta Búzát 2 Forinton, vagy 35, 36, 37, 38 Garason; Árpát 16 Garason; Zabot azon áron; Köleset 1 Forinton. — Az Hideg-lelés igen felette uralkodik a népen; ritka ház, mellyben többen-is benne ne heverjenek. Kertbéli veteményünk, kivált káposzta igen szűk lészen nálunk, a nagy nyári szárazság miatt. „

Jól-lehet a múlt tavaszi fagy és a nyáronn vólt sokszori jég-eső *Pest és Buda tájékánn* igen tsekély reménységet

ſéget hagyott a ſzőlők termése felől: mindazáltal nem gondolták, hogy mind oda lett légyen. De moſt látſzik a közönſéges kár-vallás. Sokaknak nem vala tellyesſéggel ſemmi ſzüretjek. A kik ſzüreteltek-is, azoknak tized réſze alig jutott a tavalyihoz képeſt.

Pozson körül ki harmad, ki ötöd s hatod réſzét nyeri a múlt eſztendőbéli termésnek.

2. *Bétsi túdósítások.*

Közelebb múlt Vasárnap a *Nordi* Gróf és Grófné Aſzſzony, az Oroſz Követſég Templomábann tartatott Iſteni tiſztelet utánn, némelly Bétsi Uraſágokat méltóztattak meg-látogatni. Délbenn a Felſéges Csáſzárral és Maximilián Fő-Hertzeggel ebédeltenek, mellyre némelly fő Méltóſágok-is hívatalosok vóltanak. Az-utánn *Dornbach* vidékét, és az ott való munkákat mentek meg-tekénteni, mellyeket az Oroſz Csáſzári Követ, Galiczin Fejedelem Ur, a magának ſajátúl ſzerzett helynek ſzépíttetése végett míveltet. Eſtve a Német Játék-nézö Házbann mulattanak. — Hétfönn dél előtt, a Nordi Grófné Aſzſzonynak Erzsébet Ötsſével, a Szaléſziána Apátzáknál azon ſzobákat tetſzett meg-nézni, mellyek emez utólb nevezett Hertzeg Aſzſzony, úgy-mint Ferencz Jósef Fő és Nagy-Hertzeg Jegyese ſzámára lákó-palotáúl kéſzíttetnek. Ebédet és eſtvéli mulatſágot azon módonn tartottak, valamint az előtt való naponn. — Keddenn, a Nordi Gróf Ur és Grófné Aſzſzony, Maximilián Fő-Hertzeggel egygyütt *Sönbrunn*bann az úgy nevezett Hollándus Kertbenn ſzüretelésſel mulatták magokat; mellyre némelly Méltóſágos Uraſágok és Aſzſzonyſágok-is hívatalosok vóltak, kik-is a ſzedéſt, ſajtoláſt s a több ſzüreti munkákat mind magok végzik vala-el. A mulatſágos munka közbenn gyönyörüſéges síp és trombita harſogás hallatott. Egy-néhány óra múlva a nagy Méltóſágu ſzüreti Társaſág a Csáſzári Várnak ebédlő palotájábann, 30 ſze-

ſzemély ſzámára terített aſztalhoz üle. Ebéd utánn a Városra viſzſza térvén, elſőbenn-is a Gróf Ur és Grófné Aſzſzony, Kaunitz Fejedelem Urnak látogatására menének, továbbat pedig a Grófné Aſzſzony, Erzsébet Hertzeg Aſzſzonynak jövendőbéli Fő-Udvarnokját, (*Fő Udvar-Meſternéjét*) *Sankló* (*Chanclos*) Grófné Aſzſzonyt méltóztatott meg-látogatni.

A Szaltzburgi Érſeknek, Német Orſzág Prímáſának, minap említett jeles Püspöki Levelét, a Csáſzár és Király Ő Felſége, Birodalmábann lévő minden Püspökökhöz el-küldette.

Ezen dítsért Német Orſzági Fejedelem és Érſek Urnak még egygy más tselekedetét nem kevésbé magaſztalják. A ſzázad eſztendőnek inneplése alkalmatoſságával egyébkor az Érseki Templomba adódni ſzokott ajándék helyett, a Szaltzburgi Polgárok Iſpotályának nagyobbodása végett 4 ezer Forintot, az elméjekbenn meg-tébolyodottak ſzámára-is 4 ezer Forintot, a gyógyúlhatatlan betegek ſzámára ismét 4 ezer Forintot adott a maga erſzényjéből; önnön tselekedetével-is követni akarván a Püspöki Levelébenn bizonyított mondását: hogy a Szent Egyház kintse, a ſzükölködőknek tulajdona.

Még hátra vagyon a Cseh orſzági *Királynévári* (*Königinngrätzi*) Püspöknek azon út-mutató Levele (*Inſtructiója*) felől való jelentésem, mellyet ő Nagyſága *Chrudim* városa Tanátsſához botsátani méltóztatott. De a helynek ſzük-vólta miatt ismét máskorra kell halaſztanom.

Trieſzt városſábann hírré tétetett, hogy az Ó-város alatt új tenger-melljéki külſő város és hajók kikötésére való hely fog épittetni; mellynek el-kéſzítteté-sét ha valamelly Társaſág magára vállalni ſzándékoznék, annak azon hely ingyen oda adódik. Azonképpen hajóépíteni való helyet-is ingyen ſzerezhet ott magának, a

ki

ki azt azon haſzonra, úgy-mint hajó-épittetésre, fordítani akarja.

3. Holmi.

Mivel holmi futó hírekre moſtanſág nem igen ſzorúlok, azért az hadi dolgokat tsak néha-néha emlegetem. Talám az-is tsak azok közűl való, a mit moſt *Gibraltar* vára felöl hírlelnek, hogy tudni-illik annak oſtromoltatása Sz. Mihály h. 7dik és 8dik napján ſzárazonn és tengerenn el-kezdödött vólna; mellyre viſzonta várbeliek iſzonyú lövöldözéſsel válaſzoltak, úgy anynyira, hogy a Spanyoloknák egygy bizonyos ſántzok meg-gyúlván, 7 egéſz óráig égett, s halandók és ſebesedtek mindenünnen feles ſzámmal vitettek az Iſpotályokba. A tengerenn oſtromló kéſzűletek között nevezetesſek a 10 ſzámú úſzó *Batteriák* (ágyúknak való ſántzok) mellyek *Arkon* Urnak moſt leg-elöſzör próbált találmányjai. Az *Artoai* Gróf és *Burboni* Hertzeg (a Franczia Király Atyjafiai) már gyözedelem inneplésére való kéſzűleteket tétetnek. — Azonba *Hau* (*Howe*) az Anglus hadi hajóſereggel ſzerentsésen közelget, ki-is az úſzó fellegvárakat hamar el-fogja oſzlatni, ha tsak az 50 nagy fegyveres hajókból álló Franczia és Spanyol Sereg annak útját el-nem állandja.

Rodney Fő Hajós-Vezér Nap-nyúgoti Indiából már meg-érkezett Londonba.

Berlinbenn moſt egygy Lengyel tartózkodik, a ki az ember ſzakállát beretva nélkül valamelly kenettel tsak le-törli. De ez, a mint-is a Bétſi Német Ujſág-író helyesen meg-jegyzi, koránt ſem új találmány, hanem a Törököknél s más Nap-keleti nemzeteknél régtől fogva ſzokásbann vagyon. R.

Po'ſonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendöbenn,

Mind-Szent havának 16dik napjánn,

Szerdánn költ

80dik LEVELE.

1. Külföldi békeſéges dolgok.

Olaſz orſzágbann. A Szentſéges Pápának Német orſzági útazása és ottan végezett dolgai felöl óhajtott titkos Konſiſtórium meg-lett immár az elmúlt hónapnak 23dik napjánn. Ő Szentſége abbann elöſzör némelly új Püspököket tevé azok helyett, a kik azon idő közbenn meg-hóltanak; továbbá az egybegyülekezett Kárdinálisokat ékes Beſzéddel meg-ſzóllítván, Bétsbe való útazását vóltaképpen elő-beſzéllé; azutánn a Bétsi Konſiſtóriumbann és egyéb alkalmatoſságokkal mondott Beſzédjeit, s végezetre valamellyek ezen útjábann naponként történtenek, mindenekről jegyzései lévén, azokat-is el-olvasá. Ezen alkalmatoſsággal a Kárdinálisoknak valamelly rézbe metſzett kép oſztatik vala, melly Ő Szentſégének akkori útazását jelenti, és az Apoſtoli Kamara költſégénn kéſzíttetett.

A Toskánai Nagy s Fő-Hertzeg, Leopold, ſzintén úgy valamint az ő Felſéges Bátyja, a Római Cſáſzár, fáradhatatlan buzgóſággal folytatja az igazſágnak, tiſztesſégnek és boldogſágnak az ő birodalmábann mi-

nél jobban lehető lábra állíttatását. Ide való, többek között a közelebb múlt hónapnak 21dik napjánn ki-adatott bölts Rendelése, melly ekképpen következik: „ Ő Királyi Felsősége gondolóra vette, hogy a gonoszték bűntetődéseiknek, magoknak ugyan meg-zaboláztatásokra, egyéb roszsz indúlatúaknak pedig példa-adásokra kell szolgálniok, és hogy az igazságot követő Országlóság a közönségnek (*Publicum*nak) meg-nyúgtatása végett tartozik meg-mutatni, hogy a büntetések eránt sem gondatlanság sem kedvezés, sem kegyetlenség sem maga kedvénn való járás nem uralkodik. Illy okra nézve azt végezte Ő Királyi Felsősége, hogy jövendőbenn mind azok, a kik közönséges munkára avagy 3 esztendeig való fogságra, mind pedig azok, a kik 5 vagy több esztendőkre az ország szélére avagy szám-kivetésre ítéltettek, minek-előtte ezen büntetések végett kézbe adattatnának, egygy óráig, harangozás közbenn, mindenek láttára ki-állíttassanak, nyakokról függő tzédulát tartván, mellyre azon el-ítéltetettnek Keresztnév és Vezeték-neve, vétke és büntetése reá légyen írva; továbbá hogy azon gonosz-tévők, a kik közönséges munkára ítéltettek, valamikor a' végett a fog-házokból ki-botsáttatnak, mindenkor valamelly látható helyenn azonféle tzédulát viseljenek, mellyet ha el-vetni vagy el-veszteni találnának, a tömlötz-tartótól azonnal megbüntettessenek. „

Német országbann. A Nordi Gróf és Grófné Aszszony Bétsbenn a közelebb múlt napokat, úgy-mint ezen hónapnak 9dikét, 10dikét és 11dikét, rész szerént vett és tett látogatásokkal, rész szerént némelly múlató helyeknek nézésével, rész szerént pedig közönséges mulatságokkal töltik vala. Nevezetes a többi között Gróf Lasci Feld-Marsall Urnak *Nai-Valdek* (*Neu-Waldek*) nevezetű jószágánál lévő kertje, mellyet ő Excellentziája nem régen Ánglus módonn jelesen el-készíttetett.

A Cs. és Ap. Királyi Felség, közelebb múlt Sz. Mihály havának 12dik és 14dik napjainn költ kegyelmes Végezéseibenn, a Morva országi Universitás felől, melly ez-előtt nem sok esztendőkkel Olomutzról Brünnbe által-helyheztettetett vólt, illy rendeléseket méltóztatott tétetni: *elősször*, hogy az Akadémiai Tanító Rend és a Pap-nevelő ház, melly eddig Brünnbenn vala, ennek-utánna Olomutzonn légyen; *másodszor*, hogy a Brünni Universitás meg-szűnjön, a' helyébe pedig, jövő Sz. András havának első napjától fogva *Olomutzonn Lyceum* légyen; *harmadszor*, hogy ezen *Lyceum*bann a főbb tudományokat mindenestől 12 Tanítók magyarázzák, a *Theologiát* tudni-illik 4-en, a *Törvényeket* ketten, az *Orvosláft*-is ketten, a *Philosophiát* ismét 4-en, kik közül egygy a Politikára tartozó tudományokat fogja tanítani.

A Királynévári (*Regino-Hradecensis*) Püspök Urnak minapi Ut-mutatása, melly *Chrudim* városa Tanátsságának szóll, és a Papi Rendnek, utólbi látogatása alkalmatosságával hagyott Oktatásnak mint-egygy veleje, főképpen a Keresztyén egy-mást-tűrésnek tisztit ajánlja és fejtegeti. Rövid és fontos elől-járó beszéd utánn ím ezen tzikkelyeket foglalja magábann: 1.) A más felekezetet meg-bántó szóllásokat, anynyival inkább az Isteni tiszteletbenn való háborgatásokat ki-ki távoztassa. A kik külömben tselekesznek, azokat a Világi Elől-járók azonnal meg-büntessék. A Papnak az a tiszti, hogy atyaiképpen intsen: testi büntetések ő hozzá nem illenek. 2.) Hogy senki magát az ő lelki esméretébenn megsértetettnek ne mondhassa, az Helvétziai Vallás-tételt tartókra nézve meg-parantsolta, hogy a Papok azoknak gyermekeiket úgy kereszteljék, és az ő felekezetekbéli házasúlandókat úgy eskesék, a mint azoknak Vallása

meg-engedi, ki-hagyván az egyedül tsak Katholikus rend-tartásokat. Ezzel, úgy-mond, sok botránkozásoknak elejét vettem, kiváltképpen azon rendeletlenségnek, melly ebbenn a Chrudimi Környékbenn sok helyekenn meg-történt, hogy a Paraſztok magok kereſztelték gyermekeiket; mivel az emberi és Egyházi ſzerzeményeket lelkek-esmérete ſzerént bé-nem vehették. A nép ſzámolása felöl tett Felſéges Rendelés ezen dolog eránt meg-kívánja, hogy a Magiſtrátus ſzorgos gondot tartson. 3.) A ſzomſzéd és távoly lévő helyekre ſzokott bútsú-járásokat, minden oda tartozó áll-ortzáskodásokkal egyetembe meg-tiltotta: mivel a Sz. Vallásnak afféle dolgokkal nintsen közösſége, ſőt inkább mind azt távoztatnia kell, a mi nevetſéget ſzerezhet; mivel továbbá affélé járások a népet a maga Lelki Páſztoránál vehető oktatáſtól meg-foſztják, azzal az ő hivatalos munkáját el-múlattatják, és gyakorta a jó erköltsöknek megveſztegetésére, a Szentſégekkel való viſzſza-élésre, és az egéſség romlására alkalmatoſságot ſzolgáltatnak. 4.) A Szenteknek felettébb való dítséreteket, és némelly képeknek ſoha nem történt tsuda-tételeikről való beſzédeket, mellyek a Tridenti Egyházi Gyülés Végezésének igaz értelmével ellenkeznek, haſonlóképpen megtíltotta, s a' helyett idvesſéges oktatásra való áhítatoſſágot rendelt; s egyſzer-s-mind meg-hagyta, hogy a *Figurális Musika* helyett, melly többire igen alá-való módonn ment véghez, a népnek az Orgona utánn való közönſéges éneklése ſzokásba vétesſék, és hogy a rend ſzerént való Iſteni tiſztelet dél előtt fél órának alatta el-végeződjék. 5.) Mivel a Lelki Páſztorok a népnek tanítói és nevelői, azért a Plébánusoknak és Káplánoknak lelkekre kötötte, hogy mindennap magok az oskolába járjanak és az iſjúſágot a Kereſztyéni tudományra oktaſſák, valamikor tudni-illik egyéb nevezetes foglalatatoſſágok éket ezen főbenn járó dologbann meg-nem akadályoztatják. — Hogy tehát ki-ki magát ezen rendeléseihez alkalmaztaſſa, arra, az emlétett Város Tanátsa ſzorgos gondot tartſon, és ha valaki azok ellen leg-kisſebbet tselekedni bátorkodnék, leg-ottan kemény ſzám-adás alatt a Környékbéli Kapitánynak meg-jelenteni tartozzék, parantsolja. Végezetre a Városnak magános Egyházi dolgairól ſzóllván, azok eránt-is különös rendeléseket hagyott, mellyeket itt hoſzſzas vólna elő-beſzélleni.

Prágábann a Katholikusok ſzámára való Német Bibliánn kívül, mellynek nyomtattatását még bóldogúlt Mária Terézsia Csaſzárné és Király Aſzſzony meg-parantsolta vólt, és az oda való Érſek és Fejedelem Ur igazgatta, moſt közelebb ugyan azoknak köz haſznokra új Énekes Könyv-is nyomtattatott; melly ſzerént már nem tsak ott, hanem Bétsbenn s egyébütt-is nagy épületesen zeng a Templomokbann fel-gyülekezett ſokaſágnak Istent dítsőítő buzgóſágos ének-ſzava. — A Szaltzburgi Érſek és Fejedelem már több eſztendők előtt a Templomokbann való Iſteni ſzolgálat eránt haſonló rendeléseket tétetett vólt, mellyeket a minapi Páſztori Levelébenn újra meg-hagyni méltóztatott.

Dániábann. Gróf *Kageneck* Ur, a ki a Csáſzári és Királyi Felſég képébenn ezenn a Királyi Udvaronn rend kívül való követſéget visel vala, *Belgiojoſo* Gróf Ur helyébe a Londoni Udvarnál viselendő Követſégre rendeltetvén, már el-ment Hafniából. Bútsú-vételekor, a Feleſége és itt ſzületett Leánya az Özvegy Királynétól jeles ajándékokat véve.

A Dániai Király Hada 20 Aranyból álló jutalmat ígért annak, a ki írásbann leg-helyesſebben meg-mutatándja, mitsoda hibái légyenek a moſtani nyergeknek, és miképpen lehetne azokat meg-igazítani, vagy miné-

műnek kellene a nyeregnek lenni, hogy a ló a' miatt meg-ne romoljon: mivel 100 esztendőknek el-folyása alatt, minden táborozásokbann eléggé tapasztalt igazság az, hogy sokkal több ló döglik nyavalyák miatt, mintsem az ellenség vesztése miatt, és hogy 100 döglött avagy szolgálatra alkalmatlanná lett lovak között, mindenkor 80 találtatik ollyan, a mellyet a nyereg avagy útra való tereh meg-sértett s meg-rontott; következendőképpen hogy leg-inkább a nyereg hibás alkotványjának kell annak okának lenni; mellyet tehát igen-is méltó vólna meg-visgálni és meg-igazítani.

A tengerenn. Nem igaz vólt a minapi hír, hogy a Posta-hajóknak *Dover* és *Kalé* (*Calais*) közt, az az, Ángliából Franczia országba s innen amoda való járások ismét meg-tíltatott vólna. Mint-hogy tehát ez az egy-mással való közlés még fenn-tartatik, fel-tehetni, hogy a békeség eránt való egygyezéseknek sem szakadott még vége.

Az Orosz hadi hajó-sereg, melly múlt Sz. Jakab havának elejénn hazúl ki-kelvén, az Éjszaki tengert szinte Ánglia széléig meg-járta és olly sokféle vélekedésekre alkalmatosságot adott vólt, ismét haza felé siet, és otthonn fog telelni. — Nem az Ánglusoknak segétségére való vólt tehát az, a mint sokan vélekedtenek. De ím nem-is látszik, hogy ezek afféle segétség nélkül szűkölködnének.

2. *Háborús történetek.*

Gibraltár, mellynek meg-vétele felől Madridbann és Párisbann minden óránn várják vala az örvendetes izeneteket, egygy felől már meg-menekedett a reá tört veszedelemtől, más felől-is vagyon reménysége, hogy nem sokára meg-menekszik. Az úszó *Batteriák* semmi kárt sem tehettek rajta; sőt inkább mind alkotójokkal egygyütt oda lettek, s vagy 2 ezer Francziákat és Spanyolokat vízbe vesztettek. — Ez még most újdon új újság; azért nem lehet külömben, hanem hogy némelly nagyítások-is elegyedtek légyen közibe. Az hitelesebb dolgokat tehát válaszszuk-el a bizonytalanabbaktól.

Im e következendő dolgokbann mind egyre megegygyeznek az eddig való tűdósítások. Minek-utánna Krillon Hertzeg múlt Szent-Mihály havának 9dik napjánn a várat Szárazon jó elő-menetellel lövetni kezdette vólna, az-utánn való napokonn, az úszó Sántzokatis ellene szegeztette, mellyek-is a vár alatt csak fél ágyú-lövésnyire a vas-matskákat meg-vetették. Leg-ottan minden felől Szárazonn és tengerenn egygy-eránt lövöldöztet a várra. Tsak a tengerenn lévő Sántzokról egyszer-s-mind 193 ágyúk egygy-egygy 24 fontos golyóbisokat hánynak vala. A vár Kapitányja, *Elliot* Ur mind ekkoráig csak keveset, a Szárazonn lévő Sántzokra semmit sem, a tengerenn lévőkre pedig tsak köveket lövöldöztet vala. Egyszeribe, (többekként 13dikánn dél előtt 11 órakor) egygy nem látszott Batteriát, mellyenn százнál több ágyúk valának, fel-fedeztet, s olly fürűen hullatja a tüzes golyóbisokat az úszó Batteriákra, hogy mind valamenynyi egyszer-s-mind égni kezde. Hasztalan sietnek vala minden felől a tüzet el-óltani. Elég munkát ád vala a vízbe haló embereknek ki-fogatása. Maga *Elliot* egynéhány dereglyéket küldé e' végre segétségül, s vagy 300-at ki-is szabadíta. Nagyobb része a népnek, ki a puska-portól fel-vettetvén, kik pedig vízbe halván, oda veszett.

Következnek már a bizonytalanabb hírek. — Tsak hamar az-utánn, hogy ez a veszedelem meg-történt, a Franczia Király Atyjafiai nagy sietséggel Páris felé indúltak; *Elliot* pedig a szárazonn ostromló seregre ki-tsapván, a közelebb tett készűleteket mind semmivé tette.

Má-

Mások ellenbe azt mondják, hogy Krillon még nem mondott-le minden reményſégéről, hanem közönſéges oſtromra kéſzül; a tengeri hadak pedig úgy igyekeznek, hogy a várba ſemmi éléſt ne botsáſſanak.

Leg-alább abból már ſemmi ſem leſzſz, hogy az Ánglus hadaknak oda érkezése előtt a várat meg-vehesſék, a mint ennek-előtte dítsekedtek. Sőt még úgy fordúlhat, hogy *Howe* az Spanyol és Franczia hajó-ſereget meg-vervén vagy meg-futamtatván, *Kádiz* vagy más valamelly Spanyol helyſég ellen fog ſzerentsét próbálni. Mert nem híjjába viſzen olly ſok katonaſágot magával, mellynek ſzámát ſzinte 40 ezernek írják.

Hajó épſteni való egygyet-másſok moſt bővön vagyon az Ánglusoknak, miólta a *Bálti* tengerenn járt 240 ſzámú terhes hajóik, az Hollándusoknak leg-kisſebb bántása nélkül (holott mintegygy ſzemek előtt mentek-el) ſzerentsésen haza érkeztenek.

3. *Holmi.*

Sopronbann ezen hónapnak 6dik napjánn költ gabona árra: Tiſzta búza 28 - - 33 Garas. Rozs 20 - - 22 Gar. Árpa 15 - - 17 Gar. Zab 14 - - 15 Gar. Török búza 23 - - 25 Gar. — A gyapjúnak mázsáját 16 - - 22 N. Forintonn adták. — Pozsonbann a búza árra a közelebb múlt napokbann ismét valamivel alább ſzállott, 26 Garasonn-is meg-lehetvén a ſzépit venni.

Zábrágonn M. Skerlecz Miklós Fő-Iſpány Urnak bé-köſzönésére 7-féle Versek jöttek világoſságra. Legſzebbeknek írják *Sebaſtiánovics* Kánonok Uréit, ezek utánn pedig azokat, a mellyek *Epos* titulus alatt ki-jöttenek. R.

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Császári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Mind-Szent havának 19dik napjánn,

Szombatonn költ

81dik *LEVELE.*

1. *Hazánkbéli történetek.*

Felſéges Csáſzár és Király Urunk, azon kegyelmeſſége ſzerént, mellyel főképpen az ő tartományjainak gyarapodására ſzolgáló igyekezetek eránt viseltetik, *Nakó* Kriſtóf Urat, abbéli ſzorgalmatoſságáért, hogy Torontal-Vármegyébenn ſzerzett Nagy-Szent-Miklósi jóſzágábann a Pamut-termeſztéſt elő-menetelesen el-kezdette s munkába vette, a Magyar Udvari Kancellária által egygy arany tiſztesség-pénzzel megajándékoztatni, és jó-tetſzéséről bizonyoſſá tétetni méltóztatott.

Veröczei Gróf Pejácsevics Antal Urnak *Sztupnik* nevezetű faluja Zábrág-Vármegyébenn Városſá tétetett, s eſztendőnként egygy-egygy orſzágos vásárral, mellyis marha vásárral egygyütt Sz. Nepomuk János napjánn fog tartatni, meg-ajándékoztattatott.

Topánfalvának, melly a Zalatnai Királyi Bányáſz Uraſághoz tartozó falu, az eddig vólt négy orſzágos vásárjainn kívül, ötödiket-is engedett Ő Felſége. Ezen ötöd rendbéli vásárja pedig, Kis-Aſzſzony havának

27dik és 28dik napjaira, vagy-is az Ó Kalendáriom ſzerént ſzóllván, Nagy-Bóldog-Aſzſzony napja utánn való napokra rendeltetett.

Az idei ſzűretelés, melly ez Hazának nagyobb réſzénn igen ſzűkön adott, a tenger-mellyéki vidékenn ſokkal bővebb vala, mint tavaly, s jobb borral-is kedveskedik, mint a közelebb múlt eſztendőkbenn.

A tenger partjára való gabóna hordás még ſzűntelen tart. Még-is nőttön nő ott az arra. Olly nagy a keleti, az Olaſz tartományokbann való drágaſág miatt.

2. *Külföldi történetek.*

Szombatonn, az az, ma egygy hete, és az utánn való Vasárnap, a Nordi Gróf és Grófné Aſzſzony Bétsbenn ismét az Oroſz Követſég Templomábann tartottak Iſteni ſzolgálatot. Vasárnap az Iſteni ſzolgálat utánn a Sziget-kertbe menének, az holott a Csáſzárral, 20 ſzemélynek terített aſztalnál ebédlének, és az ebédről fel-kelvén, a kertbenn ſétálának. Keddenn dél előtt a Cs. K. Udvari Könyv-házbann múlatának. Egyéb idejeket réſz ſzerént látogató, réſz ſzerént pedig meglátogatott Méltóſágok társaſágábann és a Játék-nézö házbann töltik vala. — Bétsből való el-menetelek, némellyekként, e mái napra vagyon határozva.

A Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felſég, az Alſó Óstriai Tartománynak ez eſztendőbéli orſzág-gyülését ezen moſt folyó hónapnak 21dik napjára rendelte. Mihez képeſt 15dikénn Ő Felſége kegyelmes Végezése ſzerént a Tekéntetes Rendeknek Követjei az Udvar várábann ſzokott ſzer-tartáſsal meg-jelenvén, a Fő-Komornyik által be-jelentetének. Mire Ő Felſége az Audientzia-palotába menvén, a *Land-Marſalltól* mondatott idvezlő Beſzédet meg-hallgatá, s arra adott válaſzſza utánn, a Gyűléſt illető *Poſtulátumok*at (kívánſágokat) annak kezébe adá; végezetre mindnyájokat keze tsókolására botsátá. Kik-is annak-utánna előbbi renddel az orſzág házához viſzſza-térének.

Közönſéges hír, hogy a F. K. Cseh és Óſtriai Udvari Kancelláriánn, Gróf Kolovrát Leopold Ur ő Excellentziája, ennek-előtte Udvari Kamara Préſese, Nagy-Kancelláriusnak, Gróf Chotek Ur ő Excellentziája Kancelláriusnak, Báró Gebler Ur ő Excellentziája pedig Vice-Kancelláriusnak tétetett.

Mind Óſtriának tenger-mellyéki vidékénn, mind pedig Belgiumbann ſzűntelen rajta vagynak, hogy a Kereskedésnek újjabb újjabb útat nyiſsanak. Emitten ezelőtt vagy 3 hónapokkal Áfrika ſzélére 2 hajót küldöttek, oda-is egyenesen való Kereskedéſt igyekezvén felállítani.

Hollándiának tartományjai mind tsak annak okait visgáltatják, miért hogy az ő tengeri hadaik leg-kisſebb ſzerentsét nem próbálnak, hanem tsak-mind otthonn veſztegelnek. A Franczia Követ haſonlóképpen nagyon ſürgeti, hogy vagy 14 fegyveres hajók *Breſzt* felé küldettesſenek, s ottan a Franczziákkal és Spanyolokkal egygyesülvén, valahára immár tselekedettel-is igyekezzenek a közönſéges ellenſégnek ártalmára lenni. Láttatott-is immár darab időtől fogva az Hely-tartó Fejedelem a Rendeknek kívánſágokat tellyesíteni. Néhány ízbenn maga tekéntetbe vette a tengeri kéſzűleteket és az induló félbenn levő fegyveres hajókat. A Braunſvaigi Hertzeg, a ki ellen olly ſok vádok támadtak vólt, mintha ő lett vólna az eddig való késedelmeskedésnek az oka, mivel, úgy-mond, az Ánglusoktól meg-veſztegettetett lévén, az Hely-tartó Fejedelemnek ellenkező tanátsokat ſúgallott, ez a Fő Hadi Vezér, mondom, már Hágából el-távozott. De mindazáltal moſt ſem foly a dolog külömbén, mint annak-előtte. Valamikor az hadi hajó-ſereg veſzteglésének okai meg-visgáltatnak,

mindenkor elég mentség adja magat elő, miért nem-lehetett tengerre kelnie. A minap-is igen jó alkalmatosságot múlat vala el, a midőn közel harmad-fél százig való Ánglus hajók töménytelen hajóbéli kéfzűlettel megrakodva; egygy két fegyveres hajótól kéfértetve, a Bálti tengerről haza-felé menvén, tsak-nem Hollándia fzélét érték, s igen könynyen el-fogattathattak, vagy leg-alább fzéllyel ofzlattathattak vólna. — Mind ezekből úgy látfzik, mint-ha a Hollándus nemzet fem az Ángluft, fem a Francziát nem akarná felettébb meg-haragítani; vagyis, igazábban fzóllván, tulajdon fáradozása és hartzolása nélkül akarna réfzes lenni a meg-lejendő békefégnek javaibann. Sokan ellenbe úgy vélekednek, hogy az fogja leg-inkább a moftani hadakozásnak árrát megadni.

Az Éjfzaki Amerikai tartományok között és a Hollándusok között, az egy-másfal való kereskedés dolgábann különös fzövetség köttetett, melly ha meg-állana, nints kétség benne, hogy a Hollándusoknak nagy elő-menetelt ne fogna fzerezni.

A Spanyol Király Udvarához nem régibenn küldetett Pruffzus Követ, Gróf Noftitz Ur, Madridbann, minek-utánna a Király előtt meg-jelent vala, minden külfő orfzágokról való Követeknek látogatására, s azok között az öfzve-fzövetkezett Amerikai tartományok Követéhez *Dsé* (*Jay*) Urhoz-is el-méne. Melly nyilván azt jelenti, hogy a Berlini Udvar azon Amerikai Közönféget fzabad és független nemzetnek esméri. Ezt maga a Madridi Udvar fem tselekedte még eddig olly módonn, hogy hírül adatott vólna.

A békefég eránt való fzerződéseknek még nem látfzik, hogy valami elő-menetelek vólna. A melly Követet a Franczia Király nem régen Londonba küldött vólt, az, az el-múlt hónap vége felé Párisba vifzfza-

jött.

jött. De nem tétetett hírré, mit végezett. Az Ánglus Követ moft-is Párisbann vagyon. Mondják, hogy mind tsak abbann akad-meg a dolog, hogy a Londoni Udvar az Amerikai tartományok függetlenfégét nem akarja reá hagyni. Ez ugyan egygy elfő tekéntettel hihetetlen dolognak tetfzhetik; azért hogy Amerikábann lévő Hadi Vezérei által már maga-is kínáltatta véle. (Ámbár hafztalan, mert úgy fem akarnak az Amerikaiak meg-békélleni, hanem-ha az Ánglusok azonnal minden ott lévő váraikból a katonafágot ki-költöztetik, (mellyet néhol meg-is tselekedtek) s egyfzer-s-mind a Francziák vélek egygyet értendenek.) Azonba nem tudhatni, ha vallyon az-ólta nem változtatta-é meg a Miniftérium a fzándékát, mi-ólta az említett Hadi Vezéreknek affélé parantsolatokat küldött. De tsak-ugyan azt fem lehet kétfégbe hozni, hogy a Franczia Udvar, úgy fzínten a Spanyol-is, egyebet-is kíván, nem tsak azt, hogy az Amerikaiaknak tellyes fzabadfág engedtesfék.

Sokan már tsak attól függefztik a békefégnek meglétét, ha *Gibraltar* vára az oftromláftól meg-fzabadúland és az *Howe* vezérlette hajó-fereg fzerentsésen járand. De alíg, ha az inkább nehezebbíteni nem fogja a békélléft. Mert akkor, hihető, hogy az Ánglusok nem olly könynyen fognak engedni.

Az úfzó Batteriáknak fzerentsétlen esete felől még fem a Spanyol fem a Franczia Udvar nem tétetett túdófítáft. De a' nélkül-is bizonyoson el-hitethetjük magunkkal, hogy mind egygyül-egygyíg oda vagynak. Mind a tiz egygy nap fem állhatta-meg a tüzet, holott úgy dítsekedett vólt azoknak fel-találója felölök, hogy femmiféle golyóbiftól meg-nem romolhatnak s meg-nem éghetnek. A míg a várra lövöldöztek, fzörnyű romlásokat tettek annak falaibann. De 10 vagy 12 óra múlva mind a 10 el-hallgatott, s egymás utánn réfz fzerént

puska portól fel-vettetett, réfz fzerént meg-lyukadván el-füllyedett. — Igen léha befzéd az, mellyel némellyek azon találmányjával egygyütt oda lett *Arcot* Urat mentegetni akarják, azt mondván, hogy minden Európai Hatalmasfágok a múlt Franczia háborúbann az eránt meg-egygyeztek, hogy egygyikének fe légyen fzabad tüzes golyóbisokkal löni, *Elliot* pedig egyedül ezekkel rontotta-meg az úfzó Batteriákat. Ugyan-is maga *Arcot* azt nem hitte, hogy ne lehetne reájok tüzes golyóbisokat hányni, főt inkább ezektől igen-is féltette, a midőn több kéfzületek között mindenikénn tsatornákat tsináltatott, tsak-hogy elégtelenek vóltak a tűznek elóltására. Nem-is leg-előfzör történt az most, hogy *Gibraltar* várából vagy reá tüzes golyóbisokat löttek.

Mindenek felett leg-vitézebbül viselte magát a *Naffzaui* Fejedelem, ki-is egygyik Batteriának Vezére lévén, minek-utánna Krillon Hertzegnek a nagy veszedelemről hírt adatott vólna, 3 egéfz óráig áll vala a lehulló golyóbisok között, egygy lövéft fem tehetvén többé, míg Kordova a nép fzabadúlására dereglyéket küldhetett. Maga oftánn a véle lévő Tifztekkel egygyikébe belé ugorván, meg-fzabadúlt. De más dereglyét, mellybe vagy más-fél fzáz köz legények valának, egygy golyóbis el-füllyefztett.

Még nem tudni bizonyoson, mitsoda fzándékkal légyenek a Spanyolok, el-fzállanak-é a vár mellől, vagy hogy ott akarják a háborúnak végét meg-várni, a hol el-kezdették. A tenger felől, el-hifzem, hogy többé nem fogják bántani. A fzárazonn pedig, fokan úgy tartják, hogy lehetetlen azt meg-venni. Valóbann nagy dolog, hogy azt az egygy maroknyi őrizö népet fzáz ezerből álló fereg, fem koplaltatás fem halálig való fáraſztás általa reá nem vehette, hogy a várat fel-adta vólna. De nem tsuda: holott fzinte akkor, mikor a fzör-

fzörnyű lövöldözés tartott, ismét egygy élés-hajó férkezett-bé a várbelieknek vígafztalásokra.

Egyébütt koránt fem olly fzerentsésen foly az Ánglusoknak dolga. Éjfzaki Ámérika tájánn az el-múlt nyárонn egygy két fegyveres hajónn kívül tsak 27 apró portékás hajókat, és így fokkal kevesebbet foglaltak-el, mint annak-előtte két három hónap alatt. A mit az öfzve-fzövetkezett tartományoknak hanyatló fzerentséjekről, magok közt való egyenetlenfégekről, és az anyaorfzághoz való hajlandófágokról gyakor ízbenn hírlelnek, az mind hívfágos költemény, mellyet nem méltó jegyzésbe vennünk.

Térjünk vifzfza Hazánk fzomfzédfágába. — Közelebb múlt Sz. Mihály havának 30dik napjánn Lengyel orfzág közönféges gyűléft kezdett Varsóbann tartani. Az orfzágnak némelly Nagyjai, többek között a Prímás, nem kívántak azonn jelen lenni, hanem még előre orfzágokat látni mentenek. Mellynek azt az okát adják, hogy az orfzág állapatjára nézve, kiváltképpen pedig Egyházi dolgokbann némelly nem tetfző változások fognak tétetni. Emezek eránt, úgy mond, a Pápa Követje a Királynak és az orfzág Rendeinek 2 *Brévét* (Levelet) adott kézhez, mellybenn Ő Szentfége a feltett változásoknak jóvá-hagyását jelenti.

A Prufzfzus Királynak Sléziai tartományjábann, az el-múlt hónapnak 17dik napjánn minden Katholikus Szent-Egyházok *Te Deum laudamust* tartottak. Erre pedig a Királynak egygy minapi (Kis-Aſzfzony havának 28dik napjánn költ) Jelentése adott alkalmatosfágot. A Borofzlai Püspöki Vikárius által tudni-illik, azon tartománybéli Katholikus Papfágnak tudtára adatta, hogy Ő Felfége a fzokott Adónn kívül foha leg-kisebbet a Szerzetektől és Klaftromoktól kívánni vagy el-foglalni, fem pedig azok eránt változáft tenni nem fzándékozik,

mind

mind addig, mig magokat igaz hűséges jobbágyokhoz illendőképpen viselendik; más-külömben ha valamelly hűség elenséget fogna tapasztalni, magának tulajdonítsa az ollyas Klastrom, a mellybe affele hűségtelenek találkozandanak, ha azt el-törlendi.

Nem r gen történt nevetséges dolog: Valamelly Gyalog Katona seregbenn egygy Lengyel köz legény rövid idő alatt olvasni, írni és számot vetni jól meg-tanúlván, alkalmatosnak találtatott, hogy Káplári szolgálatot tenne. Ez midőn a parantsolat ki-adáskor szokás szerént a Legénységet egygyenként elő-hívná, a Listának egygy felénn alól a *Latus*-t s más felénn feljűl a *Translatum*-ot Katonák neveinek gondolván, mivel magokat nem jelentették, mint nem jelen-lévőket fel-jegyzé s fel-adá. Más nap, minek-utánna a Tisztektől azon szók eránt magyarázatot vett vólna, maga-is nevette, minden felől a Látust és Translátust hallván suttogni.

Közönséges szó-beszéd az, hogy az Aszszonyoknak sehol sints jobban dolgok mint Angliábann. Egygy példa-beszéd azt tartja, hogy ha valamelly hajó aszszonyokkal rakodván Angliába menne, az egész föld hátáról mind oda kívánkoznának. De ezt egygy minapi történet alkalmasént meg-tzáfolja. Ott egygy ember a maga feleségét tsak-nem halálra botozta. Mellyért-is, a mint illett, a bírák eleibe idéztetett. A Prókátora valamelly régi törvénynyel kezdi menteni, melly a férjeknek hatalmát ád, hogy az ő feleségeket meg-verhessék. Erre a bíró, hevenyibenn nem tudván mit felelni, azt mondja, hogy azon törvény tsak páltzával, nem pedig bottal való verésre ád engedelmet. Kérdi a Prókátor, millyen vastagnak kell tehát a páltzának lennie? Felel a bíró: ollyannak, mint a hüvelykem. Az-ólta minden felől küldözgetnek tsúfságból az aszszonyok hozzája, hogy a hüvelykének mértékét adni ne sajnálja. R.

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Mind-Szent havának 23dik napjánn,

Szerdánn költ

82dik LEVELE.

1. *Bétsből Rómába.*

Közelebb múlt Szombatonn dél előtt 9 órakor az Orosz Nagy-Fejedelem és Nagy-Fejedelem Aszszony, Bétsbenn való 15öd napi múlatások utánn, Pétersburgba viszsza indúltak. A Császár és Király Ő Felsége, ezen kétszer, úgy-mint erre jövet és most viszsza menet, különös tisztességgel fogadott Felséges Vendégeit egy-néhány Postáig (köz hírekként, Olomutzig) el-késérte, tegnapi napra szándékozván Bétsbe viszsza-érni. — Az a híre, hogy Ő Felsége nem sok napok múlva, Florentzába Felséges Ötsséhez fog útazni.

Ersébet Hertzeg Aszszony, Ferdinánd Hertzeg Testvér Bátyjával egygyütt, Bétsbenn maradott; a holis a Szaléziána Apátzáknál készített lakó palotájába, múlt Szerdánn, az az, ma egygy hete költözött vala.

A Felséges Utazóknak utólbszori múlatságaik Bétsbenn ezek valának. Szerdánn dél előtt a Császár, az Orosz Nagy-Fejedelem és Ferdinánd Hertzeg ló-hátonn, a Sottenfeld nevezetű mezőnn fegyverező Gyalog és Lovas Katonaságot mentek meg-tekénteni. Dél utánn a

Felséges Vendég Uraságok némelly Méltóságoktól meglátogattattak. Estve a Mese-játék nézés utánn mind a Császár Ő Felsége és Maximilián Fő-Hertzeg, mind pedig a Felséges Vendégek, Ersébet Hertzeg Aszszonyt jövendőbéli szállására késérvén, ott egygyütt vatsoráltak. Tsötörtökönn ő Hertzegségét mindnyájan meg-látogatták, s ő véle Laxenburgba menvén, ott sok hívatalos Méltóságoknak társaságábann, madarászattal és mindennémű új készületeknek nézésével múlatták magokat. Estve felé, mint egyébkor, Mese-játékot nézni, a városra viszsza tértenek. A Nagy-Fejedelem Aszszony az nap estve Kaunitz Fejedelem Urat és Özvegy Lichtensteinné Fejedelem Aszszonyt ismét meg-látogatta. Péntekenn mindnyájan a Belvederbenn lévő Cs. kép-tartó palotának meg-tekéntése utánn a Sziget-kertbenn múlattak, estve pedig Ersébet Hertzeg Aszszony szállásánn vatsoráltak. Ugyan itt lett ő Hertzegségének, Felséges Nénjétől való el-válása. — A Nagy-Fejedelmi Uraságokkal egygyütt-útazó Udvari nép, részszerént még az előtt való nap, részszerént pedig azonn a naponn, előre el-indúltak vala. — Maximilián Fő-Hertzeg és Ferdinánd Hertzeg Szombatonn Ersébet Hertzeg Aszszonynál ebédeltek.

Tegnap egygy hete, az az, ezen Mind-Szent havának 15dik napjánn vala, hogy Gróf *Kollovrát* Leopóld Ur ő Excellentziája, mint K. Cseh és Óstriai Udvari Fő-Kancellárius, nem külömben Gróf *Chotek* Ur, közelebb vólt Vicé-Kamara-Présese, mint K. Cseh és Óstriai Udvari Kancellárius, Ő Felsége jelen-létébenn, hitét le-tevé, és Gróf Rósenberg Fő-Komornyik Ur ő Excellentziája által azon méltóságba bé-állíttaték. — A Cs. K. Udvari Kamara és a Banko azon Kancelláriával egygyűvé vagyon foglaltatva.

Stájer

Stájer országnak *Grétzbenn* vólt Universitássa, Ő Felsége rendeléséből meg-szűnt, helyette pedig jövendőbenn ottan *Lyceum* lészen. A Theologiát tanító Professorok közűl, Kofler Uram Bétsbe, Lubi Uram Lintzre rendeltetett.

* Ő Felsége Magyar és Német Birodalmábann tehát ennek-utánna ezek az Universitások fognak fenn-maradni: a Budai, Bétsi, Prágai és Freyburgi.

Most folyó Mind-Szent havának 15dik napjánn költ *Krajna országi* túdósítás. „ Mi már alkalmasint a második Aratásunknak-is végire jártunk; noha ma 14dik napja, hogy minden nap mosta az eső aratóinkat. Ezen második aratáson a Hajdina aratás értetődik. Mert itten az a szokás, hogy egy esztendőben ugyan egy szántóföldön jobbára kétszer aratnak, és még őszire egyszer be-is vetik. Tudni-illik, Búza, Rozs, avagy Árpa aratás után mindjárt Hajdinát vetnek a földbe, a melly Sz. Margit és Anna napja között szokott meg-készülni, s ezen folyó hólnapnak eleiség szépen meg-is érik; s ebből kenyerez egész esztendőt által a föld népe, a fejér életből pótolván minden adóját és szükséges költségeit. Ennek bé-takarítása után újra bé-vetődnek a földek őszivel. Mivel a népnek sokaságához szűkön van szabva a föld, a szorgalmatosság így hozza helyre a térségnek fösvénységit. Itten noha mindenre nézve bő esztendő vala, még-is nagy ára van az életnek: * a Búzának 13, a Rozsnak pedig 10 Márjáson kél a Pozsonyi Mérője. Bezeg jó nyeresége fordúlna azon a Magyar országiaknak, hogy ha fel tudnának egynehány ezer mérővel szállítani. — Az ide való Fő-Kapitányság, Tanátsbéli Tagjai közzűl Felséges Urunk parantsolatjából a múlt héten Kommissáriust küldött S. *Peter am Wald* nevezetű helységbe, az ott lévő Első Remete Sz. Pál Szerzetesseinek fel-bontására, azok vagyonjának számba-vé-

vésire. Az említett Klastrom, Lábach (másként Lublána) várossához 16 Mért-földnyire vagyon ezen Krajna (*Carniolia*) országhoz tartozó Istriában. Fundáltatott 1255dik esztendöben Negyedik Mainhardus Goritzai Gróf által. „

* Szükség ez úttal egygy temetes hibát meg-igazítanom, melly a 79dik Levélbenn hírlelt *Károlyvári tudósításba* bé-férkezett. Maga azon Jó-akaróm, a ki azt írta, mását mondja. „ Soha, úgy mond, T. N. Szörény-Vármegyének esze ágába se vólt, nem-is lészen, hogy a gabonának árát szabja, s akképpen a Kereskedés szabad folyamatjának határt vessen. Éppen nem! hanem minthogy némellyek a szekér-bért felette nagyon felverték vólt, egyedül tsak ezt határozta-meg azon módonn, a mint azon 79dik Levélbenn hírré tétetett *Fiumi tudósítás*bann meg-jegyeztetett. „ — A melly hibákat magam ejtek, mindenkor kész vagyok meg-igazítani. De arról nem tehetek, hogy néha hamisra fordítjak a Német Fordítók, a mit én igazán írtam: p. o. hogy Károlyvárt (*Karlstadt*) Nagy-Károlylyá változtatták.

* * Pestenn e most folyó hónapnak 15dik napjánn imigyen kél vala a Gabona Pozsoni Mérö számra: Tiszta búza 28 Garas. Kétszeres 18 Garas. Rozs 15 Gar. Árpa 14 Gar. Zab 13 Gar. Tengeri 19 Garas.

A Trieszti ki-kötö helyenn most Kobentzel nevü hajó a leg-nagyobbik, mellynek Sopronból származott Bauer Uram, a Kapitányja.

Midön a Római Pápa ö Szentsége, az el-múlt hónapnak 23dikánn tartatott Római Konsistoriumbann az egybe gyülekezett Kárdinálisokat meg-szóllítván, Bétsbe való útazását elö-hozta vólna; ottan végezett dolgai felöl ekképpen szólla:

„ Itten különösön óhajtani fogjátok, Tisztelendö Atyám-
„ fiai, hogy abból valami tudtotokra légyen, a mit Mi

„ és

„ és a Császár Ö Felsége magunk és az Anya-Szentegy-
„ ház nevezetesebb ügyei felöl végzettünk. Annak-
„ okáért, a menynyire most lehet, kívánságtoknak ele-
„ get tészünk. Tsak-nem minden-nap egygyütt va-
„ lánk a Monarchával, s ezen egygyütt-létünkbenn az
„ említett dolgok bízodalmason ugyan és atyafiságoson,
„ de mindazáltal különös nagy gondoskodással vétetének
„ gondolóra. Valamit Mi szabadon és nyilván elö-a-
„ dánk, valamit az Anya-Szentegyháznak és a Vallás-
„ nak jusai felöl a Mi Apostoli Tisztünk reánk adott
„ hogy mondanánk, mind az kedvesen és gondoson
„ meg-hallgattaték. Jósefnek nagy lelke, kinek hoz-
„ zánk való különös hajlandóságát olly nyilvánságoson
„ észre vevénk, az ö embersége és nyájassága ugyan lát-
„ szott-is ok-adásainknak nagyobbát reá hagyni, s meg-
„ kell vallanunk, hogy a mi bízodalmunk nem híjába
„ vala; némelly, még pedig nevezetes dolgokat, mel-
„ lyeket kívántunk vala, az ö igazságától valósággal
„ meg-nyertünk, a mint az ö ki-hírdettetett Parantso-
„ latiból ki-tetszik, s némelly egyéb kívánságinknak
„ meg-nyeréséhez igen jó reménység adaték Miné-
„ künk. „

Nem régen történt, hogy a Potentzai Püspök, Szerrao András Ur, két könyveibenn (egygyike *de claris Catechistis* vagyon írva) találtatott valaminémü tévelygésekkel vádoltatván, Nápoly országból Rómába szám-adásra idéztetett: de a Püspök azt adta válaszúl, hogy ö külömben meg-nem jelenhet, hanem az ö Királyja parantsolatjára. Azt tartják, hogy már tsak abbann-is fog a dolog maradni.

2. Német országbann és Hollandiábann.

Cseh országbann a múlt nyári szárazság miatt, gabonát nem sokat arattak, szénát és sarjut-is igen keveset gyüjtöttek. Hogy tehát az országnak ebbéli szükségét,

gét, melly főképpen Szatz és Klattau Környékeibenn tapasztaltatik, az ottan lévő lovas Katonaság még inkább ne nevelje, parantsolat adatott, hogy Valdek és Kóburg Daragonyos Regementjei Kurzsim Környékébe, Brandeis vidékére szálljanak, azon két Vasas Regement pedig, melly emitt szálláft tart vala, Morva országba költözzön. Továbbá innen, az a híre, hogy Eszterházi Húszár Regementje máshová szállíttatik.

Berlinbenn a Zsidó gyermekek számára ez előtt 3 esztendővel különös Oskola állíttatott-fel, melly-is sok Jól-tévőknek adakozásából már anynyira gyarapodott, hogy most szinte 68 gyermekek részszerént ingyen, részszerént igen kevés fizetésért mindennémű szükséges és hasznos tudományokbann oktattatnak. Ennek a hónapnak 3dik napjánn sok minden rendenn lévő Uraknak, a többi között ama híres Zsidó Filosofus Mendelszon Móses Urnak jelen-létébenn közönséges visgálás (examen) tartatott erántok.

Az Alsó-Szakszóniai Rendeknél hatalmazott Császári Királyi Követségnek, melly Hamburgbann vagyon, egygyik Tisztje, Höfer Ur, egyszer-s-mind Ő Felségétől *Konsul*nak, az az, a Kereskedés dolgábann Képviselőnek rendeltetett, s az említett Város Tanátsának bé-is jelentetett.

A Hollándiai közönséges Fő-Rendeknél a Cs. és Ap. K. Felség nevével 1741től fogva, és így 41 egész esztendőkig követséget viselt Báró Reisach Ur ő Excellentziája, ezen hónapnak 4dikénn, érdemekkel tellyes életének 84dik esztendejébenn Hágábann meg-hólt.

A motskoló és zenebonát indító írások az Hollándusok között ismét nagyon meg-szaporodtak, azon okra nézve, hogy a hajó-seregek az Ánglusok ellen semmi próbát nem tésznek, hanem mind tsak otthonn vesztegelnek. A Fő-Rendek tehát, az afféle írásoknak szerzői,

nyom-

nyomtatói és árúlói ellen kemény tílalmat szándékoznak ki-adni.

3. *A hadakozó Hatalmasságokról*, Ujságot nints mit mondani. Mert nem szokásom, hogy másokként az egyszer ki-tálalt étkeket mind addig rágjam, míg máft hoznak. Tett ugyan már a Madridi Udvar túdósítáft az úszó Batteriákkal történt veszedelemről. De abbann semmi sints, a mit a' nélkül ne tudnánk; azt az egygyet kivévén, hogy az oda veszett embereknek számát nagyon kisebbíti. E' szerént, hólt tsak 124; másképpen el-illant 200; el-fogatott, egynéhány híjjánn 500; sebesedett pedig 400 s egynéhány számláltatott. A Vár őrizö Fő-Vezér, Elliot, nagyon dítsértetik azon emberségéért, mellyet a vízbe haldoklókonn el-követett. Egyébaránt a meg-lett veszedelem egygy részént a tengeri szélvésznek, más részént pedig annak tulajdoníttatik, hogy a Batteriákat igen közel helyheztették egymás mellé. *Arcon*, a kit hóltnak mondottak, s abbéli tsinálmányjáért felettébb gyaláztak, még él, s a' szerént minden vád alól fel-szabadúlt. Sokan azt állítják, hogy a Spanyol Király az által, ágyút, fát s vasat anynyit veszített, a menynyi 15 fegyveres hajóra elegendő lett vólna, és hogy Gibraltár várának ostromlására, elcitől fogva mind eddig közel 30 ezernyi ezer Aranyat költött. — A Franczia Király Atyjafiai még nem mentekel onnét, hanem az ellenséges hajó seregnek meg-érkezését-is meg akarják várni.

4. *Tudományra való dolgok.*

Néhai Pécsi Gábor Tanáts Urnak tiszteletére *Virten* Komárom-Vármegyébenn költ Versek. — Ki légyen a Szerzőjök, könnyen el-találja, a ki valamenynyire járatos a Magyar Verses könyvekbenn.

„ Fenn az Igazságnak s Tudománynak kelle maradni;
S mind a' kettőnek gyámola, Pécsi le-dől.

Igz

Igy rebegett bús Pesti Themis, s vele Kassai Pallas;
Ezt-is alig: nem vólt, mondani többet, erő.
Ez melly dítsőség, egygy olly emberre találni,
A' kinek hamva fölött sírni tud égi szem-is!
Enyhűljön fájdalmaitok Szűz Aszszonyok: éppen
El-nem hagyott, él még Pétsitek, élni fog-is.
Vállaidonn hogy bért, hogy végyen örökre jutalmat.
Ör-állód lelkét fel-viszed égbe Themis.
E' földönn emlékezetét szívekre ki-metszed
Pallas, rólla midön hangzani lantot akarsz.
Ugy ékes szóllás, s meg Igazság nyelve nem hagyják
Pécsinek, hólt legyen-is, szállani sírba nevét. „

Az 73dik Levélbenn említett Deák könyv: *Propositio, ex animo Patriæ studioso profecta, quanam ratione domestica Producta in exteras regiones exportari & cæt. possint &c.* tulajdonképpen ama Német könyvből való fordítás, melly tavaly Bétsbenn illy titulus alatt nyomtattatott: *Patriotisch gemeinter Vorschlag wie dem gehemmten Ausfuhrhandel aus den Hungarischen und Deutschen Provinzen des Hauses Oesterreich abgeholfen werden könne.* De a Fordító, ki-is a F. K. M. Helytartó Tanátsnak Szám-tartói Tiszt-visel-je, Limp Jósef Uram, azt úgy alkalmaztatta, és Hazánk Törvényjeiből s Rend-tartásaiból úgy meg bővítette s meg-világosította, hogy az eredeti munka felett nagy elsőséget érdemel. A Deáksága ollyan, a minémüvel közönségesen a törvény-tévő és igazgató Székekenn ez Hazábann élnek, s arra nézve könnyen érthető s tetszhető mindeneknek, valakik ahhoz hozzá szoktak. Egyéb nints, mit mondanom felőle, hanem hogy annak olvasását mindeneknek igaz szívvel ajánljam és javasoljam, valakik az Haza javát, gazdagodhatásának módját, s eddig vólt sok akadályjait érteni kívánják. — Pozsonbann Benedikt bóltjában 20 Krajtzáronn árúltatik. R.

Pozsonbann
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Mind-Szent havának 26dik napjánn,

Szombatonn költ

83dik LEVELE.

1. *Bétsi túdósítások.*

Az Orosz Nagy-Fejedelmi Uraságoknak útazások egygy kevéssé meg-akadályoztattatott, minekutánna a Nagy-Fejedelem Aszszony Brünnbenn betegeskedni kezdett. — Bétsből való el-menetelek előtt nagy betsű ajándékokat méltóztattak a Cs. K. Udvarnokoknak osztogatni.

A Császári Királyi Felséget közelebb múlt Szerdánn várták viszsza Bétsbe.

Mlgs. Gróf Haddik Ur, Cs. K. Hadak Fő-Vezére és Udvari Hadi Tanáts Fő-Igazgatója ő Excellentziája, ezen folyó hónapnak 22dik napjánn, 50 esztendeig való, jeles, és díszes tselekedetekkel tellyes hadi szolgálatjának emlékezetes innepét illette. Mellyre-is az Udvari Fő Hadi Tanáts Házánál nagy számmal gyülekeztek vala a Bétsi Méltóságok, kik között Maximilián Fő-Hertzeg és Ferdinánd Hertzeg-is meg-jelenni méltóztatott.

Ugyan ezen hónapnak 18dikánn vala, hogy M. Báró Gébler Ur, a kit Ő Felsége minapokbann Valóságos

Titkos Tanátsosſának nevezett, mint K. Cseh és Óſtriai Udvari Kancelláriának Vicé-Kancelláriusſa, hitét letette.

Az el-töröltetett, vagy-is inkább el-változott Univerſitások között, még az *Inſprukit*-is ſzükſég emlétenünk, melly azon módonn, valamint a Brünni és Grétzi Univerſitás, jövendőbenn *Lyceum* fog lenni.

Albert Hertzeg Húga, Mária Kunegunda Hertzeg és Apátza Fejedelem Aſzſzony, e hónap elejénn, Brüſzſzelbenn ő Királyi Hertzegſégeket, Óſtriai Német-Alföldnek Fő-Helytartóit látogatni vala.

Bétsbenn Trattner Ur könyv-nyomtató műhelyébenn újra ki-nyomtattatott azon írás, mellyet a Római Pápa Ő Szentſége, Bétsbe lött útazása felől közre botsáttatott, illy titulusſal: *Acta a Sanctiſſimo Patre & Domino noſtro Pio divina Providentia Papa Sexto cauſa itineris ſui Vindobonenſis anno M DCC LXXXII.* Ez mind azokat a Beſzédeket magábann foglalja, mellyeket Ő Szentſége Rómából való el-menetele előtt Böjt elő-havának 24dik napjánn vólt Konſiſtóriumbann, az-utánn Bétsbenn, Auguſtábann, Ferrárábann, s végezetre ismét Rómábann az utólb említett Konſiſtóriumbann el-mondott vala, úgy ſzintén az Auguſtai Város Tanátsſa Követjeinek idvezléseket-is, leg-utól pedig az egéſz útbann Böjt elő-hav. 27dik napjától fogva Sz. Iván havának 13dikáig történt dolgoknak naponként való fel-jegyzését, mellyet-is Dini Josef, Ő Szentſége Cérémóniáriusſa írt vala.

A Görög Rend-tartású Karloviczi Érſek, Putnik Móses Ur, moſtanſág Bétsbenn lévén, e hónapnak 18dikánn mind Ő Felſégének, mind az akkori Felſéges Vendégeknek tiſzteletét tennie, s azoktól különös nyájaſſággal fogadtatnia vólt ſzerentséje. Az előtt nem ſok idővel a Tömösvári és Budai Görög Püspök, Cirillovics

vics Ur haſonlóképpen Ő Felſégének udvarlására ment vala.

Azon ſzámos könyvetskék közül, mellyek Bétsbenn mind úntalan világra jödögelnek, méltó ím ezen titulus alatt Kurtzbeknél nyomtattatott íráſt meg-jegyeznünk: *Diſſertatio de Jejuniis Græcæ Orientalis Eccleſiæ conſcripta a Samuele Klein, Diœceſis Fogaraſienſis in Tranſilvania.* Ebbenn a Görög Rend-tartás ſzerént való Böjtöknek eredete nyilvánſágoson és ſzabad ítélet-tétellel fel-vagyon fedeztetve.

Minapokbann Bétsbenn ki-adatott két rendbéli Felſéges Parantsolatok bizonyos jelentéseket foglalnak magokbann, hogy miképpen kelleſsék azon Cseh és Óſtriai Tartományoknak ſzólló F. Rendeléseket érteni, mellyek múlt Sz. Jakab havábann a Nemtelen ſzületésű Tiſzt-viselők eránt közre botsáttattak. Minthogy tudni-illik, ezek annak-előtte az Orſzág Tanátsſának Személybéli Törvény-ſzolgáltató hatalma (*Perſonalis Jurisdictiója*) alatt vóltanak, attól fogva pedig az ő tulajdon lakó-helyéknek Bíróſága alá vagynak vettetve; tehát némelly kérdések támadtak, mellyekre való válaſzúl rendeltetik *előſzör:* hogy azon meg-írt Nemtelen ſzemélyek, ha más külſő Fejedelem bírtokábann lévő helyſégbenn laknak, ne annak a helyſégnek Bíróſága alatt, hanem azon Város Tanátsſa alatt légyenek, a hol az az Orſzág Tanátsſa vala, melly ő nékiek annak-előtte törvényt ſzolgáltatott; *másodſzor:* hogy ha a Nemtelen ſzületésű Személyek valamelly ollyas helyſégbenn Bírói tiſztet viselnek, mellynek Magiſtrátuſa több Tanátsbéli Személyekből áll, ottan ugyan azon Tanátsnak Bírói hatalma alatt légyenek, de a mikor az ő tulajdon, avagy feleſégek vagy-is gyermekeiknek ügyök elő-fordúl, akkor a Bírói tiſztet le-tévén, az abbéli tánátskozásoktól távozzanak; ellenbe a hol a helyſégbéli Bírói hatalom,

melly Nemesi Elsőséggel bír, valamelly Nemtelen személyre egyedül ő reája vagyon bízva, ott azokra a dolgokra és perekre nézve, mellyek őtet magát avagy feleségét vagy-is gyermekeit illetik, mind addig, míg Bírói tisztet visel, azon tartomány fő-városának Magistrátusa légyen a Bírája, a melly tartományhoz tudni-illik ez illyen helység tartozandó.

Esztendőnként szokott rend-tartás szerént ismét hírré tétetett Bétsbenn, hogy azon Tanúlók, a kik közönséges Deák Oskolákba kívánkoznak, ezeknek Igazgatójánál magokat, eddig vólt Tanítójokkal egygyütt jelenteni, s arról bizonyságot és próbát adni tartoznak, hogy az alsóbb Oskolákbann taníttatni szokott dolgokat, annak rendi szerént meg-tanúlták.

A Papi Személyek számára való Tanítások, mellyek a falusi Oskoláknak igazgatását és a Katekizálásnak mesterségét illetik, jövő Karátson havának második napjánn; a Házi Tanítók kedvéért tartatni szokott Letzkék pedig jövő Bóldog-Asszony havának másodikánn ismét el-kezdődnek.

Továbbá ugyan ott Bétsben az Áhítatos Oskolák rendénn lévő Szerzeteseknél, Ő Felsége kegyelmes Végezése szerént, a Geometriára, s mind köz, mind Kereskedőknek, Szám-tartóknak és Kamarabéli Tisztteknek való különös Szám-vető tudományra közönséges Oktatások tartatnak; mellyek-is jövő Sz. András havának negyedik napjánn ismét el-fognak kezdődni.

2. Elegyes tudósítások.

A Török Császárnak, egygyik Ágyasától, múlt Sz. Mihály havának 20dik napjánn, Fia szűletett, ki-is Szultán-Mehmednek neveztetett. Ezen örvendetes történetért Konstántzinápolybann a vár körül lévő ágyúkból három nap lövöldöztek.

A ha-

A hadakozás dolga felől már mind addig hallgatnunk kell, míg vagy *Pigot* az Amérikai tengerenn, vagy *Howe Gibraltar* vára körül szerentsét próbáland. Amaz Éjszaki Amérika tájánn a Franczia hajó-sereg utánn leselkedik. Oda menet egy-néhány ellenséges kapzsi-hajók kerűltek kezébe. Emez már eddig alkalmasént véghez vitte, a miért ki-küldetett. Mert Sz. Mihály havának 22dik napja tájbann Lisszabon tájánn láttatott; a most folyó hónapnak 6dikánn Angliába meg-érkezett hajó pedig azt a hírt hozta, hogy attól való el-válása utánn 5 napok alatt könnyen el-érhetett *Gibraltar* mellé. Sz. Mihály hav. 13dikától fogva szinte 23dikáig a szélvészek miatt szűntelen való veszedelmek között forgott. De nem hallani, hogy nevezetes károkat vallott vólna. Az egygyesült Spanyol és Franczia sereg előre el-ment eleibe. E' szerént rövid nap nagy dolgokat fogunk felőlök olvásni, — hanem ha ismét tsak egy-mást látni mentenek.

A Hazához való buzgó szeretetnek egygy ritka példáját nem lehet tellyességgel el-haligatnom. *Lauther Jakab* (*James Lowther*) köz rendű gazdag ember Angliábann, látván, hogy az új fegyveres hajóknak építtetése eránt tett ígéretek igen lassan tellyesednek, önként reá ajánlotta magát, hogy egyedül maga egygy 74 ágyús hajót fog építtetni és fel-fegyverkeztetni. Ez anynyi, mint-ha az országot leg-alább 666 ezer N. Forint ajándékkal kínálta vólna. Mert egygy ollyan hajó szinte anynyi 9 ezer Forintokba kerül, a hány ágyúkat hordoz. — Nem tsak ígéret vala pedig ez, mint némelly Franczióknak abbéli (de tsak-ugyan kisebb) fogadásaik, mellyeket Amérikábann Sz. György hav. 12dik n. történt veszedelmek utánn mások képébenn tettek, de nem tellyesítettek; hanem szavának ura-is leve. Egygy-egygy ollyan Hazafi ugyan nem találkozott, a ki az ő példáját

követte vólna; ámbár hozzá hasonló gazdag, sőt nálánál sokkal gazdagabb emberek-is nem kevés számmal vagynak Angliábann. Mindazáltal imitt amott tsak gyültek egy-nehány sereges hajókra való költségek. Dublin fővárosának lakosai mint-egygy 900 ezer N. Forintot adnak egyre, mellyet Hiberniának akarnak neveztetni.

Akar-mint láttassék Britannia ezt a hoszszas háborút pénzzel győzni; tsak-ugyan lehetetlen annak súlyját nem éreznie; a midőn tsak az 1776dik esztendőnek kezdetétől fogva az 1781dik végéig, a Szárazonn és tengerenn lévő hadakra 103 Millió Font Sterlinget (a száz ezereket nem vévén számba) az az, 930 Millió N. Forintnál-is többet, költött; mellynek tsak-nem felét a tengeri hadak emésztették-meg. — Az ország adóssága azon 6 esztendők alatt 177 Millió Font Sterlingre szaporodott, és így 53 Millióval öregbedett. Ebbenn az esztendőbenn ismét 20 Millió járúlt hozzá. Most tehát tsak a Millió száma 197et; N. Forintra szóllván, mint-egygy 1773-at tészen. Mellynek Interessére és ki-szolgáltatására, esztendőnként 60 Millió N. Forinttal s többel kell az országnak adóznia. R.

Hír-adás.

Piemontból származott Lorank Ur, ki-is Franczia országbann Chemiának Professora lévén, Montpellierbenn approbáltatott, Frelenbenn pedig privilegiáltatott, — *Virtus occulta perit* — hírré adatja, hogy azon szereket tovább-is árúlni fogja, mellyekről nem régen jelentést tett, és ezen Pozson várossábann sokaknak megelégedésekre próbákat-is adott.

1ször: Vagyon néki Ámérikai füvekből készített vize, mellytől a büdös férgek (palatzkák) tojományjokkal egygyütt úgy el-vesznek, hogy többé meg-nem szaporodhatnak. Az árra 30, és 20 Krajtzár,

2szor:

2szor: Vagyon néki újonnan fel-talált ollyas szere, melly akarmi-féle ruhából, taffotából, gyapjúból és matériából az Olaj, Viasz, Zsírtól avagy Szekér-kenőtől való motskot azontul ki-tisztítja. Egygy-egygy darabot 20, s 10 Krajtzáronn ád.

3szor.: Vagyon néki ollyan Golyóbisa, a minémű Angliábann fel-találtatott, mellyel-is dítsekedhetik, hogy egyedűl ő bír annak titkával. A hasznа abból áll, hogy a beretvát úgy meg-lehet vele fenni, mint-ha tsak előbb köszörűlték vólna, s nem-is szükség azt többé köszörűltetni. Kész vele próbát tétetni. Az árra 20 Krajtzár; a kik azzal beretvát fenetnek, 6 Krajtzárt fizetnek.

4szer: Ollyan titkos szerrel bír, melly Leány-téjnek neveztetik, és a szeplőt az ortzáról s kezekről el-vészi, s a' mellett a bőrt ollyan puhává tészi, mint a bársonyt. Ez két üvegetskével 36 Krajtzáronn adatik.

5ször: Valamelly port és vizet árúl, melly az ember fogainak elefánt-tsonthoz hasonló fehjérséget ád, mindennémű rothadását s roszsz szagát el-vészi, s azokat, ha szinte már inognak-is, viszszont állandókká tészi; 30 Krajtzár.

6szor: Ollyan írt (Flastromot) árúl, mellyel ki-ki maga a láb újjánn lévő szömöltsöt (Tyúk-szemet) minden fájdalom nélkül meg-gyógyíthatja. Darabját 24 Krajtzáronn.

7szer: Olly jutalmas pennát árúl, melly nints meg-hasíttatva, s igen sokáig tart, úgy hogy nem-is szükség meg-igazítani; eggyet-egygyet 20 avagy 10 Krajtzáronn.

8szor: Vizzel igen fekete téntát tsinálni való pora vagyon, mellyet egygy-egygy tsomóval 20 Krajtzáronn ád.

9szer: Festeni és írni való külömb-külömb-féle színű Chínai Papirost darabonként 20 és 10 Krajtzáronn.

10szer:

10*ször*: Maga nem régen ollyan Spanyol Viaſzt talált, mellynek kitsiny darabjával ezernél-is többet lehet tűz nélkül petsételni. Egygy-egygy darabját 20 vagy 10 Krajtzáronn adja.

11*ször*: Akar-miféle régi el-törlött vagy el-kopott íráſt ismét olvashatóva tud tenni. Az arra való víznek üvegetskéjét 1 Forintonn árúlja.

12*ször*: Ollyan köve vagyon, mellyel minden atzélbéli eſzközökből a rozsdát ki-lehet venni. Darabját 20 s 10 Krajtzáronn adja.

13*ször*: Valamelly port árúl, melly akar-mi-féle ezüſt, arany és brilliántos Gyémántot ismét meg-újjít; egygy-egygy tsomóval 20 Krajtzáronn.

14*ször*: Vagyon valóſágos Szappan-Spiritusſa, mellyet egygy-egygy üvegetskével 20 Krajtzáronn ád.

15*ször*: Lehet nála kemény és lágy Pomádét-is venni.

16*ſzor*: A Porcellán, Fayence, Agát, Kornil, Kriſtály, Márvány edényeket ismét öſzve-tsinálja, úgy hogy a forró víz azoknak többé ne árthaſson.

Olly reményſéggel bíztatja magát Lorank Uram, hogy a Közönſégnek bízodalmára és jó-tetſzésére érdemesnek fog ítéltetni. A' mellett minden rendenn lévő Uri Személyeknek tudtokra adatja, hogy kéſz azokat, a kiknek ahhoz kedvek vólna, az ő meſterſégének minden titkaira, (a mint-is már nyomtatásbann ki-vagyon adva) igazán meg-tanítani. — A Társa minden régi képeket úgy meg-tud tiſztítani, mint ha újjak vólnának, s aztis meg-tsinálja, hogy légy többé reá ne ſzállhaſſon; az arany rámákat-is úgy meg-tudja tiſztítani, mint-ha újjak vólnának. — A ſzállása itt Pozsonbann a Franciskánus Barátok útſzájábann Albertini Kémény-ſeprőnél vagyon. Dél előtt 8 órától fogva 11-ig, dél utánn pedig 2-től fogva 5-ig minden-nap otthonn lehet találni. Otthonn nem létekor a feljebb említett portékákat ugyan azon háznál *Weinſchenk* Uramnál kell keresni.

Po'sonbann
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Császári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Mind-Szent havának 30dik napjánn,

Szerdánn költ

84*dik* LEVELE.

1. *Erdélyi tudósítások.*

„M. Gróf Battyáni Ignátz Püspök és Titkos Tanáts Ur ő Excellentziájának Páſztori Levele, melly-is a múlt Kis-Aſzſzony Havának 12dik napjánn költ az Al-Vinczi Püspöki Kaſtélybann, ezekbenn a napokbann ki-nyomtattatott Szebenben Hochmeiſter Uram mű-helyében hatod-fél árkos papirosra négy rétüleg. Két réſzre vagyon a Levél oſztatva. Az Elſőbenn ſzóll 14 Szakaſzokbann a Püspöki *Foraneus Vicarius*okról, a minémüeket négyet rendelt egéſz Erdélyre. Az elſő *Vicariatus*, melly-is *Sz. Jóſef* védése (*patrociniuma*) alatt van, a Fejérvári, Hunyadi, Szebeni, Ebesfalvi és Kükülői Eſpereſtſégeket foglalja magábann. A második *Vicariatus*hoz, melly *Sz. Leo Magnus*ról neveztetett, tartoznak a Kolosi, Dobokai, Belſő-Szólnoki, Szamos-Ujvári, Tordai, Arannyasi és Marosi Eſpereſtſégek. Az harmadik *Sz. Károlyt* tiſzteli Védőjéül, és ki-terjed az Udvarhelyi, Gyergyói s Csíki Eſpereſtſégekre. A negyedik *Vicariatus*tól, mellynek *Szálézi Sz. Ferencz* rendeltetett Védőjéül, függenek

a Miklósvár-Széki, Barczai, Fagarasi, Három-Széki és Káſzoni Eſpereſtſégek. Elé-adja továbba a *Foraneus Vicarius*oknak hatalmokat, kötelesſégeket s a t. A Második réſzbenn 19 Szakaſzok vagynak, mellyek főképpen azt tanítják, miképpen kelljen az Egyházi Rendnek minden Hónapoknak elejénn Gyüléseket (*Conferentias ſeu Calendas*) tartani s t. a' f. „

„ A Református Püspök, Tsernátoni Vajda Péter Uram, Kis-Aſzſzony havábann meg-hala; ki helyébe Eperjeſi Sámuel Uramat nevezték; de helybe-hagyatását a Felſéges Udvartól várják. „

„ Ha ſzintén késönek láttatik-is lenni a következendő tudósítás, de avagy-tsak az ide való rend-tartásokat tudni kívánó Olvasók kedvéért, meg-érdemli, hogy emlékezet tétessék felőle. Ez, Mlgs. Szent-Damokoſi *Sándor* Láſzló Urnak, az Al és Fel-Csík, Gyergyó s Káſzon Székely-Székek Fő Király-Bíróſágára ez eſztendőbéli Szent-Iván Havának 24dik napjánn lett béſzenteltetése. Ezen dologra a F. Királyi Guberniumtól rendeltetett Kommiſſárius Urak, úgy-mint: M. Gyerő-Monoſtori Gróf Kemény Farkas Tanáts és Kancellárius Ur ő Nagyſága, és Nagy-Ajtai Dónát Jósef Guberniális Székrétárius Ur, Udvarhely-Székenn által Oláhfalu felé tartván útjokat az úgy neveztetett Nagy Erdőn; ennek tájékára a tiſztelt Mlgs. Személyek eleibe ment harmintz Nemes Iſjakkal az említett Hónapnak huſzon-harmadik napjánn Bánkfalvi Kováts Tamás Ur Al-Csík Széknek Vice Király-Bírája, s illendő köſzöntéſsel fogadta. Innen illyen módonn való kíſértetéſsel a Kommiſſárius Urak bé-mentenek Csík Szent-Királyba; az hol-is, mint az oda való Fenn-álló Törvényes Táblának helyénn, léjendő vala a bé-ſzentelés. A faluból a Fő Király-Bíró Ur-is ki-ment vala a Kommiſſárius Unaknak köſzöntésekre s fogadásokra. — Más naponn, ú. m.

ú. m. huſzon-negyedikenn, minden Rendek ékes ſereggel a Tábla-házhoz gyülekezvén, s ugyan ottan a M. Kommiſſárius Urak-is meg-jelenvén: mindeneknek előtte a Gróf Kancellárius Ur, a Nótárius Urnak kezére adta a Fgs. K. Gubernium Levelét, melly-is ſzóllott a Kommiſſárius Uraknak azon jeles dologra lett rendeltetésekről; azutánn a Fő Tiſztſégről való Királyi Adomány-Levelet, mellybenn a Felséges Uralkodó nagy kegyelmeſséggel méltóztatott elé-ſzámlálni Mlgs. Sándor Láſzló Urnak érdemes dítséreteit. Ezeket a Nótárius Ur el-olvaſván, ugyan maga elől-olvaſta az hitlés formáját-is, mellyel a Fő Király-Bíró Ur bé-eskütt. Annak-utánna a Fő Kommiſſárius és Kancellárius Ur ő Nagyſága igen válogatott és jelentős ſzókkal folyó Beſzédet mondott az alkalmatoſság ſzerént, mellyet az új Fő Király-Bíró Ur-is hathatós bé-köſzönéſsel váltott-fel. Követte ezeket a fenn-dítsért Vice Király-Bíró Kováts Tamás Ur fontos háláló Beſzéde. Mind ezek nyomtatásbann világot látni érdemesek valának. — Ezeknek meg-léte utánn, a M. Kommiſſárius Urak ſzállásokra tértenek, a Gyülekezet pedig ott maradott. Az új Fő Király-Bíró Ur Fűül ülvén, némelly dolgokat folytatott; nevezetesen a Hit-türésről (Tolerantziáról) való Királyi Rendelésnek ki-hirdetését: *Marcalis* Székre lévén annak ki-hirdettetése a F. K. Guberniumtól meg-parantsolva. Ezt közönſégesen meg-hallván a jelen-valók, így ſzóllottak, hogy „ azon Királyi Parantsolat a külömböző Vallásuakat olly helyekenn illeti, a hol azok elegyesen laknak edgyütt, hogy e' ſzerént tsendesſégbenn és felebaráti ſzeretetbenn nyúgodnának; de Csík, Gyergyó s Káſzon Székekbenn ſemmi efféle nem lévén, (minthogy, némelly Oláhokat ki-vévén, azon helyekenn lakó Székelyek mind Római Katholikusok) jó léſzen meg-írni s fel-adni a F. K. Guberniumnak, s a

t. „ Mindenek így el-végeztetvén, nagy készületü aſztal tartatott, mellynél vóltanak ſok Hadi Tiſzt Urak-is, a kik a meg-írt jeles dologra meg-jelentenek vólt. „

„ Erdély moſt a bővſégnek örvendhet. Az öſzi Vetések minden felé igen ſzépen zöldellenek. Az idei Török-búzák jól el-készülve s érve takaríttattak-bé; nints panaſz az el-kezdődött Szüretre-is. „

„ El-jutott már Nagy-Szebenbe-is ama híres Ánglus Lovas, *Hyam* Uram, könnyü lovagló Játékos Társaſágával, és kezdé elſő Játékját ezen Mind-Szent Havának 6dik napjánn, mindenek tapſoló dítséretével. Tsudálja a Sokaſág, a mit eddig ez hazábann nem ſzemlélt, minémü könyüſéggel és ſerényſéggel futtatják az Ánglusok arra ſzoktatott lovaikat, és melly nevezetes játékokat téſznek a nyargaló lovaknak hátaikonn. Imez Lovaklóknak meg-érkezésekkel el-mentenek Szebenből a ſok idő alatt itten múlatott Mese-Játékosok. „

2. *Magyar orſzági dolgok.*

A Szepesſégenn már-is olly ſzükön kezd a marhának való takarmány lenni, hogy az emberek ſzéltibe adogálják 4 Forintonn-is a jó teheneket, még ſem találnak vevőkre. Azért kéntelének azokat le-vágni, és a húsát el-adni, mellynek néhol egygy Krajtzáronn-is meg-lehet fontját venni.

A Hegy-aljánn tsak igen tsekély Szüretet reménylenek. Aſzú ſzőlöt ritka helyekenn találni.

A vizek mind ez ideig az egéſz orſzágbann igen kitsinyek valának. Nem-is látſzik pedig, hogy hamar meg-fognának áradni, mivel moſt-is tsak ritkán eſőzik. Innét vagyon, hogy a Tiſzánn s Marosonn ſót Mármarosból és Erdélyből nem igen hozhatnak, és a Dunánn való hajózás-is igen laſſú és akadályos.

Trentsénbenn a külſő város ebbenn a moſt múló és a közelebb el-múlt hónapbann egy-más utánn négyſzer égett.

égett. Az utólbſzori gyúladás 18dikbann vala, melly 7 házat emészte-meg. Valamelly gonoſz emberekre vagyon a gyanú, hogy ſzánt-ſzándékkal gyújtogatnak. Mert azonn kívül, hogy négyſzer nagy tűz támadott, más négy ízbenn külömb-külömb helyekenn ugyan azon külſő városonn holmi gyújtó ſzerek találtattak, mellyek még jó idejénn el-óltattathattak. — Sok egyéb helyekenn vólt gyúladásokról mi haſzna emlékeznünk? holott nem látjuk, hogy az, a kár-vallottaknak enyhülésekre, vagy másoknak magok óvására ſzolgálna.

Zesvitz Német Lovas Regementje Morva orſzágból Árva-Vármegyébe ſzállott; azoknak helyt adván, a kik Cseh orſzágból amoda ſzállittattak, olly véggel tudni-illik, a mint a minap emlétém, hogy a takarmány dolgábann való ſzükség valamenynyire tágúljon. Ugyan azon okból Vurmzer Húſzár Regementjének, a mint mondják, Pozson-Vármegyébenn léſzen ſzállása.

Váczonn az Áhítatos Oskolák Klaſtromábann, azon Szerzetes Rendnek Magyar és Erdély orſzágbann 16 eſztendőkig vólt Fő Elől-járója, Oroſz Zſigmond Ur, ezen Mind-Szent havának 11dik napjánn, világonn való létének 67dik, Szerzetes életének pedig 49dik eſztendejébenn meg-hólt. Temetési tiſztesſégére, a Szerzetnek ſzinte akkor tartatott közönſéges gyülésébenn T. Horányi Elek Ur Halotti Beſzédet mondott, melly ki-is vagyon nyomtatva. Negyed naponn, úgy-mint az említett hónapnak 14dikénn, F. T. Konrádi Norbert Ur váſaſztatott az Áhítatos Oskolák Szerzetes Rendének Magyar és Erdély orſzágbann léjendő Fő Elől-járójának.

Tiſztelt Horányi Elek Ur ſzorgalmatoſsága által, hajdani *Kéza Simon* Magyar Papnak *Hiſtóriája*, ſok előbbi hibáktól ki-tiſztíttatva s új jegyzésekkel meg-világoſíttatva Budánn ismét ki-nyomtattatott a régi titulus alatt: *Simonis de Keza rel. Chronicon Hungarorum. rel.*

3. Bétsi tudósítások.

A Császár és Király Ő Felsége az haza-felé útazó Nordi Gróffal és Grófné Aszszonyal ezen hónapnak 20dikánn szerentsésen Brünnbe erkezett vala. Az útazó Vendég Uraságok a Sas Vendég-fogadóba, Ő Felsége pedig egygy közel lévő házhoz szálla. Más naponn a Nordi Gróf Ur az Ország házához méne, az holott szinte akkor ország-gyűlés tartaték, mellyenn-is végezetéig jelen vala; dél utánn pedig Ő Felségével a váross méltóztatott meg-tekénteni. Tsötörtökönn, az az, 24dikbenn koránn reggel, minek-utánna a Grófné Aszszony egéssége ismét jóbbra fordúlt vala, az útázó Nagy Fejedelmi Uraságok Petersburg felé tovább indúlának; Ő Felsége pedig viszsza térvén, estve Bétsbe erkezék.

Ugyan akkor a Vürtembergi, Hertzegsi Ferdinánd, Klagenfurt városábann lévő Regementjéhez mégyen vala; Báró Maukler Ur pedig, és Ersébet Hertzeg Aszszonynak előbbi Fő Udvarnokja, Bork Báróné Aszszony Mömpelgárdra viszsza-térének.

Ő Felsége Olasz Tarmományjaibann ezen Mind-Szent havának kezdeténn hírdetődött, Pünkösd hav. 9dik napjánn költ Cs. K. Rendelés az Egyházi Prébendákról szóll, mellyek ennek-előtte a Római Széktől adódtak; hogy „ tudni-illik jövendőbenn mind valamenynyi, akar mi légyen a neve, egyedűl tsak az Országló Széktől (Ország Tanátsától) függjön, melly-is a Megyebéli Püspököket némelly részének ki-adására hatalmazni fogja, ki-vévén azokat a Prébendákat, mellyek a Királyi vagy más valamelly Patronátus alá tartoznak, vagy-is valamelly Káptalan választásától függenek. Mert ezeknek tovább-is önnön dívatjokbann meg-kell maradniok. Minek-okáért a Királyi *Placet* vagy *Exequatur* semmi ollyas Pápai Bullákra s több afféle Aktákra reá ne írattassék, a mellyek Rómából akár magától a Pápától, akár pedig Kárdinálistól vagy Püspöktől a' végre küldetni fognának, hogy valaki valamelly Beneficiumot nyerjen. — Ellenbe parantsoltatik, 1.) hogy azon Prébendákat, mellyek Lelki Pásztori hívatalt foglalnak magokbann, a Püspökök, Konkursust tartatván, a leg-méltóbb Személyeknek adják; 2.) hogy a kötelesség nélkül való Beneficiumokat az Ország Tanátsa Ő Felsége képébenn hóltig vagy meg-határzott időre adja; 3.) hogy az ollyas Beneficiumokra, mellyekhez Egyházi Törvény-szolgáltató hatalom vagyon köttetve, a Püspökök 3 Kandidátusokat nevezhessenek, a kiket leg-érdemesebbeknek tartanak; de jól észbe vévén, hogy az elsőség mások felett a közönséges Tanítókat, nevelő házoknak Elől-járóit, és hasznos tudományokbann munkálkodó szorgalmatos Tudósokat illeti; nem külömben hogy különös tekéntettel kellessék lenni a buzgó Plébánusok eránt, a kik vénségek vagy erőtelenségek miatt elégtelenek az Ur szőlejébenn való munkára; 4.) hogy senki többé a maga Beneficiumát másnak ne adhassa, hanem-ha segétő Társ kedvéért, a hol a Szent-Egyház java azt szükségessé tészi; a Lelki Pásztori Prébendákra nézve pedig illyen Segétő egyedül tsak Konkursus által neveztettethetik; 5.) Az 1774dik esztendőbéli Böjt elő-havának 14dik napjánn költ Parantsolat, hogy tudni-illik, minden felsőbb Egyházi Hívatalokra vágyó Személyek a Páviai Universitásonn lett Doktorok légyenek, jövendőbenn minden Káptalanbéli Kánonokokra-is ki-terjedjen; tsak az Országló Tanáts engedhet valaminémű különös érdemekre nézve attól tágúlást. Egyébaránt reményli Ő Felsége, hogy a Püspökök az ő eredet szerént való jussaikkal tovább-is szabadon élvén, a környűl-álló dolgokhoz képest, valamint kívántatni fog, a köz jóra való nézve nem fogják általlani, a Egyházi Prébendákat egygyűvé foglalni, vagy el-valasztani, által-helyheztetni vagy változtatni. s a t. „

4. *Elegyes tudósítások.*

A minapi változások szerént jövendőbenn 7 Universitások léfznek a Császári és Királyi Örökös Birodalombann, úgy-mint: Bétsbenn, Prágábann, Lovániumbann, Páviábann, Freyburgbann, Budánn, és Lembergbenn.

A Gálics és Ladomér országi Gubernium Tagjai eránt most közelebb némelly változások estenek, mellyek közül tsak az esméretesebbeket említem. Gróf Ugárd volt Udvari Kamarabéli Tanáts Ur, és Vlassics Ur, ennek-előtte Lemberg Környékebéli Fő-Kapitány, Guberniumbéli Tanátsosoknak tétettek. Báró Podmanitzhi Jósef Ur ugyan oda Guberniumbéli Székrétáriusnak mégyen; helyette pedig Potturnyai Péter Ur lett K. Magyar Udvari Kamarabéli Koncipista.

* *

Boroszló (Breszlau) várossábann 1781benn Bóldog-Aszszony havának 19dik napjánn Maradék és testámentom-tétel nélkül meg-halálozott *Fogarasi Péter* nevezetű, Magyar országról vagy Erdélyből származott kereskedő embernek atyjafiai kerestetnek. Az hátra-maradott jószága, melly 2000 N. Forintokra s többre betsültetik, az oda való Sz. Vincentzi Apátur házánál (*in Curia Abbatis ad S. Vincentium*) vagyon le-téve. Ha valahogy valaki azon Fogarasi Péternek Atyjafiának esméri magát, s meg-tudja bizonyítani, jelentse magát illendő helyekenn, s az említett örökséghez hozzá fog juthatni. Egyéb-aránt semmi sem tudatik annak eredete felől, hanem hogy az 1749dik esztendő tájbann Erdélyből Felső Magyar országra jött, onnan Sléziába kereskedett, s utóljára Boroszlóbann meg-nyúgodott. R.

Posonbann
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HÍRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Szent-András havának 2dik napjánn,

Szombatonn költ

85dik LEVELE.

1. *Hazánkbéli dolgok.*

Idősbik Battyáni Ádám Gróf Ur ő Excellentziája, sok esztendőkig jelesen viselt *Tárnok-Mesteri* méltóságát nem régibenn az ő meg-élemedett idejű állapatjára nézve önként le-tette. Ezen Ország-Jobbágyi fő méltóságra tehát Kegyelmes Királyunk Ő Felsége Keresztszegi Gróf *Csáki János* Szepes-Vármegyei Örökös Fő-Ispány és K. M. Helytartó Tanátsbéli Tanáts Urat ő Excellentziáját emelte, ki-is ez ideig Királyi Fő-Lovász-Mester és Tartománybéli *leg-főbb Kommissárius* vala. Melly leg-utól említett fő tisztség viszont Balassa-Gyarmati Gróf *Balassa Ferenez* Szerem-Vármegyei Fő-Ispány és K. M. Helytartó Tanátsbéli Tanáts Urra, ugyan azon Tartománybéli Kommissáriusságnak volt Vice-Direktorára ő Excellentziájára bizattatott.

Losontzi Gróf Bánfi György Urnak ő Excellentziájának Magyar és Erdély országi Udvari Vicé-Kancelláriusságra lett emeltetése utánn, az Erdélyi Nagy-Fejedelemség ismét K. Fő Kints-tartó híjával lévén; Ő Felsége az Erdélyi Fő-Rendek Elől-járóját, R. Sz. Bí-

todalombéli Gróf Széki *Teleki Károly* Királyi Guberniumbéli Tanáts Urat ő Excellentziáját Erdélyi Fő Kintsartónak tette.

Az Erdélyi Görög Katholikus Püspökségre, Májo*r* Gergely Ur ő Excellentziája helyett, Balásfalvánn tartatott gyülésenn választatott Személyek közül, a Császár és Király Ő Felsége *Bab János* Maros-Vásárhelyi Espereſt Urat tette Fagarasi Püspöknek. Minthogy régtől fogva a Görögöknél mind-csak Szerzetesek szoktak vólt Püspökök lenni; tisztelt Bab János Urat elsőnek mondhatni, a ki Világi Papságból Püspökségre emeltetett.

Ő Felsége ez-előtt egy-néhány hetekkel a Magyar országi Tenger-mellyéki Guberniumtól meg-tudván, hogy a Gabona napról napra drágodik azonn a részenn; Jobbágyaihoz viseltetett Atyai kegyessége szerént, a Királyi Kamara kintséből 15 ezer R. Forintot méltóztatott Fiúm és Bukari várossainak költsön adatni, olly véggel, hogy azon pénzből Tengeri (Kukoritza) s egyébféle Gabona vétessék, és Tár-házokba hordatván a szükölködő népnek minél óltsóbban adattassék, s ekképpen a szükség-is el-fordíttassék, a felettébb való nyerekedésnek-is vége szakadjon. Melly ditsőséges igyekezetnek hogy anynyival-is inkább kívánatosb előmenetele lehessen, a F. K. Helytartó Tanáts, Magyar, Dalmata, Horvát és Tót országoknak minden Vármegyeit oda való gabona hordásra reá izgatta. Valóbann szánakozásra méltó azon tenger-mellyéki föld népének mostani állapatja. Mert nem csak a gabona dolgából szenved szükséget, hanem a szőlő, olaj-fa s egyéb gyümöltsös és veteményes kertekbenn-is igen szükön termett az életre valója.

2. *Más*

2. *Másféle Bétsi tudósítások:*

A Császár és Király Ő Felsége attól fogva, hogy Brünnből viszsza-jött, hideg-lelő Tsúszszal küszködvén betegen fekszik.

Most közelebb három rendbéli Felséges Parantsolatok hírdetődtek. Mellyek rövid summába foglaltatva illy renddel következnek.

Az Első imigyen kezdődik: „ A mi Ditsőséges Eleink mindenkoron fel-bonthatatlan fő-igazságnak tartották, hogy mindennémű Papi és Egyházi jószág, annak valóságos eredete és tzélja szerént, úgy szintén az Anya-Szentegyház igaz értelme szerént, az Istени és Egyházi szolgálatra, a lelkekről való gondviselésre és a szegények számára rendeltetett *Patrimonium* (Örökség) légyen, hogy az Egyházi Személyeket s Gyülekezeteket egyedűl csak az ő állapatjokhoz illendő tartásokra való haszna-vétele illesse, az hátra maradó részének feljebb említett haszonra fordíttatására való gond-viselés pedig, az Ország Fejedelmének, úgy-mint az Eklésia leg-főbb Tútorának és Kánonok Őrizőjének egygy el-múlhatatlan jussa s kötelessége légyen. Ezen fő okra nézve, említett Ditsőséges Eleink nem csak a közönséges Ország Rendeléseibenn és Törvény-könyvekbenn, hanem különös alkalmatosságokkal-is, (*elő-hozatnak itt Ferdinánd, Maximilián és Leopold Császárok Parantsolatjai*) minden Egyházi Személyeknek és Gyülekezeteknek több ízbenn keményen meg-tiltották, hogy az Ország Fejedelmének akarátja nélkül semminémű ingó avagy ingatlan jószágot idegen kézre ne adhassanak, már el-adott jószágokat ismét viszsza-szereztettek, és az Ország Fejedelme híre nélkül tett alkukat el-törlöttek. „

„ Azon Istenes szándékoktól és igazságtól fel-indíttatván, az emlékezetét ezeknek a Rendeléseknek meg-újítani, azokat a mostani időkhöz alkalmaztatni, s e' végre

ím e következendő rendet szabni kívántuk. *Elősőr:* Tiltjuk minden rendenn lévő Papságnak, akár Gyülekezetek akár egygyes Személyek légyenek, hogy akar minek neve avagy színe alatt, az Ország Székénél keresett s nyert engedelem nélkül, Papi avagy Egyházi jószágot el-adni, el-tserélni, el-ajándékozni, elébbi helyéről el-venni, egygy szóval akar-miképpen más kézre adni ne bátorkodjanak. *Másodszor:* Ki-terjed ezen tilalom mindennémű el-adásra — földekre, Reálitásokra, Kapitálisokra, Szent-Egyházi, Klastrombéli és Házi eszközökre avagy *Pretiosumok*ra, — minden ingó jószágokra, mellyek a gazdálkodáshoz nem tartoznak; minden esztendőnként való meg-határozott vagy meg-határozatlan jövedelmekre, akar-mi nevenn neveztessenek. *Harmadszor:* Ha valaki ezen tilalom ellen tselekedni merészlene, leg-ottan az, a ki a mi Felléges engedelmünk nélkül valamit affélét akar mi módonn magáévá tett, attól meg-foztatik, s még azonn feljül meg-is büntettetik; azon Papi Gyülekezeteknek és egygyes Személyeknek pedig, a kik affélét valamiképpen idegen kézre adtak, valameddig azt viszsza nem szerzendik, az ő jövedelmeik el-léznek foglaltatva. *Negyedszer:* Valaki afféle el-adott vagy el-rejtett és el-titkolt jószágot, Kapitálist, *Pretiosum Mobilé*-t, vagy más Papi jövedelmet ki-nyilatkoztat vagy fel-ád, annak, az ő nevének el-hallgatása mellett, 3 esztendeig az ollyas jószág betsüjének, a Kapitálisnak vagy a *Pretiosum* árrának 4-ivel való Interesse fog adódni: ki-vévén ha önnön maga bírna véle, vagy valamelly Papi Elől-járó vólna, a ki a' nélkül-is tartozik affélét meg-jelenteni. „ — Költ Bétsbenn Mind-Szent havának 5dik napjánn.

A Második Parantsolatnak, melly még Szent-Mihály havának 11dik napjánn adatott-ki, ez a kezdete: „Minthogy a Szerzetes Papi Rendek nem más végre, hanem

nem olly kötés alatt vétetődtek-fel a Mi országainkba, hogy a Világi Papságot a Lelki Pásztori hivatalbann meg-segélljék, és a népnek lelki segétségére magokat hasznossakká tegyék; Minthogy továbbá ezen idvessséges szándékot a Megyebéli Püspökönek tartozó engedelmesség nélkül soha sem lehet el-érni; s minthogy végezetre maga az Isten minden Juhokat, senkit hivataljáért ki-nem-vévén, a Megyebéli rend szerént való Püspök vezérlése alá rendelte; és csak egyedül ezek vették Isten szerzése szerént az igaz Katholikus tudomány zálogát, az Egyházi Szolgálat ki-szolgáltatását s közönségesen a Lelki-Pásztorságra meg-kívántatott hatalomnak tellyességét: tehát Minnen magunkat arra kötelesnek ítéljük, hogy azon helytelenségeket tövestől ki-írtsuk, a mellyek egygy részént mind ezekkel ellenkeznek, s más részént az országra nézve káros következésekkel egygyütt járnak. Főképpen ide tartoznak azok a sok-féle szín alatt némelly Pápáktól nyert, mind egész Klastromok, Gyülekezetek, Szent-Egyházok s más helyek, mind magános Személyek számára való, s nem csak Szerzetes Papokat, hanem némelly Világi Papokat s ezek alá tartozó helységeket-is illető *Exemptiones à potestate & jurisdictione Episcopi ordinarii.* „

„ Valaminthogy pedig az által nem csak az Egyházi rend-tartás félbe szakasztatik, hanem a' mellett az ország és közönséges állapat-is, külső Kamarákra való pénz küldözés miatt, a Püspököknek leg-idvességessebb s leg-szükségessebb rendelései eránt nyilván s néha botránkoztatóképpen követett engedetlenség miatt, a leg-költségessebb pereknek Római Törvény-székek eleibe való Evokátziói miatt, s különösön a Klastrombéli fenyítéknek s más-féle jó rend-tartásnak fel-bontása miatt, továbbá sok más-féle útakonn nem kevés kárát vallja, s önnön magábann gondoltatva-is, az Ország

Fejedelme akaratja nélkül adatott afféle *Exemtiók*, mint a világi jusfokba való bé-kapások, és a jobbágyoknak idegen Törvény-Székekre való el-vonattatások, semmiképpen meg-nem állhatnak: erre nézve tehát tulajdon indúlattal és hatalmunk tellyességéből parantsoljuk, hogy semminémü Privilégiumnak és Szabad-Levélnek, akarmiképpen adatott s írattatott légyen, ezenn-túl leg-kisebb ereje ne lehesfen arra, hogy valaki a rend szerént való Püspöknek avagy Érseknek hatalma s törvény szolgáltatása alól magát fel-szabadúltnak tartsa (*ad effectum Exemptionis*) következésképpen hogy minden Klastromok, Gyülekezetek, Személyek és helyek egygy-általjábann az ő Püspökjöknek Lelki-Pásztori igazgatása s hatalma alá rendeltettek és ahhoz engedelmesfek légyenek, a Tudománynak avagy Fenyítéknek akar-mi dolgábann. Melly *Declaratio nullitatis* ki-terjed mind az elmúlt, mind a jövendő időbéli Szabad-Levelekre. „

„ Valaminthogy pedig továbbá mind azon egygyezéseket és szerződéseket ez által hasonlóképpen el-töröljük, valamellyeket né-talám magok a Püspökök némelly Klastromokkal, Gyülekezetekkel és Személyekkel valaha tettenek vagy ennek-utánna tenni fognának: azonképpen bízodalmason reményljük, hogy már ezenn-túl mindennémü *Exemtiók*nak el-töröltetése utánn a Püspökök az ő Pásztori hívataljokat az eximálva vólt Személyekenn s helyekenn-is tellyes vígyázással követni fogják. Melly eránt a hol kívántatni fog, a Mi Felséges óltalmunkhoz-is tökélletesen bízhatnak. Minek-okáért szabad léfzen az Ordináriusoknak mindenütt visitálni, a Klastrombéli fenyítéket meg-jobbítani, és a Szerzetes Papokat magok kedve szerént Lelki-Pásztorságra rendelni. „

„ Azok a Klastrombéli Elől-járók, Gyülekezetek, s egyéb Papi Személyek, a kik ezen Mi Fejedelmi Rendelésünkkel ellenkezőképpen tselekedni mernének, a közönséges óltalomnak meg-tagadásával és az ő Klastromoknak felbontásával fognak büntetődni. „

Végezetre parantsoltatik, hogy minden Klastrom, Gyülekezet és Személy, a kinek valamelly *Exemtiót a potestate & jurisdictione Ordinarii* illető Diplómája vagyon, azt ezen esztendőbéli Sz. András havának első napjáig *in Originali* s a' mellett *authentice* le-íratva, az Ország Székinek bé-adni el-ne múlasfa, hanem-ha egygyikis másik-is azt már ez-előtt meg-tselekedte vólna.

Az Harmadik Parantsolat arról szóll, hogy s miként kellessék a gyakorta meg-történő gyúladásoknak elejét venni, minél hamarébb nyomába akadni, azokat mególtani, és veszedelmes következéseit el-hárítani. Ennek fordúltát jövő alkalmatosságra hagyom.

Cseh országbann az uralkodó Felségnek bőlts intézése szerént a Vallásbéli Türedelemnek jóságos gyümöltsei már minden-felé terjednek. Nem régibenn Kinszki Gróf Ur Reichenburg nevezetű jószágábann a Reformátusok számára maga Orátóriumot építtetett. Oda-is Magyar országról vittek Egyházi Tanítót.

3. *Elegyes tudósítások.*

A Nem-Katholikus Fejedelmeknek Tartományjaikbann nem kevésbé gyarapodik a külömböző Vallásuaknak tartozó egyenes igazság. Svéd ország jeles példáját vólt már egykor szerentsém említeni. A közelebb múlt hónap kezdeténn illy tudósítás tétetett felőle. A Királynak ez-előtt egy-néhány esztendővel adatott engedelme szerént, a Stralszundi Katholikus Papok közül Effertz Uram Svéd országba a maga felekezetebéli gyülekezeteket látogatni menvén, örömmel tapasztalta, hogy az Isteni szolgálat a Katholikus Anya-Szentegyház szokása szerént *Christianstadt*, *Kolmar*, *Gothenburg*, *Landskrone* és *Malmoe* városokbann közönségesképpen (publice) sőt némelly helyekenn a Protestánsok Templomábann tartathatnak.

hatott. Nem győzi dítsérni az Helyſégek Elől-járóíknak, kiváltképpen pedig a Katona Tiſztiſégnek emberſégét és jó-akaratját, mellyet ő hozzá tetézve mutattak.

Geneva városa napról napra mind inkább puſztúl. Ez az Elől-járók között és az alatta-valók között forralt viſzſza-vonásoknak mérges gyümöltse, melly mindazonáltal másutt igen-is egéſzſéges és tápláló gyümöltsſé válik; ſzinte haſonló lévén a külömböző Vallásuak között való dühösködésnek ember-veſztő gyümöltséhez. Ez, s nem egyéb, az Éjſzaki Ámérikai Tartományoknak, azok hatalmas-vóltoknak, és nem tsak arra nézve, ſőt néminémüképpen közelebbről-is, a moſtani hoſzſzas háborúnak leg-elſő eredete. S viſzont nem egyébnek, hanem ugyan annak köſzönheti Ánglia és Hollándia, virágzó állapatját. — Imhol némelly gazdag Genevai Lakosok a Dublini Titkos Tanátstól, Hiberniábann való meg-telepedhetésre engedelmet kértenek, külömb-külömbféle meſterſégeket és Fábrikákat ſzándékozván magokkal oda vinni. Leg-ottan az emlétett Királyi Tanáts még Sz. Mihály havának 27dik napjánn nem tsak engedelmet, hanem édesgető Rendeléſt hírdetett. Mellynek ez a veleje: hogy minden Genevainak, valamíg az oda költözködőknek ſzáma ezerre telik, 500 Forintſg való úti költſég, ha többen léſznek, több-is, s a' mellett az Hazafiúi ſzabadſág (mellyet ottan *Naturaliſatió*nak neveznek) ingyen adattaſsék. Némelly Méltóſágok még többet-is tselekedtek. Tudni-illik a magok jóſzágokonn ingyen tulajdonúl örökre földeket ígérnek nékiek, úgy hogy az orſzág adójánn kívűl, ázoktól ſoha adózni ſe tartozzanak. — Bétsbenn-is ſokan láttatnak közűlök. R.

Po'ſonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-András havának 6dik napjánn,

Szerdánn költ

86dik *LEVELE.*

1. *Bétsi tudósítások.*

Kegyelmes Urunk Ő Felſége a minapokbann reá tört betegſégből még a múlt Szombatonn tsaknem egéſzen ki-épült vala. Mihez képeſt moſtan tökélletes egéſſégének örvendhetünk.

A Szentſéges Római Pápának, és Felſéges Csáſzár s Király Urunknak Máriabrunnbann Sz. György havának 22dik napjánn lett egy-máſtól való el-válása emlékezetére, ottan a közelebb múlt hónapnak 30dikánn hálaadó Iſteni tiſztelet közbenn a Templomnak fő-ajtaja felibe kékes márvány-kő helyheztetődött, mellyre Deák és Német nyelvenn arany betűkkel imez írás vagyon faragva: „ *Pius VI. Pontifex Maximus, & — Joſephus II. Roman. Imperator, — Semper Auguſtus, Cum Maximi- — liano Auſtriæ Archiduce, — Thaumaturga Fontanenſi Devo- — te Salutata, Hinc Tenerrimos — Inter Amplexus, Excitis — Adſtantium Lacrymis, Sibi — Invicem Vale Dixerunt. — X. Cal. Majas, Anno CIↃ. IↃ. CC. LXXXII.* „ az az: Hatodik Pius Római Pápa, és Második Józef Római Csáſzár, Maximilián Fő-Hertzeggel, áhítatos imádſágokat

az ide való Tsuda-tévő Kép előtt el-végezvén, nyájas ölelgetések és minden jelen-lévőknek könyv-hullatásaik között, itten egy-máſtól el-bútsúztak. Sz. György hav. 22dik napjánn 1782dik eſztendőbenn.

Haſonlóképpen Ő Felſége-is a Bétsi Sziget-kertbenn a maga nyaraló Palotájának Folyosójánn azon helyenn, a mellyről a Pápa az oda gyülekezett népre áldáſt mondott vólt, Ő Szentſége látogatásának örök emlékezetéül, veres márvány-kőre Deák emlékeztető íráſt jegyeztetett.

Óſtriábann a közelebb el-múlt hónap elejénn minden Földes Uraſágoknak meg-parantsoltatott, hogy az új Plébániák és Káplánſágok dolga eránt újonnan minél tökélletesſebb visgálások, és leg-feljebb 2 Hét alatt a Környékbéli Tiſztſégeknek tudósítások tétesſenek. A' végre minden Uraſág és Helyſég ſzámára bizonyos Tabéllák közöltettek, hogy mind az Uraſágok mind a Közſégek, mind-egygyik külön, az Helyſégek nevét, lakosok ſzámát, Plébániának hol-létét, oda való úthak minéműſégét, néha meg-történő akadályos-vóltát, azon egygy helyſégbenn lévő Plébániák ſzámát, minden Innep s Vasárnapokonn vagy tsak néha tartatni ſzokott Iſteni ſzolgálat idejét, Templomnak távoly-létét, tulajdon Plébánus avagy Káplánnak kívántatását, más, nem Plébánia Templomának vagy Kápolnának, vagy-is valamelly Klaſtromnak ott-létét, az Uraſágtól és Közſégtől tulajdon Plébánus avagy Káplán tartására adatandó költſégek menynyiſégét azokba fel-jegyezzék.

A *Trieſzti* Kereskedők nem régen illyen örvendetes izenetet vevének Ámérikából, hogy a Nagy Kaunitz nevezetű hajó Franczia orſzág ſzéléről, nevezet ſzerént *Marſzelj* (*Marſeille*) ki-kötő partjáról 6 Hét alatt ſzerentsésen Ámérikába érkezett s minden portékáit nagy nyereſéggel el-adta.

Tri-

Trieſzt városa melly igen népesedik, annak elég bizonyſága lehet az, hogy múlt Kis-Aſzſzony havának 15dik napjától fogva Mind-Szent havának 20dikáig mintegygy 100 új bóltok tőltek Kalmárokkal, Zſib-vásárosokkal, Kávé-főzőkkel és Meſter-emberekkel. Mindenütt, valahol tsak tágaſságot találnak, új házokat épſtenek; a város ſzüntelen kiljebb terjed, a jövevények ſzáma naponként ſzaporodik. Az új tőltés már el-kéſzült. — A Ráczok a magok Temploma mellé két águ tornyot épſtettek, mellyre moſt harangot és órát fognak helyheztetni. Haſonló ſzándékkal vagynak a Proteſtáns Vallásnak-is, kiknek ez eſztendő elejénn közönſégesképpen való Iſteni ſzolgálatra adott Ő Felſége ſzabadſágot. — A Zſidók tellyes tehetſégek ſzerént igyekeznek az ő gyermekeik ſzámára való Oskolát gyarapítani. Tsak 4 hónapja, hogy az fenn-áll; még-is annyira mentek immár azon gyermekek a köz haſznu tanúſágbann, hogy a minapi visgálás alkalmatoſſágával elegendő okot adtak akar-kinek a meg-elégedésre.

Livorno rév-helyére az el-múlt hónapnak 14dikénn egygy Velentzei hajó kötött-ki, melly egygy Áfrikai, úgy-mint a Marokkai Fejedelem Követjét hozta, ki-is a Florentzai és Bétsi Udvarokhoz ſzándékozik. Ennek kéſérő ſerege 37 ſzemélyekből áll; a' mellett vagy 20 leg-jobbféle Arab orſzági lovak és ſok egyéb állatok-is vagynak vele, mellyeket ajándékúl hozott. — E' ſzerént a Bétsiek nem ſokára ismét új, az ő Eleiktől talám ſoha nem látott ritkaſágot fognak ſzemlélni.

Bukari városa méltán magaſztalja Felſéges Királyunk Atyai gond-viselésének több bizonyſágai között azt-is, hogy az ott nem régen kezdődött, de eſztendővel ezelőtt félbe-hagyatott váſzon-ſzövő Fábrikának fenntartatása végett ottan lakos Sortz Jóſef Uramnak négyiválo interesre 4 ezer R. Forintot méltóztatott adni, me-

lyet az tsak 10 eſztendő múlva tartozik meg-fizetni. Látni való dolog, hogy ebből nem tsak a ſzegényſégnek nagy haſzna kerekedik, a midőn magának fonásſal és ſzövéſsel mindenkor, kiváltképpen pedig téli napokbann bizonyos élelmet ſzerezhet, és mindenek felett legſzükſégeſsebb ruházatját óltsón meg-veheti, hanem idő jártára váſzonnal külſő orſzágokra való kereskedés-is következhetik.

A Kulpa vizénn *Károlyvár*nál lévő hídnak megigazíttatására mind azon ſzabad Királyi város, mind a ſzomſzéd Vármegyék és a Károlyvári Katona Tiſztſég, adtak ugyan tehetſégek ſzerént költſéget: de minthogy ahhoz még 1871 N. Forint kívántatik vala, ezt Ő Felſége a Kereskedésre való Királyi Tárházból méltóztatott pótolni.

Zábrági Akadémia Direktorának tétetett Petrovics Jóſef Ur helyett, Demény Antal Ur, ennek-előtte Nagy-Szombati Profeſſor, lett a Budai Univerſitásonn Természeti Törvényeket tanító K. Profeſſor.

Kolozsvári Iſtván és Sebaſtiánovics Ferencz Zábrági Kánonok Urak, amaz Dogmátika Theologiát, ez pedig Egyházi Hiſtóriát tanított K. Profeſſorok, mind a ketten azon Zábrági Akadémiánn viselt Profeſſorſágokat le-tették. Ezen okra nézve tehát Ő Felſége Rendeléséből moſt folyó Sz. András havának 15dik napjánn Budánn Konkurſus fog tartatni, hogy mind a két Profeſſori hívatalra alkalmatos Személyek válaſztaſſanak.

2. *Egyébkünen hírül jött Hazánkbéli dolgok.*

Hogy a Vármegyéknek és Városoknak Föld-méröi jövendőbenn, ne tsak Meſter-emberek módjára imitt amott mint-egygy inaskodott és legénykedett, hanem a Mathéſishez tartozó mélyſéges Tudományokbann annak rendi ſzerént fundámentoson oktattatott s jól gyakorlott Személyek légyenek; a minapokbann olly Felſéges Rendelés hírdetődött, hogy mindenek, valakik ez orſzágbann Föld-méröi hívatalra vágynak, előbb a Budai Univerſitásonn tanúljanak vagy leg-alább tudományjoknak s alkalmatos-vóltoknak bizonyos jeleit adják, és ſenki többé Vármegye vagy Város Föld-mérőjének fel-ne vétesſék, hanem-ha a Budai Univerſitásnak bizonyſág-levelét elé-mutatándja. Ezen bőlts Végezés bizonyos jutalommal vagyon egybe-kötve. Tudni-illik azon Budai Univerſitásonn Mathéſiſt tanúló Deákok ſzámára eſztendőnként 800 R. Forintot rendelt Ő Felſége, hogy a ſzorgalmatoſsabbak abból ſegétſéget végyenek; azonn kívül a Mathéſisnek gyakorlását (Praxisát) tanító Profeſſor fizetéséhez eſztendőnként 200 R. Forintot adatott ſegétſégül és ſzolgájának fizetéséül.

Az orſzágba hozandó avagy itten nyomtatandó könyvek visgáltatása (*Cenſura*) eránt nem régibenn új rendelések tétettek. A többi között meg-vagyon parantsolva, hogy minek-előtte valamelly könyvek kótya-vetyére hányattatnának, azoknak lajſtroma mindenkor a rend ſzerént való Cenſornak bé-mutattaſsék.

A Nagy-Szombati Nevelő-házból, melly a Katona Tiſzteknek árván maradott fiaik ſzámára fel-állíttatott vólt, de már el-töröltetett, a múlt napokbann vagy 80 Ifjak jöttenek Pozsonba. A nagyobbak külömb-külömb Regementek közé Kadétoknak tétetnek, a kisebbek pedig azon Nevelő-házakba küldettetnek, mellyeket Ő Felſége a Katona gyermekek kedvéért minden Regementnél rendelni méltóztatott.

A Fekete tengerre való kereskedés jelesen gyarapodik. A melly hajó leg-előſzör oda ment, annak rakodványja jól el-költ. S mondják, hogy ismét egynéhány ſzáz ezer Forintára portéka kívántatik. Nandor-Fehjérvár alá a közelebb múlt hónapnak 16dikánn Fillimanov nevezetű Oroſz orſzági Kereskedő érkezett, ki-

is Óstriábann bérlelt hajónn 200 ezernél több sarlókat viszen a Fekete tenger partjára, s onnan hihetőképpen beljebb az Orosz Császári Birodalom tartományjaiba. Holmi akadályoktól nints mit félnie. Mert nem tsak az Római és Orosz Császári Követségektől, hanem magától a Török Császártól-is vagyon Passusa.

Azon el-múlt hónapnak 13dikánn a közönséges Postát, melly Félegyházáról Ketskemétre mégyen vala, erőszakoson meg-támadták, minden véle valójától megfosztották és a Posta-legényt úgy meg-verték, hogy fel-gyógyúlása felől igen tsekély reménység vagyon, annyival inkább mivel igen sokáig kelletett gyámoltalanúl fekünnie, míg az haza szaladott lova a meg-történt veszedelmet hírűl vitte.

Már ki-nyílatkozott az a gonosz-tévő gyújtogató, a ki Trentsén külső városát 9-szer meg-gyújtani próbálta, s 5 ízbenn valósággal fel-is gyújtotta. Midőn ezen utólbszori gonosz-tételét az el-múlt hónapnak 26dik napjánn véghez vitte volna, egygy aszszony, a ki a meg-gyúladt házhoz leg-először oda szaladott, azt ott találván és a mentéje zsebjét égni látván, mindjárt gyanakodott felőle, s meg-ragadta; de nem bírhatván vele, el-szalasztotta.

3. *Idegen országokról.*

Az Augusta (Augspurg)-i Év. Oskola Rektorának, a ki a Római Pápát ott-létekor a Város Könyvházábann térdenn állva meg-köszöntötte volt, Ő Szentsége 2 arany-pénzt, a Palatínus Választó-Fejedelem-is egygyet küldött ajándékúl. Amazt a Trieri Érsek maga keze írásával adatta kezéhez. Eme' mellé hasonlóképpen igen kegyelmes írás vala téve.

Az Orosz Császár Aszszony, azon Oszlop fel-fedeztetése alkalmatosságával, mellyet Ő Felsége Első Péter Császár tiszteségére emeltetett vala, minden foglyokat

kat meg-kegyelmezett: a szökevényeknek, ha nem gyilkosok, és 1 vagy 2 esztendőnek alatta viszsza-téréndenek, engedelmet adott; az halálra ítéltetteket rab-munkára, a kisebb gonosz-tévőket távoly-lévő új Szállásokra (*Coloniákba*) küldötte; azoknak pedig, a kik adósságokért fogságot szenvedtek, részszerént szabadságot engedet, részszerént az adósságokat érettek megfizette.

Azon Császári Felség az idénn 7 nagy fegyveres hajókból álló sereget teleltet a Közép tengeren. Az a hire, hogy még több-is fog hozzá járúlni. De azt méltán a hívságos szó-beszédek közé számlálhatjuk: hogy *Gibraltar* várának meg-vétele, még tovább terjedendő hadakozásnak jele s kezdete lészen; mivel tudni-illik, az Oroszok akkor az Ánglusoknak közönségesképpen pártját fogandják.

Huszon-hat ezer Spanyol és négy ezer Franczia még mind úntalan *Gibraltar* vára alatt táboroznak; s hihető, hogy előbb el-sem szállanak alóla, míg azt meg-nem vészik, vagy az oda érkezett avagy érkezendő Ánglus hajó-sereg annak meg-vételét tellyességgel lehetetlenné nem tészi. A Franczia Király Atyjafiai, az *Artoa* (*Artois*)-i Gróf és a *Burbon* (*Bourbon*)-i Hertzeg, tsak-ugyan el-mentek onnét Mind-Szent havának elejénn. Az elsőbb, Spanyol országnak némelly főbb Városait látogatja; eme' pedig egyenesen Páris felé indúlt.

Krillon Hertzeg a Vár Kapitányjához, Elliot Urhoz küldött levelébenn különösön meg-köszönte ennek emberségét, mellyet a vízből ki-fogatott s részszerént meg-sebesedett Francziákhoz és Spanyolokhoz mutatott vala. Közönségesen nagyon dítsérik ezen Vitéz Generálisnak mind a mostani állapatjábann, mind pedig ennek-előtte más esetekben nyilván valóvá lett jeles em-

ber-

berſégét és kegyesſégét, mellyet ſoha a meg-győzött ellenſégtől meg-nem tagadott. Minű gyönyörűſéges példás tselekedet vala tsak az-is, a mit a ki-váltott Tiſztek felőle beſzéllenek. Látván, hogy az úſzó ſántzok egy-máshoz igen közel vetnék-meg a Vas-matskákat; könyv-hullatásra fakada, s ekképpen ſzólla a maga ſeregéhez: „ Látják Fiaim, mire ſzánja magát az engedelmeſség. Itt a mi ellenſégeinknek a bátorſág és vítézſség ſemmit ſem haſznál. Ezt talám magok-is tudják, még-is közelgetnek, hogy magokat meg-ölesſék. Vajha bár az ő engedelmeſségek a tiéteket fel-buzdítaná! Felelek felőle, hogy a ti munkátok nem léſzen haſzon nélkűl való. Mert bizonyoſſan miénk a győzedelem. „

Az Ánglusok a hajózás és kereskedés dolgábann moſt közelebb a tengeri ſzélvéſz miatt olly kárt vallottak, a minéműt az ellenſég még nem igen tehetett ebbenn a háborúbann. A *Jamaikai*, mint-egygy 91 hajókból álló portékás hajó-ſereg, melly 8 nagy, és 1 kisſebb fegyveres hajótól kéſértetve haza felé jő vala, nem tsak minden felé el-ſzéledett, hanem nagyobb réſzént oda-is veſzett; némelly réſze pedig az ellenſégnek jutott. A Francziák és az Ámérikaiak vagy 25-öt fogtak-el a portékás hajók közűl. Ezekenn és az el-ſüllyedtekenn kívűl még vagy 38 vagyon hátra, mellyeknek igen kétſéges az haza érkezhetések. Kilentzről mondják, hogy egéſzen el-ſüllyedett. A nagy hadi hajóknak hárma felől nintsen ſemmi reményſég, hogy meg-ſzabadúlhatott vólna; a többi nagyon meg-romolva az Ámérikai partokhoz imide amoda vetemedett. — Az *Howe* vezérlette hajó-ſereg-is nem kevés hátra-maradáſt ſzenvedett a ſzélvéſz miatt. Mihez képeſt ſokan azt tartják, hogy lehetetlen vólt előbb *Gibraltar* vára alá érnie, hanem ezen moſt folyó hónapnak kezdete tájbann. R.

Po'ſonbann
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-András havának 9dik napjánn,

Szombatonn költ

87dik LEVELE.

Nagy-Britanniának főképpen Magyar országh javára tett végezése.

Vagynak ezen Nemes országnak ez-előtt vagy ſzáz eſztendőkkel ſzabott törvényjei, mellyek magának ugyan ez ideig bő haſznára valának, ſőt a tengerenn való nagy hatalmát tsak-nem egyedűl ſzerzik vala, de ellenbe más Nemzeteknek, nevezetesen a Magyar és Német országiaknak kereskedéseket nem kevéſſé kisſebbíték. Egyebek felett emlékezetre méltó az úgy nevezett *Navigation's Act*, melly ſzerént bizonyos portékáktól ſokkal nagyobb Vám avagy Harmintzad ſzokott vétetődni, ha idegen országi hajókonn vitetnek, mint-ſem ha Ángliai hajókonn hordatnak Ángliába, nem tsak, hanem azonn kívűl némelly külföldi helyſégeknek mások felett különös elsőſég-is vagyon engedve. Ezen törvényekbenn az idénn igen nevezetes változások tétettek, mellyekről már egykor tettem-is emlékezetet. De méltó, az ország gyűlésének azok eránt való Végezését bővebben meg-tudnunk. Imhol ez annak kezdete:

„ Harmadik György Király 22dik esztendejében tett Végezés, melly szerént meg-engedtetett, hogy a Fű-szeres és Orvosságos portékákat, mellyek Magyar „ (*NB. Magyar ország ebbenn a Törvénybenn mindenkor legelől emlettetik.*) „ és Német országnak termései, Óstriai Német-Alföldről avagy Német országnak akar melly részéről, egyszeres Adónak le-tétele mellett légyen szabad bé-hordani; Nem különben, hogy a Magyar és Német országi Borokat, úgy szintén a pedrett Selymetis, Óstriai Német-Alföldről avagy Német országnak akar-melly egyéb részéről; Továbbá az épületi való Fát s egyéb Jószágokat, Európának akar-melly részéről, olly hajókonn, mellyek azon Fejedelem Jobbágyaihoz tartozandók, a kinek Tartományjában az effele jószágok termettek, míveltettek avagy készíttettek, Nagy-Britanniába bé-lehessen hordani. „

Ez utánn némelly előbbi törvények hozatódnak elő: úgy-mint Harmadik Villiám Király országlásának 8dik és 9dik esztendejében, és Második Károly Király országlásának 12dik esztendejében tett ország-végezései. Emez utólb meg-nevezett Király idejében tudni illik, azt rendelte volt az ország, hogy mindennémű Fű-szeres és Orvosságos portékáktól, mellyek egyenesen az ő termések helyéről, Ángliában építtetett hajókonn béhordatnak, csak a Taxában fel-tett árroknak harmad része szerént kellessék adózni. Ellenbe Villiám Király idejében olly törvény szabatott, hogy az országból kihordatott (fehjér) Óntól és Plehtől való Adó alább szállíttassék, de a' helyébe az ollyas Fű-szeres és Orvosságos portékáktól, mellyek Ángliai hajókonn egyenesen azoknak termő helyekről hozattatnak, az egész Taxa szerént való Adó, minden egyéb Fű-szeres és Orvosságos portékáktól pedig három annyi vétetődjék. — Továbbá említtetik, hogy eddig-elé csak Rotterdámból lehetett, a Magyar és Német országbann termett avagy készített Fű-szeres és Orvosságos portékákat egyszeres Adó fizetés mellett bé-hordani. Erre nézve, úgy mond, most hasznosnak ítéltetett, hogy ezen portekáknak Óstriai Német-Alföldről és minden Német országi ki-kötő helyről való bé-hordatása hasonló módonn meg-engedtessék.

Következik már a tulajdon Végezés, melly oda való szokás szerént illy értelmű szókba vagyon foglalva:

„ Annak-okáért tetszett a Királynak Ő Felségének, hogy végeztessék, és végeztetett a Királynak leg-főbb Felségétől, az Egyházi s Világi Méltóságoknak és a Községeknek, kik a jelen való Parlamentomba egybe gyülekeztek, tanátsa és jóvá-hagyása szerént, s azoknak hatalmából:

„ I. Hogy ez 1782dik esztendőbéli Szent-Jakab havának 25dik napjától fogva s az utánn, mindennémű Orvosságos és Fű-szeres portékák, mellyek Magyar vagy Német országbann termettek avagy készíttettek, és Óstriai Német-Alföldnek avagy más valamelly Német tartománynak rév-helyénn hajóra rakattak, s onnan valamelly Ángliai hajónn ezen országba hordattak, ollyá tartassanak s ollyan légyen a vélek való bánás, mintha közbenn-vetés nélkül az ő termések, míveltetések avagy készíttetések helyéről hozatódtak vólna, és a' szerént adózzanak. Sem az előbb említett, sem semmi egyéb végezést ez eránt nem vévén számba.

„ II. S továbbá az előbb említett hatalom által végeztetett, hogy ez 1782dik esztendőbéli Sz. Jakab havának 25dik napjától fogva s az utánn mindeneknek szabad légyen, mindennémű Borokat s mindennémű pedrett Selyem fonalat, mellyek Magyar országbann, az Óstriai birodalmakbann, avagy Német országnak akarmelly részénn termettek avagy készíttettek, Óstriai Német-Al-

földről, vagy-is a Német Császár és az Óstriai Ház birtoka alatt lévő akar-melly rév-helyről, Nagy-Britanniába bé-hordani, ugyan azon Adó fizetés mellett, tudni-illik a Borokra nézve, a minémût a Rajna vize mellyéki Boroktól, a Selyemre nézve pedig, a minémût az Olasz országból hozatott Selyemtől fizetni tartoznak. Nem vévén tekéntetbe semminémű Törvényeket, Adókat avagy Szokásokat, mellyek ennek ellenére lehetnének. „

Azonképpen a IIIdik Tzikkelybenn tellyes szabadság engedtetik, hogy mindennémű építeni való fát lehessen akar honnan Nagy-Britanniába bé-hordani.

„ IV. De mindenkor hozzá kell érteni, hogy minden afféle jószágok és portékák, a mellyek Külföldönn építtetett avagy Külföldiekhez tartozó Hajókonn Nagy-Britanniába bé-hordatnak, minden egyéb Adóknak alája maradnak vettetve, valamellyeknek alája vettettek volnának, ha ez a Végezés nem tétetett vólna. „

Jegyzés. Meg-tetszik tsak ebből az egygy Végezésből-is, mitsoda mélly tudományja légyen az Ánglus Nemzetnek a Kereskedés dolgábann; a minthogy többire mind attól eredtek a Kereskedés gyarapodására való találmányok, mellyek-is a hajózásra, gazdagságra és tengerenn való hatalomra nézve minden Nemzetek felett az egész föld hátánn elsőséget szerzettek nékie. Bár tsak ebbenn az egygy dologbann lehetne azt követnünk, hogy a mi portékáinkat, avagy-tsak addig óltsón adnók, míg azokat úgy meg-kedveltetnők, hogy hozzá szokván többé el-se lehetnének nálok nélkül. Mert annak-utánna akar-mi árronn-is meg-vennék tőlünk. Szinte így bántak ők s más kereskedő Nemzetek mi vélünk. Már most egygy N. Forintonn-is meg-vesszük a Kávénak és Nádméznek fontját, s el-hiszem, hogy egygy Aranyat-is meg-adnánk érette; ha különben nem kaphatnánk.

A Modenai Hertzegnek egygy minapi Rendelése.

Valamint más országló Fejedelmek, úgy ezen Hertzeg-is szoros határt vetett a Szerzetes életre való vágyódásnak. Közelebb múlt Mind-Szent havának 15dik napjann hirdetődött Rendelése imigyen kezdődik:

„ Minek-utánna a mi Atyai gond-viselésünket azon fontos dologra fordítottuk, hogy a mi Alattunk-valóknak az élet nemének választásábann és a Klastromba való igazi hivatalra meg-nem határozott szabadságot szerzenénk, s mind a Szülőktől mind a Klastromoktól tsak az önnön hasznokról vett indító okokat el-hárítanók, hogy a félénk és nem próbált ifjúságot el-ne tsábíthassák avagy ne hírtelenkedtessék: a mi Fejedelmi hatalmunkból végeztük, hogy e következendő Rendeléſt megerősítenők, melly által meg-másolhatatlan és minden Tartományjainkbann eszbe vejendő törvényképpen parantsoljuk: „ (Következnek a Parantsolatnak 12 tzikkelyjei, mellyeket tsak rövideden fogok elé-adni.)

„ 1.) Hogy ezentől fogva semminémű Klastrom avagy Szerzetes Ház, a hol az emberi szabadság fogadás-tételek által örökre le-vagyon köttetve, soha, azonnal való el-töröltetésnek büntetése alatt, semminémű okonn módonn, sem maga sem a Novitzius számára, a kit felfogad, pénzbéli segedelmet ne kívánjon s el-se végyen. 2.) A fel-öltöztetéskor és minden egyéb változások alkalmatosságával meg-kívántatott költségeket egyedül maga a Klastrom győzze, következésképpen tsak anynyit fogadjon, a menynyit el-tarthat. 3.) A fel-vétel és felöltöztetésre nézve mindenkor az Haza-fiát, ne a Külföldit illesse az elsőség. 4.) A Szerzetesek közé állandó Személynek szülei, azon Summa pénzt, mellyet külömben a Klastromnak kellett vólna fizetniek, tartozzanak az helybeun lévő Ispotályba le-tenni; de ezen pénzbéli adomány, *Modena* és *Reggio* fő városaibann 1200 R.

Forintnál, egyéb városokbann 66 R. Forintnál, falu helyeken pedig 53 R. Forintnál kevesebb ne lehessen. 5.) A Szerzetes Barátnak Szülei minden esztendőbenn tartozzanak az Ispotályba anynyit fizetni, a menynyit az eddig való rend-tartás szerént a Klastromba adtanak, de ne kevesebbet 8 R. Forintnál; az Szerzetes Apátza Szülei ellenbe ezzel ne tartozzanak. 6.) Lehessen ugyan Külföldieket Klastromba bé-fogadni; de ezek előbb különös engedelmet végyenek az arra néző Miniſtertől, és az helységbéli Ispotályba 1000 Aranyat, s minden esztend benn 16 R. Forintot fizessenek. 7.) Az Hazafia, ha más Tartománybéli Klastromba akar menni, előbb engedelmet kérjen, s azon Summa pénzt tartozzék le-tenni, mellyet fizetnie kellett volna, ha valamelly Hazabéli Klastromba ment volna. De ha ismét visszatér, azon pénz-is visszafog néki fizettődni. 8.) A Papi hivatalra meg-kívántatott élet idejére nézve, az előbbi Rendelések meg-újjíttatnak. 9.) Hogy-ha ezen Rendelések miatt a szükségtelen Klastromok kevesebbedni, és a Familiák Vagyonja s arra nézve az Házasságok ritkúlni találnának; ezentől fogva a meg-szűnendő Klastromok jószágai Kanonisák számára léjendő két Káptalannak fel-állíttatására fordíttassanak, mellyeknek egygyikébenn Nemes, másikábann Polgári rendbéli Leányok óltalmat és élelmet fognak találni, nem kéntelenítetvén azért tetszőbb reménységekről és illendőbb szerentséjekről le-mondani. „ s a t.

Elegyes tudósítások.

Kegyelmes Urunk Ő Felsége már egészen ki-gyógyúlt a minapi betegségéből.

Ő Felsége, a Török Császári Udvarnál lévő és már 35 esztendőktől fogva híven szolgált Magyarázó (Tolmátsi) Székrétáriusát, *Tesla* Bertalan Urat Cs. K. Tanáts-Uri és Nemesi Elsőségre méltóztatta.

Ha-

Hasonlóképpen T. N. Borsod-Vármegye Rend szerént való Vicé-Ispányjának, Zsadányi és Török-Szent-Miklósi *Almási* Jósef Urnak Tanáts-Uri tisztességet adott Ő Felsége.

Vurmzer Húszár Regementje Cseh országból már átbann lévén, Pozson, Sopron, Vas és Győr Vármegyékbe szállíttatik.

Tömösvár várossának a Szabad Királyi Városok rendibe való bé-állíttatását, Sz. Mihály havának 16dik napiánn, Ötvenesi Lovász Zsigmond Vicé-Ispány Ur, úgy-mint azon dologra rendeltetett Királyi Kommissárius szokott jelességgel vitte véghez.

Hogy a bé-sózott húsfal való Kereskedés, mellyet a Fiúmi nádméz készítő Kereskedő Társaság elkezdett és mind ekkoráig elő-menetelesen folytatott, anynyival jutalmasabb lehessen; az Országnak boldogúlását óhajtó Kegyelmessége szerént rendelte Ő Felsége, hogy a bé-sózásra való marhától, az (33dik Levélbenn hírré tétetett) új marha Vám ne egészen, hanem tsak annak fele vétessék.

Óstriai Német-Alföldről írják, hogy az a Kereskedő, a ki a Déli Áfrika szélére való kereskedést elkezdette, (*Chapel* a neve) ismét egygy hajót belső országi portékákkal meg-rakodva, *Guinea* tartomány szélére szándékozik küldeni, holott osztán boldogtalan Szeretsen rabokat vásárolván, azokkal Nap-nyúgati Indiába fog kereskedni. — A. F. K. Hely-tartó, Albert Hertzeg Húga, Kunegunda Hertzeg Asszony, Brüsszelbenn néhány napokig tartott múlatása utánn, Thornba, mellynek ő Királyi Hertzegsége az Apátza-Fejedelem Asszonya, a közelebb múlt hónapnak 11dikénn visszaindúlt.

Lengyel ország gyülése még ez ideig szokás felett tsendesen foly vala. Leg-elsőbenn-is a mindenkor

fenn-

fenn-tartó Tanátsnak (*Conseil permanent*) új Tagjai válásztattak. Annak-utánna a Király fel-tételei, mellyekröl tanátskozni kelletik, a Nagy-Kancelláriustól felolvastattak. Nints ezek között semmi ollyas, a mi a Külföldiekre nézve emlékezetes vólna.

R.

Po'sonbann
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferenez Ágostonnál.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Szent-András havának 13dik napjánn,

Szerdánn költ

88*dik* **L E V E L E.**

1. *Hazánkbéli tudósítások.*

Beregh-*Vármegyéből.* „ Méltóságos Kapivári Kapi Jósef Ur, mint ezen Ns. Vármegye Fő-Ispányi Hívataljának Administrátora, Mind-Szent havának 15dik napján Építő-Szék vagy Tiszt-választó Gyűlést Beregh-Szász Várossában tartván, véle született kegyességének, s a köz jóra való tökélletes egyenességének nagy jeleit mutatta. — A rendelt idő előtt egy napot a Fő-rendű Urakkal, tsupán tsak tzélúl ki-tett igyekezetinek mennél illendőbb és hasznosabban lejendő rendbe hozásárúl folytatott, az Hazai Törvénynyel, a jó szokással, Királyi Kegyelmes Rendelések tzéljával nem idegenkedő nyájas és barátságos beszélgetéssel töltött-el; üres lévén minden Vallásbéli válogatástúl: úgy hogy másokkal egygyé lett szándéka tsak a szerentsés ki-meneteltűl függene. — El-telvén a rendelt idő, az öszve-gyűlt számos Uraságok Gyűlekezetiben rövid Magyar hathatós Beszédvel fel-fedezte a köz jó iránt való buzgó indúlatit hajdani ditsőségesen uralkodott Országunk Királyainak, kiváltképpen pedig azt, hogy ezeknek példájok felett való ditsőségben, leg-

 állan-

állandóbb békeségben országló mostani Fejedelmünk olly kegyelmes rendeket állított-fel, hogy tsak bennünk légyen a követésre való szándék, bóldog tzélunktúl soha el-nem eshetünk. Mellyre kinek-kinek tellyes bízodalmot-is nyújtott, hogy valakiket a szabad válaſztás és érdem segélleni fog, le-tévén elsőben minden renden lévő Tisztek magok Hívataljokat, azokban részesíttetnek. „

„ Ezen fontos és intő Beszédre az Vármegye Fő-Nótáriusa Takács János Ur, a ki Hívatalját nyóltzadik esztendőtűl fogva olly dítséretesen viseli, hogy még a leg-nagyobb írígység-is jeles tselekedetit kénteleníttetik meg-vallani, ezen elmés, mindenek előtt kedves bútsúzó Magyar Beszéddel felelt, melly méltó, hogy közönségessé tétettessék a Tiszt Urak változásoknak rendivel egygyütt: „

„ Méltóságos Administrátor Ur! Tekíntetes Nemes „ Vármegye! Minekutánna Ditsőségesen Uralkodó Fel- „ séges Fejedelminknek kegyelmes rendelések szerínt „ ezen Ttes. Ns. Vármegyét három esztendőknek el-for- „ gása alatt bőltsen kórmányozni és vezérleni, a közön- „ séges jónak elő-mozdításában fáradhatatlanúl mun- „ kálkodni méltóztatott; ezen jeles Gyülekezet alkalma- „ tosságával azzal kívánta a Méltóságos Ur mind Or- „ szágunk Törvényéhez való fedhetetlen hajlandóságát, „ mind a Ttes. Státusok akaratjával meg-egygyező szán- „ dékát meg-bizonyítani, hogy méltó tekíntetbe vévén „ ezen Ttes. Ns. Vármegye Tisztjeinek már nyóltzadik „ esztendőtől fogva a közönséges jónak elő mozdítása- „ ban, Ditsőségesen Uralkodó Kegyelmes Urunk és Ki- „ rályunk Parantsolatinak tellyesítésében való fáradozá- „ sit, a nagy és, úgy szóllván, el-viselhetetlen ter- „ hek alatt el-gyengült ereit, mái napon Szék-épitést „ tar-

„ tartani, Tisztekre s Hívatalokra való Válaſztást hír- „ detni nem terheltetett.

„ Ezen közönséges jóra tzélozó szándéka a Mlgs. Ur- „ nak minek-utánna a Ttes. Státusoknak értésekre esett, „ minden igyekezetit s tehettségit úgy kívánta alkalmaz- „ tatni, hogy a Tisztek válaſztása s Hívatalok osztoga- „ tása módjában senkinek a bal ítéletre okot ne adjon, „ ne-is panaszolkodhasson méltán egy valaki, mint „ hajdan Romában Nævius Metellusok ellen így szóll- „ ván: *Fato fiunt Romæ Metelli Conſules*; Nem érdemek „ szerínt, hanem vak szerentsébűl léſznek Metellusok Ró- „ mai Consulokká, Fő Polgár-Mesterekké. Valóban illen- „ dő-is, Méltóságos Uram, Ttes. Státusok, a Tisztek „ válaſztásában nagy figyelmetességgel lenni; mert iga- „ zán mondotta azt egy Udvari Bölts: *Omnis delectus* „ *periculoſus & difficilis eſt: alii quippe evadunt boni, quos* „ *metuebamus malos; alii mali, quos ſperabamus bonos* — „ Igen veszedelmes és nehéz minden válaſztás: mert a „ kik aránt félelmünk vala, hogy roſzszakká leſznek, „ jókká váltanak; ellenben, roſzszakká lettenek, a kik „ felől minden jókat reménylettünk.

„ Igen meszszire terjedne tsekély beszédem, sőt a Mlgs. „ Urnak s Ttes. Státusoknak méltó únalmat-is okoz- „ nék, ha azokat mind egygyenként elő-számlálnám, „ minémű tökélletes tulajdonságok kívántatnak egy ollyan „ Személyben, a ki a közönséges jónak elő-mozdítása- „ ra s kórmányozására fel-emeltetik. Rövideden azért „ egy kevés változtatással tsak azt mondom, a mit Ci- „ cerónak egy jeles munkájában olvasok: *Vir bonus &* „ *ſapiens, & Legibus parens, Civilis officii non ignarus,* „ *& qui utilitati omnium plus quam unius alicujus & ſuæ* „ *conſulit;* Az ollyan jeles Férjfiú érdemes a közönséges „ Tisztt-viselésre, a ki jósággal és böltseséggel tündök- „ lik, a Törvénynek engedelmeskedik, és az emberi

„ Társaságnak tiſztét, hí alát jól tudván, inkább fi-
„ gyelmez mindenek haſznára, mint egy valaki vagy
„ tulajdon maga javára.

„ Igaz, és töredelmet nem ſzenyvedhető gyémánt met-
„ ſzésre méltó mondás ez. Mert ha a közönſéges Hí-
„ vatalban lévő ſzemélyek, nem a köz haſznot, hanem
„ a magok javát ſzomjúhozzák, nem lehet ott remény-
„ leni ſem igazſágot, ſem irgalmaſságot, ſem egygyes-
„ ſéget, ſem valami törvényes, és a közönſéges jóra
„ tzélozó rend-tartáſt.

„ A jelentett tökélletes Virtusok felett ſzükſéges a kö-
„ zönſéges Hívatalra válaſztandó Személyekben leg-in-
„ kább az állhatatoſság: melly ſzerint meg-vetvén min-
„ den rémítő akadályokat, ſzeretetet, gyűlölſéget, ado-
„ mányokat, az igazſágot és a közönſéges jónak elő-
„ mozdítását, hívatalok idejében minden emberi tekín-
„ tet' félre tételével egygyaránt ſzomjúhozzák. Egygy
„ illyen el-tökéllett, és mindenek bóldogúlására fel-ál-
„ dozott Személy épen nem gondol némelly el-kortso-
„ súlt lelki-esméretű emberek leselkedéseivel, előtte
„ hordozván Quintiliánusnak ama mondását: *Hæc eſt*
„ *conditio omnium, qui adminiſtratioues Reipublicæ aggredi-*
„ *untur, ut ea, quæ maxime pertinent ad ſalutem communem,*
„ *cum quadam ſui invidia efficere cogantur;* Tulajdona az
„ minden közönſéges Hívatalt viselő Személyeknek, hogy
„ midőn a közönſéges bóldogúlásnak meg-ſzerzésében
„ leg-jobban igyekeznek, ugyan akkor ſokak előtt ma-
„ goknak gyűlölſéget ſzereznek.

„ Be-fejezem a közönſéges Tiſztſégre válaſztandó Sze-
„ mélyek aránt tett tsekély Beſzédemet, Ditsőſégesen
„ Uralkodó Felſéges Urunk által a Kereſztyéni Türhe-
„ tőſég dolgában ki-adott Kegyelmes Parantsolatjának
„ egy kis tzikkelyével: „ Eggyátaljában félre tévén a
„ különböző Vallásra való tekíntetét, a közönſéges

„ Tiſzt-

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

„ Tiſzt-viselésnek el-rendelésében egyedűl tsak az ér-
„ demeſség és alkalmatos tehettség, a' mellett a jámbor
„ és Kereſztyéni élet vétetődjék tekíntetbe. „

„ Ennyire ſem terjeſztettem vólna únalmas beſzédemet;
„ de meg-ſzomorodott ſzívemnek tusakodását nem bír-
„ hattam mind eddig arra, a mi e Jeles és Nagy Mél-
„ tóſágú Gyűlekezet előtt leg-főbb kötelesſégem. — El-
„ jött tehát az ideje életemnél kedvesebb Tiſzt-Társa-
„ im, hogy azon arany-lántznak, mellyel egybe valánk
„ köttetve, el-kell oſzolni. Engedjünk az öröktől fog-
„ va való, változáſt nem ſzenyvedhető rendeléseknek;
„ de egyſzer-s-mind nyájas ölelgetésünk közt botsás-
„ ſunk egymás kebelébe olly édes és kellemetes ſóhaj-
„ tásokat, minémüekkel illették egymáſt Dávid és Jóna-
„ tás. Történhetett talám, hogy egymás ellen vétettünk;
„ vétſégünket fordítſa a Teremtő leg-buzgóbb és örök-
„ ké maradandó ſzeretetre. Ditsekedhetünk ugyan némi-
„ némüképpen azzal, hogy igyekezetünknek, Fejedel-
„ münk s ſzerelmes Hazánk mellett tett hív ſzolgála-
„ tunknak nyomait a Ttes. Ns. Vármegyének Jegyző
„ könyveiben, mint hajdan Phidias a maga ábrázatját
„ Apolló képében olly meſterſéggel bé-metſzettük, hogy
„ amazoknak romlása nélkül a mi igyekezetünk és mun-
„ kalkodásunk a késő Maradékoknál ſem mehet feledé-
„ kenyſégbe. Meg-emlékezvén mindazáltal emberi
„ gyarlóſágunkról, le-tévén mindnyájan eddig viselt
„ Hívatalinkat, leg-elſőben-is a Méltóſágos Urtól,
„ mint leg-főbb, Bölts és Kegyes Elől-járónktól; an-
„ nak-utánna pedig a Ttes. Ns. Vármegyétől, minden
„ meg-törrénhetett hibáinkról alázatosan engedelmet
„ kérünk. Terjeſzſze a Felſéges Ur Iſten a Mlgos. Ur-
„ ra s a Ttes. Ns. Vármegyére kegyelmeit, hogy en-
„ nek-utánna-is a közönſéges jónak elő-mozdítását,
„ ſzerelmes Hazánknak javát, Uralkodó Fejedelmünk-

„ nek Parantsolatit híven és tökélletesen munkálhassák.
„ Nem vólna ugyan szükség azokat vígasztalnom, a kik
„ ezen alkalmatossággal eddig viselt Hívataljoktól el-
„ maradnak; mert tudva vagyon előttök Cicerónak ama
„ jeles mondása: *Esi hæc conditio Liberorum Populorum*,
„ *posse suffragiis vel dare, vel detrahere, quod velit cuique.*
„ — Tulajdonsága az a Szabad Nemzetnek, hogy vok-
„ solásával valakit vagy le-tegyen, vagy fel-emelhes-
„ sen. Ha mindazonáltal némellyeknek a Hívataltól meg-
„ válni nehezen esnék, vígasztalják magokat Senecá-
„ nak következendő Verseivel: *Stet quicunque volet*
„ *potens-Regni culmine lubrico; — Nos dulcis saturet qui-*
„ *es, — Obscuro positi loco — Leni fruamur otio, — Nullis*
„ *nota Quiritibus — Ætas per tacitum fluat.*
„ A kiket pedig a Felséges Ur Isten Jeles Hívatalokra
„ emelni méltóztatik, emlékezzenek-meg arról, a mit
„ a Bőltseség könyvében olvasunk: *Rectorem te posuerunt,*
„ *noli extolli; esto in illis, quasi unus ex ipsis;* Elől-járó-
„ vá tettek téged, fel ne fúvalkodjál; légy olly közöt-
„ tök, mint egy közzülök. Örökös Leczke légyen előt-
„ tök Franczia Lajos Királynak Fijához írt oktatása: *Ita*
„ *te gerito, ut familiares tui possint te libere commonere, si*
„ *quid male feceris.*
„ Óhajtom végtére, bogy a Felséges Ur Isten botsássa-
„ le a maga Szent Lelkét, a ki ezen Tiszt-választó Gyü-
„ lekezetben, mind a Mlgs. Urat, mind a Ttes. Ns.
„ Vármegyét kegyelmesen vezérleni méltóztasson. „

„ Következik a Tisztek változása: — Besenyei György *Első Vicé-Ispány* Ur helyébe tétetett *Budai* Ferencz Ur, ki-is mind Ns. Máramoros Vármegyében egy ízben, mind ezen Ns. Vármegyében most második ízben ezen Hívatalt viseli. Dezsőfi János Ur helyett *Al Vicé-Ispány* lett Ifju *Lónyai* Lázló Ur, ki eddig Fő Szolga-Bíróságot viselt a Tisza-háti Járásban. *Takács* János *Fő Notarius* Ur

Ur Hívataljában meg-erősíttetett. *Második Notáriusnak* Vitkai Jósef Ur helyébe *Kajdi* Lajos Ur tétetett. *Harmadik Notáriusnak* pedig *Bornemisza* Ur meg-hagyatott. — *Fő-Perceptorságban Görgei* Imre Ur meg-maradott, *Szemerei* Jósef *Particularis Perceptor* Urral eggyütt; hárman pedig, úgy-mint: *Balog* Lázló, *Jó* Ferencz és *Gecsei* Miklos Urak újjanan tétettek. *Exactornak Vitkai* Jósef Ur választatott. — Fő Szolga-Bíró a *Tiszta-háti Járásban* Maróti György Ur; Vice Szolga-Bíró Güti Lajos Ur; Esküttek hárman lettek. A *Fel-Vidéki Járásban* Fő Szolga-Bíró Morvai Pál Ur; V. Szolga-Bíró Lövei István Ur; két Esküt. A *Munkátsi Járásban* Fő Szolga-Bíró Bornemisza György Ur; V. Szolga-Bíró Jobszti György Ur; három Esküt. A *Kászonyi Járásban* Fő Szolga-Bíró Pap Jósef Ur; V. Szolga-Bíró Besenyei Lajos Ur; két Esküt. — *Első Fiskálisnak Balog* Jósef Ur, *Második Fiskálisnak Naupaur* Sámuel Ur tétetett. „

Pozsonból. Ezen T. N. Vármegyének múlt napokbann vólt közönséges gyülése alkalmatosságával történt, hogy Zimándi Fő Szolga-Bíró Ur, abbéli tiszt-viselésétől önként bútsút véve. Helyette az eddig vólt Vicé Szolga-Bíró, Stermenszki Ur tétetek Fő Szolga-Bírónak.

Az el-múlt Hétnek utólsó napjaibann ezenn a tájékonn igen fergeteges havas szelek fútanak, s az útakat minden-felé hóval úgy el-töltötték, hogy üres szekerekkel-is alig vólt képes járni. A Posták egygy egész nappal későbben érkezének. Néhol, a mint mondják, emberek, marhák, szekerestől el-is temettettek a nagy hóba.

2. Külföldi dolgok.

A Császár és Király Ő Felsége állandó egésségbenn lévén, már mind maga Ministereit mind a külső országi Követeket maga eleibe botsátja.

Oláh országnak előbbi Vajdáját, Ipsilantit, a ki onnét való el-költözése utánn Konstántzinápolybann tar-

tóz-

tózkodék, a Fiaival egygyütt a Török Császár Ródus szigetre szám-ki-vetésbe küldötte. — A közelebb múlt hónapnak 3dik napjánn ismét egygy Leánya hala-meg a Török Császárnak; most tehát tsak 2 Leánya s 3 Fia vagyon, kik közül a leg-idősbik, Szultán Szulimán 1779-benn szűletett. Az el-pusztúlt fő-városból, melly a kenyér dolgábann-is nagy szükséget szenved, és az előbbi pompás paloták helyett holmi alatsony Tatár kunyhókkal kezd fel-épűlni, felesen költözködnek az emberek más bátorságosabb Városokba.

Éjszaki Ámérikábann a tengerenn meg-lehetősen, a Szárazonn tsak alig vagynak az Ánglusok. Eddig talám azokat az egy-néhány várokat-is, mellyekből való ki-takarodásokat továbbra halasztották, már el-vesztették vólna, ha az öszve-szövetkezett Tartományok pénz nélkül nem szűkölködnének. Néhány hajókból álló Franczia sereg, múlt Kis-Aszszony havábann a *Hudszon* vize torkolatjánn nagy károkat tett az Ánglusoknak: holmi drága bőrökkel tele tár-házaikat fel-dúlta, s vagy 6 várokat le-rontotta. Ellenbe *Pigot* Fő Hajós-Vezér a szigetek tájáról fel-felé mentibenn 13 portékás hajókat nyert a Francziáktól, Spanyoloktól és Ámérikaiaktól; s azokonn kívűl vagy 10-et el-süllyesztett. A Kapzsi-hajósoknak-is imitt-amott alkalmas szerentsék vala.

Nevezetes hír, de még hiteles bizonyság híjjával vagyon: Mind-Szent hav. 9dik napjára következett éjtszaka *Gibraltár* körül nagy fergeteg vala, melly egygy 74-ágyús Spanyol hajót a vár alá vetvén az Ánglusok kezébe ejtett, a többiben-is nem kevés károkat tett. Harmad napra *Howe*-is érkezik vala; de ismét nagy szélvész támada, melly azt messze a Közép tengerre el-oszlatta. Vagy 5. terhes hajói minddazáltal szerentsésen a vár alá bé-férkeztek. A többit a Spanyol és Franczia sereg kergeti. R.

Posonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Szent-András havának 16dik napjánn,

Szombatonn költ

89dik *LEVELE.*

1. *Hazánkbéli történetek.*

Több dolgok között, mellyek T. N. Pozson-Vármegyének Pozson Vár-sásabann most közelebb, úgy-mint ezen Sz. András havának 8dik és 9dik napjainn tartatott közönséges Gyűlésénn elő-fordúltanak, nevezetes az, hogy a Mlgs. Örökös Fő-Ispány, Gróf Pálfi János Generális Feld-Marsall Hadnagy Ur ő Excellentziája tulajdon kívánságára, Felséges Uralkodó Királyunk, ama jeles emlékezetű Nádor-Ispány néhai Gróf Pálfi János Urtól az önnön Maradékai között akkori időbéli okokra nézve rendeltetett *Majorátust* (tsak elsőbb Szülöttet illető örökséget) fel-bontani, vagy-is, mint azonn kívűl-is Őstől maradott s nem attól leg-elsőször szerzett jószágot, egygy-aránt osztozhatóvá tenni méltóztatott.

A Tömösvári Királyi Kamarabéli Jószágoknak eddig vólt Administrátora, Krantzberger Ur, Gálics és Ladomér országi Guberniumbéli Tanáts-Urnak tétetett. Helyette Mlgs. Báró Orczi László K. M. Udvari Kama-

rabéli Tanáts Ur ő Nagysága lett a Tömösi K. Kamarának Administrátora.

Tömösváratt akkori alkalmatossággal, mikor Szabad Királyi Várossá való léte hírré tétetett, úgy-mint Sz. Mihály havának 16dik és 17dik napjainn, minden Polgárok az Országhoz és Királyunkhoz tartozó hűségre fel-eskettettek, az-utánn a külső és belső Tanátsnak Tagjai válaſztattak, s ezek-is különösön bé-esküttenek. A külső Tanáts 60 személyekre vagyon határozva. A belső Tanáts pedig 10 személyekből áll, kik közűl némellyek Római-Katholikusok, némellyek Görög Rend-tartáſt követtek: hata az előbbiek közül maradott, négye a Törvény-tudó Rendből most választatott. Ezekenn kívül való Tisztek: a Fő-Nótárius, Vicé-Nótárius és Fiskális; kik-is azon Hivatalokat már annak-előtte-is viselték. A főbb tisztségekbenn lévőknek ezek a neveik: Város Bírája, Ingrúber Jakab Ur; Polgár-Mester, Muczul János Ur; Város Kapitányja, Reihúber Tamás Ur. Az mostan választott Tanátsbéli Személyek: Sebestyéni Vinczentz, Jovanovics Balás, Körmendi Pál és Koppauer Ignátz Uraimék. A Fő-Notárius, Smid Sebestyén Uram; Vicé-Nótárius, Czvetkovics Uram.

Ketskeméttenn a közelebb múlt hónapnak 25dik napjánn szörnyű dolog történt, melly-is hitelre méltó levelekből ekképen leve tudtomra. Egygy oda való, de Jász-Berényből származott Betyár, hat órakor tartatni szokott Mise hallására a Franciskánus Barátok Templomába menvén, ott eleinte veszteg vala; de kevés idő vártatva a székiből fel-ugrik, s a Mise-mondó Páter Minisſterjét bottal egy-néhányszor főbe s vállba üti; annak-utánna a Mise-mondó Páterrel-is ölbe kap. Kinek midőn sokan segétségére tódúlának, ezek ellen magát késsel mentegetvén, némellyeket meg-is sérte. Végre

re tsak-ugyan le-nyomattatott és fogságra vitetett. Ez az ember külömben Római-Katholikus; s alig lehet kétség eránta, hogy esze nélkül ne vólna. Mert Ur-nap utánn való Vasárnap-is, a két Templom közt tartatott Prédikátzió alkalmatosságával, fel szóval a Prédikálló Papot meg-szóllította, ezt mondván: Hallgass Atyám, elég már, ne beszélly s a t. De akkor, mint bolondot, hamar el-ereſztették.

Ugyan ott nem régibenn egygy ollyan tolvaj fogatott-meg, a ki férjfi ruhábann lévén, aszszonynak találtatott. Ezen férj nélkül való menyetske, a nyáronn a gazdájától, a kinél szolgálatbann vala, a nyerges lovát el-lopta. Azzal le-menvén az al-vidékekre, Rátz-Betsénn 21 Kaszások között mint férjfi kaszálgatott. Ottis ló lopással vádoltatván, (már ekkor az ő lovát-is el-lopták vólt) meg-fogattatott, és egynehány korbáccsal, tsak-ugyan mint férjfi meg-szabadúlt. Annak-utánna haza-felé gondolkozott, zsíros ingbenn, gatyábann, ki-fordított subábann, Mind-Szent havának második napjánn Tanya, vagy Szállás fel-verésbenn találtatott. Most-is Ketskeméttenn vagyon fogva férjfi ruhábann, de az aszszonyok fog-házábann.

Ámbátor ez országbann mindenfelé igen vékony szüret vala, a borok árra mindazáltal, nevezetesen Buda tájékánn semmivel sem nevekedik; holott jóknak mondják az idei borokat.

A gabona árra-is tsak igen úgy vala még eddig, a mint ennek-előtte.

Tudni-illik	*Pozsonbann:*	*Peſtenn:*
A tiszta búza —	28 — 34; —	27 Garas.
A kétszeres —	20 — 23; —	20 —
A rozs — —	20 — 22; —	14 —
Az árpa — —	16 — 17; —	13 —
A zab — —	16 — 18; —	13-14 —

Pomázról Pilizs-Vármegyébenn hiteles embertől íratott dolog. — „ Egy Budai lakos embernek az órrába Rák esett, mellyet ő nem kevés költséggel eléggé szorgalmatosan gyógyíttatott, sőt más nevezetes fő városokba annak gyógyításáért maga-is fáradozott; de mind haszontalan lett. Történt azomba, hogy sok idő múlva Csobankára, melly ide fél óra, Budához pedig 2 óra, maga bújának felejtésére egygy Esmerősséhez ki-jött. Meg-látván egygy aszszony, hogy már 3 lyuk van az órrán, ajánlotta magát, hogy ő igen könnyen kevés idő alatt meg-gyógyítaná. Ugy-is lett, hogy egynehány napok múlva ollyan forma esett-ki az órrából, mint a melly férget a Magyarok Pajodnak neveznek, melly az kövér földben terem. Azt monoja felőle, hogy valamíg azon féreg forma ki-nem esik, addíg soha bé-nem gyógyúlhat az ollyan veszedelmes seb. Az orvossága valamelly *Tinctura*, mellyet egy nevezetes füből annak gyümöltséből készít; az tépést abba mártja, és azzal rakja a sebet. Ezt nem csak én magam, hanem nálamnál értelmesebb emberek-is látták; nem csak ez egyszer pedig, hanem az-ólta-is már egynehányszor: mindenkor foganatosnak találtatván azon orvossága. „

2. *Hadi dolgok.*

Egygy bizonytalan hír a másikat éri. De avagytsak addíg-is, míg a valóság egészen világosságra jövend, hadd múlassák magokat véle, a kik effélékbenn gyönyörködnek. Az utólb jelentett hírek szerént, mellyek Párisbann a Spanyol Követhez érkezett Kurér leveleiből szó-beszédként eredtek, *Hau* (*Howe*) Ur, az ő vezérsége alatt lévő Ánglus hajó-sereggel az ellenkező szelektől *Gibraltár*onn innen a Közép tengerre vetődött. A segyveres hajóknak száma 33nak, a terh hordozóknak száma pedig 8onak láttatott. Az utánna küldetett Spanyol és Franczia sereg 46 fegyveres hajókból áll vala.

Mind-

Mind-Szent havának 14dik napjánn már anynyira elhaladtak vólt, hogy a tenger partjánn ló-hátonn utánnok sietett Nassaui Fejedelem estve felé nem-is láthatta többé. Mindnyájan úgy vélekednek vala, hogy elkerülhetetlenül viadalba kelletnék eredniek: mivel szinte utól-is érte vólt már az egygyesült sereg az Ánglusokat A viadalnak szerentsés ki-menetele felől pedig anynyival inkább bizonyos reménységek lehetett a Spanyoloknak, mivel az ellenségnek hadi serege sokkal kissebb számmal, s a' mellett az élés-hajóknak számos vólta nagy akadályjára vala. — Azonba a vár alá bé-férkezett egy-néhány Ánglus hajó békével ki-rakodik vala, a vár őrizőknek nem kevés vígasztalásokra.

Midőn tehát mindenek valamelly nagy ütközetnek hírét várnák, melly-is a békeség-szerzést nagyon siettethette vólna; ímé Mind-Szent havának 30dik napjánn más Kurér érkezik *Versaljl* (*Versailles*)-ba, kinek leveleiből azt hírlelik, hogy *Howe* a Közép tengerről minden leg-kissebb bántás nélkül viszsza tért *Gibraltar* mellé, 4 ezer Katonákat oda bé-szállított, s mindennémű hadi eszközt és élést bővön hagyván, békével haza-felé sietett. Igyekezett ugyan az egygyesült hajósereg akkor, mikor *Gibraltar* mellől el-indúlt, véle meg-ütközni; de *Howe* az ütközetet szerentsésen el-kerűlte, a Nap-kelet felől fúvó szél-is nagyon kedvezvén nékie.

Hogy ezen hírekenn a Spanyolok, de kiváltképpen a Francziák nagyon fel-háborodtak légyen, könnyű el-gondolni. Ezek azt mondják, hogy az egygyesült sereg könnyen meg-ütközhetett vólna az Ánglusokkal, ha maga akart vólna. E' szerént most-is csak úgy viselték vólna magokat a Spanyolok, mint tavaly, mikor *Darby* azoknak szemek láttára a Várbelieket új eleséggel és hadi néppel meg-segétette. Meg-válik, mit

fog már ezenn-túl Krillon Hertzeg végezni, ha még lehetségesnek tartja-é a várnak meg-vételét, vagy elszáll mellőle. Mondják, hogy előbb 10 hónapot kívánt magának a Spanyol Királytól; melly időnek alatta, fogadja, hogy *Gibraltart* hatalma alá hódoltatja. A Franczia Király Atyjafiai felől még nem bizonyos, hogy onnan el-mentek vólna. Ezenn-túl, el-hiszem, nem fognak ott sokáig múlatozni.

Mindazáltal jól észbe kell venni, hogy mind ezek még tsak futó hírek. Ugyan ezek közé tartozik az-is, hogy az említett szélvész miatt a Spanyolok 18 apró fegyveres hajókat vesztettek; az Ánglusok hajóik közül pedig tsak egygy süllyedett-el. Az a 70 vagy 74 ágyús Spanyol hajó, melly *Gibraltar* vára alá vetődött, tsak anynyibann használt az Ánglusoknak, hogy a rajta vólt Legénységet foglyokká tették és az hadi eszközt el-vették. Magát a hajót, mivel igen meg-romlott vólt, *Elliot* Ur el-égettette.

Éjszaki Ámérika felől rövideden azt kell tudnunk, hogy egész *Florida* tartomány már a Spanyol Király birtoka alatt vagyon; azonn feljül pedig, valamit az Ánglusok még eddig a szélső részenn vagy-is a tenger partjánn birtanak, szinte *Nyu-Jark* (*New-York*) városáig mind az öszvészövetkezett Ámérikai népnek oda engedtetett. A Katonaság és az híven maradott Lakosok hajókra szállíttatván, ezen utólb nevezett vár vídékére fel-vitettek. Eminnen-is, a mint mondják, nem sokára el-költöznek; minden hadi erejeket a Franczia szigetek ellen szándékozván fordítani, az helységbéli népnek pedig, melly a Királytól nem akar el-pártolni, szabad akaratjára hagyván, akar ott maradjon, s önnön magát, a mint lehet, a pártosok ellen védelmezze, mellyre-is az Ánglusok készek hadi eszközt ingyen adni, akar pedig a felsőbb tartományokba avagy Angliába hordozóskodjon, a hol kész

kész lakó helye lészen. — Kanada tartománnyja még derekason tudja magát óltalmazni.

A Hollándusok tsak-mind otthonn magok között, most közelebb nevezetesen némelly el-fogatott Árúlók felett tzivakodnak, kit illessen azoknak meg-ítéltetése. Tsak az Éjszaki tengerenn jártatnak valamelly kevés számú hajó-sereget. Ebből-is nem régen egygy 64 ágyús hajó talált el-süllyedni.

A Krim országi Tatárok zenebonás dolga felől semmi bizonyosat nem mondhatunk. Még a két, úgy-mint Pétersburgi és Konstántzinápolyi Udvarnak az eránt való szándéka se nyilatkozott-ki egészen. A minap az vólt a híre, hogy az Oroszok *Kaffa* várát és igen alkalmatos ki-kötő helyét el-foglalták.

3. *Egyéb külföldi dolgok.*

Bétsbenn ama híres Tzímer-metsző, Ábrahám Filep Uram, az Orosz Császár Aszszony képét nagy Sardoniks kőbenn ki-metszvén, azt Ő Felségének Pétersburga küldötte. Ezért azon Orosz Császári Felségtől mind kész pénzzel, mind pedig Nagy Péter Császár képoszlopának fel-fedeztetésekor veretett nagy arany pénzzel meg-ajándékoztattatott.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felség, mindennémű dolgokra ki-terjedő nagy böltsesége szerént, a közelebb múlt hónapbann ismét egygy különös régi szokást méltóztatott el-törleni, melly-is abból áll vala, hogy Óstriábann minden muzsikásnak, midőn valamelly vígságra meg-fogadtatott, bizonyos Adót kellett fizetnie. A neve Németül: *Privilegium des K. K. oberſten Spielgrafenamt.* Attól fogva tehát, mint a mostani időkre nézve többé nem alkalmatos, és azon természet szerént való szabadsággal, hogy ki-ki a maga mestersége által élelmét kereshesse, általjában ellenkező határ-vetésnek meg-kellett szűnnie.

Ugyan

Ugyan azon hónapbann azt-is hírré tétette Ő Felsége, hogy az Ország lakosai közül akar kinek, a Zsidó és más meg-szenvedett Vallásonnn lévőknek is, szabad Ő Felsége Német Tartományjaibann akar-melly vásárokra járniok, s ottan minden meg-nem tiltott portékákat, munkákat és ruházatokat minden akadály nélkül árúlniok.

Az Olasz Tartományokbann nem régen illy értelmű Felséges Rendelés hírdetődött: „ A Császár és Király s a t. a Mi Szerelmes Ötsénknek, Felséges Ferdinánd Fő-Hertzegnek, Ótriai Lombardiabann lévő Hely-tartonknak és Fő-Kapitányunknak. A Pápának a Mi Udvarunkonn létekor, a Vallás és az Ország javának elömozdítása kedvéért ez ideig tett Rendeléseinket illető külömb-külömbféle Egyházi dolgok eránt következett egy-mással való Beszélgetésünkre nézve szükségesnek ítéltük, hogy azokkal meg-egygyező további Végezéseinket a Mi Tartományjaink igazgatására rendeltetett Tanátsoknak, magok alkalmaztathatása végett tudtokra adnók, hogy ezek azoknak tellyesedésére és meg-tartására gondot viseljenek. Minek-utánna Pünkösd havának 9dik napjánn költ Királyi Végezés és ahhoz való Ut-mutatás által a F. Fő-Hertzegnek és Hely-tartónak, az Egyházi Prebendák ki-adatása és el-rendeltetése eránt való Akaratunkat (*L. a 84dik Lev.*) már meg-jelentettük: most e következendő tzikkelyeket adjuk értésére:

1.) A Vallás dolgábann való Keresztyéni Tolerántzia felöl már közre botsátott Rendeléseink önnön dívatjokbann meg-maradnak, s azért tökélletesen véghez menjenek. „

A többi jövő alkalmatossággal fog következni.

P o ' s o n b a n n

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Kómai Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Szent-András havának 20dik napjánn,

Szerdánn költ

9odik L E V É L É.

1. *Hazánk dolgai.*

Méltóságos Apponyi Gróf Apponyi György Úr Tólna-Vármegyének Fő-Ispányja ő Excellentziája, közelebb múlt Péntekenn, úgy-mint ezen hónapnak 15dik napjánn estve Pozsonbann meghólt.

Szombatonn dél előtt, ezen Magyar országnak és hozzá foglalt Tartományoknak nem régen lett Kints-tartója, Mlgs. Niczki Gróf Niczki Kristóf Ur Tömösi Ispány és azon nevezetü Vármegyének Fő-Ispányja ő Excellentziája, itten a Királyi Udvari Magyar Kamaránn, az Ország-Bírája Mlgs. Galántai Gróf Fekete György Ur ő Excellentziája által, szokott rend-tartással beállattatott. Minek-utánna tudni-illik a Felséges K. Kamarának minden rendenn lévő Tiszt-viselői a Kamara házaiba és pitvaribа fel-gyülekeztenek; mint-egygy 10 óra tájbann a Méltóságos Ország-Bírája és Kints-tartó Urak ő Excellentziájok, azon F. Kamarának Tanátsosaitól kísértetve, amazoknak sorba állott rendei között a Tanátskozó Palotába bé-menének. Itten leg-

elsőben M. Báró Splényi Tanáts Ur ő Nagyſága a Királyi Adomány-Levelet fel-ſzóval el-olvasá. Mellybenn-is M. Gróf Niczki Urnak ſok rendbéli hív ſzolgálatjai és nagy érdemei elől-említtetvén, utólb ezen most reá bízatott Kínts-tartói méltóſágnak tulajdonſági és elsőſégei valának meg-írva: miként hogy az Orſzág jövedelmeinek fő gond-viselője lévén, a Kamarabéli dolgokról való tanátskozásokbann Elől-ülő és Igazgató, a F. Királyi Hely-tartó Tanátsbann pedig az Orſzág Jobbágyai utánn vokſa és ülése légyen. Ezen Diplómának fel-olvaſtatása utánn, az Király képét viselő Orſzág Birája ő Excellentziája rövid és fontos ſzókkal a Mlgs. Kínts-tartót fel-ajánlván, a K. Kamara Tagjainak hozzája való ſzoros kötelesſégeket ſzívekre adá. Annak-utánna a Kínts-tartó Ur ſzokott ékesen-ſzóllásának hathatós beſzédével bé-köſzöne. Mire Mlgs. Gróf Zicſi Ferencz Tanáts Ur ő Excellentziája jeles válaſzt tévén, a Fő Méltóſágú Orſzág-Bírájának, azon F. K. Udvari Kamaránn ekkoráig viselt Fő-igazgatását, Préſesſégét, meg-köſzöné, és az új Préses Urat meg-köſzönté. Utóljára ismét a Kints-tartó Ur ő Excellentziája ſzólla, valaminémű elmés ſzintén ollyan nyájas beſzéddel ajánlván magát a F. K. Kamara Tagjainak úgy-mint jövendőbéli Tiſzt-Társainak. Mindenek ekképpen meg-lévén, menten ő Excellentziája igazgatása alatt a ſzokás ſzerént való tanátskozások el-kezdődtek.

Kevés napokkal az-előtt a F. Királyi Hely-tartó Tanátsnak némelly meg-élemedett Tagjai, nagy érdemű Tanátsoſſai és Tiſzt-viselői, hoſzſzas ideig köz haſzonra viselt hívataljoktól és ſzolgálatjoktól bútsút vettek, s nyúgodalomra botsáttattak: úgy-mint Mlgs. Jeſzenitzi Gróf Szúnyog János Ur ő Excellentziája, Mlgs. Kereſztſzegi Gróf Csáki Imre Ur ő Excellentziája; nem külömben Hlavács János Tanáts Ur; Petrák István Regiſtrátor Ur; továbbá Bakſai Ádám és Aktoffer Ferencz Urak.

Szatmárról és Mármaros-Szigetről jött Levelek egy-néhány ſzóval emlegetik, hogy Ugotsa-Vármegye Fő-Ispányjának, Mlgs. Gróf Teleki Jóſef Ur ő Nagyſágának, Mlgs. Báró Orczi Lőrintz Fő-Ispány Ur ő Nagyſága által lett bé-állatása, Mind-Szent havának 15dik napjánn igen jelesen ment véghez. Nem ſokkal az-előtt vagy az-utánn Mlgs. Gróf Zicsi Károly Udvari Tanáts Ur ő Nagyſága-is bé-köſzönt a Békés-Vármegyei Fő-Ispány Tiſzt-viselésébe. Kinek-is önnön Atyjafia, Mlgs. Gróf Zicsi Ferencz Ur ő Excellentziája vólt a Bé-állatója. — De mind ezekről bővebben nem lehetett emlékezetet tennem, mivel el-maradtak a várt túdósítások.

Ugyan *Szatmárról*. „ Sz. András Hava újjúlásától fogva, az előtti hoſzſzas ſzárazſág miatt ſzomjúhozó föld tsak nem minden nap az elégſégig, ſőt már kelletin kívül-is iſzik, úgy hogy a mennyit eddig a porba, két annyit ſüllyedünk most a ſárba, és már nem a földön, hanem a földbe járunk. Eddig ugyan a lágy idő a maga rendes útján folyt; de most leg-közelebb Sz. András havának második napján 12 óra alatt mind a Nyár mind a Tél őſzve futott, úgy hogy ezen napnak éj-fele után nagy villámás, mennydörgés tartott, ugyan azon nap Dél után pedig ſzörnyű fernyeteg húllott, mellyet az eddig nyárhoz ſzokott terméſzet nehezen ſzenvedett, s félő, hogy veſzedelmes nyavalyák ne ſzármazzanak belőle „ — „ A Szűret nállunk Iſten jóvóltából reménység felett való vólt. Öreg tsebri (100 ittzéből áll) 5 R. Forinton kél. Túl rajtunk Nap-kelet felé, mondani, ſemmi Szűret nem vólt. — A Búzának Köbli, mint eddig, 7 s 8 Márjásokon kél. „

Mármaros-Szigetről. „ Szatmár-Vármegyében, a hol-is személyem szerént jelen valék, néhol olly szűken vólt a Szüret, hogy sokan nem-is szűreteltek. De mindazonáltal még eddig a bornak drágaságát nem tapasztaljuk, mivel még a tavali Szüret elegendő borral tart bennünket. Búzánk és Kukoritzánk (avagy, a mint itten mondják, Malénk) Istennek légyen hálá, elegendőképpen termett. „

„ Róna-széken, a hol a Só-bányákból a sót bivalbőrökben szokták fel-húzni, el-kopván a régi bőrök, újra bivalokat lövöldöztek agyon. Ugyan csak ezen alkalmatossággal történt, hogy a többi között egyre csak tollúval töltött puskából, minden golyóbits és serét nélkül löttek; még-is a bival lábairól le-esett, és meg-is döglött. Mi vólt ennek az oka, mái napig sem tudják. Némellyek azt vélik, hogy látván a több bivaloknak vér-folyását és sektit, az-is ijedtiben le-dőlt, és megdöglött. Némellyek pediglen azt gondolják, hogy a lövés alatt a tollúnak soksága a szemeit bé-borította, és akkoron más sekvő bivalba meg-ütödvén, lábairól leesett. „ — El-esténck akar ezt, akar amazt gondoljuk okának lenni, azt könnyű el-hinni; de, hogy megis döglött, annak más okát kell keresni. Egyébaránt a Túdósító, hitelre méltó Személy, s azt maga szemeivel látta.

Miskóltzról Sz. András havának 3dik napján. „ Monókon, ugyan Borsod-Vármegyében, edgy ember az egész Szőllő-termését el-adta 6 Krajtzáron. Diós-Győrben más, Szüretkor ki-méne a Szőllejébe, Felségestől, edgy gyermekével s edgy szolgájával; és e 4 személy az egész terméſt meg-ette. Az idei borok, valamint termékenységre nézve tsekéllyek, úgy tulajdonságok-is azoknak igen hibás. Mert a must, minthogy igen sok rothadt szemek vóltak a szőllő-fejeken, vékony,

és ki-tetszik a rothadtság belőle: nem lesz az idei bor állandós. Az Hegy-allyai Szüret, bátor valamennyire jobb vólt-is termékenységéhez képest, nem vallja éppen mindazonáltal állandóságát a bornak. Sem ott, sem pedig nálunk nem vóltak aszszú szemek. Jót várhatnak erszénnyekre az ó borral bővölködő bor-árosok. „

„ Miskóltzon e hetekben rendes bor' el-adás történt. Bizonyos betsülletes Szőllős gazda, tavalyi borait áruba eresztette. Tanálkozott edgy Vévő, ki a közönséges borait négy Aranyon, az aszszú-szőllő borait pedig negyed-fél Aranyon tőle olly bekkenő alatt vettemeg, hogy edgyiket a másik nélkül el-nem viszi. Ebből látni, hogy a mennyit az edgyiken nyert, annyit vesztett a másikon. „ — „ E' tájon sok a fiatal Sáska. Félhető, hogy tavaszszal Vetéseinket meg-ne emészsze. A Gömör-Vármegyei és Hegy-allyai hegyeket a múlt napokban esett hó alkalmasint meg-lepte. A Karpatus már régen tellyes hóval. „

2. Bétsi tudósítások.

A Felséges Császár és Király Olasz tartományiaibann hírré tétetett Rendelés, mellynek kezdetét a múlt Szombati Levélbenn meg-írám, továbbá imigyen következik.

„ 2.) A Könyvek *Censurája* felől fenn-álló *Systema*, és a a Királyi *Censor*oknak eleikbe adatott Régulák tökélletesen-fenn-maradnak: de e' miatt mindazonáltal lehesſen a Püspököknek, valamint eddig, úgy ez-utánn-is, az ollyas könyvek eránt, mellyeket a mi Szent Vallásunknak ártalmára valóknak tartanak, a Guberniumnak jelentést tenniek; melly jelentés-tételnek alkalmatosságával a Gubernium ítélje-meg, ha lehet-è, s miképpen lehetne azt meg-orvosolni, akár Elönkbe adandó tanáts által, hogy azon könyvet meg s el-tiltsuk, akár pedig a mostani szabott rend szerént a Mi Lombardiánkbann

lévő K. *Censor*oknak az Ország Tanátsától sinór-mértékül adatandó Parantsolatok által.

3.) Hasonlóképpen fenn-marad azon Királyi Jusnak gyakorlása, hogy a Püspöki Széminárіumokra, és a Papság taníttatása végett rendeltetett egyéb Kollégiumokra, mind a Fenyítékre, mind az ottan tanúlandó Tudományokra nézve gondot tartson.

4.) A Püspököknek azon mi Parantsolatunk különösön tudtokra adassék, melly által tíltjuk, hogy az *Unigenitus* nevezetű Bullábann meg-vettetett Fel-tételek (*Propositiók*) felől, se érettek se ellenek, se élő szóval se irásbann senki ennek-utánna ne disputáljon, se magyarázatot ne tégyen. Ugy szintén a Theologiát tanító Professoroknak-is meg-parantsoltassék, hogy magoknak ez eránt anynyibann határt tudjanak tenni, hogy az ő tanítványjaikat a meg-nevezett Bullának lételével és abbann foglaltatott dolgokkal elégségesen meg-esmértessék, de semmi Oskolabéli Tanúságokat avagy bizonyításokat, mellyek azon emlétett Bullát illetik, semminémű alkalmatossággal, anynyival inkább közönséges Tanításokbann, Exámenekenn, avagy Disputátziókonn elő-ne hozzanak.

5.) Valamint-hogy a Királyi *Placet* és *Exequatur* eránt való Országos Fejedelmi Jus tellyes dívatjábann meg-marad, úgy tudni való dolog, hogy a *Dogma* (Hit ágazati) felől szólló Bullák tsak anynyibann vagynak a Király meg-visgálásának alája vettetve, a menynyibenn szükséges magát az eránt bizonyossá tenni, hogy azok egyedül tsak Dogmáról szóllók, és hogy egyéb nem oda tartozó tzikkelyek nintsenek bennek foglaltatva.

6.) A Mi Lombardiánkbann lévő Érsekek és Püspökök azon módonn, valamint más Országainknak Püspökjeik, jövendőbenn, minek-előtte az ő Szent-Egyházoknak birtokához jutandanak, tartoznak Mi-nékünk, mint igazság szerént való Országos Fejedelmeknek, azon Formula

mula szerént, mellyet ím a Felséges Fő-Hertzeg Gubernátornak ide foglaltatva küldünk, különös esküvést le-tenni, mellyet-is az, Minnen képünkbenn az újontan választatott avagy tétetett Püspöktől fel-fog venni. „

A többi jövő alkalmatossággal fog következni.

Nápoly országbann a Sz. Domonkos és Sz. Ágoston Szerzetét követő Barátok között az elsőség felett villongás támadott vólt, kettőjök közül kit illessen Processiókonn és egyéb innepi alkalmatosságokkal az elől való járás. A Király ezen dolgot ollyképpen méltóztatott el-igazítani, hogy az elsőség Sz. Domonkos Szerzetét illetné, mivel ez Harmadik Honórius Pápától, és így 40 esztendőkkel előbb erősíttetett-meg, mint Sz. Ágoston Szerzete, melly Negyedik Sándor Pápától 1256bann egygyűvé foglaltatott és azon módonn meg-erősíttetett.

Brigido Pompéjus Gróf Ur ő Excellentziája, ennekelőtte Krajna Hertzeglégének Fő-Kapitányja, Triesztt városának és rév-helyének, egyszer-s-mind pedig Goritza és Gradiska Tartományoknak Gubernátora lett.

3. *Hadi történetek.*

Hau (*Howe*) Fő Hajós-Vezérnek szerentsésen való járása tsak-ugyan igaz; ámbár az hadakozó Királyok Udvarai még semmi túdósítást nem tétettek felőle. S hitető, hogy az ő nyerességét, és az Spanyolok kárát még nagyobbnak fogjuk ez-utánn hallani. Már-is azt irják, hogy az a 74 ágyús hajó, melly *Gibraltar* vára alá vetődött, nem hogy meg-égetni való lett vólna, sőt inkább az Angliai sereg közé igen alkalmatosnak ítéltetett; a minthogy a leg-jobb Spanyol hajók közül való, tsupa Czédrus fából nem igen régen lévén épitetve. Az el-süllyedett apró Spanyol hajóknak számát pedig már most harmintzonn feljül valónak irják.

A né-

A néhai úszó Batteriákkal oda veszett emberek-nek ez az igaz száma: 407 agyon-lövetett, 700 meg-sebesedett, 150 vízbe hólt, 273 fogságra jutott; minde-nestől 1530. R.

Hír-adás.

A Magyar Ujság-Leveleknek Privilégiált Nyomta-tója és Árulója, alól meg-nevezett Patzkó Ferencz Ágoston, kéreti azon Ujság-Leveleket kedvelő Urakat és Aszszonyságokat, hogy a jövő 1783dik esztendőnek első felére való, 4 R. Forintokból álló Váltságot az ő Könyv-nyomtató műhelyébe meg-küldeni ne sajnálják.

A sokféle panaszoknak, mellyeket gyakorta halla-nia kellett, hogy tudni-illik ezen Ujság-Levelek rész szerént későn és nem ideje-korán, rész szerént fel-szakasztatva adódnak kézhez, sőt néhánykor tellyesség-gel el-is maradnak, ki-telhetőképpen elejét akarván venni; magábann el-tökéllette, hogy a jövő esztendő-benn mind valamenynyit le-petsételteti, és minden Vál-tóknak különös petsét alatt fogja küldeni.

Ezen Leveleknek eddig vólt s még tsak ez eszten-dő végéig lejendő Irója pedig, minden Jó-akaróit, va-lakik előtt önnön neve szerént esméretes, illendő tisz-telettel kéri, hogy a jövő esztendőkbenn kelendő Ma-gyar Ujság-Levelek dolgábann se pénzt se Levelet ő hozzá ne küldjenek. Mert azokhoz többé semmi köze nem lészen. A mi a hírül adandó túdósításokat nézi, ezeket ez esztendő végéig kedvesen és köszönettel fogja venni. De annak-utánna effélétől-is, valami tsak a Magyar Hírmondót illeti, mentt kíván lenni.

Pozsonban

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A 91dik Levélhez való.

ELEGIA

In laudem Spectabilis, ac Magnifici DOMINI GABRIELIS PÉCHY DE PÉCH-UJFALU Sacræ Cæsareæ, & Regio-Apostolicæ Majestatis Consiliarii, nec non *Superioris Regni Scholarum, & Studiorum per Districtum Cassovien-sem Directoris.*

Pechiadum spes ampla domûs, & stirpis avitæ
Gloria, Musarum docta corona, decus.
Te prudens Magno natum Genitore Minerva
Suspicit, & famâ non moriente canit.
Ingenium natura dedit quod nobile, curâ
Perficis, & doctâ sedulus arte colis.
Nobilitas animi sola est, extendere factis
Virtutem, & priscis reddere nomen Avis.
Tu genus, & Proavos claris virtutibus æquas,
Et placuit nullo fœnore culta Themis.
Maiorum decus, & tituli cum laude resurgent
Nunc in Te, vires sufficiente DEO.
In quo candor, amor Patriæ, coiêre fidesque,
Consilium prudens, sollicitusque timor.
Exemploque doces, vigilata quid otia possint,
Et doctis Studiis addita multa dies.
Sic Themis, & Pallas tali sub Præside gaudet,
Cûi natura nequit fingere, credo, parem.
Expandis cum sole decus, quibus occidit ille,
Altius ingenii gloria surgit, aquis
Magni magna Patris soboles, virtutis imago,
Jam pretium ex ipso sanguine Musa capit.
Redditur in Genito Genitor, fugientia cordis
Gaudia jam revocat mæsta Thalia sui.
Insigne est Stirpis Corvus; sed candidus ipse
Totus, & ingenio nil nisi candor inest.

Eſtque Tibi curæ, apta loqui, ſapuiſſe decorum,
Nec ſine delectu res didiciſſe, labor.
Cûi gravis exactam format prudentia mentem,
Et non fucatus religionis amor.
Plurima cura tuis humeris ſecura quieſcit,
Plurima conſiliis ſtatque, caditque tuis.
Caſſiadumque tuæ curæ concredita Pallas,
Atque animos tanto Præſide Muſa capit.
Tandem magna tenes, Pechy! faſtigia rerum,
Atque aquilæ in morem, ſub pede multa vides.
Debetur, Vir Magne! tuis hæc gloria factis,
Inferior meritis gloria tanta tuis.
Omnia cum placeant, unum Caſſovia vellet,
Unum eſt, quod cuperet Patria, poſſe cani.
Unum eſt, quod cuperem, cunctos ceciniſſe Poëtas,
Neſtoreos annos vivere poſſe Virum.
Sis felix, ſoſpesque diu, Vir Maxime! ſæcli
Gloria, Pechiadum lux, columenque domûs.

Hirdetés.

A Császári és Királyi Hadi *Invalidus*ok Fő-Tiſztſége által, közelebb jövő Karátson Havának 5dik és 7dik napjainn Nagy-Szombatbann következendő Épületek, ugy-mint:

A néhai Jéſuiták Collegiuma, s az-utánn lett Katona Árvák Háza, melly 19 nagy, 45 közép-ſzerzű, és 58 kitsiny, réſz ſzerént bólt-hajtásos, réſz ſzerént nem bólt-hajtásos Szobákból, 1 nagy, 10 közép-ſzerű, s 2 kitsiny, és 1 mosó Konyhából, 2 igen tágos és 2 kitsiny Pintzékből, 11 Bóltokból, 2 Jég-vermekből, 2 Lóiſtállókból, 2 Kotſi-Színből, 1 Sütő Kementzéből, kenyér és liſzt tartani való Kamarából, 1 Vágó-hídból, 1 Kováts-műhelyből, 1 nagy s 2 közép-ſzerű Udvarokból, mellyeknek egygyike Hárs és egyébféle fákkal bé-vagyon ültetve, 5 Kútakból, és 1 Kertetskéből állandó; Továbbá.

Az úgy nevezett Adalbert Épülete, melly 26 Szobákat, 2 Kamarát, 1 Kápolnát, 4 Konyhát, 2 Éles-kamarát, 2 Pintzét, 1 Jég-vermet, 1 Iſtállót, 1 Kotſi-Színt, 2 Kútat, és 1 nagy Udvart foglal magábann; Nem külömben következendő

Földek és Épületek: Egygy nagy, a Városhoz közel lévő, kő-fallal körös-körül bé-kerítettett Kert, melly 8, fákkal körül-ültetett ſétáló helyeket, s még egygy, külömb-külömbféle Szobákból, telelő házból, Kertéſznek való lakó házból és Színből álló Kerti Épületet foglal magábann;

Szántó-földek: Egygy nagy, igyen termékeny helyenn lévő, 103 Pozsoni Mérő Gabonára való Szántó-föld; egygy, 3 réſzre oſztott közönſéges Házhoz-való Szántó-föld, melly 45 Pozsoni Mérő Vetésre való;

Végezetre Házi Eſzközök: Külömb-külömbféle Aſztalok, Padok, Székek, Oskolába, Konyhába és egyébüvé való Almárjomok, magábann álló és falra való Gyertyatartók, s több afféle egygyet-más, Házba és Gráditsok felibe való Lámpások, kettős és egygyes nyoſzolyák, hozzá való kéſzűletekkel, ruhának való Ládák, tűz óltani való Vedrek, Chirurgiához, Muſikához és Mathéſishez tartozó ſzerſzámok, Patikabéli eſzközök, Franczia nyelvet és Inzsenérſéget tanitó Könyvek, Abroſzok, Aſztal-kendők, Ón tányérok, és Tséſzék, 1 Pecsenye-fordító, 7 Vas Katlan, s több efféle Konyhába

való

való Egygyet-más; úgy színtén még használható építő szerszámok, mint: fövény roſtállók, Emelő vas-rúdak, Talyitskák, Kapák, Lapátok, Kajmatsok s t. a' f. közönséges Kótya-vetyénn leg-többet ígérőknek el-fognak adódni.

A Vevők kedvéért már meg-tétetett az arra való rendelés, hogy a nagy Fundátzióbéli Épület, ha kívántatni fog, 4 részre osztathasſék, s a' szerént 4 Házokként mindenike külön-is el-adattathasſék.

Valaminthogy pedig a Vevő szándékkal lévőknek, a feljebb rendelt naponkonn reggel 8 órakor az említett nagy Épületbenn lakozó Máyer Fő Strázsa-Mester Urnál meg-jelenni tesſék, a hol-is szabad léſzen nékiek minden meg-említett dolgokat akar-melly-naponn előre meg tekénteniek; úgy ezen mái naptól fogva, ha ne-talám valamit azok eránt előre tudni kívannának, lehet mind itt Pozsonbann a Fő Hadi Kommiſſáriátusnál, mind pedig Nagy-Szombatbann a meg-nevezett Fő Strázsa-Mester Urnál tudakozódniok.

Minden Vevő, Vallására és Állapatjára való tekéntet nélkül, következkezésképpen a Görög Vallásu-is, egyedül tsak a Zſidókat ki-vévén, hozzá juthat az említett dolgoknak meg-vételéhez, és bírtokos lehet.

A Csáſzári Királyi Felſég, azon *Specifice* említett Épületek és Földek eránt, az Adó-fizetéſtől való mentt-lételt, mellyel a néhai Jeſuíták Kollégiuma, s annak-utánna az Hadi Árvák Fundátziója élt volt, az azon Épületek és Földek Vevőinek-is meg-hagyja. Melly szabadſággal ők tökélletesen és tsak ez egygy meg-határozáſal fognak élni, hogy, ha azon jószágokat bővíteni fognák, ebbéli szaporításokra nézve vagy a közönséges Adózásra kötelesek légyenek, vagy az eránt az Elől-járókkal meg-egygyezzenek.

Az Épületek, Földek és a nagy Kert árának Kapitálisából, az ollyas Vevők, a kik elégséges bátorſágot szerezhetnek, tsak harmad részét vagy felét tartoznak azonnal készpénzzel meg-fizetni, a többit pedig türhető Terminusokonn, azonba való 4 *pro Cento* Interesſel kell meg-adniok: ellenbe minden egyéb *Specificált* dolgokat, valaki azokat egygyenként meg-venni szándékozik, különben nem, hanem tsak azonnal való kész pénz fizetésért lehet oda engedni. Költ Pozsonbann Sz. András havának 19dik napjánn 1782.

A Kómai Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-András havának 23dik napjánn,

Szombaton költ

91*dik* *L E V E L E.*

1. *Bétsi tudósítások.*

Erzsébet Hertzeg Aſzſzony, a Szaléſziána Apátzáknál volt előbbi lakását meg-változtatta, s ezen hónapnak 16dik napjánn a Cs. K. Udvar várábann ő Hertzegſége számára készíttetett szobákba ment lakni.

A Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felség minapokbann némelly fő rendű Méltóſágokat az Arany-Gyapjas Vitézek közé méltóztatott számlálni. Ezek pedig azok: az uralkodó *Haſſiai-Reinfelſzi* Landgráf; *Svartzenberg* János Fejedelem Ur; *Árenberg* Lajos Hertzeg Ur; *Kolovrát* Leopold Gróf és Cseh országi s Óſtriai Udvari Fő-Kancellárius Ur; *Szintzendorf* Ventzel Gróf Ur, a Fő Törvény-Szék Préſese; *Vrbna* Eugénius Gróf és Fő Udvari Marſall Ur; *Pálfi* Károly Gróf és Magyar s Erdély országi Vicé-Kancellárius Ur; *Kevenhüller* Ferencz Gróf Ur, Stájer, Kránitz és Krajna országok Hely-tartója, *Saſgots* Antal Gróf Ur; *Turn* Antal Gróf Ur, a Fő és Nagy-Hertzegi Florentzai Udvarnál Fő Udvar-Meſter; *Albani* Károly Fejedelem Ur, F. Mária Beátrix Fő-Her-

tzeg Aſzſzonynak Fő Udvar-Meſtere; *Gavre* József Fejedelem Ur, Brüſzſzelbenn Fő Udvari Marſall; *Hardegg-Glatzi* Ferentz Gróf Ur, Maximilián Fő-Hertzeg Udvar-Meſtere.

Noſtitz Antal Gróf Urat, ki-is ennek-előtte Cseh orſzág Fő Udvar-Meſtere vala, azon orſzágbann Fő Burg-Gráfnak tette Ő Felſége.

A Sz. Dorotheáról neveztetett Bétſi Kanonok Szerzetét, a Klaſtrom-Ujvár (*Kloſter-Neuburg*)-i, azon rendbéli Kanonokok Szerzetével egygyűvé foglalta Ő Felſége; de mindazáltal a Kanonokoknak meg-engedte, hogy a Bétſi Klaſtrombann maradhaſſanak.

Alſó Kránitz orſzágra nem régen Parantsolat ment Ő Felſégétől, hogy a Sz. Pálról neveztetett Apáturſág ottan el-bontatódjon.

Még egy-néhány tzikkelyjei vagynak hátra azon Rendelésnek, mellyet Ő Felſége némelly Egyházi dolgok eránt annak-előtte ki-adatott Parantsolatai felől, Lombardiának Királyi Fő Helytartójához botsátani méltóztatott. Imhol ezek azok:

„7) Változhatatlanúl meg-marad azon Rendelés, hogy ſenki a mi jobbágyaink közűl a rokonſágnak avagy ſógorſágnak meg-tíltatott esetibenn való Házaſságoknak akadályai eránt Diſpenſátziót Romábann maga ſzámára s közbenn-vetés nélkűl kérni ne mérjen; hanem a Püspökök azokra nézve az ő eredet ſzerént való jusſokat ſzabadon fogják gyakorlani. De mindazáltal azok, a kiknek valami kétſégek vagyon, vagy-is a kik ne-talám általlanának e réſzbenn az ő tulájdon jusſok ſzerént tselekedni, meg-ne akadályoztaſſanak, hogy Ő Szentſégétől arra való hatalmat, a minéműt haſznosnak avagy ſzükſégesnek tartanak, magoknak adathaſſanak; melly hatalomnak mindazáltal hóltok napjáig és minden rendű Személyek eránt, a távolyabb lévő, az az, 3dik és 4dik Grá-

Grádusokbann való Diſpenſátziókra nézve kell engedődnie. Mivel pedig a közelebb való Grádusokbann, a Tridenti Egyházi Gyűlésnek Rendelése ſzerént, tsak ritkán, és egyedűl tsak felső Fejedelmi Személyek között, vagy-is közönſégesképpen való fontos okokból lehet Diſpenſátziót adni; tehát illyenkor a Megyebéli Püspök által lejendő Rómába való *Recurſus*nak útját nyitva hagyjuk, de különben nem, hanem minek-utánna arra előbb engedelmet adandunk; melly-is tsak akkor fog meg-adódni, a midőn az emlétett indító okoknak helye léſzen. Ezokáért ſzükſéges, hogy a *Recurſus* az indító okokkal egygyűtt a Guberniumnak fel-adódjék: és ha ezek nem eléggé fontosoknak avagy elégtelenek-nek fognak esmértetni, leg-ottan a Gubernium az effélé kérelmet egygy-általjábann meg-vesſe: ellenbe ha azokat azon feljebb emlétett neműeknek találandja, akkor az engedelemért Mi hozzánk folyamadjon, mellyet ha Mi meg-adandunk, leg-ottan a Püspököt fogja illetni, hogy a kívánó Személynek nevébenn a Pápától Diſpenſátziót kérjen.

8.) Némelly Szerzetbéli Klaſtromoknak fel-bontatások eránt már ki-botsátott Rendeléseink ſzakadatlanúl végh-hez menjenek; úgy ſzintén

9.) azon rendelés-tételek-is, mellyek a Klaſtromoknak a Mi Birodalmunkonn kívűl lévő Generálisſaiktól és önnön Szerzetek-féle *Congregatiók*tól való el-válaſztatáſokat, és a Püspököknek eredet ſzerént való hatalmok alatt való léteket illetik, meg-másolhatatlanúl fenn-maradjanak. Egyedűl arra adunk engedelmet, hogy a *Provinciális*ok, avagy a Mi orſzágainkbann lévő *Congregatiók*nak Elől-járóik, a mikor újjak válaſztatnak, az ő válaſztatások felől, a Szerzet Generálisſának, köz túdósító Levél által és nyitva lévő petsét alatt túdósítáſt tégyenek. Ezen Levél az Orſzág Tanátsa eleibe adas-

ſék, olly véggel, hogy, ha a Mi Rendelésünkkel megegygyezve találja, azt Rómába ottan lévő Miniſterünkhöz el-küldhesſe. Ugyan azon útonn fog a Generális Válaſzſza-is következni; és ha illyenkor valamelly akar-minémű akadály találná magát elő-adni, leg-ottan a Gubernium a Mi Udvari és Bírodalombéli (*Status*) Kancelláriusunknak eránta túdósítáſt tégyen. A Felſéges Fő-Hertzeg rajta léſzen, hogy ezen emlétett Rendeléſeknek követését és tellyesítését véghez vitesſe. Esedezünk az Iſtennek, hogy ötet ſzámos eſztendőkíg éltesſe. Költ Bétsbenn Pünköſt havának 30dik napjánn 1782. „

Bétsbenn a közelebb múlt napokbann ím e következendő F. Cs. K. Rendelés hírdetődött:

„ Mi Második Jóſef s a t. Ezen eſztendőbéli Pünköſt havának 26dik napjánn költ Pátensünkbenn bővön benne vagyon foglaltatva, a mit e Pünköſt havának elſő napjától fogva újontan bé-vétetett Törvény-rendinek alkalmatoſſágával, az Házasoknak el-válása, avagy aſztaltól és ágytól való el-válaſztatása eránt támadó, s utólb-is a Papi Törvény-Székekre hagyatott pereknek feljebb való ídézése felől törvényesen rendeltünk, minden Rómába való *Recurſus*okat és onnét eddíg-elé rendeltetni ſzokott *Delegátió*kat azokra nézve el-töröl-vén.

„ A mit ottan többek között a *Delegatus* Bíráknak állíttatások felől meg-parantsoltunk, annak meg-kell ugyan tökéllletesen maradnia. De továbbá még ezt-is utánna téſzſzük s parantsoljuk, hogy, a mikor valamelly *Immediatus Epiſcopus*, *Metropolita* avagy Érſek maga, *in prima Inſtantzia* törvényt tett, annak *Delegatum Judiciuma* pedig a másod Inſtántziábann ellenkezőképpen ítélt, és így ezen két Itélő Székekenn egy-máſtól külömböző ítéletek következtek; ezen egygyetlen egygy

eset-

esetkor a másod és harmadik Inſtántziáról való *Recurſus* eránt, mellyet-is a Peres Feleknek tsak azon emlétett második Inſtántziánál ſzükſég jelenteniek s keresniek, mindenik Tartománynak Érseke Rómábann *Delegatiót* kívánjon, mellyre az eddíg való mindenkori rend-tartás ſzerént, ezen Tartománybann lakozó Püſpököt kell *Delegatus*nak tenni, ki-is az-utánn utólſó Inſtántziábann fog törvényt ſzolgáltatni. „ Költ Bétsbenn Mind-Szent havának 15dik napjánn 1782.

Minthogy ez ideíg a Cáſzári és Királyi Bírodalombann lévő némelly Plébániák Velentze orſzági Püſpökök alá tartoztak, s viſzont némelly Velentze orſzági Plébániák Ő Felſége Bírodalmábann lakozó Püſpökökre hallgattak: moſtanſág ezen elegyes Plébániáknak el-válaſztatása forog-fenn; mellyre-is, a mint mondják, a Velentzei Közönſég könnyen reá fog állani.

Bosnya orſzágbann a dög-halálnak kezdett vólt híre lenni; melly miatt a vég-helyekenn már meg-is tétettek az arra való nézve meg-kívántatott rendelések. De már el-enyéſzett a félelem, minek-utánna ki-tudódott, hogy a ſok emberek halása tsak himlő és torokfájás miatt történt, melly nyavalyák egyéb helyekenn-is nem kevés ember halálát okozták.

* A nyáronn vólt hurutos nyavalya felől, melly egéſz Európát fel-járta, s nálunk Oroſz hurutnak neveztetett, méltó még azt emlétenem, hogy annak legelſő eredete ſzinte Szína orſzágbann találtatott, mellyre nézve az Oroſzok Színai nyavalyának hívták.

2. *Külſő orſzági dolgok.*

Konſtántzinápolybann, közelebb múlt Mind-Szent havának 21dik napjánn ismét tűz támadott vólt. A Kapitány-Basa (Fő Hajós-Vezér) ſzorgos gond-viselésének köſzönik, hogy az meſzſze nem terjedhetett, hanem még jó idejénn meg-óltatott. A Török Cáſzárnak

minden Fő-Tiſztjei felett ennek leg-állándóbb ſzerentséje vagyon. Az utólb történt változások alkalmatosſágával-is, a midőn nem csak Fő-Udvarnokok, hanem Tartományoknak Hely-tartóik-is mások lettek, ez a maga méltóſágábann meg-maradott. Ugyan-csak ő az orſzágnak, moſtani hanyatló állapatjábann leg-nagyobb gyámola. Moſtan főképpen az hajó-ſeregnek és a tenger ſzorúlatja mellett lévő városnak lábra állíttatása körül foglalatoskodik. Az új Fő-Vezért már minden Követek meg-köſzöntötték. A Csáſzári és Királyi Felſégnek Követe, Herbert Báró Ur Mind-Szent havának 24dik napjánn ment látogatására.

* Ennél újjabb s utólb való túdósítások Konſtántzinápolyból még nem igen érkezhettek. Minthogy pedig ebbenn ſemmi emlékezet nem tétetik a' felől, hogy Konſtántzinápolybann valamelly zenebona történt vólna; méltán költeménynek tarthatjuk, a mit más levelek hírlelnek, hogy tudni-illik a Török Csáſzárt meg-ölték vagy le-tették vólna.

A Lengyelek orſzág-gyülésénn még eddíg tudtunkra ſemmi ollyas nagy zaj nem fordúlt-elé, azonn kívül, a mit némellyek a Krakkai Püſpök dolga felett indítottak. Egygy réſze tudni-illik a Káptalannak, melly azt elméjének meg-tébolyodott vóltáért fogva tartatta, tselekedetét, és az Orſzág Tanátsſának az eránt tett végezését törvény ellen valónak kiáltotta; más réſze pedig azonn vólt, hogy azt az Orſzág gyülése-is helybe-hagyja. — Több kérdőre vett dolgok között, nevezetes az, a mit Csartoriſzki Fejedelem Ur tanátsúl adott, hogy az út-vámok meg-kisſebbíttesſenek, és ahhoz légyenek alkalmaztatva, a melly Gálics és Ladomér orſzágokbann fel-állíttatott.

Az

Az Oroſz Nagy-Fejedelmi Uraſágok eddíg már alkalmasént meg-érkezhettek Pétersburgba. Pruſſiai Sléziánn kereſztül menvén, utólbi túdósításokként Lengyel orſzágbann folytatták útjokat.

Az Oroſz Csáſzári Felſég minden innepléseit nagy jeles tselekedetekkel ſzokta meg-jelelni. Mind-Szent havának 14dikénn vólt Koronázása napjánn új Vitéz Rendet állított-fel, melly Sz. Ladomér nevét viseli, a ki a 8dik eſztendő-Százbann Kiovi Hertzeg lévén, Kereſztyénné lett. Ezen Rend 4 réſzekre vagyon oſztva. Az elſőhöz tartozók fejenként 600, a másodikbann lévők 300, az harmadikbann 200, a negyedikbenn 100 Rubel jutalom-fizetéſt véſznek minden eſztendőbenn. Minden Vitézeknek 110-re vagyon a ſzámok határozva. A többi között meg-kívántatik, hogy leg-alább 35 eſztendeig feddhetetlenűl ſzolgált légyen az orſzágnak, a ki azon Rendnek Tagja akar lenni.

Azon Oroſz Csáſzári Felſéges Aſzſzony mindennémű fa és gabona ki-hordatását meg-engedte. Más minapi Rendelése, az Oskolák ſzámára különös Adófizetéſt parantsol, melly abból áll, hogy a ki eddíg 100 pénz Vámot fizetett, ennek-utánna 102 pénzt tartozzék fizetni.

Ugyan Ő Felſége költſégénn *Pallas* Profeſſor Ur nem ſokára Oroſz orſzágot ismét meg-fogja járni, olly véggel, hogy az ottan termő füveket meg-írja és lefeſtesſe. Melly munka az-utánn Ő Felſége költſégénn közre fog botsáttatni. Példáúl ama híres Bétſi Profeſſor, *Jacquin* Ur munkája vagyon eleibe adva. — Egygy *Nicolai* nevezetű Berlini Túdós Könyv-árosnak, Nagy Péter Csáſzár Oſzlopa emelésének emlékezetére veretett Arany pénzt méltóztatott Ő Felſége ajándékúl küldeni; maga kezével azon papirosra, mellybe az bé-vólt takarva, reá írván, hogy az, a *Sebaldus Nothanker* nevezetű könyv Irójának adaſſék.

A Prussus Király, Denina Károly Apát-Urat, vólt Turini Professort és a Szardiniai Király Bibliothékáriussát Berlinbe hívta, és az oda való Tudós Társaság Tagjának tette. Ezen hónapnak 7dik napjann vólt annak szokás szerént való bé-vezettetése.

Az Ánglus hajó-sereg felöl, melly *Gibraltar* várörizöinek éléſt és segétséget vitt, most ismét más hírek futamodnak. Azt mondják: hogy valósággal megütközött a Franczia és Spanyol hajó-sereggel, ámbár az ütközetet mindenképpen el-akarta kerülni; hogy 10 vagy 12 élés-hajóinn kívül, mellyek *Gibraltárt* el-értek, a többi mind el-széllyedett; és hogy a Spanyolok és Francziák sokakat el-is fogtak közülök. Majd megválik, az elöbbi igaz-è, vagy az utóbbi.

3. *Hazánkbéli dolgok.*

Pécs-Ujfaluſi Pécſi Gábor Ur, a Császári és Apoſtoli Királyi Felſég Tanátsosſának, egyszer-s-mind pedig bóldogúlt Atyja Ura helyébe Kaſſa Vidékebéli Oskolák Fő Direktorának tétetett. — Ezen Levélhez való Tóldalék ő Kegyelme méltó tiſztesſégére Szuhányi Ferencz K. Profeſſor Urtól íratott Deák Verseket foglal magábann.

Moson-Vármegyébenn már 27 eſztendöktől fogva híven szolgált Gutori Naſzvadi Ferencz Urat hasonlóképpen Cs. K. Tanátsosſai közé számlálta Ő Felſége.

A fagyos, fergeteges és havas tél tellyes erejébenn bé-köszönt immár ezenn a tájonn. Anynyi hót tél közepette sem igen láttunk, a menynyivel e napokbann vólt szelek az útakat bé-fútták.

R.

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Kómai Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendöbenn,

Szent-András havának 27dik napjánn,

Szerdánn költ

92dik LEVELE.

1. *Hazánkbéli dolgok.*

Magyar orſzágnak elöbbi Királyi Tárnok-Meſtere, Német-Ujvári Gróf Battyáni Ádám Ur ő Excellentziája, vagy két héttel ez-elött, Vas-Vármegyei öſi jószágábann Német-Ujváratt, életének 78dik eſztendejében meg-hólt.

Eſzterházi Fejedelem Ur, minek-utánna az úgy nevezett Hanſágonn (Fertő vizéből eredett, s legalább 16 mért-földnyi térséget el-foglaló posványſágonn) ez elött 3 eſztendövel kezdett, 4300 ölnyi hoſzſzaſágú töltéſt szerentsésen helyre állíttatta; ezen folyó eſztendöbenn tulajdon maga költſégénn ismét más, hasonló köz haſznú ditsőſéges munkához fogatott: ugyan azon Hanſágonn 3 víz vévő árkokat ásatván. Ezek közül a fő árok, Pomogynál ſzinte a Fertő végénn kezdődik, és Bő-Sárkánynál a Rábtza vizébe ömlik, úgy hogy tsónakokonn Pomogyból Győr vára alá lehet hajókázni. Ennek 15 ezer öl az hoſzſzaſága. A más kettőnek hoſzſza öſzveséggel 6600 ölet tészen. Egygyike az Ikva vizit, máſika a Rába vizit viſzi ama nagy árokba. Ezen

munkának már-is nagy haſznát tapaſztalják a' tájnak lakoſai. Mert a melly réteket és legelő mezőket más eſztendőkbenn őſzſzel a víz egéſzen el-ſzokta vólt borítani, azok az idénn ſzárazon maradának; és némelly nagy darab földekenn, mellyeket annak-előtte gyalog ſem vólt képes meg-gázolni, moſt ſzekerekkel-is bátorſágoson el-lehet járni. Minthogy pedig egygy réſzént a víz ama nagy árkonn a Fertőből és a Hanſágból ſzemlátomáſt le-foly a Rábtzába, más réſzént az Ikva és Rába vizének a Fertőbe való ſzakadása az által meggátoltatik; bizonyos reménység mutatja magát, hogy nem ſokára mind a Fertő, melly eddig-elé ſzüntelen áradott, meg-fog apadni, mind a Hanſág, ha ſzinte egéſzen nem-is, leg-alább nagyobb réſzént, kivált ha még több árkok ásattatnak, ſzáraz és haſználható földdé léſzen. Melly bizonyára Sopron, Moson és Győr Vármegyéknek ki-mondhatatlan nagy javára fogna ſzolgálni.

Ekképpen nyílatkoztatja-ki magát az igaz nemes elme, melly egyedül csak az emberi nemzettel való jótételbenn kereſi a maga gyönyörűſégét. — Haſonló jeles tselekedetét irják ugyan Sopron Vármegyéből egygy más fő Uri Személynek. Ez, a közelebb múlt hónapnak 31dikénn, midőn kedves Élete Párja ſzületése napját inneplené, némelly jobbágyjainak neveletlen gyermekeik közűl 13-at előre ki-válaſztván, ezeket, ſzámokra való ruházatokkal s könyvekkel tele kosarakkal, és velék egygyütt a maga fiatskáját köſzöntő Levéllel, említett Hitveséhez, ki a fel-tett ſzándék felől ſemmit ſem tud vala, bé-küldé; azzal kívánván véletlenül meg-örvendeztetni, hogy azon 13 gyermekeknek jövendőbéli neveltetésekre és taníttatásokra való gond-viselését tudtára adá.

Fiúmbann ennek-előtte a Város Tanátsſa egyedül csak Tős Nemesſekből állott, kiknek 50 vala a ſzámok.

1779-

1779benn Mlgs. Gróf Balaſſa Ur ő Excellentziája igazgatása alatt a Tenger-mellyéki réſzenn és Szörény-Vármegyébenn tartatott Kommiſſiónak ítélete ſzerént, nem régen végeztetett, hogy jövendőbenn a Polgári Rend képébenn-is ketten jelen légyenek és ſzóllhaſsanak a Város dolgábann való tanátskozásokonn. Melly Királyi Végezés ezen hónapnak 9dik napjánn végbe-is vitetődött; közönſéges gyüles tartatván, mellyenn minek-utánna Strikker Károly és Tomaſics Ferencz Uraimék Közſég Szó-ſzóllóinak válaſztattak vólna, a Gubernátor Ur ő Excellentziája Olaſz nyelvenn, egygyesſégre, okos, igaz és jó igyekezetü maga-viselésre intő Beſzédet téve.

Hírűl adódott, minémű árra légyen ſzabva múlt Kis-Aſzſzony havának második napjától fogva Fiúmbann a Nádméznek, melly ottan kéſzíttetni ſzokott. Ezt némellyek kedvéért, a kik nétalám effélét-is tudni ſzeretnének, a Nádméznek külömb-külömb nemei ſzerént Német nevezetekkel ide írom. Imé mázsa ſzámra így adódik:

Lumpen	— 48 fl. ¼	*Candis Brod*	= 70 fl. ½
Ordinari Melis	— 49 — ¾	*Fein weis Candis*	— 71 — ½
Fein Melis	— 51 — ¼	*Ordinari Detto*	— 67 — —
Fein klein Melis	— 54 — —	*Fein gelb Detto*	— 59 — —
Ordinar. Raffinat	— 56 — ¼	*Ordinari Detto*	— 54 — ½
Detto geringer	— 55 — —	*Fein braun Detto*	— 51 — ¼
Mittel Raffinat	— 58 — —	*Ordinari Detto*	— 49 — ¾
Fein Raffinat	— 60 — —	*Farine*	— 44 — —
Ordinari Fein	— 62 — —	*Sirop*	— 13 — —
Fein Fein	— 65 — ½		

A ki kéſz pénzzel fizet, annak ſzázából kettőt el-engednek; Egyébként 3 hónapok alatt kívántatik a ſzabott árrának le-fizettetése. Azonn kívűl tudni való dolog, hogy Felſéges Urunknak örökös Tartományjaibann a

vámból, melly minden mázsától fizettetni szokott, 3 R. Forint el-vagyon engedve.

Meg-tudván Ő Felsége, hogy az Árva, Túrótz és Zólyom Vármegyei Gyóltsosok, Sáfrányosok s egyébféle Árosok, Erdély országnak Szász helységeibenn, az ő tisztességes kereszményjekbenn néminémü akadályokat szenvednek, úgy hogy néhol a vélek hordozott portékákat erőszakoson el-is szedik tőlök; kegyelmesen rendelte és minden Vármegyékbenn hírré tétette, hogy azoknak el-szedetett egygyet-másfok viszsza fog adattatni, és hogy jövendőbenn mindenütt szabadon lehessen járniok s árúlgatniok.

Az úgy nevezett Hét személyű Törvény-Széknek (Septemviralis Táblának) Erdélybenn való fel-állásáról még eddig semmi bizonyos nem tudatik.

Ritka dolog az, hogy valaki az elsőséget kerülje. Ennek mindazáltal igen furtsa példája történt a minapábann Erdélybenn. Udvarhely-Székbenn Zeteloka nevű Helységbenn egygy valakit Király-Bírónak választának az lakosok: ki-is, hogy azon tisztségtől meg-menekedhessék, el-szökik.

Ugyan Erdélyből utólb érkezett Levelekbenn emléttetik, hogy a Szüret ottan igen bő vólt, és némelly helyekenn, mint szintén tavaly, (a szőlő-é vagy a bora? nem tudom) nyűvesnek találtatott. Melly szerént a borokat igen jóknak ítélik.

A 83dik Levél végénn (tartozásom szerént s fizetésért) hírül adatott orvosságos és egyébféle szerek felől, egygy Borsod-Vármegyei Jó-akaró igen helyes jegyzéseket közlött vélem, mellyek közül most tsak egygyet kívánnam közre botsátani, a többit máskorra hagyván, s akkoron az efféle dolgok eránt való értelmemet-is világosabban ki-nyílatkoztatni szándékozván. „ Ha az ember foga gyökere, úgy mond, odvas, vagy egész vére

re

re meg-romlott, a fog fejérítő eszközök tsak ollyanok, mint a sárga beteges aszszony, hogy szebb légyen, meg-festi ortzáját. És ezek a szerek többire gálitz-kőből, annak Spiritussából, vagy más savanyúságokból vagynak készítve, mellyek a fogat a mennyibe külső színére el-olvasztják, meg-rágják, annyiba fejérítik. De nem sokáig tart ez a fejérség; és minden porokba, vagy bor-kő neme, mint *Tartarus tartarisatus* nevü só, vagy más kövek, gyöngyök találtatnak. Dítséretesnek e' végre a Czitrom gyümöltsnek ki-főzött vize tartatik. „

2. *Külföldi történetek.*

Értésére lett Felséges Urunknak, hogy némelly Óstriai tartományokbann az Uraságok, az ő ember-korra jutott jobbágyjaiknak, kezeknél lévő örökségeket s pénzeket külömben ki-nem adják, hanem-ha magokat kézírásal le-kötelezik, hogy el-szegényedvén az Uraságnak terhére nem akarnak lenni, s attól életre valót nem kívánnak; sőt hogy azoknak Szüléiktől maradott vagyonjokat előbb nem-is szolgáltatják kezekhez, valamíg magoknak házat nem szereznek, avagy bizonyos keresményhez nem jutnak; ellenbe ha ezek híjjával az ő értekeket tsak-ugyan kezekhez akarják venni, akkoron anynyit meg-tartanak belőle, a menynyit el-szegényedéseknek állapatjábann lejendő tartásokra szükségesnek ítélnek. Minthogy penig az illyen kéz-írás vétel egygy részént szükségtelen, mivel a fenn-álló rend-tartások szerént az el-szegényedett jobbágyokat nem az Uraságok, hanem az helységbéli községek tartoznak táplálni, más részént pedig felettébb nagy keménység vólna, olly bizonytalan esetre nézve, ne hogy tudni-illik vénségekbenn a községnek terhére légyenek, azoknak az ő értekeknek szabadon való haszna-vételébenn határt vetni, s ekképpen keresményjekbenn akadályt tenni; tehát kegyelmesen rendelte Ő Felsége, hogy ez a helytelen

szokás el-töröltessék, és az Uraságok tartozzanak az ő fel-nevelkedett jobbágyjaiknak örökségeket egészen s minden le-kötelezés nélkül kezekhez szolgáltatni. Ha mindazáltal félhető pazérlás vagy más valamelly környül-állások miatt törvényes akadályok találnák magokat elő-adni, mellyekre nézve nem volna tanátsos, az örökséget egészen kezek alá adni; akkoron az Uraságok a Környékbéli Tisztséget tudósítván, attól várjanak rendelést eránta. — Költ Bétsbenn Sz. Mihály hav. 6dik napjánn.

A Florentzai Nagy-Hertzeg közelebb illy értelmű Parantsolatot méltóztatott ki-adni. — Minthogy, úgy mond, emberi érzékenységet sebhető dolog, Polgári Adósságokat, a kik szerentsétlenségek miatt olly ínségre jutottak, hogy meg-nem fizethetnek, tömlötzözni; tehát ezentűl fogva senkit adósságok miatt, akár-melly nagy summák légyenek azok, azért hogy nem fizethet, melly a leg-jámborabb emberenn-is meg-eshetik, többé ne lehessen fogságra vetni; meg-se engedtessék, hogy valaki magára nézve erről le-mondjon, és maga szabadságát az ő Költsönözőjének le-kötelezze. De mindazáltal ezen szabadság alól ki-vagynak véve az ollyan adósságok, mellyek Kereskedőket s egyszer-s-mind Kereskedés dolgát, hajó és szekér-bért s több a' félét illetnek. Mert ezekre nézve az előbbi törvények és kötelességek önnön dívatjokbann meg-hagyattak. — Ezen Rendelésnek a többi között az a tzélja, hogy a Költsönözőknek kevesebb bátorságok lévén, az által egygy felől a tékozlásnak, más felől a törvénytelen uzsoráskodásnak eleje vétessék.

Rómábann ezen most folyó hónapnak 7dik napjánn a Szentséges Pápa a maga Udvari Kápolnájábann azon pólákat, mellyeket a Franczia Király Fiának, és a Spanyol

nyol Király Onokájának, bé-vett szokás szerént ajándékúl küldeni szándékozik, meg-szentelte.

Orvosoknak való ez a következendő túdósítás. A Londoni Orvosok darab időtől fogva észre vévén, hogy az Hideg-lelés ellen való fa-héj (*Cortex Peruvianus*) az Hideg-lelős betegeket nem orvosolja többé olly hathatóson, mint ennek-előtte; eleinten úgy kezdettek gondolkodni, hogy az Hideg-lelések most súlyosabbak, mint hajdan valának. De az-utánn szorgosabban visgálóra vévén a dolgot, nyomába akadtak, hogy az említett Pérui Fa-héjjat más nemű fa héjjával, melly *Jamaika* szigetenn terem és *Bullentree*-nek hívattatik, összve szokták elegyíteni, és hogy ettől vagyon amaz elsőbb rendbéli fa-héj erejének kisebbsége. Élnek ugyan az említett szigetenn ezzel az utólbival-is a Hideg-lelés ellen. De tsak a Szeretsen raboknak szokták porként bé-adni, a kiktől drágább orvosságokat sajnállanak, és 3 anynyit vésznek belőle, mint a valóságos Pérui fa-héjból.

Régen semmi emlékezetes bolondságát nem hallottuk amaz agya-fúrt *Gordonnak*, kinek vak-merő tselekedeteivel harmadévé minden levelek tellyesek valának. A közelebb múlt hónapbann ím új jelét adta elméjébenn való meg-tébolyodottságának. A Királynak (*Angliábann járunk*) Fő Minisztéréhez, *Shelburne* Urhoz levelet botsáta, mellybenn a Skótziai nép nevével kéri, sőt únszolja, hogy világoson adja tudtára, minémű szándékkal légyen az Udvar az országnak mostani állapatja és az Amérikai háború eránt, ha helybe hagyja-e azon ajánlásokat, mellyeket *Karleton* és *Digby* Hadi Vezérek az Amérikaiknak jövendőbéli független-vóltok eránt tettenek, vagy tsak költemény, a mit a' felől hírlelnek? Ezt nem tsak maga kedvéért kérdi, hanem másoktól reá kéretvén, hogy mondaná-meg, mit ítél a mostani állapatok felől,

ſzeretné, úgy mond, a Király Tanátsosſainak magok-alkalmaztatását javallani és meg-dítsérni.

Az Udvarok még az, el-múlt hónap. 20dik n. Kádiz tájánn történt ütközet felől ſemmi túdósítáſt nem tétettek. A mi az émlétett hónapnak 14dikéig mind a két hajó-ſereggel történt vólt, az meg-vagyon immáron írva a Madridi Udvar Leveleibenn. De mint-hogy ezekbenn ſzinte azon dolgok emléttetnek, a mellyeket én a 89dik és 90dik Levelekbenn hírûl adtam; nem ſzükſég azokat ismét elő-hoznom.

Varſóból ezen hónapnak 6dikánn költ levelek Lengyel orſzág gyülésének végezetit jelentik. Az utólſó napokonn vólt nagy egyenetlenſég és zaj miatt ſemmi jegyzésre méltó dolog azonn nem végeztethetett. R.

Hír-adás.

Loran Úr az ő Tarsaival egygyütt tudtára adatja az érdemes Közönſégnek, hogy az ő portékájának nagy keleti miatt, mellyet magának mind fő mind köz rendű Személyeknél ſzerzett, azt mind úntalan újonnan kéſziti. Ezen portékája pedig valaminémű tsudálatos vízből áll, mellyel akár-ki minden régi feſtéseket avagy írott képeket, és aranyozásokat, ámbátor két ſzáz s több eſztendősök és egéſzen el-kopottak légyenek-is, úgy meg-tiſztíthat, mint-ha újjak vólnának. Ez a víz kétféle üvegekbenn ſzokott árúltatni. A kisſebbeket, mellyek 20nál-is több képeknek tiſztítására elégſégesek, 30 Krajtzáronn; a nagyobbakat, mellyekbenn több mint 30 képekre való víz vagyon, 40 Krajtzáronn adja. A tiſztításnak módját pedig a Vévőknek maga meg-mutatja. — Lakása a Franciskánusok Temploma megett Albertini Kémény-ſeprő házánál vagyon.

Po'ſonbann
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Cáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek
különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Szent-András havának 30dik napjánn,

Szombatonn költ

93dik *LEVELE.*

Tiſzt-változások.

Néhai Mlgs. Gróf Apponyi György Ur ő Excellentziája helyébe, Tólna-Vármegye Fő-Ispányjának, Mlgs. Radványi *Győri* Ferencz Udvari Tanáts Urat, eddig vólt Tórontal-Vármegye Fő-Ispányját tette Ő Felſége. Mlgs. Német-Ujvári Gróf *Battyáni* János Ur pedig, a minapábann meg-hólt Tárnok Meſter Gróf Battyáni Ádám Fia, a Királyi Magyar Udvari Kamaránn viselt Tanáts-Uri Hívatalját ez-előtt nem ſok napokkal önként le-tévén, lett Torontal-Vármegye Fő-Ispányja.

Horvát-Károlyváratt ezen moſt múló hónapnak 16dik napjánn, *Szörény Vármegye* Fő-Ispányja, Mlgs. Székhelyi Majlát József Gubernátor Ur ő Excellentziája, Vármegye Székinek meg-újítására való Gyüléſt tartott. Az újontan válaſztatott, avagy tétetett, vagy-is megmaradott Tiſzt Uraknak ezek a neveik: — *Tiſztapataki* Ferencz, Vicé-Ispány; *Terputeſt* József, Fő-Nótárius; *Majlát* József, (a Fő-Ispány Fia), Vicé-Nótárius; *Raizner* Bernát, Fő-Perceptor; *Tianics* János, Al-Perceptor.

tor. — Szolga-Bírák: a *Kulpa-mellyéki Vidékenn*, Dolovácz Ferencz és Hranilovics Antal; a *Hegyi Vidékenn*, Kovácſics János és Tianics József; a *Tenger-mellyéki Vidékenn*, Junkovics Elek és Nagy Albert. — Fiskálisok: Osegovics és Tuſztics József. — Ezen alkalmatosſággal a Fő-Ispány Ur, Preſſern Filep Szluini Regementbéli Kapitány Urat, nem külömben Csacskovics, Gál és Osegovics Urakat, Tábla Bíráinak tette.

Élet dolga.

Moſt emlétett Horvát orſzággal határos *Krajna orſzágbann.* „ Itten ez idén valamint a gabona hogy jól füzetett, ſzintén úgy a zöldſég-is bövön termett. Találtattak ollyan répák, mellyek meg-méretvén, 7 fontot nyomtak. Kápoſzta-is Orſzág-ſzerte temérdek ſok volt. De még-is, mivel Olaſz orſzágban ſzükön volt ez idén, 22 Márjáſſával költ Trieſztben az ide való kápoſztának ſzáza. „

Erdélybenn. „ Székely-Földön a Terméſzetnek gazdálkodásai alkalmas kellemetesſéggel vagynak. Ugyanis: Búzának, melly leg-tiſztább, köblét 36 — — 40 garasokonn, az elegyesnek 26 — — 29en; a Rozsnak köblét 20, a Zabot 10 garasokon könnyen lehet megvásárolni. Segíti ezt, az öſzi ſzép Vetésekhez való jó reményſégünk; ámbár ezeken, az egereknek ſokaſága, s holmi ártalmas bogarak és tsimazok igen ſájlalható károkat téſznek Erdélyben ſok helyeken. A Rozsnak már említett óltsó, ſőt néhol még óltsóbb árra-is lévén, a belőle kéſzülni ſzokott Pálinka-is igen meg-óltsódott, annyira, hogy ejtelét (*ez tsak-nem anynyi, mint egygy Bétsi pint*) 6 vagy 7 Krajtzáron általjában megvenni lehet. Az-is okozza ugyan ezen bolondító, erő s élet veſztő italnak óltsódását, hogy mentől tovább annál inkább ſzokják a Lakósok erre a bort nem termő földre hordani a Vármegyékről és Száſz Székekről a Borokat.

rokat. Nintsen-is moſt drágaſága a Bornak az említett Bor-földeken: mert Vedrét hol 20, hol 24 Krajtzárjával ſzűreten és az-után meg-lehet vala venni. De az-is igaz, hogy moſt Erdélyben nintsenek ollyan jól megkéſzült Borok, mint a minéműek valának a tavalyiak. „

Hadi történetek.

El-jöttek immár az óhajtott Udvari túdósítások. De nem egygyeznek-meg tökélletesen egy-máſsal. Mindazáltal mindenikéből nyilván ki-tetſzik, hogy *Hau* (*Howe*) a maga vezérlette ſeregével ſem *Gibraltar* várának anynyi ſegétſéget nem hagyott, ſem magát olly könnyen meg-nem mentette, mint elöſzör hírlelték. Sőt inkább bizonyos, hogy meg-is ütközött, kárt-is vallott. — Hogy ne láttaſſam valamellyik réſzre inkább hajlani, imhol mind a két ellenkező félnek a túdósításait rövideden meg-írom.

Howe, Mind-Szent havának 21dik napjánn írt, és ezen Sz. András hav. 7dikénn Londonba ért, s az Udvartól azonnal hírré tétetett Levelébenn következendőképpen adja-elő a maga viselt dolgait. — Az ellenkező ſzelek és a tengernek háborúi nagyon meg-késleltették útjábann. Emlétett Mind-Szent havának 11dik napjánn reggel a tenger ſzorúlatjánn bé-érvén; ámbár hitelesen tudtára lett vólt, hogy az ellenſégnek 50 nagy hadi hajókból álló ſerege ott közel lesi, még-is bé-eſt-véledéskor az elől-járó ſereget 31 terhes hajókkal *Gibraltar* mellé férkeztette. De ezek közül 4nél több akkor bé-nem ſzállhatott. Az előtt való éjtſzaka támadott ſzélvéſz az ellenſég ſeregét 6 hajóitól meg-foſztotta: Ketteje tudni-illik töréſt ſzenvedett, harmadika az árbotz-fáit el-veſztette, negyedike a várhoz vetődött és el-vétetett, más ketteje pedig Nap-kelet felé el-vetemedett: A többivel 13dikbann eſtve tengerre kele, hogy a több terhes hajóknak bé-ſzállását meg-gátolja.

Más nap mindazáltal, és ismét 18dikbann az Ánglusok ebbéli szándékokat szerentsésen véghez vivék, mind új Katonaságot, mind hadi szert és éléſt úntig eleget szállítván a várba. Minthogy a szél mind-tsak Nap-kelet felől fú vala, melly eddig-is sokat segétett rajtok; ennek tovább-is haſznát akarván venni, a nagy tenger felé viſzsza-indúlának. A Spanyolok és Francziák az ő 44 vagy 45 sereges hajóikkal utánnok ſietvén, 19dikbenn reggel már igen közel érék őket; de a tengernek (Áfrika és Európa ki-dülő ſzéle közt lévő) ſzorosſága miatt nem lehet vala a ſeregeknek ſorba állaniok, hogy egy-másſal meg-víhattak vólna. Következett naponn, midőn már a tenger ſzorúlatját által-haladták vólna; a ſzél Éjſzak felől lengedezvén, az egygyesűlt Franczia és Spanyol ſeregnek viadalra jól ſzolgál vala, mellyre-is az Ánglusok kéſzen várták: a minthogy amaz, Nap le-mentekor el-is kezdé és ſzinte 10 óráig ſzakadatlanúl folytatá a lövöldözéſt; de olly távolyról, hogy az Ángliai ſereget alig éri vala. Emez azonbann vitorláit meg-ereſztvén, mind-tsak távozik vala; úgy hogy 21-dikbenn már alig láthatta az ellenſéget. Leg-ottan a ſzélnek le-tsendesedése miatt nem lehetvén annak utánna járni; mindenek felett azt leg-ſzükſégesſebbnek tartotta *Howe* Uram, hogy meg-romlott hajóit meg-földoztatná, és *Gibraltár* várának meg-elégíttetése felől tudóſítáſt tenne. — Egyébaránt nagyon ſajnállja, hogy az ellenſég maga ſzámoſsabb-vóltához jobban nem bízott, és az Ánglus hadaknak alkalmatoſságot nem adott vitézſégének meg-mutatására. A kár-vallását nem ſoknak íria: 68 embere agyonn lövetett, 208 meg-ſebesíttetett; 5 terhes hajó az ellenſég kezé közé kerűlt, egygyike a várba ſzállított katonaſág ſzámára ruházatot, 4e pedig kő-ſzenet viſzen vala.

Ko-

Koránt-is másképpen ſzóllanak a Franczia Levelek; mellyek mindazáltal nem az Udvar nevével vagynak közre botsátva. Ezek ſzerént, az emlétett 20dik naponn való ütközet *Cadix* tájánn történt; a Spanyolok és Francziák egygyesűlt ſerege akkor tsak 32 ſoros hajókból áll vala; mert 14 hátra maradott vólt, réſz ſzerént az ellenſégnek el-ſzéledett élés-hajói utánn járván, réſz ſzerént az előbbi ſzélvéſzbenn kevéſſé megromlott lévén; a viadal eſtvéli 6 órától fogva 9-ig tartott; az Álglusoknak némelly hajóik rútúl öſzve lövöldöztettek; az egygyesűlt ſereg ellenbe nem nagy kárt vallott, 56 embere meg-öletett, 212 pedig meg-ſebhetett; *Gibraltar* várába tsak 16 terhes hajó ſzállott, vagy 15 a Spanyoloknak jutott, 9 pedig valamerre el-oſzlott.

A Madridi Udvarnak Mind-Szent havának 29dik napjánn költ Levelei ezeket jelentik. A *Szent*-Rochusnál táborozó ſereg ſzűnet nélkül folytatja *Gibraltar* vára ellen való munkáit: A Spanyol és Franczia katonaſágnak némelly réſze *Cadix* és által-ellenbe Áfrika ſzélénn lévő *Ceuta* várokba költözött: Az ellenſég, *Gibraltar* várábann ſzüntelen az oda bé-férkezett hajóknak ki-rakodása körűl foglalatoskodik; a Spanyol táborra moſt ſokkal erősſebben lövöldöz, mint ennek-előtte: de a miéink ſem reſtellik a költsönt viſzſza-adni: az ellenſéges hajó-ſereg ezen (Mind-Szent) hónak 16dik napjánn egygyütt lévén, 34 nagy hadi hajókból állott: az egygyesűlt ſeregnek ſzinte 17dikig lehetetlen vólt annak útját el-állani, mivel a ſzélvéſz nagyon el-oſzlatta vólt egy-máſtól; ſok apró hajóinknak *Malaga* mellé ki-kellett kötniek, hogy romlott-vóltokból ki-épűlhetnének: az ellenſég azonbann mind több-több hajótskákat ſzöktetett-bé a várba: 18dikbann és 19dikbenn ismét Napkeleti ſzél kezdett fúni, mellyet az Ánglus hajó-ſereg

jól haſznára fordítván, a nagy tengerre ki-indúlt; a miénk nyomba utánna érdeklett: A vár alatt tsak kevés hajótskákat látni; azt tartjuk, hogy a többit hátra hagyta az ellenſég: Valamellyik éjtſzaka egygy hajója a levegö-égbe fel-vettetett. — Az *Artoa* (*Artois*)-i Gróf és a *Burboni* Hertzeg azon hónapnak 15dik napja tájbann a táborból el-mentenek.

Egyéb Spanyol orſzági tudósítások mind ezekhez még azt-is hozzá téſzik, hogy 48 vagy 50 terhes hajókat ſzándékoztak vólna az Ánglusok *Gibraltar* vára alá ſzállítani, mellyek közül 41nél több nem maradott, mikor oda érkeztek. 5-e tudni-illik haza-felé viſzſza verödött, ketteje el-fogatott; a 41 közül vagy 4 a Közép tengerenn a Spanyolok kezébe került, 20 pedig ugyan ott valamerre el-oſzlott. Mihez képeſt nem hihetö dolog, hogy a vár örizetire ſzánt hadi nép mind bé-ſzállíttatott vólna.

Az újonnan el-kezdödött Britanniai orſzág-gyülésenn leg-elöſzör-is azt adta a Kíntses Kamara Kancelláriuſa, Pitt Ur az Al-Rendeknek tanátsúl, hogy *Elliot* Generálisnak az Orſzág nevével köſzönet tétesſék az ö vítéz maga-viseléséért, mellyel *Gibraltart* mind ekkoráig jelesen védelmezte.

Elegyes tudósítások.

Peſtről. „ Ezen moſt múló hónapnak 17 napja tájbann Mlgos. Nagy-Károlyi Gróf Károlyi Antal Ur ö Excellentziája, minthogy gyakorta való betegſégében már egynéhány ízben, nem kevés kárával ezen Ns. Orſzágnak, és ſok nehezen élö ízegényeknek nem kis bánatjával tsak-nem ki-múla e világból, az Orvosi gyülés javallásából meg-indúlt Ö Felſége Kegyelmes engedelme mellett Olaſz orſzág felé, ama híres Pisai Fördökben egésſégének Iſten ſegedelméböl leendö meg-térése végett. El-vitte magával az ifjú Grófot-is, úgymint

mint Mlgs. Gr. Károlyi Jófef Urat, a' végre, hogy Atyai gond-viselése alatt több külſö orſzágokat-is megjárhaſſon. Méltán kívánhatjuk mindnyájan, hogy az Ur Iſten ſzerentsésen hordozza, és óhajtatott egésſégben hozza-viſzſza ö Excellentziáját. — Az a híre, hogy helyette Mlgs. Nagy-Mányai Gróf Koller Ferencz Ur ö Excellentziája fog jövö Törvény-üléskor a Felſéges Hét-ſzemélyü Táblán Préſes lenni. „

Erdélyből Sz. András hav. 14dik n. „ A Székely Földnek azon Székeibenn, (tudni-illik, Udvarhely, Maros és Arannyas Székeken kivül) mellyekbenn a Szabad és különös ſzabadſágu Székely Nép Vég-helybéli Katonaſágot visel, éppen moſt foly igen nevezetes *Irogotás* (így nevezi eleitöl fogva a *Conſcriptiót* a Székely Nemzet) melly ſzerént nem tsak ingatlan és ingó Javai, nagyobbak és apróbbak, vétetnek ſzámba, hanem afféle Szántó és Kaſzáló helyei-is, mellyek néhány eſztendötöl fogva vagy hozzájok, vagy tölök másokhoz mentek. De mindenek felett nevezetes az, hogy mindenik Tanúló-Társaſágbéli Deákok és ifju Tanúlók, erre az Irogatásra, a Profeſſorokhoz küldött Királyi Parantsolatnak erejével, hazájokba hívattattak, és az Hadi Tiſzt Urak eleibe állíttattak s állíttatnak. Némelly Tiſzt Urak, kik között elſö, Hídvégi Gróf *Nemes* György Lovas Kapitány Ur, és követi Gyalog Százados *Penzelini* Jófef Ur, nagyon elméjekre vévén, hogy nagy károkra lenne a Tanúló Ifjaknak, ha ſokáig tartóztatnának hazájokbann, igen ſietö ſzorgalmatoſſággal vélek való dolgokon általmentenek, és a Kollégiumokba viſzſza-botsátották. De úgy véljük, hogy ismét meg-kell jelenniek a nagy Mustrán, melly a következö eſztendönek két elſö Hónapjaibann fog meg-lenni. „

„ Ez Hónapnak második napján jó reggel a Bartzaſágbann és kiváltképpen Braſſó városſábann, nem kü-

löm-

lömben a vële határozodó s még távulabb eső Székely Székekbenn-is, olly erős villámás, menny-dörgés és égi háboru vala, a minémüt Sz. András hava rend szerént nem szokott szenvedni. „

Bétsből. A Császár és Apostoli Király Ő Felsége, közelebb múlt Vasárnap az Udvar-várábann tartatott Isteni szolgálatonn jelen vala, s az-ólta egyéb közönséges helyekenn-is meg-jelenék.

Budára, az oda való Akadémiának Inspektora, Affolter Péter Ur, rend kívül való nagyságu tsontot hozott Nagy-Váradról, melly-is ezen város tájánn ásatott-ki a földből, és Elefánt tsontjának tartatik. — Efféle tsontok már többször-is találtattak nem tsak Magyar országonn, hanem más, még pedig ennél sokkal hidegebb tartományokbann-is. A tudatlanság azokat közönségesen Óriások tsontja gyanánt tsudálja.

Párisból. Közönséges, de hamis vélekedés az, mintha a Fehjér Nép olly igen hozzá ragaszkodott vólna az öltözetbëli (néha tsak képzelt) ékességhez, hogy kész vólna, inkább tudja mitől, mint-sem attól, meg-válni. Ihol mit tselekedett itten egygy Fejedelmi Aszszonyság! A Férjének az Atyja iszszonyú sok adósságba verte magát, mellynek nagyobb része talám mind örökké-is fizetetlen marad. Midőn a meg-fizetésre való elégtelensége köz hírre kelne; eszébe jutnak az Ifjú Aszszonynak azon drága kövek, mellyeket a Férje nékie Völegény létekor ajándékúl adott vólt, s kezd gyanakodni, hogy ne-talám azoknak sints még meg-adva az árra. Hívatja a Kalmárt; Kérdi, s hallja, hogy helyesen gyanakodott vólt. Fogja a meg-nem fizetett ékességet, s azon módonn viszsza-adja nékie: Azért pedig, hogy egygy ideig viselte, sával az Interesset-is meg-fizeti. — Ugy-de ezt tsak egygy tselekedte. Találkoznának-e illyenek többen? — Már erre nem tudok felelni. R.

Po'sonbann
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Karátson havának 4dik napjánn,

Szerdánn költ

94dik LEVELE.

BÉTSBŐL. Közelebb mult Sz. András havának 28dik és 29dik napjainn, az Udvari Kápolnábann, két esztendővel ez-előtt e világból bóldogúl kimúlt Felséges Mária Terézsia Római Császárné és Apostoli Király Aszszonynak gyászos emlékezetére, elsőbb naponn ugyan, estve innep-esti, másikonn pedig, del előtt Sz. Misebéli Isteni szolgálat tartatott. Mind-egygyikenn maga a Császár és Királyi Ő Felsége, nem külömben Maximilián Fő-Hertzeg, a Bétsi Érsek és Kárdinális Ur, a Pápa Követe és az egész Udvari Rend gyászoson jelen vala.

„ Ugyan 28dikbann a Bétsi Universitásba bé-avatott Magyar Nemzet, Sz. László Király tiszteletére való innepét az Universitás Templomábann bé-vett szokás szerént meg-illette. Mlgs. Okolitsányi Imre Püspök Ur ő Nagysága Énekes Misét monda; melly közbenn jeles muzsika mellett, Szeredi Anna Mária 15 esztendős Kis-Aszszony az orgonát veri vala.

UGOTSA-VÁRMEGYÉBŐL. „ Imhol Mlgs. Báró, Generális, Fő-Ispány, és Sz. István Rendinek Kom-

mendátora, Orczi Lőrintz Ur ő Nagyſága, Mind-Szent hav. 15dik napján Nagy-Szőllősön, Ns. Ugotsa Vármegye Státusaihoz és az új Fő-Ispány Urhoz ő Nagyſágához folytatott Beſzéde.

„ A Nagy hatalmu Római Csáſzár Második Jósef, Magyar Orſzágnak Felſéges Apoſtoli Királya s örökös U-
„ ra, nékem alázatos hív Jobbágyának mit méltóztatott
„ parantsolni, noha ugyan már azon kegyelmes Dékré-
„ tum Párjának közlésével jelentettem a Tek. Ns. Vár-
„ megyének; kívántam mindazáltal azt *in Originali*-is
„ a T. N. Státusoknak eleibe terjeſzteni s publikál-
„ tatni.

(*Olvaſtatik* Ő *Felſége Parantsolatja*)

„ Meg-értette a T. N. Vármegye mind azt, ki által,
„ mind pedig azt, miért küldettem ezen T. N. Vár-
„ megyébe. Követe vagyok Felſéges Királyomnak, ki
„ néhai Mlgs. Báró Prínyi Károly halálával *vacans* Fő-
„ Ispányi hívatalra elébb ugyan Mlgs. Gróf Nagy-Mi-
„ hályi Sztárai Mihály Urat nevezte, de ennek azom-
„ ban változtatásával, Mlgs. Gróf Széki Teleki Jósef
„ Urat, jeles érdemeire tekíntvén, eddig T. N. Békés
„ Vármegyének Adminiſtrátorát ezen T. N. Vármegyé-
„ be Fő-Ispányi hívataljába be-vezetni, s ſzokott
„ rend-tartáſsal Székibe ültetni parantsolja. Nem tit-
„ kolhatom T. N. Státusok, melly nagy öröm foglalja-
„ el ſzívemet, midőn meg-gondolom, hogy Fels. Ki-
„ rályom öreg napjaimban-is maga ſzolgálatira, főkép-
„ pen illy örvendetes állapotban méltóvá téſzen, és Ki-
„ rályi akaratját általam be-tölteni kívánja. Azon nagy
„ Fejedelem tudni-illik, kit igaſſág ſzeretetiről, bőlts
„ orſzaglásáról, népeinek bóldogitásáról, nem csak Eu-
„ rópa tsudáll, de négy réſzében e világnak híre neve
„ nagy tündöklésſel fényllik. Ezen Fejedelem, kinek
„ nagy erkőltsein, valamint minden esméretes pallérо-

„ zott

„ zott Orſzágok, úgy ſzíntén már a vad s tsak terme-
„ ſzet törvénye ſzerént élő emberek álmélkodnak, an-
„ nyira, hogy moſtani élő Koronás Nagyoknak példá-
„ úl, s mint Terméſzetnek valami-remek munkáját,
„ régi híres Csáſzároknak homályosításával, Földnek
„ népei, gazdagok ſzegények, nagyok kitſinyek, tudós
„ tudatlanok, itt nemzetek Apjának, ott Titusnak, a-
„ mott Salamonnak, de leg-többen emberi nemzet ſze-
„ retőjének s gyönyörűſégének örömmel nevezik.
„ Ugyan-is T. N. Státusok! nem hízelkedésnek tem-
„ jénje ez, hanem buzgó hazafiúnak egyenes ſzívéből
„ fel-forrott áldozat, ha mondom: Bóldog, ki ezen
„ Fejedelemnek orſzáglása alatt él. Édes Hazánkat te-
„ kíntſük: melly tsendes békeſségben ül ſzegény ból-
„ dog határában! mint virágzik orſzágában föld míve-
„ lése, kereskedés, mindenféle kézi munka, népek
„ ſzaporodása által! Melly ſzeglet vagyon, hova Kirá-
„ lyi malaſztja nem terjed? Vagyon-é olly füſtös kuny-
„ hó, honnan az el-nyomottnak ſóhajtása Királyi Thró-
„ nusához fel-nem hat? s igaz ügyének orvoslását a
„ bóldogtalan ne nyerje? El-fogyna a nap T. N. Státu-
„ sok! ha kegyes Fejedelmünknek reánk naponként há-
„ romló kegyelmeiről folytatnám beſzédemet. Áldjuk
„ érette a Királyok Királyát; hoſzſzas éltiért, bóldog
„ orſzáglásáért, buzgó könyörgéseinket nyújtſuk a Fel-
„ ségesnek, egy ſzívvel fel-kiáltván: *Vivat!* Mivel
„ pedig ezen Kegyelmes Apoſtoli Királyunk, erre a
„ ſzegletre-is terjedett Királyi kegyelmének hozója va-
„ gyok; nem tartóztatom a T. N. Státusokat, hanem
„ Felſéges Királyi parantsolat ſzerént, a hitnek le-té-
„ telét Mlgs. Gróf Urtól várom.

(*Ekkor az esküvés mondaték, minek-utánna előbb a Királyi Diplóma el-olvaſtatott vólna.*)

„ Felséges Apostoli Királyunknak s örökös Urunknak
„ Nevében és hatalmával tehát, Fő-Ispányi Székibe e-
„ zen T. N. Vármegyének mái napon Mlgs. Gróf Széki
„ Teleki Urat Felséges Urunknak Arany Kúltsos Ko-
„ mornyikját s Tanátsát, mind azon Fő-Ispányi Fő
„ Tisztséghez törvényesen tartozó *prærogativák*kal, *ob-*
„ *ventió*kkal és hasznokkal, *jurisdictió*kkal és Jövedel-
„ mekkel be-vezetem. Vivat! „

Következik már azon Fő-Ispány Urhoz intézett Beszéd, mellynek közlését jövendő alkalmatosságra hagyjuk.

Pozsonból. Itten az el-múlt hónapnak 29dik napjánn ezen Pozson Vidékebéli Oskolák Fő-Igazgatója, Mlgs. Balassa Gróf Ur ő Excellentziája, az egész K. Tanúló Ifjúsággal és annak Tanítóival Sz. Salvátor Templomábann bóldogúlt Király Aszszonyunk halála emlékezetét jelesen meg-innepeltette, s maga Személyes jelen-létével-is meg-tisztelte.

Tegnap múlt egygy Hete, hogy Kempelen Farkas K. M. Udvari Kamarabéli Tanáts Ur, két nevezetes Találmányjaival, mellyeknek híre egész Európábann elterjedett, s nézésére avagy láthatása óhajtására már sokakat fel-indított, Ő Felsége Kegyelmes engedelme mellett külső országokra, nevezetesen Franczia és Anglia országok Székes fő-várossaiba meg-indúlt. Az emlétett igen elmés és mesterséges találmányoknak egygyike, ama magábann akar-kivel Sachot játszó alkotvány, melly két asztalkából és egygy Török öltözetű ember képéből áll. Ez a faragott ember képe azon asztalnál ülvén, a mellyenn a Sach-tábla vagyon, sokféle kerekek, rúgó és emelő rúdatskák erejével maga magábann a kezét fel-emeli, le-ereszti, az újjait öszve-tészi s meg ki-feszíti, a játéknak igaz rendi szerént a következkéket ki-vészi, le-tészi, s akképpen rakosgatja, hogy az ellene játszó Személy tellyességgel meg-nem tsal-

tsalhatja, de egygy könnyen meg-se győzheti. Mind ezen mozgásokat pedig, mint afféle leg-jobb játékos, olly gyorsasággal folytatja. Jóllehet pedig az alkotója körülötte álldogál, néha egygy két lépésnyire távozik, a másik asztalkánn lévő ládátskába belé tekéntget, és a kéz mozgásaira való rúgókat fel-tekeri; még sem lehetett mind ez ideig ennek azzal való leg-kisebb közlését-is észre venni, avagy azon ember-kép rendes mozdúlásainak okait fel-találni; ámbár sokszor 20-nál-is többen vóltak jelen, a kik mind ezekre szorgoson vígyáztak. Valamelly alattomban való tsalárdságot sem lehet gyanítani, mivel minden belső és külső készűleteit meg-szokta a nézőknek mutogatni. Rövid szókkal: ha a folyvást való játszást számba nem vészszük-is; maga az emberi kéz mozgásainak ki-tsinálása egygy valóságos remek-munkája az alkotó tudománynak, Mechanikának. — A másik tsinálmány, az emberi szózatot valamelly Klavikordium-forma eszköznek illetése utánn érthetőképpen követő faragott ember-fő, melly-is valamint hogy a szóllásra tartozó inaknak és tagoknak mélységes tudományja szerént vagyon készítve, szintén úgy a szózat mi-vóltának leg-alkalmatosabb magyarázója. — Illy jeles tudományú s Nemzetünk díszére szűletett Méltóságos Haza-fiának méltán kívánhatjuk, hogy fel-tett szándékábann szerentsés elő-menetelét látván, nagy érdemeinek méltó jutalmat végye!

A gabona most közelebb valamivel drágábbodott, de hihetőképpen nem más okból, hanem az útaknak felettébb akadályos-vóltok miatt. Az el-múlt hónap utólja felé Pozsoni Mérő számra imigyen költ

	Pozsonbann:	*Sopronb.*	*Pestenn:*
A búza	— 29 — 33;	34 — 38;	27 Garas.
A rozs	— 21 — 23;	26 — 28;	16 —
Az árpa	— 17 — 18;	18 — 19;	14 — 15

A zab = 17 — 18; 17 — 18; 14 Garas.
A Tengeri 24 — 25; 23 — 27; 19 20

A Dohánynak mázsáját azon hónapnak 25dikénn vólt Vásárkor, Sopronbann 4 s 5 R. Forintonn vették. — A Püspök Bor-dézmája az idénn öttan tsak 302 Soproni Akóra mégyen vala. Mihez képeſt az idei termés 6-ſzorta kevesebb, mint az 1779dik eſztendőbéli.

Szala-Vármegyéből. „ A közelebb múlt Szüret Balaton mellett, ſőt egéſz Szala-Vármegyében igen ſovány vólt, úgy hogy a bornak akója alább-való hegyekben-is három Forinton felyűl mégyen. Egyedűl nevezetes Badatson hegye, körűlötte lévő 3 vagy 4 ſzőlő hegyekkel egybe, mellyek az öreg ſzőlőkre nézve jobb termésſel dítsekedhetnek. — Itt-is, valamint a felſőbb tartománybann, Sz. András hávának 8dik és 9dik napjánn majd térdig való hó esett, melly midőn olvadni kezdett, ismét 19dikben ſzörnyen meg-ſzaporodott. S félő, hogy a Vetésekben kárt ne okozzon. — Felſéges Urunk Kegyelmes Rendelése foganatoſságának jeléűl méltó emléteni, hogy Mlgs. GrófAlthán Jóſef Szala-Vármegyei Fő-Ispán Ur ő Nagyſága Domokos Ferencz Auguſtai Valláſon lévő Urat Törvényes Tábla-Bírónak nevezte, ki-is az említett hónapban tartatott közönſéges Gyűlés alatt hitét le-tette; holott ezen Ns. Vármegyében már mint-egy 30 eſztendőktűl fogva azon vagy más Nem-Katholikus Valláſon lévők közűl ſenki Magiſtrátuſi Hivatalt nem viselt. „

Nagy-Hont Vármegyéből. A fogva lévő gyilkos tolvaj Tzigány ſeregre már egéſzen ki-vagyon mondva a törvényes ítélet. Némellyek, a kik annak-előtte ki-valiott ſzörnyű gonoſz-tetteiket, ujonnan megkérdeztetvén nem tagadták, Sz. András hav. 16dik napjánn halálra ítéltettek; azonbann, midőn ki-vitetnének, Ő Felſége akaratja ſzerént, az halálos bűntetések, 8, s 6 eſztendeig való Tömösvári fogſággal, két aſzſzonyra

ra nézve pedig 2 eſztendeig való Vármegyebéli fogſággal s a' mellett minden eſztendőbenn négyſzer 25 korbáts-tsapásokkal fel-váltatott. A-többi mind valamenynyi, ki 4, ki 3, ki 2 eſztendőre Tömösvári munkára; és az aſzſzonyok, ki 2, ki 1 eſztendőre Vármegye fogſágára, s fél eſztendőnként jutandó 25 korbáts-ütésekre ítéltettek.

Erdélyből. Az ide s tova bújdosó Tzigány nemzet aránt, itten haſonló Rend-tartás parantsoltatott, a minémű Magyar orſzágonn már több eſztendőkkel ezelőtt fel-állíttatott. — Ezen Parantsolatot jövő alkalmatoſſággal fogom hirűl adni.

Óstriai Lombardiából. Múlt Mind-Szent havának 13dik napjánn költ Rendelés által Ő Felſége különös jó-akaratot méltóztatott az eránt ki-nyilatkoztatni, hogy itten némelly fő és köz rendű, Papi és Világi Személyek, a faluſi embereket, férjfiakat, aſzſzonyokat s gyermekeket, olly idő közbenn, midőn mezei munkától üreſſégek vagyon, len, kender, gyapju és pamut fonásra s több afféle dologra ſzoktatni igyekeztek. *Elſőbenn* némelly elő-kelő Személyek neveztetnek, a kik az Orſzág Tanátsſának ebbéli ſzándékát nagy buzgóſággal ſegétették és elő-mozdították. Ezeknek Ő Felſége jó-tetſzése, és további haſonló haſznos igyekezetre való ſerkentése jelentetik. *Az-utánn* 8 Plébánusok említtetnek, a kiknek Ő Felſége emlékezetűl egygy-egygy aranv pénzt, egynek közűlök pedig, azonn feljűl a Király adományjától függő Prébendát rendelt; ennek nevezetesen azért, hogy a Papok között ő állíttott-fel legelőſzör némelly falu helyekenn, kisdedeket fonásbann gyakorló oskolákat, s egyébként-is maga haſzna hajhászása nélkűl a föld-miveltetésnek gyarapításában ſokképpen munkálkodott. *Harmadſzor* kívánja Ő Felſége, hogy az Orſzág Tanátsſa azokat a Plébánusokat, a kik

a fo-

a fonáſt, ſzövéſt és a gyapjú-míveket téli időbenn a faluſi néppel gyakoroltatni fogják, ha a' mellett az ő Papi kötelesſégeknek-is eleget téſznek, egy-néhány eſztendőknek el-folyása utánn, a Király nevével a Püſpököknek jutalmasſabb Plébániákra való hívatal végett különösön ajánlja. Továbbá *negyedſzer* minden Iſpotálybeli és Szerzetes Elől-járók intetnek, hogy a Paraſztſág között az említett mívekbenn s egyéb munkákbann való ſzorgalmatoskodáſt közönſégesſebbé tenni igyekezzenek. *Utóljára* rendeltetik, hogy a Városi Tiſztſégekhez egyébek felett főképpen azoknak légyen jusok, a kik míveletlen földeket javítottak, a ſelyem, len és gyapju míveket gyarapították, vagy-is afféle haſznos munkák terjeſztésére nevezetes ſumma pénzt költöttek. s a t.

* Vajha ezen ditsőſéges példáknak a Magyar Hazábann-ſok követői vólnának! Nem kétlem ugyan, hogy ne vólnának. Söt magam-is tudok egynéhányat. De ſokakat — óhajtunk. R.

Hír-adás.

A mint már a minapábann tudtokra adódott a Magyar nyelvenn való újſágokat kedvellő Uraſágoknak és Aſzſzonyſágoknak, azonképpen ismét jelentetik, hogy ezen Magyar Hírmondó nevezet alatt tovább-is folyandó Ujſágok váltſágát, és azok eránt avagy azok közé tartozandó túdósításokat, tudni-illik a jövő éſztendőkre valókat, általjábann tsak az alább meg-nevezett, s nem az eddig vólt és még ez eſztendő végéig lejendő, neve ſzerént esméretes Iróhoz, kell útasítani. A Váltſág féleſztendőre, valamint eddig, úgy ez-után-is 4 R. Forintból áll, melly-is mihelyt az említett Könyvnyomtatónak kezéhez adódik, azonnal menedék-iráſt, *Recepiſſét* fog az róla adni avagy küldeni.

P o ' ſ o n b á n n
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Csáſzári és Apoſtoli Királyi Felſéginek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Karátson havának 7dik napjánn,

Szombatonn költ

95dik *L E V E L E.*

UGOTSA-VÁRMEGYÉBŐL. Mlgs. Báró és Generális Orczi Lőrintz Ur ő Nagyſága, Mlgs. Gróf Teleki Jóſefnek ezen Vármegye moſtani Fő-Ispányjának bé-köſzönésekor, ő Nagyſágához folytatott Beſzéde.

„ Méltóſágos Gróf Fő-Ispány Kollégám, s régi Jó U-
„ ram! — Által-adtam néked Felſéges Urunk hagyásá-
„ ból ezen Ttes. Ns. Ugotsa Vármegyének kormányo-
„ zását. Uj Hívatalodhoz tartoznak innentúl ezen T.
„ N. Vármegyének Fő Tiſztelendő Méltóſágos Egyházi
„ s Világi Nemeſi Rendei, az iga húzó adózó Paraſzt-
„ ſággal egyetemben. Nem ſzűkölködöl tanátsom nél-
„ kül, hogy ne tudnád, kinek mivel tartozol. Társa-
„ ſág réguláját régen bírod; Polgári kötelesſégnek tzik-
„ kelyjeit Ifjúſágodtól fogva tanúltad; ſok orſzágokat
„ járván a köz jóra vezérlő hagyásokat kebeledbe rak-
„ tad. Különben-is olly Mlgs. Familiából véſzed ere-
„ detedet, melly mind Hadi, mind Orſzágos Fő Tiſz-
„ ti Hívatalokat viselt. — Még 1409dik eſztendőben
„ Mecsenicſi Garázda Miklós (Mert akkor a Telekiek

„ Garázda néven vóltak esméretesek) Sigmond Császár-
„ nak hűségében Zrebernik várát a Pogány ellenség
„ bosz[illegible]újára négy esztendeig való Vár vívás után meg-
„ tartotta. Ennek maradéka Teleki Mihály, és ennek
„ Fia Teleki János Jenei Fő Kapitányok valának, kik
„ az Erdélyi Fejedelmekkel vérséget tartván, első hí-
„ vatalokat viseltek. Teleki Mihály négy Vármegyé-
„ nek Fő-Ispányja vala, és a Székelységen Csíknak,
„ Gyergyónak, Kászszonnak Fő Királyi Bírája. Ugyan
„ e Fő Hadi Vezér a Törökökkel meg-ütközvén Törts
„ váránál, vitézi hartz után el-esett, s Hazájáért vé-
„ rit ontotta. Ezen Szép Atyád nyerte Felső. Leopold
„ Császártól a Szent Római Birodalombéli Grófságot,
„ mellyről költ Diplómában ő Felsége ezen titulusal:
„ *Verus Christianus Heros, totius Christianitatis fidus Atlas,*
„ betsüllötte. Ennek Fia Teleki Sándor *Status Actualis*
„ *Intimus* és *Gubernialis Consiliarius* vala, s az Atyád ha-
„ sonlóképpen *Status Actualis Intimus s Gubernialis Consi-*
„ *liarius* és Kamarás Ur, s az Erdélyi Nagy Fejede-
„ lemségben Fő-Pohárnok vala, 22 esztendeig szolgál-
„ ván azon Felséges Guberniumban.
„ Illyen terebély jó fáknak gyümöltse lévén, tartsd-még
„ Felséges Királyunkhoz már a Telekiek vérében meg-
„ gyökerezett hívséget; a Ttes. Ns. Státusoknak jus-
„ sait Törvény értelme szerént óltalmazd; és ha még
„ ezen szegletben a nagy Városoknak, dúzs gazdag
„ Nemzeteknek hibái bé nem férkeztek a Nemesi Rend
„ közzé: zárj-el tovább-is minden romlottságot; há-
„ rítsd-el a perlekedésnek fenéjét, mellyet tsak a Tör-
„ vény zavarói támasztanak vérek s szomszédok között,
„ a kik túnya, rest életet élvén, gyönyörködve hintik
„ az egyenetlenség konkolyát. Ébreszd-fel a Nemesi
„ Ifiúságot azon szép Tudományoknak szeretetére, mel-
„ lyel magad már Hazánkban tündöklesz; gyújtsd-fel

„ azon

„ azon tüzet, mellyet a kedvező Természet Nemzetünk-
„ nek leg-méllyebb Tudományoknak-is meg-tanúlá-
„ sára nagy mértékben osztott. Visgálja inkább füben,
„ faban, hegyekben, kövekben el-rejtett természet
„ tsudáját; s ne helyheztesse abban minden tudományát,
„ miképpen ragadja szomszédjának ugarját. Tanítsd-
„ meg Tartományod népeit azon szent egygyességre,
„ mellyet Felséges Urunk s Apostoli Királyunk olly
„ nagy Apostoli buzgósággal kíván. Hozd békességre
„ az alattad lévő külömböző Vallású tagokat, s mutasd-
„ meg, melly édes, gyönyörűséges azon Felebarati Ke-
„ reszтyéni szeretet, mellyel ember hasonló ember-tár-
„ sát öleli; és tsak azt tartsd eretneknek, ki a nagy
„ Istennek ditsősége ellen rúgodozván, a mennyei s föl-
„ di Törvényeket zabolátlanúl meg-veti. Végre vedd
„ palástod alá a szegény parasztot adó fizető népet, ezen
„ együgyű de hasznos szelíd méhetskéket, kik a köz
„ jónak fenn-tartására izzadt homlokkal s véres veréj-
„ tékkel szolgálják a Hazát. Óltalmazd ezeket, mint
„ Ország leg-nagyobb kintsét; ne engedd, súlyos ter-
„ he alatt le-nyomattasson; s mivel ezek jobb részin,
„ a kik Hazánknak gazdagabb Tartományira szükön
„ szabott zsóldért hozzák azon szert, melly nélkül sem
„ ember sem barom el-nem lehet; tedd olly erőbe,
„ hogy tovább-is meg-vetvén veszedelmeket, a Kirá-
„ lyi kintset tsavargó Tiszán jobb kedvel szállít-
„ hassák.
„ Eresztd-meg imínár hajódat, s botsásd ki vitorládat,
„ evezz, kormányozz szerentsés szelekkel, jusz kívá-
„ natos rév-partra. Élj sokáig bóldogúl szerentsésen,
„ kívánom; és engemet tovább-is jó-akaratodban s
„ emlékezetedben tartsál, — emlékezetedben tudni-il-
„ lik, hogy én vén Hajós, öreg Kormányos vezettelek
„ hajódba — én Barátod, Polgár-társod, ki sok ideig

„ veſzedelmes ſzelekben, gályámmal kőſziklás ellenke-
„ ző partokat kerűlvén, által forgó örvényeken ſokſzor
„ nagy erőlködéſsel Révéſz-társaimmal nehéz munká-
„ val menekedvén, még moſt-is, már györnyedt fáradt
„ vállakkal, aggott tetemekkel, tsendesſebb időben,
„ kitsiny habok között, már nem a méllyiről hanem
„ ſzéliről a tengernek, de még-is távol láthatom a rév-
„ partot; hova liggatott vitorlákkal, törött árbotz-fám-
„ mal, vas-matskáimnak el-veſztésével, repedt hajó-
„ mat bádjadt evezéſsel vezetgetem. „

Budáról. Az ide való Univerſitásnak bé-vett ſzokása ſzerént, erre a bé-állott Oskolai eſztendőre, közelebb múlt Sz. András havának 25dik napjánn új Dékánok válaſztattak, úgy-mint: Theologiát tanító Rend Dékánjának, F. T. Tompa Láſzló Doktor Úr; Törvényt tanító Rend Dékánjának, Ttes. Baits Albert Világ és Orſzágok Hiſtóriáját tanító Profeſſor Úr; Orvoſi Rend Dékánjának, T. Soretics Mihály Doktor Úr; Filoſofiai Rend Dékánjának, F. T. Katona Iſtván Magyar orſzág Hiſtóriáját tanító Profeſſor Úr.

A Zábrági Akadémiánn való két rendbéli Theologiai Profeſſorſágra, mellyről Kolosvári és Sebaſtiánovics Kanonok Urak le-mondottak vólt, a minap tartatott Konkurſus ſzerént, Szvorényi Mihály és Kratochvila Urakat az Univerſitás Tanátsſa leg-érdemesebbeknek ítélvén, ő Kegyelmeket ajánlotta-fel a F. K. Hely-tartó Tanátsnak.

Az hajókonn álló hídat, melly a Dunánn Peſt és Buda közt vagyon, még az el-múlt hónapnak 24dik napjánn el-kellett bontani; mivel már az előtt való éjtſzaka nagy jég darabok láttattak le-folyni. Az-óltától fogva tehát tsónakokonn és hídasokonn járnak által.

Békés-Vármegyéből. A mezei gazdaſágot gyakorló Oskola, mellyet Szarvasonn az oda való Egyházi Gyü-

Gyülekezet Tanítója, Teſſedik Sámuel Uram ez-előtt egy-néhany eſztendővel maga jó-ſzánttából fel-állíttott, eſztendőről eſztendőre kivánatoson látſzik gyarapodni. Már azok ſem tagadhatják annak haſznos-vóltát, a kik azt eleinten nem igen nagyra betsűllötték. Kiváltképpen az úgy nevezett Székes földönn tett próbák ſokakat meg-engeſzteltek, ſőt példája követésére-is öſztönöztek: a minthogy a múlt aſzályos nyárbann-is többire kétſzer lehetett rajta kaſzálni, a hol azt annak rendi ſzerént mívelték; nehol pedig Lucernai lóhere fü magjával bé-vetvén, 4 hét alatt kétſzer kaſzálták; Burgundi répa-is jól termett benne: holott magábann tellyesſéggel terméketlen és haſzon nélkül való. — Jövevények gyakorta ſzoktak ott meg-fordúlni, hogy az emlétett gazdaſágos Oskolát láthaſsák.

Krassó-Vármegyéből. Ezen Vármegye Tiſztjei ſerényen rajta vagynak, hogy az öſzſzel meg-telepedett ſáskákat ki-puſztíttaſsák. Vagy 50 Mérőre megyen a tojásnak ſokſága, mellyet a közelebb múlt hónapnak 20dik napjáig a földből ki-ásattattak s meg-égettettek.

Erdélyből. Ímhol következik a Tzigány Nemzet eránt, Sz. Mihály hav. 12dik napjánn ki-adatott Felſéges Parantsolat:

„ Ő Felſége ſok gondjai között, mellyekkel ezen Nagy-Fejedelemſég állapatját bóldogabbá tenni igyekezik, kegyelmesen arra-is méltóztatott Atyai gondoskodását fordítani, hogy a bújdosó és ezen egéſz Fejedelemſégbenn el-ſzéledett Tzigány nemzet bizonyos és maradandó lakó helyekre köteleztesſék, s lakása által mind illendőbb öltözetre, mind pedig főképpen díſzesſebb élet nemére és tiſztesſéges erköltsökre ſzoktattaſsék, és a Vallás Ágazatira s köz társaſág rend-tartásaira megtaníttaſsék. Ezen ſzándéknak jobban való el-érésére, közelebb múlt Kis-Aſzſzony havának 14dik napjánn

költ K. Királyi Végezése erejével parantsolja, hogy az említett Tzigány nemzet régulázása eránt Magyar országonn szabott rend itt-is bé-vétessék, és ezen Fejedelemségnek környül álló dolgaihoz alkalmaztattassék. Melly Felséges akaratnak tellyesedése végett, rendeli a Királyi Gubernium, hogy mind azon Tzigányok, valakik külömb-külömb Földes Uraságok bírtoka alatt tartózkodnak, maradandó lakó helyekre és Földes Uraság bírtokára fel-írattassanak, s az ide s tova kóldözködés, és satorokbann való lakozás nékiek testi büntetésnek fenyegetése alatt keményen meg-tiltassék. S mivel nem lehet el-látni, miképpen lehessen azokat külömben hasznos haza-fiakká által-változtatni, hanem-ha előbb az ő mostani erkölcseiket egészen le-vetkezvén, mind a lélek idvességére mind a közös életre szükséges dolgokat meg-tanúlandják: azért a lélek idvességére nézve ím e következendő dolgok rendeltetnek, hogy azon Tzigányoknak meg-parantsoltassanak:

1.) Az Hit dolgaibann magokat, és gyermekeiket kis-ded koroktól fogva, taníttassák; 2.) Az ő gyermekeiknek mezítelenségeket minden meg-lehető módonn fedezzék, hogy sem otthonn, sem út-félekenn, sem útszákonn mezítelenen ne láttassanak; 3.) Az ő lakó házaikbann a férjfi és aszszony nemnek különbsége szerént egy-mástól való el-választtást tartsanak, hogy ennek-utánna nagy gonosz-teteleknek eleje vétessék; 4.) Templomba, kivált Vasárnap és innep-napokonn szorgalmatoson járjanak, és adják jeleit a Keresztyéni kegyességnek; Ezen okból 5) bizonyos Egyházi Elől-járóknak magokat alájok vessék, és azoknak igazgatások szerént alkalmaztassák tselekedeteiket.

Az emberi társaságra és díszesebb élet nemére nézve meg hagyatik: 1) Hogy az eledel, ruházat és nyelv dolgábann az ő lakó-helységeknek lakosaihoz szabják ma-

magokat, annak-okáért a dög-hústól magokat meg-tartóztassák, a tarka öltözetet, és tulajdon nyelveket el-hagyják; 2.) Köpönyeget, melly alá a lopott jószágot el-szokták rejteni, többé ne viseljenek; 3) Lovonn semmi-féle Tzigánynak, ki-vévén az aranyászókat, (arany-mosókat) ne légyen szabad járni; de 4) a sokadalmokonn való ló-tserélés emezeknek-is meg-légyen tiltva; 5) A Faluk Bíráinak keményen meg parantsoltassék, hogy a Tzigányokat ne hagyják hívalkodni, hanem, ha otthonn vagy az Uraság számára semmi dolgok nem lésjend, másért bérbe dolgozni kínszerítsék; 6.) Főképpen mezei munkához szokjanak; ezért tehát 7.) a hol lehet, úgy kell a dolgot íntézni, hogy a Földes Urak, a kik Tzigányokat fel-fogadnak, mívelni való földet-is rendeljenek nékiek; és 8.) a kik mezei munkájokat restesen végzendik, testi büntetéssel illettessenek; 9.) A mesterség gyakorlása tsak akkor légyen nékiek meg-engedve, a mikor mezőnn nem lehet dolgozni; Azont kell a muzsikások felől-is érteni.

„ Ezen előre meg-parantsolt dolgok minden fel-találtatható Tzigányoknak tudtokra adattassanak és meg-magyaráztassanak. s a t. „

Bétsből. Múlt Vasárnap, úgy-mint ezen most folyó hónapnak első napjánn az Isteni szolgálat előtt a küllő Országok Követei és a Minisserek Ő Felségének udvarlást tettenek. Az-utánn Ő Felsége, az Arany Gyapjas Vitézektől elől, a Pápa Követétől pedig és az egész Udvari Rendtől utól kísértetvén, az Udvari Kápolnába méne, holott a Bétsi Érsek és Kárdinális Ur Énekes Misét mond vala, melly közbenn Ő Felsége szokott rend-tartással az utólb választott s jelen lévő 7 Uri Vitézeket az Arany Gyapjas Rend tzímerével felruháza. Az Isteni szolgálat utánn Ő Felsége maga menyezet alatt, a Vitéz Urak pedig mellette lévő asztalnál ebédeltenek.

Hét-

Hétfönn a Felséges Császári Királyi Udvar 8 napi gyászba öltözött; minek-utánna néhai Felséges Sarlotta Amália Dániai Királyi Fejedelem Aszszonynak, mostan uralkodó Hetedik Kreſtely Király Nagy-Atyja Húgának Mind-Szent hava 28dik napjánn életének 77dik esztendejében történt halála hírűl adódott.

Ő Felsége a maga örökös Birodalmában szőtt gyóltsnak eddig vólt betsit tovább-is fenn-akarván tartatni, kegyelmesen meg-parantsolta Cseh, Morva és Slézia országokbann, hogy ennek-utánna tsak az ollyan gyóltsot és vászнot kell a szokott veres jegygyel meg-béllyegezni, a mellynek szabott mértékű hoszszasága és szélessége vagyon; egyéb afféle portékákat pedig, ámbár mindenütt szabad árúlni, de hogy ki-ki magát kártól óhassa, jegy nélkül kell hagyni.

Franczia országból. A Király nem hagyta helybe azt a győzedelmet vagy-is inkább rabláſt, mellyet Ő Felsége hajó-seregének némelly része Éjszaki Amérikának leg-felsőbb tartományja végénn, úgy-mint *Hudson's-Bay* nevezetű tenger-öbli körűl tett vala; mivel az ott el-rontott erősségek tsak alá-valók, az el-foglalt jószágok pedig nem ország, hanem jobbágyok, kereskedők, vagyonjai valának. — A vitéznek nem kell haramiának lenni.

R.

A 94d. L. végénn, az utólsó előtt való 7dik sorbann ki-vagyon hagyva ez a szó: *Könyv-nyomtatóhoz.*

Hiba	*igazítás.*
meg-nevezett, s nem az sat.	*meg-nevezett Könyv-nyomtatóhoz, s nem az sat.*

Posonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Császári és Királyi Hadi *Invalidus*ok Fő-Tiszt-sége által, közelebb jövő Karátson Havának 5dik és 7dik napjainn Nagy-Szombatbann következendő Épületek, ugy-mint:

A néhai Jésuiták Collegiuma, s az-utánn lett Katona Árvák Háza, melly 19 nagy, 45 közép-szerzű, és 58 kitsiny, részszerént bólt-hajtásos, részszerént nem bólt-hajtásos Szobákból, 1 nagy, 10 közép-szerű, s 2 kitsiny, és 1 mosó Konyhából, 2 igen tágos és 2 kitsiny Pintzékből, 11 Bóltokból, 2 Jég-vermekből, 2 Lóistállókból, 2 Kotsi-Színből, 1 Sütő Kementzéből, kenyér és liszt tartani való Kamarából, 1 Vágó-hídból, 1 Kováts-műhelyből, 1 nagy s 2 közép-szerű Udvarokból, mellyeknek egygyike Hárs és egyébféle fákkal bé-vagyon ültetve, 5 Kútakból, és 1 Kertetskéből álljandó; Továbbá.

Az úgy nevezett Adalbert Épülete, melly 26 Szobákat, 2 Kamarát, 1 Kápolnát, 4 Konyhát, 2 Éles-kamarát, 2 Pintzét, 1 Jég-vermet, 1 Istállót, 1 Kotsi-Színt, 2 Kútat, és 1 nagy Udvart foglal magábann; Nem külömben következendő

Földek és Épületek: Egygy nagy, a Városhoz-közel lévő, kő-fallal körös-körül bé-kerítettett Kert, melly 8, fákkal körül-ültetett sétáló helyeket, s még egygy, külömb-külömbféle Szobákból, telelő házból, Kertésznek való lakó házból és Színből álló Kerti Épületet foglal magábann;

Szántó-földek: Egygy nagy, igyen termékeny helyenn lévő, 103 Pozsoni Mérő Gabonára való Szántó-föld; egygy, 3 részre osztott közönséges Házhoz-való Szántó-föld, melly 45 Pozsoni Mérő Vetésre való;

Végezetre Házi Eszközök: Külömb-külömbféle Asztalok, Padok, Székek, Oskolába, Konyhába és egyébüvé való Almárjomok, magábann álló és falra való Gyertyatartók, s több afféle egygyet-más, Házba és Gráditsok felibe való Lámpások, kettős és egygyes nyoszolyák, hozzá való kéfzületekkel, ruhának való Ládák, tűz óltani való Vedrek, Chirurgiához, Musikához és Mathésishez tartozó szerszámok, Patikabéli eszközök, Franczia nyelvet és Inzsenérséget tanitó Könyvek, Abroszok, Asztal-kendők, Ón tányérok, és Tsészék, 1 Petsenye-fordító, 7 Vas Katlan, s több efféle Konyhába való

való Egygyet-más; úgy színtén még használható építő szerszámok, mint: fövény rostállók, Emelő vas-rúdak, Talyitskák, Kapák, Lapátok, Kajmatsok s t. a' f. közönséges Kótya-vetyénn leg-többet ígérőknek el-fognak adódni.

A Vevők kedvéért már meg-tétetett az arra való rendelés, hogy a nagy Fundátzióbéli Épület, ha kívántatni fog, 4 részre osztathasék, s a' szerént 4 Házokként mindenike külön-is el-adattathasék.

Valaminthogy pedig a Vevő szándékkal lévőknek, a feljebb rendelt naponkonn reggel 8 órakor az említett nagy Épületbenn lakozó Máyer Fő Strázsa-Mester Urnál meg-jelenni tesék, a hol-is szabad lészen nékiek minden meg-említett dolgokat akar-melly-naponn előre meg-tekénteniek; úgy ezen mái naptól fogva, ha ne-talám valamit azok eránt előre tudni kívánnának, lehet mind itt Pozsonbann a Fő Hadi Kommissáriátusnál, mind pedig Nagy-Szombatbann a meg-nevezett Fő Strázsa-Mester Urnál tudakozódniok.

Minden Vevő, Vallására és Állapatjára való tekéntet nélkül, következésképpen a Görög Vallásu-is, egyedül tsak a Zsidókat ki-vévén, hozzá juthat az emlétett dolgoknak meg-vételéhez, és bírtokos lehet.

A Császári Királyi Felség, azon *Specifice* emlétett Épületek és Földek eránt, az Adó-fizetéstől való menttlételt, mellyel a néhai Jésuiták Kollégiuma, s annak-utánna az Hadi Árvák Fundátziója élt vólt, az azon Épületek és Földek Vevőinek-is meg-hagyja. Melly szabadsággal ők tökélletesen és tsak ez egygy meg-határozással fognak élni, hogy, ha azon jószágokat bővíteni fognák, ebbéli szaporításokra nézve vagy a közönséges Adózásra kötelesek légyenek, vagy az eránt az Elől-járókkal meg-egygyezzenek.

Az Épületek, Földek és a nagy Kert árának Kapitálisából, az ollyas Vevők, a kik elégséges bátorságot szerezhetnek, tsak harmad részét vagy felét tartoznak azonnal készpénzzel meg-fizetni, a többit pedig türhető Terminusokonn, azonba való 4 *pro Cento* Interessel kell meg-adniok: ellenbe minden egyéb *Specificált* dolgokat, valaki azokat egygyenként meg-venni szándékozik, külömben nem, hanem tsak azonnal való kész pénz fizetésért lehet oda engedni. Költ Pozsonbann Sz. András havának 19dik napjánn 1782.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Karátson havának 11dik napjánn,

Szerdánn költ

96dik *LEVELE.*

1. *Gazdaság gyarapodására való tudósítás.*

Labachból Krajna országbann. „ A gazdaság némelly részit illető ígéretemnek eleget akarván tenni, ennek, úgy gondolom, leg-jobb módja lesz az, hogy-ha egy darab itten ki-száraztott posványnak történetit le-írom. Ennek-előtte tizen-két esztendővel a Felséges Udvar egy posványos legelő térséghez közt tartó szomszédságra egy-nehány ízben reá-parantsola, hogy egyenlő erő és akarattal fogjanak hozzá annak letsapolásához, külömben hogy el-fog adattatni. Mivel tehát ezen intő parantsolat nem fogott rajtok, valósággal el-adódott az említett térségből 700 ezernyi négy-egyenlő-szegű-Öl Föld 14 ezer Forintokon. A kik tzimborába meg-vették, ekképpen bántak vele. Legelső dolgok a' vólt, hogy egy öt lábnyomnyi mélységű, és egy öl szélességű árokkal a ki-szabott földjöket körül vették; annak-utánna hoszszába-is három-száz három-száz lépésnyire egymástól egyenes árkokat húztak, ezeknek mélysége három lábnyomnyi vala; még ezeknél kisebbek azok, a mellyeket száz száz lépésnyire

egymáſtól kereſztül tsináltattak más-fél lábnyomnyi mélyſégűeket. Mind ezek úgy vannak íntézve, hogy a más-fél lábnyi mélyſégűekből a három lábnyiakba, innét pedig a fő árokba, a melly egéſz a Lábach folyóvizéig ſzolgál, ſzívároghat a víz. Ennyi árkoknak mettzése hogy ſok költſégbe kerűlt, el-lehet gondolni, de még-is majd nem maga ki-fizette magát a munkája; mivel az árkolások olly módon vóltak rendelve, hogy a mi az árokból ki-hányódott, mind tégla formára vólt mettzve, és mint a tégla-vetőkön ſzokás, fel-támogatódott, s meg-ſzáradván ezerit egy egy Aranyon adták-el. — Ezen téglánál tüzelni nints jobb ſzer, tsak hogy a ſzaga alkalmatlan, mellyet a Turfa terméſzete magával hoz. Mennél méllyebről vágódik a Turfa, annál jobbféle, úgy hogy három vagy négy lábnyomnyira a föld ſzine alatt lévő Turfát kováts-ſzénnek lehet égetni, valamint más nyers fát. A föld ſzínén lévő parázsabb; de fűteni és olvaſztani tsak-ugyan alkalmatos. — A ki moſt bírja azon földet, az a tzimboráját ki-fizette belőle, s tizen-két eſztendő alatt annyira vitte a jövedelmit, hogy 50 ezer Forintnak az Intereſſét meg-haladja. A melly lápokba az előtt a legelő marha belé fúlt, moſtanában gyönyörű kaſzálók zőldellenek; még a láp-kútak-is ki-ſzáradtak az egéſz posványból. A melly réſze pedig a ſzárazſág miatt kopaſzon maradt, azt eſztendönként meg-gyűjtja, s a hamvát kevés munkával vas boronával meg-egyengetvén, be-veti negyed réſznyi ſzemmel, mint ſzokás egy ollyan darab földbe elvetni: annyi rozssa s kölesſe terem, hogy minden eſztendőben 6 vagy 7 ſzáz Forintig el-adhat benne. — Miért ne lehetne a Duna, Tiſza, Bodrog s a t. vizek környékein lévő posványokkal ſzintén így bánni, nem tudom? hogy-ha azoknak Földes Urai meg-egygyezhetnének egymás közt. „ —

2. Tu-

2. *Tudományra való dolgok.*

Ugyan azon nagy érdemű Földink, kinek túdósítását önnön ſzava-folyása ſzerént iménti meg-írám, s a kinek több ehhez haſonló köz haſznú tudósításokat köſzönök, ama néhai híres Orvos Haller Albert *Uſong* nevezetű könyvét Magyarra fordítja, és ha a fordítáſt véghez vijendi, ki-is nyomtattatja. Ámbár maga kételkedik felőle, hogy arra való elégféges Magyarſággal bírna, a többi között ekképpen ſzóllván egygy minapi levelében:

„ A Magyarſágomban elég hibát találſz;
Nem tehetek róla akár mikép vizsgálſz.
Mert nintsen itt Magyar, a hol eztet írom,
Ki meg-roſtálhatná gyenge Magyarſágom.
Nints Páriz Pápaim, ſe más Magyar könyvem,
Ki ſegedelmével bárdolhatnám nyelvem.
Nintsen itt barátom, ki nyelvemen tudván,
Mutatná hibáim, azokat jobbítván „ s a t.

Mindazáltal avagy-tsak ezen menttſégéből-is, valamint ſzinte túdósításainak igaz Magyarſágú ſzava-folyásából nyilván ki-tetſzik, hogy ő Kegyelme ſok esméretes Fordítók felett igen-is alkalmatos akár a nevezett Haller munkájának, akár pedig (a mit még inkább óhajtanék) valamelly jó-féle, gazdaſágra tartozó Német munkának fordítására. Vagy akarja tehát, vagy ſem, ím bíztatom a Magyarokat, hogy ma hólnap önnön maga munkájából meg-fogják a nevét tudni.

A Magyar Vers-gyűjtemény, mellyet egygy más érdemes Haza-fia ez eſztendő elején ígért vala, abba nem marad; jól-lehet a Gyűjtőnek nem vélt viſzontagſágai egygy kevéſſé meg-késleltek annak világra jövetelét. Ezt tulajdon maga bíztató Leveléből írom. A melly írások és könyvek ő Kegyelme ſzámára Szaniſzlóról (Gálics orſzágbann) Bajáról, Peſtről, Lukáról és

Szatmárról hozzám küldettek, mind kezéhez ſzolgáltattam. A könyveket mikoron haſznára fogta fordítani, leg-ottan az ígért jutalom mellett illendő köſzönettel, ok-vetetlenül viſzſza-fogja küldeni.

Nem lehet, hogy itt helyet ne engedjek Szabó Dávid Kaſſai Profeſſor Ur Verseinek, mellyeket írt *Pécs-Ujfaluſi Pécſi Gábor Urról, a Kaſſai Oskoláknak Fő Igazgatójokról és Ő Felſége Tanátsosſáról:*

„ Pécſi helyett Pécſit, Gábort Gábornak helyébe,
Nagy Fiat a kegyes Ég nyújta nagy Atyja helyett.
Atyja midőn bé-húnyta ſzemit, vérmes vala könytől
Kaſſa, ſzemed; könyben láb'ni nem hagyja Fia.
Vígſág búdat, öröm követendi keserved': amannak
Hólta homályt ha hozott, rád fog ez hozni napot.
Mit mondék? bé-húnyta ſzemit? nem záratik a' bé,
Míg fenn fog tudomány, míg Fia lenni, ſoha.
Vagy ki-nem hólt, vagy, bátor halál el-vette, Fiában
Fel-támadni, s velünk látſzatik élni mégint.
És él-is, két-féle nevét ha tekénted, ha vérét;
Él ebben kül' bel' termete, díſze ſzerént.
Ő képit mint ſzokta petsét bé-nyomni viaſzba,
Ékeit úgy Ebben véſte-ki, hagyta magát.
Ő s e' közt nem lelſz más külömbſéget, hanem tsak
Annak hogy ez Fia, s vólt Ennek az Atyja meg az.
Örvendj Kaſſa: kinek mélly talp-követ helyheze Gábor,
Arra rakott falaid' Gábor az égbe viſzi. „

3. *Magyar orſzági történetek.*

A Prímás és Kárdinális, Battyáni József Fejedelem Ur hírré tétette a Pozsoni Német hírlelő Levelek által, hogy azon írás, melly előſzör Deákúl illy titulus alatt: *Reſponſio Cardinalis Batthyány Primatis Regni Hungariæ*

gariæ ad Imperatorem Joſephum II. relative ad Decreta Eccleſiaſtico-Politica de Religioſis Ordinibus, ſimul ac Reſcriptum Papæ Pii VI. Romæ 1782, az-utánn Németre fordíttatva ezen fel-nevezettel: *Unterthänigſte Vorſtellung des Cardinals Batthyány Primas von Ungarn an den Kaiſer Joſeph den Zweyten in Betreff der kirchlich-politiſchen Verordnungen über die Ordens-Gemeinden, und andere Gegenſtände, Rom* 1782. világra jött és már ſzerte-ſzéllyel el-is terjedett, nem ő Eminentziájától való, nem lévén annak ſem ſzerzeztetésében ſem közre-botsáttatásában legkisſebb réſze ő Eminentziájának: a minthogy az ſok helytelen fel-tételeket és illetlen ſzóllásokat foglal magában, mellyek ő Eminentziája gondolkozásának és írásának módjával egyenesen ellenkeznek.

A Csáſzár és Király Ő Felſége Gulik' Láſzló Eſztergomi Kanonok Urat, Bétsbenn lévő Pázmánianum Kollégiumnak Préfektusát, jeles érdemeire való tekéntetből, Peſti Uj-hegyi Bóldog-Aſzſzony Prépoſtjának tette.

Magyar és Erdély orſzág Udvari Vicé-Kancelláriuſát, Erdődi Gróf Pálfi Károly Urat ő Excellentziáját ím illyen nyájas írásſal tiſztelte-meg Ő Felſége, mikor az Arany Gyapjás Vítézi Elſőſégre méltóztatta:

„ Kedves Gróf Pálfi! Kegyelmedhez való régi barátſágom, azon betsület, mellyel eddig való s továbbra-is el-várandó ſzolgálatjai eránt viseltetem, arra ád vala nékem alkalmatosſágot, hogy Kegyelmedet az Arany-Gyapjas Rend közé örömmel fel-végyem. Hidje-el, hogy ha ennek meg-nyerése Kegyelmednek ſzintén úgy kedvére ſzolgál, valamint én nagyra betsülésem s barátſágom ki-nyílatkoztatásának örülök, tökélletesen megelégedhetik véle. A többit ſzokott rendi ſzerént meg-

fogja Kegyelmed nyerni. Bétsbenn Mind-Szent havának 14dik n. 1782.

Jósef.

Jeles dolog, a mit Tömösvár vég-vidékéről 15 haramiák felől írnak. Ezek az ő veszedelmes kóborlásokra reá únván, még Sz. Iván havában Német nevű helységbe bé-mentenek, s fogadást tettenek, hogy a tolvajságot el-hagyják és törvényes életet élnek, ha Ő Felségétől botsánatot nyerendenek. Ez-okáért Gróf Révai Péter Ur, Oravitzánn (a Bányász Tisztség gondviselése alá bízattatott 82 számú jószágok dolgábann) Cs. K. Udvari Kommissárius lévén, s szinte akkor Bétsbenn múlatván, Ő Felségének jelentést téve, és azoknak meg-kegyelmezésére hatalmat véve. Mellyet-is az haramiák meg-tudván, azt kívánták, hogy a tisztelt Gróf, a Versetzi Püspökkel egyetembe, nem külömben a Vég-vidéki Katonaság Fő-Kapitányja az erdőre hozzájok ki-menjen, hogy meg-kegyelmezéseket önnön szájából hallhassák. Sz. Mihály havának 18dik napjánn a Gróf Ur ő Nagysága és Szecsujacz Fő Strázsa-Mester Ur Karasfó felé meg-indúlának. Ezen helységhez nem messze három tolvaj ki-ugrik az erdőből; s a Gróf hintóját meg-állítván, mondják, hogy ott közel 150d magokkal vólnának, és mindyájan készek előjőni, ha a régen óhajtott botsánathoz bizonyos reménység adódik. Erre ő Nagysága kegyesen felelvén, a következett napot rendeli vala nékiek, hogy Gerlistye nevű helységbenn meg-jelenjenek, a hol a Görög Püspök készen várja, hogy őket a Szent-Egyház kebelébe ismét bé-végye. A haramiák ezt hallván, a Gróf kezét meg-tsókolák, mellyjeket veregetvén földre borúlának, és nagy öröm kiáltásokat s lövöldözéseket tevének. Más naponn mindnyájan Török öltözetbenn fegyveresen Gerlistyénn meg-is jelenének. A többször emlétett Gróf

Ur

Ur némelly Cs. K. Tiszt-viselőkkel és faluśi bírákkal hasonlóképpen oda menvén, a Görög Püspöktől díszes tisztelettel fogadtatott, és a templomba késértetett; a hol-is egygy felől a Püspök az alatta való Papokkal, más felől a Gróf Ur a véle lévő Tiszti Személyekkel állván, az vólt haramiákat közbe vevék. Leg-ottan elsőbenn-is a Cs. K. Kegyelem hírdetés Oláh nyelvenn el-olvastatván, Gróf Révai Ur azokat törvényes élet követésére inté; az-utánn a Püspök a meg-tértéknek Ur vatsoráját ízolgáltata; továbbat a Fő-Papok közül egygyik intő Prédikátziót monda; végre a meg-tértek esküvésfel jobbúlást fogadának és bérmálást vevének. A Püspök azokat az nap meg-is vendégelé, következett naponn pedig Oravitzánn meg-gyóntatá. Utóljára egymástól el-választatván, ki-ki rendelt helyére a maga hazájába viteték. A haram-basájok mikor a társaitól el-bútsúzék, könyvezve kéré őket, hogy soha többé olly átkozott életet ne kövessenek, a minéműt 13 esztendőktől fogva vele egygyütt követtek vala.

4. *Elegyes tudósítások.*

Cseh országbann az el-múlt hónapnak 9dik napjánn minden Környékekre reájok parantsoltatott, hogy a jövő 1783dik esztendőnek második hónapjától fogva mindennémű száraz Vámok, mellyeket magános (*Privatus*) emberek eddig bírtanak, meg-szűnjenek, ki-vévén tudni-illik azokat, mellyek hídaknál, rév-helyeknél és rendesen tsinált útaknál fenn-állanak: mivel a vám-vétel nem tulajdona a Földes Uraságnak, hanem különös Privilégiumokból következő jus; efféle Privilégiumok pedig tsak az azokat adó Fejedelemnek élete napjaíglan tartók, és annak halálával, hanem-ha újra meg-erősíttetnek, meg-kell szűnniek.

Morva országbann az Auguśtai és Helvétziai Vallás-tételt tartóknak, Ő Felsége parantsolatjából tudtok-

ra

ra adódott, hogy a rokonſágnak harmadik Grádusára nézve nem ſzükſég ő nékiek öſzve-házasodhatásra való engedelmet (Diſpenſátziót) kérniek.

Ő Felſége bírodalmából ezentűl fogva nem léſzen ſzabad Gabonát kűlſő orſzágokra ki-hordani, mind addíg, míg arra újonnan ſzabadſág fog engedődni.

Majd tsak nem hitel feletti való dolog, a mit *Berlinből* egygy *Roſenfeldt* nevezetű emberről írnak. Ez, egy-néhány eſztendővel ez-előtt holmi hitetlen tselekedeteiért tiſztſégéből ki-vettetvén, attól az időtől fogva új Valláſt kezdett koholni; melly által az el-tsábíttatott egygyügyű emberekenn ſzabadon hatalmaskodott, azoknak gyenge leányaikat meg-ſzeplősítette, a maga fonó házaibann koplaltatta, úgy hogy hét közűl, kik által, az ő mondásaként, a Váltſág munkája tökélletesſégre fogna vitetődni, ketteje ſok kínzások miatt meg-is hólt. Több iſzonyú gonoſzſágait el-hallgatván, tsak azt említem, hogy a Kereſztséget, Ur vatsoráját, Felſő Hatalmaſságokat meg-átkoztatta, és önnön magát Meſſiásnak mondotta. Eleinten elméjébenn megtébolyodottnak ítéltetvén, a bolondok házába záratott. Onnan, tettetes jobbúlásának jeleit mutatván, meg-ſzabadúlt, s ismét előbbi tsalfaſágait követte. Moſt tehát meg-ſeprőztetésre és hóltig való ſántzolásra ítéltetett.

Az egy-más ellen ki-költ hajó-ſeregek már haza érkeztenek: a Franczia és Spanyol Sz. András hav. 28dik napjánn *Kadix* ki-kötő helyére, az Anglus pedig azon hónapnak 14dikénn Sz. Ilona ſzigetéhez. — Mind egygyik azzal kérkedik, hogy akart az ellenſéggel megütközni, de hogy ez kerűlte az ütközetet.

R.

Po'ſonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágoſtonnál.

A Római Tsáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Karátson havának 14dik napjánn,

Szombatonn költ

97dik LEVELE.

Elegyes tudóſítások.

BÉTSBŐL. Mult Vaſárnap, úgy-mint B. Szűz Mária fogantatáſának napjánn, a Tsáſzár és Király Ő Felſége, ekkor ſzokott innepi pompával hintónn Szent Iſtván Templomába méne. Előtte a Cs. K. Komornyíkok, a Fő-Komornyík és Fő Lovász-Meſter Urak, utol a Magyar és Gálics orſzági Gárdák lovagolnak, ezeket pedig egygy Kommandó Grenadéros Katonaſág követi vala. A Templom ajtajánál, a hol a Pápa Követe, a Miniſterek, Arany-Gyapjas Vítézek, az Univerſitás és Város Tanátſa egybe-valának gyűlekezve, a Bétſi Érſek s Kárdinális Ur a Káptalannal egygyütt Papi ékeſſégbenn fogadván, a Templomba be-kéſéré Ő Felſégét. Leg-ottan ő Eminentziájától mondatott Miſét hallván, előbbi renddel az Udvar várába viſzſzaméne Ő Felſége.

A közelebb múlt hónapnak 30dik napjánn az idő való Univerſitás Elől-járóinak változása lévén; Rektornak *Rollemann* Szerencsi Apátur és Bétsi Kanonok Ur, Theologiát tanító Rend Dékánjának *Throner* Domonkos

Sz. Domonkos Szerzetebéli Pap, Törvényt tanító Rend Dékánjának *Svabel* Ur, Orvosi Rend Dékánjának *Soszulán* Ur, Filosofiai Fakultás Dékánjának pedig *Reichersdorfer* Ur választatott.

E most folyó hónapnak 8dikánn a Képes Mesterségeknek Akadémiájánn, azon tanítványoknak, a kik domború kép-metszésbenn és ábrázolásbann leg-jobb munkákat készítettek, jutalmak osztogattatának. Ez alkalmatossággal Szonnenfelsz Udvari Tanáts Ur jeles beszéddel azon Mesterségeket gyakorló Tanítványoknak elejekbe terjesztè, mivel tartozzanak az ő tanítttatásokért az országnak, és mitsoda betsületek légyen a Mesterséges embereknek, mellyre-is ugyan vágyakodniok kellessék.

A minémű rendelések Cseh, Morva és Slézia országokbann a kereskedésbenn forgó gyólts és vászon felől tétettek, azonokat parantsolt Ő Felsége Felső Óstriábann-is. Ezek szerént tehát a gyólts végénn ki-függő jegyből azonnal meg-lehet esmérni, mind azt, hogy szabott rend szerént való hosszasága és szélessége vagyon, mind pedig azt, hogy, hol készült légyen. Mert más jegyi vagyon a Óstriainak, más a Cseh országinak, más a Morvainak, más viszont a Sléziainak. Tudniillik mindenik a maga honnja tzímerével vagyon béllyegezve. Mind ezek ollyképpen vagynak íntézve, hogy, ha még-is valamelly tsalárdság meg-találna történni, azon Környékbéli Tisztségre, a kinek vígyázatlansága miatt az meg-esett, akar mikor könnyen reá lehessen esmérni. Egyéb-aránt szabad ugyan rövidebb s keskenyebb vég-vásznokat-is szőni és árúlni. De azokkal senki meg-nem tsalattathatik, mivel a szokott veres festékű jelnek rajtok nem-léte abbéli híjánosságokat nyilván mutatja.

Fogad-

Fogadtam ugyan 85dik Levelembenn, hogy azon Felséges Rendeléseket, mellyek Bétsbenn nem régen a gyúladásoknak el-hárítása és meg-óltása végett a Városok és Falu helyek számára ki-adattattak, Magyarra fordítva hírűl fogom adni. De azoknak hosszas-voltokból látom, hogy abbéli ígéretemnek nem képes megfelelnem; mivel egészen meg-írattatván több Levelekre telnének, rövidebb summába foglaltatván pedig semmi ollyas haszonra való oktatást nem adhatnának.

Mind-Szent havának utóljánn a röf és öl mértékek eránt újonnan meg-parantsoltatott, hogy bóltokbann egyedűl tsak vasból készült mértékkel kellessék mérni, ellenbe egyébütt szabad légyen ugyan ezenn túl fa-mértékkel-is élni; de valamint amaz, úgy ez-is az arra rendeltetett Cs. K. Tisztségektől nem tsak új korábann, hanem minden második esztendőbenn újra szokott jegygyel meg-légyen béllyegeztetve, melly nélkül ne-is légyen szabad afféle mértékeket árúlni.

Triesztről. Mivel eddig a vitorla-fákat tsak darabokbann szokták vólt hajókonn más-hová hordogatni; egygy valaki itten olly hajót talált, melly a Kránitz országi Parasztházok formájára egész szál fákból vagyon egybe-fűzve, s alól 70 lépésnyi hosszasságú, úgy hogy egész hosszában lévő árbotz-fákkal megrakodhatik, sőt maga minden részei-is azok gyanánt szolgálhatnak.

Brüszszelből. Braband Tartománynak Kancelláriussa, Krumpipen Ur a Császári és Királyi Felségtől parantsolatot vett, hogy találja módját, miképpen lehetne ezen Tartományokbann a Törvény-szolgáltatás körül elő-fordúlni szokott helytelenségeket el-törleni, és a per-folyásoknak idejét illendőképpen meg rövidíteni. Melly dologról való tanáts-adása az-utánn, ha

Ő Felségétől helyénn hagyatik, törvényképpen bé-is fog vétetődni.

Ezen Brüſzſzel városábann moſt ſok Ánglus jövevények múlatnak. A minap egyſzer-s-mind 18 azon Nemzetféle Aſzſzonyſágok és Uraſágok ebédeltenek a Fő Hely-tartó Királyi Hertzegſégeknél.

Konstántzinápolyból. A Kapitány-Basa tsak-mind folytatja a fegyveres házakbann való munkákat. Nem régen négy hadi hajók kéſzültek-el. — Az orſzág Fő Tiſztjei gyakorta változnak. Többek között az előbbi Jantsár-Aga, Szuleiman, Chocsini Basának tétetett.

Perſa orſzágbann ismét új zenebona támadott. Az a híre, hogy egygy bizonyos Haſzan Begzád Hán nevezetű a népnek nagyobb réſzét hatalma alá hódította, és már a Török Csáſzárhoz Követet és ajándékokat ſzándékozik küldeni, olly reménységgel, hogy az, Orſzág Fejedelmének fogja esmérni.

Krim orſzág dolga még mélly homályba vagyon borítva. Már azt kezdették vólt hírlelni, hogy az előbbi Kán viſzſza nyerte a Fejedelemſéget, és hogy az ellene támadott Ötsſe valamiképpen ki-elégíttetett: a Fényes Porta mind ezekre örömöſt reá hajolván, tsak-hogy az Oroſzokkal való háborút el-kerülhetné. Moſt viſzont ellenkezőképpen ſzóllanak. Az előbbi Kán, úgy mond, kinek az Oroſzok pártjat fogják, még ezeknek hadi népe közt ſzám-ki-vetésbenn vagyon; az Ötsſe ſzerte-ſzéllyel az orſzágbann nagy hatalommal bír; az egéſz Tatár Nemzet ehhez hajol, amazt gyűlöli, mivel gyanúba vette, hogy maga-is Kereſztyén akar lenni, a népet-is azzá akarja tenni. Oroſz hadak erre felé mind többen többen közelgetnek.

Pétersburgból. A Felſéges Csáſzár Aſzſzony az ő roppant birodalmának naponként gyarapodó Kereskedését, melly az orſzágnak eſztendőnként mintegygy 22 Milliom Fo-

Forintíg való nyereſéget ſzerez, még nagyobb tökélletesſégre akarván emelni; Sz. Mihály havábann két rendbéli Parantsolatot adott-ki. Egygyike által, *Káſzán*, (*Caſan*) *Archangel*, *Cherſzon*, *Ríga* és *Revál* városokbann Pénz-váltó helyeket rendelt; máſikával a Nemeſeknek erdeiket azon tartozás alól, melly ſzerént az Udvar azokkal ſzabadon parantsolhat vala, fel-ſzabadította, s kinek-kinek meg-engedte, hogy a maga fáját akar hová s akár kinek el-adhaſſa. Eme másod rendbéli Parantsolat végénn inti Ő Felſége a Nemeſeket, hogy az ő erdeiket kéméljék, mindennémű haſzontalan puſztítástól ójják, és azoknak nevekedéseket nem tsak önnön magok haſznáért, hanem az ő maradékaiknak javokra nézve-is, ki-telhetőképpen gyarapítſák. —

Nem ſzinte ollyan hiteles túdóſítások azok, a mellyek, nem tudom mitsoda nagy háborúra való kéſzületeket jelentenek. Az egéſz Birodalombann új katonák fogadtátnak: minden 100 ſzabados Paraſzt Férjfiak közűl egygy-egygy, a jobbágy Paraſztok közűl pedig minden 200dik Férjfiú katonának állíttatik.

Párisból. A Király Ötsſe, Gróf *d' Artois*, a közelebb múlt hónapnak 20dik napjánn, a Burboni Hertzeg pedig az-utánn való naponn érkezett-meg *Gibraltar* vára mellől. Ő Felſége mind a két Atyjafiát Sz. Lajos Rendének Vítézei közé ſzentelte, az utólb meg-nevezettet azonn feljűl Feld-Marſallnak-is tette.

Miólta az említett várnak meg-vétele eránt való reménység el-veſzett, mindeneknek ſzemeik *Eſztein* (*Eſtaing*) Gróf Urra néznek, a ki nem ſok napokkal az-utánn *Kadix* felé indúlt, onnan ſzámos hajó-ſereggel Nap-nyúgati Indiába ſzándékozván. — Jól-lehet a békeſég eránt való ſzerződések ſzűntelen folynak, mellyekre már a Hollándusok Követeik-is hívatalosok: az hadi kéſzületekkel mindazáltal nem hogy alább

hagynának, sőt inkább sietnek. De a pénz dolgábann felette nagy szükség vagyon. Sem az országnak rend szerént való jövedelmeiből, sem az öregbedett Adó fizetésből, sem az Egyházi Rendnek nagyobb ajándék-fizetéséből, sem pedig az eddig fel-vett költsön pénzekből, nem telnek-ki a temérdek sok költségek. Azért ismét költsönözéshez kell a Minisstereknek folyamodniok.

Gróf *Grasse* és mind azok ellen, valakik Sz. György hav. 12dik napjánn Nap-nyúgati Indiábann történt viadalbann kötelességeket el-múlatni láttattak, kemény ítélet tartatik; némelly Fő Tisztek már meg-is büntetődtek. Nevezetesen egygy Hajós-Kapitány Nemesi elsőségétől meg-fosztatott, valahai szolgálatra alkalmatlannak jelentetett, és 20 esztendeig való fogságra vitetett; azért, hogy a hajóját nem szinte addig védelmezte, a meddig lehetett vólna.

Londonból. Itten hasonlóképpen *Murray* Ur ellen, a ki *Minorka* szigetet *Krillon* Hertzegnek fel-adta, igen súlyos vádokat adott-bé egygy alatta vítézkedett Generális. Ezek nem tsak henyeséget és puhaságot, hanem nyilván való hitetlenséget, bitangolást s.t. a' f. foglalnak magokbann.

Howe Fő Hajos-Vezér, a ki az el-múlt hónapnak 18dik napjánn érkezett Londonba, egygy részét az ő vezérlette seregének, még haza-mentibenn, Napnyúgati Indiába küldötte, más részét Liszabon tájánn hagyta, hatát Hibernia szélére szállíttatta. Magánál tsak 17-et, az az, felét tartotta.

Genevából. Ezen Városnak nagyobb szabadság utánn vágyakodott lakosai szintén úgy jártak, mint az egyszeri békák, kik felől Ésópus hajdan az Áthénásbéliek-nek mesézett. A mostani helyre állíttatott Tanáts sokkal nagyobb hatalommal uralkodik rajtok, mint annak előtte. A 200 személyből álló Tanátsonn kívül, minden egyéb gyülések el-töröltettek. A kik ez esztendőbenn fegyvert fogtak, mind addig idegeneknek fognak tartatni, míg újra a Polgárok közé fel-nem vétetnek. Fel-vételek pedig a Tanáts 2 harmad részének meg-egygyezésétől függ. A kik két hónap alatt utánna nem járnak, vagy anynyi vokfot meg-nem nyernek, 10 hónap múlva örökre szám-ki-vettettek léfznek. Az említett Tanáts egygy Milliomig való Adót maga kedve szerént rendelhet, s rendelt-is immár.

Budáról. Itten jövendőbenn a Barom-orvoslás-is fog taníttatni. Melly felől már el-érkezett Ő Felsége Parantsolatja.

R.

Hirdetés.

E folyó esztendőbenn Szent Mihály napkor vólt Pozsoni vásárban egygy betsületes Csalló-közi ember Pénzt talált. Mellynek urára nem akadhatván; igaz Keresztényi indúlatból magát lakása helységének Plébánossánál jelentette, kérvén, hogy az említett veszendéket hírdetné-ki, hogy azt ura kezéhez adhatná. A kihírdetés meg-is lett. De mind ez ideig senki magát eránta nem jelentette. Minek-okáért a tisztelt érdemes Plébános Ur, hasonló Keresztényi Nemes indúlatból Levél által a Magyar Ujság-íróhoz folyamodott, hogy ennek hírlelése utánn a kár-vallott személy a maga pénzéhez juthasson. Az talált pénz nem kevesebb 14, s nem több 20 Forintoknál. Hogy-ha tehát annak valóságos ura a magáét kezéhez akarja venni; ezentől fogva két hét alatt jelentse magát a Magyar Ujság-írónál, és adja tudtára, mibe vólt kötve, menynyi s mi-nemű

pénz-

pénzből álló légyen az, a mit el-veſztett; hogy kör-nyűl-állóképpen való le-írásából bizonyoſan reája lehesſen esmérni.

Jelentés.

Mivel ezen Levelek írását, a mint-is már több ízbenn jelentettük, a jövő eſztendőbenn más valaki fogja folytatni; mind ekkoráig pedig az író egyedűl maga ſzokta a borítékokra való útasítáſt írogatni: ſzükſéges dolog léſzen, hogy nem tsak az új Váltók, hanem azok-is, a kik ezen Ujſág-leveleket eddig-elé jártatták, s még tovább-is jártatni kívánják, az ő Neveket és lakások Helyét világoson meg-írják vagy meg-íraſſák.

Vagynak némellyek, kik ebbenn a vége felé ſiető fél-eſztendőbenn vett Ujſágokért még meg-nem fizettek, ſőt ollyanok-is, a kik több el-múlt fél-eſztendőkre való Váltſággal tartoznak. Minthogy pedig az Iró azokért Kezes lett, s mind az ide való Cs. K. Poſta-Tiſztſégnek, mind a Könyv-nyomtatónak érettek meg-is fizetett; önnön betsületekre kéri ő Kegyelmeket, ne foſzſzák-meg igaz jutalmától, hanem hová hamarébb ne ſajnálják ő nékie, tudni-illik az R. előbetűvel jegyzett Irónak, a mi az övé, meg-adni. De mindazáltal ez az íntés avagy kérelem azokat éppen nem illeti, a kiknek az, maga jó ſzánttából, tartozása ſzerént vagy-is gyakran közlött túdóſításokért, néminémű jutalom gyanánt azon Ujſág-levelekkel örömöſt kedveskedett.

Po'sonbann
Nyomtattatott és találtatik PatzkóFerencz Ágoſtonnál.

A Római Cſáſzári és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik eſztendőbenn,

Karátson havának 18dik napjánn,

Szerdánn kőlt

98dik *LEVELE.*

1. *Tudományra való dolgok.*

Ezen fel-tétel alatt *elősször* egygy új Oskoláról való túdóſítáſt közlök, melly ſzóll Sáros-Vármegyének *Zboró* nevezetű Mező-városſáról: „Itten a Földes Uraſágnak, R. Sz. B. Gréf Aſpremont Gobert János, Linden és Rekhaim örökös Urának ő Excellentziájának kegyesen adakozó jó-voltából Al vagy-is Nemzeti Oskola fundáltatván; moſt folyó Karátson havának 5dik napjánn, Bartſánn lévő Sz. Ferencz Szerzetebéli Barátok Gárdjánjától ſzámos Közſég és elő-kelő Személyek jelen-létébenn folytatott Beſzéddel jelesen elkezdődött, és Királyi hatalomból, Ladomérſzki Iſtván Ur, a Cs. és Ap. K. Felſég Udvara Híve s Kaſſa Vidékénn lévő Nemzeti Oskolák Inſpektora által, mozsárágyú lövések, dob s trombita ſzó harsogása között felállíttatott és meg-erősíttetett. Mellyeknek rendi ſzerént, a Szent Léleknek ſegétſégül-hívása utánn Énekes Mise mondatott, és midőn az említett Sz. Ferencz Szerzetesſei közűl rendeltetett Tanító a tanúló iſjúſágot az Oskolákba vezette vólna, mindnyájan a Kaſtélyba, a

hol-is a fenn tiſztelt Gróf Ur Oskoláknak való házakat kéſzíttetett vólt, ezeknek meg-tekéntésére fel gyülekezének, s végezetre ugyan ott az Uraſág költſégénn gazdag ebéddel vendégeltetének. „

Másod rendbenn ismét T. T. Szabó Dávid Kaſſai Akadémiann lévő Profeſſor Urnak néhány Versei következnek, mellyeket írt *T. N. Gyerkényi Píber Ferencz Uramról, a ki Mind-Szent havának 30lik napjánn Fő-Perceptori tiſztit önként le-tette, és azt Vejére, T. N. Nedetzei Nedetzki Ferencz Uramra ſzállította:*

„ Mint a' régi Vitéz, bokros diadalmat aratván
Márſnak vér-mezején, bútsúzik végtire s vetvén
Békének kebelébe magát, a' ſzegnek akaſztja
Drága boroſtyánnal meg-övedzett fegyverit: úgy Te
Perceptorſágot tíz s hét aratásra, Királyhoz
S Országhoz kellő hittel, munkával emelvén,
Szám-jegyző könyved' s fáradt tolladnak ezentúl
Meg-pihenéſt kívánſz; s hogy tiſzted ſzálna Vejednek
Még fiatalb, de tehert-gyözőbb vállára, ki kéred. —
Mit mondjak, mikoronn hangzott a' Vármegye's a' Fő
Ispánnak fülibenn ez az hír, hány-féle ſohajtás
Dőlt egymásra? — jelen vóltam: ſzemléltem az artzák'
Ködbe borúlását, s panaſzos ſzózatjokat hallám,
Olvaſtam levelét a' kormányzónak: egéſzlen
Bánat vólt, és dítséret. Mint bánta, hogy illyen
Férjfiat ő keze közt meg-nem tarthatna tovább-is
Meg-nehezült nyavalyái miatt? — hogy örökre maradjon
Fenn e' kéz-írás, méltó: tsemetéid, azoknak
Magzati meg-fogják ebből ismérni, ki vóltál,
És a' tőled vertt ösvényen járni tanólni. —
Élj de Te még, és roſzra ne véld, e' dolgot hogy írni
Merre tsekély verſſel, s közös hírré tenni Poétád. „

Végre egygy ellenem írt könyvetskéről ſzóllok, melly a közelebb múlt nyáronn Pozsonbann — *A' Magyar Helikon-*

likonra vezérlő Kalaúzhoz tartozó Meg-ſzerzés — nevezet alatt nyomtatódott. Mi adott légyen erre alkalmatoſságot, azt az elől-járó beſzéd holmi tsúfos álom képébenn adja-elő. A dolog tulajdonképpen ebből áll: 1781dik eſztendőbéli 68dik Levelembenn, e következő titulusu könyvről tettem vólt emlékezetet: *A' Magyar Helikonra vezérlő Kalaúz. Az az: A' Magyar Vers-ſzerzésnek Példái, és Régulái.* A kik azon Levelemet olvaſtá', még emlékezhetnek róla, hogy azt leg-kisſebbenn nem óltsárlottam, annyival inkább nem gyaláztam; különben-is jól tudják az én tiſzteletre méltó Olvasóim, minémű ſzokáſt követtem légyen az úgy nevezett *Recenſiókbann*, könyvek felől való túdósításokbann. Mivel leg-elsőbenn fel-tett ſzándékomat, melly ſzerént leg-f képpen a mi időnkbéli Magyar *Litteraturát* (Tudományok folyamatját) meg-esmértetni kívántam vala, Olvasóimnak nagyobb réſzére való teként etből és ſok egyéb okokra nézve, láttam, hogy nem vólna képes tellyesítenem; leg-ottan azonn igyekeztem, hogy avagy-tsak az ollyas munkákat, mellyek egyenesſebben a Magyar nyelvnek tökélletesedésére tartoznak, ki-híresíteném: A melly könyvek pedig az effélék közűl előmbe akadtanak (nem igen ſokakhoz vólt ſzerentsém, mert a könyv-árosok nem ſzoktak Magyar könyvekkel kereskedni) azok között olly válaſztást tettem, hogy az alábbvalókat, mellyeket jó lelki-esméretel nem lehetett dítsérnem, ha tsak el-kerülhettem, tellyesſéggel elő-ſem hoztam: A hol mi jót találtam, azt egygy két ſzóval meg-dítsértem, ſzorgalmatoson őrizkedvén, hogy ſenki méltán hízelkedés eránt való gyanúba ne vehesſen: A hol különböző értelemmel vóltam, azt vagy el-hallgattam, vagy ha ugyan-tsak elő-hoztam, úgy íntéztem, hogy ez másnak ne lenne kisſebbſégére.

Illy tiſztesſégre vígyázó ſzorgos rend-tartáſt követvén, ſoha meg-ſe gondoltam, hogy valaki magát én tőlem meg-ſértetettnek vélhetné, s az én írásomból magának tiſztesſégtelenſégre okot vehetne. Anynyival inkább az úgy nevezett Magyar Helikonra vezérlő Kalaúz Irójának leg-kisſebb okot nem adtam reá, hogy ellenem ki-keljen. Akár-kit bízváſt reá mérek igazítani azon könyv felől tett túdósításomra; ítélje-meg, ha vagyon-é valami *ok nélkül való garázdálkodás* benne, a minémüt azon *Kalaúzhoz tartozó Meg-ſzerzés* 5 árkusokonn abból erőſzakoson ki-fatsart. A kik tavalyi leveleimet nem olvaſták, ezen Meg-ſzerzésbenn az emlétett túdósításomat tsak-nem egéſzen ſzóról ſzóra fel-találják, s meg-ítélhetik, ha méltán tett-é-ki engem tsúfolásának és gazolásának tárgyáúl.

S ugyan azért ſzükſégtelen dolognak tartom, hogy minden vádjaira meg-feleljek. Mert nagyobb réſzének méltatlan-vóltát minden egyenes ítéletű ember önnön maga éſzre veheti, mihelyt az én *Recenſiómnak* elől-tett tzikkelyeit és az utánna vetett tzáfolásokat meg-olvaſſa s öſzve-haſonlítja. Attól pedig ójjon a jó Iſten, hogy a maga *Kalaúzát meg-ſzerző* Irónak tsúſ és ſzitkos ſzólláſait viſzſza-mondván, afféle díſztelen írás nemére vetemedjem, a minémüt a Túdósok, miólta tiſztesſéges társaſágokbann emberſéget tanúltak, már ſzégyenlenek követni! Tsak némelly rám-fogásaira fogok tiſztesſégesen meg-felelni, a mellyeknek helyes vagy helytelen vóltokat elſő tekéntettel nem minden tudja meg-ítélni.

Leg-elſőbenn-is mindjárt az elől-járó beſzéd után való 7dik levél-félenn engem oktalanſággal, vakſággal és hamiſſággal vádol; azért hogy a Kalaúz titulusſának ki-rakásábann a betű-ſzedő ezen hoſzſzú *ő*, *ú*, *í* betűk helyett rövideket tett. — Hogy én a titulusſát úgy írtam, a mint azt ő Kegyelme könyvében találtam, azt tsak abból-is éſzre vehette vólna, hogy az A' mellyékes vonáſsal vagyon téve; holott én azon vonáſt tsak akkor ſzoktam melléje helyheztetni, mikor az nem tsak határozó (*Articulus*) hanem mutató ſzótska. (Pronomen *demonſtrativum*) p. o. *nem a' vólt a vége.* Hogy a betű-ſzedő néhol más betűket rakott, nem ollyakat, a millyeneket én eleibe adtam; arról én nem tehetek, de ő ſem tehet. Mert a mi nints, azt nem lehet elővenni. Tudják, a kik könyv-nyomtató műhelyekbenn forogtak, hogy nintsenek-meg minden-nemű *typus*bann minden betűk, vagy ha vagynak-is, nem mindenkor érkeznek vagy akarják azokat elő-venni; akár mint jegyezze az ember az igazításra való nyomtatás ſzélére, hogy illyen avagy amollyan betű kívántatik. Ha a Kalaúzot meg-ſzerző Iró a Magyar Hírmondó Levelének homlokára fel-tekéntett vólna, meg-láthatta vólna, hogy ott ſints hoſzſzú nagy I. (De ím itt ſints, mert nints.) Miért nem tetſzett, az oktalanſág, vakſág és hamiſſággal való vádlás előtt meg-visgálni, ha vallyon más helyekenn találkozik-é az apró dőlő betűk között hoſzſzú ő? Merem mondani, hogy a tavalyi levelekbenn harmintz közül egybenn ſem fogja fel-találni. Mert az akkori betű-ſzedő azokat vagy nem találta, vagy restellette ki-keresni. Azont mondhatom a dőlő *ú* felől-is, mellyet többſzör, de tsak-ugyan ritkán helyheztetett. Hiſzem mind ezen betűket látta a *Meg-ſzerző*, hogy példáúl elő-hozott Verseiből el-nem maradtak. Ha a *Magyar Vanier*nek elől-járó beſzédét és elſő réſzét olvaſta, miért nem tudott inkább a' félét, mint oktalanſágot s a t. gondolni.

Meg-tetſzik tsak ezen kezdetből-is minémü ſzemmel nézte a *Meg-ſzerző* az ő könyve felől tett túdósításomat, és mitsoda ſzándékkal fogott légyen ennek megtzá-

tzáfolásához. Többekre való válaſzom jövő alkalmatosſággal fog következni.

Kérem a kegyes Olvasót, ne vegye roſzſz nevenn, hogy munkámnak utólja felé, ezt balra való magyarázásoktól meg-akarván menteni, egygy kis vetélkedésbe eredtem. Fogadom, hogy a, miatt tsak egygy jegyzésre méltó történet felől való tűdósítás ſem fog el-maradni. Moſt azonn kívül-is többire tsak ollyan dolgokat hírlelnek a külföldi Levelek, a mellyeket más ſzín alatt már ſokſzor jelentgettek, s mellyek nem egyebek, hanem holmi mende monda beſzédek.

2. *Elegyes tűdósítások.*

Bétsből. Ezen Karátson havának 9dik napjánn történt, hogy Nagy-Ajtai Cserei Farkas, a Magyar és Erdély orſzági Udvari Kancelláriánn vólt nagy érdemű Udvari Tanáts és Referendárius Ur, itten, köz haſznra való ſzolgálatokkal tölt életének 64dik eſztendejébenn e világból ki-ſzóllíttatott.

Cseh orſzágbann ennek a hónapnak elejénn illy értelmű F. Rendelés hírdetődött: „ A Csáſzári és Királyi Felſég, a közelebb múlt hónapnak 9dik napjánn költ Udvari Végezésével a Cs. K. Valóſágos Titok-Tanáts, Gróf *Buquoy* János Urtól kezdett Szegények gondjokviselését nem tsak kegyelmesen jóvá hagyta és Felſéges Fejedelmi óltalma alá vette, hanem továbbá eránta parantsolni-is méltóztatott, hogy, valamiképpen az, Mező-helyſégekenn önnön magábann igen-is fenn-állhat, azon módonn az ide való Guberniumtól minden Uraſág Tiſztjeinek tanátsúl adaſſék, hogy az emlétett Szegények (munka mellett való) gondjok-viselését ſzokásba vegyék, de úgy, hogy ne légyen ſzükſég annak minden rend-tartásait követni, és a bírſág s munkával való bűntetés ne aſſéle ſzabad akaratból fel-állott társaſágtól függjön, hanem egyedűl a Tiſztſégekre légyen bízva, hogy va-

valakit (a kóldúsokat) leg-feljebb-is két napíg való munkára ítélhesſenek. „

A Florentzai Nagy Hertzeg, Leopold Fő-Hertzeg, arra való tekéntetből, hogy *Lunigiana* és Florentzai *Romagna* nevezetű Tartományokbann a Papſág fejette igen meg-ſokasodott, parantsolatot adott az oda való Püspökökhöz, hogy ezentúl ſenkit Papi állapatra fel-ne végyenek, hanem-ha előbb Ő Királyi Hertzegſégétűl arra különös engedelmet vejend.

Livorno ki-kötő helyénn moſt ím e következendő Oroſz hadi hajók telelnek: egygy 74 ágyús 770 ſzámú Legényſéggel; két 66 ágyús, egygyik-egygyik 660 ſzámú Legényſéggel; két ugyan 66 ágyús, egygyik-egygyik 560 ſzámú Legényſéggel; egygy 32 ágyús 300 ſzámú Legényſéggel; egygy ugyan 32 ágyús 260 ſzámú Legényſéggel — mindeneſtől 7 hadi hajók.

Rómából. Hogy a kenyér dolgábann való drágaſág valamenynyire meg-enyhűljön, parantsolatot adott Ő Szentſége, hogy *Siciliából* a Pápai Kamara ſzámára feles gabona hozattaſſék. Mellynek némelly réſze már meg-is érkezett, és minapokbann a tengerről a Tiberis vizenn e városba ſzállíttatott.

A külső orſzágokonn világra jövő új könyvek eránt való *Cenſura* itt moſt ſokkal keményebb, hogy-ſem ennek-előtte. Két Könyv-árosok, kiknél Juſtínus Febrónius munkái s több haſonló könyvek találtattak vólt, ſúlyos pénitentzia-tartásra és birſág-fizetésre ítéltettek.

Londonból. Az Orſzág gyűlése, mellynek a minap már kezdetét jelentettük, ismét továbbra, úgy-mint ezen Karátson havának 5dik napjára halaſztódott. A Király Miniſterei ezen dolog eránt a Pénz-váltóknak különös jelentéſt tettenek, illy okát adván, hogy a békélésre való egygyezés, melly Párisbann ſzűntelen foly,

már

már vége felé közelget, úgy hogy a Parlamentnek egybe-gyűlése előtt hihetőképpen ki-fog nyílatkozni, mihez kellesék kinek-kinek magát tartani, a' szerént, ha vagy a békeség lábra álland, vagy a háborúság tovább tartand. — Innen Franczia országba, s amonnan ide gyakran járnak követséges Posták.

Párisból. Itt közönségesen azt tartják, hogy a békéllés elől-járó tzikkelyjeinek már mind a két felekezet alája írta magát. Nints kétség benne, hogy Éjszaki Ámérikának tellyes szabadsága ne lenne azok között. De még azonn kívül sok lehet hátra, melly eránt nem lészen olly igen könnyű meg-egygyezni.

Madridból. A közelebb múlt hónapnak 15dik napjánn költ Udvari Levelek azt foglalják magokbann, hogy *Gibraltar* várának sem őrző népe, sem hadi szere, sem elesége nintsen elégségig, és hogy az alatta táborozó Spanyol sereg még tovább-is fogja azt vívni.

Mármaros-Szigetről „ Mivelhogy Mármarosbann és a szomszéd Vármegyékbenn a búza és kukoritza jó bőven termett; sok kereskedők nem kevésé félnek, hogy eleinten elég drágán meg-vett gabonájokat, netalán kárt-vallásokkal óltsón kellesék el-adniok. „

Hihetőképpen nem mostanság történt furtsaság, a mit ugyan Mármaros-Szigetről írnak. „ Egy aszszony a fából ki-fogyván, úgy gondolkozott, hogy ha a szobája ajtaját el-adná, annak árán annyi fát vehetne, hogy darab ideig bé-érné véle a szobát fűteni. Mellyet végbe-is vitt, s egynehány napokig az ajtó nélkül való szobát fütögette. „

R.

Po'sonbann

Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Karátson havának 21dik napjánn,

Szombatonn költ

99dik LEVELE.

1. *Elegyes tudósítások.*

Német országból. A' Császár és Király Ő Felsége, ez idő tájbann Bétsbenn mulató Putnik Mózses Görög Metropolita és Karlovitzi Érsek Urat ő Excellentziáját, most folyó Karátson havának 10dik napjánn Sz. István Király jeles Rendének Kommendátorai, másod rendű Vítézei közé fel-venni méltóztatván, múlt Vasárnap, úgy-mint 15dikbenn, a Császári Palotábann, midőn azon Rendnek Kancellárius sától, Gróf Eszterházi Ferencz Udvari Magyar és Erdélyi Fő-Kancellárius Urtól ő Excellentziájától eleibe olvastatott esküvés szerént való hitit le-tette vólna, maga szokott rend-tartással annak tzímerével fel-ékesítette, s mind ezeknek meg-léte utánn ő hozzá való kegyelmességét ki-jelentette.

Ugyan azonn a naponn minek-utánna Cseh országnak Fő Burg-Gráfja, R. Sz. B. Gróf Nosztitz Ur, Ő Felsége előtt fel-esküdött, az Udvari Kápolnábann Istени szolgálat tartatott; mellyre Ő Felsége Maximilián Fő-Hertzeggel egygyütt meg-jelenvén, a Bétsi Érsek s

Kárdinális Urtól, és a Pápa Követétől, úgy szintén az Udvari Rendektől szokott késérésel tiszteltetett. Azutánn midőn az Udvari Palotába viszsza-tért vólna, a külső Udvaroknak Követei mentenek Ő Felségének udvarlására.

Minapokbann két Cs. K. Udvari Szekrétáriusok küldettek Bétsből Olasz országba, a' végre, hogy a Felséges Cs. K. Udvarhoz szándékozó Marokkai Követet ide késerjék. Egygyike Taszszara Immánuel Ur, ki-is e dologra Kommissáriusúl rendeltetett; másika az Udvari Tolmáts, Bín Ur. — Az említett Áfrikai Követnek pedig, *Abdil-Melak* a neve. Ennek a hónapnak az elejénn még a Toskánai Nagy Hertzeg Tartományjábann, Livorno ki-kötő helyénn múlatott, és első napjánn az oda való Fő-Kapitányt, a ki eddig otthonn nem vala, meg-látogatta, s viszont ő tőle meg-látogattatott.

* Ezen Követségtől bizonyoson reménylhetni, hogy az Ő Felsége birodalma alá tartozó hajóknak a Marokkai tengeri tolvajoktól ennek-utánna nem lészen bántások. De a több azon Éjszaki Afrika szélénn lévő Tartományok Fejedelmei felől, kik néminémüképpen a Török Császártól függenek, ismét hallani, hogy ennek parantsolatit nem akarják betsülni. Nevezetesen az *Alzsír* (*Algir*)-iak nem régen két Florentzai hajót vettek-el *Tunis* révpartjánn, s megént új ragadományok utánn leselkednek; noha alig múlt esztendeje, hogy némelly előbbi zsákmányokat viszsza-adtak, s békeségre való fogadást tettek.

Ezen hónapnak 13dikánn Bétsbenn a Képes Mesterségeknek Akadémiája rend kívül való gyülést tartott, Mellynek alkalmatosságával hírül adatott, hogy Ő Felsége a réz-metszés mesterségének további gyarapodása végett Smutzer Direktor Urnak 6, Jakóbe Profeſſor Urnak

nak pedig 4 Tanítványokat engedett, s azok számára esztendőnként való fizetést-is rendelt.

A Cseh országi Guberniumra három nagy emlékeztető pénzeket méltóztatott Ő Felsége küldeni, olly Parantsolat mellett, hogy azokat, az említett Gubernium meg-anynyi jobbágy gazdáknak, a kik mások felett legtöbb fakat ültettek, szorgalmatosságoknak jutalmául elosztogassa, és Ő Felsége jó-tetszését azoknak ki nyilatkoztatván, egyebeket-is hasonló köz hasznú igyekezetre serkentsen.

A Maltai Vítéz Rend új ággal, vagy-is, a mint szokták nevezni, új Nyelvvel szaporodott. A melly ága vagy Nyelve hajdon Ángliábann virágzott, de a Vallás változásával meg-szűnt vólt, azt a Palatínus Választó Fejedelem Bajor országbann ismét meg-újította: az honnan ezen Vítéz Rendnek újonnan fel-állíttatott része, a Maltai Vítéz Rend Ánglus és Bajor Nyelvének neveztetett. Ennek fenn-tartására, az az, a Vitéz Uraknak esztendőnként járandó fizetésekre, a néhai Jésuitáknak jövedelmeik rendeltettek. Minthogy pedig ezek, az Oskolák számára vóltak el-foglaltatva, tehát az ifjúság taníttatása és minden Oskolákra való gondviselés a jószágos Szerzetesekre bízattatott. S ezek tanítának már most Bajor országbann mind alsó mind felső Oskolákbann tsak-nem minden tudományokat, kivévén az Orvosoknak valókat és a Törvény-tudománynak némelly részeit. — Most folyó Karátson havának 9dike vala az a nap, mellyenn az említett Maltai új Vítézek azon Vítéz Szerzetnek Követe által a Választó Fejedelem eleibe állíttattak, ki-is mindeniket a Szerzetnek kereszttes tzímerével meg-ajándékozni méltóztaték. 13 Világi Méltóságokból s 4 Pap Urakból áll vala azoknak számok. Ezekenn kívül még 12 meg-nem ért idejű Nemes Ifjak-is tétettek azon Rendbéli Vítézek-

zeknek, kik mindazáltal ez alkalmatosſággal közönſégesen meg-nem jelentenek. Más nap, az az, 10dikénn, a Válaſztó Fejedelemnek ſzületése napja lévén, ezen Maltai Vítéz Szerzetnek újonnan fel-állíttatott Nyelve az ő ſzámára rendeltetett nagy Templombann ſzokás ſzerént fel-ſzenteltetett. Minek-utánna ez megleſt vólna, a Nagy-Prior Ur, 4 pár ſzegény Házasokat két két ſzáz Forinttal meg ajándékoza, s bizonyos helyenn egybe-gyülekezett több ſzegényeknek ebédet és ajándékokat adata.

Kolónia városábann bizonyos Papi Kommiſſió vagyon rendelve, melly a Breviáriumnak meg-jobbíttatásábann munkálkodik.

A *Szaltzburgi* Érſek nagy buzgóſsággal folytatja azon rendeléſeket, mellyeket az ő Páſztori Levelébenn az alatta lévő Papſágnak ſzívére adott vala. A többi között a melly Iſtenes Énekeket *München*benn Kólbrenner Udvari Kamarabéli Tanáts Ur Német nyelvenn kéſzített, mellyekért-is, a mint mondják, a Szentſéges Pápától Ő Szentſégének ott-létekor ſzép dítséretet nyert, azokat moſt a Szaltzburgi fő Templomnak példája ſzerént, a több Szent-Egyházokbann-is ſzokásba véteti.

A 96dik Levél végénn emléttetett nem tsak bolondos, hanem valóſsággal gonoſz-tévő *Roſenfeld* eránt tett s már véghez ment ítélet, más nevezetes ítélet-tételre-is adott alkalmatosſágot. Tudni-illik: Berlinbenn Krantz Hadi Tanáts Ur, Berlini Korreſpondentzia nevezetű írásábann az meg-nevezett Fánátikusnak néminémüképpen pártját fogván, az ellene való ítéletet, mellyet maga a Király helybe hagyott vólt, igen vagdalódzó ſzóllásokkal gyalázta. Ezért a Királyi Fiskuſtól bévádoltatván, meg-kell vala fogattatnia. Azonbann Krantz Uram fogja magát, s Potzdámba ſzökik; ott a Ki-

Királyhoz folyamodik s Ő Felſége óltalmáért esedezik. A Király azonnal az Orſzág Miniſteréhez Parantsolatot botsát, hogy Krantznak az ő minapi írásáért ſemmi bántása ne légyen, ſőt hogy *Cenſurától* való ment-léteis meg-maradjon: annak-felette magának Krantznak-is tulajdon keze-írását adja, mellybenn egygy felől ígéretet téſzen, hogy az ő nékie engedtetett *Cenſurától* való ſzabadſág mellett mind addíg óltalmazni fogja, valameddíg magát az ő írásaibann betsületesen viselendi, és ſemmit ollyaſt nem írand, a mi az orſzágnak, meg-világosíttatott és okos Vallásnak és a jó erköltsöknek ellenére vagyon; más felől pedig ínti, hogy ezen ſzabadſággal viſzſza-ne éljen, s író tollát olly zabolábann tartſa, hogy kéntelen ne légyen Ő Felſége ezen ſzabadſágot el-törleni, és ezzel ellenkező kemény s bántódásra lehető rendeléseket tenni.

MAGYAR ORSZÁGRÓL. *Jáſz-Berényből*: „ Minekutánna Fő-Tiſztelendő Török János Ur, Fejér Bóldog Aſzſzonyrúl (*B. V. M. de Albei*) neveztetett Prépoſt, és Egri Kanonok, több Helyſégekben egynehány eſztendeig, nevezet ſzerént pedig, tsak Jáſz-Berény Privilégiált Mező-városſában, 26-ig, jó Lelki Paſztor Hívatallyát, nagy Apoſtoli buzgóſsággal, dítséretesen s-példásan viselte vólna, életének 68dik eſztendejében, Karátson Havának 3dik napján, ki-múlt e világbúl. Az ő gondos ſzorgalmatosſágának, éjjeli nappali fáradozásának, bőlts el-rendelésének, és réſz ſzerént bő-kezűſégének köſzöni ezen Város, fundamentumbúl épittetett nagy roppant ékes Templomát, Tornyát, igen alkalmátos Plébánia Házát. Zokogva emlegetik Atyai kegyeſſégét a ſok Szegények és Árvák. „

Pozſonból. A Dunánn felesen folyni kezdett jég miatt, a Járó hídat közelebb múlt Hétfőnn, az az, e hónapnak 16dik napjánn bé-kötötték s el-bontották. A

jég azonbann, melly még most nem-is igen vastag, nehezen fog meg-állhatni, mivel a víz, darab időtől fogva ismét annyira meg-apadott, hogy az Érsek-Ujvári szakadék feneke szintén ollyan száraz, mind a nyár közepénn vala. Mellynek ez a Város, mint a hajózásnak akadályos-vólta miatt, mind pedig a kútakból el-apadott víz dolgábann nem kevés kárát vallja. Ezen okra nézve szükség vala a Városnak nagy részénn a kútakat mellyebbre ásatni.

E hónapnak 14dik napjánn ki-hírdettetett Felséges Rendelés szerént, ennek-utánna nem lészen szabad az Utasoknak, ha egyszer Extra-Postát fogadtak s azonn meg-indúltak, a Posta-útonn valahol pénzenn más alkalmatosságot fogadni, hanem-ha ott hellybenn 3 napig múlattak, avagy a Posta-útról el-kell térniek; úgy szintén az-is, el-kerülhetetlen büntetés alatt meg vagyon tiltva, hogy senki afféle Postánn érkezett útasokat pénzért lovakonn tovább vitetni ne méreszeljen.

Hasonlóképpen, minthogy eleibe terjesztetett Ő Felségének, hogy a Postáknak nagy károkkal, némelly útasok Leveleket szoktak magokkal hordozgatni és különb-különb helyekenn kézhez szolgáltatni, ezen tselekedet-is keményen meg-vagyon tiltva.

Nem különben azon tavalyi tilalom-is, melly szerént semminémű Privátusnak nem szabad Posta-kürttel élnie, újonnan ki-hírdettetett.

Erdélyből. „ Nehai Tsernátoni Vajda Péter Ur helyett Református Püspöknek választatott Eperjesi 'Sigmond Ur (nem Sámuel, mint a' 666dik levél-félen írattatott) Királyi Levéllel-is Hivataljában már megerősíttetett. „

Spanyol országból. Minthogy felette veszedelmes dolog háborúságos időbenn Déli Ámérikának jövedelmeit Európába által-hozni, mert mindenek felett efféle

féle kíntses hajók utánn szoktak a kapzsi-hajósok leselkedni: tehát olly módját találta ezen F. Királyi Udvar azoknak haza szállíttatásábann, hogy a Portugalliai Király Asszonytól 50 Millió R. Forintokat, százától 12-vel fizetendő Interesre fel-vett, s azokért az Ámérikai gazdag bányákból való jövedelmeket ajánlotta, hogy ezeket maga hajóinn haza hozván, magát ki-elégítse.

Gibraltár vára most egygy ideig meg-nyúghatik. Mert a Spanyol szálló Katonaság onnét telelő helyekre szállott.

Franczia országból. A minapi, békesség-szerzés felől szólló híreknek még eddig nem mondottak ellene. Meg-válik, mikor fognak ezek valósággá válni.

Az Amérikai Szabad Közönséggel való szövetségnek már kezdi ez ország, hasznát tapasztalni. A közelebb múlt nyáronn alkalmas számú portékás hajók érkeztek Ámérikából *Burdó* (*Bourdeaux*) rév-helyére.

* De az mi reánk Magyarokra nézve nem igen örvendetes hír, hogy Sz. Mihály havának vége felé Boszton városa mellől Ámérikai *dohány*nyal meg-rakodott hajó jött *Marszelj* (*Marseille*) városához.

Britanniából. Még jól lábra sem kapott Éjszaki Ámérikanak szabadsága, már-is azonn igyekezik, hogy a jó Mester-embereket Európából magához által-tsalja. A minapokbann néhány számú pamut-szövők Hiberniábann szinte útbann találtattak, kiket-is a Franczia Udvarnál lévő Ámérikai követ, *Franklin* Ur fogadott vala. Jó fizetéssel tsak-ugyan meg-marasztattak Hiberniábann. — Látni való dolog, hogy Európa azon Amérikai néptől ezentúl nyereséget igen keveset, kárt úntig eleget reménylhet.

Azonközbenn, hogy *Murray* Generális ellen súlyos ítélet tartatik, *Rodney* Hajós-Vezér tsak-nem égig magasztaltatik. A minap, midőn a Londoni Tanátstól és

Ke-

Kereskedõktõl készíttetett vendégségre méne, neki a Hajós Legények a hintójának, ki-fogják a lovakat, s magok húzzák vala a vendégség házához.

2. *Tudományra való dolgok.*

Tavaly az 31dik Levélbenn a 244dik levél-félenn jelentettük vala, hogy Erdélynek Deák és Magyar nyelvenn költ, de máig ki-nyomtatatlan Históriáit akarná valamelly jó Szándék világra botsátani. Most már az-is jelentetik, hogy ha Valaki az akkori kérésre, Erdélynek ez vagy amaz Históriájáról, valami eszmélését formálta; akár Nagy-Szebenbe, tsak e' titulusal: *à Monsieur Poppes*, akár Kolozsvárra ezzel: *à Monsieur Kaperon*, tessék küldeni; s azontul az, a ki ezeket köz haszonra akarja fordítani, jobban meg-esmérteti magát a Tudósítóval. Ez a szándék nem tsak arra való, hogy Erdélynek eddig kéz-írásbann hevert Históriáit szabadítsa-ki az hibás író-kezek és molyok hatalmából; hanem arra-is, hogy azon Erdély Históriáját anynyi Darabokbann, a menynyi számú vólt a Fejedelem, (de ugyan-tsak Rédei, Bartsai s Kemény Fejedelmek viselt dolgai egygy Darabbann fognak lenni) siettesse már külföldi betükkel világra jöni; hogy a tanúlt Nemzetek módja szerént, Erdély Históriája-is már a tsonkaság nyavalyájából ki-gyógyúljon. Nagyon használ erre Betlen Farkas Históriájának Szebenbenn való mostani nyomtatásának vége felé való közelítése, melly nélkül el-nem lehet, valaki Erdély dolgait jól ki-tanúlni akarja.

R.

P o ' s o n b a n n
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

A Római Tsászári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendõbenn,

Karátson havának 25dik napjánn,

Szerdánn költ

100*dik* *L E V E L E.*

1. *Elegyes tudósítások.*

Németországból. Minapábann meg-hólt Kristina Lengyel és Litva országi Királyi Fejedelem, Szaxóniai Hertzeg és Remiremonti Apátza Fejedelem Asszonyért, Albert Hertzeg Nénjéért, a Felséges Tsászári s Királyi Udvar ezen hónapnak 21dik napjánn 12 napig tartandó gyászba öltözött.

Olasz országból. Óstriai Lombardiának kormányozása eránt némelly változások estenek. Két fõ Tisztségek el-töröltettek, s azok helyett egygy új Tisztség rendeltetett. Egyéb-eránt az országlás dolga továbbis õ Királyi Hertzegsége Ferdinánd Fõ-Hertzegnek Hely-tartói igazgatása alatt fog maradni. Õ Királyi Hertzegsége mellett az tellyes hatalommal való Minister, Vilcsek Gróf Ur õ Excellentziája tartja az ország kormányját.

Nem sokára azon Óstriai Lombardiábann-is fel-állíttatik az új Törvény-rendi, mellynek Õ Felsége Német Tartományjaibann már szerentsés folyamatja vagyon. Az ország Tisztjeinek száma-is, mondják, hogy kevesebbed-

sebbedni fog. = Az úgy nevezett *Csintolini* (*Cintolini*) *Auguſtiniánus* Barátok, nem külömben a *Thereſiánus*ok, úgy ſzintén a *Trinitárius*ok-is, az emlétett Tartománybann kibontakoztak.

Itt-is meg-tétetett az a Rendelés, melly a több Csáſzári Királyi Orſzágokbann ez eſztendő elejénn kihírdetődött vólt, hogy minden kérelmek előbb az alſóbb Tiſztſégeknél adattaſſanak-bé, s azoktól küldettesſenek a felſőbb Székekre. Melly Rendelés főképpen arra vagyon íntézve, hogy a dolgok ſerényebben végeződjenek, s hogy az Orſzág Tanátſa felettébb meg-ne terheltesſék. — Az el-múlt hónapnak 27dik napjánn ez orſzágbann újontan minden Falusi Gazdáknak ſzólló F. Rendelés hirdetődött az eránt, hogy a fonáſt tellyes igyekezettel mindenütt ſzokásba vegyék.

Orosz országból. A Felſéges Nagy-Fejedelem és Nagy-Fejedelem Aſzſzony, eſztendeig s két hónapig tartott útazásokról ezen Karátson havának első napjánn ſzerentsésen Pétersburgba meg-érkeztek.

Magyar országról. Az uralkodó Csáſzári Királyi Felſégtől meg-hagyatott Vallásbéli Tűredelemnek rendi ſzerént Pozson-Vármegyébenn Bazin és Szent-György Szabad Királyi Városſaibann már el-kezdették az Ágoſtai Vallás-tételt tartók az ő Vallások ſzerént való Iſteni ſzolgálatot.

A közelebb múlt Hetekbenn ismét egy-néhány tanúlt Személyek rendeltettek Cseh, Morva, Stájer és Kránitz orſzágokbann viselendő Prédikátori Hívatalokra. Prága és Brünn fő-városok-is azok közé tartoznak, a mellyekbenn az Évangyélikus Lakosok tulajdon Egyházi Gyülekezetet és Tanítót tartanak. Ha mind valamenynyinek a ſzámát, a kik mind a két Nem-Katholikus réſzről Magyar orſzágonn és Teſſenbenn a megnevezett orſzágokba, úgy ſzintén Felső Óſtriába, Sléziába és Gálics orſzágba-is, Prédikátori Hívatalra eddig

dig az ideig rendeltettek, öſzve-véſzſzük, azt mintegygy ötvennek mondhatjuk.

Pozsonnál a járó hídat ismét ki-akaſztották, mivel az idő úgy-anynyira változni kezdett, hogy nem hamar reménylhetni a Dunának által-fagyását.

Peſtenn a gabona moſtanſág valamivel drágábban kél, mint az el-múlt hónapbann; mellynek nem anynyira annak nagyobb keleti, mint az útaknak alkalmatlan-vólta az oka. Egygy Héttel ez-előtt imigyen költ Pozsoni Mérő ſzámra: a búza 30 — 31 Garasonn; a rozs 16 Gar. az árpa 14 — 15 Gar. a zab 13 — 14 Gar. a Török búza 22 Garasonn.

2. Hadakozás és békéllés dolga.

Szinte akkor találának az Ánglusok a békeſég körül leg-ſzorgalmatosſabban dolgozni, és az ő ellenſégeiknek leg-többet engedni, a midőn a tengerenn mindenfelé győzedelmeskedni kezdettek. A békéllésnek kezdete már bizonyoson meg-vagyon. Ezen Karátson havának 3dik napjánn tudtára adta az Orſzág Székrétáriuſſa *Taunſzhend* (*Townshend*) Ur London Városa Elől-járóinak: hogy Nagy-Britanniának és az öſzve-ſzövetkezett Ámérikai Tartományoknak Kommiſſáriuſaik a békeſég eránt való fel-tételeket jóvá hagyták, s múlt Sz. András havának 30dik napjánn mind a két réſz magát azoknak alája jegyzette; de hogy Franczia orſzágnak azon békeſég eránt való végső ſzándéka még akkor ki-nem nyílatkozott. Ugyan azt írják Franczia orſzágból-is. Egy-néhány Hetektől fogva, úgy mond, ſzakadatlanúl tanátskoznak vala egy-másſal Párisbann az Ánglus Királynak és az öſzve-ſzövetkezett Ámérikai Tartományoknak békeſég-ſzerzésre hatalmazott Követeik, s ezen hónapnak 3dik napjánn már köz hírre kele, hogy azon két fél meg-is egygyezett egy-másſal. Haſonlót jelentenek Hollándiából, az holott e hónapnak 5dikénn

Hágába érkezett Kurér által bizonyoson ki-tudódott, hogy a közönséges békeségre való *Præliminárék*, elől-járó végezések, már az Ánglusok között és az Amérikaiak között meg-tétettek és meg-erősíttettek. — Minthogy pedig az Amérikaiak a Francziák hire nélkül, a mint-is ez-előtt sokszor jelentették, semmi útonn módonn az Ánglusokkal meg-békélleni nem akarnak vala; hihető dolog, hogy az, a Franczia Udvarnak egygyet-értésével esett, és hogy ennek meg-egygyezése-is majdan utánna következik.

De azt még most hijjába kérdenők, mit végeztek és mi eránt egygyeztek légyen-meg az említett Hatalmasságok. Mert a' felől semmi hiteles tudósítás nem tétetett, s talám ez ideig nem-is tétethetett. A környül-állások mindazáltal igen azt mutatják, hogy az öszve-szövetkezett Amérikai Tartományok tellyes szabadságot és függetlenséget nyertenek. Meg-tetszik ez, a többi között abból, hogy a Britanniai Minister az imént elő-hozott jelentésébenn azokat, a kiket a Londoni Udvar ennek-előtte el-pártolt Tartományoknak nevezett vólt, már Öszve-szövetkezett vagy-is Egygyesült Éjszaki Amérikai Tartományok nevezetével tiszteli. A' mellett ezeknek Követeivel szinte azon módonn bánnak Párisbann az Ánglus Követek, valamint egyéb Szabad Nemzetnek Követeivel. De méltó már ezeknek neveiket-is tudnunk, a kik az áldott békeség körül fáradoznak. Imhol ezek azok: Britannia részéről, *Fitz-Herbert*, *Oswald*, *Roberts*; (Ez az utólsó most leg-nagyobb *Geographus*nak tartatik, s főképpen tsak a' végre hívattatott Párisba, hogy Éjszaki Amérikának két részre oszlandó Birodalmának határait el-igazítsa.) az Amérikai Tartományok részéről, *Franklin*, *Adams*; Franczia ország részéről, *Vergennes*, *Rayneval*. — Ezek, e dologbann fő személyek. Spanyol ország részéről, a Franczia

czia Udvarnál lévő Követ, *Aranda* Hertzeg szokott a békeség felől való tanátskozásokonn jelen lenni. A Hollándusok *Brantsen* Urat küldötték oda az ő ügyöket vitatni, s nagyon ketsegtetik magokat, hogy az egybeszövetkező Hatalmasságok az ő javokat-is jól gondolóra fogják venni. Meg-lehet; ámbár sem egygyiket sem másikat semmi ollyas segétséggel le-nem kötelezték, a mellyért affélle jó-akaratra méltán számot lehetne tartaniok. Eddig ugyan az ő kár-vallásoknak pótolására nem igen ügyellettek, azt vetvén okúl, hogy még nem ideje, Kereskedőknek szám-vetéseket meg-visgálniok.

Ebbenn vagyon tehát most a békéllés dolga, a menyire tudni illik, eddig az ideig ki-nyílatkozott. De még fel esztendő-is belé telhetik, míg az egészen lábra áll and és véghez menend: jól-lehet Franczia országból ezen hónapnak 6dikánn már ki-küldettek Nap-keleti vagy Nap-enyészeti Indiába a békeségnek hír-hozói.

A mi már az Ánglusoknak utólbi hadi szerentséjeket illeti, arról mind Nap-keleti Indiából mind Déli Amérikából, igen örvendetes s egyszer-s-mind hiteles tudósitások érkeztek Londonba a közelebb múlt hónapnak utólsó napjaibann; mellyekbenn-is azokat az Udvar azonnal köz hírré tétette. Nap-keleti Indiából *Jugsz* (*Hughes*) Hajós-Vezér 4 rendbéli Levelekbenn közönségesen azt jelenti, hogy már azontul szabadon uralkodhatik az Indiai tengerekenn, minek-utánna a Franczia hajó-sereget két viadalbann tsak-nem minden erejétől meg-foztotta. Az első, Böjt elő-havának 17-dik napjánn, *Koromandel* tenger-partja tájékánn történt. A Franczia Vezérnek, kinek *Szüffrein* (*Suffrein*) a neve, 11 sereges, 1 ötven ágyus és 6 könnyű szerű fegyveres hajói valának. Az Ánglus sereg ellenbe tsak 9 sereges, és 2 könnyű szerű fegyveres hajókból álla

Még-is ez amattól 6 terhes hajókat nyere, mellyek közül 5 ugyan-csak az Áglusoké vala, s nem régen jutott vólt más kettővel egygyütt a Francziának birtoka alá; az hatodikánn pedig 300 köz Katona, sok Tiszt, ágyú s egyéb hadi s hajóbéli szer találtatott. Az Ánglusok veszteſége, 32 hóltakból és 95 sebesedtekből, s ezekenn kívül két hajónak romladozásából állott. A Franczia seregnek kár-vallása nem tudatik: de ez anynyibann szerentsésen jára, hogy *Pondiseri* tájékára hajózván, ottan 3457 katonáit, *Haider-Ali* Kán segétſégére partra szállította. A másik viadal, melly *Ceylon* sziget tájánn Sz. György havának 12dik napjánn történt, (szinte az nap, a mellyenn Nap-nyúgati Indiábann *Rodney* és *Grafszsze* egy-mással meg-ütköztek) sokkal véresebb vala, de nem szerze sem egygyiknek sem másiknak semmi nyerességet, attól meg-válva, hogy a Franczia sereg nagy zür-zavarral hátrálni kénteleníttetett. Az Ángliai hajókonn 137 hóltak és 430 meg-sebhedtek találtattak. A Franczia sereg nagyon meg-romlottan azon meg-nevezett szigetnek más szélére 1400 betegeket szállított, kiknek felénél több része nem sokára meg-is hólt. — Az harmadik és negyedik Levelekbenn, mellyek Sz. Iván havának második és 15dik napjainn költenek, tsak azt jelenti a meg-nevezett Ánglus Hajós-Vezér, hogy némelly hadi és tereh hordozó hajóknak meg-érkezésével meg-erősödött lévén, az ellenséget kergetni, s mind a meg-kívántatott hajóbéli eszközöknek meg-szerzésébenn, mind az *Haider-Ali* Kánnal való egygyesülésbenn megakadályoztatni szándékozik.

Más felől, Déli vagy-is inkább Közép Ámerikábann, melly Uj Spanyol ország nevét viseli, az *Honduras-Bay* nevezetű tenger-öbli körül való tartományt ismét visszaszerték az Ánglusok, a mellyből őket a Spanyolok ez-előtt nem sok idővel ki-üzték vala. *Dsamaika* (*Jamaica*) szigetnek Fő-Kapitányja, *Kampbell* Úr, ugyan *Kampbell* nevezetű Fő-Strázsa-Mestert küldött vólt oda Kis-Asszony havábann nem nagy számú katonasággal. Ezek *Gracias a Dios* nevű várnál 500 fa-vágókkal (festeni való fát szoktak ott vágni) és Szeretsen rabokkal szaporodván, s vagy 600 oda való vad lakosoktól meg-segéttetvén, 23dikbann éjtszaka *Dalling* várát ostrommal meg-vevék; 30dikbann pedig, minekutánna a Spanyolok sok tsatákbann nagyon el-erőtelenedtek vólna, a több várakat-is igen könnyen el-foglalák, nem állván senki ellenek. Az Ánglusoknak ezen győzedelem alíg került két három emberekbe. Spanyolok kevés híjjával ezeren jutottak fogságra. Egyéb nyerességek az Ánglusoknak 33 ágyúkból, ezer puskákból s több afféle hadi szerekből álla. Nem sok napokkal azutánn egygy, pénzzel, 100 emberrel, eleséggel és 16 ágyúval meg-rakodott Spanyol hajó oda járúlván, ez-is övék lett.

Az Európai tengerenn hasonlóképpen egy-néhány gazdag rakodványú hajók jutottak az Ánglusoknak, a midőn a Sz. Domonkos szigetéről haza tért 60 számú portékás Franczia hajó-sereget a szél-vész el-oszlatta.

Ellenbe 3 sereges hadi hajójok, melly a szerentsétlenül járt *Jamaika*béli hajó-sereggel Európa felé közelget vala, már bizonyoson tudják, hogy mindenestől (leg-alább 1700 hajós-legénységgel) oda veszett. Az hajókat nem anynyira fájlalják. Mert ezek szinte azok valának, a mellyeket *Rodney* Sz. György hav. 12dik napjánn a Francziáktól nyert vala.

3. *Tudományra való dolgok.*

Minek-előtte *a' Magyar Helikonra vezérlő Kalaúzhoz tartozó Meg-szerzés* ellen való magam-mentését tovább folytatnám; egygy más könyvről tészek emlékezetet,

tet, melly ugyan itt Pozsonbann a közelebb múlt nyáronn nyomtattatott, s tőlem két ízbenn még előre emlegettetett. Ez — F. T. T. *Molnár János Apát-Urnak Magyar Könyvháza*, s annak 1 *Szakaszsza*, 24 Árkusokonn. Ennek *Bé-vezetés*ében olly emlékezet vagyon a Magyar Hír-mondó felől, melly ennek a könyvekről való túdósításokbann követett szokását amannak vádjai alól egyedül maga eléggé meg-mentheti. Ámbár, ha ezen Könyv-házat méltó-képpen meg-dítsérem, úgy látszhatik, mint-ha tsak a költsönt akarnám viszsza-adni; még sem állhatom, hogy ezt, mind Túdós mind Tanúlatlanoknak, mind Magyar mind Magyartalanoknak nagyon használható könyvnek ne mondjam. Miért hogy pedig ezt még a Magyartalanoknak-is ajánlani merem, annak oka ez: hogy a végénn Linné rendi szerént íratott *Nomenclatura Botanica* vagyon, melly a füveknek Deák, Magyar, Német és Franczia nevezeteket foglalja magábann, s leg-alább a Magyar nevezetekre nézve minden eddig való hasonló munkákat sokkal feljül-halad.

Nem tudom, mit ítéljek ama *Meg-szerzés*nek Irója felől, a midőn látom, hogy a mi a *Recensiók*bann dítséretnek tartatik, azt ő Kegyelme nálam gyalázatnak véli. Alíg hitethetem-el magammal, hogy valaha afféle Tudományra tartozó hír-adásokat olvasott vólna. — Szokás ezekbenn meg-jelenteni, hány árkusokból álljon a könyv, hogy ki-ki az árrát valamenynyire tudhassa (mert ezt tsak akkor szokták külön fel-jegyezni, mikor az áros maga kívánja) és vevő szándékát, ha sok ki-nem telik tőle, a' szerént alkalmaztathassa. En-is tehát a' *Magyar Helikonra vezérlő Kalaúz* felől tett túdósításombann meg-írám, hogy az 11 árkusból áll, s még azt tevém hozzá, hogy noha, a mi bőségét illeti, nem nagy, még-is meg-érdemli, hogy bővebbeskén szólljak felőle. Ez merő azon dítséret. De ím ő Kegyelme óltsárlásnak véli, s valaminémű felelettel meg-tzáfolja, mellyet nem kívánok ide írni. R.

Posonbann
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

A Római Császári és Apostoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A MAGYAR HIRMONDÓ,

1782dik esztendőbenn,

Karátson havának 28dik napjánn,

Szombatonn költ

101dik LEVELE.

Ez már az eddig vólt Magyar Hírmondónak utólsó Levele. — Iráſa akar-millyen vólt; de szándéka és igyekezete felől bízvást mondhatja, hogy az jó vólt. Ha valamikor az ő Olvasóinak hasznos múlatságot szerzett, ha kiknek valamiképpen javokra szolgált; azt tartja leg-betsesebb jutalmának s gyönyörűségének. — Nem kérkedékenységből, (jól-lehet más jótéteményjeivel igen-is illendő dolog dítsekedni) hanem inkább a Magyar Nemzetnek javát s díszét munkálódó igyekezetre lehető ösztönül, jelenti, hogy ezen tsekély munkáért számtalanszor tapasztalta mind a két Hazábann lévő, mind külső országokbann meg-telepedett Magyaroknak, sőt más idegen Nemzet-féléknek-is hozzája való különös nagy jó-akaratjokat. Mivel sokan önnön nevek szerént magokat meg-nem esmértették, hogy háládatosságát hozzájok különösön meg-mutathatná; közönségesen mindnyájoknak, mind esmerősöknek mind esméretleneknek, illendő tisztelettel való köszönetit jelenti. — Gyakorta meg-eshetett, hogy vagy a Túdósítóknak vagy az Olvasóknak kedveket nem töltötte. A-

mazoknak azt írja közönséges válaſzúl, a miyel az elöljáró Tudósításbann magát még elöre az eránt mentségesé tette: Nem lehet, nem tanátsos, nem illö, nem-is ſzabad mindent ki-mondani, nem-hogy nyomtatásbann hírlelni. Ezektöl kéſz botsánatot vár, ha meggondoljàk, hogy ez olly munka, mellynek tökélletesſége nem egyedül magától az Irótól, hanem nagyobbára az idö ſzerént való történeteknek mi-vóltától, és egyébünnen érkezni ſzokott tudósításoktól függ, s hogy ez nem afféle munka, mellyet jobbítgatni és tsínosgatni lehetne; holott gyakorta tsak anynyi idö ſem engedtetik reája, a menynyit az ember magának egygy közönséges Levél-írására ſzokott venni. Egyébként ez még eddig tsak kezdet vala, mellyre leg-föképpen ſzók körül való keresgélés kívántatott; ſok külföldi dolgok nem lévén még Magyarúl el-nevezve. Más' dolga, hogy azt tettetesſebben folytaſſa. — A melly fogyatkozások pedig az írásonn kívül néha-néha meg-eſtenek, azokról nem tehet az író.

Hátra vagyon még ez eſztendöbenn költ Levelekre való Mutató-Tábla; melly-is hová-hamarébb el-kéſzülvén, leg-feljebb 6 Hét múlva ok-vetetlenül a Könyv-nyomtatónak kezébe fog adódni. Attól várják az-utánn a Váltók, mind azon Mutató-Táblának, mind a közönséges Titulusnak kezekhez való ſzolgáltatását.

Ekképpen véghez vittem azon kötelesſégemet, mellyet három eſztendökre önként magamra vállaltam. Egygy, két Levélbenn tett némelly fogadásaimat: hogy erröl s erröl a dologról máskor bövebb tudósítás fog következni — már nem tellyesíthetem. De hiſzem annak ſenki ſem vallja kárát. Azzal az egygyel mindazáltal mint-egygy magamra nézve tartozom, hogy némelly ſzóknak írásábann, s egy-néhány dolgoknak el-nevezésébenn követett különös ſzokásomnak okát adjam. Mellyet-

lyet-is az ellenem íratott minapi könyvre való válaſztételnek alkalmatosſágával ím meg-tselekſzem. Következnek tehát

1. *Tudományra való dolgok.*

Két dologbann láttattam *a' Magyar Helikonra vezérlö Kalaúzt* valamenynyire érdekleni: elſö az, hogy maga felöl fenynyen ſzóll; második az, hogy egyebekröl igen kemény ítéleteket téſzen. Nem tsak én ítéltem úgy eránta, hanem moſt-is kezemnél vagynak ſokaknak hozzám küldött Leveleik, mellyekbenn haſonló ítéleteket jelentették. Ezekre nézve tselekedtem, hogy amaz elſö eránt néminémüképpen mentegettem, illy ſzókkal élvén: Vallyon s ki tulajdoníthatja a Poétaknak vétekül, ha Horátziusnak nyomdokiba lépvén, azt e dologbann-is követni kívánják? Horátziushoz való hasonlíttatása nyilván igen nagy dítséret. De ö Kegyelme ezért-is neheztel, s erre való feleletinek utóljánn azzal vígaſztalja magát, *a' mit*, úgy mond, *gyermek korombann egy kedves Meſteremtöl hallottam: hogy a' botom' végét rágó ebeket nem tsak fennyen-ſzóllásſal, hanem verésſel-is bízváſt el-ijeſzthetem.* — Ne tsudálkozzék a kegyes Olvasó ezen darabos beſzédenn. Többet-is talál illyet, ha *a' Magyar Helikonra vezérlö Kalaúzhoz tartozó Meg-ſzerzeſt* egéſzen meg-olvasni nem ſajnállja.

Moſt tapaſztalom, hogy igen-is hibáztam, a' midön azt, az illetlen kérkedékenyſég eránt mentegetni igyekeztem. A *Meg-ſzerzés*nek tsak-nem minden levelénn elég világoson mutatja, hogy leg-kisſebb érzékenyſége ſints az eránt, a mit a Deákok *Modeſtiá*-nak hívnak. Szememre hányja az 1781dik eſztendöbéli elſö Levélbenn írt ezen verseimet:

A' melly póltzra emeltettél, az-elött Magyar ült-é?
Ládd-é tsak ez *hitván* munkába ſe vólt ſoha réſze.

Nem vette észre, hogy ha ezen munkámat önnön magára nézve tsekélységnek nem mondottam vólna, tűrhetetlen dítsekedés lett vólna, ezt, annak bizonyságául elő hozni, hogy ditsőült Mária Theréſia Csáſzárné és Király Aſzſzony orſzáglása alatt a Magyar Nemzet az alatsonyságnak porából fel-emeltetett s más virágzó Népeknek ditsőségére fel-magaſztaltatott. Itt ez a gondolat forgott-fenn: *Non ſunt contemnenda quaſi parva, ſine quibus magna omnino exſiſtere nequeunt.*

Azt-is jobb réſzre igyekeztem magyarázni, hogy a Kalaúzbann néhol úgy láttatik maga felől ſzólłani, mint-ha ő vólna a leg-elſő, a ki Deák vagy-is Görög mértékű Magyar verseket ſzerzett. De ő Kegyelme ezen magyarázatomat nem akarja reá hagyni, hanem újra egygyáltaljábann azt állítja, hogy ő előtte ſenki a Magyarok közűl „ *Anákreont, Álkmánt, Euripideſt, Álkéuſt, Száffót nem követte, minden-féle verſekből álló Elegyes verſet nem írt.* „ No! tégyen ítéletet a túdós Magyar világ, ha igaz-è ez. Nem nyomtatásról ſzóll pedig, mert úgy akár ki-is eleibe vethetné Szabó Dávid Profeſſor Urnak 4 eſztendőkkel előbb nyomtattatott Verseit: hanem írottan 1773bann el-kéſzült, s 1781benn nyomtattatott Kalaúza felől dítsekedik ekképpen. Én ugyan akar-miféle Görög ſzabású Magyar verseket ſoha újſágnak nem tartottam; mert még gyermek korombann ſokat láttam, s 1766tól fogva akkori Tanítóimnak hagyások ſzerént, nem újſág gyanánt, hanem régen ſzokásba vett gyakorlásképpen írogattam. Az ſem igaz, a mi a *Meg-ſzerzés*nek 31dik levél-felénn mondatik: *hogy ő Kegyelme előtt a' Magyarok észre-ſe-vették* (a Magyar köz-mondásokbann) *e' példás verſeket, nem hogy követték vólna.* Én ezt ſoha külömben nem tudtam, nem-is emlékezem reá mikor hallottam, s az 1780dik eſztendőbéli 3dik Levélbenn, mint közönségesen tudva lévő dolgot, úgy hoztam-

tam-elő a Német Nemzet tudatlan kérkedékenyſégének meg-tzáfolására. Híjába akarja tehát a moſtani Kalaúz a Magyar Nemzetet erőſzakoson olly gyalázatba keverni, mint-ha tsak 1773dik eſztendő tájbann kezdett vólna leg-előſzőr az ő ſzületett nyelvének terméſzeti tulajdonſágához ſzabott régi Görög mértékű verseket írni, s Anákreont, Álkmánt, Euripideſt, Álkéuſt, Száffót s a t. követni.

Másik dolog, mellyet a Kalaúzról tett túdósításbann ſajnállva emlegettem, az, hogy egyebek hibájok avagy külömbet-értések felől igen kemény ítéleteket teſzen. Nem azokat ſajnállottam, a kiket díſztelen ſzókkal illetett, hanem magát ő Kegyelmét, hogy egyébként betses munkáját affélével bé-motskolta. Én Kalmár Uram álmodozásainak ſoha párt-fogója nem vóltam. De azt mindenkor ſajnállom, mikor a Túdósok nem tudnak egymáſsal tiſztesſégesen bánni; mint-ha nem lehetne más vélekedéseit betstelenítés nélkül meg-tzáfolni. Külömben ha a verses Kalaúznak Iróját úgy esmértem vólna, a mint az ahhoz tartozó Meg-ſzerzésbenn magát megesmértette, ſoha azon tselekedeténn meg-nem ütköztem vólna. Ugyan-is úgy látſzik, mint-ha ſzokása vólna ő Kegyelmének, másokkal embertelenűl bánni. Mert kivált ezen utólb említett munkájábann többeket-is gyaláz, a kiket néhol dítsérni láttatik.

Egyéb ellen-vetéseire mi ſzükſég felelnem? holott tsak olly igazſággal ſem méltóztatott erántam lenni, hogy a nyomtatásbéli hibákat magam hibáitól meg-külömböztette vólna. Ismét hamisan való reá-fogáſsal vádol, azért, hogy a Betű-ſzedő, Bod Péter ellen írt s én tőlem példáúl elő-hozott verſeibenn egygy betűvel többet rakott, mint-ſem kellett vólna, ezen ſorbann: „ *Ama' ſzapora-ſzavú kevés-ſavú Péter.* „ a kevés-ſavú helyett *kevés-ſzavút* tévén. — Ám ha így akar másokkal bánni,

mivel ugyan-tsak szereti a maga könyveit másoknak igaz vagy tsak vélt hibáikkal nagyobbítani, könnyű lészen akár-melly könyv ellen többeket írnia. Kiváltképpen pedig a Magyar Hírmondónak talám egygyetlen-egygy Levele sints, mellybenn egy-néhány nyomtatásbéli hibák ne találkoznának: mivel ezen siető munkával az író-is sietett, a betű-szedő-is sietett, az igazításnak-is sietve, s többire éjtszakának idejénn kellett véghez mennie. — Még egygy hibával nagyon ki-vagyon, melly, bizonyára magam sem tudom, miképpen esett. Azt tudom, hogy az akkori betű-szedő, mivel valami keveset tudott Magyarúl, igen szerette a tudatlanoknak szokását követni, hogy valamelly szót nem értett, azt hibának tartotta, s el-változtatta. A *Consonanst* zárló betűnek nevezvén, ezen nevezetinek illy okát adtam, hogy az, önnön mi-vólta szerént nem egyéb, hanem *Sonus, aëre per compressam aut adlisam aliquam oris partem expresso, formatus.* Itt az *áert*, sokszori szokásom szerént, egygy szóval *Levegő*nek neveztem. A nyomtatásbann pedig *Lebellő* lett belőle. De nem ollyan nagy hiba ez, a millyennek a *Meg-szerző* gondolja. Mert a *Participium*ok a Magyaroknál sok-féle értelembenn szoktak vétetni: p. o. *Adó*, a mit adnak, *Tsapó*-mérték, mellyet tsapnak, *Mérő*-serpenyő, *Mérő*, mellyel avagy mellyet mérnek, s t. a' f.

Valamint az egész könyvbenn úgy bánik velem, mint valamelly tanítványjával: úgy okoskodni-is akar tanítani; holott maga egygy okoskodásnak a velejét nem tudja meg-ítélni. Mikor azt mondom, hogy a Magyar szók írásábann, sem nem a Duna vidékebéli Magyarságot, sem nem a Tisza-mellyéki avagy Erdélyi szó-ejtést, egyedűl, hanem mind a kettőt öszve-hasonlítva szükség követni; sok tsúfolódások között ím illyen hasonlatossággal akar rajtam ki-fogni: „ *Nem de nem ollyan be-*

széd

széd ez, mintha valaki azt mondaná: Ez az író-toll semmire kellő: s a t. de ellenben a jó író erre szorúl, ha jól akar írni. „ Fe elet: Nem de nem helyes okoskodás, mikor azt mondom: a lúd tollával, úgy a mint magábann vagyon, senki szépen nem írhat; de a ki szépen akar írni, szükség, hogy lúd-tollat végyen magának, s azt késsel meg-messe s meg-hasítsa. Mikor ezen szót: *Mellyem*, a Duna-mellyéki Magyar ekképpen mondja: *Mellem*: akkor azt veszem észre, hogy azt két l-el kell írni. Mikor ismét a Tisza-mellyéki azt *Mejjem*nek mondja, abból azt hozom-ki, hogy ott j vagy y-is vagyon. Azért szükség, hogy így írjam: *Melylyem* vagy *Mellyem*.

Ez most elég légyen. Mi azonn kívül-is soha ezen dologbann egy-másal meg-nem egygyezünk. Ő Kegyelme azt tartja, hogy az élő nyelvet-is tsak könyvekből kell tanúlni. Én pedig abbann a hiszembenn vagyok, hogy tized része sints még a mi nyelvünknek, könyvekbe, anynyival-is inkább jó könyvekbe, foglaltatva; s mivel még nem apadott-el az a kút-fő, a mellyből az eddig vólt könyv-írók merítettek, tehát nékemis szabad abból merítenem.

Már most rövideden okát adom a szók írásábann követett szokásomnak. (Nem helyesen vélekedett a Megszerző, mikor azt gondolta, hogy én az ő Kalaúza által magamat meg-illettetettnek véltem. Nem erre nézve, hanem egyedűl tsak a dolognak szokatlan-vóltára nézve öszvönöztek engem még jóval az-előtt ebbéli szám-adásra.)

Az n betűt meg-kettőztettem a bann benn szótskákbann: mivel az helybenn való lételt jelentő szók végénn két betű szokott lenni, p. o. felett, alatt s a t. s valaminthogy ezen szóbann: általam, az l meg-nem kettőztetik az utánna vetett tóldalék miatt, úgy nem vélem, hogy ettől légyen az n-nek meg-kettőztetése,

mikor

mikor ezt mondom: bennem. A *ba*, *be*, helybe való menetelt jelent.

Mikor e két szót hallom: azonn igyekezem, azon ember, amott két n, itt tsak egygy *n* hangzik a füleimbenn. Azért amabbann, s ahhoz hasonló szókbann két n-et írtam.

Egygy, az én füleimbenn kettősön hangzik, nemis úgy, mint-ha *eggy*, vagy *edgy* vólna. S valamint itt azt veszem észre, hogy az y-et kétszer kell írnom, úgy a *menynyi*, *anynyi* szókbann-is azt szükségesnek ítélem. — Egyebekbenn hasonlóképpen igaz Magyar beszédhez szokott fülem hangzására hallgatok.

A Hertzeget a Fejedelemtől meg-különböztettem. Mert ha azt-is Hertzegnek hívjuk, a kit a Francziák *le Prince*, a Németek *Fürst*-nek neveznek, miképpen tészszük-ki a többet jelentő *Duc* és *Herzog* szókat?

Az Országok és Városokra nézve, mellyeknek különös Magyar nevek nintsen, nem a Deák szót, hanem Nap-kelet és Dél felől a Török, Nap-nyúgat és Éjszak felől a Német, Olasz országbann az Olasz nevezeteket követtem. Austriát Óstriának mondottam, mert amaz úgy-is hibás nevezet, ez, az *Oeſtreich*-al jobban megegygyez. Orosz országot nem akartam Muszka országnak mondani. Mert a Muszka nevezetet nem kedvelli azon Nemzet, s tsak ollyan az, mint-ha valaki Magyar országot Buda vagy Pozson országnak-hívná. *s a t.*

2. *Elegyes tudósítások.*

Ebbenn az esztendőbenn, Posga, Szerem, Verőtze, Varasd, Zábrág, Körös, Tólna, Baranya, Bács és Szala-Vármegyék, és a Vég-vidéki Katonaság, mindenestől 7782 Font selymet nyertenek; leg-többet Bács és Szerem Vármegye.

Britannia ország-gyülése ezen hónapnak 5dik napjánn el-kezdődött. A Király bé-köszönése még nem igen nagy reménységet nyújt a békeségnek hamar való megléte eránt; ámbár az Amérikai népet szabad Nemzetnek esméri. — Elliot Generális haza-menetelre való szabadságot vett. *Gibraltar*nak tehát már nints, mitől félnie. R.

A 800dik L. f. 4d. sorb. 24 helyett 27nek kell lenni.

P o ' s o n b a n n
Nyomtattatott és találtatik Patzkó Ferencz Ágostonnál.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYV-TÁRA